

Moravan.

Kalendář na rok obyčejný 1865.

Ročník čtrnáctý.

Nákladem dědictví ss. Cyrilla a Methodia.

Pořadatel :

Ignát Vurm.

Hvězdářskou část vzdělal:

Dr. Florian Schindler,

ředitel techniky v Brně.

V Brně, 1864.

V Brně v komisi u Ant. Nitsche, v Olomouci u Bedř. Grosse,
v Praze u Františka Řivnáče.

Tiskem Viléma Foustky.

Na svaté Cyrilla a Methodia*).

I.

Kriste spáso všeho míra,
Koruno svých správně úřá,
Nechť dnes lidu, jež Tě prosí,
Milost Tvá se hojněj roší!

Dnes to vzpláli v slavném blesku
Otcí naši na nebesku,
Proto Tvoje věrné děti
Památku dne toho světi.

Když tu chodíc sítě sáli,
Pláč se jim lil neustálý,
Teď a radostí nevyřečnou
Skřížeji žeh nekonečnou.

V jejich stopách dej nám chodiť,
Podobný jim život vodiť,
Pro ty jejich pro zásluhy
Těžkých vin nám promiň dluhy.

Jesu Kriste, dobrý králi,
Nechť Tě s Otcem všechno chváli.
Dík děj věčně láskou vzhátý
Tobě též se duchu svatý.

II.

Ó Spáso všeho zástupu
A koruno všech biskupů,
Dnes Kriste, nakloň vlídněji
Se k našich proseb naději.

Dnes apostoły slovanů
Vzal do věčných jsi do stanů,
A proto dnešním o svátku
Lid světi jejich památku.

Jich požehnané rameno
V zem sálo s pláčem semeno,
Teď s plesem blahou odplatou
Žeh klídi věčně bohatou.

Shleď, Pane, na své na děti,
Dej v stopách jejich kráčetí,
Sklouň k jejich přimlívám svůj sluch,
A odpust' nám všech hříchův dluh.

Nechť Kriste, dobrý králi, čest
Vždy s Otcem Tobě vzdána jest,
I přesvatému Duchu vděk
Se dávej teď a věčný věk.

*) Hymna ta jest hymna obecná, v církvi na svátky biskupů obyčejná, s proměnou šestí veršů a žiela jednotného na žiela množná. Stojí v překladu našem str. 180 druhého vydání 1859 ve dvou překladech, jednom chodem trochaletým, druhým chodem jambickým. Podáváme oba ty překlady a potřebnými dotčenými proměnami. F. Š.

Leden (měsíc tříkrálový) má 31 dní.

Polsky: Styczeń. Ilirsky: Sečanj. Slovinsky: Prosijneec. Rusky: Januar.

Den měsíce	Den v týdnu	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíc				Čtvrti měsíce a národní přísloví
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
První čtvrt dne v úterý a ve čtvrtek Má 2											
1			7:58	4:10	ráno	10:49					První čtvrt dne 4. ve středu o 4. hodin 49 minut večer.
2	Ponděl.	S. Makaria, poust.	7:57	4:11	0:11	11:13					Úplněk dne 12. ve středu o 0 hod. 6 m. ráno.
3	Úterý	S. Genovefy, panny	7:57	4:11	1:14	11:38					☉ Ve vzdálenosti od země dne 17. v 10. hod. ráno.
4	Středa	S. Tita, biskupa.	7:57	4:12	2:20	večer					☾ Posled. čtvrt v pátek dne 20. 8 hod. 43 m. ráno.
5	Čtvrtek	S. Telesfora, pap.	7:56	4:13	3:32	0:44					☉ v 0 hod. 34 m. r.
6			7:56	4:15	4:40	1:29					☾ Nový měsíc dne 27. v pátek 10. hod. 37 m. r.
7	Sobota	S. Valentina. Rajm.	7:56	4:16	5:42	2:25					☉ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
Poslední čtvrt dne v úterý a ve čtvrtek Má 2											
8			7:55	4:17	6:46	3:44					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
9	Ponděl.	S. Severina Nor.	7:55	4:19	7:35	5:2					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
10	Úterý	S. Marcelina. Jul.	7:55	4:20	8:17	6:23					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
11	Středa	S. Hygina, pap.	7:54	4:21	8:48	7:47					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
12	Čtvrtek	S. Arnošta. Arkadia.	7:54	4:22	9:17	9:5					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
13	Pátek	S. Veroniky.	7:53	4:24	9:47	10:27					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
14	Sobota	S. Felixe, kněze.	7:53	4:24	10:15	11:39					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
Poslední čtvrt dne v úterý a ve čtvrtek Má 2											
15			7:52	4:27	10:41	ráno					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
16	Ponděl.	S. Marcella, pap.	7:51	4:28	11:12	10:54					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
17	Úterý	S. Antonína, poust.	7:51	4:30	11:43	2:7					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
18	Středa	S. Prisky, pan. muč.	7:50	4:32	večer	3:16					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
19	Čtvrtek	S. Kanuta, krále.	7:49	4:33	1:7	4:16					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
20	Pátek	S. Fabiana a Šeb.	7:48	4:34	1:42	5:11					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
21	Sobota	S. Anežky, pan. m.	7:47	4:36	2:38	5:39					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
Poslední čtvrt dne v úterý a ve čtvrtek Má 2											
22			7:46	4:37	3:37	6:21					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
23	Ponděl.	S. Vincencia, muč.	7:45	4:39	4:39	6:58					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
24	Úterý	Zasnoubení P. Marie	7:44	4:40	6:41	7:26					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
25	Středa	S. Timothea, bisk.	7:43	4:42	6:44	7:52					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
26	Čtvrtek	Obrac. sv. Pavla.	7:42	4:44	7:47	8:15					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
27	Pátek	S. Polikarpa, bisk.	7:42	4:44	7:47	8:15					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
28	Sobota	S. Jana Zlatoust.	7:41	4:45	8:50	8:36					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
Poslední čtvrt dne v úterý a ve čtvrtek Má 2											
29			7:40	4:47	9:54	8:55					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
29			7:39	4:49	11:4	9:20					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
30	Ponděl.	S. Františka Sal.	7:38	4:51	ráno	10:9					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
30	Ponděl.	S. Martiny, panny.	7:38	4:51	ráno	10:9					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.
31	Úterý	S. Petra z Nolaskey.	7:36	4:52	0:6	10:9					☾ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.

První čtvrt dne 4. ve středu o 4. hodin 49 minut večer.

Úplněk dne 12. ve středu o 0 hod. 6 m. ráno.

☉ Ve vzdálenosti od země dne 17. v 10. hod. ráno.

☾ Posled. čtvrt v pátek dne 20. 8 hod. 43 m. ráno.

☉ v 0 hod. 34 m. r.

☾ Nový měsíc dne 27. v pátek 10. hod. 37 m. r.

☉ Přiblížení země dne 29. v neděli v 5 hod. ráno.

POVĚSTI.

„Dá-li Pán Bůh!“

Začátek Ledna mrazivý; 3. chumelice; od 9. až do 12. tuhá zima; potom sněhovi dnové a pršky až do 24; a pak až do konce mrazná a jasnější povětrnost.

1. Jsou-li červánky v novoroční den, jistě přinesou samou zlotu jen.

2. Jaké počasí na Makaria se ukazuje, takové se též přý v září objevuje.

6. Třpytí-li se hvězdy v noci před třemi králi, rodí se bílá jehůata.

20. V den Fabiana a Šebastiána, stromům opět mraza dána.

Únor (měsíc hromniční) má 28 dní.

Polsky: Luty. Ilirsky: Veljača. Slovinsky: Svečan. Rusky: Februar.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíc				Čtvrti měsíce a národní přísloví
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Středa	S. Ignacia, biskupa.	7 34	4 54	ráno	10 44					☽ Prvá čvrt dne 4. v sobotu o 2. hod. 15 m. ráno. ☾ Úplněk dne 10. v pátek 6 hod. r. 33 m. večer. ☽ Vevzdálenosti od země dne 14. ve čtvrtk o 9 hod. večer. ☽ Posled. čvrt v sobotu dne 18. 10 hod. 43 m. več. ○ v ☾ o 3 hod. 20 m. večer. ☽ Nový měsíc dne 25. v sobotu 9 hod. 9 m. večer. ☽ Přiblížení země dne 27. v neděli 1 hod. večer. Povětrnost. „Dá-li Pán Bůh!“ Únor jest ve svých prvních dnech po- smourný až do 10. pak krutá zima až do 14. — Potom ne- očekávané teplo, a silný odměk až do konce. 1. V únoru-li kočka na výsluní si le- hne, zalezve v duh- opět za kanna. 2. Je-li únor mírný ve své moci, při- pili březem s surazy i v noci. Když tě v únoru komár za- uchem zašumí, pohěbně v březnu za kanna s užima. 5. V únoru-li krutá zima neubodí, vel- konoc jistě něco u ní přivodí.
2	Čtvrtek	Očišтовání P. Marie	7 33	4 56	2 14	11 20					
3	Pátek	† S. Blažeje, bisk.	7 32	4 57	3 23	večer					
4	Sobota	S. Veroniky.	7 30	4 59	4 28	1 21					
Neděle pátá po Zjev. Paně. Podoben- ství o dobrém semenu a kookoli. Mat. 13.											
5	Neděle	S. Agathy. Frant.	7 29	5 0	0 32	3 14					
6	Ponděl.	S. Doroty, panny.	7 27	5 2	1 25	4 8					
7	Úterý	S. Romualda, op.	7 26	5 4	2 22	4 55					
8	Středa	S. Jana z Mathy.	7 24	5 5	3 22	5 35					
9	Čtvrtek	S. Apolonia, p.	7 23	5 7	4 24	6 9					
10	Pátek	† S. Scholastiky.	7 21	5 9	5 27	6 39					
11	Sobota	S. Eufrosini, panny.	7 19	5 10	6 30	7 6					
Neděle Devítinsk. (Septuagesima.) Hospodář najímá dělníky. Mat. 20.											
12	Neděle	S. Eulalie, panny.	7 18	5 12	7 32	7 30					
13	Ponděl.	S. Kateřina, Rič.	7 16	5 14	8 33	7 53					
14	Úterý	Den úm. s. Cyrilla	7 14	5 16	9 34	8 17					
15	Středa	S. Faustina a Jovit.	7 12	5 17	10 35	8 42					
16	Čtvrtek	S. Juliany, pan.	7 11	5 19	11 37	9 8					
17	Pátek	† Juliana a sp.	7 9	5 19	ráno	9 37					
18	Sobota	S. Flaviana Š.	7 7	5 22	0 38	10 12					
Neděle 1. po Devít. (Sexagesima). Slovo Boží jako semeno. Luk. 8.											
19	Neděle	S. Mansveta.	7 5	5 24	1 48	10 53					
20	Ponděl.	S. Eucharie,	7 3	5 26	2 35	11 42					
21	Úterý	S. Eleonory.	7 1	5 27	3 29	0 39					
22	Středa	Sídlení s. Petra	7 0	5 27	4 18	1 44					
23	Čtvrtek	S. Somana	6 58	5 30	5 1	2 56					
24	Pátek	† S. Petra Dam.	6 46	5 33	5 39	4 13					
25	Sobota	S. Matěje, ap.	6 54	5 34	6 14	5 33					
Ned. 2. po Devít. (Quinquagesimae). Slepý u Jericha. Luk. 18.											
26	Neděle	S. Valburgy.	6 52	5 35	6 46	6 54					
27	Ponděl.	S. Alexandra.	6 50	5 37	7 17	8 14					
28	Úterý	S. Leandra.	6 48	5 39	7 49	9 33					

Březen (měsíc postní) má 31 dní.

Polsky: Marzec. Nizsky: Oznjak. Slovinsky. Sušec. Rusky: Mart.

Den měsíce	Den v týdnu	Svátky a slavnosti církevní	Slunce		Měsíce		Čtvrti měsíce a národní přísloví
			východ	západ	východ	západ	
			h. m.	h. m.	h. m.	h. m.	
1	Středa	† Popl. S. Albina,	6:46	5:40	8:23	10:49	☉ První čtvrt dne 4. v sobotu o 1 hod. 25 m. večer.
2	Čtvrtek	† S. Simplicia, p.	6:44	5:42	9 1	ráno	
3	Pátek	† S. Kunhuty.	6:42	5:41	9:43	0 0	
4	Sobota	† S. Kazimira. Adria	6:40	5:46	10:30	1 5	
Neděle 1. postní. (Invocavit). Pán Ježíš pokoušen od ďábla. Mat. 4.							
5	Neděle	S. Hadriana.	6:38	5:47	11:22	2 3	☉ Vzdálenost země 13. v pond. o 4 hod. ráno.
6	Ponděl.	† S. Bedřicha, kláš.	6:36	5:49	0 18	1 53	
7	Úterý	† S. Tomáše Akv.	6:34	5:51	1 17	3 35	☉ Posled. čtvrt dne 19. v neděli o 1 hod. 43 m. večer. ☉ v (☉) o 3. hod. 4 m. večer.
8	Středa	† S. Jana Bož.	6:32	5:52	2 18	4 11	
9	Čtvrtek	† S. Františky	6:30	5:54	3 20	4 42	☉ Nový měsíc dne 27. o 6. hod. 34 m. več. Blízkost země o 2 hod. ráno.
10	Pátek	† S. 40 mučen.	6:28	5:55	4 22	5 9	
11	Sobota	† S. Anjely. Her. } suché dni	6:25	5:57	5 24	5 34	
Neděle 2. postní. (Reminiscere). Proměna Christa Pána. Mat. 17.							
12	Neděle	S. Řehoře velk.	6:23	5:58	6:25	5:58	Povětrnost. „Dá-li Pán Bůh!“ Březen jest v prvé polovici své velmi studený; od 18. dostavuje se teplejší a 26. opět se vyjasňuje, na konci měsíce však přibývá a jasnem i chladna. V březnu prach a zláto, snůh pak bývá pro obilí jed. Pří-li často v březnu, bývá suché léto. 10. 40 mučedníků, 40 jitfenků. (Bývá-li mráz toho dne, praví se, že ještě 40 raných mrazů přijde.) 25. Krásno-li a jasno před východem slunce den zvěstování Panny Marie, očekává ourodný rok. Suchý půst — ourodný rok.
13	Ponděl.	† S. Rosiny, p.	6:21	6 0	7 26	6 22	
14	Úterý	† S. Mathildy.	6:19	6 1	8 27	6 46	
15	Středa	† S. Longina.	6:16	6 3	9 28	7 12	
16	Čtvrtek	† Heriberta, b.	6:14	6 4	10 28	7 41	
17	Pátek	† S. Jana Sarkandra	6:12	6 6	11 28	8 14	
18	Sobota	† S. Eduarda krále	6:10	6 7	ráno	8:51	
Neděle 3. postní. Kýchavná, Oculi. Ježíš vymítal dabelství. Luk. 11.							
19	Neděle	S. Josefa pěstouna	6 8	6 9	0 26	9 35	
20	Ponděl.	† S. Joachima.	6 6	6 10	1 20	10 27	
21	Úterý	† S. Benedikta.	6 4	6 12	2 9	11 27	
22	Středa	† S. Oktaviana.	6 2	6 18	2 53	0 34	
23	Čtvrtek	† S. Otky, bisk.	6 0	6 10	3 32	1 49	
24	Pátek	† S. Gabriela arcig.	5 57	6 16	4 7	3 2	
25	Sobota	Zvěstov. P. Marie	5 55	6 18	4 40	4 21	
Ned. 4. postní. (Lactare, družebná). P. Ježíš nasitil 300 mužů. Jan 6.							
26	Neděle	S. Ruperta.	5 53	6 19	5 12	5 42	
27	Ponděl.	† S. Viktora.	5 51	6 21	5 45	7 3	
28	Úterý	† S. Emanuela.	5 49	6 22	6 19	8 23	
29	Středa	† S. Eustachia.	5 47	6 24	6 55	7 39	
30	Čtvrtek	† S. Kvirina.	5 45	6 25	7 35	10 50	
31	Pátek	S. Kvidona.	5 43	6 27	8 21	11 53	

Duben (měsíc velikonoční) má 30 dní.

Polsky: Kwiecień. Ilirsky: Travanj. Slov.: Mali traven. Rusky: Aprelj.

Den měsíce	Den týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce		Měsíc		Čtvrti měsíce, a národní přísloví
			vý- chod	západ	vý- chod	západ	
			h. m.	h. m.	h. m.	h. m.	
1	Sobota	S. Huga biskupa.	5 41	6 29	9 13	ráno	První čtvrt dne 2. v neděli o 2. hod. 25 m. ráno.
2		S. Františka z P.	5 37	6 31	10 10	0 47	☉ Blízkost země o 5 hod. ráno.
3	Ponděl.	† S. Richarda.	5 37	6 32	11 10	1 33	Úplněk dne 11. v úterý o 5 hod. 30 m. ráno.
4	Úterý	† Zvěstov. P. Marie	5 34	6 24	0 11	2 12	Posled. čtvrt dne 19. ve středu o 0 hod. 26 m. ráno. ☉ v (8) o 3 hod. 7 hod. ráno.
5	Středa	S. Vincence Fer.	5 32	6 36	1 13	2 45	
6	Čtvrtek	† Den. úm. s. Meth.	5 30	6 38	2 15	3 13	
7	Pátek	S. Hermana.	5 28	6 39	3 17	3 39	
8	Sobota	† S. Diviše.	5 26	6 41	4 18	4 3	
9		S. Marie Egypt.	5 24	6 52	5 19	4 27	☉ Blízkost země dne 24. v pond. o 11. hod. ráno.
10	Ponděl.	† S. Ezechiele, pr.	5 21	6 45	6 20	4 52	
11	Úterý	† S. Lva Velk. p.	5 19	6 46	7 22	5 17	☉ Nový měsíc v úterý dne 25. o 3 hod. 20 m. večer.
12	Středa	† S. Zena.	5 17	6 48	8 23	5 44	
13	Čtvrtek	† 7. ...	5 15	6 49	9 23	6 14	
14	Pátek	† 18. ...	5 13	6 50	10 21	6 50	
15	Sobota	† 19. ...	5 11	6 51	11 16	7 33	
16	Ned.	Ned. 1. po Velikonoční.	5 4	6 52	ráno	8 23	Od 1. do 4. velká zima; dne 5. jasný den a teplý; 7. a 8. pozmourno a deštivo od 12. do 17. krutá zima, jasno a větrno; dne 19. valný dešť; dne 20. do 22. příliš sychravá zima; dne 24. a 25. pozmourno a teplo, deštivo a slunečno; dne 26. až 28. krásně a dušno; dne 29. přel. načechráno krásně počasí a teplo.
17	Ponděl.	Ponděl. 1. po Velikonoční.	5 7	6 53	0 6	9 19	
18	Úterý	S. Apollonia bisk.	5 5	6 53	0 50	10 21	
19	Středa	S. Lva IX. papeže.	5 3	6 55	1 29	11 29	
20	Čtvrtek	S. Anežky. Marcel.	5 1	6 57	2 4	0 41	
21	Pátek	S. Anselma bisk.	4 59	6 59	2 37	1 57	
22	Sobota	S. Sotera a Kaja.	4 58	7 1	3 8	3 15	
23	Ned.	Ned. 2. po Velikonoční.	4 56	7 4	3 39	4 33	Mokry duben a pak květen chladný; k sýpkám a senu přístup řádný.
24	Ponděl.	S. Jiří, ryt. a muč.	4 54	7 5	4 12	5 52	14. Na sv. Tiburcia má se vše zelenat.
25	Úterý	S. Marka, evangel.	4 52	7 7	4 47	7 11	24. Je-li na sv. Jiří žito již tak vzrostlé, že se v něm havran ukryje, následuje ouroda obilí.
26	Středa	S. Kleta a Marcel.	4 50	7 8	5 26	8 26	
27	Čtvrtek	S. Anasztasia, pap.	4 49	7 9	6 10	9 35	
28	Pátek	S. Vitalisa, muč.	4 47	7 10	7 0	10 35	
29	Sobota	S. Petra Veronsk.	4 45	7 11	7 56	11 26	
30	Ned.	Ned. 2. po Velikonoční. Já jsem narozen dubně, Jan 10.	4 43	7 12	8 57	ráno	

Kvėten (mėsic Marianský) má 31 dní.

Polsky: Maj. Ilirsky: Svibanj. Slovinsky: Velki traven. Ruský: Maj.

Den mēsicē	Den tēmd.	Svátky a slavnosti cirkevni	Slunce				Mėsicē				Čtvrti mėsicē, a národní přísloví
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Ponděl.	S. Filipa a Jakuba.	4 41	7 14	10 0	0 8					Prvá čtvrti dne 2. v úterý o 5 hod. 11 m. več. Vzdálenost země dne 6. v sobotu o 5 hod. večer.
2	Úterý	S. Athanasia	4 40	7 15	11 3	0 45					
3	Středa	Nalezení s. křiže	4 38	7 16	0 5	1 16					
4	Čtvrtek	S. Floriana, m.	4 36	7 18	1 7	1 43					
5	Pátek	S. Pius VI.	4 35	7 19	2 9	2 8					
6	Sobota	S. Janaz Damask.	4 33	7 21	3 10	2 32					
Měsíc květen - 10. květen											
7		S. Stanislava, bisk.	4 32	7 22	4 11	2 55				Úplněk dne 10. ve středu o 9 h. 29 m. večer.	
8	Ponděl.	Zjev. sv. Michala.	4 30	7 24	5 12	3 18					
9	Úterý	S. Řehoře Nazian.	4 28	7 25	6 14	3 46					
10	Středa	S. Isidora. Antonina	4 27	7 27	7 16	4 16					
11	Čtvrtek	S. Mamerta, b.	4 25	7 28	8 15	4 51					
12	Pátek	S. Pankrácía, m.	4 24	7 29	9 11	5 31					
13	Sobota	Sv. Servacia, bisk.	4 23	7 30	10 3	6 18				Nový mėsic dne 24. o 11 h. 56 m. večer.	
Měsíc květen - 10. květen											
14		S. Boniface.	4 21	7 32	10 50	7 13				Povětřnost. „Dá-li Pán Báh!“ V květnu jest až do 8. hezky, pak 2 dni větrno a chladno; potom až do 16. teplo a sucho; dešť až do 28. a na konci jano.	
15	Ponděl.	S. Sophie.	4 20	7 33	11 31	8 14					
16	Úterý	S. Jana z Nepom.	4 14	7 34	ráno	9 20					
17	Středa	S. Brunona, bisk.	4 17	7 36	0 7	10 30					
18	Čtvrtek	Venancia, muž	4 16	7 37	0 39	11 42					
19	Pátek	S. Isa. Petra C.	4 14	7 38	1 10	0 56					
20	Sobota	S. Bernardina.	4 14	7 40	1 40	2 12					
Měsíc květen - 10. květen											
21		S. Felixe, kapuc.	4 13	7 41	2 10	3 29				Chladno a večerní rozy v máji, nám hojnost vlna a sena dají.	
22	Ponděl.	S. Julie p., m.	4 11	7 42	1 42	4 46					
23	Úterý	S. Desidelia, b.	4 10	7 43	3 17	6 1					
24	Středa	S. Johanný.	4 9	7 44	3 58	7 13					
25			4 8	7 45	4 45	8 19					
26	Pátek	S. Urbana I.	4 7	7 46	5 39	9 16					
27	Sobota	S. Magdaleny P.	4 6	7 48	6 39	10 3					
Měsíc květen - 10. květen											
28		Jana a Petra.	4 5	7 49	7 43	10 43				V noci Valpurky de- stivá povětřnost, v stodolách askle- pich všeho hojnost. Pršeli na Filipa a Jakuba, bude ou- rodný rok. Je-li v květnu mnoho babek, lze ourodný rok očekávati.	
29	Ponděl.	S. Maximiliana.	4 5	7 50	8 47	11 16					
30	Úterý	S. Ferdinanda.	4 5	7 51	9 51	11 44					
31	Středa	S. Petronilly.	4 5	7 52	10 54	ráno					

Červen (měsíc Božího Těla) má 30 dní.

Polsky: Czerwiec. Ilirsky: Lipanj. Slovinski: Rožnik. Rusky: Junij.

Den měsíce	Denně	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíc				Čtvrti měsíce anárodní přísloví
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Čtvrtek	S. Juvencia Fortun.	4	21	7 53	11 57	0	11			☽ První čtvrt dne 1 ve čtvrtek o 9 hod. 27. m. ráno.
2	Pátek	† S. Erazima, m.	4	1	7 54	0 58	0	35			
3	Sobota	† S. Klotily, Srd. J.	4	0	7 55	1 59	0	59			
Boží hod svatodušní. Miluje-li kdo mne. Jan 14.											☽ Vzdálenost země dne 3. v sobotu o 10 hod. ráno.
4	Neděle	Ned. svatodušní.	3	59	7 56	3 0	1	23			
5	Ponděl.	Pond. svatodušní.	3	59	7 57	4 2	1	48			
6	Úterý	S. Norberta bisk.	3	58	7 58	5 4	2	17			☽ Úplněk dne 9. v pátek o 10. h. 10 m. ráno.
7	Středa	† S. Roberta.	3	58	7 59	6 5	2	50			
8	Čtvrtek	S. Medarda bisk.	3	57	8 0	7 4	3	28			☽ Posled. čtvrt dne 18. v pátek o 0 hod. 59 m. večer.
9	Pátek	† S. Prima a Fel.	3	57	8 1	7 59	4	13			
10	Sobota	† S. Markéty, kr.	3	57	8 2	8 49	5	5			☽ Blížkost země dne 19. v neděli o 3. hod. večer.
Ned. 1. po sv. Duchu. Slavnost nejsv. Trojice Boží. Mat. 28.											☽ V o c dne 21. ve středu o 11 hod. 44 n. ráno. Začátek léta.
11	Neděle	S. Barnabáše.	3	56	8 2	9 32	6	5			
12	Ponděl.	S. Jana z Fak.	3	56	8 3	10 10	7	11			
13	Úterý	S. Antonina P.	3	56	8 3	10 44	8	20			☼ Nový měsíc dne 23. v pátek o 9 h. 4 m. ráno.
14	Středa	S. Basilia Velk.	3	56	8 4	11 15	9	32			
15	Čtvrtek	Božího Těla.	3	56	8 5	11 44	10	45			
16	Pátek	† S. Benna. S. Fr.	3	56	8 5	ráno	11	59			
17	Sobota	S. Rajnera, zpěv.	3	56	8 5	0 13	1	14			
Ned. 2. po sv. Duchu. Člověk učinil veš- tí velikou. Luk. 14.											☽ Kukuřka žebule po svat. Janu nastane dražota.
18	Neděle	S. Marka a Marc.	3	56	8 6	0 43	2	29			
19	Ponděl.	S. Gervasie a Prot.	3	56	8 6	1 26	3	43			
20	Úterý	S. Silvera, papeže.	3	56	8 6	1 54	4	54			☽ Červen začíná příjemnou povětrností; od 8. jest však deštivo až do 11. pak z ráno inlivo a pokračouno až do 28. na konci opět pěkné.
21	Středa	S. Aloisia z Gonz.	3	56	8 7	2 38	6	1			
22	Čtvrtek	S. Pavlina, bisk.	3	56	8 7	3 28	7	1			
23	Pátek	† S. Agripiny, mně.	3	56	8 7	4 23	7	54			
24	Sobota	S. Jana křestitele.	3	57	8 7	5 23	8	38			
Ned. 3. po sv. Duchu. ☽ ztracené ovci. Luk. 15.											☽ V červnu-li víc sucho než mokro, urodí se hojnost do- brého vína.
25	Neděle	S. Prospera, bisk.	3	57	8 7	6 27	9	15			
26	Ponděl.	S. Jana a Pavla.	3	57	8 7	7 34	9	46			
27	Úterý	S. Ladislava krále.	3	58	8 7	8 40	10	14			☽ Pěkné počasí tohoto dne slibuje úrodný rok.
28	Středa	† S. Lva II., pap.	3	58	8 7	9 43	10	39			
29	Čtvrtek	S. Petra a Pavla.	3	59	8 7	10 45	11	3			
30	Pátek	† Památ. sv. Pavla.	3	59	8 7	11 47	11	26			☽ S. Medardova krápek čtyřcet dní kape. Jaké počasí se na Medarda ukazuje, i o žních takové nám se objevuje.

Červenec (měsíc apoštolský) má 31 dní.

Polsky: Lipiec. Ilirsky: Sarpánj. Slovinsky: Mali Serpan. Rusky: Julji.

Den měsíce	Den týdne	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a národní přísloví
			východ		západ		východ		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Sobota	S. Theobalda, pst.	4	0	8	7	0	48	11	51	☾ První čtvrt dne 1. v neděli o 2 hod. 47 m. ráno.
Ned. 4. po sv. Duchu. Ježíš učil z lodičky. Luk. 5.											
2	Neděle	Navštív. P. Marie	4	1	8	6	1	49	ráno		☉ Vzdálenost země dne 1. v sobotu o 5 hod. ráno.
3	Ponděl.	S. Eulogia, Heliod.	4	1	8	6	2	50	0	18	☽ Úplněk dne 8. v sobotu o 9 h. 33 m. večer.
4	Úterý	Prokopa, opata.	4	2	8	6	3	51	0	49	☉ Blížkost země dne 13. ve čtvrti o 7 hod. večer.
5	Středa	S. Cyjilla, Method.	4	3	8	5	4	51	1	25	☾ Posled. čtvrt dne 15. v sobotu o 6 hod. 33 m. večer.
6	Čtvrtek	S. Isaiaše, pror.	4	3	8	5	5	48	2	7	☉ Nový měsíc dne 22. v sobotu o 7 hod. 36 m. večer. ☉ v Ω o 10 hod. 28. min. večer.
7	Pátek	+ S. Vilibalda, bisk.	4	4	8	4	6	41	2	56	☉ Vzdálenost země dne 28. v pátek o 11 hod. večer.
8	Sobota	S. Kiliana, biskupa.	4	5	8	3	7	28	3	53	☾ První čtvrt dne 30. v neděli o 8 hod. 15 m. večer.
Ned. 5. po sv. Duchu. Nežude-li kajejněi spravedlnost vaše. Mat. 5.											
9	Neděle	S. Aloisie, Cyrilla	4	6	8	3	8	9	4	57	Povětrnost. „Dá-li Pán Bůh!“ Červenec má na začátku voliké parno až do 18., pak větrno a teplo až do konce.
10	Ponděl.	S. Amalie, kněžny.	4	7	8	3	8	45	6	7	
11	Úterý	S. Pia I., papeže	4	8	8	2	9	18	7	20	
12	Středa	S. Jana Gual. Jind.	4	8	8	1	9	49	8	35	
13	Čtvrtek	S. Eugena, Market.	4	9	8	1	10	18	9	50	
14	Pátek	+ S. Karolíny, Bon.	4	10	8	0	10	48	11	4	
15	Sobota	Rozesláni sv. ap.	4	10	7	59	11	20	0	19	
Ned. 6. po sv. Duchu. P. Ježíš nasýtil 4000 mužův na poušti. Mark. 8.											
16	Neděle	S. P. Marie Karmels.	4	13	7	58	11	25	1	52	Povětrnost. „Dá-li Pán Bůh!“ Červenec má na začátku voliké parno až do 18., pak větrno a teplo až do konce.
17	Ponděl.	S. Aleše, žebráka	4	14	7	57	ráno		2	44	
18	Úterý	S. Symfrosy, Arm.	4	15	7	56	0	35	3	51	
19	Středa	S. Vincencia z P.	4	16	7	55	1	21	4	53	
20	Čtvrtek	S. Eliáše, pror.	4	17	7	54	2	13	5	47	
21	Pátek	+ S. Daniela, pror.	4	18	7	53	3	12	6	33	
22	Sobota	S. Maří Magd.	4	19	7	52	4	15	7	12	
Ned. 7. po sv. Duchu. Varujte se tělesných proroků. Mat. 7.											
23	Neděle	S. Apollináře, Libor	4	20	7	51	5	19	7	46	☉ Právil v den P. Marie navštívení, skrz čtyřicet dní na to bez deště není. V den sedmi bratří když prší, sedmá vědnu dešt dovrší.
24	Ponděl.	S. Christiny, muč.	4	21	7	50	6	24	8	15	
25	Úterý	S. Jakoba Většého.	4	23	7	49	7	28	8	42	
26	Středa	S. Anny.	4	25	7	48	8	31	9	7	
27	Čtvrtek	S. Pantaleona.	4	26	7	46	9	33	9	31	
28	Pátek	+ S. Innocencia I	4	28	7	45	10	34	9	55	
29	Sobota	S. Marthy, panny.	4	29	7	44	11	36	10	21	
Ned. 8. po sv. Duchu. Co slyším v tobě? Vydej počet. Luk. 16.											
30	Neděle	S. Abdona a Sen	4	30	7	42	0	36	10	50	☉ Děšt o sv. Marketa trvá 14 dní a je sklizení sosa nepřiznivá.
31	Ponděl.	S. Ignácia z Lojoly.	4	32	7	40	1	37	10	22	

Srpen (Měsíc poutnický) má 31 dní.

Polsky: Sierpień. Ilirsky: Kolovoz. Slov. Veliki Serpan. Rusky: August.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíc				Čtvrti měsíce a národní přísloví
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Úterý	S. Petra v okov.	4 33	7 38	2 37	ráno				☉ Plněk dne 7. v pondělí o 6 h. 33 m. ráno.	
2	Středa	Porcinkuly S. Alf.	4 34	7 37	3 35	0	0			☉ Blízkost země dne 9. ve středu o 8 hod. večer.	
3	Čtvrtek	Nalez sv. Štěpána.	4 36	7 35	4 29	0	45			☉ Posled. čtvrt dne 13. v neděli o 10 hod. 48 m. večer.	
4	Pátek	S. Dominika, m.	4 37	7 34	5 18	1	38			☉ Nový měsíc dne 21. v neděli o 8. hod. 23 m. ráno.	
5	Sobota	Panny Marie Sněž.	4 38	7 32	6 3	2	39			☉ O v m p dne 23. ve středu o 5 h. 12 m. ráno.	
Dne 9. v úterý Duchy P. Ježíše plněk ráno h. m. d. m. e. m. 12.											
6	Sobota	Proměnění P. Ježíže	4 40	7 31	6 43	3	47			☉ Vzdálenost země dne 25. v pátek o 5. hod. ráno.	
7	Ponděl.	S. Kajetana, klašt.	4 41	7 29	7 18	4	54			☉ První čtvrt dne 29. o 12 h. 53 m. večer.	
8	Úterý	S. Cyriaka a spoluz.	4 42	7 28	7 50	6	15			☉ Nový měsíc dne 21. v neděli o 8. hod. 23 m. ráno.	
9	Středa	S. Romana, vojáka.	4 44	7 26	8 20	7	32				
10	Čtvrtek	S. Vavřince, muč.	4 45	7 24	8 51	8	49				
11	Pátek	S. Susany, muč.	4 47	7 23	9 23	10	6				
12	Sobota	S. Klary, panny.	4 48	7 21	9 58	11	22				
Dne 13. v úterý Duchy P. Ježíše plněk ráno h. m. d. m. e. m. 12.											
13	Úterý	S. Hippolyta, kn.	4 49	7 19	10 37	0	35				
14	Ponděl.	S. Ensebia, muč.	4 51	7 17	11 20	1	43				
15	Středa	S. Vavřince, muč.	4 52	7 16	ráno	2	46				
16	Středa	S. Rocha, Theod.	4 53	7 14	0 10	3	42				
17	Čtvrtek	S. Liberta, muč.	4 55	7 12	1 5	4	30				
18	Pátek	S. Heleny, císař.	4 56	7 10	2 5	5	11				
19	Sobota	S. Ludvíka, krále.	4 58	7 8	3 8	5	47			„Dá-li Pán Bůh!“ Začátek srpna velice parný; od 5. do 10. deštivo, pak hezky a konečně proměnlivo.	
Dne 13. v úterý Duchy P. Ježíše plněk ráno h. m. d. m. e. m. 12.											
20	Neděl.	S. Bernarda, opata.	4 59	7 6	4 12	6	18			☉ Čelo července a srpen neuvaří, tobo září nesmaží.	
21	Ponděl.	S. Johanny Bant.	5 1	7 5	5 16	6	46			☉ Když na sv. Vavřince přší, dává to včelám a ovčím špatnou píci, t. j. nastane krásné počasí a pavouci potáhnou strniště a vřes; (ovce a včely si pavučiny velmi zoklivují).	
22	Úterý	S. Timothea, muč.	5 2	7 3	6 19	7	11			☉ 10. a 24. Křišné o Vavřinci a Bartoloměji, na dobrý podzim měj pevnou naději.	
23	Středa	S. Filipa Bennizzi.	5 3	7 1	7 21	7	35				
24	Čtvrtek	S. Bartoloměje.	5 5	6 59	8 23	7	59				
25	Pátek	S. Ludvíka XI. kr.	5 6	6 57	9 24	8	24				
26	Sobota	S. Samuela Zefir.	5 8	6 55	10 27	8	51				
Dne 12. v úterý Duchy P. Ježíše plněk ráno h. m. d. m. e. m. 12.											
27	Středa	S. Josefa Kalazans.	5 9	6 53	11 24	9	22				
28	Ponděl.	S. Augustina, bisk.	5 10	6 51	0 23	9	58				
29	Úterý	S. Jana stěti.	5 12	6 49	1 21	10	39				
30	Středa	S. Ráženy Lim.	5 13	6 47	2 16	11	27				
31	Čtvrtek	S. Rajmunda.	5 15	6 45	3 7	ráno					

Září (měsíc anjelský) má 30 dní.

Polsky: Wrzesień. Ilirsky: Rujan. Slov. Kimovec. Rusky: Septembr.

Den měsíce	Denněm.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce		Měsíce		Čtvrti měsíce a národní přísloví
			vý- chod	západ	vý- chod	západ	
			b. m.	b. m.	b. m.	b. m.	
1	Pátek	S. Jilji, poustev.	5 17	6 42	3 53	0 22	Úplněk dne 5. v úterý o 1 hod. 58 m. večer.
2	Sobota	S. Justina, Vilém.	5 19	6 40	4 35	1 25	
1. 10. 1918. Úterý, 1. Luk.							
3		S. Mansveta, bisk.	5 20	6 38	5 12	2 34	Blížkost země dne 6. o 10 hod. večer.
4	Ponděl.	S. Rosalie.	5 21	6 36	5 46	3 48	
5	Úterý	S. Vavřince Just.	5 23	6 34	6 18	5 6	Posled. čtvrt dne 12. v úterý o 6 hod. 4 min. večer.
6	Středa	S. Zachariášc.	5 24	6 32	6 50	6 25	
7	Čtvrtek	S. Reginy	5 26	6 30	7 23	7 44	Nový měsíc dne 19. v úterý o 11 hod. 52 m. večer.
8			5 27	6 27	7 58	9 3	
9	Sobota	S. Georgina a spol.	5 28	6 25	8 36	10 20	Vzdálenost země dne 22. v pátek o 6 hod. večer.
2. 10. 1918. Úterý, 2. Luk.							
10			5 30	6 23	9 10	11 32	Dne 23. v sob. v 11 o 1 hod. 57 m. ráno. Za čátek podzimku.
11	Ponděl.	S. Pulcherie, Mikul.	5 31	6 21	10 8	0 38	
12	Úterý	S. Guida chudého.	5 33	6 19	11 2	1 37	První čtvrt dne 28. ve čtvrt. o 3 hod. 53 m. ráno.
13	Středa	S. Liguriáše, muž	5 34	6 17	ráno	2 28	
14	Čtvrtek	Pozdvižení s. Křiže.	5 36	6 15	0 0	3 11	Dne 28. ve čtvrt. o 3 hod. 53 m. ráno.
15	Pátek	S. Nikodema, m.	5 37	6 13	1 1	3 48	
16	Sobota	S. Ludm., kn. česk.	5 38	6 11	2 4	4 20	Dne 28. ve čtvrt. o 3 hod. 53 m. ráno.
3. 10. 1918. Úterý, 3. Luk.							
17		S. Lamberta.	5 40	6 8	3 7	4 48	"Dá-li Pán Bůh!"
18	Ponděl.	S. Tomáše z V.	5 41	6 6	4 10	5 13	
19	Úterý	S. Josefa Kuper.	5 43	6 4	5 12	5 38	Až do 4. teplo pak prudký dést; potom bouřky a opět hezké počasí až do 20., na konci deštivo.
20	Středa	S. Januara.	5 44	6 2	6 14	6 4	
21	Čtvrtek	S. Matouše.	5 46	6 0	7 14	6 29	Na dešti v září sedlákovi velmi záleží. V jakém počasí jde jolén k říji (o sv. Michalu). O Marie narození tu laštokůk více není.
22	Pátek	S. Morice, plk.	5 47	5 58	8 16	6 55	
23	Sobota	† S. Tekly, pan.) suché dni	5 48	5 56	9 16	7 24	11. Neprá-li toho dne, nastane suchý podziměk.
4. 10. 1918. Úterý, 4. Luk.							
24		† S. Gebar, Rup.	5 50	5 53	10 15	7 57	11. Krásné počasí na tento den potrvá ještě čtyry neděle. Je-li na sv. Matouše pěkn. počasí, mají vinaři velkou naději na hojnost vína.
25	Ponděl.	S. Kleofáše uč. P.	5 51	5 51	11 12	8 36	
26	Úterý	S. Justiny, Cypri.	5 53	5 49	0 7	9 20	11. Krásné počasí na tento den potrvá ještě čtyry neděle. Je-li na sv. Matouše pěkn. počasí, mají vinaři velkou naději na hojnost vína.
27	Středa	S. Kosmy a Dama.	5 54	5 47	0 59	10 11	
28	Čtvrtek	S. Václava, kníž. č.	5 56	5 45	1 46	11 9	11. Krásné počasí na tento den potrvá ještě čtyry neděle. Je-li na sv. Matouše pěkn. počasí, mají vinaři velkou naději na hojnost vína.
29	Pátek	S. Michala arch.	5 57	5 43	2 28	ráno	
30	Sobota	S. Jeronyma, uč. c.	5 59	5 41	3 6	0 14	

Ríjen (měsíc posvěcení chrámů Páně) má 31 dní.

Polsky: Pazdziernik. Ilirsky: Listopad. Slov. Kolopersk. Rusky: Oktobr.

Den měsíce	Den v týdnu	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a národní přísloví
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
Ned. 17. po sv. Duchu. Milovati budež Pána Boha. Mat. 22.											
1	Neděle	S. Slava, růžencová	6	0	5	39	3	41	1	24	☉ Úplněk dne 4. ve středu o 11. hod. 38 m. več.
2	Ponděl.	S. Kemign, biskpa.	6	2	5	37	4	13	2	38	☽ Blížkost země dne 5. ve čtvrť o 5. hod. ráno.
3	Úterý	S. Kandida, mučen.	6	3	5	34	4	45	3	55	☾ Posled. čtvrt dne 11. ve střed. o 4 hod. 28 min. večer.
4	Středa	S. Františka Seraf.	6	4	5	32	5	18	5	15	☼ Nový měsíc dne 19. o 5 h. 34 m. več. Vzdálenost země o 9. hod. ráno.
5	Čtvrtek	S. Placida, muč.	6	6	5	28	5	52	6	35	☉ v střiu (III) dne 23. o 10 h. 19. m. ráno.
6	Pátek	† S. Bruna, zalk. ř.	9	7	5	26	6	30	7	54	☽ Prvá čtvrt dne 27. v pátek o 3 hod. 56 m. večer.
7	Sobota	Š. Justiny.	6	9	5	24	7	13	9	11	
Ned. 18. po sv. Duchu. Doufej svnu, od poušit se tobě hříchy. Mat. 9.											
8	Neděle	S. Brigitty, jept.	6	10	5	22	8	1	10	23	
9	Ponděl.	S. Diviše, biskupa.	6	12	5	20	8	55	11	28	
10	Úterý	S. Františka Borg.	6	13	5	18	9	53	0	24	
11	Středa	S. Burkharda, bisk.	6	15	5	16	10	54	1	10	
12	Čtvrtek	S. Maximiliana, b.	6	16	5	14	11	57	1	49	
13	Pátek	† S. Eduarda III., k.	6	18	5	12	ráno	2	23		
14	Sobota	Š. Kalixta, papeže.	6	20	5	10	1	0	2	52	
Ned. 19. po sv. Duchu. Posvěcení chrámů. Království nebeské jako srauba. Mat. 22.											
15	Neděle	S. Theresie, panny.	6	21	5	8	2	3	3	18	
16	Ponděl.	S. Havla, zakl. rádu.	6	23	5	5	3	5	3	43	
17	Úterý	S. Hedvivy, věv.	6	25	5	4	4	6	4	8	
18	Středa	S. Ferdinanda.	6	27	5	3	5	7	4	33	
19	Čtvrtek	S. Petr z Alk.	6	28	5	1	6	8	4	59	
20	Pátek	† S. Vendelina Fel.	6	30	4	59	7	9	5	27	
21	Sobota	Š. Voršily.	6	31	4	57	8	9	5	59	
Ned. 20. po sv. Duchu. P. Ježíš uzdravil syna králikova. Jan 4.											
22	Neděle	S. Korduly, pan.	6	33	4	56	9	7	6	36	
23	Ponděl.	S. Severina, Jan. K.	6	34	4	54	10	2	7	18	
24	Úterý	S. Rafael arch.	6	36	4	52	10	54	8	6	
25	Středa	S. Kripina a Kris.	6	38	4	50	11	52	9	1	
26	Čtvrtek	S. Evarista I., pap.	6	39	4	48	0	25	10	1	
27	Pátek	† S. Sabiny, mučen.	6	41	4	46	1	3	11	6	
28	Sobota	Š. Simona a Judy.	6	42	4	45	1	38	ráno		
Ned. 21. po sv. Duchu. Král klade počít se služebníky svými. Mat. 18.											
29	Neděle	S. Zenobia Narc.	6	44	4	43	2	10	0	16	
30	Ponděl.	† S. Marcella, setn.	6	46	4	41	2	41	1	29	
31	Úterý	† S. Wolfganga, bisk.	6	47	4	40	3	13	2	45	

☉ Úplněk dne 4. ve středu o 11. hod. 38 m. več.

☽ Blížkost země dne 5. ve čtvrť o 5. hod. ráno.

☾ Posled. čtvrt dne 11. ve střed. o 4 hod. 28 min. večer.

☼ Nový měsíc dne 19. o 5 h. 34 m. več. Vzdálenost země o 9. hod. ráno.

☉ v střiu (III) dne 23. o 10 h. 19. m. ráno.

☽ Prvá čtvrt dne 27. v pátek o 3 hod. 56 m. večer.

Povětrnost.

„Dá-li Pán Báh!“
Ríjen začíná deštěm až do 14. zamračeno; 16. hezky pak proměnlivo až do 24., pak dešť a jasno. 29. až do koncem blavo a chladno.

Čimdvě listopadův, tím úrodnější bude příští rok. Zůstane-li lupení dlouho na stromích, nastane tuhá zima.
16. Na sv. Havla musí poslední jablko do pytle. O sv. Havli zůstává již kráva v stáji.
18. Na sv. Lukáš má už žito v strništích zaseto býti.
21. Jak den sv. Voršily započíná, tak se prý i zimní doba ukončuje.

Listopad (měsíc všech Svátých) má 30 dní.

Polsky: Listopad. Ilirs.: Studenj. Slovinsky: Listopad. Rusky: Novembr.

Den měsíce	Den v týd.	Svátky a slavnosti církevní.	Slunce		Měsíce		Čtvrti měsíce a národní přísloví
			vý- chod	západ	vý- chod	západ	
			h. m.	h. m.	h. m.	h. m.	
1	Středa	Všech Svátých	6 49	4 38	3 45	4 3	☉ Blížkost země dne 2. ve čtvrtěk o 7 hod. večer.
2	Čtvrtek	Všech věrn. duš.	6 50	4 37	4 20	5 23	
3	Pátek	† S. Huberta, bisk.	6 52	4 35	5 0	6 42	
4	Sobota	S. Karla Boromej.	6 53	4 33	6 46	7 54	
Ned. 22. po sv. Duchu. Sluší-li daň dávat cisari. Mat. 22.							
5	Neděle	S. Emericha Zachar.	6 54	4 32	6 39	9 8	☾ Posled. čtvrt dne 10. v pátek o 6 hod. 52 min. ráno
6	Ponděl.	S. Leonarda, poust.	6 56	4 30	7 38	10 11	
7	Úterý	S. Engelberta, bisk.	6 58	4 29	8 41	11 4	☉ Vzdálenost země dne 16. ve čtvrtěk o 1 hod. večer
8	Středa	S. Bohumíra, bisk.	7 0	4 27	9 45	0 23	
9	Čtvrtek	S. Theodora, muč.	7 1	4 26	10 50	0 54	☽ Nový měsíc dne 18. v sobotu 0 hod. 6 min. večer. ☉ v střelci (7) dne 22. ve středu o 6 hod. 38 m. ráno.
10	Pátek	† S. Ondřeje Aval.	7 3	4 25	11 54	1 22	
11	Sobota	S. Martina, bisk.	7 5	4 23	ráno	1 48	
Ned. 23. po sv. Duchu. Knižo klanělo se P. Ježíši. Mat. 9.							
12	Neděle	S. Martina, papeže.	7 6	4 22	0 57	2 12	☽ Prvá čtvrt dne 26. v neděli o 4 hod. 5 min. ráno.
13	Ponděl.	S. Stanisl. Kostky	7 8	4 21	1 58	2 36	
14	Úterý	S. Jukunda, Serap.	7 9	4 19	2 59	3 2	Povětrnost. „Dá-li Pán Bůh!“ Až do 5. hezky; 5. a 6. silné větry; pak až do 8. deštivo a zase pěkné až do 16. Od 17. mlhavo a chladno až 27. pak deštivo až do konce. 1. Utíni s buku tři sku; je-li suchá, bude zima tuhá, je-li vlhká, bude zima mokrá. 11. Den svatého Martina oblaky zastreň, ustavičné pak zima vyvodí změny. Zůstape-li o Martině lupení ještě na stromích, čeká se dlouhá a studená zima. 26. Jaké na den sv. Kateřiny, takové počasí bude v příštím lednu.
15	Středa	S. Leopolda IV.	7 11	4 18	4 0	3 30	
16	Čtvrtek	S. Edmunda, Olm.	7 13	4 17	5 1	4 1	
17	Pátek	† S. Řehoře divotv.	7 14	4 16	6 1	4 36	
18	Sobota	S. Odonu Eugena.	7 16	4 15	7 1	4 36	
Ned. 24. po sv. Duchu. O semenu horčičném. Mat. 13.							
19	Neděle	S. Alžběty, kněžny.	7 17	4 14	7 58	5 16	
20	Ponděl.	S. Felixe z Valois.	7 19	4 13	8 51	6 2	
21	Úterý	Obětování P. Marie.	7 20	4 12	9 40	6 34	
22	Středa	S. Cecilie, mučen.	7 21	4 11	10 25	7 33	
23	Čtvrtek	S. Klementa, pap.	7 23	4 10	11 5	8 57	
24	Pátek	† S. Jana z kříže Fl.	7 25	4 9	11 42	10 4	
25	Sobota	S. Kateřiny, muč.	7 26	4 8	0 12	11 14	
Ned. 25. a posled. po sv. Duchu. Když uzříte ohavnost spůsobení. Mat. 24							
26	Neděle	S. Kourada, bisk.	7 28	4 7	0 42	ráno	
27	Ponděl.	S. Virgila, biskupa.	7 29	4 6	1 11	0 26	
28	Úterý	S. Soathena, Štěp.	7 30	4 6	1 42	1 40	
29	Středa	S. Saturnina, bisk.	7 32	4 5	2 15	2 56	
30	Čtvrtek	S. Ondřeje, apost.	7 33	4 5	2 52	4 13	

Prosinec (měsíc vánoční) má 31 dní.

Polsky: Grudzień. Iirs.: Prosinec. Slovinsky: Gruden Rusky: Decembr.

Den měsíce	Den v témd.	Svátky a slavnosti církevní	Slunce				Měsíce				Čtvrti měsíce a národní přísloví
			vý- chod		západ		vý- chod		západ		
			h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	
1	Pátek	S. Eligia, bisk.	7	34	4	4	3	34	5	30	☉ Blížkost země dne 1. v pátek o 5 hod. ráno.
2	Sobota	S. Bibiany p. Aur.	7	36	4	4	4	22	6	44	
3		S. Františka Xav.	7	37	4	3	5	18	7	51	☽ Posled. čtvrt dne 10. v neděli o 1 hod. 19 m. ráno.
4	Ponděl.	S. Barbory, panny.	7	38	4	3	6	20	8	50	
5	Úterý	S. Sabbase. Lucia.	7	39	4	2	7	25	9	40	☼ Nový měsíc dne 18. v ponděl. o 5 hod. 51 m. več.
6	Středa	S. Mikuláše, bisk.	7	40	4	2	8	32	10	21	☉ v koroziční (☽) dne 21. ve čtvrtek 7 hod. 46 m. več.
7	Čtvrtek	S. Ambrože, bisk.	7	41	4	2	9	39	10	55	☽ Prvá čtvrt dne 25. v pondělí o 1 hod. 37 m. večer
8			7	43	4	2	10	44	11	24	☉ Blížkost země dne 29. v pátek o 4 hod. ráno
9	Sobota	S. Leokadie, panny	7	44	4	1	11	47	11	51	
10		S. Judithy. Melchiad	7	45	4	1			0	16	☽ „Dá-li Pán Báh!“ Až do 5. hezky; 5. a 6. silné větry, pak až do 8. deštivo a zase pěkně až do 16. Od 17. mlhavo a chladno až 27. pak deštivo až do konce.
11	Ponděl.	S. Damasa, pap.	7	46	4	1	0	48	0	41	
12	Úterý	S. Synesia. Max.	7	47	4	1	1	49	1	6	☽ Mrazy v prosinci, které brzy ochábnou, zvěstují mírnou zimu. O vánočních mokro zádnému osení neškodí, tím víc ale jest škodlivé po vánočních.
13	Středa	S. Lucie p., muč.	7	48	4	1	2	50	1	32	
14	Čtvrtek	S. Spiridiona.	7	48	4	1	3	51	2	3	☽ 1. Když na sv. Eligia daleko široko tuhá zima nastane, budeť celé čtyry měsíce trvat!
15	Pátek	S. Irenea, muč.	7	49	4	2	4	52	2	34	
16	Sobota	S. Adclaidy, c.	7	50	4	2	5	50	3	13	
17		S. Lazara.	7	51	4	2	6	45	3	58	☽ suché dny
18	Ponděl.	S. Graciana, b.	7	51	4	2	7	37	4	49	
19	Úterý	S. Mára.	7	52	4	3	8	25	5	46	☽ 24. Adama a Evy.
20	Středa	S. Amona.	7	53	4	3	9	7	6	48	
21	Čtvrtek	S. Tomáše, ap.	7	53	4	4	9	44	7	55	☽ 25. S. Mladátek.
22	Pátek	S. Zena. Beat.	7	54	4	4	10	17	9	5	
23	Sobota	S. Viktorie, p.	7	54	4	5	10	48	10	6	
24		Adama a Evy.	7	55	4	5	11	17	11	28	☽ 26. S. Jana, ap. evang.
25			7	55	4	6	11	45			
26			7	55	4	7	0	15	0	42	☽ 27. S. Mikuláš, arcib.
27	Středa	S. Jana, ap. evang.	7	56	4	7	0	47	1	55	
28	Čtvrtek	S. Mladátek.	7	56	4	8	1	27	3	9	☽ 28. S. Mikuláš, arcib.
29	Pátek	S. Tomáše, arcib.	7	56	4	9	2	11	4	22	
30	Sobota	S. Davida, krále.	7	56	4	10	3	1	5	31	☽ 29. S. Mikuláš, arcib.
31		S. Sylvestra, papeže.	7	56	4	11	3	49	6	32	

Přehled židovského kalendáře na rok 1865.

Dle počtu židovského 5624—5625.

Počet křesťanský.	Počet židovský.	Počet křesťanský.	Počet židovský.
17. ledna	1. Šebat.	24. července	1. Ab.
27. února	1. Adar.	7. srpna	Půst spálení chrámů.*
9. března	Půst Esther.	23. "	1. Elul.
12. "	Purim.	21. září	Nový rok 5626.
13. "	Sušan Purim.	22. "	Druhý svátek novoroč.*
28. "	1. Nišan.	24. "	Půst Gedaljah.
11. dubna	Začát. svátků velkon.*	30. "	Slavnost smíření.*
12. "	Druhý svátek.*	5. října	Slavnost podzeleným.*
17. "	Sedmý svátek.*	6. "	Druhý svátek.*
18. "	Konec svátků velkon.*	11. "	Slavnost palmová.
27. dubna	1. Ijar.	12. "	Konec slavn. pod zel.*
14. května	Lag. beomer.	13. "	Rádost ze zákona.
26. června	1. Šivan.	21. "	1. Marchévan.
31. "	Slavnost letnic.*	19. listopadu	1. Kislev.
1. června	Druhý svátek.*	13. prosince	Posvěcení chrámu.
25. "	1. Thamuz.	19. "	Tebeth.
11. "	Půst dobytí chrámu.	28. "	Obležení Jeruzaléma.

Poznámání. Slavnosti hvězdičkou * znamenají u Židů přísně se světit.

I. Pohyblivé svátky na rok 1865.

Jména Ježíše 15. ledna.
 Neděle Devitník 12. února.
 Památka modlit. P. N. J. Ch. 14. února.
 Památka umuč. P. J. Ch. 21. února.
 Popeleční středa 1. března.
 Památka trnové koruny P. J. Ch. 3. března.
 Neděle první postní 5. března.
 Památka kopí a hrobů P. J. 10. března.
 " plátna P. J. 17. března.
 " 5 ran P. J. 24. března.
 " nejdražší krve P. J. Ch. 31. března.
 Slavnost 7 bolestné P. M. 7. dubna.
 Neděle květná 9. dubna.
 Zelený čtvrtek 13. dubna.
 Hod Boží velkonoční 16. dubna.
 Prosební dni 22., 23., 24. května.
 Na nebe vstoupení Páně 25. května.

Hod Boží svatodušní 4. června.
 Nejsvětější Trojice 11. června.
 Hod Božího těla 15. června.
 Slavnost nejsv. Srdce. P. Ježíše 23. června.
 Slavnost přečistého srdce P. Marie 25. června.
 Slavnost sv. Anjelův strážných 3. září.
 Slavnost Jména P. Marie 10. září.
 Neděle růžencová 1. října.
 Památka materství bl. P. M. 8. října.
 Obecné posvěcení chrámů 15. října.
 Památka čistoty bl. P. M. 22. října.
 Památka ochrany bl. P. M. 26. listop.
 První neděle adventní 3. prosince.
 Masopust počínaje dne 7. ledna, trvá do posledního zalučně.

II. Posvátný čas velkonoční

trvá od čtvrté neděle postní až do soboty Nejsvětější Trojice.

V tomto posvátném čase povinován jest každý katolický křesťan,

svému nařízenému knězi ze svých | svátost oltární s plamennou po-
hřichu skroušeně a úplně se vy- | božností a s roznicenou touhou při-
znati čili zpovídati, a nejavětější | jmouti.

III. Nedělní písmena

A.

IV. Čtvero suchých čili kvatembrových dní.

1. Dne 8., 10., a 11. března.	3. Dne 20., 22. a 23. září.
2. Dne 7., 9., a 10. června.	4. Dne 20., 22. a 23. prosince.

V. Znamení oběžnic čili bludic větších.

Jmena.	Znamení.	Jmena.	Znamení.
1. Dobropán (Mercurius)	♿	5. Kralomoc se 4 měs. (Jupiter)	♃
2. Krásopán čili Lada (Venus)	♀	6. Hladolet s 8. měs. (Saturnus)	♄
3. Země s 1 měsícem (Tellus)	♁	7. Nebeštanka s 8 měs. (Uranus)	♅
4. Smrtonoš (Mars)	♂	8. Vodan (Neptun).	♆

Mimo tyto větší oběžnice jest mnoho jiných menších, podobajících se hvězdám 9. — 12. velikosti, to jest tak malým, ano zdánlivě nejmenším hvězdám, které prostým okem, bez hvězdářských dalekohledů nejsou ani k spatření. Posud jich bylo 54 vypátráno, z nichž nemají všechny posud ani jmena, aniž znamení, ba ani čas jejich oběhu není znám. Nazývají se Planetoidy.

VI. Zatmění na slunci a na měsíci.

Roku 1865 budou dvě zatmění slunce a dvě zatmění měsíce, z nichž v našich krajinách jen obě zatmění měsíce viditelné bude.

Prvé zatmění měsíce bude 11. dubna o 4 hod. 52 minut ráno a dosáhne střed o 5 hod. 45 minut. Poněvadž měsíc tohoto dne o 5 hod. 17 minut zajde, tož bude jen začátek zatmění lze viděti.

Druhé zatmění měsíce bude 4. října o 10 hod. 46 minut večer a potrvá do 12 hod. 48 minut ráno. Střed dosáhne o 11 hod. 46 minut večer. Zatmění toto bude v celém svém oběhu viditelné.

Povaha roku 1865.

Má-li se názvom „povaha roku“ vyzoznívatí počasí, a jeho vliv na úrodu zemskou, vyznává Moravan upřímně, že ho předpovídati nelze, leč a přídavkem „dál pán Bůh.“ Jest pak ještě jiný druh povahy roku a ten se týká pokoje aneb svárův mezi národy svorností aneb váleky mezi knížaty. Seč na nás jest přejeme tolo, aby Bůh od nás v roce tomto všeliké strašty odvrátili ráčil; po lidsku však lze se obávatí, že poměry v Turecku nedají narovnatí a oprostění tamějších křesťanů od nadvlády Mohamedánův nedá se docílití bez násill. Kdož ví, zdažli otázka turecká nezračne se rozlučovatí v roce tomto a zdažli křesťanské naše vlasti taktéž nebudou vtřeny do záležitostí jiných? Jiné mračno, z něhožto se může strlnoutí dopustění Boží na Evropu jest nenávisť mar-nivých svolohodomylníkův, kteronžto stihají Církev kat. a její střed sv. Řím. S otázkou římsko-italsiánskou souvisí zachování neb píckotí doasvádních poměrův společenských. Kdož ví, zdažli záležitost římsko-italsiánská opět brzo nepoděsí nás? Třetí bolavka Evropy, kterážto povahu roku 1864 může učiniti krvavou, jest ukrivděna národnost, ježto provolala ložského roku válku německo-dánskou a Polsku strhla v bouři zoufalou. Bolavka tato dá se jediné vyhojiti skutečnou rovnoprávností jazykovou, ježto se pomoci zákonu a na základě slova císaře spravedlivého v Rakousku nadějně uskutečňuje. Ne-
poslední věd, kterýžto úzkostí naplňuje svět, a neblaze působiti má na povahu roku letošního jest nutnost státních dluhův. Proto však nelekáme se budoucností, vždyť Hospodin nepřestane býti s lidem, kterýžto dáváje v Jeho milost.

Noremní dnové.

Posvátné doby (Tempus sakramentum), v nichžto po zákonu církevním zapovězeny jsou všeliké hlučné kratochvile, plesy čili bály, veřejné hudby čili muziky a tím podobné zábavy, jsou:

1. Doba adventní a svátky vánoční až do slavnosti svatých tří Králův.

2. Celý čtyřcetidenní postní čas a týhoden velikonoční až do neděle průvodní.

3. O čtveru suchých čili kvatembrových dnech, jakož i v pátek a v sobotu po celý rok.

4. ve svatvečer před hlavními svátky.

5. na den sv. apoštolův našich Cyrilla a Methodia, k němuž jistě každý katolík v národě našem do-

brovolně přidá den úmrtí sv. Cyrilla, a na den úmrtí sv. Methodia, 6. dubna.

Plesy (bály), hudby (muziky), všeliké divadelní hry a všechny zábavy veřejné zakázány jsou též nejvyššími zákony císařskými:

1. Poslední 3 dni adventní, dne 22., 23. a 24. prosince.

2. Na Boží hod vánoční, dne 25. prosince.

3. Na středu popelečnou, dne 10. února.

Na slav. Zvěstování P. Marie.

5. Po celý sv. týden před Velikonocí.

6. Na Boží hod velikonoční.

7. Na Boží hod svatodušní.

8. Na slavnost Božího Těla.

9. Na slavnost Narození P. Marie.

Letopočet nové doby.

Rok 1865 po narození Pána a Spasitele našeho Ježíše Krista jest rok mající 365 dní.

Rok tento jest:	
Od stvoření světa	6030
Od potopy světa	4259
Od založení Říma	2618
Od narození Krista Pána . . .	1865
Od zkázy Jeruzaléma . . .	1796
Od císaře Konstantina . . .	1559
Od příchodu sv. Cyrilla a Methodia do krajin československých . . .	1002
Od založení Pražského arcibiskupství	521
Od vynalezení Ameriky . . .	373

Rok tento jest:	
Od bitvy na Bílé Hoře . . .	245
Od smrti císaře Josefa II. . .	73
Od založení Rakouského mocnářství	61
Od nastoupení císaře Františka Josefa I. (dne 3. prosince 1848)	17
Od uvedení jazyka českého do úřadů a do škol	17
Od založení Dědictví sv. Cyrilla a Methodia v Brně (na den sv. Víta 1850) . .	15

Svatí patronové zemští,

jichžto památka slavně se koná v zemích našeho císařství Rakouského.

Sv. Cyrill a Method, dne 5. července na Moravě.

Sv. Jan Nepomucký, dne 16. května v Čechách.

Sv. Václav, dne 28. září v Čechách.

Sv. Štěpán, dne 20. srpna v Uhřích.

Sv. Eliáš, dne 20. července v Chorvatsku.

Sv. Jan Křestitel, dne 24. červ. v Slavonsku.

Sv. Jiljí, dne 1. září v Korutansku.

Sv. Jiří, dne 23. dubna v Krajině.

Sv. Josef, dne 19. března v Korutanskú, v Krajinskú, v Pomoří, ve Štyrsku a v Severním Tyrolsku.
 Sv. Michael, dne 20. září v Haliči.
 Sv. Hedvika, dne 15. října ve Slezsku.
 Sv. Ladislav, dne 27. června v Sedmíhradsku.
 Sv. Stanislav, dne 7. května v Haliči.

Sv. Leopold, dne 15. listopada v Dol. Rakousku.
 Sv. Florian, dne 4. května v. H. Rakousku.
 Sv. Marek, dne 25. dubna v Benátsku.
 Sv. Ruprecht, dne 14. září v Solnohradsku.
 Sv. Spiridion, dne 14. prosince v Dalmatsku.
 Sv. Virgil, dne 27. listopadu v Jižním Tyrolsku.
 Sv. Justus, dne 1. listop. v Terstě.

Nejvyšší císařský rod panující v říši Rakouské.

J. ap. Veličenstvo František Josef I., z Boží milosti Císař Rakouský, král Uherský, Český, Lombarfský, Benátský, Dalmatský, Chorvatský, Slavonský, Haličský, Vladimírský a Ilirský, markrabě Moravský atd., narodil se dne 18. srpna 1830, za plnoletého prohlášen dne 1. prosince 1848. Když byl Jeho strýc, císař P. Ferdinand I., dne 2. prosince 1848 v Olomouci korunou složil, a Jeho otec, arcivojvoda František Karel trůnu se odřekl, nastoupil vládu. — Chot císaře P. Alžběta Amalia a Eugenia, dcera Jeho k. Výsosti Maximiliana Josefa, vojvody v Bavořích, a Její k. Výsosti Ludoviky Vileminy, nar. 24. pros. 1837, zasnoubena ve Vídni dne 24. dubna 1854.

Děti Jeho Velič. císa. Pána.

Císa. Výsost, arcivévodkyně Gisela, narozena dne 12. července 1856.

Rudolf, králevič, naroz. 21. srpna 1858.

Rodičové J. Velič. císa. Pána.

František Karel (Jos.) syn císaře Františka I. († 1835), naro-

zen dne 7. prosince 1802. Chot jeho Zofie (Bedříška, Dorothea, Vilémína) dcera † krále Bavorského Maximiliana Josefa, nar. 25. ledna 1805, zasnoubena dne 4. listopadu 1824.

Bratří Jeho Velič. císa. Pána.

Ferdinand (Maximilian, Jos.) nar. 6. července 1832.

Karel Ludvík, nar. dne 30. července 1833.

Ludvík (Josef, Anton, Viktor), nar. dne 3. května 1842.

Bratr a sestra otce Jeho Velič. císaře Pána.

Ferdinand I., Dobrotivý, bývalý císař Rakouský, narozen dne 18. dubna 1793. Zasnouben s Marií Annou, dcerou † krále Sardinského, Viktora Emanuela, nar. dne 19. září 1803, zasnoubena ve Vídni dne 27. února 1831.

Maria Klementina, narozena dne 1. března 1798, zasnoubena dne 18. července r. 1817 s král. princem obojí Sicílie, Leopoldem.

Nejnovější poplatky kolkové podle zákona od 13. prosince r. 1862.

Skála I.		Skála II.		Skála III.	
pro sušinky, ukázky ponožní, od kupteř a na kupce, kolené pro listiny dlužní, od veřejného ústavu na srenitelné papíry nebo zloží, sváček jen na tři měsíce půjčené nebo prodávané zálohý.		pro všechny právní záležitosti, za něž se má dávat podle škály odvážeti, a které se nevážejí ve skále I. nebo III., k. p. pro kvítance, smlouvý pojistovně atd.		pro smlouvý půjčování, když dlužník úpiny zni na doručitele, smlouvý služební, epolečnosti akciové, delší čas než 10 let trávající, pro vkladý komanditý, pro výhry loterijní, důchody živovní, smlouvý kupní a vyměňovací a. p.	
přes	do	přes	do	přes	do
75	150	30	20	10	10
150	225	40	40	20	20
225	375	60	60	30	30
375	750	100	100	50	50
750	1125	100	200	50	100
1125	1500	200	300	100	150
1500	3000	300	400	150	200
3000	4500	400	800	200	400
4500	6000	500	1200	300	600
6000	7500	600	1600	400	800
7500	9000	700	2000	500	1000
9000	12000	800	2400	600	1200
12000	15000	900	3200	700	1600
15000	18000	1000	4000	800	2000
18000	21000	1100	4800	900	2400
21000	24000	1200	5600	1000	2800
24000	27000	1300	6400	1100	3200
27000	30000	1400	7200	1200	3600
		1500	8000	1300	4000
		1600	8800	1400	4400
		1700	9600	1500	4800
		1800	10400	1600	5200
		1900	11200	1700	5600
		2000	12000	1800	6000
		2100	12800	1900	6400
		2200	13600	2000	6800
		2300	14400	2100	7200
		2400	15200	2200	7600
		2500	16000	2300	8000
		2600	16800	2400	8400
		2700	17600	2500	8800
		2800	18400	2600	9200
		2900	19200	2700	9600
		3000	20000	2800	10000
		3100	20800	2900	10400
		3200	21600	3000	10800
		3300	22400	3100	11200
		3400	23200	3200	11600
		3500	24000	3300	12000
		3600	24800	3400	12400
		3700	25600	3500	12800
		3800	26400	3600	13200
		3900	27200	3700	13600
		4000	28000	3800	14000
		4100	28800	3900	14400
		4200	29600	4000	14800
		4300	30400	4100	15200
		4400	31200	4200	15600
		4500	32000	4300	16000
		4600	32800	4400	16400
		4700	33600	4500	16800
		4800	34400	4600	17200
		4900	35200	4700	17600
		5000	36000	4800	18000
		5100	36800	4900	18400
		5200	37600	5000	18800
		5300	38400	5100	19200
		5400	39200	5200	19600
		5500	40000	5300	20000
		5600	40800	5400	20400
		5700	41600	5500	20800
		5800	42400	5600	21200
		5900	43200	5700	21600
		6000	44000	5800	22000
		6100	44800	5900	22400
		6200	45600	6000	22800
		6300	46400	6100	23200
		6400	47200	6200	23600
		6500	48000	6300	24000
		6600	48800	6400	24400
		6700	49600	6500	24800
		6800	50400	6600	25200
		6900	51200	6700	25600
		7000	52000	6800	26000
		7100	52800	6900	26400
		7200	53600	7000	26800
		7300	54400	7100	27200
		7400	55200	7200	27600
		7500	56000	7300	28000
		7600	56800	7400	28400
		7700	57600	7500	28800
		7800	58400	7600	29200
		7900	59200	7700	29600
		8000	60000	7800	30000

Z více nežli 30000 zl. platí se z každých 15000 zl. o 1 zl. více a s přírůžkou o 25 kr., tedy dohromady o 1 zl. 25 kr. více, kůž se o 1 zl. 25 kr. více, pokládá za úpiny.

Z více nežli 8000 zl. má se z každých 400 zl. zapraviti i s mimořádnou přírůžkou o 1 zl. 25 kr. více, při čemž se má rest, číseli u méně 400 zl., pokládá za plyných 400 zl.

Z více nežli 4000 zl. má se z každých 200 zl. zapravovati i s mimořádnou přírůžkou o 1 zl. 25 kr. více, při čemž se má rest, číseli u méně 200 zl., pokládá za plyné 200 zl.

Zpráva o Dědictví sv. Cyrilla a Methodia

za rok 1863.

Církev sv. pečuje o celého člověka a má na zřetelu blaho jeho časné i věčné. Především stará se církev sv. o spasení duší ale zároveň přeje lidem jako starostlivá matka tato dobré bydlo a raduje se každému pokroku; ať jest to v oboru živnostenském či řemeslnickém ať v obchodním ať v průmyslovém, -- ať v hospodářství. Korouhvě cechovní, základů, cukráren a železnic, korábové dosahují pozhnání církvi katolickou a ona modlivá se za úrodu zemskou. Všestranou blahomyslnost tuto církve sv. majíc na zřetelu a za vzor, vydává naše Dědictví popředně knihy týkající se spasení; zároveň však nepochopělo zlást v kalendáři raditi řemeslníkům ku větší vzdělanosti, pobádati k živnostenským a ku zakládání záložen a ku všemu, na čem se blahobyť tuzemský zakládá a co k časnému prospěchu národa vede. S této stránky žádáme, aby církev kat. také byla uznávána a aby se její službám, totiž kněžům nepokládalo za zlé, když se blaha národu ujmají a mu k zámožnosti a k vážnosti napomáhají radou, skutkem. Ne poslední pramen blahobyti a pozemského štěstí jest zajisté rolnictví, kteréžto se v jiných pokročilejších zemích pořád zvelebuje a rychlým krokem ku předu kráčí. Ale také v šťastných krajinách těch se k moudrým novotám v hospodářství ve školách netoliko obecních nýbrž také zvláštních usilovně přihlíží, spolkům hospodářským poskytuje vládní příznivá zástíta a poučné knihy rolnické rozšiřují se v rodinách, v obcích. Aby Dědictví také v ohledu tomto se zavděčilo a posloužilo národu, vydalo letos hospodářskou knihu, kterážto se snad dobře hodí za rukověť milé mládeži; avšak také

starším čtenářům bude klíčem k svatyni hlubších, podstatnějších a rozsáhlejších vědomostí kmetaských.

Stav selský není nectný, nýbrž zajímá od té doby, co padly roboty a patronální řízení, veledůstojné místo ve společnosti lidské. Proto sedlákem býti, vymáhá v nových těchto poměrech také větší vzdělání a vyšší stupeň vědomostí zlást rolnických; neboť svoboda, kterážto sedláka robot a vrchnostenského poručnictví zbavila, otevřela podnikavým penězníkům, zkušenějším cizinským průmyslníkům atd. volný průchod do našich osad. V hospod. schůzích a ve sněmech rokuje se o scelování a drobení pozemkův, ježto neudrží na dlouho ve svých rukou sedlák zpozdilý, novot a oprav nedbalý, i bytby byl sebe pracovitější a šetrnější. Při hospodářství novověkém již nestačí pilná, mohlá a sebe čínější ruka, neboť veliké vynálezy a strojnictví a zlást věda lučební uspůsobily netušený převrat v hospodářství, tak že časovému návalu neodolá, kdo se ku předu nemá.

Prosíme, aby laskavý čtenář těchto několik předešlých řádků výstražných opět přečetl, dobře uvážil a předmětem rozhovorův mezi svými přáteli učinil.

Slovy těmito hodlali jsme ospravedlniti vydání hospodářské knihy a doporučení spis tento laskavému povšimnutí ctěného stavu rolnického.

V příštím roce vydá Dědictví cyrilomethodějské popsání cesty vel. p. Josefa Chmelického po svaté zemi. Kniha tato bude ozdobena vkusnými obrázkami a bude zajisté důstojnou ozdobou literatury naší. A tak již přistupujeme k výročním účtům.

Výtah

příjmů a vydání při dědictví sv. Cyrilla a Metoděje od
1. ledna až do 31. prosince 1863.

Příjem.

1. Koncem roku prosince 1862 zbylo	75.225	zl.	86 ⁵ / ₁₀	kr.
2. Přibylé jistiny (přistoupením nových údů a do- platků	6.955	"	75	"
3. Šplacené jistiny	1.000	"	—	"
4. Uroky	4.231	"	—	"
5. Ztěžného za knihy	458	"	22 ⁵ / ₁₀	"
6. Jiných příjmů	51	"	64	"
Summa	86.922	zl.	48	kr.

Vydání.

1. Na nová díla: a) honoráru	1.209	zl.	75	kr.
b) za tisk a papír	12.245	"	44	"
c) za vazbu	2.229	"	88	"
2. Na daně	1.057	"	56	"
3. Jiné výlohy	475	"	66	"
Summa	17.218	"	29	"
Když se od příjmů	86.922	"	48	"
odtahuje vydání	17.218	"	29	"
zůstane k dalšímu účtování	69.704	"	19	"

Výkaz jmění.

1. Ve veřejných fondech	61.570	"	—	"
2. U privatníků	5.340	"	—	"
3. Nedoplatků	341	"	25	"
4. V hotovosti	2.452	"	94	"
Summa	69.704	"	19	"

V Brně, 31. prosince 1863.

Ludvík Tidl,
výbor.

Fr. Susil,
starosta.

Fr. Maršovský,
pokladník.

Stanovy.

§. 1.

Účel dědictví sv. Cyrilla a Methodia.

Dědictví pečuje o zvelebení lidu Moravského, jakého nás čas požaduje; o zvedení všestranné, avšak na základě víry katolické, s vyloučením wszeliké politiky.

§. 2.

Prostředky k dosažení účelu tohoto.

1. Spisování a vydávání kněh a sice netoliko výhradně nábožen-

ských, nýbrž vůbec vzdělávacích a k duchovním potřebám věku našeho prohledajících, zvláště dějepisu, zeměpisu, poznání vlasti, přírody, řemesel a orby a t. d. I v zábavných spisech obsažena býti má buď obrana, buď utvrzování pravdy některé katolické, jížto se odpor časový dotýká.

Vydávati se budou Dědictvím knihy ve trojí řadě.

- Obšlrné životopisy svatých.
- Spisy poučné.
- Spisy zábavné.

Časopisy a všelijaké listy běžné. — Organem Dědictví sv. Cyrilla a Methodia jest: „Hlas, časopis církevní.“*)

3. Předměty umělecké, k. p. obrazy, zeměvidy čili mapy atd.

§. 3.

Šetření zákonův tiskových.

Při vydávání časopisův, kněh, běžných obrazů a t. d. budou se stávající zákony tiskové zevrubně zachovávatí.

§. 4.

Zřízení Dědictví.

1. Spoluúdem Dědictví státi se může každý, kdož za sebe jedenkrát za vždy položí 10 zl. stř. (10 zl. 50 kr. r. č.)

2. Kdo však témuž ústavu 100 zl. stř. (105 zl. r. č.) věnuje, považován bude za spoluzakladatele, a obdrží 4 výtisky věci Dědictvím vydaných zdarma.

3. Kdo jednou na vždy dá 40 zl. stř. (42 zl. r. č.), bude téhož ústavu spoluúdem 1. třídy, a obdrží 3 výtisky. — Kdo 20 zl. stř. (21 zl. r. č.) dá, stane se spoluúdem 2. třídy, a obdrží dva výtisky. — Kdo 10 zl. (10 zl. 50 kr. r. č.) položí, bude spoluúdem 3. třídy, a obdrží jeden výtisk zdarma.

Kdyby bylo zapotřebí druhého neb třetího vydání některé již vydané knihy, spoluúdomé ji dostávají nebudou, nýbrž budou se prodávati ve prospěch pokladnice Dědictví, aby se nákladnější díla vydávati mohla.

4. Řehole, děkanství (vikariaty), osady, kněhárny, školy, rodiny, spolky, bratrstva a t. d. vstupují dvojnásobným příspěvkem do spoluzakladatelství a v nadřecené třídy.

Spojí-li pak se manžel s manželkou svou v jeden toliko základ o 10 zl. stř., vydávají se jim knihy jen do úmrtí prvního z nich.

Aby úmrtí spoluúda přišlo ústavu tomuto ve známost, žádají se vel. pp. duchovní pastýřové, aby úmrtí takové pokladníkovi Dědictví, třebaš přímo poštou oznámili ráčili.

Podobně oznámení písemního zapotřebí jest, kdykoliv spoluúď některý buď k vyšší důstojnosti vynikl, neb se jinam přestěhoval.

Poznámání: 1. Rodina se bere, pokud jméno se netratí. Dcery provdané, synů-li není, odbíratí budou knihy, pokud žijí; dítky pak jejich, jiné již jméno nesoucí, nemají již práva tohoto.

Poznámání 2. Polovice vkladu totiž 5 zl. stř. (5 zl. 25 kr. r. č.) se nepřijímá.

5. Každému volno, doplněním vkladu u vyšší třídu postoupiti. Zašle-li tudýž k. p. spoluúď 3. třídy k prvním 10 zl. stř. opětně 10 zl. stř., stane se spoluúdem 2. třídy, a tak dále.

Avšak spoluúdství postoupiti jinému nedovoluje se.

6. Každý přistupující račíž jméno a místo přebývání svého, jakož i biskupství a děkanství (vikariat) a poslední poštu zevrubně udati.

7. Každý kuč, který jest údem Dědictví sv. Cyrilla a Methodia, bere na sebe povinnost, buď ve slavnost, buď některý den v oktávě svatých apoštolů Cyrilla a Methodia každoročně sloužiti mši svatou za všechny živé i mrtvé spoluúdy dotčeného dědictví; a bude-li libo a možno, i jinou mši svatou za obrácení národův slovanských od jednoty církevní odloučených, kterouž pobož-

*) Jelikož výborný tento katolický list všeliké zprávy stranou Dědictví našeho přináší, a na něj činěné přepěvky zodpovídá, dobře by bylo, kdyby ho údomé společně podlé farních osad odbírali.

nost jistě každý spoluúd co věrný katolík spolu konati neopomine.

8. Zemřeli, za které někdo vkladek k Dědictví učinil, tak jako ti, jižto na smrtedlné posteli nejméně 10 zl. str. za sebe do Dědictví odkázali, stávají se účastnými duchovních milostí v předešlém (7.) čísle jmenovaných.

Každý, jenž byl vkladek učinil za mrtvého, pokud živ jest, knihy bez ohledu na velikost vkladu — ovšem nejméně 10 zl. str. — po jednom výtisku dostáváti má.

9. Správu Dědictví sv. Cyrilla a Methodia vede výbor sestávající z kněží, kteří buď v Brně, buď na blízkou přebývají.

10. U jiných osob a úradů zastoupá Dědictví sv. Cyrilla a Methodia starosta, a v jeho zaměstnání jeden z jednatelů.

11. Výbor schází se čtvrtletně, a na vyzvání starostovo i častěji v Brně, aby, čeho zapotřebí v poradu bral, a většinou hlasů přítomných výborníkův o náležích pro celé Dědictví platných rozhodoval. — Výbor má právo počet údův svých odcházejících doplniti nebo i rozmnožiti, avšak ne jinak než katolickými kněžími, a každoročně uveřejňuje zprávu o činnosti své.

12. Každý spoluúd dědictví má právo, písemně návrhy své činiti a přání svá projevovati dotčenému výboru, kterýžto při svých shromážděních zavázán jest, jich svědomitě v úvahu bráti, a dle nich, pokud potřebno, prospěšno a možno jest, se zachovati.

13. Ve sporech z poměru spolkovního snad vzniklých, odvolává se k starostovi, a v domněle nedostatečném vyhovění k příslušícím c. k. úradům.

14. Kdo témuž dědictví obětuje práce své literní neb umělecké, obdrží na výslovnou žádost honorár podle výbornosti, obáirnosti a důležitosti spisu svého, o čemž výbor usudek pronese.

§. 5.

Rozesílání kněh a výtvorův uměleckých.

O rozesílání kněh, spisův a jiných předmětův dědictvím vydá-ných postará se výbor. Každý přistupující k dědictví račiž ihned oznámiti, jakou cestou se mu knihy mají posílati, aneb v kterém poblížkém kněhkupectví je sobě bráti zamýšlí. Poznamenání 1. Pravidlem u věci této ostane, co na lístku tištěno jest, že na poukázání lístku svého každý spoluúd v hlavní komisi u pana Antonína Nitsche, kněhkupce v Brně, knihy sobě vybíráti má. — Kdoby však chtěl poštou knihy své dostávati, račiž se obrátiti frankovaným listem na jmenované kněhkupectví.

Poznamenání 2. Všecké dopisy v záležitostech Dědictví sv. Cyrilla a Methodia buďtež posílány pod adresu na Fr. Šušila, starostu Dědictví, profesora bohosloví; zásilky peněz pak buďtež činěny v listech frankovaných pod adresu:

Pokladnictví sv. Cyrilla a Methoděje

v Brně (Dörrmüsl číslo 45).

Poznamenání 3. Žádají se všickni, kteří buďto dědictví druhou polovici vkladku svého, aneb Seb. Kubínkovi jiné peníze pro dědictví sv. Cyrilla a Meth. dluží, aby peníze tyto též pod adresu výše uvedenou zaplatiti sobě neobtěžovali a v té i v jakékoliv záležitosti dědictví se týkající vždy číslo svého diplomu udali.

§. 6.

Poměr k vládnímu řízení.

1. Vládnímu řízení se ponechává nahlídati v jednání spolku, bdíti nad zachováním nařízení u propůjčeném potvrzení daných, aneb všeobecnými předpisy stanovených, a uzná-li za potřebu, přidati spolku

od příslušícího úřadu určeného císařského komisara.

2. Kdyby se spolek rozejíti měl, rozhodne výbor o jmění v duchu Dědictví sv. Cyrilla a Methodia, a podá o tom předběžnou zprávu vysokému c. k. místodržitelství, a svému P. T. nejdůstojnějšímu panu biskupovi.

Výbor řídící.

František Sušil, rytíř r. řádu sv. Anny II. třídy, skut. kons. rada, prof. theologie v Brně, starosta. — *Frant. Markovský*, direktor v ústavu pro hluchoněmé v Brně, pokladník. — *Ignát Wurm*, poslanec na sněmu moravském, pírítual v mor. slez. ochrannitelně v Brně, jednatel. — *Beneš, děkan v Příboře*. — *Dr. Jan Ev. Bílý*, poslanec na sněmu moravském a v říšské radě, farář v Předklášteří Tišnovském. — *Dr. Josef Chmelíček*, kněz cirk. v Pegavě ve Štýrsku. — *Jan Faborský*, farář v Pohořelicích. — *Bedřich Geissler*, skut. kons. rada, regens v bohosloveckém semináři biskupském v Brně. — *Tom. Hájek* katecheta v Uh. Hradišti. — *Dr. Frant. Hošek*, professor theologie v Brně. — *Karel Kandus*, čestný kanovník Mikulovský, konsist. rada, děkan a farář ve Cvrčovicích. — *Günther Kalvoda*, prelát a opat v Rajhradě. — *Pavel Křížkovský*, kněz řádu sv. Augustina v Brně. — *Beneš Method Kulda*, tit. kons. rada, vikář a farář na Chlumu. — *Eduard Karlík*, kanovník v Míkolově. — *Lelek*, farář v Vodici v Prusku. — *Karel Molitor*, farář na Velehradě. — *Peregrin Obdržálek*, kaplan v Pustoměři. — *František Poimon*, ředitel hlavní školy ve Šlavoově. — *Em. hrabě Pötting*, kanovník Olomoucký, děkan a farář ve Svábenicích. — *Jakob Procházka*, spirítual v klášteře sv. Voršily v Brně. — *Jiří Slota*, farář na Slovensku. — *Jan Soukop*, farář v Lipovci. — *Eduard Stuchlý*, tit. kons. rada, děkan a farář v Nosislavě. — *Bedřich hrabě Sylva-Taroucca*, kněz církevní. — *Tomáš Šimbera*, farář v Komině. — *Arnošt Šírek*, prelát a opat v Nové Říši. — *Dr. Frant. Škorpík*, tit. kons. rada, děkan a farář v Kučerově. — *Karel Šmídek*, gymn. prof. v Brně, redaktor „Hlasu“, cirk. časopisu. — *Anton Šubert*, farář v Lulči. — *Robert Šuderla*, tit. kons. rada, děkan a farář v Modřicích. — *Šum*, děkan v Opavě. — *Josef Těšík*, tit. kons. rada, farář v Telči, bývalý c. k. školní rada. — *Ludvig Tídl*, čestný kanovník Brněnský, arcikněz, děkan a farář v Újezdě. — *Dr. Fr. Zejbrt*, prof. cirk. dějepisu a práv. v Brně a *Jan Vojtěch*, prof. mravovědy v Brně, *Jos. Vykýdal*, cirk. kněz v Kunovicích. — *Fr. Veber*, farář v Miloticích. —

Knězi, jenž zemřeli co údové dědictví sv. Cyrilla a Methoděje.

Rok úmrtí.

- B.**
1855. Bečák Tomáš, duchovní správce v Kyselovicích arc. olom. zakladatel.
1859. Bureš Josef, duch. zpravce v Klášteře-Hradiisku arc. olom.
1860. Beneš Jan, farář ve Velké Peněži arc. Olom:

rok úmrtí.

1862. Barbořík František, farář v Krahovicích arc. Olom.
1863. Blažek Karel, far. v Střížově bisk. Buděj.

Č.

1860. Čuma Václav, duch. ve Ostrově bisk. Brn.

Rok úmrtí.

1860. Češka František, arcivévodský zámský kaplan v Židlochovicích bisk. Brn.
 1861 Čaban Ondřej, farář v Komjačicích, bisk. Nitry.
 1862 Černý Antonín, farář v Žlunicích bisk. Králohr.
 1862. Česaný Josef, farář v Tochovicích bisk. Buděj.
 1862. Černých Alois, kněz církevní bisk. Králohr.

D.

1857. Dusík Jan, arcikněz Strakonický bisk. Buděj.

E.

1861. Ebr Antonín, kaplan v Kouřimě arc. Pražsk.

F.

1859. Filippi Josef, farář ve Volštově bis. Brn.
 1859. Feigerle Josef, děkan v Cholině arc. Olom.
 1859. Farský Josef, kněz církevní bisk. Litoměř.
 1860. Franc Bedřich, praclat v Nové Říši bisk. Brn.
 1861. Fibiger Jan, farář ve Zbraslavě arc. Praž.
 1862. Frencl Innocenc, rector u sv. Jirí a ředitel dědictví sv. Jana v Praze.

H.

1853. Harrer Antonín, farář v Milonicích arc. Olom.
 1855. Havlíček Jan, kaplan ve Vel. Mezeříči b. Brn.
 1856. Holý Benedikt, podpřevor v Lnářích b. Buděj.
 1856. Havrda Adolf, kaplan v Nižkově b. Králohrad.
 1856. Hofmann Josef, duch. správce v Volšanech b. Brn.
 1860. Hraběta Jan, král. saský kaplan a ředitel katol. progymnasie v Dráždanech.
 1860. Heller František, kanovník a farář v Telči. b. Brn.
 1860. Husička František, kaplan ve Vel. Slatevicích arc. Olom.

Rok úmrtí.

1860. Hlaváč Ignát, duch. správce ve V. Prosenicích arc. Ol.
 1862. Holub František, kanovník a farář v Náměšti b. Brn.
J.
 1854. Jedlička František, farář v Martinkově b. Brn.
 1855. Janalík Vincenc, zakladatel dědictví administrator v Mileticích — arc. Olom.
 1859. Jilek Jan, lokální v Popovicích bis. Brn.
 1860. Jelinek Ivan, pramonstrát — kaplan v Jihlavě bis. Brn.

K.

1852. Kratochvíl Karel, farář v Malšicích bisk. Buděj.
 1853 Keršner Josef, kaplan v Svojanově b. Králohrad.
 1855. Kosa František, farář ve Valči b. Brn.
 1855. Kraus Josef, farář ve Vlasaticích b. Brn.
 1855. Kosinka Josef, farář v Ouzicích arc. Pražské.
 1857. Kocent Antonín, děkan v Rosicích b. Brn.
 1858. Karas Jiří, farář ve Vážanech b. Brn.
 1858. Kuderna Amand, farář v Lomnici b. Brn.
 1859. Komárek Jan, deficient v Kuklově b. Králohr.
 1860. Kopista František, kaplan ve Svratce b. Králohr.
 1860. Král Antonín, farář ve V. Horešovicích arc. Pražsk.
 1860. Kučera Vincenc, kaplan bisk. Brn.
 1861. Král František, kaplan ve v. Mříčné b. Králohr.
 1862. Kazda Jan, farář v Skuhrově arc. Pražsk.

L.

1860. Dr. Launý Karel, farář Egbeleský b. Ostřihom.
 1860. Lička Kašpar, vikář a farář na Kladné arc. Pražsk.
 1862. Ličmann František, kaplan v Brně b. Brn.

Rok úmrtí.

1862. Ličkutin Šimon, kaplan v Králicích arc. Olom.
1862. Landa Josef, kaplan v Bezdědicích arc. Pražsk.

M.

1860. Mucha Vavřinec, děkan ve Svitávce arc. Olom.
1860. Munzar Jan, farář ve Biskáně b. Králohrad.

N.

1855. Netter Jan, farář v Šardicích b. Brn.
1855. Neuwirth Emanuel, farář v Letovicích b. Brn.
1859. Novotný František, kaplan v Miroslavě b. Brn.
1860. Nesval Cyril, kaplan v Křižanovicích b. Brn.

P.

1852. Petřů Václav, farář v Otnicích b. Brn.
1857. Procházka Tomáš, zakladatel dědiectví, kaplan v Ivančicích b. Brn.
1858. Pokorný Václav, farář na Vraném arc. Pražsk.
1859. Pešina Václav, inful. kanovník a redaktor dědiectví sv. Jana v Praze arc. Pražsk.
1859. Primes František, kaplan v Bludově arc. Olom.
1860. Paseka Josef, lokální v Komně arc. Olom.
1860. Pábiček František, farář v Chotěboři b. Králohr.
1860. Papež Ondřej, farář v Kostelci arc. Olom.
1861. Palka František, děkan v Litčovicích arc. Olom.
1861. Prutek Ondřej, arcikněz v Brusovicích bis. Vratisl.

R.

1854. Riegler František, konsist. rada a farář v Bisterci b. Br.
1855. Roubal Václav, kaplan v Lukavci b. Králohrad.
1855. Riedl Hynek, kanovník v Hradci Králové.

Rok úmrtí.

1862. Rauch Josef, přelát ěkolastikus při metro. chrámu sv. Víta v Praze.

S.

1852. Šnidinger Josef, kněz cirk. v Strakonických b. Buděj.
1855. Stětina Štěpán, farář v Křižanovicích b. Brn.
1856. Šedrlé Jan, vicevikář a farář v Krútech arc. Pražsk.
1857. Šírek Antonín, lokal. ve Vladislavě b. Brn.
1857. Svoboda Matěj, děkan v Bystrici b. Brn.
1859. Stříž Václav, arcikněz ve Křtinách b. Brn.
1859. Svitil Bedřich, děkan v Nov. Městě b. Brn.
1860. Švejda František, duch. správce v Ždarné b. Brn.
1860. Škarda Antonín, deficient v Brankovicích b. Brn.
1860. Svatý Jindřich, bohoslovec v Litoměřicích.
1860. Slaviček Jan, farář na Mišenci b. Buděj.
1860. Štoviček Václav, deficient ve Volmístanech arc. Praž.
1861. Sekoušek Augustín, vikář v Humpolci b. Králohr.
1862. Špachta Dominik, děkan v Karlíně arc. Praž.
1863. Stejskal Jan, farář v Skočicích. arc. Olom.

T.

1860. Tichý Leopold, bohoslovec v Olomouci.
1861. Tinger Ignát, kons. rada a děkan v Křtenicích b. Brn.
1861. Tríska Petr, kněz řádu Aug. v Lnářích b. Buděj.
1862. Tvrdý Štěpán, kanovník chrámu Nitranského.

V.

1853. Vacula Matěj, kaplan v Sebranicích bis. Brn.
1857. Voráč Josef, kaplan v Jedovnici b. Brn.
1859. Veixner Antonín, děkan v Pohodlicích b. Brn.

Rok úmrtí.

1860. Vzácný Vincenc, farář v Šla-
pánicích b. Brn.
1860. Vařecha Baltasar, duch. spr.
v Negoticích b. Brn.
1861. Vrána Šimon, farář v Mirovi-
cích b. Buděj.
1861. Vogt Jan, deficient biskup.
Brněnského.

Rok úmrtí.

Z.

1860. Zlámal František, bohoslovec
v Olomuci.
1860. Židek Fabian, kaplan v Rej-
timově b. Vratís.

Lehké odpočinuti dej jim Pane, a světlo věčné at jim svítí!

Údové dědictví sv. Cyrilla a Methoděje.

1852.
Šilbergova Josefa
Pouchlý Antonín
1853.
Hašek Vavřinec
Nováková Františka
Šmid Pavel
Mrázek Karel
1854.
Franc Jan
Božek Šimon
Kubínková Marie
Kasparovský Ondřej
Koncěný Anna
Kolejka Jan
Kment Matěj
Kubíčková Johanna
Odstrčil Jan
Pilný Františka
Pospěch Tekla
Rakovčík František
Rudola Barbora
Straka Barbora
Suchánková Josefa
Vůňšova Františka
Janak Antonín
1855.
Budaiofský Alois
Černa Anežka
Doležal Florian
Dobrovolný Eliška
Hronek František
Hudečková Genovefa
Horáková Maria
Král Matěj
Koplík Florian
Kojecká Josefa

- Kubíček Jan
Klatovský Václav
Měchura Petr
Marekova Barbora
Němcček Augustin
Navrta Tomáš
Pražlerova Josefa
Přecechtěl Apolonia
Ryša Františka
Pílat Kašpar
Polašek Josef
Polašek František
Preisler Josefa
Soudek Josef
Sušilova Anna
Riedl Hynek
1856.

- Bobek František
Dvořák Josef
Dančák Josef
Dostal Jiří
Dědkova Antonia
Janondova Josefa
Kopřova Klara
Kiprova Maria
Kment Jan
Klima Jan
Myslivec Josef
Novák Jan
Popela Josef
Plundrákova Apollon.
Rummel Blahoslava
Rihaříkova Magdal.
Štejskal Šimon
Šveda Anna
Svoboda Tomáš
Vavruškova Katerina
Opálková Veronika
Dostal Jiří

1857.

- Andris Jan
Deuč František
Hloch František
Hartl František
Hrubý František
Janík Michael
Janča Josef
Kupčík Mariana
Kárná Theresia
Kramolís Josef
Kosák Jakub
Labe Jiří
Loubal Apollonia
Lukes Barbora
Lerachova Anna
Miklík František
Mahovský Jan
Malý Karel
Mach Rosalia
Mach Rosaria
Mettnerova Františka
Prokeš Petronilla
Pečenka Jan
Slavík Jan
Špičková Kateřina
Šmidova Rosalia
Šneider Michael
Strouhal František
Trubka Kateřina
Urbanec Karel
Valcha Jakub
Valla Anna
Vranek Kateřina
Zaoral Mariana
Jiričková Maria
Repeckova Rosina

1858.

Doležal Karel
 Hodinařova Veronika
 Hladky Eleonora
 Hemzal Nepomucena
 Karpíšek Josef
 Kněžlikova Anežka
 Kvochal Josef
 Kostelova Anna
 Moravec Jan
 Pleška Josef
 Pokova Františka
 Paulova Maria
 Petera Josefa
 Reinhart Josef
 Smid Jan
 Travenec Kašpar
 Uhl Maria
 Vaněk Jakub
 Musil Jan
 Martinek Kateřina

1859.

Ambrožova Žofie
 Babickova Rosina
 Berčák Kateřina
 Bottek Borbora
 Černý Alžběta
 Chudoba Ignát
 Dbalý Matouš
 Dvořák Josef
 Dostalova Františka
 Gregor Jan
 Hradil Kašpar
 Hryš Josef
 Herzog Johanna
 Hroz Linhart
 Jelmek Vojtěch
 Košulic Josef
 Kocianova Anna
 Kyselá Barbora
 Křížek Ignát
 Koukal Josef
 Koukalova Maria
 Kozák Bartoloměj
 Kratochvilova Ver.
 Kapsa Antonín
 Lamačková Fantiška
 Lichtenstein kn. Alois
 Musil Teresia
 Makovcova Maria
 Oprchal Cyrill
 Peštal František

Pavličkova Alžběta
 Pravda Maria
 Pracházka Johanna
 Palisa Paulína
 Řepa František
 Švoboda Jan
 Smidlerova Barbora
 Viškový Vincenc
 Varha Josefa
 Volfova Josefa
 Vykoupal Barbora
 Vavrouch Matouš
 Vittinghof-Söll Ldvka
 Vrška Kateřina
 Vavrka František
 Zakopal František
 Zlámal Karel
 Zák Josef

1860.

Adámkova Johanna
 Adámkova Josefa
 Blahonoský Martin
 Babirad František
 Brymova Maria
 Budík Josef
 Bebarova Františka
 Budina Josef
 Čalabek Josef
 Čoupek František
 Čoupek Jan
 Doupal Jan
 Dokoupil Tomáš
 Dlazk František
 Drexler Josef
 Bartonec Josef
 Chudoba Johanna
 Floder Antonín
 Gallas Anna
 Hlavičkova Maria
 Hort Tomáš
 Hrdova Kateřina
 Horák František
 Hronák Simon
 Hort Michal
 Hrubíkova Anna
 Hloušek Anna
 Havránek Václav
 Hoškova Maria
 Holý Václav
 Hudec Josef
 Jašek Šimon
 Jurekova Josefa

Jurekova Josefa
 Janoch Jan
 Kavka Jan
 Koukal Leopold
 Kravák Matěj
 Kolářik Valentin
 Klekler Jakub
 Klima Cyrill
 Kojecký František
 Krbelova Františka
 Kopecka Anna
 Koutná Teresia
 Kos Antonín
 Kubista Anna
 Kopřiva Apollonia
 Kuchařova Justina
 Kručiáková Justina
 Klemtova Teresia
 Kužina Maria
 Kovaříkova Maria
 Kružikova Anna
 Loužtilova Maria
 Lička Jan
 Matuška František
 Mláčková Maria
 Matoušek Jan
 Mrňka František
 Malik Martin
 Navrátilova Maria
 Pluskatl Josef
 Pytela Jiří
 Pilat Karel
 Pavelka Viktorin
 Podešť Josef
 Pospíšilova Anna
 Pokorný Josef
 Přibyl Jan
 Rezna Konstantína
 Richter František
 Rozum Jan Václav
 Samek Antonín
 Šmarda František
 Šmid Maria
 Šebela Apollonia
 Šehnal Josef
 Šekanina Anna
 Sedláček Ondřej
 Špačková Magdalena
 Šubertova Teresia
 Šedenka Magdalena
 Štaněk Jakob
 Štastný Dominik
 Škubna Justina

Sokol Františka
 Sedláková Johanna
 Šandera Václav
 Streit Vojtěch
 Tihon Anna
 Tihon Anna
 Tima Jan
 Vedral František
 Valek Josef
 Všianský Jakub
 Vobrátil Josef
 Valla František
 Velinkova Maria
 Vaisarova Anna
 Vodák Matouš
 Valek Alžběta
 Zabloudil Antonín
 Zabloudil Antonín
 Zouharova Mariana
 Zabečka Kateřina
 Záha Anna Karolina
 Zouhar František

1861.

Augusta Františka
 Bezděk František
 Boreš Matěj
 Brychta Anna
 Balvín František
 Bezděková Františka
 Budařova Kateřina
 Čechmánek Vinc.
 Chotry Františka
 Coikyř Jan
 Drtil Jan
 Dolenkova Anna
 Chalupa Josef
 Černá Kateřina
 Doležal František
 Degenhardt Anna
 Fuksa Cyrill
 Ebr Antonín
 Francek Florian
 Fridlova Kateřina
 Florian František
 Gabriel František
 Hromádka Michael
 Hanák Antonín
 Hošek Josef
 Hošek Antonín
 Havránkova Maria
 Hložková Anna
 Hložek Jan

Hlavatý Antonín
 Hermanova Eližběta
 Hetmančíkova Apoll.
 Heiderova Anastasia
 Janoušek Františka
 Jaroš Josef
 Jarošova Maria
 Janošková Anna
 Julinkova Magdalena
 Jastrabova Anna
 Jeřábek Matouš
 Jancik Jan
 Jiřík Václav
 Kratochvil Josef
 Klimeš Ondřej
 Klein Augustin
 Kubiček Josef
 Křesanova, Maria
 Kukelka Josef
 Kolbler Tomáš
 Lunerova Barbora
 Ludvíkova Barbora
 Lichtenberg František
 Luštinský Václav
 Malnura Maria
 Michálek Jiří
 Modlitba Pavel
 Malík Dominik
 Mader Ondřej
 Matoušek Pavel
 Markotova Maria
 Nikolan Josef
 Navrátil Tomáš
 Ondrášek Ignát
 Olš František
 Planičková Anežka
 Poláčková Františka
 Pucher Jan
 Paidermann Anna
 Palisa Maria
 Polcar Martin
 Polický František
 Pavlíček Ondřej
 Plhal Jan
 Pruch Jan
 Pospíšil Antonín
 Pekařík Kunhyna
 Rezák Josef
 Roszolkova Anna
 Řeháčková Maria
 Sálek František
 Strouhal Ondřej
 Sochorova Viktoria

Suchánek Fabián
 Šonovský František
 Suvova Anna
 Stegarova Maria
 Strachota Františka
 Stejskal Tomáš
 Skopikova Apollonia
 Trnka Maria
 Sychánková Kateřina
 Vyhlídal Jiří
 Vyhlídalova Johanna
 Vévoda Matěj
 Velim Eleonora
 Vlček František
 Vrzal František
 Zelená Rosalia

1862.

Beneš Anna
 Bönšova Teresia
 Daněk Bartoš
 Dejmál Bartel
 Dolák Jakob
 Drdlova Rosa
 Dobšík František
 Duda Maria
 Eisner Jakub
 Gadaš Josef
 Hájek Jiří
 Hradil František
 Hřeláčka Matouš
 Haška Františka
 Hamža Maria
 Janíkova Anežka
 Jahoda Jan
 Uhrova Teresia
 Kamas Josef
 Konečný Martin
 Kozlík Magdalena
 Kalina Josef
 Kuchynka Martin
 Kankova Marcina
 Klazerova Alžběta
 Kalvoda Jarolim
 Králík Josef
 Kolářik Teresia
 hrabě Kaunice Eman.
 Kudla Barbora
 Kouřil Fabian
 Kvasničková Rosalia
 Kottal František
 Kottal Peter
 Kavan Josef

Lazna Veronika
 Matinek Matěj
 Mazalova Teresia
 Modřická Maria
 Moučková Alžběta
 Masný Jan
 Novák Jan
 Nedvědova Maria
 Otoupalik Anna
 Odatřil Veronika
 Papáček Maxmilian
 Pecha Josef
 Pígrova Kateřina
 Prokopova Anna
 Příhoda Jan
 Řídký Antonín
 Randula Antonia
 Šafář František
 Spachta Dominik
 Svoboda Josef
 Šachs Alžběta
 Šumberák Josef
 Tvrdý Stěpán
 Vlasáková Kateřina
 Vychodil Cyrill
 Vybral František
 Vaverka Mariana
 Vojnar Josef
 Volný Johanna
 Vachova Josefa

Zapletal Josefa
 Haškova Maria
 Barta Josef
 Barta Jan

1863.

Byjak František
 Bohonovský Jan
 Bartošková Dorota
 Dlesk Václav
 Kašíkova Anna
 Krylova Eleonora
 Kampfova Kateřina
 Lecianova Maria
 Melezinkova
 Marek František
 Mostecký Josef
 Novoměstka Kateřina
 Böhm Antonín
 Rysavý Matěj
 Salat Ignác
 Skobrtal Františka
 Zlámalova Kateřina
 Větrova Barbara
 Kryšpin Antonín
 Noskova Maria
 Brožova Paulina
 Kačena Jan
 Fürstova Joh. Karol.
 Böhal Antonín

Fryčajová Kateřina
 Vodičova Marta
 Kantorkova Veronika
 Skrobánkova Tekla
 Solná Rosalia
 Brych Ondřej
 Stejskal Jan
 Mikulášková Rosalia
 Smetana Tomáš
 Beneš Jan
 Nováková Anna
 Křemlova Lucie
 Šmid Matěj
 Bečka Kateřina
 Haldina Apollonia
 Dřimalova Maria
 Anna Drlíkova
 Florian Neumann
 Kateřina Friedl
 Maria Hrochova
 Vávrova Maria
 Muzikant Anton
 Bluma Josef
 Kučera Monika
 Stohandl Jan
 Strážnická Františka
 1864.
 Dusík František
 Vychodil František.

Interpellace

učiněná na p. místodržitele k rukoum zem. pána hejtmana v zasedání sněmu dne 28. dubna r. 1864 od údu slovanské pravice, jak dole podepsáni jsou.

V prvním zasedání říšské rady v sněmovně poslanců byly učiněny vícekrátě dotazy, co zamýšlí vláda naříditi o vyučovacím jazyku na gymnáziích.

Co se týče gymnasií na Moravě, sdělil pan státní ministr dne 3. října 1861 v 66. sezení sněmovně poslancův částočně onu zprávu c. k. místodržitelstva, v níž obsažen byl výsledek důkladné porady o nařízení c. k. státního ministerstva, jakým způsobem by se měl průchod zjednatí ustanovením, která vyslovena byla v nejvyšších rozhodnutích ze 16. prosince 1854 a z 10. července

1859. Dle této zprávy byla záležitost jazyková na gymnasiích moravských od c. k. náměstnictva takto upravena: Náboženství se má vyučovati ve čtyřech třídách nižšího gymnasium v Kroměříži, na nižším gymnasiu v Příboře ve všech čtyřech třídách, na nižším gymnasiu v Strážnici v prvních 2 třídách, v řeči české, avšak se slušným ohledem na německé žáky.

V ostatních předmětech vyučovacích má se užívati jazyka českého co vyučovacím při české řeči co předmětu v Kroměříži ve všech 8 třídách, v Příboře ve všech čtyřech

trídách, ve Strážnici v první třídě, a dle možnosti i v ostatních třídách. Na všech třech gymnasiích má se ale náležitý ohled bráti na žáky německé. Pro počítárství má býti jazykem vyučovacím v první a druhé třídě, pak pro silozpyt v 3. a 4. třídě jazyk český se slušným ohledem na žáky německé. Pro všechny ostatní předměty měla vyučovací řeč zůstat německá, při čemž dovoleno použití českého názvoslovi a české řeči vedle německé v Kroměříži a v Příboře pro latinu a v Příboře také pro přírodopis.

V Jihlavě a v Olomouci byly paralelní třídy zavedeny, do kterých žáci dle jich řeči mateřské vřaditi se měli, při čemž jmenovitě v Jihlavě v oddělení slovanském první třídy českého jazyka užívatí se mělo při předmětech těchto: náboženství, latíně, češtině, při vyučování v jazyku německém současně používajíc jazyka německého, jmenovitě pokud se týče rozebírání článkův německé čítanky.

V druhém oddělení slovanském měla se vyučovací řeč česká jen pro češtinu a pro latinu podržeti.

Při gymnasiium v Brně nemělo v dosavadním zřízení paralelních tříd, do kterých žáci bez ohledu na jich národnost vřaděni bývali, něčeho měniti, mělo se ale k tomu hleděti, aby žáci němečtí v znalosti české řeči pokud možná tak dalece prospívali, aby byli e to, chápatí vyučování v řeči české jim udělované. Zároveň oznámila jeho Excellence pan státní ministr, že proti těmto ve skutek uvedeným zařízením již město Jihlava důrazně ohrazení a představení proti takto změněnému německému rázu tamějšího ústavu předložila, o čemž dále vyjednávati sobě ponechal.

V sezení 176. dne 30. října 1862 pan státní ministr odpovídaje k další interpellaci stran otázky jazykové na gymnasiích sdělil ohledem gymnasia Jihlavského:

„Co se týče gymnasia Jihlavského, ovšem paralelní třídy v roku 1862 zřízeny byly. Když však se jednalo o zapisování žákův v roku 1863, udal se obzvláštní výsledek, že ze všech otců, kteří děti zapisovati dali, toliko dva žádali, aby jejich synové do slovanské paralelní třídy se zapsali, a že i ti dva od žádosti své upustili, když měli voliti, mají-li děti jejich jen česky aneb jen německy vyučovány býti. Oni sobě pak vyvolili, aby děti jejich do těch tříd se vřadily, kde se jen německy přednáší. Poněvadž tedy ani jediný žák dle toho výsledku pro čistě české vyučování nebyl, že o zřízení české třídy aneb o pokračování s paralelními třídami českými na gymnasiium Jihlavském více řeči nebylo.“

Poněvadž ale se bylo tvrdilo, že na gymnasiích moravských není dostatečný počet mužův, kteří by vedle jiných vlastností i úplnou znalost jazyka českého měli, prohlásila zároveň Jeho Excellence pan státní ministr, že podle ujišťování pana mistodržitele, na kterého právě v tom ohledu dotaz učiněn byl, tomu dokonce tak není, nýbrž že právě na těch gymnasiích a v těch oborech, kde se česky přednáseti musí, také vždy mužové jsou, kteří úplnou znalost jazyka českého mají. Nižepsaní viděli toho potřebu, vzíti sobě toto prohlášení panem státním ministrem v říšské radě učiněné za příčinu své interpellace, poněvadž nabyli zkušenosti, že vyřízení záležitosti jazykové na gymnasiích moravských, jak v 68. sezení užší rady říšské dne 3. října 1861 oznámeno bylo, se v skutečnosti nezachovává, ačkoliv ono samo o sobě velmi nedostatečným jest.

Skoro na všech gymnasiích zůstalo zamýšlené (přislíbené) české vyučování v některých předmětech pouhým slibem. Máli se jazykem českým vyučovati, to záleží přede vším na sílách učitelských. Tato zásada docela přirozená se opět a opět učitelským sborům v paměť uvádí, aby se podle ní řídili; avšak

vláda nedbá o to, aby tyto učitelské sily v náležitém počtu zjedнала.

Jelikož není českých škol středních ani českého vyššího učiliště, obzvláště ale žádného ústavu k vzdělání českých učitelů pro střední školy, děkujeme to jen šlechetné horlivosti mladých mužů vlasteneckých, jenž vlastní pilností té dokonalosti v našem jazyku dosáhli, aby schopni byli, přednáseti jednotlivé předměty jazykem českým.

Avšak jich snahy naprosto se neuznávají.

Z gymnasia Olomúckého propustili se pryč proto, že potřeba kázala zaopatřiti učitele z Uher odstraněné, ku konci školního roku 1862 čtyři supplující učitelé, mezi nimi byli tři pro učitelství zkoušení a českého vyučování schopní mužové. Čtvrtý propuštěný supplet, jenž toliko v německém jazyku vyučovati mohl, nebyl skončil tříletý běh pro čekatele učitelství a byla mu v běhu roku 1863 ve Vídni nadace pro čekatele učitelství 420 zl. udělena. Ti tři k českému vyučování schopní suppleti ale byli propuštěni a nedána jim naděje na další zaopatření, ačkoliv pro učitelství již zkoušení byli. Na místo těchto čtyř suppletův přikázáni byli Olomúckému gymnasiu čtyři učitelé, z nichž toliko jeden schopen byl, česky vyučovati. Předce ale byl v běhu roku školního 1863 ještě jeden českého jazyka znalý učitel z Olomúckého gymnasia na jiné gymnasiu mimo Moravu přesazen. Následek tohoto opatření na Olomúckém gymnasiu byl, že v roku 1863 na Olomúckém gymnasiu, jenž mělo tenkrát 374 českých a 286 německých žáků, z 18 učitelův sotva tři, čtyři po česku vyučovati znali, že tudíž každý z těchto učitelův 20 až 21 hodin v týdnu vyučovati musel, kdežto ostatní učitelové sotva 12 neb 14 hodin v týdnu přednášením zaneprázdněni byli.

Dále byl na začátku tohoto školního roku učitel českého jazyka dokonale znalý na německé gymnasiu

v Čechách přesazen, aniž by tu bývalo příčiny k jeho odstranění; ano nedostatek učitelů českého jazyka znalých byl velmi citelný.

Zdá se, že na události ty na Olomúckém gymnasiu sběhlé působil tehdejší ředitel tamější, jenž patrně na jevo dal, kterak sobě jazyka českého a ctihodného stavu rolnického málo váží, když ohlašoval před shromážděnými žáky, že české modlení v 1. tak zvané české paralelní třídě přestati má, řka: „že se jen hoši na vsi česky modlití mohou.“

Další následek těchto a podobných opatření aneb jiných zařízení orgánů vládních vyučování řídicích byl, že v tak zvaných českých paralelních třídách české vyučování se obmezilo jen na grammatiku a tu jen v nejnižších dvou třídách.

Obraz právě tak nepotěšitelný jak gymnasiu v Olomouci poskytuje gymnasiu v Brně. I zde jsou mezi 19 učiteli, vyjma učitele náboženství, sotva čtyři neb pět, kteří způsobili jsou, jazykem českým vyučovati. Učitelé od roku 1862 sem dosazení českého jazyku ani tak dalece mocni nejsou, aby se s žáky domluvití mohli.

Ačkoliv všechny čtyři třídy nižšího gymnasia na paralelní třídy rozděleny jsou, nestalo se předce rozdělení to podle věští nebo menší schopnosti žákův pro vyučování české nebo německé, nýbrž podle pořádku abecedního. České mluvnici se vyučuje veskrz jazykem německým a to jen tři hodiny týdně. I jediný předmět vyučovací, z něhožto žákům dovoleno podstoupiti zkoušku v českém jazyku mateřském, totiž nauka náboženská, přednáší a vykládá se žákům výhradně jazykem německým.

Avšak i také od toho vyučování české mluvnice se žáci nejen na vyšším gymnasiu než i v nejnižších třídách, a to dokonce u prostřed běhu školního, sprostitují, kdežto podobné dispensace od jazyka latinského, řeckého a jak se samo sebou

rozumí německého udělovati se nevidí býti možným.

Aby se ještě patrněji naznačilo místo, které se českému jazyku hldic k možnosti ba k snadnosti dispensace od něho, co polo-obligátnímu předmětu vykávalo, nalezá se tento předmět a to sice od nejnovejší doby na vysvědčeních výhradně německy postavených hluboko pod jazykem německým jakožto poslední z předmětův obligátních.

Co se týče zrušení tak řečených českých paralelních tříd na gymnasiu Jihlavském, musí podepsaní k tomu poukázati, že v té věci přání městské obce Jihlavské nemohou rozhodovati a to proto, že valná většina žákův, kteří navštěvují gymnasiu Jihlavské, nepochází z města Jihlavy, nýbrž z okolních okresů, že veliká většina žákův jest národnosti české, a že stejnou dobou s ohraženými obecními zástupitelstvy Jihlavského zadány byly od jiných obcí, najmě od městské obce Velko-Mezitřické, žádosti za ponechání českých paralelek.

Podivný výsledek při zapisování do gymnasia na školní rok 1863, sdělený panem státním ministrem v sezení užší rady říšské dne 30. října 1862, objasniti lze následujícími případnostmi.

Když se byl s paralelkami v Jihlavě r. 1862 s nejlepšího úspěchem pro vyučování začátek učinil, odstraněn byl před počátkem školního roku 1863 ředitel gymnasia Jihlavského obou jazykův zemských znalý a dán na jedno z gymnasií do Čech, na jeho místo na gymnasiu Jihlavském dosazen byl nynější ředitel, který jazyka českého naprosto nezná.

Otcové ohlašující své děti k zápisu byli o úmyslech vlády ponechání v bludu, když se jim ponechalo voliti mezi vyučováním jen českým aneb jen německým, poněvadž se v tak zvaných českých paralelkách jen několik předmětům vyučovacím, totiž v 1. roku o našem náboženství, o latině a češtině, v druhém roku jen

o češtině a o latině po česku vyučovati mělo.

Jest to pokud se týče vyučování a vychování velmi nebezpečné, ponechati výhradně rodičům aneb žákům, voliti sobě jazyk vyučovací; výsledek této volby vždy záviseti bude na osobnostech ředitele a učitelů, právě úřadujících, a vůbec na mnohonásobných měnicích se zevnějších okolnostech.

Jest to zajisté převrácený způsob vyučování, když se děti, které ve školách národních jen v jazyku mateřském vyučovali se mají, přinucují, aby se přiučily jinému jazyku, zanedbávajice při tom svůj mateřský, ač mají-li do gymnasia přijaty býti.

Jest tedy nutná potřeba, aby na moravských gymnasiích české paralelní třídy se zavedly aneb aby se zřídila česká nižší gymnasia a aby na vyšších gymnasiích se počalo vyučovati v obou jazycích.

Jště neutěšeněji než na gymnasiích vypadá to na reálkách a na moravské technice. Jak se technika zařizovala, uložilo se sice, poněvadž sněm uzavřel, jen tenkrátě příspěvek zemský k technice zaplatiti, jestli se zavede vyučování v obou jazycích, profesorům toho ústavu za povinnost, aby kdykoliv toho potřeba bude, jazykem českým vyučovali. Avšak neatalo se ani dost málo, aby zavedením českého vyučování na školách hlavních a středních žáci nabyli schopnosti, poslouchati vyučování české na technice.

Soustava vládní od r. 1850 zavedená průchod zjedнала zjevnému úmyslu, obmeziti české vyučování na nedostatečně poznání mluvnice a z těch příčin přestalo se také na technickém ústavu po česku přednáseti.

Otázku o vyučování pro tento-krátě bude možno prospěšně a spravedlivě k obou národnostem v zemi bydlícím vyřiditi, když k vyřízení této otázky se povolají mužové, kteří rovnou měrou přání a potřeby obou národů znají a jich sobě váží.

Nyní ale vidíme, že nejen řídící místa nýbrž i katedry učitelské u většího dílu zaujaty jsou od mužův, jenž neznají analý našeho národu o vyšší duchový vývoj. Napařád vysílají Moravany, kteří učitelství se věnují a úplně způsobilí jsou, vyučovatí jazykem českým, do německých a jihoslovanských zemí, kdežto ze zemí těchto učitelé na Moravu se ustanovují, kteří ani nemohou v jazyku českém promluvit.

Rozhodnutí o jazyku vyučovacím závisí z většího dílu na mužích a učitelských sborech, kteří nemožno český vyučovatí, českému vyučování nepřejí, a učitelům, jichž ovšem málo jest, — kteří v shromážděních učitelských pro české vyučování hlasy své pozdvihují, jest se co obávatí, aby nebyli za trest přesazeni aneb nejsouli definitivně ustanoveni, dokonce propuštěni.

Těmito a podobnými opatřeními učiní se za dost spravedlivým žádostem slovanského obyvatelstva a jestli se c. k. vládá neodhodlá odpomoci tomu upřímně a bez na mysli zadrženi, budou se vznášeti žaloby zanedbávání naší národnosti v základech jejího vzdělání ve škole ještě hlasitěji.

Vidíme také nedostatek nyníšího vyučování, pokud se týče řeči ve všech oborech veřejné služby.

U věcech c. k. finančních a berních úřadů pak u c. k. poštovních úřadů jedná se skoro výhradně v jazyku německém, jen při doručení rozkazů k zaplacení a knížek o daních bere se poněkud ohled na národnost strany. Skoro ve všech odvětvích veřejné správy nalezají se mužové, kteří neznajíce na prsto jazyku českého vyšší a často i řídící úřady zaujmají; úplná znalost české řeči jest větším dílem více překážkou než pomoci k povýšení k vyšším místům úředním, a kdo dokonce se zúčastňuje v duchovních snahách našeho národu a o vědecké vzdělání v naší řeči usiluje, jest v nebezpečí, za nepřitele vlády považována býti.

Jest to vzácnosti, naléztí úředníky veřejné správy, soudce, advokáty a notáře, kteří by s to byli, jen jednu větu v české řeči bez chyby napsati.

Následek toho jest, že se vydávají vyřízení a spisy chybami řeči a písma zpotvořené a proto nerozumitelné.

Ale i slušný ohled k tomu, aby se vyjednávalo se stranami v řeči jejich, vždy se nezachovává.

Státní zástupcové podávají za příčinou obvinění pro obsah českých časopisů obžalovací spisy v řeči německé, a to na základě německých překladů míst závažných.

Obsilky německé v tom přibíhají se obviněným, kteří za obesláni ve svém jazyku žádají, na dvéře. Předsedové soudů vedou přelíčení o tom v řeči německé a státní zástupce přednáší své vysvětlení v řeči německé.

Všechny tyto výjevy opakovaly se za příčinou při tiskových v Brně.

Jestě posud nevychází úřední list, v kterém by se úřední nařízení v české řeči prohlašovaly.

Edikty od soudů vydané prohlašují se z většího dílu jen v řeči německé a v německém úředním listu „Brünner Zeitung“, i když se žádost, na kterou edikt vydán byl, český, vyříditi měla.

Úřady soudní v zemi z části přinuceny jsou, aby stranám moravským rozsudky a vyřízení v jich řeči mateřské vydávaly, řádné kanceláře překládací zaříditi.

Ba v čase nejnovějším učinilo se prý nařízením od ministerstva spravedlnosti na soudy vrchní vydaném ale posud neuveřejněném opatření, že při všech jednáních civilních a trestních, když se tyto i jen v české řeči vedly, rozsudky a rozhodnutí vedle textu českého ještě text německý obsahovati mají.

Abý se vyhovělo stížnostem, že vrchní soudové náležy v českých přelíčeních a stížnostech jen v řeči německé vydávají, přijal se způsob, kterým se jazyk český nejen beze všeho práva odstrkuje, jelikož se

vyjma případ spisů pravý text český, když se pouze německy jednalo, vedle německého nevydává; způsob který mimo to vyžaduje, aby se docela zbytečně rozmnožily síly konceptní a písařci; způsob, který úředníky nikdy k tomu přiměti nemůže, aby si osvojili znalost jazyka českého, který je velmi nebezpečný, proto že dvůr soudní nikdy o textu českém rozhodovati nebude, a tudíž s velikou škodou našeho národu by se přestalo bezprostředně v jazyku našem pře rozhodovati.

My sice nahlížíme, že není možno ihned před se vzít změny správy veřejné, které potřebné jsou, aby se spravedlivost učinila národností moravské; ale všim právem očekávali jsme, že vláda bezprodlenně a upřímně začne školy jinak zřizovati, že také při vedení správy veřejné ukazovati se bude duch, jenž moudřejším způsobem přání obyvatelstva nadchází.

Uváživše vše to nížeapsaní kládou dotaz:

1. Nabyla-li c. k. vláda přesvědčení, že jest zapotřebí vyučování, pokud se týče jazyků zemských na středních školách na Moravě, dokonale opravit, aby se spravedlivým žádostem moravského obyvatelstva vyhovělo, a aby se nadešlo potřebě vzdělati způsobilé orgány služby veřejné.

2. Zamejili-li vláda tuto opravu provésti a jakým způsobem?

3. Kterak se stává, že se v nejnovější době důvody často rozsáhlé stranám vydávají o civilních a trestních pře licheních v české i německé řeči i když se pře výhradně jen v jazyku českém ličila, a je-li to pravda, že soudcové a dvory soudní povinni jsou rozsudky a nálezy i s důvody vždy jazykem německým spisovati.

Pro okresy: Brněnský, Ivančický a Tišnovský dr. Bílý, dr. Mathon. — Vyškovský, Bučovský, Slavkovský Kloveta. — Boskovský, Blanecký, Kunčátský dr. Pražák. — Hustopečský, Břeclavský, Židlochovský, Kloboucký Joa. Wurm. — Kyjovský, Hodonínský, Žďánický V e b r. — Hradištský, Ostrožský, Strážnický Pavlík. — Kroměřížský, Kojetínský, Přerovský, Zlounecký Hubík. — Holešovský, Bystřický, Napajedelský Skopalík. — Jihlavský, Velkomeziříčský, Třebíčský dr. Mesník, Buršík. — Dačický, Telečský, Jemnický dr. Holcelet. — Novoměstský, Bystřický, Žďárský Straka. — Hranický, Lábavský, Lipnický dr. Šrom. — Val. Meziříčský, Rožnovský, Vsetínský Jurajda. — Olomúcký, Prostějovský, Plumlovský dr. Dvořáček, Celechovský. — Litovelský, Unčovský, Konický Isák. — Znojmský, Vranovský, Budějovský Konvalina.

Pro města: Nové Město, Žďár, Bystřici, Velkou Bíteš Štěpánek. — Píbor, Fulnek, Frenštát Kostelník. — Město Prostějov Beđ. Rozehnal. — Přerov, Kojetín, Tovačov Ign. Wurm. — Holešov, Hulín, Vsetín, Val. Meziříč Baron Horecký.

Pozn. pořadatelova. Mocná myšlenka bývá nyní světem a stala se neodolatelnou pákou veledělitelých dělv. Národnost jest besem nového věku. Jak církev svatá na národnost patří a jakou váhu my na ni klademe, známo jest céněmno členárstvu z loňského ročníku. My žádáme jako křesťané skutečné, a zaskržené provedení rovného práva všech jazyků vůbec a jazyku našeho mateřského zvlášť. Potomky bude vynříjí doba nemalo zajímati, až kdýl pártá budou po vytvoři národnosti. Abychom pak k objasnění národných zápasů, pro budoucnost také nřím připřáli, podali jsme tentokráte interpellaci či přeptávání, kterouž učinili zaručeně slovančků národa na slavném sněmu zsmáčkém. V odpovědi na památnou interpellaci tvrdil Ex. p. místodřitel, že vláda má nřím nou vřili, vyhověti oprávněným žádostem národa našeho. Tak se nadějeme, že ve školách gymnasiálních a na reálkách každým rokem přibývají lidé práva našemu jazyku. Co se však týká řeči naší v úřadech, vydala vláda již dávno stejné zákony a pravidla, podle nichžto slavným úřadům přímě jest nasporučeno, v té řeči dáno a písemně veliké ládnosti, sílnosti a jiné písemnosti vyzývovati, v kterýchto se občan k úřadu hlásil. Jestli že tedy našinec k úřadu podá právně sepsanou německy, sám jest toho vinen, když se mu odpoví německy. Aby se tedy příště vláde křívda nestávala, jakoby na úřad naší řeči němčině nadřizovala, radíme milým rodkům, aby si nedávali písemností skládati od pokorných písařů německy, nřím aby si je dávali psáti raději od oprávněných a veřejných c. k. notářů a advokátů, kteřížto se v jazyku našem dle vládních předpisův důkladně znáti a v něm také pro nás lid veliké písemnosti zhotovovali msl. Ale v tom právě chyboval velmi lid náš, že často podpisoval čemu nerukoměl a pak si stěžoval na skrácení práva národního. Nejkrce se v tom ohledu prohlásivši starostovými některých obcí, kteřížto od svých odrodilých a schytralých obecních písařů se dali učiniti pářým kolem u rozu; neboť je nechali psáti obecní záležitosti německy a podpisovali je. Připomínáme tyto věci, aby lid náš nevrátil z německého úřadování vládu, kdežto on sám úřadům k německému úřadování ve své nedospělosti příčina zavdává. Chciím se křívda neděje.

Úryvek z cestopisu po Bavorích,

(v září 1863.)

I.

Cesta do Mnichova.

Toužebnost, poznati Řezno, a Pasov, kamž, patřila naše Morava se sestrou Čechi po pádu říše velkomoravské (r. 907) až do dob sv. Volfanga, bisk. řezenského; vroucí přání, uzříti na památném hřbitově Mnichovském hroby výtečných učenců katolických (Görres, Mühler, Klee), jimž co chovanec vědy posvátné mnoho děkuji — poháněly mne v tomto roce Cyrillomethodějském, abych učinil výlet ze sídelního města Vídně do sousední země Bavorské. Rychlý vlak po železně dráze západní Elišbětinské vede tam cestovatele přes Solnohrad až do Mnichova za 12 hodin, a to je kus světa! — nádraží mnichovské překrásné leží na západní straně toho města. Když se tedy vyleze v Mnichově z vagónu, tož musí si pomyslíti, že objel celé město, a nyní se nachází na straně západní. Právě v těch dnech bylo oznámeno v novinách, že se hodlají sejíti ku konci září katoličtí učenci z celé říše německé do opatství sv. Bonifacia v Mnichově, aby se uradili, jak by se dalo brojiti vědou posvátnou proti zblouznění rozumu lidského ve věcech náboženských, a aby svět poznal, že mají své hromady nejen juristé, přírodovědci, statistikové, mužové sněmů a t. d., ale i božini. I sešlo se tam asi 100 učencův, kteří jsou co hvězdy zárné na obloze nynější vědy katolické, a mezi jiným zavrhl tam jednolhasně knihu Renana, která má titul „Život Ježíšův“ a která bohužel! v Praze též do našeho Sv. václavského jazyka přeložena jest. Bylo to v noci na sv. Matouše (21 září) když jsem jel; celou noc jen lilo s nebe, a tudíž nemoha usnouti nejvíce o tom spisu pohorlivém jsem přemýšlel, který z Pána Ježíše činí

člověka, a k tomu židovského demokrata, všemi vadami demokratů opatřeného; jeho pak vzkříšení za přelud Maří Majdaleny, přlíšnou láskou k něm zoujaté; vzkříšení Lazara za domluvené šizení rodiny Christu velmi přející a t. d. Prál jsem srdečně, aby ti hluboce učení Němci notně toho lehkovážného rouhače domodřili, a litoval jsem, že již není v Bavorích Görresa, který byl kladiven na takové lehkovážné písálky, kteří jako on tak nakládají s evanjeliem sv. Matouše, jak si žádný filolog nedoveli nakládati se žádným historickým spisem pohanské Grecie či Říma. Ale rouhač Renan si pomyslíl, takového Pána Christa si lidé ve městech (kulturáci) nejvíc preji, tedy takového zdánlivou učencosti jim doličím; v pravdě o soud učených nestojím, za to ale ručím, že celá hejna nedouků, polovzdělancův a hříšníků polezou na ně, jako muchy na med! A stalo se! Dilo ošemetné podařilo se, a bohužel! sebe lepší porážení jeho málo kdo vezme do ruky, leč ten, kdo bez toho lne k P. Ježíši a Cirkvi Jeho — — — Co pak ale u nás udělají proti tomu? — V takových myšlenkách pohrouženého probudilo oznámení, že jsme v Solnohradě, že je právě půlnoc, a že jsouce na hranicích nastane přehlížení pasů a zboží či zavazadel.

O ¼ na 1 po půlnoci přejede rychle vlak hranice rakouské a rychloti po železech bavorských.

Jmeno Bavor (Baier) odvozuje se od keltických Bojův, kteří okolo narození Christova z Čech do těchto krajín (někdy římských provincií Vindelicia a Noricum zvaných) přitáhli, a před Karlem Vel. vlastní knížata měli. Hlavní sídlo jejich bylo Řezno.

Od r. 566 vládli u nich Morovingové, Karel Vel. přivtělil je k mocnářství Francému. Hořejší kraje nad Mohanem dostaly se tím obyvatelstvo Slovanské, když již Čechy a celé severní Germansko Slovany obsazeny byly. Řeka Sála byla sice rozhraním mezi německými Durinky a Srby, avšak jednotlivé osady těchto nalezaly se i hloub za ní. Dále na jihu ve východním Francku (v dnešních nadmohanských Bavorích) nejen celé příleži k Čechům a tehdáž i s nimi spojené okolí Wunsiedl, Waldsassen, Tinschenreut a Bernau, nýbrž i mnohé částky podkrají řky Náby, Radnice, (Regnitz), a horního Mohanu (Main) (okolo Bairutu, Bamberku, Vireburku, Normberku, Ans-pachu atd.) v IX. a X. století od Slovanů byly zaujaty, tak že krajeové titu v listinách středního věku nejednou Slovanskem (terra Slavorum) se jmenují. Nejčetnější osady byly, jak se zdá Poradničánův (obyvatelů nad řekou Radnicí, Radanzvinidí)

Sami němečtí pánové tyto Slovany zde sobě usazovali, a jim role ku vzdělání s výminkou ročních poplatkův přepouštěli. Zběhlost Slovanův v orbě a hospodářství, přirozená jejich při vši udatnosti náklonnost k živnostem míru a domácnosti, a mnohé jiné ctnosti zjednali osadníkům těmto u samých pánů německých ochotného přijetí. Sv. Bonifác osadil k. l. 740 a sl. zpustlé statky biskupství Vireburského i kláštera Fuldenského Slovany a cnoti našeho lidu Němcům za vzor předkládal.

O křesťení a poněmčeni těchto Slovanů zasazovali se Němci již v IX. století silně, což však konečně teprv v XII. století se jim podařilo. Ve všech těchto okolích trvají až podnes patrné sledy Slovanstva v obyčejích a mravech, v mluvě a kroji lidu německého.

Po vymění rodu Karolingův bylo veliké strídání knížat v zemi

bavorské, a mnoho vojen vedeno proti vlastním císařům německým, až po vyhodnění Jindřicha Lva Bavyry připadly domu Wittelsbachů.

Otto I. (1180) jest praotcem toho nyní ještě panujícího domu. Dlouho však byly země jeho mezi 2 linie poděleny, t. mezi bavorskou a falckou, až se opět r. 1799 v jedno tělo sloučily. — Od doby t. ř. reformacie vždy stálo Bavorsko proti ní, a vévoda Max I. vítěz nad Čechy na bílé hoře (1620) byl ze všech odporníků protestantismu nejčelnější. — Pod Maxim. Josefem začal též v Bavorích, jako v Rakousku za Josefa II. duch proticirkevní vátí, a nejeden ústav katolický padl mu za kořist; země byla též Napoleonem I. soužena; avšak r. 1806 obdržel od něho Max. Jos. titul „Krále“.

Od toho času země veliké pokroky činí. Nefof Ludvík I. stal se tvůrcem velkotvárných děl uměleckých na povýšení církve kat., věd a umění; a země dosáhla i svobodnější ústavy za nynějšího krále v témž duchu katolickém pokračuje na dráze pokroku ve všelikém věděni a umění.

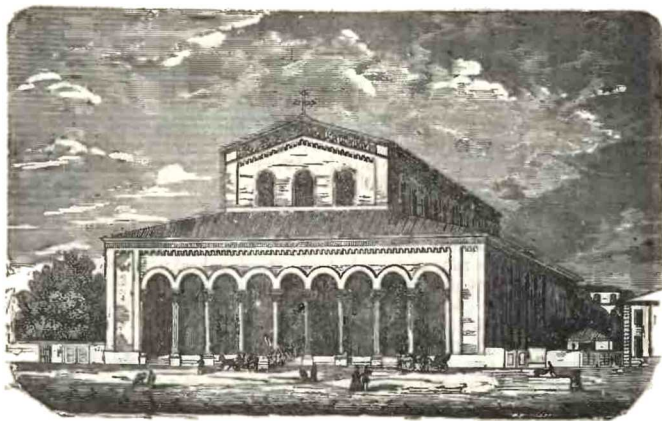
II.

Na den sv. Mauricia (21 září) ráno o 5 hodinách zavítal jsem do královského Mnichova, nebe celé zataženo, jen lilo, nudno bylo ploužiti se po ulicích v té plískanici. Mnichov jest nyní jedno z nejkrásnějších sídelních měst vzdělané Evropy, ne tak město staré (jádro) jako raděj nové, které se na způsob květnatých sadů kolem starého Mnichova rozkládá, sloužíc za prostoru širokým ulicím, sídlům věd a umění, veselí a kratochvile. Mnichov leží na vysoké planině 1600' nad hladinou mořskou zvýšené; kam koli se oko rozhledne, všude se obzor v rovinu ztrácí, jen k jiho-východu vidět jako lem a obrubu překrásnou řadu sněžek solnohradských a tyrolských, odkud ostrý vítr věje

jako zase teprv až k severu kolem Rezna k Pasovu oepíná zemi úrodnou jako veliký oblouk pohoří, podél něbož Dunaj své vlny do Rakous valí.

Mnichov leží v 28° stupni šířky severní, tedy as jako sídelní město Vídeň. Řeka Jizera (Isar), mající původ v sněžkách tyrolských teče městem, a odevzdává nedaleko Pasova vody své Dunaji. Jak znak města svědčí, má město jméno své od mnichů (München). V listinách se ponejprv vyskytá r. 1102—1154 jako statek (villa) biskupů Frising-ských, kteří tu měli sklad soli, a

opat Guntér, a p. Dr. Dudík, též Moravané, načež já, že jich velice dobře znám — a že jsem přišel vzdát clo úcty a díky za to, co jsem čerpal ze spisů učeného opata (Úvod do knih St. a N. Zákona.) Když jsem mu oznámil jméno své, arci slovanské, hned je přeložil do Němčiny, abych věděl, že si snab slov. všímá. Zavedl mne do refektáře, litoval že mne nemůže pozvat ke stolu, při kterém se v čas exerciie mlčí a propustil mne vliďně. Opat Haneberg je osoba imponantní, a předc plná jeunné pokory; že je prelat, to poznat po zelené šňůrce, na které se dre-

Basilika sv. Bonifacia v Mnichově.

celní úřad; nebo se zde vybíralo clo za sůl, která se tudy vozila z Reichenhallu a odjinud.

Otcnuv se v Mnichově ubíral jsem se na perutích touhy k otcům benediktinům do basiliky sv. Bonifacia. Praveno mi, že jsou v klášteře exerciie, a že trvají celý týden a však p. opat Dr. Haneberg přec mně připustil k sobě. I hovořili jsme asi čtvrt hodinky o tom, co je nyní ve světě nejdáležitějšího také o slavnosti Velehradské atd. Vykládal mi, že tam byl ty dny p.

věný křížek na prsou houpá. Potom jsem se bavil asi dobrou hodinu v basilice sv. Bonifacia.

Chrám ten vystavěl král Ludvig I. na svůj groš, když slavil stříbrnou svatbu (1835—1850) dle vzoru římských basilik Va VI stol. (stavitel Ziebland). Hlavní portál má obloučí na 8 sloupech, a 3 vchody.

4á řada mramorových sloupů dělí ji na 5 lodí, (šíř 124' délka 262' střední lod vysoká 80', poboční 43') Na hoře vidět místo stropu, nahý krov modrý, s hvězdami

zlatými, trámy jsou zlatě ozdobené, bylo slyšet v chrámě, jak děst na krov se řinul. Bohaté malby na obmítce ozdobují chrám. Za oltářem v apsidě je pod P. J. skupení Svätých, jimž Bavoři děkují dar viny. U prostřed sv. Bonifac, vedle v pravo: sv. Benedikt, Kilian, Corbinian, — v levo sv. Ruprecht, Emmeram, Vilibald (malir Hess).

Na stěnách střední lodi je 12 velikých, a 10 menších obrazů od rozličných mistrů, na nichž spatřiti nejčelnější udalosti z života sv. apoštola národů německých. Sv. Bonifac totiž založil první sídla biskupská v Bavořích: Solnohrad, Frising, Rejno, Pasov. S radostí oko zde prodlévá celé hodiny činíc študie v dějinách církevních a v umění krásném.

Pod těmi jsou medaillonové obrazy papežů od Julia III až do Řehoře XVI, kde pak začnou obrazy, až tam jdou jména ostatních papežů od sv. Petra. Jen dva poboční oltáře vidíš v této velebné Svätyni: na jednom p. Maria obstopená ss. patróny dítek krále Ludvíka; na druhém sv. Štěpán prvomučedník. Kazatelna může na kolečkách po železné dráze v před i na zad posunuta býti. Stolic zde není, leč v pobočních lodích několik; staří a zámožní lidé mají sedadla. Ve střední lodi je prázdná. Za kostelem, který nemá věže, je klášter, ve kterém žije brát zbožná řeholníků, táhnoucích skrovnou výživu ze statku Andechs, který jim Ludvík koupil.

Pln svaté úcty a obdivu odešel jsem z toho místa posvátného poohlížet se po jiných chrámech. Ostatní co Mnichov chová krásného a vzácného, uviděti můžeš i ve Vídni, v Drážďanech, a jiných sídelních městech vzdělané Evropy: ale co bys jinde darmo hledal, je umění posvátné, jak slouží církvi sv. v chrámech. A tu zásluhu si vydobil zde o církev umění milovný král Ludvík I, který s velikým nákladem

vystaviti dal chrámy: farní chrám dvorský sv. Ludvíka, chrám dvorní Vše ch Svätých u nové residence, a Basiliku sv. Bonifacia. Mimo chodem buď spomenuto, co jinde také snad nenajdeš, jest laciné živobytí, které zde panuje jak ve ztravě, tak v bytu i v povozech. Tak k. př. v prvním hostinci mnichovském (Bayerischer Hof) jí se poledne o jedné hodině za 1 zl. 12 kr., a o 5. hodině za 1 zl. 48 kr. — Ohledem piva jsem se velice oklamal. Co se nám toho napovídá o tom výborném pivě bavorském. Zatím my máme mnohem lepší ječmínek Boží v Praze, i ve Vídni, a hned všude v Rakousích. Já se ptal, odkud to? — an na cestě po železné dráze všude na to touženo. I řekli, že prý to dobré, co bylo v zásobách, už je vypotřebováno; nyní se zase musí utvořit nový ležáček.

III.

Co pro mne mělo obzvláštní zajímavosti, jest: hrobítov města Mnichova. Co v jednom městě tyrolském (Botzen) věsti nápis hrobítova: „Resurrecturis!“ (t. j. věnováno těm, kteří mají z mrtvých vstáti), to se zde oznamuje vzácnými pomníky umy posvátné.

Zde jsou hroby mužů vědou a uměním ve službě katolické Církve proslulých, zde leží Gürres, Mühler, Klec, Schwantaler a jiní výtečníci. V Mnichově nevidíš slavných pohřebů; každý umrlý se sem přiveze na hrobítov do zláštní umrlčí komory či přibytku umrlých, jenž pozůstává z dvou komor. Tato výstavárna nebožtíků činí rozhraní mezi starým a novým hrobítovem. Jak mile se nebožtík sem přivezl, vystaví se, aby od každého, zláštně od svých příbuzných mohl poznán býti; odkryje se výko rakve, dá se mu pod hlavu černá poduška, a tak každému zdaleka hned do očí padne. Tušil jsem z umrlčího puchu, že jsem již někde na blízko toho osudného místa, ale nevěděl kde ty ko-

mory jsou? — A proto to mnou divně huulo, když nahlédnuv do prvního okna, které se mi namano, zpatřil jsem tu celou řadu nebožtíků, ke mne obrácených, u nichž příbuzní nářek vedli a se modlili. Bylo odpoledne mezi 2—3 hodin; byli tu 2 kněží, jeden pochovával dítky, druhý dospělé, po pořádku, jak leželi. Tento pořádek je od r. 1818, kde se dostavěla polorotunda s tím domem nebožtíků. Nový hrobítov je obehnan arkádami, ve kterých jsou též výtečné pomníky.

Pomodliv se za ty, kteří tam odpočívají v Pánu, a z jichž spisů a děl duchových vážil sem potravu vzácné pro ducha svého, vracel jsem se, rozjíraje srdcem rozechvělým světa toho marnost a kř. víry utěšenost, zase do města mezi živé, a namířil kroky do metropolitního chrámu Matky Boží. Dvě věži jeho kusých čelí k západu; je to stavba ctihodná, gotická, massivní; byv nad míru zanedbána, nyní v době křesnění ducha církevního opět ve sluhu gothicckém uvnitř se obnovuje: okna malebná, oltáře, zkrátka všecko, a obnova ta již tak dalece dospěla, že sem vábí mnoho diváků. Avšak i zde i jinde ve chrámech stojí psáno hned vedle dvéří německy, francouzsky a anglicky, že kdo sem chce do kostela jen na podívanou nesmí v čas služeb Božích, ale po poledni až do 3 hodin. Proto zde nevidět to čumění a zevlování po kostele, jak k. p. ve Vidni u svatého Štěpána, kde se chodí, jak nějakou ulici. Zde v tomto arcibisk. chrámě odpočívá sv. Benno, apoštol Srbů saských v jednom oltáři pobočném po straně severní. Co je zvláštního na tom gothicckém chrámě je to, že pilíře nejsou venku, nýbrž uvnitř, na které se klenba chrámová opírá (Strebe Pfeiler), odtud uvnitř tolik kapliček a v nich oltáře, kdežto to bývá u jiných gothicckých chrámů veliká ozdoba zvenku, že každé to dlouhánské okno mezi dvěma pilíři se prostírá; zde pak

zevnější stěna je plochá, jako náramný skálový balván! —

Ostatně je zde ještě 9 farních kostelů katolických (krom toho Židů, protestanti Řeci); klášterních staveb též mnoho. Výtečný je kostel Theatinů (v tom nedávno zemřelý král Max II. zvolil místo svého odpočívnutí) znamenitý překrásnou kupolí, který sevšad do očí libě padá; na proti tomu chrámu je nový chrám slávy (Ruhmeshalle) s kovovými sochami bavorských generálů Tilly a Vrede. Památný je chrám svatého Michala (též vojenský) s královskou hrobkou; král. divadlo, jedno z nejkrásnějších v Němcích; dvě uměním zasvěcené Svatyně glyptotheka ve sluhu starořeckém, a pinakotheka ve sluhu římskopalcovém se sbírkami výtečných soch a obrazů; dvorská zahrada při nové rezidenci, ve které jsou slavné arkady s historickými malbami, královská residence stará a nová. — Od chrámu Theatinů táhne se Ludvíkova ulice před lety teprv otevřená, požívá téměř evropské slávy pro krásu staveb, v ní stojících, jako je obrovské stavení k knihovny*), která obsahuje přes 800.000 svazků, nové universitní stavení, a lepých ústav, ředitelství solnic, nový farní chrám svatého Ludvíka v byzantském sluhu s 2 věžmi.

Když jsem v tom chrámě prodléval, šel kněz z něho zaopatřovat nemocného. Poněvadž jen lilo, nesl ciborium v pravé ruce, s levou nazdvihoval talár, a šel s ministrantem bez baldachínu. — Město Mnichov čítá s předměstím Au 105.000 obyvatelů.

Nejvíce oslavil Mnichov nedávno zemřelý učenec J. Görres. Posud se okazuje příbytek v zahrádce,

*) Zvláště památný je sál cimelii, zde jsou poklady v pultech uchované jako k. p. dražokamy bohatě obazněný Codex aureus Karla Lysého z kláštera sv. Emmerama v Rezně a t. d., znamenité rukopisy ze všech řečí, i orientálských.

kde se k němu scházeli*) největší učencové tohoto katolického města, muž to geniální, jehož starý Napoleon jmenovati neváhal „pátou mocí, která proti němu povstala.“ Tehda vydával slavné letopisy „Rheinischer Merkur“, kde budil národní cit u Němců svých rodáků napomínaje, aby jak opice nebažili po francouzštině, ale pěstovali svou literaturu. „Nebudte — volal — jako to lité olovo, které se do každé formy přelítí dá. Buďte tím, čím vás Bůh míti chce, buďte Němci!“ — Ale vida, kterak stát moci úřednickou (bürokraci) klesá, uznával, že národny nemohou se odroditi, leč pojmu-li v sebe opět ducha Církve. Muž ten, učenec, národovec, katolik vytýkal jinak učeně milovnému králi, že se jako Šalomoun dal zaslepit od cizozemské tanečnice! — 29tého ledna 1848 nesli drahou mrtvolu tohoto muže na hrobitov mnichovský přátelé četni, avšak i zde hrob jeho byl stržčen, aby snad neastala se u hrobu jeho demonstrace. Ale duch jeho žil i dále — a reakce dostihla u hrobu nejvyššího chlumu, následkem čehož za 8 dní nová Pompadúrka zmizela z Mnichova! — Ale za jině 3 neděle činila revoluce svou cestu z Paříže po celé Evropě.

Stálá úcta památce jeho!

IV.

Navštíviv ještě jedenkrátě milou basiliku sv. Bonifacia rozloučil jsem se s Mnichovem, a uháněl po železné dráze do — Rezna, neboť jsem prahnuł užítí, P. Jakob a, skladatele knihy: Die Kunst im Dienste der Kirche, dóm Řezenský, uctíti hroby sv. Volkanga a Emmeráma, Seilera a Witmanna — a poznati to město, pod jehož biskupskou berlu náležela druhdy sester-

ská země česká, v dobách svat. Cyrilla a Methoda, po bitvě u Prešburka, až do dob sv. Volkanga. Rozklenulo se nebe modré po 2 dnech deštivých, ale vítr váł prudký z těch hornatých sněžek, jichž řada libě oko poutala v dalekém pozadí jižním, planiny vysoké, na niž jsme z Mnichova ujížděli k severovýchodu. Pořád to šlo po rovině podél Izary, která má od Mnichova veliký spád. Tu viděti nad Izarou: Freising, město v krásné poloze, sídlo generálního vikáře arcib. mnichovského. Zde v biskupském chrámě na pahorku leží ostatky sv. Korbiniana, apoštola Bavorů. — Za Freisingem je Moosburg, městys s pěkným chrámem, kde mně napadly všechny ty hádky učené, kde ležel náš Velcehrad? — Na to zdaleka na nás číhala věž sv. Martina v Landshutě, která (454') náleží mezi největší v Němcích. Je to znamenité město, dřív sídlo university ve překrásném položení. Odtud se zatáčela dráha více západně k Reznu, kam jsme o 3. hodině odpolední dorazili, tedy asi za 4 hodiny z Mnichova. Bavorsy jsou jen blíže hranic hornaté, na jihu mění se i v Alpy, uvnitř jest pahorkovitá země, dlemi rovinatá, zvláště nad Dunajem a Izarou, nízká a písčítá okolo Norumberka, Nördlingu a náš dolejší Lechem. Nívy Bavorska zdobí se četnými jezery na úpatí alp: Ammerským, Würmským, Chiemským, (přes to jede dráha) a Královským (u Berchtesgaden) a protékají je řeky: Dunaj s Ilerrou, Lechem, Izarou a Innou, s Altmühlou, Nábou a Řeznem (Regen) v severních stranách Mohan (Main) s Regnicí, Tauber, Ica, Rodach, francá Sála.

Porýnské Bavorsko leží mezi Badenskem, Pruskem a Hesskem, jest uvnitř hornaté (Vogesy, Donnerberg a Hard), a kromě Rýna, který působí východní hranici, má jen nepatrné říčky. Ponebí v obou částích jest v krajínách podunajských

*) Pozn. Když můj přítel T. byl u Görresa nedávno před smrtí jeho a mluvil o tom, jak Slované u nás utlačováni jsou od vlády, řekl starý Görres! „Ja, das ist das böse Gewissen!“

pomohanských a porýnských líbez-
né, na jižních pak Alpách přísne.
Od nich též nejčastěji vichřice do
země burácejí. Půda jejich jest kromě
hor a vřesoviště velmi úrodná, také
všude dobře vzdělaná, pročež polní
hospodářství nejdůležitější jest
výživou Bavorákův; hlavní bohat-
ství záleží v obilí, vlně a chmelu;
Nadmohani jest přebohaté na ovoce.
Zezeza a soli je též hojně, mimo to
i minerálních vod (Kissingen atd.).
Chov dobytka kvete jen na Alpách,
průmysl nalézá se jen ve větších
místech. Nejslavnější živnost Bavo-
ráků je vaření piva, a bavorské
se rozváží i do cizích zemí.

Obchodu napomáhají železná
dráha a průplav spojující Dunaj s
Mohanem. Obyvatelé jsou nyní na-
skrze Němci a jádrem z nich Ba-
voři, lid silný, přímý a nábožný,
v Nadmohani sídlí Frankové a
Slovani, blíž Vürtemberga Švábi
(Augsburg), a v Porýnku Porý-
ňané (Rheinländer). Druzí Němci
předhazují Bavorákům, že nejsou
tak hlubokomyslní, jako oni; to prý
dělá pít piva. Větší díl jich jsou
katolíci, a to horliví. V zemi jsou
3 university (Mnichov, Würzburg a
Erlangen). Velmi mnoho se vyná-
kládá na pěkné umění, královská
akademie výtvarných umění v Mni-
chově náleží mezi první v Evropě,
jakož že i Mnichov sám působením
krále Ludvíka i syna jeho, nyní pa-
nujícího* Max II. v ohledu malířství,
sochařství a stavitelství v celých
Němcích vévodí, a Mnichov dosáhl
čestného jména „n ě m e c k ý c h
A t h é n.“

V.

Již dávno jsem sobě přál, po-
znati osobně spisovatele knihy: Die
Kunst im Dienste der Kirche. Von G.
Zafob. Landshut 1857. Jsa farářem při
chrámě na Moravě, který jest jeden z
nejkrásnějších pomníků stavby stře-
dověké, záhy jsem sobě oblíbil
studování slohů stavebných, vůbec
umy, pokud slouží církvi; nalézat

*) letos zemřelého.

se zajisté v těchto stavbách vtělená
víra, mrav, obřad a znázorňuje ve-
škerý život církve. I obhlížel jsem se
po spisech o tom jednajících, a
mnoho jich přečetl — ale žádný
mne neupokojil v té míře, jak kniha
nadřečená, za kterou by každý ka-
tolický kněz měl dáti poslední groš.
I přál jsem sobě poznati muže, který
s tak ohromnou pilí sestavil vše v
jedno, co mnohostoletá literatura do
toho oboru byla snažela.

Přijda tedy do Řezna, sotva
jsem se v hostinci otočil, spíchal
jsem hledat p. regense Jakoba do
biskupského alumnatu. Tu právě z
něho vycházel duchovní, oblečený
jako u nás alumnus. Máje ho za
takového, smekl jsem klobouk a pro-
sil po německu: Buďte tak laskav,
zaveďte mne k panu regensovi, je-
li doma. — Prosim — odece na s
libě usmívavou tváří — já jsem
sám ten P. Jakob. „Inu, trefa —
povídám — kamaráde! já Vás mám
rád, pocházím z krajin slovanských,
ctím vás velice proto, že jste psal
tak výbornou knihu o uměních ve
službě církve sv., ze které jsem se
mnoho dobrého a krásného naučil
atd. Ale odpusťte, já Vás měl za
alumna; nebo p. Jakuba měl jsem
za muže letitého, tou velikou učo-
ností cele zhrbatěloho.“ — A hle,
p. Jakob je kněz mladičký, r. 1856
vysvěcený, byl sekretář p. biskupa,
potom farář a je nyní představený
v alumnatě; ale viděl mu ve tváři
chorobu těla, kterou si bezpochyby
ohromnou pilností spisovatelskou při-
táhl. Je vždy tichý a vážný jako
holubinka, jen když přijde do svého
a začne vysvětlovat nějaký prastarý
nápis a obraz, tu přijde do ohně a
zápalu.

Právě chtěl učiniti svou denní
odpolední návštěvu u p. kanovníka
dr. Ambergera (jenž sepsal ob-
širnou pastorálku), ale nyní vezma
mne pod pažď a nabízejí mi za
bydlo alumnat řekl, že bude se mnou
chodit. A tak to dělal se mnou,
jako se svými alumny; když jich

naučil z knihy, potom jich vodí po Řezně, aby se naučili pohledem, nebo zde je chrám na chrámě, až se tomu člověk podívá, a sice ze všech slohů církevních počínaje od XI. století až do dnešních dnů, kde se dóm ctihodný sv. Petra gotthický dostavuje a uvnitř restauruje.

Nejprv jsme šli několik kroků a již jsme stanuli u nejslavnější svatyně: chrám sv. Emmerama, 40' široká stěna s 2 bránami, nade kterými se táhne pavlač s 15 arkadami, odděluje bývalý hřbitov sv. Emmerama a město. Vnitřní předsíň, která do r. 1052 padá, je konec bývalého paradýsu, dělí to chodby s arkadami po jedné a výklenky ve stěně na druhé straně, ze kterých však již jen stopy znamenati jest. V té předsíni jsou 3 staré řezby dřevenné, každá 3' zvýší z XI. st. (Vykupitel, sv. Diviš, sv. Emmeram), pak sedadlo cis. Jindřicha s lenoškou do polokruhu, a náhrobek bav. historika Aventina s jeho poprsím.

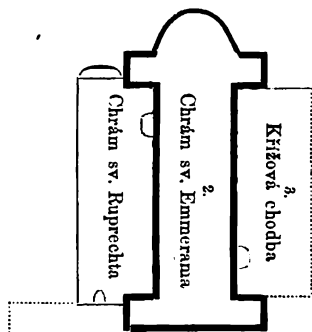
Nyní se vkročí do kostela sv. Ruperta, a zde očekává přichozího veliké, radostné překvapení. Je to farní chrám sv. Emmerama, kde je památná křtitelnice a svatostán (Sakramentehäuschen). Jak mile dojdeš k oltáři hlavnímu, vidíš v pravo dveře, myslíš, že sestupuješ do sakrytie, a zatím — nastojte! to je krása: tu se otvírá před okem tvým žasnoucím bývalá basilika kláštera benediktinského sv. Emmerama. Tedy u prostřed je basilika, v levo farní chrám, v pravo křížová chodba a bývalý klášter.

Lepšího vůdce jsem si vybrati nemohl, než p. Jakoba, ten mi všechno a krásně vykládal. Aby usmířil vraždu biskupa Emmerama (†652), založil vojvoda Theodo klášter benediktinský, který r. 1295 císař Adolf povýšil za knížecí opatství, jehož opat v říšské radě místo míval. Neukončeně bohatý je chrám ten na náhrobky dávno pomínutých

dob, jež viděti samo sebou stojí za cestu do Řezna. Bylo právě v oktavě sv. Emmerama, proto jsme klekli u oltáře k rakvi jeho, která je celá ze stříbra, a na ní vyobrazen sv. Emmeram v biskupském rouchu; oči by člověk nechal na této práci mistrovské XV. století. A samé ryzé stříbro! Rakev ta, v níž ostatky sv. toho mučedníka, je pod oltářem, tak že k ní snadno přikleknouti lze tam, kde kněz oběi nejsv. koná. Dále pomník hraběte Varmunda (†1010); tumba sv. Emmerama z XV. století; tumba vojv. Jindřicha (†995); tumba kněžny Aurelie (†1027), přeliblezná to tvář; náhrobní kámen vojv. Arnulfa (†954); tumba sv. Wolfganga, kde r. 994 pochován byl; tvář jeho je krásy ideální, celek obehnut mříží atd. — Na hlavním oltáři je obraz, který představuje muka sv. Emmerama. Ten obraz, i mnohé jiné zde pocházejí od „Vašeho Sandrarta“ (pravil mi můj milý průvodce), který má přijmí „německý Rafael.“ — I chtěl jsem se ho tázati, „Proč ho jmenujete německým, když je náš? (Čech). Ale vida, že klidný kněz vyhýbá každé příležitosti, kde by zavadil o bolavou ránu našeho věku — o cit národnosti, — tož jsem raději mlčel; jen tomu jsem byl rád, že řekl: váš Sandrart!

V kapli sv. Jirí nesmí se přelidnouti tmavý křížifix, o němž di pověst, že slepý opat Ramvold na modlitbách zdrímnul. Tu se mu zdálo, že mu obraz Ukřížovaného drží pod oči 2 svíce. Ramvold proctnul a viděl. Od roku 1731 — 1733 obdržela prastará basilika tuto svou nynější ač krásnou, před jen renaissancevní formu, při čemž hotovil Jiljí Asam práci stukkovou, a jeho bratr Damian malby. Chrám ten má i na západě příční chór, téměř zase nový chrám, kde se po schodech slizá do krypty sv. Wolfganga; krypta ta vystavena je r. 1052 do čtverhranu, každá strana měří přes 40'; čtvero řad

sloupů rozděluje ji na 5 lodiček, každá řada má 4 sloupy a každý sloup jiný šaft. Oltář v sobě skrývá kosti sv. Volkfanga.

Tento svatý biskup Řezenský je též u nás na Moravě a v Čechách ctěn, neboť on založil biskupské sídlo v Praze, jemuž místo do Pasova byla potom pořízena Morava naše. O životě jeho na činy bohatém přečti sobě čtenáři v naší legendě (31. října). Ale jako zlatá tkanice táhne se veškerým jeho životem — nezištnost. A této cnosti důkazem skvělým je založení, vlastně odstoupení stolice pražské. Však o tom at vykládá německý kněz dr. Stolz:

„Tenkrát bylo biskupství Řezenské tak rozsáhlé, že k tomu náležela celá země česká. To mělo z jedné strany ten prospěch pro biskupa a duchovenstvo v Řezně, že znamenitě časné duchody táhli z země české, naproti tomu ale tu škodu, že nábožnosti a spasení duši českých křesťanů nemohlo dostatečně vyhověno býti. Když tedy Wolfgang o tom svým biskupským rádcům pověděl, že zamýšlí zemi českou oddělit a jím zvláštní biskupské sídlo zříditi, tu oni mu to jednosvorně a co nejdrůzavněji vrazovali, aby toho nečinil. Avšak v uslechlém nezůstal osvědčil Wolfgang, že milerád se odříká těch

časných statků, jen aby církev Boží v Čechách mohla vzdělána a dokonána býti. Tak povstalo biskupské sídlo v Praze, kterému co druhý biskup vědodil sv. Vojtěch!“ — (Legende Oktober. S. 238).

Tak o tom píše německý kněz; muselo to tedy v Čechách velice zle vypadati, nebo když sv. Wolfgang se svými nebyl spokojen a nad nimi plakal: (S. 239) co dělali, co museli teprv dělat mezi lidem, téměř cizým? Za hlavním oltářem je krypta Ramvoldova, kterou biskup tento Wolfgang (980) světil. V klenotnici nad tou kryptou je berla sv. Emmerama ze slonové kosti, též taková sv. Volkfanga, jeho infule a jeho mešní roucho (jedno z nejstarších, jichž posud stává), konečně jeho ciborium ze slonové kosti s 8 obrazy apoštolů. Po vyzdvižení toho kláštera koupil to stavení kněz Thurn a Taxis (r. 1812), který v prostřed chodby křížové dal si vystavěti kryptu rodinnou s kaplí, též obrazárnu. Křížová chodba tato je nejkrásnější ze všech posud známých z prostřed XIII. století. Do ní se vkročilo z baziliky v západním chóru portálem, užasné krásy. Jelikož ale nyní tento portál zazděn jest, nemůže se z kostela do chodby, nýbrž kníže pán dovolil, že denně od 11. do 12. hodiny každý se smí sem na tu chodbu podívat. Nemoha se té hodiny již dočkati prosil jsem, aby mne tam nechali spíše; ale portýr s baldou (tato čeládka je v Bavorích hrubá) povídal, že to není možná. Tedy jsem ji ohlédal z prostředka, koukaje do ní krásnými oblouky okének, ji kolkolem obíhajících; krása ta nedá se popsati, jedině kdo na vlastní oči portál a chodbu viděl, může sobě náležitý pojem o té kráse učiniti.

Kdoby chtěl všecky kostely zdejší ohlédati, musel by se kolik dní v Řezně zdržeti; nejpamátnější jsou: chrám gothický D o m i n i k á n ů (zde se ukazuje učitelská stolice, ve které

sedě nůl sv. Albert Veliký, biskup Režeňský a j. p.), chrám nejstarší v Rezně u sv. Jakoba Skotův benediktýnů, krásné ryze románské stavení z r. 1111, s 2 věží (jak v Praze u sv. Jiří) a památným portálem na severní straně, jehož ozdoby posud nejlépe vysvětlil důmyslný P. Jakob. Tu mne držel přes půl hodiny, a celé to obsahuplné divadlo před očima mi rozvíjel; horní münster (kde alumnat), dolní münster (kde je fara chrámu biskupského, hned za dómem), potom veliké množství kostelů klášterních, vyzdvížených, zaslých. Ale nade všemi vévodí ctihodný dóm režeňský sv. Petra, kteréhož 2 věže právě se dokončují. Jsou v něm nyní předsevzaty veliké opravy. Vše, co vadilo, vyházeno; zůstalo jen 5 oltářů kamenných ciboriových (t. j. stojících na 4 sloupcích a vybiha-jících na hoře v klenbu), hlavní oltář je ze stříbra; nad ním tři vysokých oken staré skleněné malby s obrazy. Když ráno slunce do těchto oken se opírá, je to nebeské vidění. Za oltářem jsou varhany, a tam se koná hudba, ovšem vždy církevní, nikdy figurovaná; po straně je starý svatostán s r. 1493.

Těž zde v kostele studně 60' hluboká; vědrem vytažená voda každou sobotu se světlívá. Viděti zde hroby výtečných biskupů: Seilera († 1832), Wittmanna († 1833), Schwäbela († 1841), jejichž hroby všeobecná úcta téměř denně čerstvými věnci a květinami obkládá a ozdobuje. — V klenotnici mi ukazoval p. Jakob pohár sv. Wolf-ganga († 994), (ze kterého na jeho svátek všickni kanovníci zapíjejí víno svěcené), jeho ornát, a hřeb-en, se kterým žákovstvu tonsuru stříhal; znamenité reliquie a draho-cenné nádoby a nářadí kostelní. — Celý ten chrám činí na první pohled dojem nezapomenutelný, a zcela různý od toho, jakový též gothický chrám sv. Štěpána na pozorovatele umy milovného, při tom křestana

činí. — Zde jsem se rozloučil s p. Jakobem, a vroucí díky vzdávaje ubíral jsem dolu na most, abych pozíral na Dunaj Řeznem se valící. Právě se koupal vyplouly plný měsíc ve vlnách jeho, a v tichu večer-ním přebíral jsem ty dojmy, kterými oplyval duch můj za několik hodin odpoledních.

Časně ráno jsem ujížděl s pří-ležitosti zvláštní 3 hodiny dolů po Dunaji, abych si prohlédl Wal-hallu.* Může se ze zadu i z předu lezti na nevysoký pahorek, na kterém stojí tento znamenitý pomník umy milovného krále Ludvíka. Základ k ní byl položen 18. října 1830, a dokončena byla téhož dne 1842, a stála tu v té kolosální kráse. Nej-výtečnější mužové posí z krve ně-mecké, jsou zde zvěčnění sochami či poprsími, vzdělanými od největ-ších mistrů; poslední přibylí hosté do Valhally jsou: arcivévoda Karel, filosof Šelling a generál Radecký (tento má ryze německé jméno!). O 10. hodině již opět nášel mne rychlý vlak z Režeňského, milého okolí k Pasovu, kolem Planingu a Straubingu.

VI.

O jedenácté hodině předpoled-nem uháněl s námi rychlovlak k Pasovu; zpátky zas až do Geisel-höringu a potom odtud v levo. Tu jsem rozjímal na cestě — zdaleko pořád čněl chrám slavný Valhalla, a já přemýšlel, odkud to slovo Řezno (Regensburg) pochází? — Avšak tu pomohla latinská jména: Regina castra, Batava Castra. Již za času Římanů byly zde ohrazená místa těchto světopodmanitelův a z toho Regina Castra pošlo Regensburg a z toho Batava Castra pošlo Passau

* Když můj přítel Těšík — r. 1844 zde meškal, napsal ve svém Cestopiseu, jenž vyšel v „Moravanu“ na r. 1846, že ve Valhalle nebylo poprsí Lutra, jako výtečníka národu německého; když sem já r. 1863 tam přišel, už Lutr tam sídlo čestné soujímal.

Pasov. Zdaleka viděti klášter benediktinský Metten, na to okolo Platingu přijede se do Štrubinka (Straubing), kde r. 1435 Anežka Bernaurova, choť bavorského vývody Albrechta a mostu do Dunaje uvržena byla, a v kóstele sv. Petra svůj náhrobek má. Brzo pod Štraubinkem vléva Isara vody své do mohutného Dunaje, avšak letos (1863) pro veliké sucho bylo málo vody v Dunaji, proto parní loď z Řezna nejjžděla do Pasova; teprv z Pasova do Lince k Vidni. Za to ale Jnna, že horkem letním hodně led na sněžkách pouštěl, byla tolká, co Dunaj. Město Řezn leží téměř v té šířce severní, jako Česká Budějovice a Brno; kdežto Mnichov leží s Vidní téměř v jedné čáře. O 3¼ hodinách odpoledne dorazili jame do Pasova.

Neviděl jsem tak brzo město, které by bylo tak krásné a romanticky položeno, jako Pasov. Příroda a umění lidské spojilo zde na této úžině zemní mezi vysokými stráněmi, kde Dunaj s Innou se poji, vše, co jen může oblažiti a přibaviti srdce pňvabu dojemné a přístupné. Obzvláště překvapující musí býti pohled tomu, kdo přijíždí po parolodi proti vodě od Lince, a zahrnuv o poslední záhyb hor lesnatých — ai! tu vidí před sebou vznášeti se nad vodami město překrásné, v pravo pevnost na kopci, v levo město Innstadt s horou poutnickou sv. Marie pomocné. Čarokrásný to pohled! Z té strany, kudy se po železně draze od Řezna přijíždí, ani přichozí netuší, do jak romantické to krajiny vkročil. Branou, nad níž nápis: „Salve!“ — míle dojímá, vkročí se do města, které čítá na 13.000 obyvatelů.

Nad městem nejvýš horuje biskupský chrám sv. Štěpána. Viděti kolem něho pozůstatky bývalé slávy, kde Pasov byl sídlem arcibiskupů, sídlem samostatných knížat, biskupů mezi nimiž synové z nejvyšších rodů knížecích ujali berlu biskup-

skou! — (k. p. 3 vývodové našeho nejv. cis. rodu habsburgského.)

Povídá se sice, že již před sv. Cyrilem a Methodem patřila Morava k Pasovu; avšak tenkrátě sem přicházeli kněží němečtí ze Solnohradu, z Passova, ale mnoho nepofidili; předkové naši poznali katolický obřad, ale ne ducha kat. Církve — ovšem pak biskupové tito už téměř uvykli, čítati zvůry moravské ke svým bez toho rozsáhlým diocézem. — Avšak za času našich apoštolů povstala Církev moravsko-panonská, v níž sv. Method zarazil sídlo na Velehradě, od německé neodvislá, až do bitvy u Prešburka (r. 907). — Potom zase se dostala Čechie pod Řezno, a Morava pod Pasov (nařzením papeže Agapita II.) neboť bylo podání, že již arcib. Uroľf Laureacký (Lorch, které sídlo potom do Pasova bylo přeloženo) byl apoštolem Moravanů. Avšak to pastýřování z Pasova bylo tuším takové, jako to z Řezna; pročež sv. Volfgang oddělil Čechii od Řezna, a tak dostaly slovanské kraje naše vlastního biskupa v Praze, jcmuž byla naše Morava podřízena až do r. 1063, kde i Moravě dostalo se vlastního biskupa v Olomúci, jehož metropolitou byl pražský a přestal býti mohučský.

Tak to chodilo, a odjakživa to stýkání živlu slovanského a německého v těchto pomezích, bylo též neustálé potýkání těchto živlů, při čemž vždy živel německý osoboval sobě nadvládu, a nechce jí posud pustiti s rukou! —

Biskupský chrám sv. Štěpána je nádherné, imponantní stavění; patrnó zvenku na presbyteriu (chóře), že byl původně gothická stavba; nyní je renaissancní nápodoben basilice sv. Petra v Římě s bání nad lodí příčn. — V tomto chrámě jsou relikvie ss. Maximiliána a Valentína biskupů, patrónův této diocéze; chrám jest velice prostranný a čistý — kolem je síla staveb starých z dob slávy světské knížat biskupů

Pasovských, z nichž nejmnější na světské úřady a kanceláře upotřebeny jsou. Městský chrám sv. Pavla je též krásná svatyně. Jest zde i jesultaká kolej, a pacholetaký seminář. Jeden most vede přes Dunaj na pevnost, druhý do Inoměsta (Innstadt). Kdo chce přerokozného pohledu na město užití, ať vyleze (ovšem s velikým namáháním a obtížným dýcháním) na pevnost, nebo na protější straně k poutnímu kostelu sv. P. Marie, a odtud ponořuj zraky dolů, na zasnoubení těch dvou velletoků, na to krásné město a Svatyně jeho, a zajisté srdce až zaplesá nad čarokrásným pohledem tímto.

Velice mne překvapilo u toho poutního, ač ne velkého ale pěkného chrámu, co jsem posud neviděl, na velikém prostranství před chrámem jsou vzdělané výklenky či kapličky bez přetřetí jako podloubí běžící, a v těch je vyobrazena jak u nás křížová cesta, tak celý sv. Růženec, (radostný, žalostný a vítězný) sochami, ale skutečně od mistrů pracovanými, tak že i vzdělaný člověk milerád u nich prodělává, a je-li katolík myslí nábožnou se pohrouží do tajemství sv., jež na mysl uvádějí. Jen to je škoda, že

jak všude, i tam poutníci poškrabali kde který kousek zdi kolem těch sv. soch škrtajíce tam jména svá na památku. — Panuje zde, jako vůbec v Bavorích veliká úcta k duchovnímu, a když kněz jde k oltáři, stane celý kostel, též když kněz do kostela vkročí. Lidé jsou úslužní, a příchozího tak nedřou, jak na mnohých místech u nás. — Nad miru památná je též Křížová cesta u chrámu biskupského v kryptě biskupů pasovských, která nyní krásně obnovena jest, a nábrobní kameny kolosální výšky se lesknou v kráse obnovené —

Odtud jsem jel po Dunaji až do Tičace; cesta ta mi byla neznámá, a však není tak oživená, jako mezi Lincem a Vídní, kde po obou stranách Dunaje co chvíle vábí oko nějaká památka. Ode 2 hodin jsme jeli až do 7 večir do Lince, a rána z mozdíře zvěstovala, že jsme v předměstí Urfahr. Odtud téže noci po vlaku železném dostal jsem se do Vídně, a den na to do domova svého. A však nevyhyne tak brzo z paměti mé dravá upomínka na tu cestu do Bavor!

— x.

Velehrad.

Rok třiadesátý stal se významným v dějinách národa našeho. Slavili jsme tisíciletou památku svého obrázení na víru Christovu. Ve všech chrámech vůbec ale zvlášť na posvátném Velehradě konaly se tklivé a dojemné pobožnosti, za něžto jeat nám především synovské díky vzdání Jeho svatostí Piusovi IX., jenž v roku tom pokladnici milostí církevných k počtu sv. Cyrilla a Methoděje a ku spasení ctitelův těchto dvou světcův Božích otevřítí ráčil a sice k probám našich nejdůstojnějších pp. biskupův. Co se dalo na Velehradě viděl ná-

rod náš na své vlastní oči a nebudeme proto o tom šířiti letos sloventokrátě, ale ponecháme si, o tom šíře jinde promluvití na památku pro potomky. V Lublani, v Záhřebu, v Praze, v Brně a v jiných mnohých městech byly velkolepé slavnosti národní a církevní. Důstojnější však ještě nežli na Velehradě počínali si v roku třiadesátém roce katoličtí Slované v Římě samém, kde jim nebylo a překážkami zapasiti a kde se každý sebe nevinnejší a světější skutek nepodezřívá. Korunou slavnosti cyrilomethodějských bylo přenešení svátku z chlad-

ného března na letní dobu červencovou, aby v oktávu sv. apoštolův našich poutníci ze všech vlastí slovenských se pohodlně dostavovali mohli na Velehrad. Bohužel, že ku přípravám čas byl krátký a že nebylo možná svatyni velehradskou tak opravit i ozdobiti jak toho vyžaduje posvátnost místa. Matice Velehradská vznikla asi rok před slavností a započala činnost svou a nemohla za ten krátký čas ani popřední své úloze dostáti ježto jest: rozšíření duchovně zprávy a k ozdobě chrámu samého přikročiti taktéž nebylo radno hlavně z té příčiny, že se opravdu podniknouti musí s velkým nákladem a celé basiliky za jednou. Matice velehradská nezastavila působivost svou; nýbrž pokračuje svědomitě ve svém povolání. Co Matici Velehradské nebylo možná dosáhnouti k roku třiasedesátému, to doufá docíliti do tisícileté památky úmrtí sv. Cyrilla v roku 1869.

Rok třiasedesátý byl tedy vlastně předchůdcem a přípravou k roku devětašedesátému, do kteréhožto doby se Matice Velehradské snad s pomocí Boží a s obětavostí katolických Slovanův tak sesílá, že ji bude možná Velehrad pod stráž dostatečného a

důstojného kněžstva postavit i hrobku Methodovu vkusně obnoviti. Nechť tedy láska k Velehradu nevynírá nýbrž nechť a každým dnem pouští hlubší kořeny v srdci národa našeho katolického. Matice Velehradská vzrostla dotud na třicet tisíc. Družka a společnice Matice velehradské Koruna Solunská, jejížto účel jest známý ve všech našich osadách tarních z úst vel. a horlivého duchovenstva již také vstoupila v život a zajisté by se byla již volněji rozvětila po vlastích našich, kdyby loňský rok nebyl zastihl nás takovými pohromami a kdyby bída taková o peníze netížila lid náš.

Výbor paní, kterýžto Velehradskou svatyni loň. roku byl zásobil množstvím prádla a rozličných drahocenných skvostův kostelních taktéž pokračovati bude v pžehnaném dile svém. Račtež ho jen vlastenecké matky a dcery obětavě podporovati dále a sice prozatím sbírkami peněžními každá v kruhu známých svých.

Dokud Velehrad nezaskvěje se v dávné velebnosti a slávě své, nepřestaneme milý národ náš slovenský prositi a připomínati mu povinnost svatou, aby přinášel oběti k jeho opětnému zvelebení.

Volby.

Přišla doba voleb, od nichžto zajisté více záleží, nežli se mnohému zdá. Právě se dokonaly volby do obcí a sice místy šťastně místy nešťastně podle toho, jak občané byli opatrní, jak měli prospěch obecní na zřeteli a jak volebnímu řádu rozuměli. Na volbách však těchto není dost, nýbrž každý občan má se přičiniti, aby obecní zákon náležitě seznal. — Bída o peníze v národě našem chuduoucí jest veliká. Řádní lichvářův na venkově naplňuje nás obavou. Kontribuční Záložny, jak je zemský sněm navrhl, budou hrází, na nižto se záhubné dílo směnkařův rozrazí, jestli účastníci kontribučních sýpek a fondův budou obezřetně výbory voliti, kteřížto pak mnohoslibné Záložny rolnické spravovati mají. Také přispívání na školu, na kostel a na sítnice bude spravováno samostatnými výbory podle farností a podle okresů. A tu bude opět na voličích oprávněných, aby do výborův těchto nevolili muže neodhodlané, ne dosti rozsařné aneb zlítné;

nýbrž přátele spravedlnosti. Také nám kynou naděje na volby do okresního zastupitelstva, bez něhožto s tíží by obhájili obce naše samosprávu a svézákonost. Okresní obce dobře zřizeny budou záštitou obcí našich a protož si jich tak toužebně přejeme. Nonařaditelnou škodu má z toho stav fenešnický, živočišný a obchodnický, že se k volbám do obchodních a živnostenských komor tak líně a nedbale dříve choval. Avšak částečně ještě možná škodu tuto nahraditi a sice při příchť volbách ať stanou-li se svorně dle rady volebných komitétův v Brně a v Olomúci. Koučeňně jest se nám záhy připravovati na opětné volby do sněmu zemského. Na Moravě jsou vic než tři čtvrtiny Slovanův a na vzdor této veliké převaze přece má národní strana ve sněmu i se šlechtou asi 40 hlasův jistých. To jest nádelek předešlé volby. Přítá mohli a měli bychom dostati o 17 hlasův víc.

Smrť svatě Ludmily.

Po zahradě chladný vítr věje,
Na květinčky milé zimou zeje.

Květinčky se kloní,
Slzy bolu roní;

Vítr zlý je vůkol na zem seje.

Po horách dvě jezdců honem cválá,
Ponurá jich duše vraždou sálá.

Ludmilo již koj se,
Chotí svému stroj se,

Nastane ti svatba nenadálá.

Ludmila pak svatá doma sedí,
K Pánu Bohu svému v nebe hledí.

Ruce svoje skládá,
O něco ho žádá,

Z očí se jí svatá slza cedí.

„Nebojím se Christe smrti chladné,
Nechť to moje křehké tělo zvadne.

Jenom prosím tebe,
Rač mně dáti sebe,

Ať má chorá duše tobou zmladne.“

A jak zbožná její duše touží,
V potěchu kněz jí má svatou slouží,

Podává jí tělo,
Jenžto za nás pnělo,

A ta svatá se v něm zcela hrouží.

A teď cizé jezdcy pěkně vítá,
Hovor mnohý vřídne s nimi spltá.

Pohodlí jim strojí,
Hlad a žízeň kojí,

Co jich srdce ráží, vše jim skýtá.

Když se uložila na své lože,
Zařinčely dýky, meče, nože.

Vstali oba hosti,
Vstali v zúrivosti.

Smiluj se teď dobrotivý Bože!

„Mám-li já vám život tento dáti,
Volte mi to moje tělo skláti.

Vytaste své meče,
Ať krev moje teče,

Podobnou se mučňům žádám státi.“

K prosbě této byli jako kamen,
Červenou ji rouchu strhli s ramen.

Zmocnili se křežny,
Svázali vaz něžný,

Života jí zahasili plamen.

Ai! dům leskne se tu v jasném svitu,
Oblívá nach tvát jí na záštítu.

Tělo v světle plane,
Vůně libá vane.

Svatá skví se hvězdou na blankytu.

Ludmilo ty naše zástupkyně,
Ve velké nám naší přispěj vříně!

Pros, by duše zkvetla,
Korunu si spletla,

A tam stihla nobes do svatyně.

Fr. Sušil.

Památný večer.

(Z polského.)

Tak Bóg człowieka
Pociesza w niedoli
I ulgi dozwoili
I z pomocą czeka.

Jachowicz.

U prostřed zimy, — večer dne
23. ledna, — v nejpříkřejší to chvíli
roční, když ani nemrzne ani nejihne,
nébrž vítr věje ostrý, v celé tělo
člověka zebe, zuby skrčhotají, noha
se klouhá po náledí, smůh do očí

práší, ano i v palácích teplými ko-
berci vystlaných tisknou se ke krbům
a k pecem; — v takovýto večer
seděla v bídném domku v ubohém
Poznaň na Chvališevě žena tkadlice
Michalského, obklopena sedmerem

dítěk drobných, při ohništi v jizbě postaveném a za kuchyň sloužícím. U slabého valně kouřícího se ohně z syrového rožní stál hrubý železnáček s zemáky. Děti vinuly se k matce i tlačily co nejbliže k ohni, aby poohřály ruce i nohy skřehlé, dychtivě čekající na uvaření večeře. A truchlý ten obraz lidské bída a nouze ještě truchleji osvěcoval toliko bledý plamének svíčky grošové. — Maměnko, smím trochu rozdouchati oheň a přiložit naň několik tříšek? — otázal se nejstarší chlapec Vojtišek.

Dej pokoj dítě, ó! ty bys nebdal všechno dříví najedenkrát spáliti; odvětila mu matka.

Ale maměnko, což nevíte, že v jizbě veseleji, když oheň plamenem hoří? — rekla Mařenka s povzdychnutím.

Nevybádej sobě, — dí k ní matka, — buďme rádi, že máme takový; dobrý! on zajisté pro nás. Ó jak mnohý poctivý a dobrý člověk bez něho býti a zimou trásti se musí! — Nevíš, že i naše sousedka Dorota, nemajíc čím zatopiti, dnes hned časné uchýliti musila se s dítětem svým pod duchnu, aby zahřály údy přestydlé? —

Zatím dovarily se zemáky. — Matka vysypala je na misu a oloupavši rozdělila je mezi četné rozenstvo skrovný jen podíl sobě i manželé ponechavši.

Soli maměnko, soli! — volala Zuzanka ruce své s zemákem k matce prosebně vztahujíc.

Nemám, dítě, — upokojovala ji matka, — do hrnka poslední hodila jsem, a nemáme zač koupiti jiné.

Bože můj! — nařikal hořce Janíček, — oznobeníma na nohou páli mě náramně, že sobě rady nevím. Maměnko rozmilá, udělejte mi něco, aby mě nebolely.

Co ti udělat, dítě? — s těžkým srdcem odvětila mu matka; — kdybych ti takhle lepší obuv dání mohla, tu by ti hned lépe bylo, ale s těma dřeváky botkama, to ti žádný lék nepomůže.

Ó! já tak sličných pár botkův ondy u ševce v ulici koželuzské viděl, maměnko milá! — prohodil živě chlapec, — ty by se jistotně pro mne hodily; chcet za ně půl druhého tolaru, ale mají silné podšvi.

Půl druhého tolaru, dítě! — zvolala matka, — vši-li pak koliko dní museli bychom pracovati, k vydělání takových peněz? —

Tož půjdu po pánech, co tam na Zbožíšti (Bazare) bývají; ty budu o pomoc prositi, i možná, že mi též některý staré botky daruje.

Co? — zebrať bys chtěť?! — Bůh tě chraň, tak zle ještě není s námi, a co nejvíc možná, vystřihati se musíme této ohyzdy; ale ukaž já tě ošetřím.

Janíček vystřel oznobené nohy a položil je matce na klín. Matka ohledavši rány: „Matičko Boží!“ — zúpěla bolestně, — „nesmíš mi na píd, pokud se ti nožky nezahojí.“

Maměnko, já bych ještě jedla, — přetrhla ji řeč malinká Zuzanka, — prosím Vás, dejte mi zemáčekův.

Už nemám, dcerko, — vece jí matka, — ale mám tu ještě bochánek chleba, i ten Vám rozdělím. —

Ó! dejte, maměnko, dejte, — křičely děti, na ruce radostí tleskající; — a Janíčkoví skrojek, když ho ty nohy boli.

A mně hodný krajíček, volala Zuzanka, ruku vztahujíc.

Matka vyndajíc z truhly bochánek rozkrájela jej na dílky, nechavši též sobě jeden i manželovi jeden.

V tom právě vstoupil Michaláký do jizby celý zžablý i ubilený od sněhu.

Tot padá sníh, matko, jako by ho z mécha sypal a zima ti venku nesnesitelná, — pravil, otráasaje sníh se sebe.

Dáť Pán Bůh, manželé, že po tom sněhu oteplí se, — pověděla na to žena.

Josef Michaláký byl vysoký a štíhlý muž. V jeho pohledu výrazněm jevila se jakási nespokojenost;

ne jakoby jemu nějaké neštěstí hrozilo, a jakoby ho bylo něco smutného potkalo; — denní jeho mzda byla sama jako prvé, čas ku práci ani o minutku nezvětšen, a s mistrem svým srovnávali se jak náleží: — ale živobytí chudobného řemeslníka, obklíčeného četným rozenstvem, jehož potřebám výhověti není dostatečen, toto živobytí jesti plně nepokoje, starosti, trampot a soužení; a v tak žalostném stavě nalézal se i Michalský. Není tedy divu, že na tváři jeho nezračila se žádná veselost, alebrž zármutek a bolest.

Děti vidouce otce zimou se chvějícího, ustoupily od ohně, aby jemu učinily místo. Zuzanka pak a Eustáček posadily se mu na klin, a žena potěšená z jeho příchodu, představila mu skrovnou večeri.

Mařenka, nejstarší děvče zatím chlebovými drobty krmila veverku, a šťastna jsouc v objetí něžného zvířátka, hladila a celovala je. Vedle Mařenky seděla mladší sestra Zofka a Vojtišek, nejstarší z dětí, držel misečku s vodou a napájel veverku.

Nehlásil se posud žádný o veverku? — tázal se Josef zvědavě patře na děti.

Žádný tatínku — odvece Mařenka, — a jistě že se už ani hlásit nebude.

Však už celé tři měsíce minuly od té doby, co jsme ji na střeše lapily, doložily děti.

Když tomu tak, nejlépe bude prodati veverku, navrhl Michalský; bylaby alespoň zlatovka, a za zlatovku bylo by chleba i dříví.

To uslyševše Mařenka úzkosti bledla, a silněji do lůna tisknula veverku upělivě: „nech mi ji, tatínku, nech mi ji“ — volajíc.

Milý manželé, rekla matka k Michalskému, — náš Janíček má nohy velmi omrzlé a strašně ho bolejí. Kvílení jeho a nářku nelze mi více poslouchati; pročej dej mi nějakou radu, co bych mu učiniti měla.

Jaká porada? — dí manžel, — kdybychom peníze měli, snadno by

se mu dalo pomoci. Dobročinný náš doktor, ovšem ctí a darem posavad docházel k nám, když dítky naše nemocny byly, ale apatyka není posud zapravena, a ku paní soudkyni rovně netroufám si více o lék choditi, abych ji nerozhněval.

Týdenní tvůj výdělek, tent celý nepostačil by k upokojení apatykáře, — smutně přidala žena.

Už se ti věru stydím okolo té lékárny choditi, ale obcházím raději ulici, aby mne apatykař neviděl, — pravil tkadlec.

Co jen pán Bůh jara dá, — dí žena hlasem méně žalostivým, — chceme zaplatiti jemu; ale nyní ani k pomýšlení, an dříví tak drahé, ano snad i chléb přístím týhodnem zase podražiti má.

Bůh nám buď milostiv! — hluboce sám u sebe povzdychl Michalský.

Mařenko, běž pro jinou svičku, zvolala matka, na děvče, když ostatek lojtvky roztopiv se, ve svícnu zmizel, a tma naplnila jizbu.

Ani jedinké už nemáme maměnko, — odvětila tato, — však víte, že jsme večera, dlouho do noci při práci seděvše, poslední rozzhněuly.

A ty, Josefe, nemáš groše na svičku? — na kvap obrátivši se k muži, tázala se ho žena.

Nemám! — náhle odpověděl tento.

Pro Bůh! ani groše v domě! — zalkala žena, — a co já měla, vydala jsem za chléb! —

Tož aspoň kus dřizhy polož na oheň, aby nás osvitil, — řekl Josef.

Nemožnoť muži! — Sotva na zejtřek postačí nám trocha našeho dříví, a k tomu tak drahé!

Běda nám! — zvolal utrápený otec; — kéž se smiluje nad námi milostivé nebe! — i tajil co možná svou bolest a potlačoval všeliké znamení zármutku.

Tu začaly mladší děti silně kašlati; a každé zakašláni bodlo Josefa ubohého jako oštrý nůž, a rozmnožovalo strasti jeho.

Což se jim posavad nepolepšilo s tím kašlem? — s jakousi netrpělivostí pozoroval otec.

Dítě v dřevěném kolébce též procitlo, i Babuška povstala ze země, na níž se byla uložila a s pláčem křičela na maměnku: maměnko zuzul — zuzul — zuzul!

Jdi s ní do lůžka Mařenko, — volala matka. Už i tobě na dnešek dosti toho sezení, ano jsi tak záhy ráno byla povstala k vyprání plének. Polož Babušku vedle sebe a dobře ukryj spodničku, aby se zahřela.

Mařenka odešla s děvčetem do komůrky, kdež obyčejně spávaly, matka pak snažila se upokojiti kolébáním kojenátka. Josef byl sobě už téměř pozoufal. Zima, hlad, nespokojenost a bída tíží svou neנסositelnou krutě náležaly na něho. Sedmero dětí měl k živění; a všechny tyto nebožátka k tomu zrodily se, aby trpěly jako on. — Křik nemluvněte ku zlosti už popuzoval jej, neštěstí všeliké svíralo se všech stran. „Buď však dobré myslí, Josefe, už není daleko tebe potěcha tvá; zvěstovatel její už se přibližuje, ba vlastně na rohu ulice Vaší už se nachází!“ —

V tom kdosi silně zatluče na dvéře. Josef ulekl se a trhl sebou, jakoby byl z tuhého sna náhle procitl.

Kdosi je u dveří! — zvolala žena, a malý Vojtišek postrašený utíkal k rodičům. — Jestli to naše sousedka Dorota zase přichází vypůjčit sobě mouky, ještě jí mohu dát mírečku, aby hladem ztrápená, něčeho z ní mohla sobě uvariti.

Tlučení to znovu opakuje se. I vstal z místa Josef, aby otevřel, ale mrzutě, neboť měl pořád plnou hlavu apatykáře a tudíž domníval se, že jesti někdo od něho poslaný upominati jej.

Zbytečné však bylo obávání Michalského. Nebyť to posel apatykářský, ucbřž jiný jakýs člověk v šatu monturním. Ten vkročiv do

jizby po německu táže se: „Sind Sie Joseph Michalský?“ —

Jsem, — odpověděl Josef něco málo německy rozuměje, a třásl se na celém těle.

Zde máte psaní, přijdet za ně čtrnácte stříbrných grošův, pravil přichozí podávaje list Michalskému.

Matko Boží! — tot zajisté pňhon, — zalkala žena u veliké rozpacitosti, — snad musí Josef do šatlavy, že ho policajt až sem hledat přišel, — i zášla do koutka.

To není pňhon, a já žádný policajt, ale Briefträger. List ten zní na Vás a Vy jej vyplatiti musíte. Dosti už nahledal jsem Vás, a natloukl se po tomto vzdáleném předměstí, kdež zřídka jen udává se mi roznáseti listy; a k tomu ještě i noc zachvátila mne. Psaní pak to na revers dáno jesti, a tudy bezpochyby obtíženo penězi.

Za tou právě příčinou list ten nemůž býti pro mne, — odvece Josef napolo uradovaný, že nebude muset za něj platiti.

Tedy nejste vy Josef Michalský tkadlec? — znovu táže se po německu listař.

Ovšem že jsem já to; — odpovéděl Josef.

Vyplatte teda 14 grošův a jestli domníváte se, že Vám činím krivdu, přihlaste se na kanceláři poštovské.

Čtrnácte grošův; — opakoval Josef studem zarděný, že bude přinucen vyznati svou chudobu.

Už jsem Vám řekl, a jestliže nerozumíte, teda: dva zlaté polské a 24 grošův, hněvivě doložil listař.

My tolik peněz nemáme, pane, — ozvala se přibližující se k nim žena Michalského.

Rozžehněte předc, vždyť po tmě nebudeto moci počítati, — veco k nim listař nemoha zrozumněti řečím ženiným.

Josefovi bylo už do zoufání. — „Však slyšíte,“ — obořil se tento na listaře — „že nemáme peněz, a tudíž ani svičky zaš koupiti.“

„Mein Gott, was ist das?!“ — nřasly zvolal listář, a vyřnav jeden zlatý z měřce dal jim jej, aby řli a koupili funt svć.

Josef a žena jeho nevěděli, co sobě mysliti. — Listář sřnav řepici, strřasł s nř smřh a postřl, neř se chlapec s svćčkami navrřtřil. Coř kdyř se stalo, jedna z nich řhned rozřehnula se, a Michalský opřt vzal psanř do ruky.

Toř je předece otevřte, — pobřzel netrřpřlivě Josefa listář.

Znř-li pak skutečně list ten na mne, — znovu otřzal se tkadlec řzkosti plný.

Budu Vřm to stokrřt povřdat; — jakř to zdrřhřnřti přřčřtatř psanř a to jeřtř s peněžř!

Ř rozpečetřl psanř Josef, a hle! — z něho vylřtřla poukřzka na tisíc tolarřv.

Řti honem Josefe, — volala podřšenř žena, — snad se předece zdovřme, co to vřecko znamenatř mř, i mřř břti předece, ře to psanř ne-nřleřř tobř.

Josef v polskřm toliko přsmř zbřhlř podal list nřmeckym jazykem psanř listřř, řřdaje aby ař do konce přřčřtal jej, sřm pak bedlivě poslouchal.

Psanř to bylo z Berlřna, a znřlo nřsledně:

V Berlřnř, dne 21. ledna 1844.

Vřsnosti Pane Michalský!

„Nřřepodpsanř řdvoctřř z plno-mocnřnř nebořřtřka Šimona Webra, uřce Vřřeho, jenř ze svřta zřřed, řřdřnř nezřstřvil zřvřtř, vřdomo Vřm řtřnř: ře Vřsnosti pane Michalský, co vlastnř syn Kateřřny Webrovř jedřnř do sestřy zemřelřho Šimona samotř jedřnřm stal jste se jeho nřpadnřkem. Pročřz za povinnost poklřdřm uctivř pozvatř Vřs do Berlřna, abyste z rukou mřřch přřjal pozřstalořt od nebořřtřka uřce Vřřeho u mne zanechanou a jedenkrřt stotřsřc tolarřv pruskřřch v řpřsich ob-nřřejřcř. Domnřvaje se, ře by Vřř-

nosti mohlo se nedostřvatř peněž na cestu nenadrřlou, přřklřdřm poukřzku tisícotolarovon, jřř z jřstřny Vřm nřleřřitř tou přřčinou vzal jsem. Do Berlřna přřsřdřše sluřnou na to rřčřtř mnř opatřřiti kvřtancř.“

O řemř ochotně zpravuje Vřs tvřm s povinnou uctřvostř!

Jan Hardt,

doktor obojřho přřva i advokřt.

Nenř to sen?! — zvolal Josef. — Nikoliv vřc to pravdivř. Šimon Weber skutečně vlastnř byl bratr mř matky, jenř odebrav se jako krejřřř do Londřna a odtud pozdřjř do Ameriky, velřkřho tam nabył bohatstvř. Ale ře byl nesmřrnř skrblec a mřř vystřtřti nemohl, protoře otce nřsleduje, v Poznani jsem se usadřl: nikdy jsem od něho nic neočekřval, aniř mi jakřřživ co dal.

Budřř Břh pochvřlen! — zvolala žena.

Toř to psanř předece Vřm pãtrř? — otřzal se listář.

Ano, pane, dřky Bohu, — odvřtil Josef, — ale Vy chcete od něho peněž, — dolořil nesměle.

Nenř tak pilno, — řekl listář od nich odchřzeje, — zřtřra si přřjdu pro nř; zatřm dobrou noc! —

Břř, řeno, a uzamykej za nřm; přř tolika peněžřch třeba se mřti na pozorř.

A teř, Vojtřřsku, mřřeřř přřlořžiti na oheň, — volala matka z venku se navracujřc a slastř opojena.

Vojtřřek břžel do truhly, a vzav drahnou otřpku dřřvř roznřtil oheň jasnř a plamenistř.

Dřti obejmřte nřs — volali rodiče, — uř nebudeme mřti řřdřnř břdy vřce.

Tak pominula ubohřmu tkalci poslednř hodina břdy a souřenř. Teř mu ani ohně vřce nebude schřzetř ani svřček. Mařence neprodř uř spanilou veverku; Babuřka dostane teplou sukničku, apatyka bude zaplacena, a lřkařovi třm nejřpe od-měnnř se, kdyř i on chudobnřm mřlosrdenstvř prokazovatř bude. Od

této doby nebudou více zakaleny zármutkem oči otcovy, nebude on přinucen obcházet ulici, aby se vyhnul zraku věřitelovu. Janíček už nebude chodit v dřeváčích botkách a oznošené noly jeho zahojeny budou. Malinká Žuzanka bude moci soliti zemáčky do vůle, a ubohé děti nebudou více spávat o hladě.

Což hoří, — zkríkla Mařenka v komůrce vedlejší okénkem do jizby koukajíc, — že takový oheň v jizbě?

Honem rozžehni, Mařenko, já se bojím, — plakala malá Babuška.

V tom přistoupil otec k okénku a zavolal na Mařenku, děvče pak zavinuvši se do vetchého koberce, dolekané vkročilo do jizby.

Mařenko roztomilá! — s plesáním volal k ní Vojtišek, — tatínek náš už není chudobný, on se stal bohatým pánem, — i my jsme bohatší, — budeme mít mnoho, mnoho peněz!

Ano Mařenko! — křičel Janíček — budeme mít sukně, postýlky, střevíčky, punčochy a všecko, všecko dobré. I byl by rád poskočil radostí, ale ztrudněné nohy jeho nedovolily jemu.

Matměnka nám dá pečínku hovězí k obědu a pirohy s masem k večeři! — pravila Zofka.

Ano i kávy dostaneme k snídani, — zvolal Eustášek.

Tatínku, koupíš mi koníčka? — tázal se vesele Vojtišek.

A tak všecky děti napařád. I byloť to štěbotání, radování, povídání, otazování a poskakování! tkalcem se zatočila hlava. Ale kterak se lišil pocit nynější srdce jeho pronikající od pocitu jen krátce před tím pomínulého. — Kdyby se nebyl týdl vlastní dětí, byl by zajisté radostí i on plesal, byl by skákal a tleskal rukama. Srdce se chvělo v něm i nevěděl co sobě počít. Avšak myšlénka vděčnosti jasně osvěcovala duši jeho. — I padl na kolena, a za ním i žena i děti veškeré. Ve sladkých slzech ponořeni, vděčně vzdychali k Bohu a modlili se. Bídňá

ta chýše najednou v tichou proměnila se svatyní. „Požehnáno a chváleno budíž jméno tvé Hospodine od východu slunce až do západu, — díky ti — díky ti!“ — Takto zvolal nahlas ku konci Michalský, a všickni povstali ze země, ještě větší, než před tím, naplnění blažeností.

A když povstali, obrátil se nábožný otec k dětem pohnutým, a jal se k nim takto mluvit: „Děti milé, — vy nejdražší poklade můj! nechte at na úsvitě štěstí a blažnějšího života našeho promluví k Vám slovíčko, ježto Vám sloužití má v budoucnosti za ráde a vůdce života. Ne každému ubohému tkalci ani ne každému chudobnému a bídňému člověku sesílá Bůh takovéto šťastné a radostné poselství s nebe; neboť ne každý ujec, odebrav se ze světa, zůstává svým vnukům tak velikého statku a bohatství. Naopak v nejednom domku našeho Chvališeva, nébrž i v mnohých domech rozbily stán svůj nouze a bída, pláč a kvílení, jakéhož i my v plné míře zakoušili jsme. Nás ovšem zářná vyvedl Bůh ze slzavého toho údolí, zprostil hladu, nahoty a zimy, ale tito ve svých setrvávají trampotách. Pročež došedše štěstí nenadalého od Pána Boha, pamatujte na bídňé spolubratry Vaše, a nezapomínajíc na svou bývalou chudobu, milosrdné mějte k nim srdce. Nešťastné jesti stvoření chudobný řemeslník, nešťastné stvoření i ten, jenž nic nemaje svého na širém světě, těžkou práci hledati musí své výživu u tvrdého a nelidákeho boháče. Kdykoli se Vám tedy udá potřebovatí jich, nezadržujte aniž ujímejte mzdy jejich; nenechávejte je dlouho čekatí u dveří Vašich, nenechávejte je dlouho čekatí na plat zasloužený, neboť jim drahé každíčké okamžení, drahý každý krejcar, jež krvavými mozoly dobývati přinuceni jsou. Neutískujte ani vdov ani sirotkův, netrýzňte chudých lidí, ovšem vliďte a laskavě mějte se k nim; nebo slzy jejich od lce vstupují do nebe a

o pomstu volají na toho, kterýž jim vyantil hořké slzy tyto. Ustrňte se i nad ubohými jejich dítkami i nad každým nešťastným; obživujte je, přikryvejte nahotu jejich a po-

máhejte jim. Vězte, že vděčné slzy, jimiž smáčí milosrdné ruce Vaše, budou nejkrásnější ozdobou života i hrobu Vašeho, budou Vám nejdražšími perlami v koruně věčnosti.“

Drobnůstky.

Starý a chvalitbný obyčej jest, že živnostníci ve svých dílnách, krámích aneb přibytých nápisy mívají, které každému přichozímu do očí padají a o hospodáři, jaké on a jeho celá domácnost rázu jest, svědčí.

Avšak sem tam viděti takové nápisy, že bud jsou nepřiměřené aneb nesrozumitelné, bud v překladě tak podivně znějí, jakoby ani české nebyly.

Podáváme zde několik napisů, které slušně se hodí do krámů a dílen našich vlastenských živnostníků.

I. Nápisy v přibytých neb v dílnách těch, kteří svou živnost začínají.

Bud:

„Činme od Boha počátek,
a bude dobrý pořádek.“

Bud:

„Bez božeho požehnání
marné naše počínání.“

Bud:

„S Bohem začni v první době,
podáří se práce tobě.“

II. Nápisy pro každého.

Bud:

„S Bohem a rozumem!“

Bud:

„Všecko zboží
v ruce Boží.“

Bud:

„Vaš si času, chop se práce,
zahálky se střez co zrádce!“

* * *

V znamenitém ruském městě Kievě zařídilo 20 studentů ne-

dělní školu pro dělníky. — Učil-li student zadost povinností svým, není zajisté pro něho vážnějšího a slušnějšího zaměstnání nad to: rozšířovati užitečné vědomosti mezi příbuznými a krajanými svými.

* * *

Chce-li mítí někdo opravdově nepromokavé boty, at si dá vložití list z gutaperči mezi stelky a podešvi a jiný ještě uvnitř boty kolem mezi obsázky. Místo gutaperči může se dáti také list korkový mezi stelky a podešvi, čímž se obuv i teplejší stává. Nutno však jest, aby tyto boty byly náležitě udělány, sice pak přece promokají.

Abý kůže nepromokla, maže se smíšeninou z vosku, terpentínového oleje a černí sloňové (elfenbein). — Vezme se totiž něco žlutého vosku, ten se na drobno rozřeže a do nádoby dá, která se může dobře zavřítí. Naň naleje a přilévá se terpentínového oleje, až zřídne, k čemuž pak přidá se černí sloňové.

* * *

Podobenství. Phidias Venuši na domku neb skořápce hlemejždové vyrýl, a tak ji též egyptští umělci vyobrazovali, tím obraz dobré hospodyně ukázati chtíce, t. j. že na panny a ženy to přísluší, aby doma se zdržovaly, hospodařily, hlemejždě následující, které z domku hlavy nevystřčí, leč potřeba káže.

Agésilas, král Spartánův, jsa tázan, dává-li moci přednost před spravedlností, řekl: „Nebylo by moci třeba, kdyby všickni lidé byli spravedliví.“

O Dzierżonu a jeho včelaření.

„Gwiazdka Cieszyńska“ podává v č. 22. r. 1863 pod nápisem „Dzierżon — największy pszczelarz świata“ zajímavé podrobnosti o tomto veleslavném muži a jeho včelaření. Myslíme, že se zavděčíme našim čtenářům, když jim článek tento podáme v českém překladu. — V té části Slezska našeho, která dostala se pod panování pruské, nedaleko řeky Odry leží ves Karłowice. Ves ta se svým skromným stavením farským od koliknásti let stala se velmi pamětihodnou. Sem často přibývají emigrující z nejdalších krajů Evropy, ba i z Ameriky; nebo komu by nebylo povědomo, že z té vsi vyšla zdokonalená nauka, která včelařství na vysoký stupeň povznesla? — Zahradá kolem fary jest včeliny přeplněna; vidíš tu úly nejrozmanitějšího druhu, v povětří bzučí tisíce včel, u prostřed kterých prochází se v jednoduchém ubraňu (oděvu) s čepičkou na hlavě muž prosté ale zajímavé postavy. Včelky usedají mu na bradu, na šiji, prsa neb ruce, lež to jej ani za mák nemate; pozorň je ztrása, a jen se usmívá, když stojící vůkol něho utíkají, bojíce se jich židel.

Nikdy ho neaštípnu, a zdáť se tak i někdy, nevelmi si toho váží. Pozornost jeho ustavičně obrácena jest na úly i letající včelky. Na otázky příliš krátce odpovídá. Chtějícimu, aby ten znamenitý včelař více rozprávěl, třeba k vážnějšímu předmětu zabočiti, nebo o malicherných věcech nerozmlouvá. Kdo naučiti se chce včelařství, ať patří na toho prostoduchého muže, jak on v tom závodě postupuje.

Můžem tím jest Dzierżon, místní pastýř duší a krajan náš, přináležící národnosti polsko-slovanské, jak to již značí jeho názvisko a mečkající uprostřed lidu polského, a přece Němci po svém obyčejí i jej sobě přivlastniti chtěli. Můž ten obezná-

mil se dokonale s životem včel, jakoby sám byl včelař, říci by se mohlo, že jich celkem sobě podmanil. Kdy potřebuje medu, donutí je, aby robily med, potřeba mu-li vosku, tož vosk dělat musejí, potřebuje-li většího množství včel i k tomu je donutí.

Tuto vládu nad včelami dosáhnul důkladným obeznámením se s jejich životem, on všeho zpožitkuje, co včely mají rády, všecko odstraní, co jim škodlivé, chrání je před zlým vplyvem počasí, zapořtuje, když jsou slabé; zajisté on jim oslazuje jejich žiti, a pročež není divu, že na jeho pokynutí tak činí, jakoby byly jeho nájemnicemi. Kdo žádá míti dokonalý obraz pravého mistra včelařského, třeba mu poznat Dzierżona. Očím jeho nic neujde, co překáží výhodě včel, brzo chrání je před parnem slunečným, brzo před škodlivými lijavcemi, časné ráno chodí již s košíkem okolo últů, do nich vkládá zeslábé včely, které potom v náležitém místě přicházejí k síle. Kromě Karłowic má ještě jinde své včeliny, jichž tak často navštěvuje jak mu jen možná, a všude s sebou nosí pilku, nebožez, kleště a t. p., napravuje a polepšuje úly, v čem jest tak sběhlý jak nejdovednější řemeslník.

Včelařství jak je pěstuje Dzierżon slušně nazvat možná básnictvím hospodářstva. Kde jsou stromy i květy, tam by měly býti i včely, aby krajinu více oživily. Slušně tvrdí Dzierżon, že zaměstknávání se s včelkami uslechťuje člověka, pobádá jej k pilnosti i pořádku. Vezmemež ještě i hmotné užítky do úvahy. Včelařství velmi mnoho přispívá k úrodnosti země, nebo včely lépe než větry rozprašují i roznášejí pel květů. Což teprv říci o medě i vosku tom tak významném předmětě v obchodu? Jistotně též tam, kde pilně pěstuje se včelařství, mocně

rozkvítá polní hospodářství. Při tom ještě i to náleží vzít do úvahy, že jest ono čistým důchodem, nebo včely netřebov nákladně vydržovat jako na příklad dobytek.

Bystrá úvaha Dzieržonova jest tak nevyrovnatelná, že jej v tom nikdo nepřevyšil. Pružností ducha svého vnikl on v tajemný život včel, a i v tom ohledu těžko naléztí jemu rovného. On první vystoupil s tvrzením, že královna včel jen jednou se znárodnuje, a že jen ona sama klade vajíčka. Mnoho bylo takých, kteří protivného byli náhledu, a jeho sláva stala se tím větší, když to důkladně odůvodnil. Zaoptřil sobě žlutou královnu vlaskou, tu pustil do úla včel domácích, a všechny včely, které z její vajíček pochodily, byly žluté; tím odůvodnil, že se neudalo žádné setkání s trudami obyčejnými, a pravda tato tím jasněji se dokázala, když vyjevilo se, že královny pochodící od žluté vydávaly včelky, buď částečně buď celkem černé za přičinou našich trudů domácích. Nyní již žádny o tom nepochybuje. Dzieržon má největší teoretickou a praktickou známost včel.

Dokud Dzieržon nevystoupil, záleželo včelařství v tom, že včelkám odbíral se nastrádaný med. Však o životě včel neměl poněti nižádný. Nikdo nestaral se o ně, žádny s nimi náležitě nezabýval se, přebývaly ponejvíce v dutých a zpráchnivělých stromech.

Dzieržon všecko zdokonalil, on dal nám příklad rozumného včelaření, on vynalezl způsob, dle kterého nezávisně od rozmaru včel, můžeme dle libosti zvětšiti či zmenšiti mnohost včel, aneb můžeme je donutiti, by výlučně buď med buď vosk dělaly. Úly Dzieržonské jsou v každém ohledu velmi vhodné. Kdo se bojí židel včel, toho zaoptřil Dzieržon tichými včelami vlaskými, které neštipou a jsou pilnější než naše. Kdo se zabývá včelařstvím, ať si zajede do Karlovic a jistě toho nebude litovati i vrátí se úplně spokojen.

Na důkaz jak rozšířena jest sláva Dzieržonova dostučí uvéstí jen některé příklady. Vláda švédská poslala na vládní útraty pana Hansona do Karlovic, aby se obeznámil s naukou Dzieržonskou. Angličan Bruce též za tím cílem navštívil Karlovice; nad to jistý obyvatel z severní Ameriky zaoptřil si Dzieržonské úly s vlaskými včelami, a podobně učinilo mnoho statkářů z Ruska. —

Nyní již všudy začínají pěstovati včelařství dle zásad Dzieržonských, a všudy o tom přesvědčují se, že jeho nauka do dnešního dne jest nejdokonalější. Slušně tedy můžeme chlubit se naším krajanem, a s námi všichni Slované, že ten velký muž jest našinec, jemuž přejeme, aby ve Slovanstvu i všudy měl co největší počet učňů a následovníků.

Drobnůstky.

Ovce a lišák. (Bájka.) Lišák vloudiv se do ovčína, v němž samojedinká ovce dny své pokojně trávila, oslovil ji takto: „Drahá přítelkyně! což mi tebe líto, že tě zde spatruji v smutné samotě. Není nad společnost. Jak tu v rozkoši plynou chvíle, kde alespoň dvě duše přátelsky se sdruží, život sobě vespolek sladice! — Nechtěla bys mi tu u sebe do-

práti dost skrovného místečka, jen as tolik, kam bych hlavu položití mohl? Máš tu místa až na zhyt, a vyplatilá by se ti dobře tvá služnost!“ — Ovce, překvapená nečekaným a dosud neviděným hostem nemálo se zarazila, a váhala zprvu naplniti prosbu tuto. Než prohaný vetřelec znal dobře slabou stránku ovčího pokolení; i neustál v při-

mlouvání a nešetřil slibů a neakrbil lichotami, až se konečně uzřel u cíle své touhy.

Netrvalo to dlouho, a jednoho rána vracel se lišák z lovu, ne jako dosud samotén, ale s jakousi společnicí, vedl s sebou svou drahou polovici — lišku. Aby už hned napřed odklidil každou možnou námítku od své hostitelky, předstoupil před ni s tváří všelijak poniženou a vece: „Byl bych ničemný nevďěčnik, kdybch neuznával velkodušné vřidnosti a štědroty tvé ke mně, předrahá! Právě ale proto, žes mně tak nakloněna a že ti štěstí mé tak velice na srdci leží, nebuděš jistě proti tomu, abych tuto svou (já to zrovna řeknu), drahou polovici směl vzít k sobě. Jakž by to jen také tobě bylo možné, loučiti od sebe, co svazky tak pevnými sloučila moudrá příroda! Ty sama při tom získáš, předrahá, rozmnožíš-li svou společnost. My oba dva o závod budem hleděti tobě na službu, budeme pečovat o tvou libost a zábavu. Teď bude ustavičně někdo u tebe, samota a dlouhá chvíle nebude mít přístupu k tobě!“ A nevyčká ani odpovědi ovčiny, umístit a usadil potměšile se ohlízející lišku ve svém pelechu.

Po některém čase rozmnožil se podružní liščí párek o devatero lišáček. Lišák i drahá jeho polovice, liška, neopominuli slovy sladkými a hladkými omluviti, anobř ospravedlniti přítomnost nových společníků pod krovem ovčiny. „I tahle nevinná spanilátka“ dokládali, „budou následovati příkladu svých rodičů; i ona budou, jen co povyrostopu, tvými věrnými sluhý a služkami. I jejich bude to chloubou a radostí, hleděti ve dne v noci k tvému pohodlí a veselí. — Teď ale nahlídneš, předrahá, že ta ubožátka nemohou ležeti na tvrdé zemi. Dej sem tedy tuhle toho sena a téhle slámy na lůžko pro naši rodinu!“ Ovce chtěla cos namítnouti; prvé však než slovo ze sebe vypraviti mohla, unášeli peč-

liví rodiče kořist k pelechu svého plemene.

Jednou přitočil se lišák hezky blízko k ovci a pravil (tenkrát už beze všech okolků a úklonků, ba jaksi pánovitě): „Musela bys být na polo slepá, kdybys nenahlídla, že moji maličti, aby měkce a teple leželi, taky trochu vlny potřebují, již ty až hrůza na zbytek máš.“ To řka dal se do škubání nebohé ovce, ceně při tom hrozivě zuby a tvrdě: „Cekneš-li, kousnu tě, že na to do smrti nezapomeneš!“ Co měla dělat nešťastná ovce? Musela mlčet a — trpět. —

Zatím odrůstala pomalu liščátka, tudíž ale taky rostla ode dne ku dni trýzeň, kterou snášeti bylo ovci od toho potatilého potouchlého plemene.

Konečně došla ovci trpělivost, a ona ve vši opravdovosti výpověď dala svým dosavadním podruhům. To slyše lišák nad míru se z toho rozduřil, a se slovy: „Nevďěčná! však já ti ukážu, kdo zde pánem“ odkvapil, aby přivedl — vlka. Ten, smluviv se už cestou s lišákem o podíl, vrhl se ihned na bezbranné zvíře, zatal do něho svůj ostrý hřez a v několika okamžicích zadával pozdě pykající ovci.

Žádná nepravost nezůstává samotná; podáš-li jí prst, uchopí tvou hrat; nevěř jejimu lichocení, a opři se jí hned z počátku rázně bez bázně.

* * *

Zdi se uchrání od vlhkosti, učinili se kámen jejich vodě neprostupným.

K tomuto účelu rozpuští se 19 lotů mejdla v 8 liber vody, a roztokem tímto natře se zeď širokým ploským štětcem tak, aby se při tom pěna nedělala, a nechá se asi den dobře vyschnout. Pak se rozpustí 12 lotů kamence (Alaun) ve 32 lib. vody a první již suchý nátěr se jim opět náležitě potře.

Potřebí však, aby všecko to dělo se za počasí teplého a suchého.

Svatý Václav.

Po horách a dolech snížek poletuje;
Do chaloupky chudé chladný vítr duje.

V chaloupce té chudé ubohá dlí vdova,
Kol ní čtvero dětí, jedno v klíně chová.

A ty děti k matce blíží a blíží se toulí,
Jako když kuřátka pod křídla se choulí.

Málo jich tak matka, málo poohřeje,
Na celém se těle sama zimou chvěje.

Ale je tím vroucněj k srdci svému vine,
A z těch očí jejich slza na ně plyne.

Vdovo, milá vdovo, proč tvé slzy kanou,
Či se horké uhly pro děti z nich stanou?

Ale vdova s dětmi na kolena padá,
Od Boha jen mocná přichází rada.

„Ó ty Bože dobrý, sirotci jsme pouzí,
Rač se smilovati nad námi v té nouzi.“

Dej, ať boží ohněm, jakým ty jsi planul,
By vzduch blahodějný od ní všady vanul.

Fr. Sušil

Ai tu svatý Václav závějeji spěchá,
Ó s ním přijde jistá do chaloupky técha.

Vždyť jak posel Boží po krajině chodí,
Kam krok jeho vstoupí, vždy slást se rodí.

Nyní dřeva nesé, noha tone v sněhu,
Ale svatý Václav spěchá na svém běhu.

Nebeský ten oheň, jímžto v hrudi hoří,
Sana kvítka rajská z sněhu mu tvoří.

A ten anjel Páně ten ho vede přímě,
Aby nezabloudil v sněhovité zimě.

A již tamto klepá na ty nízké dvěře,
Již se s nůši těžkou do chaloupky běře.

Vdova s dětmi svými v slasti blahé tonou,
Před Václavem svatým na zem nice klonou.

Svaté kniže české, shledni na nás s nebr,
Ať nám zimou hříšnou duše neuzebr.

Rozličné deště.

Nejlepší dešť, dí Dvořák, jest předce jenom ten, kterýmž nebe naše pole, luka a vinohrady i štěpnicu svažuje a požehnaní úrodných let posílá. Pan farář nebo pan kaplan také onehdy na kazatelnici vzal dešť za podobenství a pravil, že liják s krupobitím a blýskáním ten že zem neproniká, ten že povrchu sbíhá a že na poli všechno zaplaví a zpuštoší, a blýskavka že květ na brachu upraží, a že málo zúrodnuje; tichý pak a přes noc nadržující deštiček, ten že proniká až na kořínky a zotavuje vadnoucí byliny a zúrodnuje role. Nápodobně jest to i s napomináním, které se děje s křikem a klením, a při němž hněv z očí blýská. Takové napominání jen probíhá uši, neproniká k srdci, zaplavuje a zpuštošuje tím více zarytosti a zatvrzlosti. Napominání ale laskavé, mezi čtyřma očima dané, to v tichosti proniká až k srdci, zotavuje vadnoucí poslušnost a zúrodnuje srdce k vydávání požehnaného osení vše-

likých cností. Avšak takové deště známe, a když na vyprahlou zem dávno žádaný deštiček přichází, voláváme: „Pane Bože houš! Co se má ale tomu říci, když síra nebo krev prší, když žáby, ryby aneb dokonce čáky přejí?”

Sírový dešť.

Po bouřkách zjara, když spolu mnoho deště spadlo, vidíváme často na pokraj kalužin, které ze stojící dešťovky povstaly, žlutý prášek, který jako rozetřená síra vypadá. Mnozí pak lidé jsou toho důmnění, že bouřky ze síratých par povstávají, které se v povětří a v oblacích zplozují, a pak se domýšlejí, jakoby s deštěm takováto síra z bouřek pozůstalá dolů padala, a připominají sobě, že už také jednou oheň a síra s nebe přelý na Sodomu a Gomorru. Avšak za první nebydlíme, chvála Bohu, v Sodomě a Gomorře; za druhé může někdy něco tak nebo jinak vypadati, a ono jest to předce

něco docela jiného, jak se to už často se škodou zkusilo. A tak také ten žlutý prášek na kalužinách po dešti není síra, byt se i na ohni chytal, nébrž toliko pel (prach zárodňující z květt) ze stromů.

V tulipánech stojí u vnitr do kola šest malých sloupků, na jejichž vrškách černý prach vězí. Kdo k tomu voní, dostává od něho černý nos. Na lilijích jest tento prach krásně žlutý, a kdo k bílé liliji voní, dostává od něho žlutý nos. To jest květový prach, jemuž se po květinářsku a zahradnicku pel nebo pyl říká. On se nachází ve všech kvítkách a ve všech květech; neboť on jest nevyhnutelně potřebný, má-li z květu ovoce a semeno povstati. Když pak zjara, kde stromy kvetou, silné lijavce přijdou, tu spláchne déšť tento pel z květt, a to bývá také hlavní příčinou, proč nelze dobrého ovoce očekávat, když v čas květu mnoho přšlo. Kde tedy mnoho takovýchto kvetoucích stromů pohromadě stojí, tu splachuje také déšť mnoho květového prachu, pelu; ten se pak opět na zemi nashromáždí, a zůstane ležeti, když vyschla voda, a to jest ten domnělý sírkový déšť. V letě a na podzim, kde přede bouřky velké bývají, nebude už nikdo sírkového deště viděti, poněvadž tehdáž květení stromu přšlo. Tu přívají jablka, hrušky, ořechy a šišky nejtěžších větví stromových, ale už nikoli domnělá síra.

Krvavý déšť.

Z jara a v letě může se státi, že sem tam také mnoho červených kapek, jako kapky dešťové, ještě mokré aneb už uschlé na listí aneb na předmětech barvy jasnější pozorovati jest, které na zemi leží, jako ku příkladu na plátně na bělidlách roztaženém. A poněvadž se nemůže pochopiti, odkud to asi pochází, a poněvadž lidé raději něčemu k víře nepodobnému nežli něčemu přirozenému věřívají, dělá se s tím

zkrátka a praví, že krev přšla a to že znamená vojnu.

Avšak jako to, že není všechno síra, co žlutě vypadá, podobně není také všechno krev, co má červenou barvu. Tenkrát se to takto stává. Z malého vajíčka, které přes zimu někde na křoví nebo na haluzce přilepené bylo, vylíhlo z jara slunečné teplo malou, živou housenku. Po několika nedělich, když se housenka vyzrala a vykrmila, zalezla někam do výšky, jestliže tam už není, zavěsí se pevně zadním koncem těla, a hlavou dolů, sleče aneb sdrhne se sebe housenčí kůžku, a promění se v hranatou podobu, kteráž se pupa nazývá, bez hlavy, bez noh a bez křidel. Není na té věci ani viděti, co z toho býti má, a co z toho bude. Avšak opět po nedlouhém čase rozpukne se kůžka, a tu vychází něco s malými skrčenými a stlačenými křídélkami okolo tlustého, nezpsobného zadního těla, na němž už dosti dobře jest pozorovati, že by to rádo motylem bylo. Po několika hodinách, co to tiše sedí, narostla tomu krásná barevná křídla, a se také už i rozšířila. Ze zadku vyprýští se šest i osm červených kapek, které na zem odkápnou, a motýl jest hotový a vznáší se lehce a veselě v povětří a s květu na květ. To může Pán Bůh, z ohydné a opovržené housenky krásného a veselého motýla udělati. Kde pak celé kře a ploty a stromy z jara takovými předivem potaženy jsou, v kterémž mnoho tisíc takovýchto vajíček ukryto býti může, tam také slunečné parno všechny na jednu vylíhne. Všechny, co vyvážnou, mohou tudíž, mají-li dost potravy, na jednu své dokonalosti dosáhnouti, na jednu se v pupy proměnit, a současně, na jednu co motýlové opět z pup se navrátiti. Kde pak mnoho takových blízko sebe jest, tu dají také mnoho červených kapek od sebe prvé, nežli odlitnou. Sto jich v jedné zahradě může už šest i osm set kapek dáti,

a to jest napotom ten domnělý krvavý déšť.

Broukový déšť.

Lublanské Novice podaly v březnu 1858 zprávu, že v dolním Krajinu brouci (chrobáci) přšeli, tak že plocha sněhová těmito podivnými zvířátky cele pokryta byla. — Z pilného ale přehledání těla hmyzu toho vysvitlo, že to byly larvy (kukolky, bobáky). Tak zvaného sněžníka (Schneekäfer, teleforus fuscus), který sice v nitru půdy žije, když ale rychlý odměk nastane, v náramně velikém počtu ze zimního útočiště svého na povrch sněhu vyleze, tak že se v skutku podobá, jakoby tito brouci byli přšeli. Lid sprostý ovšem z takovéto mimořádné a mnohým nepochopitelné události všelijaké věci, milé i škodlivé zvlášt pro polní úrodu předpovídá.

Rybový déšť.

Roku 1857 dne 22. máje přšely okolo města Brey — ryby. A jak to snad ty ryby tam v oblakách narostly, a pak když byly už dost těžké, spadly dolů s deštěm? To ne, ale věc ta přihodila se takto: Známo, že vichor mnohdykrátě točí prachem a do kotouče, že smítá lupení a je do výšky odnáší i s prachem, a někdy je jest tak prudký, že i stromy stočuje, když na ně přijde, je ždíme a láme a do výšky unáší. Také se stalo, že i stodolu celou ufoukl a do výšky povznesl; ano i také často krovky z kolika stavení na jednu, jako se to na příklad před několika lety na Moravě ve vesnici Jirikovicích u Nového města blíž Žďaru stalo, kde v okamžení střechy se stavení byly smeteny a šindele litaly až na kolík mil a pak přšely dolů, bez mokrého deště. Takovýto vichor, když na moři povstane, tu jako sloup mnoho vody zřhru pozdvihuje a ní točí tak, že se vodná trouba udělá, což se vodná smršť nazývá. Podobný vichor povstal na moři ne daleko města Brey, a s vodou

také mořské ryby do povětří zdvihl a pak nad pevnou zem zanesl, a jak mile prudkost povětrného víru přstala a vichor počal ustávat, počaly odnešené do výšky ryby na zem i s vodou padat.

Žabový déšť.

Také se mluvívá, že žáby přšely. Snad ty také vichor z moře vzal a k nám donesl? To ne, to by měl daleko co nésti, a také ještě nikdo neviděl, aby byly žáby s povětří dolů přšely. Ta věc jest docela jiná. S tou věcí jest to zkrátka takto: V letě, při nadřzujícím parnu zaleze jistý druh zemských žab do sousedních lesů a keřů, proto že tam chladnější a vlhčejší přítulek nalezejí, a chovají se docela tiše a skrytě, tak že jich tam nikdo nepozoruje. Když napotom tichý deštiček spadne, tu se ony v hojném množství opět navracují a občerstvují se v mokré, studené trávě. Kdo tehdaž v takovéto krajině jest, a najednou tolik žabek vidí, kdežto před tím ani jedinké viděti nebylo, nemůže si představit, odkud najednou tolik žab přišlo; a tu se domnívají zpozdlí lidé, že žáby přšely. Nebot z pouhé lenosti připouštívají se nerozumné věci, než aby si kdo práci dal, o rozumných příčinách toho přemýšleti aneb se po nich poptávati, co se hned pochopiti nemůže.

Kamenový déšť.

S kamenovým ale deštěm, s deštěm, co kameni s povětří na zem padá, vypadá to docela jináče. To není nížádná domněnka. Neboť máme o tom mnoho hodnověrných zpráv a nových důkazů, že brzo jednotlivé těžké kameny, brzo jich mnoho pospolu nestejně velikosti, z ničeho nic, s povětří na zem spadlo. Velikost a váha a podstata těchto povětrných kamenů, kterčž učení nazývají aërolithy, jest rozličná. Velikost a váha aërolithů od drobného zrnka několika lotů až k hmotám mnoho centů těžkým vystupuje, při čemž ale

pozorováno, že čím větší jest aërolith, i podstata čili látka jeho bývá ryzému železu podobnější a na opak. Mimo železa také trochu mědi a cínu v nich bývá ba v menších také hlína, vápno, křemík, soda a salajka se nachází. Nejstarší zpráva, kterou o takových událostech, totiž že kamení s nebe padalo, máme, sáhá do roku 462 před Christovým narozením. Tehdáž spadl v Trácii, čili v nynější turecké provincii Rumelii veliký kámen s povětří, a od té doby až po tu chvíli, tedy v 2319 letech, přšlo kamení, co se jen ví, osm a třicetkrát. Ku příkladu roku 1492 dne 4. novemburu spadl u Ensisheimu kámen (aërolith), kterýž 260 liber vážil. Roku 1672 u Verony v Itálii spadly dva kameny po 200 a 300 liber. Mohlo by se ale mysliti, o starodávných časech dá se lehko něco povídati; a mohl by snad také někdo ze zvyku říci, tomu už jest dávno, kdo pak ví, je-li to pravda. Ale také docela nové zkušenosti dodávají těmto starým zprávám víry. Neboť roku 1799 a dne 24. julia 1790 spadlo ve Francouzích a 16. junia 1794 v Itálii mnoho kamenů s nebe, to jest vysoko s povětří. A dne 26. apríle 1803 přišel u místa l'Aigle, v Ornském departamentu ve Francouzích, kamenový déšť z dvou až tři tisíců kamenů pozůstávající, na jednou s velikým hlukem s povětří. Také na chotaru (podkraji, pozemnosti) obce Hradčíně v Chorvátsku spadly dne 26. května 1751 takovéto povětrné kameny (aërolithy), kteréž z čistého téměř železa pozůstávaly, u prostřed hrozného zahřmění pocházejícího z rozpuknutí ohnivě koule v povětří, z nichžto jeden 71 a druhý 16 liber vážil. Roku 1857 dne 16. oktobru spadl u vsi Veresegyhaza v Sedmibradsku povětroň při nesmírném hromobití a rachotu, jakoby 100 vozů jelo. Kámen tento jest 32 liber těžký a byl bílý, když jej však zvedli, zbrunatněl. Nejpověstnější ale ze všech dosavadě známých aërolithů (povětr-

ných kamenů) jest ohromná, 1400 centů těžká hmota ryzého železa, kterou slovníky cestovatel Pallas roku 1771 v Sibirsku nalezl. Ačkoli ohromný tento aërolith všechny nepochybné známky takovýchto těles na sobě měl, předce pro nadzmiňného bylo zajímavé slyšeti od tamořodých tatarských obyvatelů, že tento „posvátný kámen z nebe dolů spadnul;“ z kteréžto příčiny jemu i účtu náboženskou prokazovali. Podobně i v Jižní Americe bylo mnoho aërolithů nalezeno. Avšak nepotřebujeme ani tak daleko choditi, menší takovéto železné plody ohnivých koulí a též drobné povětrné kameny byly také v Uhrách, v Čechách, na Moravě a po jiných zemích říše rakouské nalozeny.

Známo, že v městě Loktě v Čechách před lety veliký balván železa povětrného, z vonem loketským jmenovaný, který též s povětří na zem byl spadl, se nacházel. Teď se chová větší kus z něho ve Vidni, menší v pražské přírodově, a kus třetí v Loktě samém. Též známo, že v neděli dne 22. máje leta Páně 1808 na Moravě u Stonařova nedaleko Jihlavy, kameny s nebe padaly. Sám císař František dal to učeným znalcem vyšetřovati, a ten podal o tom následující zprávu:

Bylo jasné jitro, až okolo půl šesté mlhou povětří se zatahovalo. Přespolní osadníci Stonařovští šli právě do kostela a nic si ani nepomyslili. Z nenadání uslyšeli trojí silné bouchnutí, že se až zem pod jejich nohama otrásla, a mlha byla najednou tak hustá, že na dvanáct kroků nbylo už nic viděti. Několiko slabších udeření následovalo, a bučely tak jako ustavičná střelba z ručnic v dále aneb jako bubnování vírem na velké bubny. Rachocení, chřestění a pískání, které mezi tím v povětří slyšeti bylo, přivedlo některé na tu myšlenku, že přicházejí vojáci od Telče s tureckou musikou. Na střelbu z děl nepomyslili si. Co se ale cele udivení a ustrašení na sebe dívali, započal v okřiku

čtyr mil děst, proti němuž nižádný plášť neb měřicí pytel přes ramena božený nechrání. Množství kamení od velikosti vlaskeho ořechu až k velikosti dětské hlavy, a ztíží půl lotu až do šesti liber, padalo při ustavičném rachocení a pískání s povětří, některé prostopádně jiné letavé. Mnoho lidí se na to dívalo, a kameny, ježto hned po spadnutí byly zdvihnuté, byly teplé. První dle své tíhoty hluboko do země se pozarážely. Jeden z nich byl z hloubky až na dvě stopy vykopán. Ty co později spadly byly lehčí a padly jen na povrch země. Dle své vlastnosti jsou uvnitř písečnaté a šedé, zvenci pak černou leaklou kůrou potažené. Počet jejich nemůže nikdo udati. Mnohé se odvedly, mnohé poschovaly a poprodaly, mnohé napadaly do oasení a snad posud v zemi ukryty leží. Ty pak, co se jich nalezo, nasbíralo a odvedlo, vážily hromady půl třetího centu. Všechno trvalo šest až osm minut, a po několika hodinách mlha se ztratila tak, že k polednímu bylo zas vyjasněno a ticho, jako by se nebylo nic přihodilo. Taková jest ta událost. — Také ve Veselím na Moravě spadl dne 8. septembra 1831 kámen a nebe 7 liber těžký. Na chotaru obce Ohaby v Sedmíhradsku roku 1857, půl noci z 10. na 11. oktobra bylo slyšeti silné hromové rachocení a spolu i podivné světlo na obloze pozorováno, tak že pocestní, pod širým nebem nocovavší tímto úkazem velice přestrašeni byli; ba právě hovada jejich neobyčejně silné světlo a hřímání tak poděsilo, že povyskakovala ze spánku, hlavy své na tu stranu světa obracejíce, kde se ohnivá koule objevila. Následujícího dne ráno našel strážce vnohradu Groža ve své, kyprou, mechem pokrytou půdu mající zahradě, velký kámen, kterýž na svém, vůbec žádného kamení nemajícím pozemku před tím nepozoroval; i oznámil to hnedky v dědině. Místní pravoslavný farář Moldovan, kteréhož ono hřímání bylo v noci ze sna probudilo,

a též rychtář obce a mnoho obyvatelů vyšlo bez odkladu ven, aby ten kámen spatřili; notář pak souseďní obce Bervy (Blutrot), Thalmann, který právě náhodou byl přítomen, vzal ten kámen s sebou, a doručil ho c. k. okresnímu úřadu v Blasen-dorfě. Kámen ten jest malý, nakloněné, asi 10 palců vysoké pyramidě podobný, váží 29 liber a všechny známky povětrných kamenů aërolithů na sobě má; na jedné však straně viděti, že on bezpochyby jenom zlomek mnohem většího povětrného kamena bude. Kámen ten byl do Vidně c. k. dvorskému kabinetu mineralií dodán, začež Jeho c. k. Veličenství ráčil 500 zl. stř. co odměnu nejmilostivěji povolit, z nichž strážníku Grožovi 300, místnímu pravoslavnému faráři Mik. Moldovanu a notáři Thalmanu po 100 zl. se dostalo.

Dne 19. máje r. 1858, okolo 8. hodiny rauni, pozorovali pastýři obce Kakové v Banátě, blíž Oravice, při tiché a jasné povětrnosti, že se černé jakési, dýmem otočené těleso z vysoká dolů žene, kteráž u prostřed silného hučení v blízkosti jejich do půdy vrazilo. Příběhnuvše tam našli ještě docela teplý, načernalý kámen, kterýž následkem silného pádu svého jámu 3 palce hlubokou způsobil. Pastýři tento kámen představenému obce doručili, odkudž se k okresnímu úřadu, odtud pak k Jeho Excell. pánu místodržiteli v Temešváru dostal, kterýž ho konečně c. k. kabinetu do Vidně poslal. Kámen tento, ježž podstatné částky jsou ostatním aërolithům (povětrným kamenům) podobné, váží 1 libru a 1 lot; co do počtu sbírky podobných kamenů austriackých jest už 36ty.

Co to za kamení jest, co s nebo padá, z toho dělali učení veliké tajemství, a když se jich kdo na to zeptal, říkávali, že nevědí; teď se ale zdá, že mu už na stopu přišli. My pak jsme o nich zmínku učinili ve článku o padavých hvězdách. Nebude od místa zmínku zde ještě

učiniti o tak zvaném hromovém kamenu, o kterém se mnozí lidé mylně domnívají, že také s oblak dolů na zem spadl, a že to jest vlastně hrom, jenž tluče, poněvadž ho našli na tom místě na poli, kam byl hrom udeřil. Kámen tento vypadá jako kln a smrdívá sirou, on pochází sice od hromu avšak hromem vlastním předce není, a také s oblak nespádl, nébrž na povrchu země povstal a se urodil. Když totiž hromový blesk čili elektrická jiskra hromu na půdu spadne, v níž se nachází písek, roztopí ona tento písek a křemenky a svaří je v jeden kámen. Je-li ale tento povrch země mnohým pískem pokryt, aneb písečná-li to rovina hluboko kyprá, tu takovýto kámen někdy až dvě i tři stopy dlouhý jest a podobu mrkve kolmo dolů aneb kosmo v půdě sedící přijímá, jako by tam v čas pálu svého se byl zarazil. Jestliže se ale blesk dopadnuv takovýto písečné půdy na rozličné proudy rozdělil, tu se tento kámen na způsob parohů aneb na způsob kořena rozvětveného od stromu utvořuje.

Kloboukový déšť.

Nejnepochopitelnější ale jest, že prý jednou také vojenské klobouky

a čáky přely. Jakýsi měšťan z malého mestečka, kděsi v Sasích prý jednou odpoledne nedaleko kopce na poli pracoval. Najednou strhl se vítr bouřlivý; slyšel z daleka hřimati; obloha se zakabonila veliké černé mračno rozestřelo se po nebi, a prvé než se dobrák toho nadál, stala se chumelonice klobouků, v pravo v levo padaly klobouky a čáky s povětří dolů. Celé pole bylo černé, a majitel jeho mohl si z mnoha set dle libosti vybrati. Celý udivený běžel domů, vypravoval, co se bylo přihodilo, a přinesl na důkaz toho tolik klobouků, co mohl v rukou unésti, a kloboučník téhož místa neměl velkou radost z toho.

Po několika dnech se ale dozvěděli, že za kopcem na rovině pluk vojáků se cvičil. V tutéž chvíli přišla náhlá vichřice, strhla většinu dílu vojáků klobouky a čáky s hlav, a v kotouči je unesla do výšky přes kopec, kdež je na druhé straně opět spadnouti nechala. Tak se vypravuje.

Docela nemožná věc by to sice nebyla, avšak zapotřebí k tomu silné vichřice a následovně také silné víry.

Fr. Pojmon.

Drobnůstky.

Manželství jest zahrádka obce i cirkve. Z něhož jde rozmnožení lidského pokolení, řádná v rodech poslušnost, příbuzenství; z něho pochází to ušlechtilé ovoce, rostou ti milostní kvítkové, kvetou ti rozkošní strůmkové, dítky, k oslavení Páně v cirkev štipené. —

* * *

Také užitek. Jeden anglický lékař, horle ve spisu svém proti nerozumnému a záhubnému stahování se šněrovačkami, zvláště co se

v nejnovější době ženské vosám podobají, končí spis svůj asi v tomto smysl: „Výhodu předce toto hříšné stahování těla má tu, že lidstvo rychleji sprostí se takovýcho pošetilých marných ženštin.“ Poklona to právě není žádná; nemusí se ani naše dámy, ani panské naše za tu zdvořilost poděkovati: ale ku zdaru lidstva měly by ze zlosti nad tím pohaněním všechno to dřevěné, železné, kostěné, kožené, fundledrové brnění do ohně hoditi, při kterém jim nebráníme, uvařiti si kávy nebo čaje, dle libosti.

Svatý Vojtěch.

Páně lid co pastýř vésti
Anjelským jest úkolem;
Má-li však plod tobě kvěsti,
Anjelským hoř plápozem.
Ba i Seraf svoji silu
Pozná matnou k tomu dilu.

Tamto táhne Vojtěch svatý
V sídlo svoje od Brodu,
Vstříc mu lid jde láskou vznátý
V přeradostném průvodu.
Všecko vůkol slasti plesá,
Ples se vznáší nad nebesa.

A kdež jest ten biskup nový,
Jaká jeho výprava?
Kde v den Páně opravdový
Vítězná jest oslava?
Nemá-li on v plném blesku
Skvít se právě po nebesku?

Ai tam kráčí Vojtěch — bosý,
Hlavu pokrýv popelem,
Slzami tu pŕdu rosl,
Již má býti anjelem.
Jediný on mezi všemi
Tvář svou kloní smutkem k zemi.

Vojtěchu, ty svatý muži,
Což ten výjev znamená?
Kdož se s trudem plačným druží,
Když mu choť jde milená?
Dnes jest duše tvoji svadba,
V ní má znít všech plesů skladba.

Svatý Vojtěch ale stále
Slzami se rozplývá,
Zíť jen na kříž Christa krále,
Jenž mu v rukou spočívá.
Jedna se v něm tužba hlásá:
Všech svých ovci věčná spása.

Tak jde jako Boží svíce,
Jenžto vůkol bleskotá,
A lid všečen pořád více
Jemu „sláva“ tleskotá.
Čím lid jemu více dvoří
Tím se hlouběj Bohu koří.

A když přibyl ve chrám Páně,
Na tvář nice upadá;
Volá, by mu s nebes báně
Boží dána porada,
By lid mohl zbožně pásti,
A sám dojít věčné části.

Již jsi blaze dobou dávnou
Vešel v Páně potěchu,
Buď nám k Pánu hvězdou zprávnou,
Patrone náš Vojtěchu.
Svíť nám světlem Božím v dráhu,
Bychom vešli v nebes bláhu.

Fr. Sušil.

Naši Apoštolé.

Úvahy Cyrillo-Methodějské.

— — Neboť vy jste sláva naše i radost.
I. Thea. 2. 20.

Krásný jest pohled na květoucí lípu. Pevně v zemi zakořeněna zdvihá košaté týmě do modrého nebe mohutnými ratolestmi se rozprostírajíc ve vzduchu, kterýžto široko daleko zá-
pach vonného květu roznáší. V šumném listoví rozhostilo se ptactvo nebeské, a kdykoliv zanotí své hymny, zdá se jakoby to listí starého stromu

bující svůj život v písňě vylévalo. — I včelka přiletá pro med na vonnou květoucí lípu, i ruka člověkova nalezá ve květu užitečného léku.

Krásná lípo! jak dlouho tu stojíš už zakotvena v matičce zemi, jejížto pray tobě poskytuji síly životné, kolikráte změnila jsi už zelený šat svůj za rubáš pohrobný, a jak dlouho

ještě bude zaznívatí zpěv, se tvé koruny košaté, jak dlouho ještě budeš skýtati umdlenému poutníku chladu a stínu? — Budeš zkvétati lipo krásná, dokud zakotveni zůstanou kořenové tvoji v kypré půdě, — dokud zdravo a nezkaženo zůstane jádro tvé, dokud rozkláda se budou štávy neporušené po útrobách tvých, — dotud zkvétati budeš a pyšně a mohutně vypínati týmě v jasné nebe.

Naši předkové obrali si lipu za strom národní, zasvěcený; a vlččíný potomek vidí v ní znak i věrný obraz národa svého. Jako lipa vzrůstá i národ náš a rozkládá mohutných větví a ratolestí svých po vlastech širokých. Ode dob těch věčně slavných a svatých, kdy přesazen byl v půdu příhodnou vývinu svého, sílil vřelíhledě a výš a výš vypíná týmě své. Kolik bouří krutých přehnal se během časů chmurným nebem nad věkovitou hlavou jeho, avšak nezlomem stojí posud jeho peň, a bytisi i listy vadnuly a opadaly, bytisi i jednotlivé ratolesti vichrem zlomené odštípily — národ sám co lipa mohutná vzdoruje věkům ubíhajícíím. —

Národe můj! jak dlouho dopřeje ti Hospodin síly a zdaru, jak dlouho ještě prospívati budeš v životě i v boji, aniž bys podlehl návalům nepřátelským, jak dlouho odoláš zhoubné a zkázonosné bouři, kterážto síly životné národů celých otravujíc v záhubu je vrhá? — Tak dlouho národe můj, dokud zakotveny budou kořeny tvé pevně v půdě, ve které jsi sesilil, dokud zdravě zachováš jádro i síly svoje. Běda však národe — jestli bouře vyvrátí tebe z půdy rodinné, aby nemohla ti skýtati více života, jestli hladavý červ se vkrade v jádro tvé a hliza rozhostí se v útrobách, že nebudeš chtít více přijmouti potravu materské, že v jed se obrátí, co ku spáse ti bývalo — pak nešťastný národe — zvaďneš, uschneš, zhyneš! —

A která jest ta pozeňnaná půda, matka tvoje, ze které život i síly nabýváš, ve kteréž zakotven všem

bouřím vzdoruješ? — Pohledniž pak nazpět do minulosti své, tam kde kolébka tvá stála. Eihle rostl jsi v půdě kamenité, v pustině nevlidné, nedadoucí tobě vláhy ni síly; rostl jsi sice pro zemi ale usychals pro věčnost, neboť jsi rostl ve tmách pohanstva. Tny tyto rozprostřeny jsou nad dávnými osudy tvými, naě dobou smutné poroby ve službě modlářské. Než milosrdenství Boží smi-lovalo se nad tebou, a tys přesazen rukou třikrát pozeňnanou ve půdu dobrou, půdu nebeskou náboženství křesťanského. — Ano křesťanství, katolické křesťanství jest ta půda kyprá, ve které jsi sesilil, jím se ti dostalo světla ve tmách noci smrtonosné; — tys opustil dráhu poroby a od těch dob zaznamenány jsou činy tvoje v dějinách světových, a jméno tvé vtaženo do knih života věčného, od těch dob rozlévá se blaho i pozeňnaní po nivách tvých. — A znáš-li také pěstitelů svých, mužů oněch vyvolených, kteřížto tebe, strom neplodný, z pustyňi přesadili v půdu Christovu? — O ty je znáš národe můj a radostně k nim se hlásíš. — Eihle po celé vlasti s účtou a nadšením vyslovují se jména jich, jim ku cti zaznívají písně ze všech končin, staví se chrámy, oltáře, sochy, a na kolénu klečíce volají dítky tvé: „Svatý Cyrille a Methoději, orodujte za nás.“

Cyryll a Method o jaká slavná veliká to jména, největší, jakých dějiny naše poznaly, jména, jakáž nejenom leskem slávy září, ale jež s účtou a láskou neskonalou vyslovuje každý křesťanský, katolický Slovan, jména našich prvních učitelů pravdy Boží, prvních pěstitelů a zakladatelů vzdělanosti a osvěty ve vlastech našich, prvních našich biskupů (i mučovníků), prvních orodovníků našich před trůnem Božím. „Cyryll a Method“ rozléhá se zvukem radostným po tisíc let už po vlasti naší a bohda rozléhati se bude v písních a modlitbách, dokud poslední neumře národa našeho syn.

Ejhle z měst lidnatých i z nepatrných visek ubírá se zvukem zvonů provázen zástup lidu nábožného, písně radostné o svatém Cyrillu a Methodiu rozléhají se nivami, kterými kráčí k posvátnému Velehradu. Závistivým okem pohližeji na ně ti, kterým nedovoleno srah domu opustiti, aby navštívili slávanský svůj Betlém, aby pocelovali půdu, již největši dobrodincové naši kroky svými posvětili, aby místa ona posvátná spatřili, ve kterých po prvé hlásáno slovo Boží, jakož se až posud hlásá, aby jin posilnění vrátili se v život zpět. Ano zajisté svatá požeňnaná to půda Velehradská! Kdo přijde tam s to jest, ubrániti se slzám vděčnosti k Bohu a svatým Apostolům jeho, kdo se nevmyslí v dobu, kdežto svatí Bratři tuto kázali? — A právem vyzývá básník přichoziho:

Klekni hříšná noho na kolena,
 Neb jest půda tato posvěcena
 Kroky Cyrilla a Methoda;
 Lásbejtež ji rtové národa.

Avšak ne každému dopráno pouti takové, anzi ji ode všech žádati lze; stávat ale jiné ještě pouti, na kterou každý věrný Slovan a katolik vydati by se měl, pouti, která užitku i potěchy mu poskytue nemená — než pouť skutečná na svatý Velehrad. Mínilme tu pouť do minulosti národa svého, do oněch kobek (hrobů) tajemných, kdežto zo tmy pohanstva vystupují nám vsříc zářící postavy Apoštolů našich velikých; pouť duchem v ony doby, které viděly své Vyvolené, které slouchaly slovům jejich, pouť do slavné minulosti, v jejížto záři i nynější chladné doby se zahřívají a zkvétá království Boží mezi námi. —

Ejhle laskavý čtenáti — já podnikám pouť v minulost posvátnou a ty ke mně se přidruživ, chceš konati ji se mnou? Nuže nastupmež cestu; — dříve však obrátíme zraků svých k dvěma těm hvězdám, ježto nás provázeti budou na pouť té, aby vedly nás, i odpustily slovům chabým a nedostatečným, kteréžto opovažují

se veliké, nesmrtelné jich činy a zásluhy vyličovati.

Před tisíci lety.

Čím jest člověk sám sobě zůstavený? — Bidný tvor, bidnější a nužnější tvor jiných, kteréžto vyššího povolání a vyšších vloh nemajíce, sami sobě dostačují a v sobě dokonalé jsou. O člověku však platí slova básníkovy:

Tělem v prach se tlivý rozpadávám,
 Umem hromům ceaty, meze dávám, —
 Velitel já světa — otrok — červ a — duch! —

Ano velitel světa, koruna tvorstva klesá pod červa v prachu se plazícího odloučiv se od Toho, jenžto sám životu jeho dává významu a ceny. Bez Boha nepoznává ani sama sebe ani cíle svého, po světle touž, klesá hloub a hloub v bahno umylnosti, pravdu hledaje, kolísá se mezi lži a bludem a není stavu z bludiště toho vybědnouti. — A člověk milosti Boží jsa pýchou a klenotem tvorstva, spyňenél sám nad sebou a rukou jej vedoucí cestou blaha, odřeknul se skutečné Boha prvním hříchem! — I souzeno mu tedy Tvůrcem spravedlivým, aby co ovoce pýchy své zakusil a poznal nicotu svou v celó své strašlivé skutečnosti. Měť klesnouti, klesnouti tak hluboko, ažby pokoreň hodným se stal vykoupení; a pokoreni toto člověka událo se v potonstvu, pod jehožto jhem po čtyry tisíc let stenal; — a divno kdykoli svou vlastní silou na nejvyšší stupeň moci a dokonalosti vystupovati se domníval, vždy stupeň tento jenom zárodkem jsa nového poklesnutí probořil se s ním do bezdna zkázy a porušení. Tak již v pýše počaté staveni věže Babylonské místo spojenocni rozštěpilo lidstvo v nescíslné díly a mezera mezi jednotlivými povstalá čím dále tím více se rozvírala nadarmo zakládáním státní vyrovnávána jsouc. — Všechny tyto díly vzaly sebou sice podání a tradice věků blažcnějších, i známosti o Bohu jediném, avšak tradice ty nejsou podporovány nižádnou auto-

ritou, nemohly než u rozdílných národů rozdílně přetvořeny býti, hříchem pokázeno srdce člověka a zatemněn rozum jeho; může-liž tedy divu býti, že opuštěn od Boha nejvyšší pravdy do oboru přirozeného potahoval, tak že lidé změnili slávu neporušitelného Boha v podobenství obrazu porušitelného člověka, i ptactva i čtvernohých hověd i zeměplazů. (Řím. 1. 23.) Pakli s nejvyšším takto se dělo, když idea božství, tento nejhlubší základ každého náboženství ve smyslnosti lidské utonula, nemohlo jinak se státi, než, že celý život (kultus) náboženský a s ním i veškeré smýšlení, zásady a skutky v obor hříchů a bludu pohřben byl. A tak objímala noc pohanství člověčenstvo pobloudilé a slabé upomínky na prvotní podání, na bývalou pravdu sem tam vyšlehující jako blešky v noční tmě zanikaly, oslepující zrak a rozmnožující bolest očí, přirozeností svou po pravdě vyhlídnajících. — Člověk odpadnuv od Boha upadnul v tenata ducha temnosti, který ze tmy kořistí v síť své vlády po celém světě rozprádal. Nebo věru, nemůžeme jednotlivé výjevy pohanstva nikomu jinému přiřknouti, než úkladům a vnuknutím ďábelským. Tak je na př. nejvznešenějším úkonem lidským zajistit obět, a potřeba oběti zakládá se v přirozenosti lidské odvislé ode Tvůrce svého. Avšak jak hrozně uměl ďábel z nutnosti této kořistiti! — Zde vrhá matka kvétoucí dítko své v rozpalený jícen kovového Molocha, tam vražděno modlám bezbranných zajatců, otroků ba i přátel a dítek, onde čistota duše nejhnusnější způsobem pokálena ku počtě bohů, a při tom kterak strašně zabřídalo člověčenstvo do nepravosti a hrůzných prostopácností! Hřích cnosti, ctnost hříchem nazýváno, — člověk vyššího povolání svého nepoznávaje kul bratra v pouta otrocká, a odebrav mu svobodnou vůli učinil jej od polou zvířetem, ba neostýchal se boháč Rímský otroky svými ryby

krmiti. Ovšem, že zde onde vyskytnul se muž toužící na takovouto zkázu, jemuž poštětilo se vlastní silou ducha lidského vynknouti se z okovů hnusných; avšak kdo mu ručil za to, že co bádáním byl vynalezl skutečnou pravdou jest? A tak zanikal obyčejně s mužem takvím i slabý kmit pravdy, kteréž se domáhal, jako bludička ihned ve tmách se rozplynoucí. — Avšak čím větším měl býti ten, jehož svět čekal, tím větší touha po něm měla se u všech rozhostiti. I vyplnila se konečně touha národů: „Slovo tělem učiněno jest a přebývalo mezi námi.“ Krev z ran Christových řinoucí rozlila se celým světem a od doby té není na něm mistečka, jež by jí nebylo obmyto a očištěno ohněm. Onen okamžik na hoře Kalvarii, ve kterém Spasitel svého vypustil ducha, stal se střediskem veškerých dějin člověčenstva, stal se zářícím ohněm, jehožto světlo i teplo zasahuje nazpět až ku praotci Adamu a objímajíc celý svět i lidstvo veškeré zářiti bude jemu až do skonání dnů jeho. Blaho sestoupilo s nebe náboženstvím Christovým, popraskala pouta ďábelská, člověk poznal Boha, poznal sám sebe, duch víry Christovy přetořil svět. Na zříceninách staré říše pohanských Římanů vypnul se stolec Petrův — a zbudována Církev katolická co velkolepý chrám týmž své k nebi vyzdvihující a svolávající všechny národy v ovčinec svůj. Pevně byly základy její, vždyť jim krev mučedníků sloužila za maltu, jízto upevněny a spojeny základní kameny učení božského jakéž v bahnitou půdu pohanskou vpuštěli Apoštolé. Třistaletý zápas mučičích křesťanských proti všem zlobám světa i ďábla byl rukojmím, že Církev tato po takém vítězství věky překoná; smrti svou dokázaliť svatí oni hrdinové, že život jedině v ní nalezen býti může, mukami přetřpenými dali na jevo, že blaho věčné i časné jenom jí se dosíci dá, podlehnuvše tělem pojistili vítězství duchu křesťanství, a takto

vidíme žasnoucím zrakem krátce po rozprášení m r a k ů krvavých třistaletého pronásledování veškeré téměř země starého světa ozářeny sluncem víry Christovy. Netrvalo to dlouho a Gotové vyslali již Theofila ku sněmu Nicejskému (325) a dočítali se pravd písma svatého ve překladu Ulfilově, Irčané vzývali svého sv. apoštola Patricia, jenžto „zelený“ ostrov přetvořil v ostrov „svatých“, Frankové zrůstali v mocný národ Chlodvigem a Klotildou jsouce jhu Christovu podmanění, Angličku zavítal sv. Augustin a i Germanští (němečtí) národové ve vlastech svých káceli modly své poslušni slověni věrověstců svých sv. Ruperta, Emerana, Kiliána, Kolumbana, zvlášť ale velikého apoštola Bonifáce. — A tak mile a mohlutně zkvétala Církev, bujel mrav křesťanství a s ním i blaho národů. Chrámy, překrásné basiliky na místě modlám dříve zasvěceném stavěny, písma svatá horlivě čtena, překládána i vysvětlována, samostany, kláštery bohem nadšenými světu založené rozšířovaly víru, s ní osvětu a vzdělání i mravní ušlechtilost národům eurovým donášejice.

Křesťanství bylo kvasem staré pohanské národy prokypujícím a nových sil jim dodávajícím; jím se ubránili záhubě, jaká jim hrozila a národy jiné skutečně zachovávala. A divno; jen Církev katolická poskytovala národům takovéto zástity před zkázou, jak to z dějin zřejmě vysvítá. Nápadně bije to v oči při národech gotského kmene. Národové títo oddáni bludům arianským založili několikero říši v Evropě ano i v severní Africe. Itálie, Španěly, Portugaly, severní Afrika patřila jim. A ze všech mohutných národů těchto nezachoval se ani jediný: Ostgotové a Vandali zmizeli na celo; Svevi a Visigotové přelili se v národ jiný. Důmyslný Gfrörer, ač jsa ještě protestantem, udává toho příčinu, že vyhybnuli všickni ti národové nechtí a odporem k víře katolické. — Dvě cesty zbývaly toliko národům,

lúno Církve katolické — anebo záhuba. Bohužel, že mnohým z nešťastných v pohanství ještě pobízených národů znechucena církev způsobem, jakým panovníci někteří křesťanství, a s ním i panství své rozšiřovati se jali, totiž mečem, zapominajice, že křesťanství pravé jest učení míru a svobody lidské. Zvlášť však panovníci němečtí, od té doby co Karel Veliký Lvem III. (800), na obnovené císařství římské korunován jest, za povinnost svou považovali, býti neunavenými křesťanství rozšiřovateli, bytí i mečem a násilím. A tak již Karla Velikého železný krok bezohledně drtil svobodu i samostatnost národů, jen aby nových křesťanských poddáných svatě říši římsko-německé přivítal.

Avšak uprostřed radostného tohoto zkvětu náboženství Christova jeden ještě veliký národ neviděl posud dnů spásy své, neslyšel ještě jmena Boha pravého aniž znal Ježíše Christa, ve kterém Bůh smířil s sebou svět, nepočítaje jim hříchů jejich (2. Kor. 19.), aniž seznal ještě ty, na kteréž složil to slovo smíření (2. Kor. 5. 19). Národ onen seděl posud ve stínu smrti v poutech pohanstva jsa ukován, a tímto národem nešťastným byl jsi Ty lide můj slovanský před tisíci lety.

Podobal se stav věcí tehdejších zatmění slunce. Anž to osvěcovalo slunce křesťanství veškerý téměř okřeslek známého tehdež světa, zatměno bylo posud národu Slovanskému a pohanstvo, jež mu proniknouti nedopřálo, hluboký vrhalo stín na země šírodálé. —

Ano tmy, tmy smutné a záhubné pokrývaly tehdež ještě vlasti tyto. Slované národem jsouce přírodou dobrým, Bohem všemi dary těla i ducha bojně obdařeným, spoutáni byli otroctvím dábla. Daro toužice po pravdě přikládali víry přeludům demonickým, jakéž se ve hlavě jich zrojily. Ve stínu hájí a pralesů temných scházivali se praotcové naši, přinášejíce žertvy bohům svým, ne-

smyslným modlám. Bělboh a černo-
boh dělili se v panství nad dušemi
jich, za které byl už Christus Bůh a
pastýř dobrý krev svou vylil. Na
vysokém Radhošti božskou poctu si
osoboval Radhošť bůh pohostinství
a kvasů. Tam zabijeno v žertvy
volů, ovcí a hlučné obdávány hody
i radovánky, při nichž víno vyléváno
i medovina k počtě modly, an již
po veskerém oboru světa vzdávána
Bohu jedinému oběť čistá a dobroli-
bezná dle pořádku Melchisedechova.
Modle této věnovali Slované staří
i zpěvy své, jež ve zpěvnou hruď
jich byl v tak krásné míře uložil
Bůh ku chvále vlastní. — Jasoň
vyváděl slunce i světla nebeská boží
rukou tamo stanovená a slepci do-
mnívali se světlo v něm mítí. Mo-
hutný bůh války Svantovit se
čtverou tvářič obzírál krajiny, aby
vyveden byl odevšad, i aby viděl
rozsáhlé království své, jakéž prová-
zěl nad dušemi nesmrtelnými ubo-
hého lidu. Velehradský chrám býval
sídellem potvory této ohromné ve-
likosti v pravici roh vína držící.
— Hromovládny Perun rozesýlal
blesky z mračen temných nade vlastní
shromážděných v Brně (Novgorodě
i Kyjevě) sídlo své mívaje; byly to
však blesky zkázy a divých vášní,
ježto metal v srdce ztrápeného lidu.
Živa byla jmena bohyní života od
oněch, kteří ve stínu smrti sedali.
Lada bohyně krásy a lásky provo-
zovala panství nad dušemi nesli-
čnými, zohyzděnými a zpustlými mo-
dloslužbou. Morána provázela ku
smrti těch, kteřížto nebyli života po-
znali. Víly, Rusalky (Polednice a
Klekanice), Skřítkové opanovali
přírodu a pilně ji střežili, aby svými
divy neprozradila lidu pravého Stvo-
řitele svého. — Díky řízení Bož-
skému, nebyly oběti lidské tak časté
jako u národů jiných, aniž byl zdravý
jinak národ do neštěstí jiného druhu
zabřednul tak hluboko jako jinde
se stávalo; bránila v tom národu
zdravá bujará mysl, a takto zacho-
vána víra v nesmrtelnost duše i úcta

hluboká před kněžimi a služebníky
bohů, kteřížto co knížata národům
slovanským vévodili. Taktéž i otroctví
nepanovalo u otců našich; za
to však nesjednoceni v nesvornos-
tech žili beze vši vyšší idey, živo-
vice takměř, bludům a pověrám,
zvláště pak ohavnému mnohoženství
jsouce oddáni.

Tak tedy uprostřed jara čilého,
jež nad Evropou zkvétalo jediné
jen končiny slovanské tuhým po-
kryty jsou ledem neznabožství, ježto
nepoprálo ni půdy ni zrůstu všem
oněm ctnostem, jimiž národové jiní
život vezdejší zdobili a život věčný
sobě vydobývali. — Ubohý, nešťas-
tný národe! Kdy zasvitne i tobě
světlo smilování Božího? Kdy uslyšíš
i ty slovo to, kteréž s to bylo zkažený
svět v nové koleje převéstí a oblažiti,
kdy přílneš i ty k onomu, jenžto zve-
lebován celým člověčenstvem upro-
střed všech věků trní a kterýžto
přislíbil: Až povýšen budu, vše-
chno přitáhnu k sobě? Kdy
neh najdeš s ostatními národy bránu
křesťanstva do chrámu osvěty pravé,
abys závodil s nimi na dráze cnosti,
činů a slávy k životu věčnému, kdy
přijdou dnové tvoji, a kteří budou
vyvoleni tvoji?! —

A hle! — Raduj se, plesej ná-
rode, již ti svítá zore lepšího života!
— Ejhle muži vážní přicházejí ze
sousedních krajin v ruce kříž ne-
souce plni touhy, by tě přivedli ku
stánci Christovu. Již král Mojimír
na víru křesťanskou obrácený vyzývá
praotce, aby shromáždivše se vy-
slechli učení cizích věrověstí, svaté
Christa evangelium. Doba spásy při-
šla, připravíš lide srdce svoje. —
Avšak nastojte! — národe nešťastný
ty se spráš slověm cizinců těchto,
s nechutí nasloucháš řečem jich, a
s bázní vzdaluješ se jich, jakobys
nevěřil, žeby mužové tito co dobrého
ti prokázati mohli.

O proč nepoznáváš spásy tvé,
proč váháš rozlámati pouta otrocká,
jimiž tě přikovali bozi k sobě, že
se opustí je zdráháš. — Věrověsti

zvou tě k oběti svaté, k modlitbám, ty však nenalezáš zalíbení v obřadech i pěvech jejich a místo abysi uposlechnul, shrábněždjuje v černém lesu Zábój muže a syny tvé bojovné a vartyem zvučným žaluje jim: „Mužie braterských srdce, i iskerných zrakův... I pride cuzí — usilno v dědinu — i cuzími slovy zapovídá. I kak sie zdie — v cuzej vlasti. — ... I jedinu družu — nám iměť po púti — z Vesny po Moranu. I vyhánie z hájev vše krahuje, — i kací sú bozi v cuzej vlasti, takým se klaněti zdie i posiekachu vše drva i rozrušichu vše bohy!“ — A píseň již žaluje na křesťanské věrověstce hýhá srdcem národa jako píseň Lumírova hýbávala Vyšehradem a ejhle — lid se roti — brannou moci opírají se náboženství, zahánějí misiónáře a v krutém boji potírají vojska francá kú pomoci jim připělá; a po slavném vítězství s radostí vracují se k bohům svým

„dát pokrm bohovóm
i tamo bohom spásám
dátí množství obietí
a jim blásat milých slov
i jim oružie pobytých vrahův!“

(Ruk. Krdv. Zábój a Slavoj).

Blahověstové tito kázali bohužel lidu „cuzými slovy“, byli původem, pošli ze kmene nepřátelských Germánů, od nichžto neustálých příkoř a nátlaků snášeti bylo Slovanům. Jak mohli tedy kněží neznalí jazyka národního krásu, vznešenost a utěšenost víry křesťanské důstojnými vylíčiti slovy? Jak mohli Moravané chápati modliteb i obřadů, jimž nerozuměli? — A dále Slované majice již samostatného kněžstve, dospívali též za národ politiký a tudíž o samostatnost a svobodu svou nad míru pečliví jsouce, stůj co stůj ubájtí ji chtěli. Mohutná však říše německá neustále podmaniti je usilovala, a pak-li nelze upřítí, že Němci o rozšíření křesťanstva upřímně usilovali, nelze též nepozorovati, že jim snad ještě více o rozšíření panstva svého běželo, jak to vidíme

na odporu, jakéhož námečtí misiónáři a jiní rozšiřovatelé křesťanstva všude skoro zakoušeli, kterýchžto odpor v záhubné války vzrůstal jako byla válka Karla V. se Sasíky, jimžto s křesťanstvím i vládu svou vnutili usiloval. Totéž bezpochyby mělo se diti na Moravě jako tomu z hora uvedená báseň rukopisu královského nasvědčuje. Protivili se Moravané tedy ne tak náboženství Christovu jako spíše vtírající se vládyčtivosti cizinců dle výroku starého básníka: „Timeo Danaos et dona ferentes.“ —

Byla to doba snad nejpovážlivější v dějinách národa našeho. Král křesťanský viděl, jak lid jeho v pohanstvu strádá, věděl že jenom křesťanstvím lze ho před konečnou záhubou zachrániti a život mu pojistiti. Z jiné však strany hrozila s křesťanstvím poroba před žezlem mohutného nenáviděného souseda, který za dar víry, ovšem že ceny neskonale svobodu politickou (občanskou) v odměnu požadoval národům neméně drahou. Jednalo se tu o bytí a nebytí celého národa, hrozila mu buď záhuba v bahnisku polanstva — buď osud onen, jaký stejného času potkal Sasíky a několik století později Slovanů polabské, jižto vyhlazeni jsou ohněm a mečem, tak že docela vymizeli z řady národů. —

A tak byla sice půda pro símě připravena, nástupce Mojimírův kníže Rastislav sám křesťanem jsa horlivým, znal jediné jen touhy: zvelebiti říši svou a národu dodati blaha, mohutnosti a vzdělanosti, což se jen křesťanstvím doací dalo. Také lid přirozeně klidný, nebyl dobrému odporen, i nehrozilo tu krvavé mučeníctví budoucím apoštolům, duch jejich poznáváje na polo nicotu bohů volným byl vyměnití je za Boha pravého; — jenom dělníků, dělníků nebylo na vinici Páně. O s jakou pozorností a touhou naslouchali zprávám, jakéž je o šťastnějších bratřích Slovanech na jihu docházely, u nichžto již jmenem

Christovým spása a blaho bylo zavítalo, a utěšeně se rozšiřovalo. Vykládali vyslancové ku dvoru carskému do Cařihradu Rostislavem vyslaní, kterak mezi Bulhary blahodárné slovo boží hlásají velicí dva Apoštolé ze Solunu jim poslaní, kterak pějí služby boží v jazyku slovanském a vyučují lid pravdě boží slovem mateřským a přívětivým. Vylíčili obrázení se Borisa malbou Apoštolem mu představenou, dětinou lásku a přichylnost národa ku svým učitelům, a vše to jedinou jen budilo touhu, aby tito laskavi učitelé zavítali též k ubohému národu Moravanů. Touha tato předněcna Rostislavovi a tento nemeškaje vysílá posly do Cařihradu, aby poslal car na Velehrad učitele znalé jazyka slovanského, kteří takým požehnáním mezi Bulhary byli pracovali. A mužové tito trikráté požehnaní byli Cyrill a Method.

Ku konci docházela doba pohantsví na Moravě, — bohové tráslí se již na trůnech opanovaných. — Lid dychtěl svrhnouti okovy své — brzo měla zasvitnouti doba, kdy se zaskvěl ve vlasti naší co znak spásy a slávy znak náboženství Christova.

První kříž.

Prapor Christa krále pluje,
Tajemství se kříže vlaje,
Kdež se smrti upodrobil
A z ní život nový dobyl.

Každý život lidský chová v sobě dobu jistou, kterážto nepomíjitelnými rysy vryta jest v duši jeho, která žiti celému dala nový směr buď ku blahu, buď k neštěstí, doba to nevyslovitelné rozkoše neb bolesti, na kterou co dobu řízení božího takměř bezprostředního spomíná člověk až do posledního okamžiku života svého. Moment takový v životě kněžském musí n. př. býti doba, v kteréž ruce biskupovy skládají nad hlavou svöcencovou moc a úrad, kterýž za nechal Christus apoštolem svým. Takový moment v životě zatvrzelého

hříšníka jest ten, ve kterém ohroující nějakou událostí papslek milosti božské prorazí kry srdce zledovatělého a otevře dráhu nového cnostného života. Avšak nejenom jednotlivec — i národové celi zakoušejí takovito doby věčné památne. Pro národ náš byl to rok 863 po n. Ch. P.

Poutníci, již přicházejí na posvátnou půdu Velehradskou, zajisté žeby neznali většího přání, jako kdyby dovoleno jim bylo, viděti svých svatých Apoštolů, učícíci předky naše. Ejhle tu, kde lidu na tisíce se shromáždjuje, by slavili památku jejich, shromáždovav se již před tisíci lety lid moravský, a možná, že kde noha naše stojí, stával kdysi sv. Cyrill neb Method hlásaje slovo boží. O kězby dopřáno bylo zhlédnouti jeho svatou tvár, kěz by možno bylo zaslechnouti jediného jen slova ze rtů jeho! — Hle této blaženosti zakoušeli kdysi praotcové naši v plné míře; — o proč bychom se tedy nezabývali rádi dobou tak blahodárnou, proč bychom se nezabírali do doby ony, abychom alespoň v duchu obraz štěstí toho si utvořili. Ustupčez století mnohá mezi námi a časem tím ležící, temná minulosti dopřej jen kratičkého průhledu v tajnosti tvé, abychom nasyceni blahem stejného podílu s předky svými podosáhli; a hle poslušné věky ustoupají — mlhy se strácejí, jaký to obraz skýtá se žasnoucímu zraku.

Vidíme horu Radhošt, jez chlu mem vysokým co strážce milé Moravy ve mračna se vypíná; na vrcholku trůni veliká dosti umělo ze dřeva zhotovená modla boha Radegosta sídlo zasvěcené tuto majícího. Vůkol hora pokryta lidem, bujarým, silným jako ty buky, jez úpatí hory věnci temným lesem. — Avšak co to panuje za ticho ve shromáždění tomto? — U modly připraveny jsou žertvy, volové tuční i ovce, na oltáři dříví přichytáno, proč je nepodpálí obětníci, aby tučnou obět ztrávilo v libovonném bohům

dýmu? — Lid přibylý sem ku počtě boha proč nezpívá písní svých a hlasitých nepřednáší proseb? Snad-li odstěhoval se odtud bůh a nepřijímá pocty vzdávané? — Tak tomu skutečně býti se zdá; nebo udivený zrak i pozornost poutá předmět zcela jiného druhu. Uprostřed národa na místě vyvýšeném spatříti muže dva. Jako audělům přišlým z rájských končin na nuznou zem záře zvláštní svatosti vychodí z tváří, zaníceným Božským plane zrak a mocným hlaholem plynou ze rtů slova hned jako hudba kůrů nadzemských, hned jako hrom valící se nade žírnou vlastí. A lid naslouchá, — zapomněl na modlu, na žertvu, na slavnost celou: přichozí cizincové jiného jej učí znáti Boha, dosud neznámého, mocnějšího nad Peruna, laskavějšího nad Rade-gosta, učí jej jinou vzdávati obět čistou, neposkvrněnou, jakáz po celé zemi Bohu se vzdává. — A co se to skvěje v ruce hlasatelů? — Ejhle kříž to, jakýž vidali již u misionářů jiných, bohům i národu odporých a nepřítivých: kříž jesti stejný, avšak jak celé jiná jsou slova jejich. Nejsou to více slova „cuzá“ nýbrž v mateřském, slovanském jazyku slyšcti cizince vykládati o věcech a pravdách nikdy netušených, která zotavují srdce a plní je blahým tušením, že se přiblížila doba dlouho želená, doba vykopení a spásy.

A přichozí cizincové líčí národu stvoření světa nikoli Bělbohem a Černo-bohem ale Bohem dobrým všemo-houcím, duchem všude jsoucím, trojediným. Vykládají jim původ člověčenstva, jeho pád i původ hříchu ve světě.

Odhalují jim tajemství vykopení lidského, učí je znáti jmeno to, před nímž se klaní vše co v nebesích, pod zemí i na zemi — líčí tu nepostihlou lásku Syna Božeho jeho přehořkou smrt za nás na kříži. — A lid naslouchá důvěrně těmto věcem neslychaným, jest jim, jakoby neviditelná ruka sáhala do strun srdce jejich a zladila je k písňím

utěšeným. A když vyzdvihuje Apo-
štol kříž, na němžto umřel Christus Pán tu sklání se mimovolně kje hrdá, padá k zemi národ, jakož to před bohy činival a milost Boží již již zvítězila v srdci dobrém sicce a však posud ledem polianstva obklíčeném. — Cyrill a Method — neboť oni jsou andělé ti nesoucí život národu — žehnají lid a poznovu uchopují se slova; líčí nicotu bohů a model jakým se lid posud klaní a ještě bázlivý lid trne nad takovýmto rouháním se bchům očekávaje pomstu jich nenadálou, an již Cyrill a Method je vyzývají, aby zborčili modlu málomocného boha. Tu jako bouře zdvihá se v tisících tu shromážděných reptání nad drzými smělci a ve strachu padá vše na tvárc, když apoštolé sami prvni ruku mohutnou na modlu vztahují, a tato rachotem sřiti se do prachu, kde se v kusy rozpadává! — A hle nebe nevysílá žádných blesků, aby opovážlivce potřelo, nýbrž jasným sluncem ozářen skví se nad rozvalinami modly Cyrillův kříž a oznamuje prvni vítězství viry křesťanské moravským končinám. Národ se zdvihá, již zanechává bohy a tam, kde dříve modla stála, vědcnou jich rukou postaven kříž, znamení spásy, prvni kříž, jež Cyrill a Method na Moravě vztýčili. Byl to prvni dar, jakým oblažili vlast naši svatí Bratři a od té doby tajemství kříže a náboženství jeho šířila se po vlastech slovanských.

Co malým dětem vykládána nám přečasto báchorka národní, že na veliký pátek v tu dobu, kdy se pašije, totiž umučení Christa Pána pje, všechny poklady, které země chová, se otevrou a volný k sobě přístup dovolují. Pověst ta mnoho chová v sobě blažené pravdy! — Zdáz v dobu tu, kdy kříž Christův pněl na Golgotě neotevřeli se pokladové, jakých ovšem ani celá země nechovala, pokladové to milosti Boží, vykopení Christova a přenesmírných zásluh jeho? avšak i příroda

od té doby posvěcena jsouc krví Spasitelovou chová v sobě nesmírných pro nás pokladů.

Takováto doba posvěcení a požehnání, již poklady nepřeborné milosti Boží se odvírají, vzešla nade vlastní našimi od okamžení toho, kdy první kříž vztýčen na mohutném Radhošti. Pryč utekli démonové, kteřížto ve způsobě divných potvor co modly střežili vrata k onomu pokladu, příroda zajásala posvěcenou, svobodnou se cítíc. Mohutná řeka Morava, jež v stříbrotoku se valila kol Velebradu, ty studánky a potoky po hájích a lesích střeženy posud vilami a skřítky od nynějška skýtati měly vodu nejen k potřebě tělesné, ale odevíratí jí měly brány církve a království Christova ve křtu svatém, ty klasy, kteréžto právě ze stébel vypučely, ustanoveny jsouce snad za žertvy, bohům, sloužití měly kdys za stánek a příbytek Bohočlověka, to bujně reví, které ku hroznům zakládalo, už chovalo v sobě zárodek křávy, která na Radegastu obětována, ale v krev Christovu proměněna býti měla při nejsvětější oběti. Chrámy a stánkové boha připravovaly se ku přijmutí Boha pravého. Avšak což se teprv událo se srdcem, a nesmrtnou duš našich předků! O! to se také otevřelo tajemstvím kříže a poklady dobrých věcí a dobré vůle, jakéž Bůh byl do něho uložil, se objevily v plné kráse a lesku milosti Boží; avšak poklad nejskvostnější uložili v něj sv. Apoštolé naši — poklad to viry křesťanské. Tot jest ona svatými Apoštolý nám donečená perla dražší nad stříbro a zlato a nade všechny poklady zemské. Kdo jí chová v srdci svém buď jednotlivec buď národ největší na světě bohatství má, jež nezhyne mu smrtí jeho ale i na věčnosti hojných a pravých vynáseti bude úroků. Nebo „Přísahá-li zajiště Bůh, že jen ti, kdož uvěří, vejdou do stánků odpočinutí jeho.“

Září kříže vztýčeného svatými

Apoštolý rozprášeny jsou tmy a chmury, jež dosavad duši i srdce Moravanů obklopovaly a pravda Christem zvěstovaná rozluštila jim otázky, jakých sami nikdy zodpovídati nedovedli, dala celému životu jiný pravý směr, a poznáním Boha poznal člověk i sebe sama i účel svůj a povolání. V lesku kříže ozářeny předkům našim pohanským ceoty ony krivolaké, po nichž posud kráčeli, cesta cnosti křesťanské, objevila se zraku jich a brzo bral se jí celý národ ku spasení svému za vůdcovstvím sv. věrověští, kteřížto co zářící sloupové zástupy z pouště pohanstva vyváděli. Od prvního kříže vanul po Moravě duch Boží, kterýž jest láska, pokoj, trpělivost, dobrota, dlouhočekání, tichost, víra, mírnost, zdrželivost, čistota. Gal. 6. 22. Tajemstvím kříže zavítalo v srdce Moravanů tři milostenek křesťanských: Víra, naděje a láska. O jaký to přerozkošný sad cnosti a blaženosti vypěstily milostenky tyto v srdci tvém národe můj! jak zcela přetvořily, posvětily tebe! Víra so ti stala okem, jinžto jsi ve všem vůkol sebe Boha a jeho řízení spatřil, ona ti byla uchem duše tvé, kterýžto jsi naslouchal tajemným hlasům přírody vykládajícím o slávě a moci Božské; ona ti dodala hlasu, abys prozpěvoval slávu Hospodinovu a noze tvé propůjčila jistoty na dráze příkré k nebi.

Vírou zbudována v říši srdce tvého tvrz přepevná proti nepřátelům spasení tvého, i nemáš se čeho více strachovati, vždyt i horám a skalinám, jež tě na dráze tvé zasypati a rozdrtití hrozí, rozkázati můžeš vírou: „Zdvihněte se a uvrzte se do moře.“ Vírou dána ruce tvé zbraň nepřemožitelná proti útokům pekla i světa, a ověncena věncem vítězoslavy uvádí tě víra zpět ku znamení onomu, z něhož původ i sílu bere, ku sv. kříži „ve kterémžto spása“, aby tě učila pokoře a svatě oné prostotě, ve kteréž

jedině pravá víra obstát a utvrdit se může.

A kol víry co peň jilmy silné
Pne se co kmeu vinný — naděje,
Bez níž nic se v světě nedeje,
S důvěrou jsou sestry nerozdílné.

(Dr. Bílý).

Ano s vírou anesla se na luby tvé i naděje, aby ti podporou i štítem byla na dráze trnové, jakáž osudem či raději řízením Božím určena byla tobě národe můj. V tomto pramenu útěchy napájel jsi ve strastech ducha svého, aby neklesl pode tíží trpké skutečnosti, aležbž pozíral do otevřeného nebe oným důvěrným zrakem, kterýžto síli a obcerstvuje nebeskou útěchou pozemského člověka. Naděje učila tě vytrvalosti v trudech a pracích, povznášela tě i v liriších a nepravostech pohřížena, abys nezoufal nade spásou svou, ale upamatoval ses na onoho, jehožto oko vševedoucí nad tebou bdi. Hříšná duše trásla se sice před okem tímto, avšak naděje naučila tě je milovati, a tys zaplanul křesťanskou láskou. — A láskou touto dostalo se ti pravých elasti, největších jakých to země přechovává. Neboť od nynějška napsáno nezrušitelným písmem v srdce tvé: Miluj Boha nade všecko, a bližního, jak sebe samého, a tñn přede psán i cíl i úkol tvůj na pouť ve zdejší. — Láskou dostalo se ti pravého života, jehožto pramen plyne z zřídla božského, dostalo se ti plamenu, v jehožto záru všechny, i sebe nepatrnější dobré činy tvé ve zlato se ruení, jímžto si vykoupiti lze vstup do království nebeského, — milosti Boží, kterážto i trpký kříž promění dovede v lože růžové, a utrpění spláci věčnou radosti. Láska ovinula i tebe národe drahý onou páskou bratrskou, která lidstvo veškerého světa obejímá a je co dítky jednoho otce plní vroucnou k sobě přichylností, páskou, která i meze časnosti přesahujíc zemřelé již bratry buď ve slávě božské se radující, buď ještě strádající v mukách očištcových vlže k církvi bojující, jedinou takto

rodinu z celého člověčenstva tvořící. — Ejhle takovýchto darů dostalo se ti národe můj, náboženstvím Christovým od doby té, kdy zarazili sv. Cyrill a Method první kříž na půdě tvé! —

A proto právem plesal Velehrad, toto mohutné sídlo krále národa nyní křesťanského, v jehožto chrámech nyní přinášeli sv. Apoštolové Bohu obět čistou nového zákona. Tam zapěli vznešené zpěvy a hymny církevné jazykem materským a vrátili je takto mezi jazyky, jimiž až posud chvála Hospodinova zaznívala, posvětivše takto krásné a mocné hlasy jeho. Velehrad stal se kolébkou, ve které odchován národ v prvotních letech ku pravému životu, stal se Betlémem slovanským, hodným toho, aby po tisíci ještě let vděční potomkové putovali k svatě jeho půdě a děkovali Pánu i největším svým dobrodincům.

Sv. Cyrill a Method zavítavše mezi národy slovanské stali se takofka středem, ohniskem dějin jejich; neboť nejenom Morava, Uhersko a Čechy, kde osobně slovo Boží hlásali, právem slaví slavnost tisícletou jejich příchodu, i jiní slovanskí národové mají k tomu příčin nejvážnějších. Tak uvedli křesťanství mezi Slovany Bulharaké, kdež sv. Method pokřestil Borisa krále a byl toho příčinou, že již Boris sám jakož i syn jeho Simeon jménu bulharskému v letopisech člověčenstva největší slávu získal „plápolaje horlivostí k církvi Boží.“ Slované korutanští již pokřestění jsou v poddanství biskupské stolice Voglejské i Salcburské, avšak svatými Apoštolý našimi utvrzeni jsou u víře své. Cechové, jak podotknuto, křestem Bořivoje na Velehradě obráceni, a Poláci kněžnou Dobravkou z Čech křesťanství přijali. A tak požehnaná činnost našich Apoštolů vztahovala se na velikou část národů Slovanských. Ale i ti národové slovanskí, kterým jinou cestou křesťanství se dostalo, radostně a vděčně k nim pohlédají; neboť an přinesli

Moravanům první kříž, přinesli veškerým národům slovanským jiný dar po náboženství nejzvučnější, — o světlu křesťanskou; neboť svatými Apoštoly Slovanům podána —

První kniha.

O vy hvězdy jasné akvenci
Na nás národ na prahouci
Roďte svatou osvětu. S. 111.

Osvěta jest heslem věku nynějšího, kterážto rozléhá se po celém světě, za kterýmžto co jediným cílem všeho snažení až do úpadku pracuje i jednotlivci i národ. Osvětu vepsal si mohutný vojevůdce i chytrý státník na korouhev svou, která vyzývá k boji buď si již spravedlivému, buď zákeřnickému; osvětu chce vnucovati národ národu mnohdy za předražené výkupné práv i svobody, osvětu hledá učenec ve prachu starých knih (foliantů) i v elegantních dílech filosofů moderních a hledav jí po celý svůj život volá ještě na smrtelné posteli s Guethem: „Mehr Licht, mehr Licht!“

A zasluhujeť toho zajisté osvěta, aby se stala snažením člověčenstva celého, neboť ona jest to, již člověk za Pána přírody Bohem postaven rozpoznává sebe od ní, od nerozumných tvorů; ona jest mu žezlem přemocným, kterýmžto vládou svou nade světem provádí. — Ovšem že rozum přirozený dar boží jest; avšak tak jako oko k vidění vřborně zařizeno ničeho nevidí, nepadáli do něho paprsek světla, tak i rozum, toto duchovní oko, nemohlo by ničeho věděti beze světla jiného, jasnějšího rozumu. A toto světlo jsou ony vědomosti, jichž člověk k časné i věčné blaženosti zapotřebí má, které neuspokojují toliko zvědavost naši, ale raději ušlechťují mysl i srdce naše. Osvěta utvrzuje v nás víru jsouc oním světlem, kteréž nám ukazuje všemohoucnost Boží ve všem, co člověku možno proskoumati, které nám zírati dává onu ruku Páně, ježto řídí osudy jednotlivce a pořádá pásmo dějin člově-

čenstva, světlem, které učí nás znáti dílo rukou božích, svět i člověka se všemi tajnými silami a schopnostmi, ježto upotřebiti lze ku zvýšení pravého blahobytu, osvěta jest ta, která nám pravdu jasněji na oči staví, ku dokonalejšímu poznání Boha i sebe napomáhá a takto člověka cestou k nebi provází. Toť jest osvěta, která národy oblažuje, daleká osvěty té, ježto pouhou lesklou rouškou jest, jižto se holá nevěra, materialismus a egoismus (sobectví) našich dnů se zahaluje, kterážto utíkajíc přede sluncem víry křesťanské neustále černou noc nevěry světlem umělým, lampami a plynem v zářící den proměnití usiluje. — Bez osvěty pravé ale národ každý zaniká, protože neodolá proudy událostí časových i pokroku lidskému. —

A hle i před tímto zaniknutím v nevědomostech, v nezdělanosti zachránili národy slovanské sv. Cyrill a Methoděj; neboť kázavše předkům našim víru pravou, učili je také vědomostem potřebným a položili co první učitelé národa základ ku vzdělanosti a osvětě křesťanské.

Dle starých, hodnověrných svědectví nebyl sice národ náš ani za času předkřesťanských docela beze všeho vzdělání. Jsa od přírody národem tichým, práce a orby milovným, stál již v 9. století na vyšším stupni vzdělanosti či raději spůsoblosti než leckterý sousední národ.

Tak jest k. p. staroslovanská zřízení státní za základ položena království uherskému svatým Štěpánem; porobu a nevolnictví předkové naši neznali; města zvláště na vodách ležící kvetla obchodem. V národním básnictví a ve zpěvu předčili Slované daleko národy jiné, jak to z pozůstalých zlomků vysvítá, avšak historie nám ukazuje, že všechna tato zvedenost nemohla je šťastnými ani dočasně učiniti, nebo neodolali touto silou duchovní hmotné síle národů menších, surovějších, jako Avarů, Bulharů, Kosarů a t. d. Podobala se osvěta tato světýlku noční bludičky,

kterážto ze země vychodíc neosvěcuje, ale spíše mámi a zavádí, a do země opět se propadá, jiné zajisté světlo ze tmy pohanské zrodit se nemohlo. A tu na pokynutí Páně již

Hvězdy dvě se z východu
Berou v svatém průvodu...
... Kudy jdou, mše mrákota,
Světlo jasné bleskotá.

(S u š i l).

A hvězdy tyto, naši Apoštolé, vyučují národ osvětě a vzdělanosti pravé. —

Jevišťem toho místa jsou jim místa dvě — chrám a škola. Ejhle tam ve chrámu výmluvnosti ohnivou hýbá Cyrill srdcem lidu, a sází viru, mrav i osvětlu ve štěpnici národa, tak že „poušť kde divá dříve květla, tamto ráj teď vyšel nám“ (Suš.) — zde pak uprostřed maličkých zasedá veliký Method malým sám s nimi se stana. Tulily se k němu co k otci svému přestastné tyto dívky, naslouchaly svatým slovům jeho a srdečko malé učilo se rádo znáti Boha, cnosti i vědomosti rozličné, kteréž položití měly základ blaha pro poutí života. První biskupové naši zajisté byli i první učitelé národa, kteřížto ukázali mu cestu k moudrosti křesťanské otevřevše mu rozum a přivedše ho ku poznání děl božích. — A jak rádi učili se Moravané, jak statně napředovali na cestě jim ukázané, neboť byli porozuměli svým apoštolům i nezištné lásce jejich, kteréžto neběželo o moc a slávu ale jediné o spásu národa. O jaký to rozdíl mezi činností touto a působením dřívějším misionářů německých! Biskupové němečtí dosti sice vynasnažili se většipiti Slovanům mrav i viru křesťanskou a získati sobě i králům svým nových zemí a národů oddaných, avšak neznali jsouce řeči lidu, podávali mu místo živého slova modlitbičky a formule pouhé, jimiž nerozuměl, učili ho obřadům, jichž vznešenosti a smyslu nechápal, anto mu je důkladně vysvětliti nedovedli, a tak se již tenkrát ukázala pravda za našich dnů tak často ne-li slovem

tož skutkem popíraná, že jazyk jest klíčem k srdci. Jazykem materským podařilo se sv. apoštolům otevřiti srdce pohanských předkův našich a nasti tam nebeského semena viry a osvětly; slova materského teprvé lekali se bozi kácice se bez vlády a moci ve prach, jazykem přirozeným jenom rozplašeny jsou chmury ustupující křesťanské vzdělanosti.

Budtež tedy díky, steré díky vám, vyvolení, apoštolé a Otcové naši! — O kéž pak povždy slyšati povoleno národu slova vaše dadoucí mu život i spásu, kéž sprostí vás Bůh křehkého těla a působí je anjelskému duchu vašemu, abyste díleli na věčné časy mezi dítkami svými. Avšak i vás bohužel zastihnouti má osud lidský — rty vaše pravdomluvné stuhnou kdysi a uloží se ku věčnému tichu, oči uzamknou se a ruce zledovatělé nebudou více s to žehnatí potomkům těch, kteréžto vypěstili k životu novému. — Avšak Cyrill a Method nestarali se jenom o Slovaný souvěké, nedopusťli, aby činnost jejich časem nebo místem obmezena byla, a dostalo se jim také vnuknutím Božím prostředku, kterýžto slovo jich apoštolaké utkvělo pro staletí budoucí. — Sv. Cyrill totiž, dříve než byl se vydal na cestu k Bulharům, vynalezl písmeny slovanské řeči priměřené a přeloživ knihy sv. částečně do slovanského jazyka, přineal otcům našim s křížem svatým dar jiný rovněž ceny nesmírné — první knihu — položiv takto základ ku zvelebení řeči a literatury slovanské, a tím samým i k ušlechťení a vzdělání dalšmu národa.

Neboť živel, ve kterém duchovní život člověka se pohybuje, jest řeč. Veškrá činnost duchovní zračí se takofka ve slova a tím mohutněji tato činnost působí, čím krásněji, významněji plyne též slovo; a naopak tím jasněji duch pojímá to, co se ve slovu bylo ustálilo, očištilo, takofka vtělilo. Slovo tékavé však poutáno

bývá písmem a proto jest písemnictví první podmínkou a známkou vzdělaného národa; kde literatury (písemnictví) není, tam malý neb docela žádný nejví se čilý život duchový a čím větší činnost a čílost v národě, tím mohlutnější literatura se rozkládá. Jestli zajisté literatura národu totéž co řeč člověku jednotlivému a mezi pozemskými věcmi bez odporu nejvyšší, nejvznešenější úkaz lidského ducha. Jako řeč jedině člověku daná přede všemi tvory jej vyznačuje, tak alechtí národ i literatura, jsouc skladištěm, ve které skládá celý národ perly, kteréž mu dáno vytěžiti z hlubin srdce lidského, z dějin světových i divů přírodních, aby jimi okrášlil arcidílo Stvořitelovo — duši lidskou. Literatura jest onen výkvět čistě lidský, jenž na zemi této povstav jaksi zemi nenáleží více, alebrž z výšin nebeských vychoditi se zdá. Ona jest okov onen diamantový, jenž století časem dávná duchem poutá ku dnům našim a majetkem činí všech, co jednotlivcům Bohem dáno. — A hle základní kámen k takovéto literatuře položili nám sv. Apoštolé první knihou. A tím podali nám sv. bratři dar ceny přenesmírné, ceny tím větší, an se jim atali dobrodinci nejen nám ale veškerým slovanským národům, od moře Jaderského k Baltickému, od Tater až daleko za Ural: (totiž Bulharům, Srbům, Chorvatům, Slovincům, Čechoslovánům, Polákům a Rusům).

Co se týká vynálezu písmen kyrillských samého, bylo tak sestaveno, aby vyhovělo potřebám Slovanů v Řecku, mezi nimiž sv. bratři vychováni jsou. Takto opatření důvěřovali sobě nastoupiti cestu k Bulharům, kdežto rovně jak později u nás s křesťanstvím i liturgií (bohoslužbu) slovanskou i písemnictví uvedli. Jak velice si dobrodini toho vážili staří Slované, vysvitá z toho, že ve všech legendách co zásluha zvláštní svatým bratřím se to počítá. Tak praví Jan exarch

Bulharský: „Svatý muž Boží, Konstantin filosof řečený mnohou práci podniknul stroje písmena knih slovanských a evangelii a epistol překládaje výbor; — koliko stačil za živobytí svého v tomto temném světě, toliko přeložv přešel v bezkonečné světlo přijíti mzdu za díla svá. Po něm pozůstalý při životu velký Boží arcibiskup Method, bratr jeho přeložil všechny knihy sv. písma z jazyka řeckého ra slovanský.“ A tak i národu našemu položena za základní, uhelní kámen literatury co první kniha písma svatě, o němžto pravdivě dí básník:

Písmo — zahrada to zlatotěpá,
Kvítká tamto kvetou neuvadlá,
Slovo každé jesti hvězda spadlá,
Každá strana — nebesa jsou lepá. —

(Sušil.)

Na základě tomto brzo utěšeně zkvétalo písemnictví ve všech končinách světa slovanského, zbudovaný chrám vzdělanosti, v němžto zaujaly záhy stánek vědy, tyto perly a ozdoby duše lidské, jež nadhvězdovými pochodněmi nazývá básník: rudnými báněmi, z nichžto se kov drahý vybírá ku blahu lidí a k věčné slávě Páně. —

Nejzdrárnější učeň Apoštolů byl bez odporu král Boris, v němžto lásku ku krásnému jazyku mateřskému, k písemnictví a ku vědám rozdmýchal Methoděj. A tato láska ku vzdělání národu našemu utěšeného ovoce nesla, že brzo množství spisovatelů v Bulharsku se vyskytá. Syn Borisův učený car Bulharský Simeon (890 — 927) sám knihy řecké na slovansko překládal i jiným překládati poroučel, jsa první korunovanou hlavou mezi spisovateli slovanskými. Biskup Klement navrátil se z Moravy do Macedonie rovněž mnoho knih sepsal, taktéž Jan exarch, biskup Konstantin, kněz Gregor, mnich Theodor Doksov a jiní. — Podobně zajisté zkvétala literatura a vzdělanost na Moravě; bohužel že bouře, jakáž příliš časně zachvátila krajiny naše, zničila i plody

prvotního písemnictví našeho, tak že ani knihy Cyrillových a Methodových ani spisů žáků jejich zvlášť — Gorazda a Klementa se nás nedochovalo, a písmo Cyrillské latinskému se slovanskou liturgií ustoupiti muselo; nicméně však základ položený potral, když i počátky budovy rozbořeny jsou, a potomci stavěli věčně budovu literatury a osvěty dále tak, že národ náš v dobách takových literaturou a vzděláním se honosil, kdy jiní národové teprv kamení ku stavbě sbírali. A když také u nás Cyrillice latíně ustoupiti musela, přece dosud veliká polovice slovanského světa užívá jí ve spisech a knihách svých.

Snažili jsme se doposud vylíčiti dary, kteréžto Apoštolé naši národu našemu donesše největšími se mu dobrodinci býti prokázali pro věčné časy. A tudyž nelze již nepřiblížiti se ku světcům našim, abychom i s osudy jich se seznámili, a seznali ony práce a utrpení, ve kterých jim strádati bylo, když obětující národu našemu svůj blahobyt ve vlasti, poklid klášterní, své zdraví a svůj život zasloužili si, by co znak slávy apoštolské a útrap takorůzka mučennických zaskvěla se na jich hlavě:

Dvoji koruna.

Dobry boj jsem bojoval, běh jsem dokonál, víru zachoval. Naposlody složená jest ml koruna spravedlnosti, kterouž mi dá v onen den Pán, spravedlivý Soudec.

1. Tim. 4. 7, 8.

Říme, město věčné, město národů, kolébko křesťanství, zavlažena tolikerou krví hrdin mučovníků, ty sídlo stolce Petrova i nástupců jeho, město svaté i nám Moravanům proto, že přechováváš v lůně svém jednoho z Apoštolů našich, jehož kolébka ve východu řeckém stála a jehož činnost Slovanským národům ku spáse dopomohla, — přechováváš co drahocenné rukojmí věrnosti národa našeho k církvi, jejíž viditelnou hlavu hostíš; — o tobě zde nám zvolati s básníkem našim:

Říme o ty město veleslavné,
Církve svaté věčná nádhero,
K tobě se má srdce, veľkero
Přivínuje v lásce nevyřpané!

I my na pouť své po minulosti ubíráme se ulicemi Římskými, nehledáme však Vatikánu nebo chrámu Svato-Petrského, aniž vkráčíme ve chrám Klementův, kde se před nedávncem položily ostatky papeže mučovníka přinesené sem věrověsty moravskými, mineme rychlým krokem cesty ondy ještě jásajícím lidem naplněné a vkročíme v malou komnatu klášterní, kdežto apoštol náš svatý Cyrill chystá se na cestu — ne zpět k národu moravskému — ale do vlasti nebeské, aby složil těžký úřad svůj v ruce Hospodina, a přijal v odměnu korunu slávy.

Ejhle tu leží na loži smrtelnou stížen nemoci apoštol, jehož slova plamennou výmluvností učila Moravany pravdě Boží, oko jeho započetá ve kraje nadzemské, ústa pohybují se v tiché modlitbě, ruka jeho ale tiskne poslední sílou ruku bratra velikého Methoda, kterýžto vedle stoje hlubokou bolestí alze roní. „He bratře“ — toť jsou slova Cyrillova věčně památná — „posud jsme dva jako spřecheni od Boha k jednomu dílu táhnouce brázdou na roli jeho; já nyní padám na liše dokonávaje žen života svého. Vim to, že miluješ velmi horu a toužíš po samotě klášterní. Než prosím tebe, k vůli té milé hoře neostavuj — neodřekni se, neopouštěj učení svého na Moravě. Zůstaň u toho dobrého lidu a vyučuj ho pravdě Boží.“ — Pro rockým okem nazíral do tmavé budoucnosti, tušil, že nové pohromy a nátlaky přiválí se na stádec jeho. O jak rád by děle ještě pracoval na vinici Páně, jak rád by i život svůj položil za ochránění lidu milovaného od strasti a nehod, jež mu hrozily. Než Bůh jinak určil. Odevzdav se tedy ve vůli jeho — do posledního okamžiku modlil se ještě za národ mu svěřený, za národ náš, a modle se usnul v Pánu, aby

pokračoval ve přimluvě své přede tváří Božskou. — Vůkol panoval tichý pláč vděčných učeníků a Method prodlel dlouhou ve hlubokém žalu u milovaného bratra. Tu ležela bez vlády, beze slodu života schránka ducha svatého a velikého, s kterýmžto společně pracoval, těšil a silil se v útrapách života apoštolského. O jak mu samotnému trudno! — o jak milostivě kyne palma míru z posvátné samoty kláštera Olympského, jižto byl zanechal k vůli bratrové — avšak poslední slovo Cyrillovo ještě zní mu v útrobě rozechvělé a již neváhá děle, již chápe se věnce trnového, kterýžto mu posud s mileným bratrem dělití bylo a vtačit jej sám na hlavu svou. Ach jakých prací, jakých útrap ho ještě čeká! Není-li celý ten život apoštolský cestou trnovou, nebyl-li až dosud naplněn hojně namaháním, strastmi, nevědekem a křivdami? — Zdaž nemuseli sv. bratři co obžalování odebrati se do Říma, aby očištěni se před Hadriánem II. ze lživého obviňování sebe i národ svůj od delších nájezdů a křivd uchránili? Věděl pak Method, že to jen počátkem jest strasti nesčíslných, jež naň čekají ze strany litých, nepřátel. Avšak u mrtvolý bratra zvěčnělého utvrdil se v něm úmysl navrátiti se do Moravy za národem svým a světec bratr vyprosil mu stejnou dobou u Boha vytrvání a síly. — I pochován sv. apoštol náš v Římě v zemi oné, jež přechovává těla tolik tisíc svatých, a Bůh vykázav sv. Cyrillovi hrob ve městě Petrově, vykázal i Slovanům těžiště církevního života tam, kde hlava církve katolické trůní. Ano na poslední cestě své vedl sv. Cyrill poprvé Moravy ku stolci Petrovu; Method však vrací se co biskup Moravský opět k národu svému, doprovázen kněžími, Moravy to v Římě vysvěcenými.

Než bohužel smutně to vypadlo na Moravě za času toho. Nová krutá válka zurila s Němci a ku

zlému se schylovala konci. Byl to boj krále Ratislava o samostatnost vlasti nepřátelskými sousedy neustále a bezprávně porušovanou. Na krvavém bojišti nebylo ovšem lze Methodu hlásati míru. Uchýlil se tedy na čas do zemi knížete Kocela, křesťence a žáka svého zvláště milovaného, nežby mír vlastem Moravským opět se navrátil. Avšak větší pohromou než nepřátelská válka hrozili sv. apoštolu a dílu jeho bývali misionáři Moravy, biskupové a kněží sousední, a odtud již život Methodův jest nepřetrženou radou činnosti apoštolské i utrpení mučnických. Solnohradští totiž a Pasovští biskupové a kněží nenáviděli apoštola, jehož práci Bůh více požehnal než namaháním jich, ježto se ani dařiti nemohlo; poněvadž nebyli jazyka slovanského znali, a poněvadž jim bylo u lídu našeho s předsudkem zápasiti, jakoby jim bylo běželo o nadvládu, o podmanění národu našeho pod jho německé.

Závisti vedeni žalovali opětně u papeže, že Method slovanského jazyku při službách božích užívá, a podporování jsouce jak se zdá Svatoplukem, kterýžto mezi tím hanebnou zrádou strýce svého Rostislava trůnu Moravského se zmocnil, sepsali spis žalobný, ve kterém nároky své na Moravu opětně odůvodňovali; ano jávše sv. Methoda do vazby (žaláře) vsaditi jej neostýchali se, tak že co mučeník pravý po tři léta strádal apoštol náš u vězení, až na vyzvání papeže Hadriána oková sprostěn jest. Nástupce Hadriánův papež Jan VIII. rovněž zastal se rozhodně sv. Methodia, zamítuv spomenutý spis obžalovací a potvrdiv všechna ustanovení svého předchůdce, ubezpečil další působení apoštola. Bylo tedy nepřátelům jiných pikel a žalob vymýšleti, aby cíle svého dosáhli.

Zatím pak svatý muž Boží s horlivostí neunavnou pracoval na vinici Páně. Od hor Karpatských až dolů

přes Dunaj k moři Sinému vztahovalo se pole jeho činnosti apoštolské; od Vltavy v Čechách až po hranice říše Bulharské musil konati cesty; — tu nevrážili naň zarputilí pohané, tam proatopáské dvořanstvo, onde zárliví soupeřové — mnohdy nebylo panovníka, jenž by jej chránil ramenem svým, k lyž Svatopluk na vážného káratele byl zanevřel; — sv. Method ale putuje, pracuje, horlí neohroženě — bez ustání. Kde mu kyne naděje, že by Christu získal duši — muž Boží neuhýbá se ni žádnému nebezpečí, neleká se ničeho, nebojí se leč, aby nepronechal své povinnosti, neproměškal povolání svého. Silen důvěrou v Boha žlape on po draku a basiliskovi, bytby i tisícero hlav ohněm srčících proti němu pozdvíhovali. Tak jedná muž Boží! Víra jest mu štítem a pravidlem, pro niž hotov jest trpěti, umříti; láska horoucí Christem roznicená jest ohniskem činův jeho, pákou a silou veškerého života. Pracoval úsilovně apoštol Páně; nelenili ale také nepřátelé jeho.

Nemohouce proti samostatnosti církve moravské ničehož poříditi žalovali sv. Methodia z kacířství, že totiž jako Photius vynecháváje slova: „Filioque“ v Symbolu nevěří, že duch sv. od Otce i od Syna pochází a že tudíž slovanského obřadu jen proto užívá, aby rouškou řeči neznámé zakryl před světem bludy své. — Takovouto podlost osmělili se zaslepeni přičítati muži, kterýžto kdysi vážen jsa u dvoru Císařského hodnostmi a slávou by obsypán byl býval, kdyby se byl přivinouti chtěl pod vrchní zprávu patriarchy tamějšího, státi se tovaryšem Photiovým, muži, jehožto jediné slovo bez pochyby by bylo do stačilo, aby se všechny krajiny Bulharské bez toho již nemálo pobouřené mu oddali co metropolitovi Moravskému, jenž se tedy státi mohl metropolitou církvi bulharských, ochrany pozívaje u císaře Basilia i krále Bulharského, kdyby byl zapřel

jednotu učení a církve, kdyby byl přerušil spojení s Římem. Znal však svatý Otec Jan VIII. pravověrnost a šlechetnou duši muže apoštolského lépe jak vlastní král moravský Svatopluk, jenž uvěřiv napolo neustálému osočování, sám již papeži pochybnost o sv. Methoději byl sdělil. I objednal sv. otec Methodia k sobě a vyšetřiv důkladně nevinnost jeho, přísnými rozkazy zjednal mu žádoucího míru, aby posilniv se na hrobech knížat apoštolských i zvěčného bratra svého sv. Cyrilla vroucnou modlitbou, — dokonati mohl na Moravě dílo apoštolské.

Co biskupovi záleželo mu mimo utvrzení v náboženství nejvíce na tom, aby dobrých a horlivých kněží národu a církvi odchoval. I žehnal mu Bůh jako i ve všech ostatních pracích jeho. Příkladem svatým více než slovy povzbuzování řadili se kol pastýře i učitele svého horliví učenci, kteréžto sám ku kněžství připravoval. I přibývalo vůči hledě kněží hodných, celou duši oddaných církvi a biskupovi svému; byli to ponejvíce tuzemci domácího slovanského jazyka cele mocni i počítáno jich při smrti sv. Methodia na 200. Mezi nimi byl králevič Slavomír, jenž tak statně chopil později meče za obranu vlasti a bezpochyby s ním také synové jiných vládek moravských. O jak svatá musela to býti horlivost ve sboru tomto chovanců kněžských sv. Methodia. On zajisté připravoval je důstojně pro veliký úkol, k němuž je odchovával k rozšířování království Božího na zemi, a ku správě národa zvláště tehdy, až by on ze světa se odebral, bojovati je učil proti nepřátelům Boha a národa, učil je knihám svatým i vědám bohomyslným, naváděl je k lásce drahé vlasti i řeči materské, tohoto klíče srdce lidského, kterýmžto odemykati je učil srdce a ducha lidu svěřeného. Především ale hleděl upoutati je k Římu a církvi katolické tomuto středíšti křesťanstva, kam tak často byl zavítal pro útěchu a posilu ve

pronásledování svých. Věděltě sv. apoštol, že dokud Říma se přidrží národ — nezahyne na věky, bytby i zevně přemoci nepřátelaké nedolal, že mu jen v katolické církvi nalezení lze síly životní, jež ho zachráni před záhubou a dopřeje mu žádoucího vývinu.

Bohužel, že se nám tak málo zpráv o těchto prvních chovancích sv. Methodia dostalo; jenom jména se nám dochovala předních a nejvýtečnějších ve sboru tomto kněžském. Byli to Klement, Naum, Angelar, Sava a Gorazd, kteřížto se sv. apoštoly pode jménem sv. Sedmipocetníků v církvi za svatě se slaví. —

Takovou měrou dílo Boží, jak srdce si žádalo, dařilo se v národě velmi utěšeně. Církev moravská papežem Janem prohlášena za samostatnou zkvétala vůči hledě. Na žádost Svatoplukovu podrizen sv. Methodiu suffragan Nitranský Wiching a netrvalo to dlouho, a do Říma ubíral se opět z Moravy kněz, ježž Method uznal za důstojného biskupské hodnosti a ježž král Svatopluk vypravil k sv. otci pro posvěcení. A tak přibývalo neunavnou činností Methodiovi denně listů vavřínových do koruny slávy, a však množilo se i trní ve věnci mučenickém, an každý nový výsledek nepřátele ku větší ještě zúrivosti ponoukal.

Nemohouce u spravedlivých papežů ničeho poříditi, násilím museli vydobývati choutek svých. Věděli předobře, že celé působení Methodiovo závisí hlavně též na vážnosti, jaké u krále požíval, kterouž tedy všemi prostředky podkopati jim bylo. Nástrojem k tomu byl jim had, kteréhož si Method na hádrech byl vychoval, suffragan Wiching. Podvřezným listem co brevem papeže Štěpána V. líčil Methodia co kacíře a sobě uděloval úřad dohlídky nad ním; tím docíliti chtěl, aby Methoděj co lhář a pokrytec u Svatopluka se objevil. I prikvačili na svatého muže

boje nejkřutší. Avšak opuštěn od panovníka nestál tu samotěn, byl s ním věrný národ a věrné kněžstvo. Neohrožený stupuje Method před Svatopluka, důvěrně obrací se do Říma o vysvětlení té věci, a o útěchu ve strastech nesčíslných, jakouž tam i našel. Radostí splešati musí srdce každého Slovana nad listem, jakýmž sv. otec Jan VIII. svatého muže těšil v plné míře uznávaje jeho šlechtnost a neúhonnost a zatracuje podlé počinání odpůrců.

Byl to snad poslední tuhý boj Methodiův, nebo poslední leta života dáno muži Božímu v pokoji prožiti. — Činnost Methodiova i utrpení a boje jeho základem byly onoho vrcholku slávy a leaku, jakéž říše Moravská pod mocným čezlem Svatoplukovým toho času dosáhla. Vítězbně skončiv války s Arnulfem císařem Německým, upevnil Svatopluk říši svou i moci zevnitřní a hledě dávná provinění svá všemožným způsobem napravití, stal se zajisté největším panovníkem svého věku, jehožto říše i co do velikosti i co do správy s jinými závodila.

Co zatím veliký tento král o stránku hmotnou říše a o zevnitřní blahobyt národa se staral, pečoval Methoděj co dobrý otec až do konce dnů svých o stránku národa mnohem dražší, totiž duchovním slovem, činem, utrpením. A tak v blahém pocitu požehnaní Božioho, kteréžto jeho práce všude doprovázelo, a zakoušeje již utěšeně dozrávající ovoce na stromu křesťanství jim štěpeného maje kol sebe sbor zbožných nadšených láskou k Bohu a církvi synů, kněží mohl zvolati se Simeonem: „Nyní propouští Pane služebníka svého“.

I bylť dnová jeho již sečení; přibývalo mu každým dnem břemena věku i hodina k odchodu k otci nebeskému se blížila. Již stříbro krylo hlavu i bradu vážného starce, avšak třesoucí se ruce ještě žehaly národu. I ty poslední doby drahého života zaujímal práce apoštolské

hlavně pak péče o zřízení církevní a ustanovení hodného nástupce, metropolitu. Věděltě, že cizozemec Wiching nemá srdce ni k národu ni k církvi a tudíž obávaje se, že by pletichami a laťi za nástupce jeho vyšínouti se mohl, svolal ještě v posledních dnech života svého slavnou synodu (sněm kněžský) na Velehrad. Sešli se kněží z velkodiěcse Moravské, s žalostí vyslechli slova loučícího se s nimi apoštola i otce laskavého; srdce se chvělo při myšlence, žeby ztratiti měli hlavu svou, avšak rozum velel opatřiti církev nástupcem důstojným. A Bůh sám se o takého postaral. Vynikal mezi učeníky Methodovými nade všechny zbožností, dary ducha i učeností kněz Gorazd. Ze pak jsa rodilý Moravan i v jazyku latinském a řeckém dobře se znal, mohl snáze než jiný zastati důležitý úřad, a fidiiti církev, v níž mimo obřadu slovanského i latinský a řecký kvetl. Když tedy kněží shromáždění sv. Methoději zůstavili, aby on sám ustanovil jim nástupce, ukázal muž Boží na Gorazda, řka: Tento buď dle vůle Boží i mojí mým nástupcem.

A tak byl ku konci přivedl dílo své, jež v důvěře v Boha se svatým bratrem na Moravě byl počal, an nemoc poselkyně smrti se ukázala. Bylo to na květnou neděli, kdežto sv. biskup již onemocnělý naposled do chrámu Velehradského vstoupiv, poslední ještě obět konal a národu, králi Svatoplukovi i celé říši jeho poslední požehnání uděloval. O kdož dovede se vymysleti v okamžik ten, kdy drahý otec s dítkami se loučil, kdo popsati může bolest lidu moravského, kdy naposled jej žehnala ruka, kteráž je byla pokřestila! — „Střežte mne děti“, vece svým věrným apoštol, „střežte mne do třetího dne.“ Veškerá církev, národ i kněží trvali na modlitbách dle žádosti svého pastýře, kterýžto duši svou na pouť do Velehradu nebeského chystal. I stalo se jak byl předpověděl. Třetího dne z rána

r. 866, 6. dubna zesnul veliký náš apoštol smrti spravedlivých.

Osirelý národ s Methodiem pochoval i dobu největší slávy a blaženosti své. Neboť s nim klesla do hrobu i svornost, jižto svatý nebožtik tak krásně udržoval mezi knězi rozličných obřadů. Nešlechetný Wiching lstivostí svou brzo opanoval nad Gorazdem i knězi slovanskými, kterižto i vlast i národ svůj opustiti museli, vyhnaní byvše do ciziny; a v nedlouhém na to času vidíme Moravu zahalenou chmúrami zkázyplné vražedlné války.

Již to modré nebe nade vlasti se černá, lečby záře požárů je rudým ohněm barvila. Země duní pod kopyty vrahů; — v krutém boji viděti poslední hlouček hrdin proti strašlivé přemoci divých Uhrů a Němců hájiti vlast. A již i jemu naděje všechna zmizela — zrakoma bolestně zoufalosti pohlédá hrdiný vůdce k nebi, mečem klestě si nepřátelami dráhu — až proklán šípem, klesá z ore — Mojmir, syn Svatopluka, poslední král Moravský. — Nad ním vyvstává spousta plamenů a kouře, zdě posvátného Velehradu se boří pode krokem divochů a již jí není více — té slavné krásné veleřiše Moravské.

A když poznenáhla se rozcházejí kouřaviny — truchlé oko darmo hledá báně sídla královského — Velehradu není více — darmo ptáš se po králi — králc není více a koruna jeho ponořena na věky do lůna mořského! — I chceš vyplatiti žal svůj na hrobu Methodově — a hle nikdo nemůže ti udati místo, kde lid moravský pohřbil otce svého! —

Avšak odvratme již oči svých od obrazu toho; poklady nejdražší přece nevyrvány národu nižádným nepřitelem, a při pohledu na ně lehce nám ztráty všeliké oželiti. Nepanuje sice Moravě mohutný král — ale Christus zůstal králem ve

srdcích Moravanů, — neleskne se tu sice koruna Velkomoravská avšak koruna nebeská s pozemskou se neztratil; — nezná Moravan hrobu Methodova, avšak dědictví svatých bratří dary, jež mu byli přinesli, víra i osvěta oblažují národ i

Po tisíci letech.

Velebrade povstaň se své anti,
Vesna přišla k třetímu národu,
Slunko zlaté vzešlo na kienuti.
(Sušil.)

U večer přede dnem novoročním roku Cyrillo-Methodějského 1863 zazníval po vlasti naši slavný hlaloh zvonů, a po celou hodinu vítaly kovové jazyky chrámů měst i více moravských snižující se z končin rájských rok památky tisícileté na luby pozemské. Se zvuky těmito vstoupali k nebi kající hlasové moravského lidu, jenžto s pastýři svými ve chrámech kleče žalmy kající se modlil, děkuje Bohu za dobrodiní v minulém tisíciletí obdržena a odpouštění žádaje za všechny poklesky, jimiž národ i předkové jeho se provinili. — Tisíc let! jak významu plná to slova, chovající v sobě tolik dob slávy i hany, cnosti i hříchu, spásy i záhuby! O jak mnohá bouře převalila se dobou touto nad hlavou národa, záhubnými blesky drtic paláce i chýžky, životy i srdce lidu našeho. S jakými boji zápasiti bylo dědictví Cyrillo-Methodějskému, darům těm nebeským, jakéž nám donesli, darům víry a osvěty v času tomto, a jakých zápasů jim přestáti ještě bude v době příští! — Věru tolik nebezpečí a útoků pokladům těmto hrozilo, že nelze leč přimluvě našich apoštolů přičísti, že se nám až posud uchovaly. Vůdcové národa upadli v hluboký zimničný sen, i blouznili v něm řečmi i skutky způsobem se zákony církevními a s podstatou náboženství se neorovnáujícími. A zatím pustly chrámy i školy a lid ztratil lásku i důvěru k učitelům svým nenáviděti a opouštěti jich počal.

I kořistil z toho nepřítel, svedl některé a obral si je za nástroj svůj. Tito pak jsouco rozumu ovšem bystrého, ducha ostrovtipného ano i života i srdce dosti neúbohného ale myslí hrdé, vysoké zastávali dobře úkol dáblem jim svěřený rozeslávajice semeno růžnic v cirkev Christovu, tak že roztrhán národ ve strany sobě odporne, jejichžto heslem zde západ, tam východ, zde Řím, tam Praha, tuto kalich, jinde Tábor, brzo Hus a brzo Luther se stal, sám svou sílu a slávu ničil, takže v krvavém boji otec se brodil v krvi synově, bratr v krvi bratrově, že svatyně loupěny, przněny a vyvracovány jsou. Valná část národu zbouřila se proti Římu zaslepena pobloudivými vůdci a drážděna úspěchy zbraní svých. Takto zuřily války husitské ve vlasti, jižto Cyrill a Method kroky svými zasvětili, takto rozžata pochoděň války třicetileté v hlavním městě národa a království proti sobě rozdělená pustlo, veliká svatyně Hospodinova v Slovanskostvu vyvrácena jest vlastními syny, domy a ulice měst a dědin moravských ozývaly se pláčem a kvilením. Jedna ratolesť odstěpovala se za druhou od vinného kmene Christova, anděl strážce opustil ubohou vlast, cizí víra, cizí duch i mrav podmanily ji. Nenávisť bratrská, kacířství co stohlavá hydra vzrůstající rozežírala jako rak kdysi tak veliké, tak mocné, tak svaté tělo, až konečně všech sil zbaveno, ve mdlobě kleslo zřetaveno jsouco kruté ale léčivé ruce přísného soudu. O jak tu bylo národu zapotřebí mocné přimluvy svatých jeho orodovníků! I přimlouvali se zajisté; nebo hle národ probudiv se ze mdloby své radostně opět vstává, aby shromáždil se po tisíci letech u kolébky křesťanstva na posvátném Velebradu, opět silen, zdrav a sjednocen u víře v církvi katolické.

A takto řízení Božímu jenom děkovati jest za uchránění víry ve vlastech našich; avšak nepřátelé

její dosaváde živou a sbírají se vším úsilím pole, aby konečným útokem z kořene ji vyvrátili. Ba zdá se, že v době naší nad jiné povážlivější Bohem uštědřena slavnost tisícletá sloužití má národu našemu k tomu hlavní, aby se posilil a utvrdil u víře k novým bojům. — Nebo

S urputností holemého draka
Pozdvíhá se nyní uvěra
Aj viz jaká její nádhra,
Jaká pýcha, vzdornost, zpupnost jaká!
(Sušil.)

Chová zajisté národ náš ve vlastním lůně svém mužů bohužel vplyvu nevšedního, kteříž usilují rozšířiti v národu ducha světského, duchu Božím protivného; usilují rozšiřovati místo osvěty křesťanské, světlo bludné nevedoucí k Bohu, světla všech světél, ale odvádějící od něho v říši duchů bludných, klancích se šelmě, tající sedmi hlav a deset rohů a na rozích deset korun — šelmě, jižto dána jsou ústa mluvící věci veliké a rouhání, šelmě rouhající se Bohu, rouhající se stánku jeho i jmenu jeho i těm, kteří přebývají na nebi. A šelma to jest nevěra, novopohanská osvěta a smyslnost, která ze zkaženého západu jako hlíza morová dál a dále se rozlízá a pod rouškou světla svobody a blaha národy otravuje v samém kořenu života. O kdožby tu ne zvolal s básníkem našim:

Povstaň jednou opět v tuto dobu
Methoději vlasti proroku.
Vylej řeci v prudkém výstoku,
Aby vnikla do nejzazších drobů.

Avšak již tomu tisíc let, co nedlí více prorok u národa svého. Kdož ti bude tedy záštitou a vůdcem ve hrozcím ti boji? Kdož tě povede ku vítězství nade vrahy víry a křesťanské osvěty tvé, kdo i dále chrániti a opatrovati bude tyto nebeské poklady tvé? — Kdo jiný jako ti, jižž sv. apoštolé zanechali moc i úřad svůj, kdo jiný, než tvoji biskupové a kněží. Ano o horlivé kněžstvo žádej národe můj Boha

i svatých apoštolů svých, o kněžstvo, kteréby rovně k církvi Boží lnulo, jako k národu svěřenému, kteréžby dovedlo s prospěchem rozšiřovati království Boží mezi tebou, kteréžto dle příkladu sv. apoštolů nepřístupno pošetilé toužebnosti po cti a slávě tím horlivěji by vyhledávalo čest a slávu Boží ve spásu národu, kteréž by však se neostýchalo, otuženo ohněm příkoří a strasti zmužile proti každému hájiti práva své církve, svého lidu, neohroženě zastávati pravdu a dobývati sobě i národu taktu nebe. — Než Bohu díky takovýchto kněží, národe můj, již uštědřil ti Bůh nemálo, a viz jak šťastně za posledních let víru a osvětu křesťanskou hájili. Kolik tisíc kněh rozesílá se každoročně po městách i dědinách tvých dědictvím svato-Janským a Cyrillomethodějským snažením bohounylných tvých kužlů! Jak zkvěta úcta k svatým apoštolům, jak se zvelebují Velehrad i nábožné poutě jeho přičiněním kněží? Hlavní podporou a okrasou literatury tvé a tím i vzdělanosti tvé jsou zase synové Methodovi a komu nás vůbec děkovati za uchránění a zvelebení víry, osvěty i národnosti své jako svym duchovním? A jakby také jinak jednati mohli majíce za vzor ony dvě zářící hvězdy sv. Cyrilla a Methodia jsouce učny a syny jejich?

Proto poklekni každý v nejhlubší pokoře a z celé duše zvolej: Nehynoucí sláva buď Cyrillu a Methoději, našim svatým dobrověstům a největším po Bohu dobrodincům, jenž rod náš blažnou nebes láskou s Christem slučují:

O vy bratři přeavati,
v pláči jest nám volati,
ať ráj čirý
svaté víry
nikdy nám se nestrati.

Orodujte u Boha,
ať se vzdál mátoha,
vždy ať v krásě
saskvívá se
nad Slovany obloha.

Starodávná poroba,
nesvornosti hanoba,
národ plhá
a nás stíhá
jako zhoubná choroba.

Zlomte svodnou osnovu
těchto nectných okovů,
stvořtež pevnou
v láce zjevnou
u Slovanův obnovu.

Šťastný.

Drobnůstky.

Jiří svatý ctil se co patron v Anglii a v Rusku. Jisto jest, že již v 4. století v Řecku a v zemích byzantských se co svatý ctil; však na Krimu a v Tatarsku jemu co bohu se klaněli. Vesměs se kreslí jako jezdec, kterýž probodá draka. Král anglický Eduard III. v bitvě u Kresčáku jej za heslo si obral, a obraz jeho buď na stuze aneb fetězi rytířům „podvazku“ přivěsil. — Ale mnohem dříve než v Anglii přijala knížata Ruská obraz sv. Jiří do znaku svého, což tím se dá vysvětliti, že jakož víra křesťanská z Byzance k Rusům přišla, i spolu s ní úcta toho svatého původ svůj brala. Podivný býval v Anglii způsob, na sv. Jiří modrým kabátem se přiodívati. —

Apelles. Apelles narodil se 354 před Chr. Pánem a dospěl brzo k takové dokonalosti a slávě, že pokládán jest za prvního malíře té doby a nejmocnější panovník starého věku Alexander Veliký, král Macedonský od nikoho jiného malován býti nechtěl, než od něho. Ale veliká přízeň, kterou mu slavný král při každé příležitosti prokazoval, nebyla s to, aby jej učinila pochlebničkem královým. Ano, vypravuje se, že když jednou týž král Alexander navštívil dílnu Apellesovu a prohléžaje si obrazy tu rozestavené, ty chválil, ony tupil ale tak, že bylo viděti, že malířství málo rozumí; Apelles obrátil se ku králi těmito slovy: „Velikomocný králi nemluv dále o obrazech, sice se ti učenníci moji vysmějí.“ — Veliké obrazy jeho chovány byly ve znamenitých chrámech řeckých, odkud později vítězni

Římané mnohé z nich do Říma odvezli, aby jimi chrámy své ozdobili.

Zikmund císař, žádán jsa jednou od jednoho z obecných jemu milého, aby jej urozeným totiž šlechticem učinil, důvtipně i amóšně mu odpověděl, rka: „Bohatým aneb osvobozeným tě mohu učiniti, ale urozeným neb zšlechtilým nikoli nemohu.“

Aristip filosof prosil u Dionysa ukrutníka za přítele svého. Ukrutník nechtěl slyšeti prosby jeho. I padl Aristip k nohám jeho a prosbu svou opětoval — a vyslyšán byl. Když mu mnozí domlouvali, že by tím se pokořením vzácnost svou snížil, odpověděl: „Nejsem toho vinen, Bůh svědek mé duši; ale Dionys, že v nohách má uší.“

Hesla některých slavných mužův našich.

Bechyně z Lažan, Adam (r. 1629.) „Mlčky jsem a doufám.“
Budovec z Budova, Václav cis. rad. a čes. spis.: „V Bohu síla!“

Hlavsa, Radoslav z Liboslavice mincmistr na Horách Kutných: „Uprímnost v Bohu pravá ctnost.“

Jiří, král český: „Pravda vítězí.“
Kiňšti z Vchynic a z Tetova: „Bůh čest a vlast.“

Krakovští i Kibšteinsti hr. z Kolovrat: „Věrně a stále!“

Lažanský z Bukové Frant. Adam (ze 17. věku): „Vítězství nebo smrt.“

Lipovský z Lipovice, Jachim (1599): „Co jest do člověka přívětivého, když v něm není srdce upřímného.“

Vlasti.

Znáš-li mocnost svaté lásky,
A tu pevnost její pásky?
Vláda její prebláhá
Za kraj hrobu zasahá.

Kdo k nám lásku tady choval,
Ten by tam nás nemiloval?
Kde trůn Boží poblýská,
Tam zdroj lásky vytrýská.

V onom lásky svatém zdroji
Nebočtan svou duši poji;
An pak láskou oplývá,
Všem se láskou vylívá.

Tam i naši patronové
Ku poněť lásky nově
Váží z toho pramene
K spáse svého plemene.

Zpojení tím Božím tokem
Hleď s nebe milým okem
Na rozmilou dávnou vlast,
Na strast její, její slast.

Srdce jejich pláče v hoři,
Když ji blud a necnost moří;
A když cností zarodí,
Nová slast jin vychodí.

Ó má vlasti, na to pomni,
Patronům svým želd skromni.
Výhost dej vši mrákoťe,
Zkvítej v pravdě, ve cnotě.

Tož ti svatí budou jásat,
Budou za tě žalmy hlásat;
Jako sámě rozseté
Bláho tvoje rozkvěte. Sušil.

Historické upomínky v Čechách a Moravě.

Ačkoliv Slované a Němci za pravěku téhož byli původu indoevropského*), změnili se dlouhým stěhováním, povahou svých schopností a přirozeností krajín, v nichž potom přebývali, tak, že zapoměvše své bývalé spřízněnosti, nemohli se ani poznati, když se v nových vlastech co sousedé zase spolu potkali.

Čechové přišedše z krajín Karpatkých (z Bělocharvatska) do nové své „žirné“ vlasti (451), usadili se jako na rozhraní mezi ostatními

Slovany a Němci, s nimiž se záhy počali stýkati obchodem, způsobem mírným i válečným. Jsouce oba národové povahy a dějin rozličných, mívali často nepokojné spolu sousedství, nevoli a rozhořčenost. Oba národové milovali sice svobodu, ale nestejným způsobem přáli jí i jiným. Němci byla oblibou honba, výboj a válka.*) Čechoslovanům pole, řemeslo a zbraň k bránění sebe, ne k podmaňování sousedů; Němec měl rozličné stupně svobody a hodnosti osobní, Slovan vážil si osob výtečných, maje služebníky, ne však otroky; Němec měl dříve soustředěnou státní moc, přijal dříve křesťanství a s ním i vzdělanost latinskou, u Slovanů patriarchální zrnáhalo se státní moc později, když již soused zmohutněl; předkové naši klaněli se svým bohům, když již Karel s Římem o vládu na západě rozdělil se. —

*) Národové, kteří dříve v Evropě bydlí svá jmenli, jimiž i nyní Evropa jest obydlená: Řekové, Italikové, Slované, Němci a Kelti, přebývali před pravěky s Indý a Peršany na vysočině asijské jsouce jedním pránarodem neb prakmenem, nyní indoevropským zvaným, majícím jeden jazyk, jednu vzdělanost, která se nyní bádáním jazykovým a historickým dosti důkladně již poznává. Čím dále pak se od prakmene toho odštěpovaly jednotlivé ratolesti, tvořice pro sebe svlátní národy, tím samostatnější vzdělávaly sebe i svůj jazyk, tím více lišily se od sebe, stávajíc se nepodobnými prakmenu, z něhož pošly.

*) I jméno German, jímž Gallové a Římané Němce jmenovali, znamená dle Jakuba Grimma toho, kdo ve válce volá neb křičí.

Není tedy divu, potkáváme-li se již za nejstarších částí pro takovou povahu a dějin rozdílnost s nechutí mezi oběma národy!

„Nechvalno nám v Němcech hledat právo!“ hovořil Ratibor na sněmu Libušině, když „lité“ Chruďoš, nespokojen jsa s vládou a řády domácími, podle práva německého žádal, aby mu co prvorozenému dána byla dědina otcovská, o níž se s bratrem dělit nechtěl. Tu se tedy již podle nejstarší naší památky literární odporne potkala rozdílnost práva dědičného obou národů*) podporující samochťivost nespokojence a vzbuzující hněv v těch, kteří přáli právtm otci přinešeným. A tak i v jiných věcech táhli se nespokojenci na práva německá, jako i ti, kdo se o trůn ucházeli, často k císařům německým se utkali, rušíc tím neodvislost a práva země České.

Pokoušel-li se kdo o hranice naše aneb o podmanění celé vlasti, kdož to byl jiný nežli nejbližší soused silnější a mocnější? — a kdo na Slovaný chodil se zbraní, toho nemivali ovšem rádi, proto že mu ani v míru nevěřili. Proč by Čech o Duryncích, s nimiž se za pradávna často býval potýkal, dobře býval nasmýšlel, za listivé a zlostné jich pokládaje, kdyby mu byli častých nečinili příkoří? Hlásal-li pak potomkům národní zpěv hrdinské činy předků, jak silný Záboj pádným mlatem skolil Luděka vůdce nepřátel, kteří utikajíce byli by zahynuli, popadávie a potopívie se v Českých vodách, kdyby se byl bratr Slavoj za ně nepřimloulval; jak Sasákům do Čech vpadším (1203) bylo úpěti a utikati; bývalo-li vypravováno od starců a kronikářů, mnoho-li nepřátel

*) Slovanským Čechům bylo právem dědičným: buď se synové nedělili o dědictví otcovské, vládnouce jim společně, aneb se o ně rozdělili rovnou měrou starší i mladší. U kmenů německých dědívál větším dílem prvorozený; jenom někde bylo obyčejem, že věci některé dostávaly se synům ne podle stáří nýbrž podle udatnosti a statečnosti.

v pohraničných lesích Českých navždy bylo urázlo: nezapomínala zajisté i druhá strana, se Slovaný válečiví, na porážky své po mnohá pokolení, jako mezi německými Sasy dle starých svědectví dlouhá léta nevyhasl plamen zlosti, kterou vzbudilo u Chlumce slavné vítězství velikomyšlného Soběslava nad Lotharem (1126). Vůbec mívají, kdo spolu válčí, druh druhá dlouho ve zlé paměti — se sousedy pak mívali Češi časté války, tak že i v 13. století kníže Zálabský vyslovil starou zkušenost: v míru moudro čekati válku, vezdy nám jsou sousedé Němci.*) Bývalo tak i mezi jinými národy staršího i pozdějšího věku, bývalo tak mezi Čechy a Němci.

Ani křesťanství, zákon snášlivosti a lásky, nemohlo smířiti, co na sebe po staletí hněvem zahorelo.

Slované pohany jsouce a pravého Boha neznaajíce, pobožným srdcem lnuli k bohům „svým spásám,“ a horšili, ba i zbraně chápali se, když jim z Němec „cizími slovy“ přicházeli hlásat Krista, káčet posvátné háje a vyhánět krahuje z lesů. Neporozuměvie cizim blahověštím a slýchajíce o svých bratřích Polabských, kterak je ti, kteří jim hlásali křest a vznešenost důstojnosti lidské, ze svobody uráděli v daň a porobu, rozširujíce vládu světských a duchovních svých vrchností: nechtěli se rozloučiti s svými bohy a milou svobodou, majíce v ošklosti ty, kteří k nim s novou věrou chodili od národu, proti němuž často statně v bitvě stáli. I když již Čechové přijímali svatě učení, nevěděli, kde by se spíše měli dáti pokřítiti, na Moravě-li, kde sv. apoštolové Cyrill a Methoděj (863 — 885) z pouhé lásky a po slovanSKU Spasitele hlásali, nebo v Řezně, kde pokřtění několika pánů Českých (845) sotva stalo se ku prospěchu knížete a vlasti, nebo v Solno-

*) Přečasto ovědčila se udatnost a statečnost Česká, a Dalimil napsal: „Teu válejí (měj válku) s Čechy, kdo nechce živ býti.“

hradě, kde duchovní na svaté naše apoštoly zanevřeli, že jim ujímají diocese a desátku.*)

Nový rozdíl mezi Němci a Slovany přidružil se k jiným rozdílným mezi oběma národy, když Bořivoj, s Ludmilou (873) viru Kristovu v Čechách i na trůn byli povznegli; nebyl to rozdíl u víře, ale v jazyku bohoslužebném, který k mnohým nesnáším sváděl ty, kdož Bohu po slovanskou a po latinskou sloužili. Po smrti sv. Methoděje (885) počínalo větší působení kněží německých, jež Přemyslovci do Čech volali, až jim jazyk slovanský v chrámech ustoupiti musel, byv vypuzen i z posledního svého útočiště Šazavského (1092).

Panovníci Čeští z rodu Přemyslova záhy nakloňovali se jazyku a způsobům německým, berouce si dcery knížat německých za manželky a užívající zhusta rady dvořanů z Němec přišlých. Velmi snadno správní se všude šlechta se způsoby a choutkami dvora a se šlechtou cizích národů. Tím způsobem počalo i państwo naše k němčině náklonnost míti dříve, nežli Němci k nám byli uváděni, jdouc v tom za dvorem knížecím a chtěje se od svých soukmenovců lišiti ne tolik bohatstvím, než i zvláštním mravem. Hned tenkrát, když byl první biskup Pražský Sasík Dětmar, dosazován na biskupskou stolicí (973), zpíval lid české velebné „krleš,“ šlechtici pak po německu: „Christe keinado“ (Kriste buď nám milostiv). Zvláště pak se šlechta skoro celá zjináčila za králování Václava I. (1230—1253), který nejen že rád při dvoře svém mívával německé básníky, nýbrž i sám písně milostné po německu skládal.**)

Šlechta tehdejší žila po německu, ba i nádherněji, nežli

Němci sami, zamilovala si toulky, hry a sedání (turnaje), Ojirem z Friedberka v Čechách zdomácněle, stavěla si a jmenovala hradu po německu přijímajíc od nich i jména rodinná taktéž německá — odtud vo jmenech hradů a osob šlechtických tolik šteinů, -burků, -pachů a t. d. Přidáme-li k tomu, že v klášterech a jinde byla síla duchovenstva německého, a že tenkrát byly školy v rukou samých duchovních, přesvědčíme se snadno, že jazyk, vzdělanost, národnost a smýšlení německé u nás již za dost starých časů hojně bylo rozšířeno. Vímě arci, že veškeré vyvinování se národu na dvojí věci záleží: citění, myšlení a tvoření samostatném a na přijímání, přetvořování a přizpůsobování výsledků cizí vzdělanosti — ale u nás ochabovala tvorčí síla, nemohouc se křísiti pro nechuť neb netečnost vyšších k věcem domácím — a Slovan vůbec rád si oblibuje to, co jest cizí a nové, snadno zapominaje na věci domácí i výborné. Odtud tedy to, že obyvatelstvo domácí často méně bylo vzámeno, nežli cizinci a ti, kteří ku své národnosti nechtěli se hlásiti.*)

Posud nezmínili jsme se o osadách německých v našich vlastech, které nedaly nechuti a řevnivosti národní usnouti ani tenkrát, když již sousedé nepřepadali zemi a Slované přestali vésti války obhajné, jimiž se skoro jedině v době předotakarské byli zabývali.

Co kupci a prodáváci scházivali se Slované a Němci na Labi, Dunaji a jinde, později zvláště v podhradí Pražském, kdež i mnozí kupci němečtí pro větší pohodlí stále usazovali se, až jim Vratislavem I. Poříč byla vykázána, aby tam podle způsobů svých správu obecní si

*) O misionářích německých dalo by se jmenovati více svědectví. Alkuin na př. napomínal (798) arcibiskupa Solnohradského, jdoucího do Uher mezi Slovany, aby šel hlásati viru a ne vybírat desátky (esto praedicatur pietatis, non decimarum exactor) a t. d.

***) „Us hoher aventure cin susses werdekeit“ —.

*) Ti, kteří Přemysla oráče pokládají za osobu báječnou, kteří nechtí připustiti, že Češi od slovanských apoštolů byli pokřtěni, jimž protiví se něžná krása zpěvů staročeských, ti by arci řekli, že se tu osvědčila převaha německé vzdělanosti — což je o slovo, když se historie dělá!

vedli (po r. 1060). Od té doby přibývalo Němců po celá dvě století, až se jim nejen pomezí, nýbrž i vnitř země dosti hustě zalidnila.

Půl třetího sta let po té době, kde Karel Veliký po prvé přes Labe přešel, bylo Slovanství v oněch končinách poraženo, brzy po tom šlo se i přes Odru, Vislu a Dýnn a živel německý opanoval města polská. Slézske koncem 13. století podává se německým zákonům, německému jazyku, německému panství. — Koncem 13. století bylo v Doleních Slézích na levém břehu Odry panství Němců rozhodnuto; na pravém břehu odporovala šlechta a vévodové skoro až do 14. století. Ale na nic nedbajíc, rozšiřovalo se tu německví tak násilně, že Jan biskup Vratislavský 1495 sedláckům Vajckým blíže Ottmachova (českých jmen míst těch nemohl jsem najíti) přikázal, nenaúč-li se v pěti letech německy, že jich pryč vyžene, nemoha jich potom na svém panství trpěti.

Čechy a Morava byly tedy obklíčeny; čím dál víc odloučeny jsouco od ostatních zemí slovanských vystupovaly již jen jako horský ostrov z vln, jimiž živel německý bez ustání křehal tato předhradí slovanské národnosti.^{*)} Kolem dokola tedy mizel živel slovanský, v Bavořích a Rakousích čím dál méně bylo slyšet hovor příbuzný, na Labi dobojovala síla slovanšká v nestejném zápase, a i v Čechách a na Moravě sídlo měl Němec, čekaje, brzo-li utuchne živel domácí — a neutuchli, snad bylo v národě dosti síly, která byvši prodruzena, Čechům život národní do byla a pojistila.

Co Němcům do vlasti našich zvláště průchod zjednálo, byla se slabená moc panovníků domácích, jimž bylo jistých a stálých důchodů třeba.

Ač měli panovníci Čeští v 10. století pozemností mnohem více, nežli

jiní majetníci a zemané dohromady, přec jim stále statků ubývalo rozličným darováním, vynučováním a násilím šlechty. Kdykoli před Přemyslem Otakarem I. (1197—1230) úmrtím knížete uprázdněn byl trůn Český, bývaly větším dílem kruté hádky a boje mezi údy rodu Přemyslova a komu šlechta pomohla k trůnu, od toho dostávala odměnou statky zemské, které brzy počala pokládati za majetnost dědičnou. Byli panovník v nouzi, nepovolovali mu stavové pomoci peněžité a válečné, jestliže jim nepotvrdil neb nerozmnožil svobody a statky. Daně dostávaly se málo kdy králi, zůstávajíce větším dílem mezi úrodníky; krajským neb župním soudům vyhýbalo se panstvo se svým lidem, duchovní a jich četní poddaní takéž vylučovali se a byli prázdni břemen a soudů župních; jenom ti, kteří županům svým byli podřízeni, musili vykonávat roboty a jiné povinnosti za celou župu, a župan dle libosti a chtivosti své s nimi nakládal. Nebylo tedy divu, jestliže utkali se mnozí statkáři a řemeslníci k mocným páním podrobující se jim dobrovolně, jen aby ukrutenství a břemenům župním ušli.

Statky a důchody královské byly tedy větším dílem rozebrány. moc patrimonialní zmáhala se, moc knížecí slábla. Neměl-li tedy dvůr královský zcela býti podroben vůli panstva, musil ohlížeti se po příjmech a po pomoci proti šlechtě. Pomoci pak takové mohli králové nabyti dvojm způsobem: buď že by se byli postarali, aby mezi zbídněným lidem domácím řemesla a mohovitost zkvětla, aneb že ohlíželi se po penězích hotových, za které by prodávali půdu svobodnou a práva rozličná.

Vidouce pak králové, jak se Němcům Pražským, jež brimě župní netížilo, dobře vede, a že i koruně z nich jde hojný užitek, nevšimnuvši si tedy obyvatelstva sourodného, zvali do Čech a Moravy Němce, prodávali

*) Hšfer v archivu rakouských pramenů hist. 14. 1. 309—309.

jim půdu, udělovali jim hojně výsady, dovolující jim, aby spravovali se svým právem (magdeburským at. d.), prosti jsouce povinnosti zemských, které od té doby tím více tížily zchudlé rodáky domácí. Nastala tehdy v Čechách a na Moravě změna znamenitá: zemi přibyl nový stav, svobodný stav městský, jehož dotud u nás nebylo. V městech žili Němci svobodně, dělajíce rozličná řemesla — míli cesty kolem města neamělo býti řemeslníka, sice by byl býval pokládán za neoprávněného a „pocitivým“ pořádkům městským škodlivého; všecky věci měly bráti se jen z měst a od řemeslníků cechovních. Stav řemeslnický, spojený v bratrstva, považován byl za pociťivější, nežli stav rolnický na mnoze nesvobodný. Kromě šlechty bylo tedy obyvatelstvo rozděleno téměř na dvě strany: privilegovanou, *) bohatou stranu městskou německou a chudý, stísněný lid český venkovský.

Měšťané němečtí měli vlastní soudnost a samosprávu obecnou, podřízeni jsouce králi; obyvatelstvo mimo města podrobeno bylo buď úřadům župním neb patrimoniálním, plným libovůle a nátlaků. A zmožli se nařice některý, že přijat byl do svobodných měst, jisté že často, vedeni jsou vědomím privilegií svého stavu, lhostejným sestával k lidem slovanským neměstským a národu, jemuž rodem náležel. V městech tenkrát Slované dlouho byli menšinou, až Karel IV. nové město Pražské nejvíce lidem českým řemeslným zalidnil (1348).

Po ukončení kolonizace v Čechách a na Moravě v 13. století když i kláštery a panstvo Němcům dalo lesy mýtití a pustou i dělnou půdu jim prodávalo neb najímalo, činili Němci jisté asi třetinu celého obyvatelstva. Přirozeným během vznikala mezi oběma národnostmi již i v zemi vedle

*) Privilegií neb výsad mezi Slované nebylo; bylať mezi nimi rovnost práva pro všechny; privilegie jsou tedy v Čechách a na Moravě původu německého.

sebe jsoucími častá i stálá vášeň a nenávisť, způsobená dobrým bydlem a pýchou ze strany jedné, klopotnou bídou a nenadějností se strany druhé. Jisté že bez výčitek a svárů nebylo a že utlačování národnosti české vzbuzovalo odpor a probouzelo v čilejších srdcích vědomí národní. I Kosmas (+1125), otec historie České, plápolal citem vlasteneckým a přál více svým rodákům nežli Němcům, kteří prý „od přirozenosti jsou hrdí a nadutí, majíce Slované a jich jazyk v ošklivosti.“ *) O Čechách poznamenal Smil Flaška z Pardubic přísloví plně trpkosti a pravdy, jehož se o lidu českém ode strany druhé brzy užívalo: „poznáš pémiše po slaměném klobouce.“ Není v něm mnoho útrpnosti

*) Snáštělostí národní před Christem a v středověku uebylo. Vzdělal-li se který národ a zmožil-li se politicky, považoval ostatní za barbary a buď jich hleděl podmaniti aneb aspoň učiniti sobě neškodnými. Nic za starého věku nezobývalo národům, než buď býti kovadlinou nebo kladivem, jak se o věci té Momusen vyjadřuje. Ani ve středověku mnohem lépe nebylo. „Jak bys si sic vysvětlil krvavé války saaských Jindřichů, Ottonů a t. d. k vyhynutí Slovanů při dolení Labi. Mluví se arci o jejich křesťanské horlivosti: ale, oč tu předeším šlo, nebylo tēm, kdž dějinám rozumějí, nikdy tajemstvo. Vždyť pak prolévání krve nepřestalo ani mezi Slované již pokřtěnými. I jměno „Sklave,“ jaké to těžké znamení oněch časů i nyní! A onen zákon cechovní mezi osadníky při Odře a Labi, že žádný nemanželský splozenec a Slovan do pocitivého cechu přijímán býti nemá, merci-li aby směl požívatí práv měšťanských — zákon ten jak nám odkrývá z pš sob tehdejšího ducha národního!“ (v Palackého: Würdigg. der alten bēhm. Geschichtsch. str. 100.) Divno bylo by bývalo, kdyby Němci do Čech přišedši zneníli svůj rás a své zdání o Slovanéch, nad nimiž buď doma vládli aneb ehtěli vládnouti. Kosmovo pověření zakládá se na zkušenosti a jenom holou pravdu di. Vždyť pak i někteří kmenové slovanští (Bodrci a Lutici při Baltu at. d.) v stálé spolu žili nenávistí a nepřátelství — což teprv Němci se Slované, kteří zhubta do stávali se stěhujícími se národům z poddanosti do poddanosti, až i ono smutné a ne příliš lidské pojmenování Slovanů u Němců znárodnělo!

a vládnosti k staršímu, zchudlému obyvatelstvu těžce země.

Mezi Čechoslovany zmáhal se cit vlastenecký a hrdost národu, která odpor splácela odporem. Mezi nej přednějšími vlastenci 13. a 14. stol. byly některé osoby rytířské a šlechtické vábce, jejichž citění a mínění nejživěji a nejvřeleji vyjadřuje Dalimilova kronika tak zvaná. Nesmíme ji arci vykládati podle svých nynějších chutí neb nechutí, považující je pouze z věku Dalimilova co výjev historický. Jako zajisté zášť Němců byla výsledkem povahy a dějin národních, tak i horlivost vlastenecká Dalimilova vypučily z příčin časových a staly se jednostrannými právě tak jako přepjatá hrdost německá.

Nerádi viděli pánové naši, jak šířila se osadami německými, zvláště v městech, moc královská, věduce, čím mocnější panovník a čím bohatší důchod královský, tím méně že může šlechta dle starého zvyku koruně utrhovati práv a statků. Ač tedy libovali si mnozí v cizím mlúvení a psaní (máme posud list německý Jindřicha z Rosenberka 1300) v otlačích, hrách a kolbách rytířských a v jiných způsobech z Němec příšlých; přece nakloňovali se jini jazyku a duchu národnímu snad již proto, že viděli, jak se cizincům při dvoře královském dobře vedlo, a nimiž Přemyslovci radili se a bojovali, zaponínajice na panstvo domácí.*)

Jestliže byl králům a některým pánům oblíbený jazyk a zpěv německý, poslouchali jini raději romantická vyprávování i neladné česky zřymovaná podle způsobu německého, tehdež odkvetajícího básnictví — a se

nemusel styděti za chuf, komu líbily se bohatýráhé zpěvy o Alexandru, a legenda sv. Kateřiny ladhny veršem českým složené. Jini kochali se ryzím jarým zpěvem národním zachovaným z klasické doby zpěvu národního. Snad tenkrát (asi 1270) někdo prostolibé, lahodné a mužné zpěvy, jichž nám částka zbyla v rukop. Královodorském, i proto sebral, aby jimi oživil ducha národního a napravil chuť českou, pokaženou rozvláčeným cizým rýmováním.

Kvašení národní a Přemyslovci nevymřelo (1306). Již hrozným vladárením Braniborským, za jehož časů „takové množství Němců z rozličných vlastí do země České nahrnulo se, a to osob stavu šlechtického, prostředního i nejnižšího! že počet jejich, jak mnozí soudili, většl byl, nežli roje much“ (1281) přibýlo k společenským a národním rozdlílům, osadami způsobeným, nové hořkosti k sousední národnosti, kterou Čechové i doma stále byli odstrkovaní. Po dlouhém trápení země české za Jindřicha korutánského, který nevážným eizim žoldněstvem trůnu Českého pojiťati si hleděl, vyvolen byl Jan Lucemburský a Eliškou Přemyslovnou roku (1310), a s ním zase přišla do Čech síla pánů německých. Do zprávy zemské zaveden vedlé jazyka latinského i německý, v radě městské sdělili Němci, soudice i písico po německu, v kostelích kázalo a zpívalo se německy (jako při korunovací Janové). Jan, jemuž se v Čechách stýskalo, rád jezdil po cizině, mrhal jmění vlasti a odměňoval se cizím svým důvěrníkům, ba povídalo se, že Jan chce Slovany z země vyhnati.*)

*) Dalimil častěji panovníkům Českým vytýká slovy důtklivými (a jistě že i mnohý uražený šlechtic tak smýšlel), že se příliš na cizince spoléhá: „Když chceš a Němci královati, jak pak se smíš Českým králem nazývati?“ Na Václava II. touží i Dalimil i legenda o sv. Kateřině, že „počal v svou radu Němce pouštěti a jich se ve věm držeti,“ kteříž rádcové vše na svou misu táhnou, věrným dvořaninům (domácím) v službě překážejice.

*) Podobnou vypravuje Dalimil o Přemyslu Otakarovi, za něž se 1369 německý rýmavatel modlí, aby mu Báh dal věčnou slávu, protože Němce v semi množil, pomáhaje jim k poutivostem a bohatství. (Er wolt dy tutschin mern mit richtum und ern in sinen lant vil gern.) Hrdinský Otakar prý proto sahynul, zrádou Miloty a Dědic na Moravském poli, že spoléhaje se na Němce, Čechům a Moravanům nepřál, řka jda do boje proti Rndolfovi: „až se s vojny vrátím, chci Petřin povlakou postřítí, i na

Buď si, že domácí panstvo, chtě mti lid český proti králi na své straně a vzbuditi v něm rozhorčení, takový hlas v národ pustilo, mže to přec býti zřetelným svědectvím, jak již rozjiřřená mysl česká byla, že slovům tēm pravdivým neb nepravdivým uvěřila! Vzpomeneme-li si pak i na to, jaké za Jana byly platy, daně a dluby, které německý král na svých jízďách potrávil, snadno si vysvětlíme, že Čechové tím byli nevrlejší, že byl král, který o dobré země se nestaral, rodu cizího. Odtud také bylo v lidu vzpomínání na vyvalékrále domácí, jimž se jen to býválo, že zapominající praotec svého Přemysla, cizímu hovorů a způsobu více byli nakloněni, nežli domácím, že se i stal jazyk český v zemi méně váženým.*) Jistě že tu mnohým pánům i nepánům často v uších znělo napominání, jimž Dalimil, který se ještě vyvolení Janova dočkal, kroniku svou končí: „Radim vám, přijde-li které volení, chovejte se skrze les na křivá drva chození; vol svého jazyka cizího nechej!“

Karel IV. (1346 — 1378), syn otce svého moudřejší a zkušenější, vida, že Čechové zatím i hmotně a duševně dospívali, povolil Čechům naň doléhajícím, aby jim i jich jazyku v úřadech a jině stejných práv a výhod s Němci dopřáno bylo.**) Ale zatím připravovala probuzenější literární činnost a probuzená národnost

dobu novou, která by snad o něco později, ale mírněji a blahodárněji jazyku a duchu českému k plnému právu a zvelebení byla dopomohla, kdyby se k ní bylo nepřidružilo nové hnutí a rozjiřření náboženské a politické, způsobené nebavami ve vládě světské a duchovní.

Univerzá Pražská, kterou byl Karel (1348) založil, aby byla středem vzdělanosti evropské, jsouc na pevnině kromě Italie a Francouz jedinou, přilákala do Prahy silně množství cizinců. Aby pak učení to spíše a hojněji bylo navštěvováno, udělil Karel všem mistrům a zákům, odkudkoli přišlým stejných práv a privileji. Ze pak Čechové při takovém množství cizinců na vysokých školách byli menšinou, dostávalo se výhod a výživy na univerzá větším dílem Němcům, což bylo příčinou, že i do univerzá dostaly se různé a třenice národní. Stalo se pak krom toho, že Čechové toužili po opravách církevních, jichž si cizinci nevášmali, a že se mistři domácí neshodovali s cizími ve vykládání článků Viklefových. Známé jest, že strana česká v českými mistry učení Pražského v horlení náboženském spojila se, vymáhajíc všude svobodné kázání slova božího, jakž je byl Milíč dříve započal. Síně koleje Karlovy a kapla Betlemská byly od té doby středisté snažení národních i náboženských, od té doby od sebe již nerozlučitelných. Král Václav IV. žádaje (1409) od univerzá Pražské vyjádření stran stolice Římské a jen mistry české sobě povolnými shledav, rozhodl, aby při všelikém úradování a hlasování v učení Pražském Čechové měli tři hlasy, ostatním národům jen jeden ponechav. Dotknuv se tím řádu slavným Karlem stanoveného, popudil proti sobě cizince v učení Pražském, kteří jsouce mezi sebou za jeden člověk, z Prahy i z Čech do vlasti svých odešli. Brzy pak v bouřích husitkých hmotnou silou rozjiřřených Čechů Němci v Čechách byli potlačeni, a národnost česká slav-

Pražském mostě nebude (Čecha vid. ti. I Daniel Adam z Veleševina poznámenal: „Předpovídali staří, že v budoucích letech na Pražském mostě tak važný bude pravý Čech, jako jelen se zlatýma rohami.“

*) K r. 1330 poznámenal kronikář Zbraslavský, že téměř ve všech městech a při dvoje obyčejnější bylo mluvíti německy, nežli česky.

**) Vráťv se z Paříže, kdež česky zapomněl, naučil se zase češtině a přál si, aby se aspoň s Čechy před soudem mluvilo po česku. Proto neměl nikdo v radě městské seděti, kdoby česky neuměl. V právech starého města Pražského, která se pro větš významost připsovala Janovi a Karlovi, „nejprvnější kus jest ten, že žádný Němec, který by česky neuměl, nemá purkmistrem býti.“

ného vítězství došla — bohužel, že Čechové bojem vysalení, ač jazyk jich ve věcm všudy stal se jazykem zemským, dlouhá leta jazyk kromě k dopisování a k hádkám náboženským skoro k ničemu neužívali. (Viz: Zivotopis blah. Jana Sarkandra a Kapistrána od M. Procházky.

Teprv století 16tému přivedlo jazyk k utěšenějšímu květu, který za Rudolfa II. dočkal se i zlatého ovoce, ač tu opět zvlášt od časů Ferdinandových nových cizinců k nám při-

bývalo.*) Ale po druhém stu let vlády národnosti české strhla se nad ni lou vlasti bouře nejukrutnější, která hubic ji celých 30 let, národ po celé Evropě rozplásla. Národnost a jazyk na mnoze potom ležely úhorem — a neklame-li naděje, bude po úhoru čím dál větší úroda; ač zůstane-li Slovan svorným a věrným cirkvi.

Máme také národnost zaručenou svatým slibem zeměpána.

Z Ob. Listů.

Drobnůstky.

Duha poprvé vysvětlena. Zkoušky již v pradávných časech konány, aby se odкрыla tajemnost známého velebného vyjevu přírody totiž duhy. Jasný pújem o výjevu tomto nalezá se poprvé ve spisech biskupa Spalatského v slovanské Dalmatii, Butonio de Dominis, který týmnž rokem na světlo vyšel, když původce jeho zahynul t. r. 1611. Když totiž nejd. prelát tento vodou naplněnou skleněnou kouli v priměřené výši proti slunci držel, zpozoroval, že z ní vychází pruh světla tak barevný jako duha. On také seznal, jak se dvojnásobným lomem a odrazem světla duha tvoří. Francouz Deskartes ustanovil úhly a směry paprsků barevných a veliký Newton († 1727) podal konečně úkazu tohoto úplný výklad a theorii.

* * *

Trh na učeníky slovanské odbyvá se ve Vídni obyčejně o svatodušních svátcích. Tu přijde s celou tlupou chlapců osmi- až i dvánáctiletých venkovna, aby je tam do učení dostal. Zvláštní jest okolnost ta, že muž ten obyčejně své bílé otrocky postavy na veřejném prostranství, kdežto učeníky potřebující mistři a paní mistrové své nastávající dělníky vyhledají a hned

i domů je pak odvedou. Takový ubohý chlapec rozuměje obyčejně jen slovansky mluvití, smutně ještě jednou ohlídně se na své druhy rovného utrpení, v očích zaleskne se mu slza, věnovaná kamarádům — a již zuniží jejich zrakům odváděn dobrým aneb zlým mistrem, často snad i drakem za paní mistrovou převlečeným. — Ševcovina zdá se býti u těchto nadějných průmyslníků nejoblíbenější; neboť přijde-li mistr švec, může býti vždy jist, že chlapce dostane; krejčovina jim již však tak nevoní a největší nouzi o učeníky má mistr truhlář.

* * *

Demostenes, řečník athenský, jsa otázan, čím by se člověk Bohu nejbliže mohl připodobnit? odpověděl: „Dobře čině jiným a mluvě pravdu.“

*) „V prápovídku vešlo, že Praha jest špitálem vši říše. Ze všech stran se k ní chudí a nužní co k máteři hrnou. Naše lítost všechny přijímá, všem dobře činí, nejednou s ujnou svou a svých domácích“ — poznamenal D. Ad. z Veleslavína. Ano: „Česká země matka chleba“ známé přísloví. Nic se tu nezmiňujeme o zákonech proti cizincům z dob Sigmundových a t. d., ani o tom, jak od časů Ferdinandových cizinci za své služby v Čechách nabývali zboží a titulů šlechtických — sahát to vše za dobu námi vytkantou.

Ilja Muromec a Slavík loupežník.

Národní skazka ruská.

V Městě Muromě byl jeden sedlák a měl syna, říkali mu Ilja Muromec. Ten seděl sedánkem (jako děti sedí) 30 let, potom vstal a chodil, citě v sobě sílu velikou, i udělal sobě zbroj bojovnickou a osedlal dobrého koně. Potom prosil otce a matku, aby jej odpustili do slavného města Kyjeva Bohu se pomodlit a knížeti Kyjevskému se poklonit. Otec i máť dali jemu na cestu své požehnání a Ilja Muromec jel. Když přijel do tmavého lesa, přepadli jej loupežníci, chtíce mu odejmouti dodrěho koně; Ilja však pustil na ně kalenou střelu a loupežníci se mu poddali. I propustil je s napomenutím, chtěli-li živi býti, aby se toho více neopovažovali. Když přijel k městu Černigovu, stálo tu veliké vojsko nevěřících, chtíc města dobyti, chrámy boží zkažiti a vojvodu Černigovského zajmouti. Ilja oddav se vůli boží, počal pro viru křesťanskou nepřátely kopím zabijeti a všechny je pobiv, careviče nepřátelakého zajal a do města dovedl. Tu měšťané a kníže Černigovský slavně jej přijaly, vyčastovaly a propustily dále. Od Černigova jel Ilja Muromec k městu Kyjevu přímou cestou, kterou již 30 let zaléhal Slavík loupežník, nepropouštěje nikoho, a nezabíjel mečem, něbrž svým hvizdem loupežnickým. Ilja vyjev do pole, viděl poprsky jeho, i jel po nich, až přijel do lesů Brjanských, bahnitých k řece Smorodince. Slavík rozbojník tuše svůj konec a neštěstí nechtěl Ilji připustiti na 20 verst, i zahvizdal silně, ale srdce bohatýrské se neustrašilo. Potom na 10 verst ještě silněji zahvizdal, až z toho hvizdu pod Iljem kůň klopýtnal. I přijel Ilja Muromec až pod samé hnízdo, které svito bylo na dvanácti dubech; a Slavík loupežník na hnízdě seděl, vši silou zahvizdal, chtěl jej usmrtiti.

Ilja položil kalenou střelu na svůj tuhý luk a spustil na hnízdo Slavíkovo, a vystřelil jemu právě oko; Slavík loupežník svalil se z hnízda jak ovesný snop. Ilja pevně ho přivázal ke svému ocelovému střemenu a jel ke slavnému městu Kyjevu. Na cestě stály dvory Slavíka loupežníka, a když Ilja přijel k nim, hleděly z oken loupežnickovy tři dcery. Dcera nejmladší spatřivši ho zavolala na své sestry: Hle náš tatíček jede s koňstí i veze k nám chlapa přivázaného ke střemenu.“ A starší dcera pohleděvši horce zaplakala: „Nejede to náš tatíček, než nějaký člověk neznámý a veze našeho tatíčka.“ I zavolaly na své muže, aby jeli proti tomu člověku a tatíčka mu vzali. Mužové jich, silní jonáci, vyjeli proti Iljovi na dobrých koních, chtíce jej vzíti na ostrá svá kopy. Ale slavík loupežník řekl jim: „Žetové moji milí! nechtějte v hanbu přijíti a nedrážděte takového silného bohatýra, jest-li vám milý život; raději ho pokorně poproste do domu mého na číši zeleného vína.“ Ku prosbě jich zahrnul Ilja do domu neznaje jich zlosti. Starší dcera vytáhla vzhůru na řetězích železnou podvratnici, chtíc ji na něj spustiti; ale Ilja spatřiv ji na vratech, probodl ji kopím. Když přijel do města Kyjeva ve knížecí dvůr, ptal se ho kníže Kyjevský, kterak mu říkají a odkud je rodem? a slyše, že z města Muroma, tázal se dále, kterou cestou přijel? Ilja vypravoval, že jel na Černigov a že tu porazil vojsko nevěřících; pak odtud že jel přímou cestou a jal silného Slavíka loupežníka i přivedl s sebou. Tu rozhněval se kníže a řekl: „Co lžeš?“ Slyšice to bohatýři Aleša Popovic a Dobryňa Nikytíc šli se podívat a ujistili jej, že skutečně tak. Tehdy prikázal kníže přinesti Iljovi číši zeleného vína. I zachtělo se knížeti uslyšeti loupež-

nický hvizd. Ilja zavlnul kníže s kněžny v šubu sobolí a vzav je pod rameno, zavola Slavika i přikázal, aby zahvízdal polohvízdem slavičím. Ale slavík loupežník zahvízdal celým hvizdem loupežnickým i ohlušil bohatýry tak, že upadly na zem. A za to Ilja Muromec ho zabil. Ilja se pobratřil s Dobryní Nikyťčem, a pak si osedlali koně i vyjeli si do pole. Jezdili tři měsíce a žádného odpyrce nenalezli; až tu potkali pocestného žebráka: měl hůni na sobě, vážila padesát pudů, klobouk devíti pudů a berlu dosáhá sáh. Ilja rozjel se na něj, chtěje s ním zkusit svou, silu. Vida jej žebrák, řekl: „Hoj, Iljo Muromče! což se nepamatuješ, že jsme spolu chodily do školy? a nyní se na mě jako na žebráka rozjždíš jako na nějakého nepřítele! a toho nevíš, že na slavné město Kyjev přišlo veliké neštěstí: přijel nevěrný silný bohatýr, nečistý Idolisko, hlavu máje jako pivný kotel a záda na sáh, brvy od sebe na píď, kuši od sebe s kalenou střelou, a sní pokaždé býka a vypije kotel piva; a kníže Kyjevský velmi toho lituje, žes ho v takové nenázi opustil.“ Ilja vzal na se žebrácky oděv a jel přímo na kněžci dvůr, i zavola hlasem bohatýrským: „Hoj, kníže Kyjevský! pošli mě žebrákovi almužnu.“ Spatřiv ho kníže, řekl: „Pojď ke mně do pokojů, žebráče! dám ti jisti a pítí a na cestu dar na zlatě.“ I vyšel žebrák do pokojů a stál u peci, dívaje se. Idolisko chtěl jisti. I přinesli mu celého býka pečeného a on jej snědl i s kostmi. Potom chtěl pítí. Přineslo mu 20 lidí kotel piva, a on vzav jej za uši, celý vypil. I řekl Ilja Muromec: „Měj tatiček měl kobyly, ožrala se a zdechla!“ Idolisko nemoha toho snesti, řekl: Hoj,

ty žebráče pocestny! co mě strkáš? třeba mi té jen do ruky vzítí! však nejsi, jaký byl u vás Ilja Muromec: a já bych i s tím se potkati chtěl! — „Tehdy viz, jaký jest!“ řekl Ilja Muromec a odhodil klobouk, udeřil ho do hlavy po lehoučku — jen stěnu domovním jím prorazil, a pak vzal trup i vyhodil tamtudy ven. A kníže za to poctil Ilju Muromce pochvalou velikou i pojal jej v počet silných mohutných bohatýrů.

Pohádka tato jest tak výhradně ruská národní, jako pohádka o Markovi králeviči výhradně jihoslovanská, a o králi Ječmínkovi moravská. Všecky tyto zakládají se jistou měrou na skutečném nějakém příběhu náležející takto více k pověstem nežli k pohádkám, kdežto však jádro historické v prodlení času přísadami báječnými tak zatamněno, že velmi nesnadno jest odmistiti jedno od druhého. Domnívám se, že Slavíkem loupežníkem rozuměti se má skutečný loupežník nějaký, kterýž umístiv se v lesích Brjanských při cestě obchodní, zdělal sobě na dubě stanoviště své na způsob čihadel myslivských, i střílel odtud ze hrubé ručnice na mimojdoucí kupce a jiné pocestné. Lid ruský prachu střelného a ručnic ještě neznaje, přičítal pouhému střelnému buchnutí usmrčující moc; buchnutí pak samo připodobňoval, ovšem smělým obrazem ke slavičímu hvizdu. Ilji Muromce nevidomá střela loupežníkovy dvakráte chybila; touž měrou onomu se podarilo loupežníka z luku poranit a pak zajmouti. Jest-li výklad tento pravý, tehdy by původ této pohádky připadal asi do první polovice patnáctého věku.

K. J. Erben.

Drobnůstka.

Roku 1780 za císaře Josefa II. bylo v Rakousku 2024 klášterů a v nich as 63000 duchovních osob;

z těch zrušeno 700 klášterů a as 36000 osob z nich propuštěno.

Svatý Stanislav Kostka.

(Ve Vídni 1666.)

Lilije, to krásné kvítí,
Jak se ono jasně svítí,
Jasně svítí, jak lesk sněhu,
Jak ta hvězda v tichém běhu.

Kostka v mládí krásou slynul,
Z tváře lesk mu skvoucí linul,
Duše jeho přespánilá
Liliji se rozzářila.

Čistoty on kvétl květem,
Pohrdával zizkým světem.
Jednu choval v srdci tužbu:
Z cela dát se Christu v službu.

Zalibil si ho duch Páně,
Navštívil ho v zemském stáně,
Navštívil ho s božskou mocí,
Dal mu padnout do nemoci.

„O můj Pane a můj Bože,
Rád já tuto střehu lože.
Kdo mně však tvé tělo podá?
Ach to duši moji hlodá.

Žádný o tom nechce vědět,
Bratr k tomu nechce hledět.
Nakloň Christe ke mně uši,
Nad moji se smiluj duši.

O můj Jesu! To tvé tělo,
Na kříži co pro nás pnělo,
To tvé tělo rač mi dáti,
Ať mi není daro lkáti.

Panno svatá, volám k tobě,
Jenž lid strážíš v smrtné době!
Barboro, pros svatá za mne,
Ať již shledne Christus na mne.“

A tak a víc a děl volá,
Nealyší ho nikdo z dola,
Ale tamto na nebesku
Shlídá svatá k jeho stesku.

Před Christa stesk jeho skládá,
Za jinocha vroucně žádá.
Christus Pán se s láskou kloní,
Veliký dar šle mu po ní.

Výprava jde s nebe nová,
Skví se růžka lilijová.
Posli dva jdou v nebes kráse
S pannou nazem mládci k spáse.

Stanislave, blahá chvíle,
Připrav srdce svoje mile.
Vyslanství se spouští s nebe,
Ponavštívit spěchá tebe.

Mládcovi se skvějí tváře,
V jízbě stře se zlatá záře,
Nebeská v ní jasnost svítá,
An mu anjel svátost skýtá.

Anjel mládci svátost dává,
Mládec zbožný v zdraví vstává,
V zdraví vstává, ve chrám spěje,
Díky vroucné Bohu pjeje.

Přeblažený Stanislave,
Lilijové kvitko pravé!
U Ježíše nebes vládce
Za naše se přimluv mládce.

Nechat všech se střechou bludů,
Chovají se vezdy v cudu,
A zvlášť kvetou v dvojí částce:
Ve víře a v svaté lásce.

Fr. Sušil.

Podivné příhody prvku uhlíka.

(Sděluje J. B. Lambi.)

Jak známo, jest uhlík podstatou kyseliny uhličitě, která se vždy ve vzduchu nachází. Z kyseliny uhličitě bere si rostlinstvo na zbudování těla svého — vlákná — potřebný uhlík,

kteří se pak ve všech částech jeho nalézá. Tak se dostal náhodou uhlík náš až do kořene pejrového, kdež mu dlouho čekati bylo, než mu v přírodě jiné místo působení vykázano bylo.

Takovýto zdlouhavý odpočinek trval, jak uhlík náš sám vypravuje, zajisté asi padesáte roků; tu se jedenkrát octnul v zemi ostrý rejčt a vyzdvihl kus podzemní té hmoty naší na povrch. Lidské ruce počaly tuto hmotu přebírat, a nežli jsem se, praví uhlík, nadál, byla z toho zpráchnivělého koření uhnětená cihla, v níž jsem i já vězel. — Byla to rašelina (Torf) kterou Wartenberští dobývají, hnětou, suší a co palivo potřebují.

Jakmile jsem se octnul v sušené rašelině, předzvídal jsem hned, že ni opět nastává brzká proměna. Tak i skutečně bylo. Jeden z dělníků sebral jednoho večera několik cihel s sebou domů, chtěje sobě zatopiti. Udělal oheň v kamnech, a sotva se třísky byly rozhořely, položil hned celé tři cibly na ně. Já jsem sice dobře cítil, že počíná býti teplo, a že budu mti hnedle zase příležitost, a kyslíkem se sloučiti; avšak v oněch kamínkách to špatně vypadalo. Komín byl cely začouzený a popelem zanešený, tak že průvanu nebylo. K tomu bylo i na ohništi hromada popela, tak že když jsem chtěl hořeti pořádně, jak se na uhlíka patří, nedostávalo se mi ani dosti tepla, ani dosti kyslíku k tomu. A to je hlavní chyba.

Kdo chce, abych já uhlík, řádně hořel a teplo způsobil, musí mně připustiti vždycky nejméně dvě částice (atomy) kyslíka, sice se nemohu proměnit v kyselinu uhličitou. Já však nalezl v oněch kamnech sotva jeden atom. Což mi tedy zbylo jiného nežli vzíti zavděk s touto jednou částicí a v pouhý oxid uhelnatý se proměnit? Učinil jsem skutečně tak; jaké to však nemile následky mělo, ihned se dovíte. — Nemoha co oxid uhelnatý pro nedostatek průvanu komínem utéci, potálel jsem se déle po ohništi, až jsem konečně vyklouzl dvířkama do světnice, kde dělník se svou ženou a dvěma dítkama spal. Rozplynul se ve vzduchu, dostal jsem se až k nosu malého chlapečka, který nejbliže kamen ležel, a tu jsem ihned

od něho v dýchnutí, do plic ubohého pacholátka vniknul. Když se co kyselina uhličitá do žaludku dostanu, neškodím člověku pranic, ba spíše jsem mu prospěšen, jak vám později povím; do plic neměl by mne však nikdo pouštětí nebo lákati: tu ať jsem kyselinou nebo kysličínkem uhelnatým, vždycky musím zle působiti. — Ihned se krev začala rmoutiti, a netrvalo to dlouho, přestalo dítě dýchat. Bylot udušeno! — Druhého dne přišel lékař, ohlédal mrtvolu dítěte a řekl rodičům: Vy jste špatně topili; rašelina nemohla řádně shořeti, i udušila Vám dítě! Ubohé dítě bylo pochováno, a já pořád ještě vězel v útrobach jeho. Na hřbitově pustili rakvičku na tři stopy hluboko a pokryli ji zemí, a tak jsem byl znovu zahrabán pod zemí, jako na oné močálovité louce.

Než ačkoliv nade mnou mohutná pokryvka zemní spočívala, předce jsem nebyl navždy pohřben; naopak zajetí mé netrvalo tehdaž ani celý rok. Brzy totiž počal se opět o mne pokoušeti kyslík v porách země uschovaný, a ačkoliv známost má s ním tehdaž dlouho trvala, nežli to ku sňatku přišlo, přece jsme se konečně dostali. Tekl poblíže našeho lůžka slabounký pramének vody. Ten si mne povšimnul, jakmile seznal, že jsem opět kyselinou uhličitou, pohltil mne a unášel mne dále přes rozličné kamení, až jsme se dostali do studnice, z níž se visacím okovem voda nabírala. — Voda tato mívá v zimě v letě jednodušnou studenost, to jest vždycky $+ 8^{\circ}$ R. Proto si jí váží každý zvláště v letním čase, a ptáte-li se, proč, povím Vám, že je kyselina uhličitá hlavní toho příčinou. Tato kyselina totiž se drží ve vodě, dokud jo tak studená, výborně, a teprva když se ohřeje, hledi kyselina utéci z ní v podobě bublinek plynových. Voda pak, uhličitou kyselinou nasycená, chutná převýborně, a obcerstňuje v letě způsobem líbezným unaveného a žíznivého.

Tak se stalo, že mne nabrali s vodou do džbánku, a v hostinci nalili mne do sklenice, kterou sobě vyprosil host jakýsi. Vypil mne a co nevidět hrála mu kyselina v žilách, neboť vniknává do žaludku, rychle vlévala se do krve, občerstvující a vedro letního slunce umírňující. Brzo však se ukončila tato má úloha, neboť s krve brzo jsem se dostal veskrz masa i kůže na povrch těla potem, a můj milý host sobě pot s čela setřel a mně tím pomohl zase k volnosti povětrné.

Bylo to doby červencové, kde největší parna panují. Na lukách se hemžilo na tisíce broučků a mušek po kvítí poletujících, kvítka pak medovou štávou napájela tyto pestré tvory hladové. Dokud pamo sluneční panovalo, vznášel jsem se neustále ve vzduchu co kyselina uhlíčitá, k večeru však, když se smrklo, nastal chládek a v noci dokonce počal se studený vzduch rozprostírat po rostlinstvu a vláhu svou v malinkých perličkách rosy na bejli usazovati. Také já nemohl odolati studenu i usadil jsem se s jednou kapkou rosy na lupinek lnu, jež jsem právě byl dosáhnul. Z rána pak, když slunce nad horami vyšlo, třpytila se kapička jako já někdy, když jsem diamantem býval a v rukou císařských se nacházel. Záře sluneční počínala již již rozchřívati rosu, i myalelt jsem, že se opět zdvihnu do povětří na nějakou další pouť, — tu se nenadále cítim připiata k lupenu a záhy jsem byl u vnitř lnu ve štávě rozplynut. Dělo se mi tu jako někdy vo pšenici a v pejru, musel jsem se totiž brzo rozloučiti s kyslíkem, svým společníkem, a skmotřiti se s vodou, s kterou opět se sloučiv, vláknem lněným jsem se poněáhlu stal.

Vlákně lněné, nulý štenáři, ptáši se mne, co znamená? — To jest to vlákně, které se sušením a mědlením ze lnu dobývá, které se pak přede na užit, z nichž se pak plátno tká. Ano, vše to se děje s vláknem a také já byl předmětem všech těchto

v ý k o n ů. Proběhnuv dílny přádelnické a tkalcovské stal jsem se plátnem tenkým, a aby ještě subtilnější bylo, přišlo na bělídlo, kde je kropili vodou a na slunci běliti dali. Sluneční záře a vlhko zrušilo a vyloučilo mnohou šedivou částečku plátna, já pak co oud vlákniny zůstal jsem statně na svém místě, a tak jako někdy v mouce pseničné, i nyní jsem se leskuul krásnou bělostí v plátně.

Koupila si mne jakási zámožná paní, a roztrhavši plátno, dala šiti z něho košile pro syna svého. Mně se nahodilo dostati se na kraj rukávů i sotva byla košile ušita, již ihned přišla do prádla, a poněvadž tomu móda chce, aby byly rukávky tuhé, naškrobila pradelna právě tu část, kde jsem se já uhlík nalezal. Divná to věc, myslil jsem si, někdy jsem byl sám jaksi škrobem ve pšenici, nyní jsem vláknem a tu na mne zase nalepili škrobu, proto že jinak nejsem dosti tuhý. Mnohokrát mne takto prali, škrobili, mandlovali a zase špinili, až konečně zase přišla hodinka vysvobození pro mne. — Aby byly škrobené rukávky nejenom tuhé ale i hladké, brávala pradelna i cihličku horkou, a pokropivši rukávek vodou, přejela jej několikrát cihličkou. Mně co uhlíkovi toto násilné hlazení nic neškodilo, avšak vlákně sobě zle naškalo. Z počátku jonom praskalo pod horkou cihličkou, později však se přiznávalo, že mu nelze zůstatí pohromadě, že musí horkem pozbýti své pevnosti, a státi se křehkou nitkou. Tak se i stalo. Rukávek počínal se trhati, a brzo vzala pradelna nůžky, odpárala jej od rukávu, že je chatrný, a zahodila mezi padrť. Přišla hadrnicc, sebrala mne do košíku a prodala do papírny, kde ze mne měli papír dělati. —

V papírně se ubohému vlákně zle vedlo; nejenom že hadr ostrými vodami prali a vyvařovali, ale nástrojem zvláštním konečně, jemuž holdendř říkají, tak jej rozdrtili, že již

o vlákně akoro ani pohádky nebylo neboť všechno bylo jediná bílá kaše. Přece však jsem co uhlik necitil, že by se i se mnou co zvláštního bylo přihodilo. Já jsem naopak neustále byl ve společnosti s vodou, jako od počátku lněné rostliny, a když konečně papírová kaše přišla na drátěné síti, kde se na tenouké listky rozlila a honem sušila, uviděl jsem se docela neproměněn co hotový papír bílý.

Fabrikant, který mne dal takto zpracovati, posílal své výrobky daleko široko. Mně se dostal osud, vandrovati až do Petrohradu, a tu mne koupila jakási dáma, i napsala na mne psaníčko pro svého manžela v Sibíri. Tak jsem se dostal do severní Asie, a ejhle! — i tu jsem seznal, že zákony, které předepsal Stvořitel přírodě a nám prvům, všude jedny a ty jsou, že všude rovnou platnost mají. V Sibíri neměl jsem však co část papíru dlouho meškati. Peani totiž, ve kterém jsem se nacházel, nebylo dlouhé, a právě na omach cípku papíru, kde jsem já vězel, nestálo nic psáno. Když mne byl adressát obdržel, seděl právě při čaji, i zachtělo se mu kouřiti. Vytáhl si cigaru, a že k zapálení jiného papíru neměl, utrlh cíp psaní a zapálil.

Můžeš sobě čtenáři pomysliti, co se mnou se takto přihodilo a přihoditi muselo! — V ohni vždy a vždy musím na sebe bráti kyselku, a v kyselinu uhlíčitou proměnití se. To je písnička, zpívaná vždy touž notou. Nebylo tedy i v Sibíri jiného osudu pro mne; sotva jsem se byl do těchto krajín po poště dostal, již jsem opět plynul v povětří, nevěda, kam zase vitr se mnou zavěje.

V Sibíri jako jinde roste bejli všelijaké, jemuž je kyseliny uhlíčné zapotřebí jako rybě vody. I tam mne tedy zase poltlilo listí rostliny, a sice třošně, v jejíž šťávě za kratičkou dobu jsem byl zbaven svého kyslíka, za to pak opět s vodou sloučen. Kyslík odebral se pó-

rami lupéneků do vzduchu, já pak s vodou nestal jsem se tehďáž ani škrobem ani vláknem jako dřive, nýbrž sladounkým cukrem, i popnul jsem se větvičkami až k jádru, kde jsem se uhostil v třešni právě dozrávající. — Třešně ještě nebyla ani dočista dozralá, tu se přiblížil vrabec a nemilosrdně ji zobákem, svým nepotašným rozklofal. Já co šťáva cukrová dostal jsem se mu do žaludku, i myslil jsem, že proběhnu jeho útroby jako někdy, když jsem do žaludku člověka co kyselina byl vniknul. Avšak tomu tak nebylo. Na vrabce čekal krutý osud, který i mně jinou cestu proklestil. —

Když byl totiž vrabec třešni rozklofal, vyletěl si, nevím k čemu, do blízkého háje snad za nějakou mušakou, kterou honil. Z nenadání tu vyskočí z houští zvíře bílé jako sníh a dosti malé, přece však sílou náramnou nadané. Byl to hranostaj (chramostejl, hermelin), živočích to naší kolčavce velmi podobný a také jako ona dravé povahy. Ten se na milého vrabčáka vrlnul a takořka jedním chrupem ze světa sprovodil; já pak splyváje ještě v útrobach ptáčích, dostal jsem se takto do zajetí dvojnásobného. Hranostaj musí míti výborný žaludek, neboť mimo peří a zobáku celého vrabce dosti brzo zažil. Já, ani věru nevím, jak a kudy jsem se dostal až do srsti, a octnul se v jednom chloupku překrásné sněhobílé barvy. Voda, která mne byla posavdě provázela, zbavila se mne v tomto přechodu, za to pak mi přibýly dva nové druhové dusík totiž a síra, s kterými jsem se tu dosti blízko seznal a uhostiti musel. —

Hranostaj vedl život velmi dobrodružný a vyznamenával se svou nesmírnou krvežíznivostí a vražednickou ukrutností; neboť neušel ani den, aby nebyl zakoual nějaké ptáče nebo myšku aneb i mladého zajíce. Tak dlouho páchal tyto vraždy, až se mu dostalo odplaty. Přišel my-

sílvec se zbrání výbornou, a prohnal mu hlavu kulkou. Nato pak, když zastřeleného hranostaje sebral, ihned jej doma čistě okartáčil a krásný kožich mu stáhnul, neboť platí tato kožešina nade všechny ostatní pro svou srst labuti. Což divu že tak pěkná kožešina dobře zochovaná brzo se na trh do hlavního města poslala, a brzo kupce nalezla. Byltě právě na cestách v Rusích náš hrabě Č, který neváhal, drahou tu kožešinu koupiti své manželce co dárek z Rus. —

Tak jsem se já uhlík dostal do Čech nazpět ve způsobu srsti, opustiv zemi tu ve způsobě papíru! Mám Vám nyní snad vypravovati, kterak si mne paní hraběnka vážila když si kožíškem dala mantilu ole movati? — Mám vypravovati jak obdivoval každý bělost srsti a jemnost, když rukou kožíšek pohladil?

— Tenkrátě ovšem cítíl jsem, že se nacházím ve zboží vzácném, ve zboží, v němž by zajisté nikdo uhlíka nehledal —? Avšak nic netrvá na světě věčně, a i mně nastala po nějakém čase nová pout. — Kožíšek by zajisté byl dlouho ještě za hlavní okrasu platival, kdyby se nebyli na neštěstí moli do něho dali. Což mu pak byla platna bílá srst když vypadal jako vypelichaný —? — Tak si jej přestala vážit majitelka jeho, a dala jej své služce; tato pak jen krátky čas jej nosivši prodala jej židu.

Mezi tím byli moli kůži tak porušili, že srst skutečně silně pouštěla chlupy. I na mne došla rada; jak mile žid po nejprvé kartáčem kožicha se dotknul, pustil chlup, v němž já vězel, a kromě toho i na sta jiných tak, že celé chomáče chlupů vypadávaly. Žid ale nehodil mne mezi smeti, ale co dobrý šetrný hospodář smel nás na hromádku a dal do bedny, kde bylo nashromážděno rozmanité péří, chlupy, vlasy, nehty, rohy, kopyta, vlna a podobné zbytky z těl živočišných pocházející. — Když byla bedna

plna takovéto padrti, zaťloukl ji a poslal do Jindřichova Hradce. Tam je továrna na tak zvanou žlutou sůl cyanodraselnou, z které se dělá způsobem velmi jednoduchým známá modrá barva, řečená „Berlínská“. Tato sůl a pak i barva může se jen z látek živočišných dělati, a to pro nás dva prvky, mne uhlík a totiž a dusík. My dva se spolu za horká slučujeme ve cyan; a přidá-li se k nám pak drasla, poskytnem sůl cyanodraselnou, a přidá-li se železa, měníme se vespolek v krásnou barvu modrou. Tak byla tedy nová příhoda má, že jsem ze starého vypelichaného kožichu v Jindřichovu Hradci se stal částkou pěkné modré barvy, kterou poslali do Prahy na prodej barviřům.

Kojíl jsem se nadějtí, že mne nějaký malíř koupí, a mne na svůj obrázek přeneše; ale sklamal jsem se, neboť nepřišel pro mne malíř, ale chlapec, malý to študentík, který od svého učitele ve škole slyšel, že se dělá z modré barvy Berlínské kyselina cyanodíková, proslulá to jedovatina (Blausäure), která otravuje i v nejmenších dávkách. Chlapec si koupil modři za několik krejcarů, k tomu trochu kyseliny sírkové a šlił to doma na misce dychtivě očekáváje, až se jedovatý plyn počne vyvinovati. Mně při tom bylo ubohého chlapce srdečně líto. Byla to hračka nade všecko nebezpečná, mne tak z čista jasna vypuditi z Berlínské modři, a pak ke mně čuchati. Kdykoliv jsem s dusíkem sloučen, a sluji cyanem, patřím mezi nejprudší jedy; i umšnil jsem sobě, až mne chlapec z barvy vypudí, neublížiti mu, ale uprchnouti, aby ani nevěděl kam. — Přišla mi k tomu velmi vhod svička, která na stolku hořela; dříve nežli se chlapec nadál, přilnul jsem ku plaménku svičky, a honem zapáliv se, stal jsem se opět kyselinou uhličitou, — co se pak s mým dusíkem při tom stalo, sám se nepamatuji. Chlapec sice také trochu přivoněl, ale do nosu mu přišlo tak

málo cyanu, že po něm jen trochu hlavy bolení dostal; horšáho úrazu neutrpěl,

Světlice, kde se to se mnou dělo, byla nedávno čerstvě bílena, a ještě bylo cítiti takového zápachu jaký se všude vyvinuje, kde se stěny vápnem postříkují. Vápno takové má převelikou náklonnost ku kyselině uhličitě, a stěny nezbělají dříve pokud se uhličitkou řádně nenasýtily. I mne k sobě přilákala jedna částice vápna, a sloučivši se se mnou v uhličitán vápenatý, ihned dostala bílou barvu jako křída. Tu jsem díel na stěně komnaty, v kteréz se mnohý veselý a mnohý smutný kousek před mýma očima děl; ale to Vám vypravovati nechci, raději zamlčím všechny tyto události a povím Vám, kterak jsem se s vápnem zase dále dostal.

Byl jsem asi rok na stěně přilepen, a již jsem se obával, že přijde čas, stěnu znova oblíti, a že přitom budu zamazán a zakryt. Bohové vědí, na jak dlouhý čas: tu se jednou opřel muž modrým kabátem oděný o zeď a setřel ji tak, že jsem já mu zůstal vězeti na zádech. Že pak kabát takto zašpiněn byl, vzala žena kartáč a kabát očistila. Já jsem co bílý a subtilný prášek splýval chvilku v povětří, brzo ale musel jsem klesnouti na zem, kde mne zase jako někdy v cisařském paláci vymetli, a na mrvišť vyhodili. — V Praze jak víte, nesmí se směti vyhazovati na ulici, nýbrž schovávají se zvláště až pro ně vozka přijede, aby je ven z města vyvezl. To hnojiště, kde jsem já ležel, odvážel jakýsi fabrikant cukru z Čakovic blíž Prahy, a hnojit jsem svá pole, na nichž mu pak výborná řípa, cukrovka, rostla. Vezli nás ve voze okolo Libně přes Vysočany k Čakoviciům, a tam nás na poli na hromádky vysypali a brzo zaozaly.

Země orná mi již byla sice dosti povědomá, ale posud jsem k ní přicházel vždycky co kyselina uhličitá, nikoliv ale co uhličitán vá-

penatý, pročež jsem právem očekával nějaké nové příhody v tomto stavu svém. Myslel jsem, že se popnu se všim vápnem do nějaké rostlinky, tu nenadále se mi připravil krutý souboj. Fabrikant totiž nakoupil kyseliny sirkové, rozvodnil jí v káděch a poslal jí na pole vystříkovat a ornici jí kropit. Tu přišla na mne tato nemilosrdná kyselina, a sotva spatřila, že já tu s vápnem v dobrém přátelství meškám, popadla mne, a jedním šmahem vymrštila mne na povrch země, až to syčelo, a sama s vápnem se sloučivši v zemi zůstala.

Já jsem se proti všemu nadání viděl zase co kyselina uhličitá svobodná a volná. Ze však mé přátelství s vápnem tuze dlouho trvalo, zachtělo se mi nyní opět nějaké společnosti, i ohlížel jsem se, kde by se mi kdo co dobrý druh nahodil. Opodál mého stanoviška ležela mrtvola jakéhosi ptáčka, a již byla silně nahnulá a čpěla tak, že jsem si ji povšimnouti musil. Puch, jenž z ní vystupoval, byl ammon, plyn to, jestv příroda zrovna takovou náklonnost ke mně udělila, jako mně k němu. Byl tedy opět mezi námi sňatek hotový, a já co uhličitán ammonatý usedl jsem si na zem a radoval jsem se nemálo, že mne ona brzo k sobě přijala a v sobě uschovala.

Když pak z jara rozsázeli řípu na poli, hleděl jsem se dostati poblíž kořinku nějakého, neboť věděl jsem, že mi tak dobrý osud neujde, že se opět dostanu do rostliny, a s ní pak dále do světa. Tehdáž mi však bylo souzeno, neustále pod zemí setrvati až do podzimku. V létě, když bylo horko, rozdvíjili jsme se, já co uhličitá kyselina a nuň druh ammon; později opustil jsem jako obyčejně i kvslík svůj a na jeho místě opět se ke mně přidružila voda, a tak jsme, já, uhlík a voda, opět pohromadě se octnuly a splodily cukr, na nějž pan fabrikant již netrpělivě čekal.

Na podzim, okolo svatého Václava, počalo dobývání řípy. Napřed

nás naložili do jam, a nechali tam, až přišla řada na nás. Pak nás odvezli do fabriky, kde řípu na caparty rozřítli a ze šťávy pak cukr způsobem předčtvrtipným vyloučili. Tři neděle to trvalo, co jsem ve fabrice prodlítí musel, nežli z cukru homole běloučká byla hotová. Pak ji zavezli do Prahy a prodali. Kdo to nevěří, ať se doptá v Čakovcích v cukrárně.

Pamatuješ-li se, štenaři, že jsem Ti už jednou vypravoval, jak se ze mne cukr v třešni utvořil? Tehdáž jsem byl arci opět cukrem, ale vypadal jsem docela jinak; byl jsem totiž bílý jako snih, a tvrdý jako kámen, a přece ve vodě rozpustný; z krátka byl ze mne utvořen ten pěkný cukr, kterého libra za 40 setin se prodává. — Dlouho jsem na kupce čekati nemusel; přišla paní jakási a koupila celou homoli; doma pak ji na malé kousky roztloukla, a já k té cti přišel, že jsem se dostal do pěkné skleněné nádoby kalichovité. Přišli hosté, zasedli si kolem stolu, a všickni se podívali, že cukr tak krásně bílý. Jedna velmi hezká slečinka vzala mne mezi prsty a pustila mne do koflíku, aby sobě kávu přisladila. Zajisté to pěkná úloha, jaké se mi tuto dostalo, oslazovati lidem živobytí! Káva byla výborná a sladounká, já pak co uhlik sotva se octnul v žaludku, proudil jsem se do krve, a rozjativ ji, tak jsem slečinku rozveselil, že vtipně švitořila k celé společnosti. V krvi ale nemám nikdy dlouhého stání. Přijda do plic, které neustále kyslík ze vzduchu do sebe vdychují, musel jsem ihned s tímto starým známým opět se združiti, a nepobyt ani půl hodinky v útrokách dýchavce, pěkně jsem se zase vybral, kudy jsem přišel, totiž ústama, do volného vzduchu. Slečinka se právě zasmála nějakému šprýmu, a při tom tak z hluboka dýchla, že mne vydýchla co kyselinu uhličitou.

Zalíbilo se mi velmi v této společnosti, i neměl jsem chuti, uprchnouti hned zase z domu ven do polí.

Raději jsem se oblézel, není-li v pokoji pro mne místečka, a hle, tu spatřím bližze okna krásnou růži stolistou s pěti poupátky, které se chystaly k rozvinutí. Nemohl jsem zajisté lépe pochoditi. Růžové listí zelené bažilo po mně jako po nebeské roae a netrvalo ani půl dne a já byl od lupénka, na nějž jsem se byl usadil, pohlcen, a vnitřkem stopky až do samého poupěte doprovoben. Druhý den, když slunce polední růžový keř zahřívati začalo, bylo mi nad míru jemno i sladko; kyslík, druh můj, rozloučil se v tom horku se mnou, za to pak ke mně přišel nový druh, v o d l í k, a s ním upřímně sloučiv se stal jsem se v o n ě v ý m o l e j e m, jenž ihned poupátku přejemného zápachu dodával. Poupátko se milostně rozvíjelo, a najednou přičichnul ke mně rozličný nosiček vůněchtivý, chválu vzdávaje vděčně růži stolisté.

Růže však je se svou celou krásou a vůni velmi pomšjejtící stvoření. Kdýž jsem po několik dní svou vůni, všecky kde kdo byl, okouzlit, počala vedle mne i jakási šťáva páchnouti, avšak zápach ten se nikomu nechtěl líbiti; byltě to zápach jaksi amonnatý, a ten se tak nestydatě zmáhal, že brzo proň ani nebylo možná, mou líbeznu vůni rozeznati. Proto začal každý celou růžičkou odkvetající pohrdati, a konečně přišla slečna s nůžkami, ustříhla růži a vyhodila oknem ven do pole.

Bylo tedy mé slávy konec; vlhkota, slunce, větry, kde co začalo se o mne pokoušeti, a nemohl jsem dlouho odolati tomu pokušení. Já i vodík, obadva jsme se obrátili ku kyslíku, který se nás milerád ujal, ze mne uhličitku, s vodíka pak v o d u utvořiv. — Letěl jsem na blízké osení ječmenové, kde se mne chytilo stéblo a mne s rychlostí do sebe vsálo. Postupoval jsem výš a výše, až jsem se dostal do klasu, jehož zrna se právě nalávala. Tu jsem se pozvolna opět zbavil kyslíka, který uprchnul do vzduchu, já pak s vodou

opět, jako již mnohokrát, sloučiv se učinil jsem se kuličkou škrobovou. — Když ječmen dožat a po žních na mlátě vytepán byl, nasypali nás do pytlů. Přišel pak jakýsi sládek, tuším že to byl pan starý od Halánků v Praze, a že ječmen pěkně vypadal, koupil nás.

V pivováře nás brzo vysypali z pytlů, a nadělali z nás sládu. Ani věru nevím, jak mi při tom bylo; cítil jsem najednou, že již nejsem více škrobem, ale prisládlým cukrem. Když pak konečně várka počala a rmuty se řádně propracovaly, byl jsem dočista obrácen v cukr, aniž mi při tom dost málo vody ubylo. Na to nás dal pan starý hodit na štoky, ze štoků pak do kádi, kde k nám přimíchal kvasnic, aby prý z nás dobré podkvasné pivo bylo. — Sotva jsme byly jakožto mladé pivo náležitě ochlazeny, počaly nás kvasnice dráždit, mne i družku moji vodu, a tak neustupně na nás dorážely, že ubohá voda musela zlosti puknout. Rozpukla se na své částky, vodík a kyslík, a tyto oba chytali se mne a ostatních uhlíků, a pevně se nás drželi. Byla to rvačka náramná; v kádích to klokotem jako by vařilo, něco uhlíčtiny utíkalo do vzduchu, mně pak se podařilo co uhlíčtka zůstatí v kádi, s ostatním jsouc smíšena pivem. Když bylo konec tomuto poprasku, jež sládcí kvašení zovou, nastalo ticho, a pan starý dal nás nalíti do sudů a sudy dobře zapatí, a odvezl nás do sklepa na Perštajn, kde pěkně v chládku ležák odpočívá, čekaje na leto.

Stalo se, že jednoho dne v létě vyvalili sud a načali. Pivo bylo výborné, a já čekal, komu se asi do úst dostanu. A bylo mi jinak souzeno! Sklepník vychvaloval pivo nade všecko i popadl džbán a nalil ho z vysoka do sklenice, že se pěny akoro půl sklenky ukarbovalo. A to prý je dobré pivo, pravil, plno uhlíčtíky, dobré chutnání, pane! — Škoda, myslél jsem si, že mne co uhlíčtka

pan starý nevidí; on mne tak bedlivě pěstoval, ledem chlácholil a v pivě udržoval, a nyní, když mne má host vypítí, napění sklepník pivo tak, že já chtěj nechtěj musím uprchnouti! — Ó, vy nešikovní šonkyři a sklepníci, kteří sobě tak rádi stěžujete na sládky! Chraňte se pěny, a nekažte s ní dobrotu piva, jak je sládek ze sklepů vydává! Kdo chce, abych já co kyselina uhlíčtá pivu příjemnou chuť poskytla, ať nechá zbytečného cmírání a napěňování, a raději ať mne nalije co možná polehounku do sklenice! — Tak jsem se dostal místo do úst, kde jsem měl sládkovi pochvaly získati, do povětří, dříve ještě nežli mne ústa dosáhla, i znova mi tedy nastala pouť povětrná.

Ano, zase do povětří! Z Prahy, unesl mne severní vítr k lesům Hořovickým, a tu mne pohltila štíhlá borovička, honem ze mne kyslík vypudila a mne opět pomoci vody ve vlákno proměnila. Lesní stromy potřebují náramně mnoho uhlíčtíky, a kde se tedy nějaká blíže lesa vyskytne, hned je ztrávena. Za to ale chová v sobě strom vlákniny na centnýře a kterak se tomuto dřevěnému vláknu dítí může, nahlédnete brzo. — Přišli drvoštěpové a porazili borovičku, na polena ji rozřezali a rozštípali. Později, když trochu se vysušila, sestavili hromady polen, přikryli je zemí a zapálili.

Takovéto hromady zovou uhlíři miliře. My uhlíkové rádi bychom v ohni vždycky shořeli a v uhlíčtce se obrátili; že však uhlíkové polena zemí oblopují, nemůže se než malounko kyslíku k nám dostatí; což nám pak zbývá jiného, nežli zůstatí čím jsme, uhlím, a pustiti všechnu choutku po kyslíku mimo sebe —?

Tak se tedy uhlířům podařilo, mne po dlouhém dobrodružném putování po světě konečně všech přídavek sprostí, a obrátí mne v černý tuhý uhel, jež zavezli do železných hutí blíže Komárova. Tam mne smíchali s rudou železnou a nasypali do vysoké peci, kde bylo

horko přenáramné, takže železo z rudy se vylučovalo a jako vosk roztopený se slilo. Co jsem já uhlík měl při tom činiti?— Měl jsem snad se zase oksylčiti a do povětří uprchnouti? Bylbych to ovšem podle starého zvyku svého rád učinil, ale já nebyl v peci sám, bylo nás tam náramná síla, a každý hleděl, aby se dostal z pece ven. — Mně se tehdáž v hlubokosti toho záru namanul přítel docela nový.

Železo totiž rozpálené uchvátilo mne, a tak mne silně drželo, že jsem se ho nikterak zbavit nemohl. Teklo se mnou až na dno pece, odtud pak když vypustili hutníci čap, vyteklo a do zvláštních kačlubů se nalilo; když pak po mnoha hodinách ustydlo, cítil jsem, že je mi jaksi diamantovitě, neboť byl jsem náramně tvrd.

Železo takovéto jmenují litinu, berou pak ji znova na zvláštní ohniště, kde ji opět rozhrívají a něco uhlíku z ní vypuzují. Nadarmo jsem čekal, že i mně žárem pomohou od kovového druhu; mnohému uhlíku se poštětilo uprchnouti, já však zůstal těsně společen se železem, a když pak toto z ohniště vzali a skovali, udělali z něho ocel. — Ano ocel je ten pěkný druh železa, z něhož se, že tvrdý, dělají nože, nůžky, jehly, pilky a vůbec vše, cokoli má ostré býti. Kdyby mne uhlíka nebylo, zůstalo by železo vždycky měkké; má jest to zásluha, že se z něho kromě sprostých hřebíků, podkov a obručí i takové důležitější a drahocennější zboží dělati může.

Ten kus ocele, v němž jsem já vězel, koupil jeden nožíř Pražský, a na mnoha části jej rozsokav udělal z jednoho kousku nožeček ostrý pro ranhojíče, k potřebě při všelikých operacích. Brzo na to vypukla válka, a já byl poslán v pouzdru snažánovín na bojiště, kde mnou lékař vojenský živé maso z ran vyřezával.

Měli jsme tehdáž náramně mnoho díla, neboť poraněných bylo veliký

počet, ba stalo se jednoho dne, že lékař se mnou právě jednomu vojínu na samém bojišti službu konal, ana koule nepřátelská hlavu jemu rozdrtila, nůž pak mu z ruky vypadnul a do bláta klesl. Nepřítel hnal se těžkými děly přes bojiště, nůž zajeli, tak že jej nikdo již neznamenal; i nemyslel jsem nic jináče, nežli že zde zůstanu pochován jako můj pán sám, zastřelený lékař.

Ovšem, člověk žádný nevšimnul si nožečku, ačkoli měl násadku ze slonoviny a vůbec hezky vypadal. Za to ale si ho všimnul starý náš druh kyslík. Ten s neunavnou pilností hledal na oceli tak dlouho, až byl skoro na polo zrezovatělý, já pak co uhlíčítka utekl jsem do povětří, i zanesla mne vichřice přes hory dolů až k vinohradům dolnorakouským, kde jsem se k zemi sklonil a čekal, až mne zase nějaká rostlinka polapí.

Ve vinohradech, jak si můžeme pomyslet, bylo nejvíce vinných keřů, kteří jako každá šťavnatá rostlina uhlíčítka milují. Jeden z nich si mne přivlastnil a proměnil mne ve svých cévkách šťavových v sladký cukr. Když se leto sklánělo k podzimu, byly hrozně již tak sladké, že se pán k vinobraní chystal. Mně však se při tom nepoštětilo, dostati se s ostatním cukrem do kádí, v nichž se mošt na víno vykvasil.

Naopak zůstal jsem se štopkami a slupkami pohozen, a za několik dní když už i tento zbytek počínal kvasiti, zavezli nás do města Kremže, a složili ve fabrice tamější na bělobu. krásnou to barvu bílou, která se skládá z olova a kyseliny uhlíčité. Tu mi tedy nastala povinnost, bělobu z olova učiniti. Nadělali si z nás přede vším octa, v němž já uhlík hlavní mám úkol, vedle mne pak vodík a kyslík. Potom nás hnali přes desky olověné, které jsme museli rozloptati, a jich pomalu v uhlíčitan olovnatý obrátiti. Ten pak jest bílý prášek, a říkají mu podle města, kde jej vyrábí, také „Kremžská běl.“

Zaobalen co běloba do papíru čistého, byl jsem zase z továrny odvezen do hlavního města. Tu mne koupil malíř a ten mi připravil lůžko, v němž doposavad se nalezám, a snad ještě dlouho dluhi budu. Maloval totiž právě obraz Matičky Boží pro kostel v Ch...cích, i potřeboval barvu pro malbu bílého šátku,

jinž Panna Maria přioděna býti měla. — Žádná barva nemohla se mu lépe k tomu hoditi jako běloba. Rozdělal mne tedy olejem makovým a natřel mne uměleckým štětcem na plátno.

Tu tedy, usadiv se na posvátném místě, meškám, započav svou pout v paláci císařském, a snad mnohá, mnohá leta meškati budu.

Drobnůstky.

V Oceanii mezi ostrovany kmene polyneského zabíjejí matky hned po porodu své dítky, jmenovitě dívky. Missionář Nott nepotkal tam v Novozeelandsku na 30 let ani jedné matky, která by aspoň jedno dítko byla nezabila. — Tamtéž na ostrovech Radakských zemřelou chudinu do moře házejí.

Tamtéž lidozroutství ještě v obyčeji, jsouc ve válkách tou pověrou udržováno, že síla sežraného do toho, kdo jej sni, přejde. Aby již děti tomu navykaly, dávají jim pro chuť maso obětí, ježto se od tannějších obětníků obětují.

Za pradávných věků propichovali v Rusích nevolníkům ucho šídlem, a náušnice do něho zavěšovali, aby je od jiných rozeznávali. Přednost tuto jiné křísané plet a někteří šviháci si přiosobili.

Známo z historie, že slavný otec vlasti Karel IV. vinařství české znamenitě zvelebil. Ohledem vína Zerno-seckého stalo se to roku 1359, kdež zvláštním nařízením povolil, aby mezi Radobýlem a Zerno-seky (za Litoměřicemi) vinice se vzdělávaly, které po 10 let vělíkých daní zproštěny býti měly. Tím způsobem probuzena chuť k pěstování ušlechtilějších rev, které tak slavného nabýly jména.

Španělové nemyjí ovce před stříží jako my v krajinách našich.

Oni je den před tím do chlívů dobře opatřených zavírají, kde se týž dobytek vypotí a potom lépe stříhá. Po stříží třebať je slanou vodou mýti.

Modrý pondělek. V Mnichově mají četníci rozkaz, v pondělí zvláště k tomu hleděti, aby se žádný řemeslnický tovaryš pod oblíbeným zámyslem modrého pondělka od práce nevzdaloval, tak že pak i každý tulák přistaven bývá. — Zvláště ve větších městech pocházelo mnoho škody z „modrého pondělku“ nejen pro národní hospodářství nýbrž i pro mravnost vůbec; protož žádoucnou velmi, aby tento smutný pozůstatek cechů s novým živnostenským řádem docela zaniknul. — Mnoho mají naši řemeslníci ještě doháněti: kdyby se k tomu jen alespoň tak měli jako rolníci naši.

Když Diogenes, známý řecký filosof (nar. r. 414 před K. P.), jedenkrát střelce pozoroval, který špatně střílil, běžel a posadil se k terči jeho. Když se ho ostatní tázali, proč to činí, odpověděl: Kdybych stál mimo terč, mohlo by se snadno státí, že by mne náhodou trefil.

Arlot, jeden dvorský blázen, řekl příteli svému, vida okolo jdoucí dámu: „Ai, to krásná dáma!“ Ona však obrátivši se pravila: „O vás bych to říci nemohla.“ „I mohla,“ dí on, „kdybyste jen tak lháti chtěla jako já jsem lhal.“

Tažení loterie v Římě.

Tažení loterie jest sice všude velkou slavností, ano za našich počítavých dob jest to snad jediná slavnost národní, jižto neustále obliby přibývá, sotva však bude druhé město, kde by se slavnost ta s takovým leskem odbývala, jako v Římě.

Na počátku ledna 1857 v sobotu spěchal jsem na jeviště tohoto divadla, na neveliké, čtverhranné náměstí před palácem ministerstva financí a obchodu. Náměstí bylo již pokryto čekajícími, ačkoli scházelo ještě dvanáct minut do dvanácti, kdežto se tažení mělo počíti. Diváci náleželi téměř naskrze k nejhudší třídě obyvatelstva římského, a bylo mezi nimi mnoho tváří, s nimiž bych se byl nerad o samotě potkal. Za okamžeuí vyprázdnil jsem si zadní kapsy, abych snad nezavdal některému sousedu příležitosti provozovati v nich umění své.

Všecky zraky upíraly se dychtivě na palác, jehož veliký pavlan v prvním poschodí byl potažen červeným sukнем. Za chvíli přinešen tam soudek s pozlacenými obručemi a s ním přišly tři jednající osoby. Úředník dozorce, který obaloval čísla do bílého papíru, provolavač, který hromovým hlasem číslo po čísle vykřikoval a chlapec asi desítiletý ve třírohém klobouku, jenž čísla házel v osudí téhož okamžeuí, když provolavač vykřikoval. Když to vykonáno a diváci se náležitě přesvědčili, že jejich čísla jsou opravdu v tom šťastném soudku, počal provolavač rychle točiti osudím, což trvalo několik minut. Tu najednou přestane, zavzní hlučně zvuk polnice a na

pavlan vkročí ministerský komisař, vyšší kněz v rouše fialovém a sedne si na stoličce v pravo prichystanou; podlé něho usadí se úředník světský, uprostřed pavlanu stojí osudí a za ním chlapec na stoličce, aby jej bylo viděti z dola, provolavač jest v pozadí v levo. Komisař sednuv si, dal znamenání, aby se tažení začalo.

Chlapec s vážnou tváří, na nižto znáti, že ví jak důležitou zde jest osobou, udělá kříž nad osudím, sáhne v ně, vyndá číslo a podá je úředníkovi světskému a ten zase duchovnímu. Ten sundav obálku a pohleděv na číslo dá je světskému sousedu nazpět a ten provolavači. Ticho hrobové opanovalo celé náměstí, všecky zraky hledí upřeně na osudného provolavače, an zarve hlasem dryadnickou zpěvavým: „Primo fú estratto il numero trenta otto“ (Ponejprv bylo taženo 38). Polnice hlučně zatroubí a v celém zástupu zmatené volání radosti a zklamání. Než najednou zase ticho, osudí se již opět točit, zlaté obruče se mile típyti, již chlapec opět sahá po rozhodném čísle, již se opět rozhaluje, provolavač, hlučně troubí a divoče hučí. Ještě třikrát opakují, trouba dozní po páté, za okamžeuí zmizí osudí i s komisaři s pavlanu, ale na náměstí dole to hučí, křičí, spíá, proklíná, až ouzko poslouchati: ty jiskrné tváře něchtějí tomu jaksi věřiti, cítí, že kapsy jejich jsou posud tak prázdné, jako bývaly před tím. A lo za malou chvílku usadí se všášeň, hučící zástup rozchází se na vše strany a náměstí jest opět tak tiché jak obyčejně bývá.

Drobnůstky.

Vaucaŕson stal se jaksi svým automatem (samohybem) věhlasným mužem svého věku. Udělal totiž kačnu, která sama žrala a zase po-

travu ze sebe vypouštěla. — Nicméně nebyl mezi učence do akademie přijat. Když si pak Buffonovi stěžoval, řekl mu tento: „Přfeti, tam platí jen

geometrické hlavy.“ — „I proč pak jste mi to jen dříve neřekl, odvece tento, byl bych udělal velmi snadno místo kachny geometra.“ —

Tři znamenití angličtí lordové vsadili se, kdo z nich nejtípnější nápad má bude. V Anglicku bývají sázky všeliké. Každý z nich napsal svůj vtíp do tobolky a básník Tomson měl souditi, či vtíp nejbystřejší. „Není ani třeba,“ odvětil básník, „abych vaše vtípy četl; neboť slyšte, tento dojistá překoná vaše vtípy napsané: Já se uvoluji, panu Tomsonovi ročně 2000 liber platiti. Je-li pak lepšího vtípu nad tento?“

Za řeckého císaře Justiniana, Uprava zvaného a z rodu slovan-ského poslého, naskytují se ponejprv veřejně obecné ústavy tyto: opatrovny pro starce (gerontokomium); nemocnice (nosokomium); opatrovny pro (ssaňci) dítky (brefotrophium); opatrovny pro sirotky (orphanotrophium), a hostinec pro poutníky a cizince (xenodochium).

Chudina v Americe. Zde jakož i v Angličanech má chudý právo na podporu státní; láska křesťanská řídí i stát v tomto ohledu. — Uhudince mají pro chudé, kteří nemohou a pak kteří nechťi pracovati.

V New-Yorku dává se chudině obecní půda k zpracování za levný peníz — (též se podává).

V Nizozemsku jsou pro chudinu i pro zločince rolnické osady.

Jaká čest děje se rolnictví v Kytaji. Nejčetnější část obyvatelstva v Kytaji neboli v Číně živi se rolnictvím; však toliko jejich pilnost, nikoli pak důmyslnost zaslужuje uznání. V tom ale mnohý cestovatel se jim diví, kterak příkré strmé návrší proměnití dovedou v pohodlné k orbě terassy, a po těchto vodů

s hůry dolů umí voditi; toliko toho se lituje, že nedovedou vysoušeti bahnišata a močály. Avšak tomu se i u nás teprv nyní rolník učiti počíná.

Poněvadž v Kytaji hledění roli za hlavní zdroj bohatství a blahobytu národního se považuje, bylo od vlády zvláště podporováno a vyznamenáno. Císař sám vlastní rukou pole na blízku Chrámu vynálezci orby zasvěceného každé jaro vzdělává, připraviv se k tomu, na samotu se na čas vzdáv, modlitbou a postem. Pál hodiny asi oře sám kus pole, kteréž se za tou příčinou střechou přikryje; když pluh odloží, chopí se jeho knižata a ministři a orají ne více pod střechou ale pod širým nebem, čemuž císař z letohrádku přihlíží, tak dlouho až celý ten kus role zorán jest. K té práci se císař i dvořeninstvo v roucho rolnické obléká; mezi orbou však dvorská kapella starodávné chvalozpěvy na orbou a rolnictví pjeje. Náradí rolnické, jehož se k té slavnosti užívá, jest umělé i nádherně děláno a chová se ve zvláštních skříních velmi šetrně a čistě. Polc, jež císař vlastnoručně oral, dává obyčejně nejlepší obilí, z něhož se pak chleby pekou, jež nebí obětovati dlužno.

Protože však v Kytaji, jako všude všeko umění i rolnictví od mnohých století nepokročilo a velmi nedokonale se provozuje, jakož i proto, že tam nejvíce rejže se pěstuje, která ze všech druhů obilných nejlehčejí a nejčastěji se nezdarí, proto lehce se dá pochopiti, že alespoň v každý třetí rok v některé krajině rozsáhlého císařství jeho hlad panuje takový, ve kterém rodiče dítky své buď vraždí aneb prodávají; však i churavci a starci život svůj násilně končívají, aby zdrávom k záhubě nežili.

Človče! tys vyměřil prostoru nebes, tys vypočítal počet hvězd, tys zachytil blesk v hrozném mraku, ukrotils moře a bouře a podmanils všecky živly: ach! proč pak do vznešených, blaha tvého se týkajících snah tolik bludu se vmísilo?

O rozšíření obilí po oboru zemském.

Kdekoli se po světě obilí vyskytuje, uzavíráti lze, že tam člověk na vyšší stupeň mravnosti a vzdělanosti vystoupil. — V otevřených hrobech dřevních králů Egyptských od skumných zpytatelů nalezena jest pšenice tak dobře v nádobách zachovaná, že obilná zrna ani barvy ani podoby své nezměnila. Pohřbená tam od tisíciletí pšenice o bývalé vzdělanosti a osvětě starodávných Egyptanů v též míře svědčí, jako ohromné jich stavby, nápisy na pamětnících, pyramidách a jiných dávninách této země. K nejdůležitějším a takéžka všesvětovým rodům obilným náleží rýže, pšenice, kukuřice, špalda, žito (rež), ječmen, oves, proso; mezi nimiž rýže a pšenice mají prvotnost.

Dějepis nižádné nám nezanechal zprávy o tom, kdo prvý rostlin obilných užíval a je nejprvé zasíval. Nejdřevnější jich děj v mráкотu je zahalen: dle pohanských bájí byliť jsou bohové sami, jižto stoupivše na zem lidí tak vděčným darem obdařili. V Indii bylť to Brahma, o Egyptě Isis, v Řecku Demeter a ve Vlaších Ceres, jež národům obilí klasité udíleli, a je zasívati a žiti naučili. U Peruánův podobné podání z šedé předěšlosti rozšířeno o kukuřici, byvši tam nalezenou při odkrytu Ameriky. Vědětí sluší, že sverpé obilí nikde po světě se nenalézá: a to nás přirozeně vede k domněnce, že obilné byliny vzděláním veliké vzaly proměny. Tomu však odpirati nelze, že druhy obilné, jsouce dědictvím od vzdělanějších národů z dávnosti nám odkázaným, jediné účinnivostí a prostředkováním lidským na povrchu země se rozšířily. Mnohá semena bývají vodami, zvláště prouděním moře, do náramných dálek zanežena, jiná proudícím se vzduchem zaváta: jiná zase srstí aneb vlnou čtveročedv, aneb ptactvem všude

po zemi roztroušena. Avšak obilné rostliny, jakož i jiné důležité lidstvu rostlinné plodiny, kterýmiž nás prozřetelnost božská v tomto údolí časnosti oblažiti ráčila, z jednoho země dílu do druhého výlučně s člověkem se stěhují. Rozširují se pak rostliny potravné nejvíce obchodem, a užitek z jich rozšíření tak jest vydatný, že jim i neblahé následky reprátelských vpádů umírněny a umenšeny bývají. Válečné tažení Římanů sledovalo vypěstování obilných druhů, a výpravami Řekův bylo rveví rozšířeno. Podobně jako Slovany pohanka (tatarka) do Evropy byla přinežena, tak i akreze Araby rýže a bavlník v zemích od nich vydobytých byly rozšířeny, a v krajích, které neprátelskými vpády jejich nemálo utrpěly, nalezá se jich až dosavád značná hojnost. „Stěhování obilných drahů, dí Humboldt, leží na bíledni; původní pak vlast jejich jest nám tak málo povědoma, jako ona rozličná plemena lidská, která dle nejstarších paměti ve všech země dílech se nacházeja.“ —

Pohledme nyní poněkud jen běžně na přítomné rozdělení druhů obilných na povrchu zemském. V podnebí točnovém nemůž rolnictví než jen z částky pěstováno a uskuťčeno býti, ježto za doby dlouhotrvající ziny země lúno prudkostí mrazův uzavřeno, a k ustavičné takorka neplodnosti odsouzeno jest. Oves a ječmen sahá nejdále k točně a poskytuje obyvatelstvu v Norvežsku, ve Švédsku, v Skotsku, z částky v Sibiři a v ruské Americe hlavní výživu. Sibiři má Evropa zvláští výborný druh ovsa co děkovati. V posloupné radě následuje žito, a seje se nejvíce v podnebí přitočnovém. V jižných krajínách Skandinavie, Dánska, v Německu, Polsku a t. d. jest žito

hlavním předmětem orby: ječmene užívá se v zemích těchto jako i u nás více jen k vaření piva, tak jako oves hlavně jen koňům za obrok alouží. Vůbec v severní Evropě, jako druhy v Sicilii a v severní Africe, onu velikou žitnici hledati dlužno. Čím dále k jihu, ztrácí se žito až pomalu vymizí, a pšenice stává se pak hlavní potravou tamního obyvatelstva. Sem náleží Francie, jižní Německo, Uhry s Banátem, jakož i země západní a střední Asie. V jižních Němcích a ve Švýcarech seji místo pšenice špaldu. V dotčených zemích pěstuje se vinný keř s dobrým prospěchem, a víno zaujímá tam místo piva, pročež zůstává i seti ječmene v pozadí.

Ještě dále k jihu rodí se pšenice u veliké hojnosti - hledí se pak spolu i rýže a kukuřice; sem počítá se Portugalsko, Španělsko, Vlaško, Turecko, Recko a celý sever Afriky, kdež se i ječmen šestirady seje. V Egyptě nesé ječmen 5—12 zrn. K těmto druhům přicházejí: cirok (durak) a roždilné rody bérú čili prosa. Na východu starého světa, v Persii, v severní Indii, v šířinách a planinách nedaleko Chvalinského moře se rozvinujících všechny jmenované druhy obilné, jakož i pohanka (tatarka) hojně a bez mnohé práce bydlitelů se daří, toliko ovesa tuto není, a tuzemci koně své ječmenem krmívají. V obojí Indii, Číně a Japánu převládá rýže: jako zase v Americe hlavní obilí jest kukuřice (neb turecká pšenice). Z předmětů tropické orby požívají obyvatelé Asie nejvíce rýže: naproti tomu poskytuje kukuřice hlavní potravu Amerikánům. Toto rozdělení osnuje se na přirozeném základě, jelikož Asie nepochybně vlastní jest rýže, jako kukuřice plodinou Ameriky. Připomenouti ještě slušno, že obyvatelstvo zemí, kde se proso v hojnosti rodí, na nižším stupni vzdělanosti a obecného vyvinutí kráčí, nežli ono krajů těch, kdež převahu má pěstování a hledění rýže.

Evropští osadníci přinesli pšenici a jiné obilí našinské do Ameriky, jakož i do Novohollandaka a Vandiemenska. Ve Spojených obcích severoamerických roste pšenice i žito tak jako v mírných krajinách Evropy, zvláště se tam ale chová kukuřice u velikém množství. V jižních zemích severo-amerického soustátí daří se rýže v hojnosti. Do Karoliny poslal na konci 17-ho století jistý anglický obchodník z Číny centný rýže; a tent jest původ a pramen, z něhož se ročně proudí bohatá žem a vývoz rýže z této částky nového světa do Evropy. V Mexiku seje se všude kukuřice, kteráž za příčinou příznivého povětří a veliké úrodnosti půdy rolníkovi za jeho suazení bohatou žní se odměňuje. V nižších mírá 200 ano i více zrn na jednom klase. Indiáni a Mestizové žijí se nejvíce kukuřicí a kasavou (Manihot); pšenice pak od obyvatelů bílé pleti v městech přebývajících se zpořebuje. Poněvadž krajiny Mexikánské suchem trpívají, užívají tuzemci, jako v Nubii, umělé zavodňování. Neurodí-li se kukuřice, nastává v Mexiku drahota a hlad, tuzemci nuceni jsou, jísti bobule nopálové nezralé a trpké ovoce. — V jižní Americe nachází se pšenice v jižních krajinách Brasilie, Buenos Ayres a Chili. V krajinách mírných a přítočnových jižní polokoule pořádek orby v téměř srovnání a poměru jest jako v krajinách pod stejnou vyvýšeností nad mořem severně od tropů. — V Australii podobně jest pšenice hlavním předmětem orby tamějších osadníků: ale v nejjihnějších částkách toho veleostrová a ve Vandiemensku potkáváme se i s ječmenem a se žitem. Obyvatelé tichomořských ostrovů nižádného nepotřebují obilí, dosti majíce na jediném blahopotravném chlebovníku. Majít i při tom palmu sagovou, která jim rýži a kukuřici hojně nahraňuje, ježto dřev její moučnatý na pečivo se hodí. Strom jeden dává obyčejně 300 liber dřív moučnatého. Vůbec

dobrotivý Stvořitel země horkých pásem z oplývající štědroty své nadal palmami — mezi nimiž co královna vyniká palma kokosová —

aby tak obyvatelé jejich s poskytnutým v palmách ovocem spolu i mouku, oděv, palivo i náčiní sklízeli.
Karel Císař.

Drobnůstky.

V knihovně krále Ptolomaea v Alexandrii bylo prý přes 700.000 velikých a psaných knih. Ta byla sice od vojáka císaře Julia římského mnoho popálena, ale M. Antoniem Triumvirem koupenými (as 200.000) v Pergamě knihami opět z části doplněna. Saraceni dobyli r. 626 Alexandrie všechny knihy ty k rozkazu Omarově na prach spálili.

Tíže neboli váha země naší. Podle Bailly-ho, presidenta londýnské společnosti hvězdařské, kterýž po šest let neunavěně o to se pokoušel, obnáší hustota země 5.6747 (je-li zde nějaké chyby, tedy se rovná nejmýše = 0.0058).

Věakerá tíže země naší je tedy = 6062165592211410488889 tedy 6062 trilionů atd.

Velikost Angličana Newtona († 1727.) Znamenitý a vůbec známý učenec francouzský Frant. Aragó († 1853) pravil, podáváje životopis Newtona: „Prohlašuji hned z prvu, že považuji Newtona za největšího ducha všech časů a všech zemí a nevyjímám při tom ani nesmrtelného Keplera.“ — Výrok tento tím nabývá ceny své, že jej pronesl veliký učenec, který zásluhy učenců oceniti dovedl, že jej pronesl Francouz úplné vědomý velikosti národa svého, národa svými učenci a skutky, svým ostrovtipem, duchem a svou vzdělaností bez odporu prvního na tomto božím světě našem.

Káva. Pálená zvláště ale potom umletá káva ztrácí za několik dní kořený zápach svůj, čímž se pak odvar její jen matným nápojem stává.

Nehoda tato umění se značně přimícháním kandisovaného cukru (cukrkandu) k pálení kávy a sice jednoho lotu dobře rostlučeného cukru na každou libru kávy. Ze při tom spotřebovaný cukr na zmar nepřichází, rozumí se samo sebou, poněvadž se pak káva takto připravená méně sladí. — Věc tato byla jednoho kavárníka tajemství, jehož káva co velmi chutná a silná zasloužené pověsti požívala.

Hešla některých slavných mužů našich.

Jan Krištof Popelz Lobkovic: „Sladkého nezasloužil, kdo hořkého neokusil.“

Svik z Lukonoš (z 16. stol.): „Ve štěstí nepejchej, v neštěstí nezoufej!“

Vilém z Valdštejna z 16. věku):

„Doufám v Boha svého, žeť mnc sprostí všeho zlého.“

Zděnek Smil (Eusebius) Vratislav z Mitrovic (ze 17. stol.): „Toliko cnost šlechtí.“

Jindřich Oldřich Příkladovský z Příkladovic (ze 17. věku):

„Lidská závist jest mé štěstí, nestrkej mnou, dám ti pěsti.“

Adam Zalužanský ze Zalužan (slavný lékař a přírodovědec v 17. století): „Ničím neodkládej.“

Karel kníže ze Švarcenberku: „Buď vždycky pravdivým a zřejmým, i jemným buď a pevným, a vlast svou zcela znej, i vždy jen o ni dbej!“

Alfons z Aragonie byl u jistého zlatníka s mnohými dvořany svými. Sotva že vyšel, přikvapil za

ním zlatník, a praví, že se mu ztratil veliký diamant. Alfons poručil přinesti veliký hrnec plný otrub a kázal každému z dvořeninů zavřenou rukou doň sáhnouti, a odevřenou z něho vytáhnouti. Když se tak ode všech stalo a v otrubách hledáno, nalezen byl diamant.

* * *

Císař Josef II. a císař František Josef I. v Hranicích. Podávám tuto událost, kterou zdejší rodák a národní básník náš Heřman Gallas, současník císaře Josefa II. ve svých zápiskách vlastnoručně zaznamenal, a kterou slovo od slova vypsal jsem.

„Roku 1787 dne 29. měsíce června jel císař Josef II. do Ruska přes Hranice. Pozastavil se před postou asi půl hodiny, kdež vyleza z vozu procházel se maličko pod podloubím, a sprostý lid všudy se houfně blížil, aby svého monarchu viděti mohl. I počal poštřmistr Gerardis tlačíci se nazpátek ždunchati, což vida císař udeřil ho párkrátě svou špaňhelkou říka: Proč zbraňuje lidu, aby blíže přistoupili, zdaliž se obává, žeby jej zatlačili? Když pak mu na to vojenští oficíři, krajští a jiní zdejší úředníci svou poctu skládali, vyslyšev je všechny svou obyčejnou přívětivostí, obrátil se k oněmu a rozprávěl s nimi o věcech jich stavu se týkajících, a vida též čiperných synů Ladouě podle druhých starších oficírův státi, tázal se jich, kterak by sobě v těchto pokojných časech svůj dlouhý čas krátili? Načež jeden z nich pravil, že je na učení rozličných jazyků, zvláště pak francouzského vynakládají. I tázal se ho císař důtklivě, zdaliž se v regimentu mnoho Francouzů a Angličanův nachází? Na což mladý oficírek odpověděl, že jen několik. „A kterýchž pak se nejvíce nachází?“ vece monarcha. „Hánáků“, odpověděl. „To jsem sobě myslil,“ řekl dále císař, „že se těch, neboli Moravců, nejvíce nachází musí při regimentu morav-

ském; a takéliž tou řečí dokonale mluvíti znáte?“ Na což oni řekli, že jsou rození Říšané, jazyka toho nikoliv sběhli nejsou. I řekl na to císař: „A proč pak se ho neučíte, abyste se rekrutům při execirování a vyučování dokonale vyjádřiti mohli? Což pak to sobě za nějakou necest pokládáte, toho kraje jazyka užívatí, jehož chleba i jiných požitků trávíte? Tot nejenom pošetilé smýšlení, ale i velikou nevděčnost zjevuje.“ To propověděv moudrý mocnáf, obrátil se od nich mrzutě a vsedl do vozu.

Jest to jakoby se časově po jisté době opakovali. I za našich dob navštívil J. Vel. náš císař Pán město Hranice a zvláště akademii vojenskou. Zkouška se před ním v akademii odbyvala, a hle, na co nejméně páni učitelé mysleli, z toho on též žáky vyslychati dal, totiž z českého jazyka, podotknuv při tom k učitelům slovy přísnymi, aby na to pilně dbali, by žáci v jazyku českém pozady nezůstávali, nýbrž aby si jej dokonale osvojili.

* * *

Císař Augustus neodporučoval nikdy synů svého národu bez přídavku: „Pakli toho zasluhovati budou.“ Ano i veřejně svou nespokojenost vyjevil, že zástupcové národu před nimi povstali, když oni ještě togu praetextu nosili, (když ještě za dospělé uzaání nebyli), a že jejich příchod tleskáním oslavovali. Svá vnoučata vyučoval osobně, a zvláště je učil plování. (Sueton.)

* * *

H á d a n k y.

Ani neklame, ani klamáno bývá.
Co to? (ошибка)
Aby se líbil, mlčí. Kdo to?
(молч)
Když se komu líbím, hynu. Cu
jsem? (ошибаюсь)
Roste během. Kdo to?
(идет и растет)
Ně sobě ale světu sloužím. Kdo
jsem? (служу)

Lumír.

Kam podělo se varyto
 Jimž hudli naši předci?
 Jest rozbito či zaryto?
 A sešli pěvci všeci?
 Ó vstaň Lumíre a pojď k nám
 A zbuduj u nás zpěvů chrám.

Kde stával druhdy zpěvu hrad,
 Teď matná čumí chýže,
 A nepřichází dotavad
 K nám dávno ždaný kníže.
 Ó vstaň Lumíre od hrobu
 A sejmi z nás tu hanobu.

Ai, posmívají sousedé
 Se pro tu naši nouzi,
 A v hrozbě na nás škaredé
 Zlý jejich zrak se spouzí.
 Ó vstaň Lumíre poznovu
 A oprost nás těch okovů.

Kdy's na varyto zahudal,
 Vždy Vyšehrad se třásal,
 Kraj slasti blahou zarudal
 A kámen slávu hlásal;
 Ó pojď Lumíre s písněmi
 A hudej všady po zemi.

Lid všečen s tužbou hlubokou
 Vždy na tvé písně čeká,
 Ó vyřiň valnou zátokou
 Již slova milovdčká!
 Kraj celý znova okreje
 Když píseň tvá ho ověje.

Fr. Sušil.

Pochválen buď Pán Ježíš Christus!

Až na věky věkův, Amen.“ Toto pozdravení nebude tobě, jakožto katolickému křesťanu nic neznámého aniž něco neobyčejného. Avšak znáš snad také sám tak mnohoého člověka, komu toto pozdravení přes rty nechce, aneb který tak spěšně a kvapně ho ze sebe vyrazí, jako by ho bylo něco spálilo, a kdybys nevěděl, že to má být toto velebné pozdravení, ani bys neuhodil, co se svou pochvou chce na tebe zahoukna: pochva . . . Snad's také sám již měl pokušení, toto pozdravení potlačiti, když ono již ze srdce do úst vstupovati chtělo, a ty's miso toho řekl: Dobré jitro, aneb něco podobného. Na to můžeš si něco zakládati; neboť tu's jako muozi a třeba studování páni v městě jednal. U těch neplatí arci toto pozdravení více, a proto u nich zmizelo, a také když na klekání zvoni, tu by nikdo z nich nesmekl a se nemodlil, a když jde kněz s Pánem Bohem k nemocnému, tu by z nich a z nestudovaných velkých i nevel-

kých kloboukových paniček nikdo neklekl — nevím právě proč, abych ti to pověděl; já tak hádám, že snad proto ne, že by lidé mysliti mohli, že také oni jsou katoličtí křesťané, a že také oni mají náboženství, a že také oni uznávají Syna božího a Vykupitele svého za většího nad sebe pána. — Těm bys nepřišel vhod, kdybys jim dal pozdravení: Pochválen buď Pán Ježíš Christus. Tu si musíš jiné pozdravení ohjednat jako k. p. ponížený aneb ještě lépe: nejponíženější služebník; aneb mám tu čest, rozkošného jitra přáti a podobně. A chceš-li to dobře vyvésti, musíš se při tom hodně hluboko uklonit, mnohem ještě hloub nežli to doma děláváš při pozdravení: Pochválen buď Pán Ježíš Christus! neboť tento neběře to tak píšně jako onen pán v městě nebo na venku.

Již jsem kolikrát e to tom přemýšlel, proč asi toto tak krásné a velebné pozdravení v takové nevážení upadlo. Mohu toto pozdravení

jak chci obracet, nenalezám ničeho neslušného nebo urážlivého v něm. Nemohu nahlížeti, proč bychom neměli Pána Ježíše chváliti? Ba naopak jest ono docela podle písma svatého, nebo apostol národů, na jehožto slova přece i sami luteráni a helvíti mnoho drží, píše, že před jménem Pána Ježíše každé koleno se má ohýbati nebeských, zemských i pekelných. V pozdravení nevězí toho příčina; musí teda jinde vězeti, a to v těch, ježto mají tak pozdravovati; v lidech musí vina třěti. U těch však nedá se to, dle mého zdání, jinak vysvětliti, nežli že lidé v Ježíše Christa buď již právě nevěří, a nebo že jej právě nemilují; jedno nebo druhé bude tím vinno, aneb oboje. —

„Co, uleknuv se řekneš, v Pána Ježíše nevěřiti jak jest to možná? Kdo jen biblické příběhy četl, ba kdo se jen katechismus učil; co se tu divného a zázračného o Pánu Ježíši vypravuje, jak jeho vtělení anděl Gabriel zvěštoval, jak se narodil, vyučoval, divy a zázraky činil, trpěl a ukřižován umřel a z mrtvých vstal, a církev katolickou založil, jí své milosti, svatě svátosti, svěřil, a na nebesa vstoupil, a Ducha svatého seslal. Není divu pohanu neb turku nebo židu, kterýž o Pánu Christu ničeho neslyšel, že nevěří v Něj; ale křesťan a katolický křesťan aby v Něj nevěřil, tu věru nevím co bych o takovém mysliti měl. — A pak Pána Ježíše nemilovati, kterýž nás tak neskončeně miloval a z lásky k nám se vtělil a na svět přišel, z lásky k nám na kříži smrt podstoupil, a z lásky nás dobrodiní obypává, to jest pouhá nemožnost!“ Ano, můj milý tak by arci měli všichni křesťané smýšleti a jednati. Ale jak docela jináče se to ve světě ukazuje! —

Ze jsou lidé, jenž v Christa Pána buď dokonce, aneb dobře nevěří, jest stará věc. To se pak takto stává. Ty a mnohý jiný arci nehlobáš mnoho o tom, jak se Ježíš vtělil, jak se Bůh člověkem stal, zdali božakou a lidskou

přirozenost v jedné osobě spojil, aneb zdali dvě osoby lidskou a božskou podržel a tak dále. — To všechno máš za věci zbytečné; ty věříš, že jest Ježíš Christus Bůh a spolu člověk, že jest druhá božská osoba, že v této jedné osobě Ježíšové božská i lidská přirozenost spojeny jsou, že jest on náš pán, náš vykupitel, náš spasitel, ustanovitel zákona a učitel. Tak to stojí v katechismusu, a punktum. — Jináče jest to ale s učenými. Ti rozkládají všechno, mluví pro to a proti tomu, bádají po tom jak a proč? a po podobných věcech. To sice také musí býti, ale mnohý spoléhá se jenom na svou hrstku rozumu, a chce zázraky prozírat, nestihlých věcí postihnouti, nepochopitelné proskoumati, moře tajemství božích do důlčičku svého lidského rozumku vměstnati, a tu se nezřídká stává, že bludy rozličné povstanou, jak se to při tajemstvích o Pánu Ježíši stalo. — Takt učil počátkem 4. století Arius, že Ježíš Christus prý není jednorozený syn Boha otce, nébrž že byl teprv v čase od Otce stvořen, a tisíce a tisíce tohoto bludu následovali a nazývali se ariáni. Asi za 50 let povstal jiný, Apolinář, a učil, že Ježíš Christus jest sice Bůh od věčnosti, ale že prý dokonalou lidskou přirozenost na se nepřijal, a ti co se k němu přidali, slouli Apolinaristi. Netrvalo to dlouho a povstal Nestorius a učil, že v Ježíši Christu jsou nejen dvě rozdílné přirozenosti, božská a lidská, nýbrž prý také dvě rozdílné osoby, božská a lidská. Také on našel následovníků a zastávatelů tvrdošijných. — Proti němu povstal Eutyches a ve své horlivosti upadl opět do jiného bludu, uče, že v Ježíši byla nejen jedna osoba, ale, prý, také jedna přirozenost, božská totiž; a lidské tělo že, prý, měl jenom zdánlivé. — Při všech těchto a podobných bludech a kacířstvích měli předce uctívost k Pánu Ježíši; ale v nejnovějších časech to jinak chodilo, rozum čili nerozum to zkrátka odbyl. Ze nemohl tajemství o Pánu

Christu pochopiti, zamítl všechno říka, že Ježíše Christa, prý, ani nebylo, to že jest, prý, jen vymyšlená osoba. A hle, v tom spočívá příčina, že Ježíše Christa nechťi již tak chváliti, proto že v něj již nevěří. — Avšak, co lidé po 1800 let věřili, co apostofové na své vlastní oči viděli a rukama hmatali, co svou smrtí dosvědčili, to má teď najednou vymyšlenkou býti! A předece jsou lidé, kteří tomu věří a ostrovitup takovéhoho upírače Christa se obdivující jeho nevěry následují! — Jiní pak ří, že skutečně jednou Christa byl, ale že prý nebyl nic víc a nic máš nežli moudrý muž, veliký filosof, jenž prý se od Egyptanů své moudrosti naučiti měl. Ovšem že moudrý muž; ale jeho moudrost nepocházela z Egyptu, nébrž byla to moudrost nebeského otce; ovšemže veliký filosof, out již co 12tiletý chlapec filosofy svého času zahanbil a zahanbí všechny filosofy nevěry i s jejich bezbožnou moudrosti, až někdy přijde soudit živých i mrtvých. — Vid, jaká to matence nevěř a bludu! Ille odtud to pochází, že pozdravení: Pochválen buď Pán Ježíš Christus! ve velkém nevěreckém světě nechtějí a jak by měli toho chváliti, v kterého nevěří, o kteréhož velobnosti a dobrotě přesvědčení nejsou, ba často ani zdání nemají? — „Jak? jest to možná?“ řekneš snad nřiven, a doložíš: „co pak uznají důkazu pro božství Ježíšovo? Takový docela jednoduchý důkaz jsem jednou slyšel a proto si ho dobře i zapamatoval. V piané svatém, a to snad předece ještě něco platí, čteme totiž o mnohých nadobyčejných divcích a zázracích, které Pán Ježíš činil. Vpravují se tak, že nelze, je upírati; jsou to tedy právě divy a zázraky. Tu pak si myslím: Divy a zázraky nedá zajisté Bůh lháři a podvodníku konati, zlástě když jimi své lži a podvody potvrzovati chce. To jest opět pravda! Tedy dále: Ježíš Christus ří: on že jest spasitel, že

jest syn boží, jedno s otcem, že musí všichni v něj věřiti, chtějí-li do života věčného vejíti a tak dále. — Teď ale se táži: Kdyby byl Ježíš podvod zamýšlel, kdyby jeho řeči a ujišťování byly lži a podvody bývaly, byl by ho Bůh divy a zázraky konati nechal? Nikoli; kdyby byl tím podvod podporoval. Ježíš ale konal divy a zázraky, tedy nebyl lhář ani podvodník, tedy jsou jeho řeči a ujišťování pravdivé, tedy jest on syn boží, následovně musím v něj věřiti. A já věřím v něj, a dám si raději život vzíti, nežli viru v Ježíše Christa, jednorozeného syna božího.“

Nato ti jen pravím, že s tímto důkazem nevystačíš. Tito lidičky uevěry právě ani v divy ani zázraky nevěří; a vůbec pravidlem u nich jest, všechno upírati nebo aspoň v pochybnost uváděti. Divy, zázraky, myslí, že je rozumný člověk ani věřiti nesmí; na nejvš by tebe i s tvým důkazem politovali. — „Taková je?“ řekneš snad, „i to musím dobře ze svého katechismusu, že Christus musel nás vykoupiti od dědičného hřichu a od pekelného trestu, do kterého každý člověk pro ten hřich upadl; a vždycky jsem slychal, že ani nejsvětější člověk, ba že ani všichni lidé dohromady nebyli by s to bývali, aby neskončeno u rážku, Bohu učiněnou, shladili a zavřené brány nebes opět otevřeli; a že jenom Bůh sám v lidské postavě to mohl učiniti. Nebylo-li tedy nížádného Christa, aneb, nebyli-li před 1800 Christus Bůh sám, tedy nejsme ani vykoupeni, a pak bychom byli nejnešťastnější, ze všech nejvýše neutěšitelní tvorové na široším světě. A co k tomu ří ti nevěřcové?“ — Oni ří, že prý není ani dědičného hřichu, vůbec ani pekla; to že prý jsou toliko nálezky kněží, a tudý že prý vykupitele ani zapotřebí není. Vidíš, že všechno upírají. — „Když všechno upírají,“ pomyslíš si, „tedy nechci s nimi

ničeho mít, ba ani o nich slyšeti.“
A to máš dobře.

Také jsem ti právě tutéž radu chtěl dáti. Chraň se nevěrců. Obzvláště ale musím tebe na něco upozorniti. Mnozí začínají pérem i ústy nevěru tuto také v našich vlastech rozšiřovati, a jsou při tom tak úskoční, že tuto nevěru za vlastnost zohřého vlastence vydávají. Pod rouškou lásky k vlasti a k národu ukrývají jed nověry, a snaží se lehkověrným velblouda na nos postavit, jakoby svaté náboženství katolické na záhubu naší slovenské národnosti bylo, jako by nevěra a láska k národu jedna a táž věc byla. Proto se také nestydatě opavazují hanu na svaté náboženství, na církev metati, a samého Pána Ježíše snižovati, a veřejně (stalo se to zvláště v rouhavém spisu: Život Ježíšův od Renána) i soukromně rozličné jakkoli znamenité lidi ba i mistra Husa k Pánu Christu přirovnávají. Těch a takových nevěrecky smýšlejících se chraň, nevěř jim.

Však nechmež teď nevěrců, a obraťmež se k těm, kteříž v Ježíše Christa věří. Tu dlužno nám se tázati: Proč pak také tyto nechtějí o našem chvalitebném a krásném pozdravení věděti? Jiné příčiny nelze ani si mysliti nežli: Že Ježíše právě nemilují. Mnohý řekne: nikoli, já se jen ostýchám. Až, až, miluje-li kdo koho, a má-li ho hodně ze srdce rád, pak se nic neostýchá. Veliký král David hlasitě a veřejně celý svět vyzýval, slunce, měsíc a hvězdy, ptactvo v povětří, ryby ve vodě, zvířata polní i lesní, lidi i anděly, všichni aby Boha chválili a velebili. Milujemo-li opravdu Ježíše Christa, pak musíme si přát, aby celý svět

ho chválil a velebil, a musíme všech vybízeti, aby s chválením Ježíše Christa se shodovali. Ale tato veliká láska lidem chybl. Takt svatí milovali Ježíše Christa, a srdce i ústa přetýkala chválením a velebením Pána. A hle, nevděčnému člověku nechce se více Ježíše milovati! Jdi, o tvrdo srdný, k jeho jeslím v Betlémě, a taž se sebe: Proč pak všemohoucí velký Bůh tak malým a slabým se stal? Jdi na horu olivetskou, jdi na horu kalvarskou a taž se sebe: Proč Christus, syn boží, všechno toto trpěl? pro koho to učinil? — o cihle! tu musí tvrdé srdce tvé se obměkčiti, jako sníh na teplém jarním slunci, a zvolati musíš: O lásko má, proč pak jsem tebe vždycky nemiloval, proč pak jsem tebe tak málo miloval?

Ano na tom to záleží; kdyby s jedné strany lidé viru v Ježíše Christa pevně drželi, a kdyby s druhé strany srdce své láskou k Ježíši rozněcovali, pak bychom své krásné pozdravení častěji a nábožněji slyšali. — Učiňmež nyní úmluvu mezi sebou, kterou ale každý z nás na slovo musí zachovávat: Budeme hodně často a nábožně užívat pozdravení: Pochválen buď Pán Ježíš Christus, až na věky věkův! a nebudeme se za toto pozdravení nikdy stydět. Snad přispěje k tomu, že Ježíš Christus opět více ke cti přijde mezi lidmi; a to by bylo velmi záslužné. Neboť kdož mne před lidmi cti, dí on, toho budu také před otcem mým, jenž v nebesích jest, cťti. Tedy zůstane při tom: Pochválen buď Pán Ježíš Christus, až na věky věkův. Amen.

Drobnůstky.

Největší hostinec na světě. Všechna podnikání nového světa (Ameriky) jsou velkanskými rozměry vyznačena, což i nově vystavěný

hostinec v městě Novém Yorku do svědčuje. Tato, na 7 pater (poschodí, kontignací) vysoká budova, hostincem „k novému světu“ nazvaná,

pokrývá plochu 3.600 metrů (metre má naše 3 stopy, 1 palec, $10\frac{1}{2}$ čáry) a obsahuje v sobě jedno velkánské, plochu 4:36 metrů mající večeradlo, 8 velikých sálů společenských, 120 menších k pronájemným bytům patřících sálů a 420 velikých jízeb k ubytování pocestných, ani nepočítajíc menších komůrek pro služebnictvo určených. Schodů tato budova nemá; nebo kdožebý lezl do 5-ho, 6-ho, 7-ho patra jako na vysokou věž nahoru? Místo schodů zaujímají velikým parostrojem na horu a dolů hnané vozíky, z nichžto každý 6 osob přimouti může. Hostinec má svůj vlastní gasometr (stroj k vyrábění osvětlovacího plynu), z něhož na vše strany budovy rozvádí. Každá světnice má svou vlastní vodu; kouření (topení) stává se pomocí vřelé páry, která se trubicemi přes každou světnici vede. Ve zvláštním oddělení budovy jsou kuchyně a komory, v nichžto pára ubrusy, servitky a jiné běliny pere; ve hlavní kuchyni jest 5 velkánských kotlů, v nichžto se maso pro tisíc osob vaří.

Židé v Rusku. V Oděse v Rusích založili si před třemi lety také židé svůj organ a sice v jazyku národním — ruském. Dle slov redaktora tohoto časopisu p. Rambowice musí se opozděni se rusko-polských židů v osvětě připisovati toliko té okolnosti, že si neosvojili jazyk národa, v němž žijí, jako židé západoevropští. Každý žid zná sice rusky i polsky, píše ale jen židovskou němčinou, písmem hebrejským. — Velkého obchodníka není mezi nimi a obchod jest větším dílem v rukou žen, čímž rodinné poměry velmi trpí; děti se musí svěřiti z cela služkám a následkem toho jest prý mezi židy ruskými tolik mrzáků jako nikde jinde. Muži vyloučení ženami svými z obchodu oddávají se lenosti a podloudnictví. V západních krajinách jsou prý celé spolky podloudnické. Závistivost a nenávisť jest prý mezi

nimi v bujném výkvětu. — Tak v Rusích; u nás mívají židé v obcích vrch inteligence, což ovšem přirozené, poněvadž se obce naše svými německými školami o vzdělání jejich dosti dobře staraly; užívají jich a prospívají v nich přirozeně němečtí židé lépe než čeští křesťané.

Pomsta obuvníka. Jistý mladík z Paříže navštívil Milán a jelikož potřeboval nových bot, byl poukázán k nejdovednějšimu obuvníku. Přejde k tomuto a čině svou zakázku podotknul pyšně: Jest mi to velmi nemilé, že se vidím nucen naříditi si zde nové boty, pár pařížských zajisté nedostanu. Ostatně hleďte mi posloužití jak právé umíte. Obuvník, jsa touto nešetrou poznámkou uražen, mlčel, a přinesl druhého dne jednu hotovou botu, aby ji zákazník obouti zkusil. Rozmazlený Pařížan obuje botu a jelikož jemu výborně přiléhala volá potěšen: „Tot je výborné, na mou čest, jako v Paříži, ani bych se toho nebyl do Vás domýšlel!“ Obuvník prosí, aby mladík botu opět vyzul. To se stane, avšak k největšímu úžasu vidí Pařížan, že mu zůstal na noze ten nejkusnější baletní střevíc, jenž uvnitř boty velmi uměle vpraven byl. „I u všech všudy,“ zvolal Pařížan nadšeně, Vy jste učiněný čaroděj! Prosim Vás, brzo-li dostanu tu druhou botu?“ — „Tu druhou?“ — „Nu ovšem, vždyť pak v jedné botě nemohu choditi.“ — „Tu druhou,“ pravil mistr ševcovský zdvořile se ukloniv, „tu druhou račte si dát zhotoviti — v Paříži!“ S těmi slovy opustil u vědomí své hodnosti příbytek udiveného Pařížana.

Během 16. století bývali v městech českých takoví pekaři zvláštním způsobem trestáni, jižto špatně pečivo pekli. Byli k rozkazu představenstva bez milosti do koše dáni a na náměstí do kašny zlehka potopeni, aby takto svou lakotu, kterou celé obci škodili, jaksi veřejně smyli.

Jak se nám nebe představuje?

Dojista převyšuje stav ten duše, ježž nebem jmenujeme, všechno naše myšlení, a proto podobenství, jimiž slovo Boží k nám o nebi a jeho slastech mluví, dle našeho pochopu volena jsou, a vždy a všude jimi praveno tolik, kolik chápáme. Neboť těmiž vlastnostmi stkví se obzvláště podobenství Písma svatého, uvodíc nám na mysl veškeré radosti nebeské. Tak mluví jimi zjevení Boží dojmavě: a) k trpícím, b) tak k těm, kteří těžko pracují a pod tíží vzdychají, a nicméně pochopitelně c) promlouvá slovo Páně k lidem pezemským, tělesně smýšlejícím, chtějíc mysl jejich nakloniti k činění dobrého, skutků bohomilých.

A jakž, abychom v řeči své dále postoupili, mluví Písmo sv. k duším bohomyslným a vzdělaným? — Slibujet jim:

1. statky a radosti duchovní, a sice
úplnějši poznání pravdy;
2. obcování s Christem a svatými Jeho;
3. nevýslovnou oslavu nebeskou;
4. shledání se s přátely a
5. to vše bez konce.

1. „Nyni vidíme jako skrze zrcadlo v podobenství, ale tehdaž tvářív tvář.“ (Kor. 13, 12.)

Zde na světě vidíme sice skutky a tvory Boží: jeho však samého, Tvůrce neviditelného, rozumem postihnouti nelze. Celý svět, země a obloha jsou jako velikánské zrcadlo, v němž vidíme, ne Jeho samého, ale odlesk jeho moci, lásky a všude přítomnosti; on sám přebývá ve světle oku smrtelnému nedostupném. Když pak někoho dobře a jak náleží poznati chceme, díváme se jemu tvářív tvář. Tak i když Písmo sv. slibuje: „tam jej poznáme tvářív tvář,“ chce nám tím na um položití, že na onom světě Boha po-

známe dokonaleji, nežli zde možná duchu nejdřívtipnějšimu.

A z toho bude veliká radost. Již smyslýv člověk nad ničím nemívá tak velikú radosti jako když něco nového, nevidaného může spatřiti: jak se toprv zaraduje duše, když jí bude popatřovati na to, co je nejkrásnější a nejdívnejší — na Boha samého, poznávati jej dokonaleji a kochati se v krásě původu pravdy a cnosti samé.

2. Obcování s Kristem a svatými jeho. — „Kde jsem já, tu i můj služebník bude.“ (Jan 12. 26.)

Každý člověk rád se nachází ve společnosti jednostejně smýšlejících lidí, zlému stýská se ve spolku poctivých, a spravedlivý by o rozum přišel, kdyby s lotry obcovati musel. Tím více touží člověk pobožný po obcování s Bohem, tak že sv. Pavel vyřknul tu tonlu klassickým výrokiem: „Radost mám, rozdělen býti a obcovati s Kristem.“ (Fil 1, 23.) I toto přání zbožných duší bude vyplněno v nebesích, nebo Pán Ježíš prosil Otce svého, aby věrné jeho spojil s ním ve slávě věčné (Jan 17, 24) ef. (Zjev. 14, 1—5).

2. Tímto patřením na tvář Boží a obcováním s nebešťany nabude duše zbožná jakési nevyslovné slávy a vznešenosti. „Nejmilejši! nyní jsme synové Boží: a ještě se neukázalo, co budeme.“ (1 Jan 3, 2.)

V zrnu obilném leží již skryta bylina se svým listím, s květy a ovocem, kteréžto svým časem vzejdou z ní. Ale toto všecko není na tom zrnu viděti, ono to ještě není patrné, a kdo toho neviděl, ani by neřekl, co z toho zrna vzejde. Rovněž my již nyní jsme synové Boží: ale ještě není na nás patrné, co z nás bude. To pak víme, že když se ukáže, podobni jemu bu-

deme; neboť viděti jej budeme tak, jakž jest.“ (1. Jan 3, 2.)

Tak jsou i kapky ranní rosy krásné podobně malému slunci, ale teprv tehdyž ukáže se jejich krása, až slunce veliké vzejde a na ně září.

4. Shledání se s dobrými přáteli jest jedna z největších radostí a rozkoší života společenského a života rodinného zde pod lunou. Když se dávno už neviděli přátelé a najednou sobě padnou do náručí: tuse prolévají slze radostného shledání. A však zde není tak radostného shledání, aby nebylo kaleno myšlenkou rozchodu a loučení; a to „loučení, loučení, jak je to těžká věc.“ Čím radostnější bylo shledání, čím delší a srdečnější obcování: tím bolestnější potom připadá od sebe rozchod a loučení. A však shledání se v nebesích bude takové, že už nikdy nebude loučením přetrženo: „Maličko a užřite mne zase — opět vás užřim a radovati se bude srdce vaše, a radosti vaší žádný neodejme od vás.“ (Jan 16, 22.) —

A to veliká radost, že jsme jich neztratili, ale jen předeslali, aby nám zjednali místo, kam sami přijít, kde se s nimi shledati doufáme. A jak myšlenka ta: shledati, poznati so opět na věčnosti, mocně ctnost a blaženost lidskou pěstuje! Zapuzujet hněv a mysl nepřátelskou; vzbuzujet a ušlechťujet lásku k bližnímu, zvláště k přátelům; zasněcujet svazky společenské a odjímá hrůzu smrti.

5. A všecky tyto slasti nebeské mají do sebe té přednosti, že trvají věčně. „Spravedliví půjdou do života věčného.“ (Mat. 25, 46.) Nejšťastnějším lidem dělá někdy starost a bolet ta myšlenka, že jejich štěstí předece jednou vezme konec, že sestárnouti a umřiti musejí. Tento strach odňat bude na šťastnou věčnost. Smrt, tento rušitel života a radosti, tam nebude mít vlády více. — „Ani oko nevidalo, ani ucho neslychalo, ani na srdce lidské nevstoupilo, co Bůh připravil těm, kteří jej milují.“ (1. Kor. 2, 9.)

Drobnůstky.

Poustevník, život svatý vedoucí, přišel jednou do Alexandrie, a byl od zlomyslných světáků škádlen a posmíván, a také tázán, jakým by se mohl zázrakem o synu tesařovu z Nazaretu (tak totiž nazývali pohrdlivě Spasitele) vykáhati? Pokojně dal jim za odpověď: „Jeden z jeho zázraků jest také ten, že mne naučil a že muš sílu dal, abych se pro vaše tupení a posmívání hněvem nerozpálil.“ Posměvači odklidili se zahanbeni.

* * *

Pokora podobá se kořenům, na nichž ostatní strom cnosti roste. Kořeny ukryty jsou v zemi, šlape se po nich, nikdo nevěštmá si jich, a přece drží celý strom a slávu života jemu dávají. Nápodobně pokora jest ukryta, a nevěštmána od

lidí, a přece ona jest základem všech cností. Odetne-li se strom od kořenů, uschne a zhyne. Odloučí-li se cnosti sebe světější od pokory, zajdou a pomínou.

* * *

Nápis pro přibytky a dílny.

Z pilnosti se štěstí rodí,
lenost holou bídu plodí.

Kdo pracuje,
toho Bůh nezkracuje.

Bez práce není ovoce.

Kdo chce něco mítí,
ten se musí přičinití.

Jak ty Bohu,
tak Bůh tobě.

Svá ruka vладыka.

Maličkost v domácnosti.

Řemínek, jímž se klika na dveřích vytahuje, jest snad přec nepatrnou maličkostí? Ale slyšme, co o něm francouzský spisovatel Say umí povídati:

„Za mého pobytu na venku,“ píše on, „zkusil jsem též jeden příklad oněch malých škod, kterým každá rodina samochtě se podrobuje — z nedbalosti. Na dveřích, jež z dvorka do pole vedly, scházel nám řemínek, jímž se zapadák či klika měla povytahovati; proto nesměli jsme zavřít tyto dvířka. Právěli jsme je přece za sebou, jak možná, ale klika zapustiti se nesměla; protož zůstali brzy zavřeny, brzy zas se otevřely, a tak vrzající, napořád se zavíraly a otvíraly. Vyšel-li kohout neb slepice, aneb kděre, ztratilo se všecko. Jeden den vyběhlo nám tlusté, „milostné“ selátko, a ubíhalo k lesu. Hned každý, kdo při ruce byl, zahrádník, kuchařka, mladšíinka, běžely za ním. Zahrádník, kterýž první

byl úskoka zahlédl, chvátaje za ním vymknul si nohu v kotníku, a nemohl pak 14 dní ani z domu vyjíti. Kuchařka, která právě vyvařovala pěkné prádlo, našla při svém návratu je připálené; a poněvadž mladšíinka spěchajíc za seletem, opomenula přivázati krávu bujnou, ta zatím dala se do hříběte, které též v kravíně bylo, a nohu jemu zlomila. Čas, nemluvě ani o bolestech, jež zahrádník ztratil, stál dojista 20 korun; prádlo připálením zkažené a hříbě ranené též tolik, neli více. Že scházel řemínek, který ujevšše za groš zjednati se dal, utrpěli jsme škodu 40 korun a mnoho nepokoje, bolesti a mrzutosti.“

Historie tato dotvrzuje zajisté tu přpovídku, že z nedostatku hřebíku v záhubu přišla podkova, z nedostatku podkovy zhubil se kůň, a z nedostatku koně zhubil se člověk. Což by's tedy nazval v domácnosti maličkostí?

Drobnůstky.

Vliv elektřiny na pěstování bourců hedbávných. Někteří pěstitelé hedbávnictví ve Francouzsku shledali, že jsou bourci elektrovaní silnější a větší a že se avláčejí, aniž by se tím tak vysilovali. Mezi elektrovanými nebylo téměř ani žádných nemocných, kdežto se u neelektrovaných nemocí dosti hojně vyskytovaly. Elektrovaní se alespoň o 36 hod. dříve zapředali než ostatní, motýlové byli z nich také čilejší a silnější. V roce následujícím kladli elektrovaní bourci vajíčka dříve a bourci z nich byli čilejší, silnější a větší a také v této druhé generaci bylo málo nemocných.

Hedbávnictví v Itálii jest jedna z nejvýnosnějších živností v Itálii. V Lombardsku a v Piemontu vy-

pěstuje se ročně více než 26 milionů kilogramů kokonů; v celé Itálii vypěstuje se jich ročně 51 1/2 milionů kilogramů v ceně 213 milionů franků. Zděláním hedbávi zaměstnává se asi 300.000 lidí. — Dle úředního udání dají 52 miliony kokonů čili klubeček 4,195758 kilogramů, tedy dle váhy asi 8% hedbávi v ceně 238,138759 franků, z čehož podnikatelům asi 20 milionů franků čistého zisku vybývá. V Piemontu a v Lombardsku zaměstnává snování klubeček či závitků asi 77000 dělníků, nejvíce ženských.

Českou naši řeč jmenovali staří předkové naši „řeč sv. Václava, řeč svatých patronů zemských.“

Duch prorocký v Církví nikdy nevymírá!

Dne 9. června léta Páně 1837 zemřela v Římě žena, jménem Anna Maria Taigi. Patříc do tak nazvané nižší třídy, velmi nutně živila sebe a svou četnou rodinu denní mzdou. Jsouc chudobná dle náhledu světa byla tím bohatší před Bohem, neboť se skvěla podivuhodnými ctnostmi. Ačkoliv dobrá její pověst až k nejvyšším osobám jí zjednala přístup, vždy předce věrnou ostala zásadě, že za modlitby, do nichž malí velcí se jí poroučeli, a za duchovní dobrodiní vůbec nebude žádati ani přijímati darův, zvykajíc své dítky práci a všelikým strastem chudoby. Když jedenkrát princezka Maria Ludovika Burbonská v její přítomnosti otevřela schránku plnou ryzího zlata a jí nabízela, aby jak mnoho potřebuje sobě vzala, usmívajíc se bez obalu nazvala princezku dětinským blázinkem. (Ma quanto siete pazzarella!) Tato prostá, v pravdě duchem chudá, služebnice boží brzo rozmouvala s některým knížetem církevním o nejvyšších důležitostech Církvě, brzo rady poskytovala soudce v domácích potřebách a nesnázích. Očkoli Boha v modlitbách svých prosila, vyplnilo se, mnozí v nemoci k ní se utíkali a na modlitby její předešlého zdraví opět dosáhli. Především ale proslula svým duchem prorockým; všechny osudy totiž, s nimiž apoštolská stolice a město Řím od časův Pia VII. až po dnešek se potkaly, od Anny Marie Taigi byly předpověděny. Docela určitě předpověděla, že v málo letech Církev bude pronásledována, že donucen bude papež k útěku, že stát římský upadne v bezvládní. Tázána jsouc: kdo bude v onen čas papežem a zdali již jest kardinálem? odpověděla, že po tento čas jest teprve prostým knězem a právě v daleké zemi mešká. (Známo, že za onoho času hrabě Mastai co úd papežského vyslanstva se nacházel ve Valparaisu,

hlavním městě státu Chili, v jižní Americe.) Neobyčejným způsobem že bude vyvolen, volba pak jeho ode všech národův s plesáním vítána, ano že od samého císaře tureckého dary bude počtěn. Dále, že rozličné opravy před se vezme, kterým, budou-li od lidí vděčně přijaty, Bůh požehná, avšak na národy, budou-li k zlému používati jeho dobrých úmyslův, přísné tresty sešle. Konečně líčila onoho papeže co svatého vůdce, jemužto dáno bude, pevně státi proti hrozně bouři na Církev se valící, rámež boží že mu bude záštitou a že Církev po těchto bouřích tak skvěle bude slaviti vítězství, že národové užasnou. — Nám katolíkům jest tato žena důkazem, že Duch Páně neustále v Církví žije a svých zázračných darův, komu za dobré uznává, propůjčuje; spolu má mnohé úzkostlivé srdce katolické vitanou příležitost, čerpati z předzvěstovaného od Anny Marie vítězství Církvě svatou útěchu, když nynější utrpení Církvě důvěru jeho mate a mylí. Nezapomínejme, že Syn boží ustanovil Církev dědičkou Svého kříže a že ona dle Jeho příkladu v čas utrpení po každé od nepřátel svých bude pohaněna a uplávána. Avšak na utrpení a ukřižování vždy bude následovati z mrtvých vstání a vždy nový blesk duchovní slávy. Co se nám již naopakovalo: víra katolická jest mrtva, Církev katolická se přezila, nemá žádné budoucnosti! Kdo však má zdravé oči, uhlídá brzo pravý toho opak. Co se přežilo a zastaralo, co nemá žádné budoucnosti, to jsou všechny moderní smyšlenky a honosivé systémy, které že položí základy ku spáse rozviklané naší společnosti, se ještě nedávno chvástaly. Všechny i ty nejoblíbenější průpovídky vidíme kterak trati barvy a lesku oslepujícího: není za našich dnův více slova, kteréhož dovedlo v národech vzbuditi ruch spa-

sitelný, mimo Slovo Tělem učiněné!
Není moci za našich dnův, jenžby do-
vedla život národův a nitra obnoviti
mimo jedinou Církev katolickou i

v tomto ohledu samospasitelnou, jeli-
kož Hlava její nesmrtelná a Srdce
její nesmrtelné, kterakby mohla se
přežiti? Kterak se sestaráti? —

Drobnůstky.

Perilla zhotovil tyranovi Agri-
gentskému v Sicilii, jmenem Phalaris-
movi, měděného, dutého vola, tak že
když do něho dá zavřít člověka, a
oheň pod ním rozděláti, nařikání a
skučení téhož člověka bude tak se
rozléhati, jakoby onen měděný vůl
sám řval. Když však zhotovitel toho
ukrutného a hrozného stroje žádal
zaň plat od tyрана, dostal se jemu
právě takového, jakéhož zasluhoval.
Byl totiž nucen, aby přede všemi
jinými napřed zkoušku učinil sám na
sobě; a tak strůjce mučidla toho stal
se sám obětí hanebného vynálezu
svého.

* * *

Epikurejští mudrcové. —
Epikur, filosof řecký, kladl nejvyšší
blaženost v nepřerušencí požívání
smyslům libých dojmů čili smyslných
rozkoší. Proto tvrdil sice, že bohové
jsou a nejvýše možné blaženosti
požívají; a však že na lidi nedbají,
poněvadž by tito blaženost jim rušili.
Výborně posmívá se Říman Cícero
těmto bohům epikurejským rka: „Jo-
viš váš proto jest nejblaženější, po-
něvadž jest nejsvrchovanější lenoch.“
Byl-li by někdo nečinnější Joviše,
musel by též blaženějším býti. Než
i lidé našeho věku, kteří nemusíce
právě nic dělati, myslí, že jsou
bohové, žádajíce klanění se od
jiných. Ale pravá blaženost záleží
v poznání a vědomí své síly a moci,
svého působení, zvláště blahého
zdaru jeho.

* * *

Nápis na hrob.

I.

Tuto leží tělo otce,
Jenž svůj rod vždy miloval,

Ke všem se on mival krotce
A se ke všem schyloval,
Na hlas Páně v tomto roce
V jinou vlast se stěhoval.

Tento kříž jsme jemu v lásce
Postavili na rově;
O kdo jdeš tu na procházce,
Pomodli se hotově.
By mu Bůh dal přijít k částce
Ve všech slasti domovč.

II.

Manželka a matka uložila
Se tu v tmavě smrti zátiší;
Ač tu svorně vždy a šťastně žila,
Nedošla předce tužby nejvyšší.
Dřív než synu kněžský věnec dán,
Povolať ji k sobě nebes Pán.
Zato dokad tady prodlí,
On se za ni vroucněj modlí.
I vy též se pomodlete
Ať ráj Boží tam ji zkvete.

III.

Položená v tomto hrobě
Manželčina mrtvola
Raduje se oně době,
Když ji anjel zavola.
Dvakrát v snubu se člověkem
Lásky věrně hledala;
Žít v tom svazku milovděkém
Krutá smrt ji nedala.
Nyni vjíť chce darem Páně
S Ním již v svazek trvalý,
Proste, aby v nebes bráně
Anjelé ji přijali.

IV.

Matko milá, nedopust bloudit dceti
volně samotné;
Bez matky dcera, bez pasce to jehně
slabé.

Fr. S.

Kdo by z nás nelhal? — „Já!“

(Ze života mladého katolického kněze).

Před několika lety seděl mladý katolický kněz ve společnosti důvěrných přátel. Namátkou obrátila se řeč na smrt.

I řekl kdosi: „Kdybch si mohl smrt voliti, řekl bych: Na bojišti! Horoucné jest opojení boje! Zahalená v oblaky prachové přichází smrt v postavě letící kulky, okamžení — a ve cti jest dokonáno! Ohnivě a bolestně spolu zníti bude pochod miru domů navracujících se vojinů!“

Soused jeho namítl: „Já nejsem toho mínění. Bojiště považuji za pole šílenosti. Já bych svých bratrů nezabíjel, aniž jméno své pokrýváceným železným perem do knihy věčného pokoje zapisoval. Anděl smrti překvapí mne spěšně okamžiknutím v tiché pracovní světlici nebo ve spaní.“

„Já bych tak nerad umřel,“ pravil třetí, „a náhle, bleskem, to již dokonce ne. Kdo na živě má věrného otce, laskavou matku, milou manželku, nadějně dítě atd., teut si přeje, aby svým milým aspoň s Pánem Bohem dáti mohl. Avšak i když člověk docela sám jest, přece by rád se Stvořitelem svým napřed se smířil, neboť: Umřítí není dětská hračka. O by mne nescházelo někdy času k rozloučení a k připravení se k smrti!“

Když pak otázka na kněze přišla jakou smrt by si on přál, odpověděl: „Nechť přijde smrt jako kulka nebo dyka, jako plamen nebo vlna, jako hromový blesk nebo spaní, jen at mně přijde po dobrém skutku!“

Přišla řeč nyní na rozličné druhy násilné smrti, na strašlivý vynález mučírny a skripce, na muky svatých mučedníků.

„Představme si,“ pravil někdo ze společnosti, „mezi jiným hodně živě muky svatého Vavřince. Jak to již boli, když si člověk jenom ruku spálí. Tu pak čekají katané, aby se tebe

chopili a na žhavý železný rošt hodili, pod nímž, aby bolesti delší a traplivější byly, slabý oheň z uhlí se žíví. Kdo z nás,“ pokračoval vypravující „kdo z nás smí říci: Já bych takové muky anesl, prvé než bych za nehet od své povinnosti uchýlil se? „Rozvaž, lež by mohla tebe zachovati!“ Kdo z nás, sáhně každzy na prsa svá, kdo z nás by neselhal?“

Všichni mlčeli na tuto otázku.

Nikoli však — teď zaznělo mírné přece ale pevné, vážné: „Já!“ — Mladý kučz to pronulvil. Hlas byl skromný a spolu plný samocitu. Z očí zářila posvátná vážnost — „Já!“ V tomto jedinkém slovu spočíval celý svět! Všickni se na něj dívali, a nikdo si neopovážil pochybovati aneb aspoň se pousmáti. Hluboké panovalo ticho . . .

Prozřetelnost, která nad osudy lidskými se vznáší a je řídí rukou podivnou, knězovo „já“ zaslechla. Měl zkušén býti. V září téhož r. v městě, kde svatý úrad zastával, vypukl oheň. Zuřivě uchvátíl bouřlivý vítr storannenný plamen a hnal ho ulicí dolů. Když ohnivý tento velikán, červený svůj plášť daleko široko za sebou vleka k věži se blížil, započalo tesklivé, tíse chvějící-se, zádumčivé znění — bylť se pláč zvonů před smrtí rozpuštění-se. Vůkol zkáza plamenného anděla! Ont vnikl do nádherných komnat boháčů, kde pozlacená bida bydlí. Již hrabe se v jejich skřiních; balíčky bankovek kroutil se v jeho plamenných rukou a vyletují co kotoné popole z oken; stůčky dukátt rozsejpa co lesklou zlatou spoustu po zemi. Ale též do chatrč chudých vniká strašlivý hrozitán, hledá jejich pokladů, a na hlavy matek, které nařikající dítky své uchvacují, hořící trámy záhubné vrhá.

Hle, tu chvátá ulici kněz, aby

tesal, aby pouháal a umírající do lepšího života sprovázel. — Kdo z nás by neselhal? — „Já“ — Nuže, vizme! . . . Řeete, odkud zaznívá toto srdceozrývající naříkání tolika dítek? Vidíte tamhle to okno? Běda! Tolik dětských hlav, tolik útlých o pomoc volajících ruček! Nebohé, kdož může jich ještě zachrániti! Pro živého Boha! což tu není matky, což tu není otce? Kdož se odváží, aby tímto plamenným mořem sobě cestu klesil? Kdož nebude padajících trámů se báti? — Blíž a blíže zuří plamen, srdcepronikavým stává se křik dítek. Pane na nebi, pomoz, sic osm dítek v ohni zahyne a jako popel od větru odnošeno bude! Bože, jak se chvěje srdce kněžské! Osm dítek!

Ted' běží dva vojáci okolo něho; jich následuje měšťan. „Muži, se mnou se spjte, zachovejme tyto ditky! Pravím vám, Bůh jest s námi; on se dívá se zalíbením na skutek náš. Pojďte, následujte mne!“ volá on, a vrhá se do hořícího domu. „Pojďte!“ volá ještě jednou z vnitř hořícího domu, a šlechtní muži nezůstali pozadu. Již běží kněz s dvěma dítkama v náručí jin vstříc, a třetí drží se mu okolo krku. Chvála Bohu, ty by byly ochráněny! Celo jeho zdobí rubín lásky k lidem, spálenina; třepení jeho kněžského pásu jest upálené. Odevzdal ditky a chvátá zpět. Lidumilovný hrdino, jak hbité jsou nohy tvé, jak obratné ruce tvé! Jak svatě krásná úzkost tvá! Šest životů dítek jest zachráněno. S vítěznýma očima kvapí do zadního konce pro dvě poslední. Již jich uchopil, již je podává do ruk vojáků — tu jako hromovým treskotem padá hořící

trám na něj, a celá světnice jest jen jeden veliký, daleko slehající plamen, a hluboko v něm, neuchránitelně, odpočívá kněz umírající na zemi . . . Tu se ještě skrze světlý plamen zdvíhá nahé opálené rámě, talarový rukáv plamen již strávil — a dělá znamení posledního požehnání! Najednou zahaluje hustý kouř to místo, a bouřlivě zuří plamen.

Kdo druhého dne ještě domu toho hledal, nalezl jen spáleniště, ohořené trámy, opálené zdi a ředé ssutiny. V jedné pak hromádce popele nalezlo se od plamenu netknuté — srdce, srdce mladého kněze!

Odpočívej v pokoji, o kněžské srdce, v hrobě, do kteréhožs bylo položeno! Tvůj prach by zasluhoval, aby do zlaté popelnice sebrán a co drahocenná památka nejčistší lásky k bližním uctivě chován byl. Zije-li posud matka, kteráž tebe někdy pod srdcem nosila, o necht pláče v žalosti, ale i v svatě hrdosti. Ditky, kterým's život zachoval, nikdy, nikdy nezapomenou na tebe. Budou často hrob tvůj navštěvovati, a ho kvítím a slzami zdobiti; budou milovati a ctíti, co tobě nadšenosti, která smrti se nebojí a život nasazuje, propůjčilo; milovati a ctíti budou dceru nebeskou, matku všeho krásného, dobrého velikého, — nevyslovitelně hluboké a podivně vysoké učení katolické církve, náboženství Ježíše Christa, a tak — což korunou díků jest — umírajíce někdy skončí život, kterýž hoden byl, tak drahocennou obětí vykoupena býti!

Odpočívej libě, o srdce kněžské, až ke dni opětého shledání v kraji blažených!

Drobnůstky.

Pokušeni podobá se jiskře, která, hned-li z prvopočátku se udusi, neškodná jest, pakli ale nepovšimnutá nechá se doutnati, v pla-

men se zejme, tak že napotom uhašení buď těžké neb docela nemožné jest. Podobné jest to s hříšnými myšlenkami a žádostmi, kterýmiž od těla

svého pokušení býváme. — Pokušení podobá se ohni. Víme totiž, že některé věci v ohni měknou, jiné pak tvrdnou. Vosk ku př. měkne, hlína pak tvrdne. Podobně v neznázích a pokušeních od světa (od lidí totiž) strojonych stávají se jedni mírnějšími, lepšími, jiní pak tvrdšími, horšími, jakož i jeden z lotrů ukřižovaných v trestu svém se obrátil a spasen byl, druhý pak ve své zarputilosti tím více se zatvrdil a zatvrzen byl. — Pokušení podobá se také bouři mořské, v kteréž plavci buď hynou anebo k břehu tím spíše se dostávají. Zhync, kdo lákáním satanovým svěsti se dá v bouřlivé pro něj době na plavbě nynějšího života; přirazí ale tím bezpečněji k břehům blažené věčnosti, kdo hvězdy mořské, víry a důvěry v Boha, ani za tichého aniž za vlnobitného moře této časnosti se nespouští. — Tak se práveu pokušení všeliké pro každého člověka podobá rudému moři, skrze které Israelité poslušni suchou nohou šťastně přešli, a napotom Bohu tím více se oddali, Egyptané pak vzdoroviti v něm utonuli. —

Pomlouvá č² jest jako pavouk. Jako totiž pavouk dobrou štávu v jedovatinu proměňuje, tak dává pomlouváč dobrým skutkům zlou podobu a svými lichými výklady činí, že bývají za zlé považovány.

Náboženství jest jako obloha; čím více ji zpytujeme, tím více nacházíme hvězd. Onoť jest jako moře: čím více je považujeme, tím neskončenější se vidí; jest jako zlato: čím častěji se klade na báh, tím jasněji se stkví.

Člověku, jenž v nevšímavosti k náboženství zřustá, ni žádná povinnost nebývá svatá.

Neuvrhuj pozemšťane! kotvici svou v hloubi bahna této země, nýbrž ji zasaď ve vznešený blankyt nebes, a lodička tvá popluje bezpečně i v bouři.

Bez náboženství, t. j. bez víry, bez důvěry v Boha, bez lásky k tomu, jenž nám ukázal cestu, jenž nás dříve miloval; bez důvěry, že Bůh vše k našemu dobrému spravuje a řídí, a že všeliké dílo lidské ochrany jeho požívá, — bez toho všelo život náš nemá podpory. A vy zamýšlíte vychovávatí lid prostý a nutný — bez náboženství! — Kletba vás jistě zachvátí na místo žehnutí. Za dnů neštěstí a bídý se osvědčí, na čemž nejvíce záleží.

Príslovi: „Noc má své právo,“ jakož i často opakované vypravování v národních pověstích, že jak kohout zakokrhá, trati duchové svou moc, zdají se původu bezpochyby talmudského býti. Pavel Christ. Kirchner v židovskému ceremoniáři píše následovně: „Židé při své ranní modlitbě mezi jiným praví: Pochválen budiž Hospodin, Bůh náš, pán nad celým světem, kterýž kohoutu rozum dal, aby den a noc rozeznávatí uměl; poněvadž on totiž židy svým pěním při rozednávání k ranní modlitbě budí.“ Odkud ale to pochází, toho udávají následující příčinu, totiž: „Jak mile noc nastává, dává (prý) Pán Bůh všechny brány nebeské uzavíratí, u nichž anjelé sedí a mlčí; zlí pak duchové všudy po světě se vysylají, a lidi, a kterými se potkají, bavivají. Po půlnoci ale provolá se (prý) v nebi, aby se na den brány opět otevřely, a aby se nikdo neopozdil. To pak alyší (prý) kohouti zde dole na zemi, a počnou ihned kokrhati, aby lidé vstávali; a tu trati zlí duchové svou moc, a nemohou již nikomu škoditi.“

H á d a n k y.

Který kůň bývá nejspíš hubený?
(Подъ конемъ худъ конь.) (P)

Pod jakou hlavou zle nohoum?
(Под стрелкою, немощно.) (P)

Kdo jest bez dout otrokem?
(Вашивецъ. Подлъ.) (V)

Cit rodinný a cit národní.

Národ z rodin!

Stůj co stůj, budiž svůj! Nedej se jiným kazití, ani sám sebe nezmaňuj! Ta povzbuzující a vstražná slova jsou nad míru důležitá a nedají tajiti, že sebe zachování první mravnou i přirozenou povinností jest.

Ó, jak těší každého pomyslení to, že jest sám v sobě zachovalý; jak blaží jej vědomí to, že mravnou cenu má, že jest tím, čím býti má, že jest svůj, že se proti všem útokům, na mravné přesvědčení, na osobnost jeho činěným, uchoval! — Tak se vyvinoují, tak se zachovávají veliké charaktery, ježto svou osobností vynikají nad ty, kteří buď z nedostatečnosti aneb z podlé chytrosti svou osobnost jiným v službu nenáležitou, neslušnou poddávají; kteří buď svým aneb cizím vášním otročí. Mravně kdo zachován, zachován jest ve své povaze co mravné, sebe volně stvoření, a stává se vzorem, příkladem méně zdařených tvorů lidských.

Avšak člověk nežije toliko sám pro sebe, nýbrž živ jest spolu s jinými, a kdyby ze společenství lidského vystoupil aneb z něho vyvržen byl, nežil by více jako pravý, celý člověk, jelikož jest tvor společenský. Vidít se člověk teprv celým s jinými buď v rodině, buď v obci aneb v národě, a proto všechny city, které s naší osobností zrostly, netýkají se toliko naší osoby, nýbrž i osob jiných, ano i míst i obvyklých tam mravů a obyčejů a zvláštních poměrů. Kdo se tedy chce zcela i co oud lidské společnosti zachovati, musí i tyto zvláštnosti na sobě zachovati, musí sobě svědom býti, že rodině, že obci, že národu náleží. Neboť není člověka mimo rodinu, není úda menší rodiny bez větší rodiny, bez národu, a proto se tvoří zvláštní vědomí poměrů těchto. A v tomto právě vě-

domí založený jest cit rodinný cit národní, city to mocné a vznešené, každému člověku přirozené, ježto k celosti, k osobě jeho vším právem náležejí.

Ai, což jest to za člověka, který domnívá se celým býti člověkem kromě rodiny a spoluobčanů, kromě vlasti a národu? Co jest to za tvora lidského, jenž myslí, že dovede žiti bez citu k rodině, bez citu ku krajanům, bez citu k národu? Takový není celým člověkem, ten není pravým tvorem lidským; ten sám proti své přirozenosti se zpouzí, proti vůli Tvůrce svého chce žiti; ten činí se sám kleštěncem, jenž jinému v otroctví se dává; sám sobě otročí; stojít jako pláň v šlém poli, jako kůl v ohradě, jsa mrtvým oudem spolku lidského. Ó, běda člověku, který vyprázdňuje se z posvátných citů rodinných, a národních; leč by sloužil církvi.

Ve všech zájmech rodinných i národních cítí se člověk svým a rozeznává se od jiných, cítí se býti dokonalejším, přestává býti sobeckým, žije též pro jiné, zakotvená jest bytlost jeho v bytlostech jiných, a ty nedají mu, aby jenom sebe vyhledával; srdce jeho se rozšiřuje a tluče pro zájmy obecnější, pro rodinu, pro obec, pro vlast; on miluje netoliko sebe, ale jsa buď bratrem aneb otcem aneb občanem, miluje též bratra, syna, spoluobčana svého, nejprvé své domácí, přátely, pak své krajany a všechny, s nimiž svazkem národnosti a náboženstvím spojen jest. Tak se raduje věrný úd rodiny nad štěstím celé rodiny, věrný přítel, upřímný krajan nad štěstím přítele, krajana svého, a zdárný úd národa, upřímný národovec nad blahem národa svého, a kormoutí se, dotkne-li se ho něco nemilého, něco zlého. Dobrá dcera kochá se v milené máteri své, žije s ní jednou

duší, rmoutí se nad ztrátou její, a chce s ní umřítí, a podobně věrný syn vlasti raduje se z rozkvětu jejího, truchlí nad zkázou její, obětuje za ni i život. Co dojmá mysl věrné dcery v rodině, totéž tkne se srdce věrného syna v národě, vědoma si toho, že život jeho v životě národu.

Cítili se tedy kdo sám o sobě, že něco jest, že něco platí, cítí se mnohem více v citu tom vyvýšen, co úd rodiny, co úd národa. Mravná cena jeho přenáší se na rodinu, na národ, a vzájemně oběma rozmáhá a dokonává se. Protož kdo praví, že jeho srdce tluče pro národ a nemiluje bratra, krajana svého, ten lže; jakož ani v tom není pravdy, který mluví, že pro rodinu žije, a sám v sobě ničemným jest. — Oba city, rodinný i národní, vespolek se pronikají a rozplývají i splývají v cit společenský, v cit občanský, jenž se krouží v nejširším kruhu citu sebe zachování, v němž však rodina střed všeho drží.

Kdo nestydí se za svůj rod, nestydí se za svůj národ; kdo ctí rodiče své, ctí i dědy, pradědy své.

Vznešený zákon lásky k rodičům, jenž mezi božské zákony vzat jest: „Ctí otce svého i matku svou,“ zákon ten týká se i povinnosti k vlasti, k národu. Ctí vlast, matku svou, ctí národ, praotce své, a bys dlouho a šťastně mohl žítí v té zemi, v kteréž oni živi byli! volá též hlas zákona přirozeného, Bohem daného, jenž volá k srdci vděčného syna k otci, vděčné dcery k matce. Cítí rodinný, cit národní jsou ozvěny šlechetného citu sebe zachování, lásky a vážnosti k životu vlastnímu: protož i mezi nejušlechtilejší, nejmocnější city lidského srdce náležejí a nejsilnějším svazkem společenského, občanského života jsou.

Aneb kdož nezná mocné lásky materaké, přemáhající všechny obtíže a překážky, ježto se horlivosti její v cestu staví? Kdož nezná něžnosti citu sesterakého, jimž umí sestra mír-

nití zbouřenou vášeň bratrovu? A což říci o rozplameněné lásce k vlasti, kteráž slávu a vznešenost národa svého nad svou vlastní klade? Nemíť národu, který by se nehonosil slavnými vlasteneckými hrdinami svými; národ řecký honosil se jimi neméně než římský a národ náš nebýval nikdy bez nich; od Záboje počínaje, až k dobám posledního hrdinství vlasteneckého přihlížeje, na každé stránce dějepisu našeho znamenány jsou hrdinné slavné činy předků našich.

A hle! co hrdinného kdy v myslí vzniklo, toť vřelým citem vlasteneckým dokonáno; toť citem rodinným posvěceno bylo.

A mněle kdo by směl kaliti, rušiti tyto vznešené city? Kdo by se opovážil másti, trhati posvátné svazky tyto? Dojista jen ten, který zbaven vši úcty k Bohu prázdnen jest vši lásky k bratřím svým, kdo soběcností a prostopásností porušen sám sebe v nejtělejších citu útrobach kazí, rodinu, národ, vlast za nic pokládá, jimi pohrdá, jich nenávidí. A proto ošklivost této nenávisťi tak veliká jest, že se jediné při člověku nejhanebnější povahy a nestoudnosti nalézají, a že sám hanebník takový kryje ji před jinými a nemůže-li jinak, a umí-li si přec pomoci, vymlouvá ji prázdňným slovem světamilenatví, lichým kosmopolitismem, tou láskou k veškerenstvu, při kteréž hynou vlastní rodní bratři, kteráž vrazdí vlastní matku.

O, kýmžby mezi námi nebylo ani jediného, který by se stydl za svůj rod, který by nenáviděl svého národu, který děláje se úcty lidumilem hyzdil by skutkem jmeno vlastímila! Kýmž by na žádném nelpěla ohavná skvrna odrodilství, ježto jako přišera straší mezi všemi sebe vědomými, statečnými, mužnými národy? Hanba, věčná hanba lpi na jmeně toho, který k matce, jež vlastním mlekem jej odkojila, se nehlásí, který vlastního otce, jenž jej přetoval, zapírá! A nemenší potupa, kletba patří tomu, který vlastní, v níž se

zrodil, vyrostl, vychován byl, otčiny se odřiká, který tupí praotce své, již ve vlasti té se zrodili a jichž kosti v ní tli, a hanobí a ničí slavné památky jejich.

Vizmež, v jaké potupě vidí se u svých národovců na př. Vlach ten, který svou vlast tupí! a hle, v jakém opovržení jest zase u Francouzů i u Němců jejich odrodilec! A Čach, Moravan, Slezan, Slovák, Čechoslován, neměl by se sám před sebou zardít, když zapírá vlast svou?

Ó, ty hanebné odrodilství, jakás ty to pekelná příšera, ježto veškerou lásku k rodným bratřím ze srdce plašíš! Jakás ty to nestvůra, ježto z člověka bratro- i samovraha činíš! Ty přivodíš na celý národ duchovní

i tělesnou bídu, uvodíš jej v hnusnou potupu. Tys to kvítko z pekelné zahrádky, které morným zápachem svým srdce nevěrných synů v dcer vlasti omračuje; tys to ovoce, ježto dábel sám pěstuje a každému ničeni-nému národu na znamení smrti jeho podává.

Ó, kžby nebylo slyšeti smrtličího jména toho „odrodilství“ mezi námi! Kžby žádný, zvláště jinorodec, žádný cizí národ nevytýkal nám, že odrodilost podíl nás!

Hanbiti se před sebou, bolestné jest, ale hanu míti před jinými, před celým světem, trapné, nesnesitelné jest; cit sebe zachování, sebe vážnosti musí se i v polomrtvém srdci ozvat i odrodilství z něho vypuditi.

Drobnůstky.

Hlad r. 1312. Roku 1312 byla za krále Jana v Čechách a na Moravě dražota taková, že chudí z nedostatku hladem mřeli. Matky zapřevše cit materský, pčživaly těla vlastních dítek. Korec pšenice platil tehdáž na Moravě pět hrivny stř. neboli 30 grošů Pražských — suma to tehdáž veliká.

Kronikář Zbraslavský vypravuje z roku zmíněného tento příběh: Jistý mladík, nemaje chleba, dlouho snášel hlad, až byl skoro jako stín a celý bez sebe. Nemoha pak hned umřít, jak by si přál, a nechtěje se sám zbavit života, vymyslel si tento čin: „Ukradnu něco, aby mne lidé viděli, budu chyčen a odpraven a zbavím se bidného života.“ Šel tedy, ukradl vypraný ubrus, vyvěšený na slunci, utíkal, byl lapen a právem odsouzen k šibenici. Když pak na soudece doléhal, aby popíšílo se s vykonáním soudu, podivili se všickni a ptali se mladíka, proč že se nemůže šibenice dočkat? Načež mladík vece: Lépe jest mi umřít rychle, najednou, nežli denně hladem umirati. Ne pro zisk stal jsem se zlodějem, než proto, abych se zbavil života, ježž jsem

nechtěl samovraždou skončiti. Ustrnul se lid, zbavil mladíka okovů a obdaroval jej hojnou almužnou. — K obecné radosti zbidného lidu byla ještě téhož roku hojná úroda.

Jedno vlašské přísloví praví: Angličané pší důmyslně; Francouzové příjemně; Vlaši božsky, ale Němci mnoho.

Novinářství v Kaplandě. V Kapské zemi v jižní Africe nebylo od r. 1632 — 1795, když Holanďané panovali, žádných novin. Šest let po lobytí její skrze Angličany, t. po r. 1800 zřídily se vládní noviny a od těch dob (až na 7200 □ milích evropského obyvatelstva zde jen 102.150 l.), rozmnožil se počet veřejných listův až na 29, z nichžto ovšem žádný denně, za to ale některé 2krát 3krát týdně vycházejí. V Kapském městě samém vychází jich 14, a nejvíce čteny jsou od Angličanů a Němců, kteřížto poslední jsou pracovitější a dříve bohatší; Holanďané zpusťli a evropským soukmenovcům se více ani čestotou ani spořivostí nerovnají.

Den 15. srpna v Brně.

Hle jak lid se valem k nám
Shromáždí v Boží chrám,
Z úst jich nebes králi
Znějí vděčné chvály.

Odkad vzali ochotu
K takovému plesotu?
K zbožné ku paměti
Oni svátek světí.

Do vlasti se vedral vrah,
Po vši zemi plodil strach,
Řády svaté hubil,
Zlým se mravem chlubil.

Ach co církev úpěla,
Když pláč dítek slyšela!
K svěrenců svých ráně
Plakal anjel Páně.

A vrah k Brnu přitáhnul,
K hrůze na ně zasáhnul.
Zdi ty, volal, v krátko
Budou na hromádce.

Viděli to Brňané
Co jim strojí tyraně:
„Mužné chcem se bránit,
Bůh nás bude chránit.

Bože dobrý na nebi,
Slyš jak lid Tě velebil
Nedej loupit chrámy,
Shlad ty zbojné chámy!

Slavná světa královno,
Buď tvé srdce slitovno!
Pros tam za nás máti,
Ať Pán vraha zvrátí.“

A Bůh prosbu vyslyšel,
Vrah t'n u vnitř nepřišel,
A lid zbaven strachu
Vzdával díky v prachu.

Odtad jest to plesání,
Co jde k nebes ku báni,
Neb Bůh naše dědy
Tehdá zbavil Švédy. F. Sušil.

Popis několika rostlin.

Angrešt, (chlupáček, srstka, ribes grossularia, Stachelbeere) došel z ostrova Zante nejprve do Anglicka, a odtud napotom přešel do jiných částek Evropy. Posud požívá veliké bedlivosti v Anglicku, kde se prý na 400 odrodkův tohoto kře rozeznává. Z ovoce, jakož i také z rybisu dělá se též lahodné víno a ocet výborný.

Bobek čili vavříin bobkový (laurus nobilis, Lorber) jest keř 8 až i 15 stop (střevíců) vysoký, aneb také strom 20 — 25 stop vysoký, vždy zelený, má svou vlast v Levantu (v západním pobřeží malé Asie) a v končinách středomořských, kdežto se i sází. Květe v březnu a dubnu. Listy bobkové mnuté zapáchají kořením, chutnají hořce a trpce, obsahují silici, a potřebují se v kuchyni, méně v lékařství. Dužnina (masitá povrchní část) bobul (bobkův) obsahuje

silici*) vonnou a pryskyřici hořkou; z jader vytlačují olej zelenavý, máslovitý, v lékařství užitečný. Řekové pohanští zasvětili vavříin Apollovi, a věncemi ozdobovali skráně vítězův, ačkoli i zřecové (pohanští kněží obětující) je nosili a i mrtvým na hlavu sázeli; později i mladí doktoři čili mistři umění, a též i ti, kdo první čestný stupeň — nižší než doktorský — na vysokých školách obdrželi, věnce bobkového dostávali, odkudž jméno (povstalo z latinského: bacca lauri, bobek vavříinový) bacca laureatus a bacca laureus a z toho bakalář se utvořilo, též od vavříinu, laurus pochodí také slovo Vavříinec, Laurenc. Ano i jméno Lauretanská litanie odvozuji někteří od lesa vavříinového Lauretum řečeného, v Itálii nedaleko města Rekonat na pobřeží

*) Silice = lih, duch, oleum aethereum.

moře jaderského, kde v noci na 10. prosince roku 1294 dům Panny Marie z Nazaretu napřed (10. května 1291), do Dalmacie na vrch Rovnici u Řeky přeneseny, se byl snesl. Od toho lesa vavřínového, „laureta“ dům ten nazván jest „dům Lauretanský“, kteráž jméno mu zůstalo i když napotom opět na jiném a později na nynějším místě se octl. Ze pak v tomto zázračném domě od nábožných poutníků konány byly litanie k Panně Marie, proto i litanie ty též Lauretanskými jsou nazvány.

Brambor, (zemák, solanum tuberosum) roste divoce v jihoamerickém Chili a na ostrově Chyloe, odkudž jej Evropané převezli teprv do severní Ameriky, tak že mínění o Karolíně co prvotní opravdové vlasti bramboru dokázalo se býti bezdůvodné. Brambory jsou zajisté největší prospěch, kterýž má lidské pokolení z vynalzení Ameriky; neboť teď téměř ani možná není, aby všeobecný hlad mořil lidské pokolení, o němž nám letopisové mnoho příkladův z dob před obeznáním bramborů vypisují, pokud toliko na obilí všechna naděje se skládala, kteráž povětřím nepříznivým někdy zklamána bývala. Když také mokry rok, aneb jiná nepohoda, předce zemřáky, jsouce jinak náramně úrodný, se aspoň jak tak podaří, že lid nebolý před strašnou smrtí z hladu se uchrání. Obvyčejně se za to má, že je František Drake, mořsky kořistník a světoplavec okolo r. 1585 z Ameriky do Evropy přinesl, avšak rozličné okolnosti to v pochybnost uvádějí. Těť jisto, že v druhé polovici šestnáctého věku do Evropy se dostaly, a jak se zdá přišly nejdříve do Vlach. První vařené zemřáky ukázaly se v Anglicku na den památky narození Christa Pána r. 1585, a sice na stole samé královny Alžběty, kteráž její admirál Valter Raleigh tento podivný dar byl z Ameriky (z nynějšího státu Virginie) poslal. Uvařené zemřáky byly vůkol pečené husy obloženy. Toho samého dne

došla také ku královskému dvoru zpráva, že „nepřemožitelné španělské loďstvo“ (kteréž, jak známo, král Filip II. proti Anglicku vystrojil), bylo bouřkami mořskými rozežháno a stroskotáno. Na památku této události povstal v Anglicku hned následujícího roku občeřej, v den hodů Božích na stůl pečenou, zemřáky obloženou husu postaviti, který zajisté brzkému a tak blahodárnému rozšíření zemřáků po Evropě nemálo dopomohl.

První zemřáky do Evropy přinesené nenalezaly obliby u sprostého lidu, za to ale tím více byly váženy ulechťiců, kteří novou rostlinu pěstovali ve skleníkách a květ bramborový považován byl za největší ozdobu ženských při slavných příležitostech, a až podnes objevuje se královna řecká při slavnostech nejinak, nežli s věncem květů bramborového ve vlasech. — V říši Rakouské stala se pak první zmínka o zemřákách čili bramborách pérem spisovatelem r. 1601 a sice v knize, kterou pověstný toho času bylinář, Karel Clusius, jemuž je r. 1588 jistý de Siary přinesl, pod jmencem „opsání řídkých zrostlin“ v německém jazyku uveřejnil. Nejběžnější jméno zemřáků toho času bylo tartuffli (z italského tartofolli), odkudž nepochybně nynější německé jméno „Kartoffeln“ povstalo. — Velký vojvoda výmarský Arnošt Konstantin vydal 11. března 1757 nařízení, kterýmž dochování „tartufflů“ (jak se toho času zemřáky všude nazývaly) odporučil a spolu i peněžitě odměny 40, 30, 20 a 10 tolarů pro ty hospodáře ustanovil, kteří by nejvíce „tartufflů“ dochovali a příslušnému úřadu o tom svědectví předložili. V našich vlastech začaly se tartuffle později, avšak ještě pod berlou už tehda panující Marie Theresie rozšiřovati. Do Čech a Moravy se okolo r. 1780 dostaly.

Cibule (allium cepa) dávný to host evropejský ze západní Asie rodem, jmenovitě z Palestiny. Izraelité

ji dobře znali už za svého pobytu asi od r. 1710 do 1530 před Christ. narozením) v Egyptě kdež při stavění pyramid jen na cibuli a česnek pro dělníky 1800 centnérů, čili 1,080,000 korun stříbra se vydalo. Později také v Palestýně byla cibule lahůdkou Izraelitů. Řeckové znali též cibuli a rozeznávali troji druh, cyperskou, kretenskou a samotráckou. Z Evropy zavezli ji do Ameriky, kdež se rozkošně rozrostla. V jazyku kuchařském sluje druh jeden „échalote“; název ten vzat jest od města Askalonu a zní v latině: *Allium ascalonicum*. Cibuli mořské (*scilla marina*) stavěli staří Egyptané chrámy, a posud v lékárnách se ona potřebuje. Paměti hodno i to, že vyschlá cibule v ruce jedné egyptské mumie už na 2000 let pochované, nalezená, jak mile do vlhka se vsadila, zase pučeti počala.

Citron čili vlastně limoun (*citrus*) sází se v Asii meziobratníkové, a též i v teplých krajinách jiných dílů zemi; v Evropě střední musí se v zimě do pomarančovní postavit. Ve Vlaších se pěstuje už přes 1800 let a zvrhl se na kolíkero druhů, z nichž jeden jest bergamota, plodu hruškovitého, kůrky nejsladší, vůně libezné, z níž se dobývá silice bergamotova do voňavek užitečná. Citronk květe, tak jako pomaranč, celý rok, nejvíce v květnu až do srpna. Ovoce, citrony čili vlastně limouny, jsou v horkých krajinách ovoce velmi oblíbené obcerstvující a chladící, které do severnějších krajin u veliké hojnosti se posílá; šťáva jeho potřebuje se v barvířství, lékařství, v domácnosti k děláni punče, limonady, do jídel; kůrka citronová užívá se v kuchyních co koření; z ní se dobývá silice citronová čili cedráťová příjemného zápachu; listy mají moc posilující a křeče tišící.

Cukrovník (*saccharum*, *Zukkerrohr*) původně prý roste v Indii východní a Koččině, ačkoli kdeby třtina cukrová (*saccharum officinarum*) divoče rostla, nikdež nebylo

nalezeno. Podle názvu, vzatého od Evropanů z arabského a od Arabů ze sanskritského, musí se souditi, že krajinou třtiny této bylo horké pásmo jižní Asie; Amerika jí neznala, ale průmysl evropský zasadil ji na ostrovech otahaitských a ode dvou století pěstuje se cukrovník nejvíce v Západní Indii pak v Americe severní (asi 292 milionů liber ročně) pak v Brasilii, na ostrovích Žavě, Mauritiu, Surmanu, v Bengalsku, Siamu, na ostrovech Filipských, v Peru, též na ostrově Cypru a v Sicilii i také v Africe.

Cukrovník podobá se našemu rákosu obecnému. Dreň této třtiny houbovitá jest naplněna šťávou sladkou, kteráž z nařezaných stebel se vytlačuje mezi válcem z tvrdého dříví udělanýma. Šťáva vytlačná se vede po žlábech z kůže bývolové do veliké nádrže, kdežto nesmí déle 20 minut zůstat, ješto čerstvě se kvasí, pro tu také příčinu musí se rákos čili třtina ve dne v noci vytlačovati, aby se nezkažil. Při vytlačování přihází se často, že ospalý Negr (mouřeninský otrok) dřímotou pusť prsty mezi válce, ješto vtahují a rozmačkávají prsty i ruku, ba i celé tělo by rozdrtily, kdyby honem ostrou sekerou neutaly se nešťastnému prsty nebo ruka. Vytlačená šťáva se na kotlich mēlkého dna s vápnem hašeným zahřeje na 60 stupňů dle teploměru Celsiova, aby kyseliny (na př. jablková) se zobojetnily (neutralisovaly); též tím výhřevem bílkovina se srazí a všechny cizí hmoty spojí se v pěnu, kterouž náleží sebrati. Kapanina čistá nyní se spustí na veliký kotel měděný a prudkým ohněm se zahřeje na vřelo, aby ostatní cizí souněsky sražením bílkoviny se vyloučily. Nyni na jiný kotel se stočí, kdežto opět se zvaří, opění a kdyby nebyla dost čistá, s vápnem hašeným se smíchá. Když pak kapanina zlepkovatěla, spustí se do kádě dřevěné, na které vychladnouc se srazí v cukr pevný a kapalý čili melassu, která ještě

mnoho arostavého čili hlatitelného cukru obsahuje, který jestliže se aroste, zůstane čistý prodáváný syrup, v němžto cukr nesrostavý se nachází. Sražený pak cukr takovýmto během nabytý, slove surový čili moskovada také kassonada, jež pak dále čistiti se musí; obyčejně co moučka cukrová se posílá do Evropy, která v cukrovarech čili cukrárnách opět vápnem, umletými kostěmi, bílkem a hovězí krví se cídí (rafinuje) a v čistý cukr se obrací, a na homole prodává. Nejlepší cukr přicházívá z kanárských ostrovů a sluje proto cukr kanár, za ním stojí rafinada, pak melis; a co po čistění zbývá, jest obyčejný syrup. — Cukrkand čili ledkový cukr (Kandiacukr) dělá se z cukrové šťávy čistěné, ježto se zavaří a dá se ještě jednou do nádob, majících v sobě nití natažené: cukr na nitech se arosteá. Cukr ječmenný čili prutový (Gerstenzucker, Stangenzucker) dělá se z cukru ve vodě, z ječmene nebo z krup vařeného, rozpustěného a tak dlouho zavařeného, až zhusne tak, že z něho pruty dělají se dají, aneb až se na kusy válečkovité táhnouti dá. Cukrovník rozplozuje se tím, že kořen na kusy rozřezaný se roz-sazuje; za 14 neb 18 měsíců doroste celý rákos; pak se řeže, listy se odřezávají a rákos ten se svazuje v snopy, listům krmi se dobytek a střechy se kryjí.

Z odpadků při dobývání cukru surového, jako z pěny při zavato-vání sebrané, z melassy, sedlin, a podobných věcí přepaluje se rum, způsob kořalky. Stěbla vytlačena a usušená slouží k topení. Štáva cukrovníkova jest velmi krmná; tak že černoši (Negrové), jimž cukrovník sázejícím jest pokrmem nejhla-vnějším, po ní tyjí a břichatí. Mírně dráždí blány slizné, a proto slíz a sliny z těla vylučuje. Zvířata pak pouhým cukrem krmená zchuravěla a v žaludku zahynulých našly se vředy. Pravdě podobno, že Kytajcové (Číňané) jsou nejprvnější cukr do-

bývali a ještě podnes jej na Žavě dělají. Dioskorides znal již cukr; byla to ale toliko zhuštěná šťáva zvicí lískovce, a za časů Plinia byl velmi drahý a slul indickou soli. Staří užívali místo cukru medu. Do Evropy cukr teprv křížákové přinesli. Cukr pak z některých palem byl snad dříve už znám. Hotovení cukru teprv z patnáctého století v známost vešlo. Teď pak bez cukru tak málo obejít se můžeme jako bez soli, a proto přemýšleli jej do-bývati z domácích rostlin. Nejdříve ho dělali z javoru. Taktéž v sever-ních krajech Ameriky posud dobývají cukr z jistého druhu stromů javorových, a sice ve spojených stá-tech čítali roku 1850 výnos asi na 34,253.436 liber, v Kanadě pak na 10,546.036 liber. Nyni dělá se cukr z řepy i z bramborů. Dělání cukru z řepy burgundské (z buráku, kváky čili cviky) patří mezi nejnovější vrstvy rakouského průmyslu. Roku 1799 a 1800 činil rozkazem tehde-jšího cis. král. ministra financí hra-běte Saurau-a professor Jacquin první zkoušky řepami, professorem Jordanem v okolí Videňském do-chovanými; potom založil doktor Ries r. 1803 u sv. Hypolita první dílnu, kteráž ale už r. 1806 zanikla. S lepším prospěchem pracoval Konrád Adam. První zkoušky v Čechách dělaly se v Hořovicích a ve Zbra-slavi na počátku století tohoto; první ale skutečně dvě fabriky, založil r. 1810 Ludvík Fischer v Záku a při Čáslavi. Teď pak mnoho už fabrik okolo Prahy a po Čechách vřbec, jakož i také po Moravě a i v jiných zemích z řepy burgundské cukr vyrábí, ježž cukru z třtiny cukrové, kterýž přede ještě nejlepším zůstává, mnoho neodevzdá. Všeho cukru na celé zemi coročně dobývaného čítá se asi 400 milionů liber. V Angli-čanech spotřebuje se ročně asi 360 milionů liber, v rakouském pak moc-nárství r. 1856 se spotřebovalo cukru 11,470.000 liber.

Čáí, čínské thé, (thea chinensis),

(Viz: Jana Svatopl. Presla všeobecný rostlinopis díl I. str. 187) roste divoko v indické krajině Assam-u, ale jazyk sanskritský nemá pro něj názvu; Čiňané zachovávají starou paměť, že se čajová rostlina chovala i vzdělávala u nich. Letopisy se zmiňují, že v Číně (v Kytaji) už ve čtvrtém věku byl znám, na poloostrovu Korei a na Zaponu ale teprv na začátku 9tého století, odtud rozšířil se dále na západ a jih. V novějších časech přesadil se na Ceylon a Závú (Java ostrov), kdežto a obzvláště na tomto ostrově se dobře daří, také odtamtud už v jednom roce 1 1/2 milionu liber čaje (thé) do Hollandu bylo vyvezeno. Pokusy k přesazení jeho do Brasilie, na Předhoří dobré naděje a na ostrov Helenu tak dobře se nepodařily. V nejnovějších časech v anglických osadách v Asamu našli celé lesy théovníkové, a ještě Asamští dílem se znají v chování théovníka, můžeme se nadíti, že budoucně čaj nebudeme toliko z Číny kupovati. Vypočteno, že od r. 1830 coročně z Číny do Evropy a do osad evropských přes 50 milionů liber čaje se vyváží.

Jest tomu více než 1000 let, co čaj jest národním nápojem v Kytaji (Číně), a může se za to přijmouti, že 350 milionů centů ročně v celém východu asiatském se ho spotřebuje. Ješto připravěn pěknějších druhův čajových jest pracno a páravo, můžeme si představit, mnoho-li rukou tím pro ony krajiny znamenitym zbožím jest zaměstnáno. V obchodu přemnoho druhův čajových se zná, kterých rozdíl zakládá se na krajinách, v nichž théovník byl opatrován, na rozličných odrodech, na času sbírání a na způsobu připravování. V Číně a na Japonu v jaře a na začátku září sbírají listy; jarní sbírka dává lepší čaj. Nyní je uvrhnu do vřelé vody na půl minuty; když osáklý, rozhrnou je na veliké mléky železná pánev ohřáté, na nichž je pořád míchají; dostatečně ohřáté rozhrnou po stolech, rohožemi při-

krytých, a pak jedni rukama je svalují, a druzí je ochlazují velikými vějíři. Nyní je zbaví chuti ostré, hnušené, pražice je na železných plechách. Tak připravený čaj (alco-poň některé druhy) koření jistými vonnými květy, a to z olivy vonné, kamelie tupolisté, a snad i růže théové. Nyní teprv se bední do truhliček. Do Evropy prý r. 1610 holandskými kupci nejprve přišel. R. 1638 byl do Rus přivezen a v Moskvě oblíben. Později přišel do Angličan, pak do Francouz a Němec. Nyní nejvíce se ho potřebuje v Angličanech, pak v Holandu, v Rusku a jiných severních krajinách, také v našich krajinách do oblíby přichází; v jižnějších krajinách se ho vůbec nchrubě potřebuje. Nejvýbornější pak čaj kytajský jest, který v obchodu latinské jméno thea caesarea, v kytajské řeči ale název šouchu nosí. Jsou to první utlé lističky stromku čajového, théovníka a sice z největšího japonského ostrova Nipponu, a tam opět z jediného vršku, který sady předraheho „cisařského čaje“ toho pokrývají. Vůně čaje toho, z něhož se toliko výmínečně cizozemským vyvalancům za podíl dostává, jest převýborná a jedna libra stojí na místě samém našich 218 zl. r. č. Na vzdor ale všemu zákazu předece jeden i druhý balíček vzácné plodiny nalezne tajnou cestu do Evropy, ač to snad i nevěrný dělník životem zaplatí.

Užívat se čaje rozličně, nejobyčejnější ale způsoby jsou, že se do vařící vody vhodí špetka, a jak mile var obejde, odstaví se, a míchá buď s mlékem, a cukrem osladí, pak se málo rumu (cukrové kořalky hnědé) přidá, a jako káva z koflíčku pije, — aneb do odvaru naleje se rumu, a přidá cukru, aneb i také šťávy limonové, (kterých nápoj pod jménem punče znám jest). Mírně pitý čaj vůbec je zdravý nápoj, obzvláště v povětří chladném, mlhavém, vlhkém, po obilných pěstích cestách a tělesněm namáhání; též proti hostci

a tučnosti přílišné se poroučí, ano zapuzuje ospalost a opilost.

Čertovo lejno pochází z byliny zvané: *Ločidlo čertovo lejno* (forula *assa foetida*). Má kořen mnohohletý, veliký, těžký, jako pastýnákový vně černý, v půdě blátnatě hladký, v písčové pak nerovný, uvnitř jest bílý a plný šťávy smradlavé a silně česnekem zapáchající, lodyha jest přímá 1½ sáhu vysoká. Roste v Persii a podle čínské zdi. Kořen prý dospívá k velikosti a stáří člověka; roční jest ztlouští palce, v prostředním věku co raмено tlustý a ve čtvrtém roce teprva dává pryskyřici, čertovým lejnem nazvanou. Štáva z ran jeho se prýští jest bělostná, mastná, smetaně podobná, na vzduchu tuhnoucí a tmavou barvu dostávající, a silněji smrdící nežli do Evropy přivezená, totiž kventlík silněji smrdí nežli 100 liber v lékárnách. Evropané mají zápach té klejoprskyřice za hnušný a ji toliko v lékařství potřebují; Asiáté ale netoliko oblibují sobě ji pro zápach dle jejich domnění příjemný, někdy jí jedí s velikým zalíbením a nazývají pokrmem božským.

Chmel. Kde byl původně nalezen, neví se; ale r. 1485 v Holandě už jej a jeho účinky dobře znali. Do Anglicka došel r. 1524, do Ameriky 1629, kdež ročně sklizení jeho jest hojnější. 1850 v severní Americe sebrali 3,497.029 liber. Ovšem až posud Bavorsko klidí ještě více. Nejlepší ale chmel jest český a to z kraje zateckého, tak ze nejlepší druhy až do Angličan se prodávají k vaření dobrého piva. Z úpokené chmelových dělají ve Švédsku přadivo, a z toho hrubé, pevné plátno.

Na Moravě bylo výnosné chmelářství před věkem více pěstováno, než za dnův našich a zaslужuje pověimnutí v hospodářských společnostech.

Fasol, fasola, (phaseolus, die Bohne) pochází původně z Východní Indie, odkudž po celém světě se rozšířila, a sází se všudy na polích aneb v zahradách. Květe od června až

do září. Sazením velmi mnoho odrůdkův se zplodilo. Jedy se vařené buď zelené lusky aneb semeno.

Hvězdník (astro). Jeden z nejpěknějších a nejtrvanlivějších květin jest hvězdník kytajský (*aster grandiflorus*, Sternblume, slovenský králik), jehožto rodina sta a sta pokolení, barvou, velikostí a časem květu rozdílných počítá. Všecky pak tyto květiny pošly, (jak prof. Karel Koch udává) z jedné byliny, která se roku 1728 z Kytaje do Paříže dostala. První tento hvězdník měl bílou barvu; avšak se už roku 1734 zahradníkům pařížským podařilo, hvězdníky modro-červené barvy dochovat; r. 1750 byl první plný hvězdník obdivování zahradníků vystaven, roku ale 1785 byly první drobné hvězdníky (astry) dochovány. Těmto květinám věnovaly ku konci minulého, osmnáctého století, zahradníci a milovníci květin celou svou pilnost i peněžitou silu; když se ale r. 1780 první Georgina (poslal ji professor Vinc. Cervantes z Mexika do Madridu) zjevila, i láska k hvězdníkům (astrům) pořad více klesati počala; pověstně ale kamellie v našem století ještě citlivější ránu zahradnické slávy hvězdníků zadaly.

Indigo (modřil obecný, indigotera anil) pochází z Indie, ale jsou některé druhy indichu, toliko v Americe se naskytující, a jestliže jest pravda, že, jak Humboldt říká, Mexikáni malovali své hieroglyfy indichem, tedy vysvítá, že se Amerikáni zanášeli vzděláváním indichu prvé než odkrytá Amerika. Indich čili modřil, kteréhožto byliny jest více druhů, se sází u velikém množství v obojí (v přední i zadní) Indii, z jehož listů modř od starodávna k barvení na modro užitečná se dobývá, a se též indichem nazývá.

Jabloně obecná (malus communis) roste v Evropě, v Persii, v Arabii, v Západní Indii a náleží ke stromům nejužitečnějším. Pěstováním zahradnickým získalo se mnoho druhů. — Jablka se dají držeti celou zimu, některé odrůdky až do budoucího

leta, když čerstvá jablka zrají, v čemž nižádné ovoce není jim rovno; protož mohou se do dalekých krajin zasylati, jak se to také děje obzvláště z Čech na ovoce přebohatých po Labi a po železné dráze do severních krajin, zvláště do Angličan, do Švédska, do Rus i do Ameriky. Z 11 milionů ovocných stromů (všeho druhu) vy získáno v Čechách r. 1857 na 2 1/2 milionu zl. str. užitku. Jablka jedí se buď surová celou zimou, buď dušená, buď pečená, též v podzim se suší na křížalky rozkrájená; zavařují se též na povidla. Jsou obzvláště odrody, jmenovitě hořčata, z nichž se dělá jablčovník čili jablčák (jablonovka, jablčonné víno, nápoj z vymačkaných a kvašených jablek přístrojky), který ale i ze štěpných jablek dobývati se může, a má i přednost, protože tím jest sladší a lahodnější. Jablka též v lékařství se potřebují. Dříví jabloňové lehké hodí se na dílo stolářské (truhlářské). Korou barví se na žluto.

Způsob, jak se jablka a též i jiné ovoce dá dlouho čerstvé zachovati jest obzvláště prospěšný tento. Ovoce dozrálé (ale nikoli přežrálé) natráhá se pozorně se stromu, aby se nepotlouklo. Vezme se bedna, suchého mechu dá se vrstva, do ní poklade se ovoce nejlépe stopkami shůru, na to dá se opět vrstva mechu, opět ovoce a to se opakuje až jest bedna plná. Ta se zabeďní, v zahradech do vykopané jámy v zemi na podložené svale uloží avšak tak, aby se nikde bedna země nedotýkala, aby všude postraně byla mezi bednou a zemí prostora prázdná; na bednu dají se dvě dřeva, na ně prkna, a zemí se zaháže. Z jara aneb v létě, když se vykopá bedna, musí se ovoce vyndané na hromadu složiti a tak několik dní nechati, aby svou vůni opět dostalo.

Jablka židovská, (*helianthus tuberosus*, ve vlasti své v Brasilii zve se: Topinambur) přišla roku 1647 z Brasilie do Anglicka a odtud do Francouz, Němec a do Čech, byly

ale opět od zemáků (brambor) vytlačeny. Roku 1854 byl jimi v Čechách, jmenovitě v Karlových Varech opět pokus učiněn, zdalíž by se nedářily a poněkud aspoň nenahradily zemáky napotád se kazící, hnilíci a v ceně se dražící. Bylo semeno zaseto a pokus se podařil. Bambule narostly rozličné podoby a velikosti od 4 až do 12—15 lotův těžké. Vnitřek jest méně moučnatý než u bramborů a vaří se rychleji. Přes zimu mohou se i na poli v zemi přechovávat. Bílá jejich část jest příjemnou potravou, kterou pro nasladlou chut obzvláště židě rádi k masu jedí, odkudž i také jméno židovských jablek, (místy židovských hrůšek) obdržely. Též i pro koně, hovězí a vepřový dobytek nejen bambule, ale i tučné kemle (lodyha, nať) dobrou píci dávají.

Ječmen, jest hlavní obil na horách a v severní části Evropy a Asie, ačkoli víme, že i v Syrii a Egyptě už déle než 3000 let se seje. Na horách Himalajských daří se ještě as 13000 stop nad rovinou mořskou. Vůbec ječmenní okres na východní polokouli zemské jest mezi 70. stupněm severní šířky a 42. stupněm jižní šířky. V Americe nezasaňuje ani tak vysoko k severu ani k jihu.

Jetel čítá kolik druhů, kteréž dobrou píci pro dobytek dávají. Jetelové semeno náleží mezi nejvydatnější články obchodu českého; neboť se ho každoročně do 60.000 měřic za hranice rakouské prodává, ať nic nedíme o mnoze, v tuzemském hospodářství spotřebovaném. — Rostění (dochování) jeteliny a tak i zakládání umělých luk nejprvé r. 1645 angličan Richard Veston ve skutek uvedl, a dal celému hospodářství nový směr.

Kafr se dobývá ze stromu, jenž sluje skořicovník kařový (*cinnamom camphora*). Strom tento jest ozdobný, asi naší lípě podobný; kůra kmenu a starých větví jest rozsedalá, hnědá; dříví jest bílé,

zápachu kořeného, za sucha červené a starší dřevité, protože ve sklípcech kafr zavřený časem prchaje, mezey prázdné zůstávají. Roste v lesech na Zapanu a v Indii východní. Všecky dříly, obzvláště kořen, zápachají a chutnají kaftrem, který už hotový na způsob drobných zrn vyplňuje sklípky ve dříví. Aby ale dobyli kafru, rozřezávají dříví, vaří je u vodě na železné báni, kterou poklopí kloboukem hliněným, slamou naplněným, v níž kafr vypuzený se nashromáždí. Tak nečistý kafr v Evropě, jmenovitě v Hollandu, vápnem se přepuzuje a čistí. Kafr jest výborný lék, a proto často se předpisuje. Jsouť pak mimo ten také ještě jiné stromy kafrodárné.

Kaštan divoký. Známý a již po celé Evropě rozšířený strom divokého kaštanu (*Aesculus hippocastanum*, Lin. Rosskastanie) přišel do Evropy teprv v polovici 16. století z Malé Asie, odkud ho Aug. Cis. Buszbeck, mimořádný vyslanec císaře Ferdinanda I. u tureckého sultána donesl. Ovoce stromu tohoto užívalo se v Turecku v oné době proti kašli a nadutosti koní, s medem a solí proti hnání. Roku 1588 nejhruší z těchto, do Rakouska, a sice do císařské zahrady „Augarten“ ve Vídni dne 10. dubna, z nově uvedených stromů neměl jen 5—6 palců v průměru, a tudíž ani nekvetl, povětrnosti našich krajů nebyl ještě privykl.

Káva a kavárny. Kávník čili kávovník obecný (*coffea arabica*) jest strom štíhlý, 15—40' vysoký, vždy zelený, trvá asi 20—30 let a květe dvakrát za rok. Vlast kávovníkova jest původně Arabie šťastná, a též nepochybně na vysočině v Abysínii, odkudž byl přezesen do obojí Indie, do Ameriky jižné a do osad afrických. Španělská vláda učinila okolo roku 1850 podařené zkoušky, kávový strom v jižních končinách země španělské udomácniti a na podzim roku 1857 byla po prvněkrátě káva na rato-

lestkách (*café en ramas*) k ukázce“ na trhu města Kadixe. Plod stromu jest třěšňovitý a v něm dvě jádra kávová místo pecky. Ovoce to se suší, suché pak skořápky válcemi se otírají a jádra se prodávají, kteráž nazýváme kávou, kafem, z nichž pražených se nápoj vůbec známý a oblíbený dělá. Pítí kávy ani Řekům ani Římanům nebylo známo. Nejdříve zdá se, že v Éthiopii do zvyku přišlo. Vypravuje se, že mnich vida kávovník přemýšlel, zdalíž by semeno nedalo se potřebovati. I uvaril ho a ještě bylo tvrdé, dal odvar pítí kočce a pak psu. Zvířatům se z napítí nic zlého nestalo, nébrž naopak byla čilá, a skákala vesele. Po několikerém opakování toho na zvířatech napil se sám téhož odvaru, a cítil v životě příjemné teplo, mysl byla veselá, avšak spaní ho po celou noc minulo. Když se opat o účincích kávy dozvěděl, dával mnichům po večeri po koflíku kávy, kdykoli poněkdy měli držeti, a v choru se žalmy modliti. Tím způsobem pítí kávy ve známost přišlo, kteréž na začátku 15.ého věku v Arabii se zavedlo, v Levantu ve věku 16.ém zobecnělo, v Evropě ale okolo polovice 17.ého věku zavedeno. Nyní jest velmi rozšířeno, tak že v Evropě samé 225—230 milionů liber kávy coročně se spotřebuje. Mezi všemi zeměmi evropskými vypije se jí nejvíce v krajinách německé říše, kde průměrně asi 2½—3 libry kávy ročně na jednoho člověka přijde. V Angličanech se r. 1852 spotřebovalo kávy 35 mil. liber, z nichž bylo přes 20 mil. liber z Ceylonu, 4 mil. z Jamaiky a 8 mil. z Kostariky a Brasílie přivezeno. Na celém světě se dobývá kávy coročně asi 500—600 mil. liber, které se také vypijou. Kávovník jest stromem pro krajiny, v nichž se sází, velmi důležitým.

Největší množství přichází z Indie Západní, pak z Brasílie, potom z Ameriky ostatní, konečně ze Žávy (Java) a Arabie. Nejprvnější zprávu o kávě dal Prosper Alpin, byvší r.

1584 v Egyptu. „Viděl jsem,“ di, „v Egyptu strom, na němž rostou semena vůbec známá, bo n nebo ban zvaná, z nichž Egypťané a Arabové dělají nápoj, jež pijí místo vína a v hospodách prodávají. Slove koava. Semena přicházejí ze šťastné Arabie.“ —

Znaky dobré kávy jsou: příjemná vůně a chuť, jižto zvláště při pražení cítiti jest; a pak stejnost barvy bud nažloutlé bud nazelenalé. Nejlepší káva bývá z Arabie od Mokky, morkanská, (Mokka-Caffee) jest dobrá a tmavě žlutá, ale do Evropy nepřichází, nébrž pod tím jménem prodává se z ostrova Zavy (Java) žavananská, nejdrobnější, nahnědlo žlutá; pak následuje větší podlouhlejší a bělavá z Burbonu; konečně modravě šedá nebo zelenová a hrubější z Indie, západní Guiany a Brasilie. Mezi západoindickými jest káva z Martiniku nejlepší a nejvíce u nás prodávána; nejspatnější nazývá se tryaž (Triage-výběr), ze samých špinavých a černých kousků jsoucí. Nejlepší a nejjchutnější káva bývá, když se jeu mírně upraží, zrna pražená, ještě horká, roztlučeným cukrem se posypou, který se rozpustiv dává zrnům lesk a zabraňuje, aby neušel libezný zápach; pak se zrna umelou a vroucí vodou polejou. Také na vodu moc přijde a proto dle druhu vody stává se také v některé zemi ten neb onen druh kávy chutnější a protož i hledanější. Tak připravená káva působí nejvíce v nervy břišní, a dráždí příjemně zvláště ty, které zabíhají do tepen (Pulsadern) velikých; tím stává se věření krve a milé teplo v žaludku, pročez kdo v zimě na cestu se vydati má, nejlépe se zahřeje koflíčkem kávy vypité, kdo pak kořálkou se zahřiti chce, velice se mylí neboť ta chladí a stává se příčinou, že napotom mnohý z umdlenosti upadá do ospalosti a smrzne. — Mimo to káva odváděním krve od hlavy a mírným drážděním mozku působí čilost, by-

atrost a chut do práce, i zahání spaní. Černá káva bez smetany jest tudíž také výborným lékem proti opilosti vínem a otrávením opijem. Z nemírného pití kávy pochodí nespaní, věření krve ku hlavě, zeslabení střev, zlatá žila a rozdílné neduhy nervové. U slabých a dráždivých lidí, též děti působí i mírné pití kávy klepání srdce, úzkosti, třesení údův a rozpalování, takže i mnozí dokonce se jí chrániti musejí. Surová káva účinná jest proti zimnicím a dnám.

Všeliké aurogáty (náhrázky) na místo kávy po tu dobu užívány (jako pražená zrnka šípková, pražené žaludy, pražená kukuřice, pražený ječmen, pražené žito jaré, které jest ještě nejlepší atd.) nemohou ji nahraditi a mnoho jich, obzvláště z čankanky (cichorium, Wegwart, z níž kořen se praží a připravuje a pod jménem cikorie prodává) zhotovené škodí, působice věření krve, třesení a zlatou žilu.

Kaváren co se dotýče, byla první v Londýně roku 1652, druhá v Masilii r. 1672 zřízena. Ve Vídni o něco později, a sice: Když r. 1683 v neděli dne 12. září Turci, kteříž pod Karou Mustafou Vídeň oblehali, přemoženi byvše odtáhli, a slovanští bojovníci pod vedením Jana Soběského, krále polského, pevně jejich ležení mezi Döbblinkem a Währinkem, posud tureckými šancemi zvané, šťastně útočen vzali i dostalo se jim co vítězům také více než 15.000 tureckých stanů, nejmírné zásoby v potravě, v koních, velbloudech a zbrani za kořist. Mezi ukofistěnými věcmi nalézalo se také kolik sudů kávy, kterou vařiti a píti se tehdeží Vídeňáci naučili, a charvat Kolčický, jenž co vyzvědač Vídeňským dobrě služby konal, zřídil první kavárnu ve Vídni.

V Praze první kavárna byla u mostu vedle saského domu v čísle 56. roku 1714 od araba Georgia Deodata Damascena zřízena, jenž už dříve v Karlově ulici v domě „u Kornovy“ kuchyni si byl zřídil

a odtud kávu po ulicích roznášel. Káva byla ale Pražanům už dříve známa, ovšem se jí ale toliko co léku užívalo.

Konopě (Cannabis sativa) roste divoce v severních částech Východní Indie a musí být dávnou známé, neboť název jeho jest sanskrytský. Vlastní a pravá vlast konopí zdá se býti pomorí kaspické. Ze musilo býti časně přenešeno do Egypta, vysvitá z toho, že mumie egyptské zavinovali do plátna konopného. Ale v Egyptě se poněkud zvrhlo, neboť není ve všem rovné samorostlému konopí kaspickému, ani ruskému ani sibiřskému. Pravdě podobno, že staří Massiliané konopě do jižní Francie přenesli, protože Hiero syrakusský dle svědectví Athenova dostával konopí od Rhodanu řeky (Rony) na provazy; nyní od nejdávnějších časů seje se v Evropě jižně a prostřední. Konopě poskonná (samčí) dává vlákna, konopě hlavatá (samičí) dává semenec. —

Kukuřice (turecká pšenice, indické žito) pochází původně z Ameriky. Nikde jinde ani zmínky není, že by byla rostla. Peruanští kronikáři píší, v zahradách knížat, jimž Inka říkají, byla kukuřice v zlatě a stříbre napodobněna. V jedné zahradě bylo celé takové zlaté kukuřiční pole. Jaké to muselo býti bohatství a jak sobě vážili té kukuřice! Přinášela se bohu slunci za oběť a kolem chrámu byla sázena, a po zrnu lidu rozdávana, jenž takové zrno za poklad velký ruší. Když Kolumbus byl nalezl ostrov Kubu, spatřil zde kukuřici poprvé. Nyní jest už po celé zemi, kde leto postačí, aby dozrála; jak dalece vino se daří i kukuřice obtojí. Na Moravě nacházíme ji dosti, avšak zdá se nám, že posud nedošla té vážnosti, jaké zasluhuje v mnohém hospodářském ohledu. Mnoholetým sázením v rozličných pásmech proměnila se v přemnoho odrůdkův netoliko co do výšky celé rostliny, nébrž i co do velikosti a tvaru palic

semenových, obzvláště ale co do velikosti tvaru a barvy zrna. Znamonito však i to, že rozdílné odrůdky americké, dleem velmi významné, v Evropě po několika letech ráz evropský obecný přijímají. Mouka kukuřicová se míchá s pšeničnou aneb žitnou.

V Itálii dělají z pouhé motky kukuřičné polentu, to jest kaši, oblíbené jídlolidu veškerého. Nezralé palice pekou neb vaří. Stéblo kukuřičné má šťávu sladkou, kterou v některých končinách Ameriky meziobratníkové na sirup zavařují a pro tu cukrnatost ze stebel rozmačkaných páli dobrou kořalku. Kukuřice huště setá, mladistvá, poskytuje pro svou sladkost výbornou píci zelenou, která i v suchých a horkých letech jest výnosná, když ostatní byliny hynou.

Počvy z palic semenových slouží v krajinách, kde se kukuřice sází (n. př. v Itálii) k děláni dobrých slaměncův (štrožoků) a nejbělejšího psacího papíru.

Lekořice, sladké dřevo (glycyrrhiza) roste na polích i v zahradách Evropy jižnější, také na Moravě, a v Asii. Kořen dává tak řečené sladké dřevo, z něhož vymačkaná, zavařená šťáva dobrým bývá prostředkem proti kašli. Užívá se buďto zhusta, šťávou lekořicovou čili sokem lekořičným (Lakrizensaft, Bärenreck) jmenovaná, aneb v caletkách (celtle). Jest více druhů lekořice, jakožto: lekořice lysá, ježatá, žlaznatá, kteréžto poslední kořen sladký již staří Řekové znali. Kalmukové pak dělají z listů thé.

Pěstování sladkého dřeva mělo by býti předmětem v hospodářských schůzích.

Len jest známý už v nejdávnějším věku. Egyptské mumie jsou v lněném plátně zaovalené. Svaté písmo zmiňuje se o lnu už za časů Mojžíšových. Len roste nejraději v mírných krajích, ale zasahá též až k 65 stupni na severu, a v Egyptě

těž roste. Původně nepochybně roste v Levantu (západní pobřeží Malé Asie), snad i v Evropě jižně. Také v Americe severně seje se u velikém množství. — Lnárství bylo u nás povšechnější, utrpělo však následkem dovození bavlny; ale opět dochází uznání zaslouženého od té doby, co bavlna v ceně příliš postoupila.

Lilie bílá (*Lilium candidum*) pochází ze Syrie, odkud se nejprvé do sousedních asiatických zemí, potom ale do Řecka a ostatních končin evropských rozšířila. Ona se běře za obraz čistoty a nevinosti. Pro její vůni pronikavou není rádnó ji kvetoucí ve světnici, kde se spí, přes noc ponechatí, neboť se už vícekrát stalo, že zápach ten spícího člověka udušil.

Listí květin v dřevěném oleji močené, dává lilijový olej a jest dobrý lék na rány ostrím učiněné a na popáleniny. Také šťáva, miza, kořen a prášek z květiny této co dobrý domácí lék potřebováni bývají. —

Marhule, (*merule*, mernůka *prunus armenica*, Aprikose, Marille) pochází, jak zahradnické latinské jméno svědčí, z asiatických výšin Arménie, odkudž nejprvé do Epiru, potom za času císaře Oktaviana, asi 40 r. před narozením Christa Pána do Říma přenešena byla. S vojáskem římským dostal se stromek do nynějších Francouz, odkudž se i dále rozšířil. Řecký spisovatel Dioskorides nazývá jí „*praikokia*“, z čehož povstalo v ústech cizích „*aprikósa*“. V Egyptu meruňky plané nazývají *misimisi*, kdežto je suší, vaří a dávají i na stůl boháčům.

Muškatová kulka a muškátový květ dostávají se zstromu 30 až 35 stop vysokého, kterýž celý rok květe a má květy samičí na vrcholích a nižěji květy samičí, které ovoce dávají. Sluje *Macizeň* (*Myristica*, *Muskatnussbaum*). Původní jeho vlast jest u Východní Indie na ostrovech Mglukách, kde ale ten strom Holandané vykořenili kromě

na ostrově Bandě a Amboině, aby tím snadněji samokupectví prováděti mohli. Nyni pak sází se také na Francii a na Bourbonu, ostrově Africkém, od roku 1770, odkudž přesažen byl na ostrovy Antily v Západní Indii, a na Cayenu, osadu francouzskou v Jižní Americe. Ovoce teprva v 9 měsících zrá. Rubina (oplodí kožnaté ořeclu — die *Fruchthülle*, obořeší) jeho jest chutí ostré, svraskavé, a nemůže se za surova jísti, tudý ji zdělávají nebo dělají z ní povidla. Pro nás ale důležitá jsou jádra, vůbec kulkami muškátovými nazvaná, ze skotápy vyloupnutá. Jejich podstata jest kořenná a mastná; dobrá špendlíkem napichnutá prýští olej. Druhá částka z plodu k nám přicházející jest míšek, jenž pecku obaluje, vůbec květem (*macizem*) slove a ku koření jídel a též i v lékařství slouží. Ovoce 3. do roku, v srpnu, listopadu a březnu se sbírá, ježto dává nejlepší peckovice. Když rubina puká, vylezou na strom a střesou ovoce do trávy; hned pak rubinu oloupají, potom s pecek svleknou míšek, a nechají je 3 dni na slunci ležeti, pak se dají do kouře, po 4 nedělích louští a na tré dělí; největší kulky posílají do Evropy, druhé nechají pro Indii, ze zakrslých vytlačují olej. Hned na to, aby nehnily, dávají je do 2—3 krát denně do vápenné vody potopiti a pokaždé usušiti. V lese macizeňovém spáti jest nebezpečno, ježto snadně se dostane závrat; též nadužívání kulek muškátových působí mrákoty a hlouznění.

Nové koření pochází z myrty všechnutné. Myrta obecná (*myrtus communis*) jest keř 3 i 6 stop vysoký a má svou vlast na úbočí pahrbku výalunném podle moře středomořního a adriatického. My v našich zahradách máme též planou myrta. Listí její bývalo lékem, teď jím vydělávají kůže. V krajinách jižných dělají věnce svatební z rozeb myrtových. U pohanů byl strom ten Ladě zasvěcen. Myrta pak velebná

(myrtus pimenta) jest strom 20 i 30 stop zvýši, koše velmi rozvětveného. V Indii západní jest planá i sázená. Květe v měsíci červnu i červenci. Od toho pak stromu přicházejí plody nedozralé, všeho chut nazvané a ku kořenění jídel a řidčeji v lékařství potřebované. V Indii častěji užívají listů, též silně kořených, v lékařství. Všeho chut za zelena se časá a na slunci suší, čímž zevrkne a zhnědne. Obsahuje silici a olej. Jinak i nové koření slove.

Ocún podzimní. (colchicum autumnale, Zeitlose). Jistá, jinak zdravá žena, třiapadesátiletá v Horních dvorech dostala zimnici. Pátý den uvařila si ku užívání nápojtček ze tří cibul ocúnu podzimního, a vypila ten nápojtček.

Dej pozor, druhý den na to, totiž sedmnáctého září byla žena nebožku. Nebot ocún jest jed.

A co jest to ten ocún? Ocún jest kvítko, které na lukách roste o samotě, na jaře vyráží listy a na podzim květ, když byla otava již posečena a kvítí letní všechno už povadlo. Barvy jest blodorůžové, začervenale modré, často skoro i bílé. Vypadá jako tulipánek, nemá ale šest lupinků, nébrž toliko šest řezů. Někdy jich bývá na louce veliké množství.

Místy se také jmenuje nahá č, že jest květ nahý, bez listů, aneb jesenka, že v jesení čili na podzim toprv kvete. I dobytku jest škodlivým. Není to tedy chyba, když se cibule jeho vyrypávají a louky od něho čistí. Nápojtček ale z něho si vaříti, aneb cibuli jeho zestroutati do kořalky, a to jako lék píti, a na to umříti, to je chyba. Měj se tedy dobře na pozoru před ocúnem a před každou jedovatou bylinou a před dryjáčnickými poběhlky, kteříž po domech léky roznázejí.

Ořechy vlášské z Italie av. Jacek, Hyacint, Odrovaz z řádu dominikánského, Polák, jenž v Krakově první samostan (klášter) dominikánský byl založil, v tobolce reholnic-

kého oděvu svého do Polsky okolo roku 1250 přinesl, a je později v sandomirském kraji zasázel a také skutečně ze semena téhož první mladé ořechy vlášské dochoval, odkudž se napotom tento užitečný strom po celé Haliči jakož i po sousedních zemích slovanských — též po Moravě a po Slovensku pod Tatrami — rozšířil.

Strom: Orešák (juglans) jest strom ozdobný, 40—80 sáhů zvýši, má květy samčí na jehnědách pobočnicích, a květy samičí. Původní jeho vlast jest Persie, odkudž se i do Evropy rozplodil. Odrodky dlouhým sázením pochodící mají plody — ořechy vlášské — větší menší. Malé se skořápkou tvrdou a tlustou slují: kamenáče, veliké se skořápkou trochu tenší slují: křepáče, a obyčejně větší tenkou a křehkou: papírčky, konečně z rubiny už na stromě se vylupující a padající: vyrubáky, lušťáky. Rubiny zelené (ta zelená kůže okolo ořechů, obořeší) na vzduchu černají a prsty na delší čas hnědí, proto potřebují se k barvení na černo a hnědo, též v lékařství proti hlistám, vyraženinám, vředům. Rubiny i listy zelené zapáchají, obzvláště třeny jsouce, silně, kořeně, chutnají hořce, ostře a trpce. Lýko obzvláště jest ostro a počistuje. Nezralé ovoce se nakládá do dukru s kořením, a jí se co lahůdka. Když se na ně lih naleje a nechá delší čas státi v láhvi, — s počátku dlužno donně tím trochu zatřepati — dává rosolku ořechovou, které se též co domácího léku užívá. Jádra zralého ovoce se jedí. Z nich se dobývá také výborný olej, jenž na jídla se bere a rychle vysychaje k malování se potřebuje; též v lékařství jest užitečen. Dříví ze kmenu nahnědlé, pěkně marhované potřebují stolaři (truhláři) na obkládání domácího nábytku. Z kořene dělají pěkné hebké holi.

Oves (avena) daleko široko člověka doprovází. Daří se po celé Evropě po severu a středu Asie,

v Australii, v Africe, po celé Severní Americe a po velké části Jižní Ameriky. Slouží hlavně za pici čili obrok koňům, na horách a zvláště v severních krajinách jest i lidem místo žita a pšenice potravou.

Z krup se vaří kaše (kyselá). Z ovsu se také i pivo variti, i kofalka pálení může. V Rusku dělají z ovsu nápoj tam vůbec oblíbený: kvas. Kroupy ovesné mají také v lékařství svůj užitek.

Pamok (bavlna) roste v horkých krajích po celé zemi. Aleksandr Velký už ji nalezl v Indii. Plinius zmiňuje se o ní v Egyptě a když Portugalci byli seznali jižní Afriku, tu Kafrové nosili už bavlněné oděvy. Kolumbus nalezl ji na ostrovech Západní Indie a v Jižní Americe, Korteze dobyv Mexika poslal císaři Karlu V. bavlněné pláště. Tak bylo též nalezeno v Peru 1531. V Číně už obdělávali bavlnu od 12. století. V Itálii zasáhá okres její až k Neapoli. Ve Španělsku obdělává se na jihu a východu až k 41. stup. Na řeckých ostrovech všude se sází. V Turecku, v Egyptě též všude. Po celé zemi čítá se ročního sklizení 1400 mil., a z toho 1855 bylo do Anglicka dovezeno 681,629.000 lib., z Východní Indie pak si přivezli Angličané 145,179.216 lb. Od roku 1831 do r. 1857, tedy v 25 letech bylo z Ameriky do Angličan 190 mil. ctů. surového pamoku dovezeno. Velikánské pak prádelny anglické, kteréž surový pamok pro kadlecké stavy (krošna) připravují, počítají přes 21 mil. vreten. Když pak fabriky pamokové jen jediný den pracovati přestanou, jest tím národním anglickému hospodářství (jakž to před parlamentem dokázáno) škoda asi za 4 mil. zl. stř. způsobena. Vývoz pak každoročně pamokových tkanin anglických přestihuje hodnotu 300 m. zl. stř. První pamok byl r. 1784 do anglického města Liverpoolu na menším americkém korábu mezi jiným towarem v 8 balících, 12 ct. vážících dovezen, se zprávou, že tato

podivná vlna v Americe na malém stromku roste, a tam od několika průmyslníků už také ku přizi a tkaninám plátnu podobným upotřebena bývá. Průmysloví obyvatelé Liverpoolští neznali z prvu, co s tímto novým towarem počíti; když ale pozorováno, že se ta stromová vlna lehko přede a že tkanina svou bělostí obyčejné plátno převyšuje, kterékoli barvy snadno přijímá, a při tom při všem že tkanina pamoková mnohem lacinější jest nežli obyčejné plátno lněné, počali také oni pamokovou tkaninu vyráběti, a od té doby zmohl se průmysl ten tak, že se stal pro Angličany otázkou životní.

Z pamoku (bavlny) se v severoamerických okresech i domy staví. Špatná bavlna, odpadky z bavlny atd., se smočí a sváří, a z hmoty této utvoří se kameny, ježto řádně vyschnouti se dají, a pak veliké pevnosti a tvrdosti nabývají. Zevnitř natírají se stavení, kteráž rychleji nežli z cihel se staví zvláštní tekutinou, takže je voda proniknouti nemůže, ano, jak se praví, ani oheň jim neškodí. Vynálezce toho neobyčejného staviva dostal výsadu na svůj vynález a nyní staví se všude domy z bavlny.

Za příčinou války v Americe však pěstování bavlny velmi utrpělo. V nejnovější době s prospěchem se pěstuje ve slovanské Dalmácii.

Pěpr černý, (piper nigrum) roste v Indii Východní, obzvláště na Malabaru, kdež, jakož i také na ostrovech Sumatře, Závě a Borneu, a v novějších časech i jinde mezi obratníkomu a velikém množství se sází. Jest to keř vinoucí se jako réva, jehož květy a semena v klas sestaveny jsou. Sázením mnoholetým povstalo několikero odrodkův, jichž některým přednost dávají tu, některým jinde. Bobule k svému uzrání potřebují 4—5 měsícův, poněvadž ale zralé nejsou tak ostré, sbírají se a suší, před uzráním, tak scvrknou a scernají, a slovem pěpr černý. — Slabší zrnka semenová, když

dozrála, zakopají se na několik týdnů do země, aneb se močí ve vodě, až dužnina, vrchní masitá slupka, rozpukne a se sloupne; semeno zůstane bílé, jenžto jest pepř bílý, nemající tolik pernoty jako pepř černý. Pepř jest po celém světě skoro kořením nejobecnějším. V Indii asi 50 mil. leber co ročně se ho dobývá, jichž asi $\frac{1}{3}$ do Evropy se zaváží, největší díl ale do Číny, kde v horkých krajinách lidem jest potřebný, aby podruždil a posilňoval nervy horkem zdemlené a žaludek zeslablý. U nás se ho také co domácího lékařství potřebuje, ačkoli často velmi nepřiměřeně, a často více ku škodě zdraví nežli k užtku.

Pivoňky, (pivonia čili tuříčnė růže, paeonia officinalis) mají svůj domov na vysokých vrchách na Krimu v jižním Rusku; avšak i také na jižních brdách švýcarských a tyrolských hol (Alpů) divoce rostou, jenže ovšem ne tak plně jako v zahradě.

Pivoňka a žlutá lilie jsou prastarší květiny v našich vlastech a kde jaká zahrádka na venkově povstává, tam je jistě nalezneš. Jinda se pivoňkám, zvláště květu a kořenu léčivá moc přisuzovala, a jmenovitě odvarku z kořene pivoňkového proti padoucí nemoci s prospěchem užíváno.

Bílá růžová pivoňka jest řídká, avšak ve velkých zahradách se pěstuje jakož i pivoňka o pěti neb sedmi toliko listech ve květu. Kytajci pěstují už od pradávny doby libovonnė pivoňky. O Božím těle na oltářích bývá i strakaté, bílé a červené pivoňky viděti, avšak ty jsou uměle udělány tím, že se červená pivoňka chvíli nad dýmem hořelí siry držela. Kde se dým sirový na květinu usadí, tam zůstanou místa bílá. —

Pohanka (fagopyrum) ježto se také: hejduše, tatarka, hřečka nazývá, byla prý v dvanáctém století od křížáků do Evropy přinešena ze střední Asie, z krajin nekřesťanských

pohanských — odkudž také její jméno pohanka. Na Moravě prý nalezena v ležení tatarském 1241 odkudž jí jméno „tatarka“ dáno. Poněvadž špatnou půdou se uspokojuje, proto zvláště na horách jest rozšířena a hojně se seje. Nyní hlavně se pěstuje v Anglicku, Francouzku, Švýcarsku, Itálii, Německu, Švedsku, Rusku v Číně Zápánu Algirii, v Kanadě.

Ze semena dělá se mouka a krupice, jest též dobrá píce pro dobytek a drůbež. Také zelina čerstvá může se jísti místo špenátu. Květ dává výbornou pastvu včelíkám. Seje se v máji, červnu i červenci. Také po sklizení první úrody může se opět zaseti a pak vyrostlá co výborná úprava zoratí, a hned žito do tak připravené půdy zaseti.

Pomarančový strom (citrus aurantium) v Evropě nejstarší, jehož věk se listovně dokázati může, stojí v oranžerii (sbírce stromů pomerančových) cis. francouzského letohradu Versailles a sice v ohromné beče zasaděný, aby se v zimě do skleněného domu postaviti mohl. Strom tento byl roku 1411 v Navarre zasažen a ve stáří 89 roků dostal se darem do Francouz, kdež dosaváde čerstvě a bujně trvá. Jméno jeho jest „Bourbon velký“ (le grand bourbon.) Pomaranč, čili strom pomarančový dosahuje vůbec velikého stáří, a jest náramně úrodný, neboť celý rok květe a dospělý a zdravý může ročně 20000 plodův nésti. Jest pak tohoto stromu také mnoho druhů, na které tisícletým chováním se rozdílně proměnil.

Pšenice (triticum), místy na Moravě říkají jí žito a žitu řez. Vlast její jest nepochybně prostřední a východní Asie, odkud přes Levant (západní pobřeží Malé Asie) k nám přišla. Obilí to od nejdávnejších časů se seje, ježto je už staří Egyptané znali, a semeno v nejstarších mumifch se nachází, a ač na dvě i tři tisícletí, přece klíčí zaseté. Teď jest

po všech země dílech rozšířeno, ano rozšířenější, nežli ostatní obilí, ježto nejbělejší mouku k pečivu a jiným moučným jídlům dává. Dělá se z ní také škrob, vaří pivo a pájí kořalka. Z nezralých zrn strojí velmi chutné polévky. Slámu potřebují nejen k rolnictví nýbrž i také v řemeslech, ku př. na slámněné klobouky. Obzvláště odrodek pšenici arabskou, čili složenou (*tritium compositum*) sejí v Evropě jižně a v Angličanech; ve Vlaších pak na dolině arenké — při řece Arně v Toskaniku nabývají z toho odrodu několikrátým požatím stebel velmi tenkých, které na slunci vybilené k pletení klobouků florentinských (od hlavního v Toskaniku města Florence tak zvaných) se užívají. Rozecnává se pak také pšenice ozimá a jará.

Ředkev naše (*raphanus sativus*) divoce roste na ostrově San Pietro blíž Sardinie a v Řecku. Sází se též v prostřední Asii až do Číny a Zápánu. Jest také více druhů ředkve, jeden z nich, ředkev čínská, dává ze semena Číňanům olej do lamp, z jehožto koptu dobré tuše zhotovují.

Rinklo. Zelené, okrouhlé sladké slivky, kteréž po vlastech našich pod jménem rinklotek rozšířeny jsou, povstaly pečlivostí francouzských zahradníků, hned už v první čtvrti 16. století a obdržely k úctě manželky Františka, tehdejšího francouzského krále, Klaudivie, jméno „reine Claude“ čili „královna Klaudivie,“ což se dle způsobu francouzštiny asi jako: rén-klód vyslovuje, odkudž obyčejné rinklotka aneb ringlotka povstalo.

Rosinky, jsou sušené hrozny z révy vinné. Malé hrozinky daří se na březích středomořských, obzvláště v Dalmacii a v Řecku.

Nejhlavnějším článkem obchodu království Řeckého jsou černé suché hrozinky, od města Korintu, nazvané Korintky, jichž se od roku 1850 každoročně přes mil. měřičných sudů na vše strany světa vyváží. Ze Syrie a Španěl přicházejí hrozinky v eliké,

čili ciběby, kteréž slovo pošlo z arabského zibibah. Vinná réva byla už od Noela sázena, a také ona roste původně v zemích mezi mořem černým a chvalinským, kdežto (jak J. Sv. Presl ve všeobecném rostlinopisu díl I. str. 245. poznamenává) v Mingrelii, Georgii a v končinách mezi Kavkazem, Araratem a Taurem u velikém množství sama od sebe roste a hojnost hroznův výborných nese, tak že jich obyvatelé na podzim ani sebrati nemohouce teprva v příštím jaře klidí. Odtud zdá se, rozšířila se východně do Bulharska, na vysočinu perskou a jižný sklon imauský, též i k západu a jihu po břehách středomořských v Asii, Africe a Evropě teplé, a nejstarší letopisy o sázení jejím mluví. Fokiové založivše r. 600 před narozením Páně Masilii přenesli také révu. V Řecku dílem už před časem homerským ji znali; do Italic přišla později, Římané ji zponenáhla severněji do zemí podmaněných přesazovali. Větší pak rozšířenosti dostala vinná réva s křesťanstvím, tak že nyní do všech země dílů jest přenešena. V rýnském údolí prospěšně se sází skoro až k 51 stupni severné šířky; v Čechách, skoro také tak, na Moravě jižněji a také v jiných krajinách Evropy prostřední nedaří se tak severně, na př. v Ubráči a ve Francii jenom až k 49 stupni. Tisíciletým chováním v rozdílných podnebích, rozličných okolnostech a rozmanitým sázením réva vinná proměnila se v množství odrodkův, jichž se asi 1400 rozeznává. Z révy vyrábí se víno, lih, ocet, a vinný kámen.

Rýž. Rýž jest pradávno známa, ale kde původně vyrostla, to se neví. Praví někteří, že nejspíše jest z Ethiopie, jiní pak za její vlast původní mají východní Indii. Rýž jest hlavní potrava třetiny človecenstva, zvláště pak domovem jest v Indii, na Ceyloně, v Číně, Japanu, na ostrovech indického moře, na Madagaskaru na pomoci červeného moře v Persii a Arabii, v Egyptě, v západní Africe,

v Břasilii, v střední Americe a jinde. V Evropě pak jest hlavně pěstována v pomorských krajích na středním moři, v Recku, ve Vlaštech, Španělech a Portugalech.

Ji se vařená, také z mouky přechutná jídla se stroj. Vaří se z ni pivo a páli s cukrem nebo s vínem palmovým, kořalka, arakem zvaná. Čiňané a Zapanané zvařeninou rýžovou kličí svůj papír.

Skořice pravá pochodí od stromu, jenž jest vždy zelený, 15—20 stop vysoký a slove skořicovník (cinnamomum, Zimmetbaum). Vlast tohoto stromu jest ostrov Ceylon ve Východní Indii, odkudž také na africký ostrov Maurice a na ostrov Martinik v západní Indii přesazen jest, kde se též daří. Květe v lednu a únoru, u nás pak, kde se uměle pěstuje, v červnu až do září. Skořice se z něho sbírá dvakráte do roka, od dubna až do srpna a od listopadu do ledna. S uříznutých totiž 3 letých konarů na dél žabkou natržených, alupují kůru, která na slunci sama od sebe se svine. Po 2—3 letech mohou opět konary řezati. Na Ceylonu samém dobývají coročně 40.000 centův skořice. Ona sestává vlastně z lýka co papír tlustého, kůry vněšně většim dílem zbařeného. Zá-pach a chuť silná pochodí silici těžkou skořicovou. Skořici potřebují v lékařství a kuchyních.

Květy vydávají vůni na mnoho mil, a zadělávají se do cukru. Z plodu dobývají silici podobnou jalovcové, a vařením mastnotu, vosk skořicový, z něhož králové východoindští dávají dělati svíce vonné, též přichází do mastí a flastrův. Tomuto stromu se podobá skořicovník kassia, kterýž roste v Číně a Kocinčíně, odkudž přesazen byl též na Závau a jiné ostrovy východoindské. Od něho pochodí skořice indská, čínská čili kassiová; jsou to kusy kůry tlustší v trubky svinuté. Podobá se skořici pravé, čili ceylonské chutí, sčkoli má příchut nátrpkou a ští-

plavou; pro láci větší ale obyčejněji se potřebuje nežli ceylonská.

Tabák (duvan) byl v teplých krajích Ameriky už před příchodem Evropanů obděláván. Kolumbus ho nalezl 1492 na ostrově Kubě; Grenville 1585 ve Virginii, byla na má své jméno od ostrova v Západní Indii Tabago, kde ji 1517 Španělové, když Ameriku pod Františkem Kortesiem vybojovali, prvně poznali a tam odtud do Evropy přinesli. Latinské jméno „Nikotia herba“ má od francouzského vyslance Jana Nikota, kterýž několik sazenic tabákových r. 1560 z Portugalů prvně do Francouz přinesl. V Evropě si tabák brzo oblíbili bohatí i chudí, tak že byl hojně z Ameriky dovážen, ano už r. 1622 bylo z Virginie 60000 lib. doveženo.

Užívání tabáku bylo co zdraví škodlivé pokutováno a i za hříšné prohlášeno, v Rusku velkokníže moskevský ustanovil trest hrdelní na užívání tabáku, taktéž učinil i šach v Peraii; papež Urban VIII. vyloučil z církve šupáky; ba ještě v 17. století ze všech kazatelnic, bez rozdílu vyznání, ozývaly se hlasy výstrahy proti „bylině dáblové.“ Angličan Walter Raleigh přivezl první tabák do Anglicka; on sice kouřil ale tajně a nezamýšlel tuto darem-nost uvésti ve zvyk obecný. Jednou však bafal si pohřiven v nějaké hluboké rozjímání; zapomněv se, zazvonil nasloužičích chteje, abymu donesl piva. Ten přinesl korbel, ale jak se ulek vida, jak pánovi se kouřil z huby a z nosu, honem plný korbel mu chloutal do obličje a běžel svoláváje domácí lid. Hoří, hoří! ubohý náš pán tak si vzal něco do hlavy, že se mu mozek chytil, a kout se valí z huby a z nosu!

Král anglický Jakub I. uložil daň našich 4 zl. stř. na každou lib. duvanu (dohánu, tabáku), ohromný to peněz času onoho; a když to neprospělo, sepsal on sám r. 1619 latinskou knížku (Missocapnos, vel lusus regius de abusu tabacci) proti

užívání duvanu; ve Švýcarsku ale, jmenovitě v městě Bernu, byl ještě 1681 každý na pranýř postaven, kdož se opovážil tabáku v jakékoli podobě užiti.

Tabák žádá takového asi podnebí jako kukuřice. Ostrov Kuba ale má nejlepší, pak Virginie, Kentuky a sousední kraje. Spojené obce Severoamerikánské nashromáždily r. 1850 tabáku 199,752.655 lb. Mimo to sází se také v teplejších krajích i v Evropě, na př. v Uhrách. Číňané (Kytajcové) neznali tabáku, dokud jim ho Evropané nepřinesli. A radno, aby si nezvykl nikdo užívati tabáku a to z mnohých příčin. Mimo ztrátu času, želeť jest, že kouření na prsa, kouření pak žaludku škodí; ano u kuřáka onemocnělého léky mívají buď jen nepatrný aneb prázdný účinek.

Třešně (*corasus avium*) Třešně střešně (čerešňa) má své jméno od řeckého *kerason*, to pak dostala od města v malé Asii, v krajině Pontu. *Cerasus* řečeného; což také na pocházení třešní tam odtud poukazuje. Rozceňuje se více druhů třešní, kterýchž rozličnou půdou a opatrováním nabyto. Z třešní se pájí koralka výborná: vodka třešňová. V Rusích nazývá se višně, totiž sladká. Viz Višně.

Tulipán (*tulipa*). Z dějepisu nedávné doby známe, že se v 15. 16. a 17. století za jeden tulipánový květ v Holandsku po 2000 a 6000 ba jiný i 50000 zl. platilo, pro ty časy ohromná to suma peněz, tak že nejbohatší rodiny následkem podivné módy této na mizinu přišly. Tato choroba ducha podobná oblíbenost tulipánů v nynějším praktickém věku už sice klesla, avšak nicméně v Holandsku ještě dosaváde za jednu tulipánovou cibuli řídkého jména, ač i krása květiny jemu se nerovná, do 200 zl. stří. dávají a město Harlem více zahrad-

níků má, v jejichžto sklenkách v zimě 100000 zl. st. v tulipánových cibulech složeno jest. První popsání tulipánu podal Gesner roku 1559, dostav jej z Carihradu do Augusty. V Čechách teprv okolo polovice sedmáctého století přišly tulipány v známost, jako i následující událost dovědčuje.

Roku 1651 (tak se vypravuje v jednom starém latinském rukopisu jičínském) ve Frydlandě v Čechách v zahradě jedné protestantky vytvořilo kvítko tehdež docela neznámé, podobu kalichu mající.

To když spatřili tamnější kataloci, stali se ve svých předsudcích tím zatvrzelejšími, neboť s požíváním kalichu mnohou také pověru spojovali, a proto po bitvě Bělohorské jim také vyznání víry katolické přicházelo přebolestné, že jim kalich odtat byl.

Jako bleskem rozšířila se pověst, že toto kvítko kalichové zázračně povstalo, a že ono, dle domnění kalíšníků, patrně dokazuje potřebnost kalichu. Lid z celého okolí se sbíhal, aby tento zázrak na své oči spatřil. Jesuiti, kteříž v tom okolí kázali a misie konali, podobu květu skoumali, a když, jak se byli hned z počátku domnívali, pověra bludařů patrně se objevila, dali — aby zpozřilost jejich vyvrátili, veliké množství podobných květů nasbíratí a v kostele lidu ukazovati. Illasatelé zahradnického zázraku zabaveni jsouce umkli úplně, a památka pominula spíše, nežli tulipán uvadl. — Od tohoto zázraku zahradnického pocházejí prý má obyčej, že zpozřilým lidem doposud se říká: tulipáne!

Višně (*cerasus vulgaris*). Pochází z Malé Asie, odkudž ji Lukullus do Italie přenesl, z Italie pak se rozšířila po větším díle Evropy, v mírnějších pak krajinách roste divoce.

Svatý Vojtěch.

Znáte cirkve potěchu
Již má ve svém Vojtěchu,
Jenž byl kvítko vlasti
Vzešlé k její slasti?

Byl to biskup přesvatý
Na vše ctnosti bohatý;
Duše jeho čistá
Měla za vzor Christa.

Jako divá příšera
Trápila ho nevěra,
V níž lid český kleměl,
Jakby duše neměl.

Tu se modlil, tu se kál,
By k nim shlednul nebes král,
Tu se z tuha postil,
By je hříchů sprostil.

Vyslyšel jej nebe Bůh,
Zavál v kraji svatý duch;
O! to jeho chvála,
Celá vlast se kála.

Však lid padá na novo;
Toť proň těžké olovo;
To mu zbožnou duši
Přebolestně kruší.

Lide český s Bohem buď,
Vojtěchovi hoří hrud,
Pán ho z tvého kola
V jiné kraje volá.

I jde v slavném průvodu
Ku pruskému národu,
A jinú slavně hlásá,
Ze jen v Christu spása.

Lid tu lásku ocenil —
Vraždou se mu odměnil;
Leč duch jeho vzletěl
V říši svatých netěl.

Fr. Sušil.

Drobnůstky.

V přístavu sebastopolském v hlubeň moře pohroužené válečné koráby ruské, ježto anglickým a francouzským lodím přístup do přístavu zatarasily, vytahují se od několika let ohromnými stroji opět nad hladinu mořskou.

Láce osvětlováním kameným olejem. Ve velkém skladě kupce Viléma Nocka ve Vídni byla před krátkým časem zajímavá zkouška, která neobyčejnou láci světla kamenného (petroleje) dokázati měla. Hořelo tam po 4 hodiny 6 velkých svítilen, které místnosti skladu tak jasně osvětlovaly, že i práce, které velké pozornosti požadují, jako ve dne konati se mohly. Všech těchto 6 svítilen spotřebovalo za celý dlouhý večer jenom za 10 kr. oleje, tak že tedy na 1 hodinu akového světla svítilny ani půl kr.

nepřipadá. Jaký to pokrok! Právě před 200 lety dne 1. října 1663 byly ulice ve Vídni poprvé osvětleny, — ale jak? světlem smolných tříštěk borových, které na rozích ulic na zdě domu byly připevněny.

Pes zachránil dvě lidských životů. Na palubě korábu jednoho, zakotveného v přístavu terstakém, nachází se jeden pes zvláštní velikosti a krásy. Za velké bouře m. r. spadli dva námořníci korábu toho s paluby do moře. Pes vida to, skočil ihned za nimi a zachránil oběma osobám život.

„Láska jediné nás činí dokonalými; poslušnost, čistota a chudoba nám k dokonalosti dopomáhají. Poslušnost podrobuje ducha, čistota tělo a chudoba jmenuje lásku a službu Boží,“ říkával sv. František Saleský.

Kardinal Josef Mezzofanti.

Tento věhlasný arcipastýř narodil se r. 1771 v Bologně. Svou nadobytčejnou schopnost k naučení se cizím řečím první poznal, když raněné vojáky armády neapolitánské v nemocnici Boloňské, při které za kaplana ustanoven, navštěvoval a jejich zpovědi slyšeti musel. On žil napořád v Bologně až do r. 1831, a byl tam professorem řecké a východních řečí: jakož i dozorcem knihárny tamnějších vysokých škol. Když Francouzové město Ankonu obsadili, byl s deputací do Říma poslán, při které příležitosti pozornost papeže Řehoře XVI. na sebe obrátil. Roku 1833 stal se prvním dozorcem vatikánské bibliotéky; 13. února 1838 byl za kardinála zvolen a zemřel 16. března 1849, an jeho smrt ranami revoluce a vyhnáním sv. otce urychlena byla.

Se svou nadobytčejnou zbehlostí v řečích evropských, asiatských a jiných dilů světa spojoval též mnohostrannou vzdělanost a mnohé vědomosti. Pocestně z Čech uvítal hned českým jazykem a rozmlouval s nimi plynně a s dobrou výřečností po česku. S knížetem Volkonským rozmlouval po rusku i po polsku tak plynně jako by svou mateřskou řeč mluvil. Nápodobně tak zbehlým byl i v jižných slovanských řečích. Uherští hvězdář baron Zach o něm píše, že s ním mluvil magyarsky a že mu i řeč vlaská a cigánská byly známé. Lord Byron, jenž na své cestě po Itálii kardinála Mezzofantiho navštívil, takto o něm píše: „On jest putující kniha v mnohých řečích psaná, a za času stavění vše babilonské byl by musel za všeobecného tlumočnicka sloužiti. Ve všech řečích, v kterých jsem jenom zakleti uměl, zkoušel jsem jej a ve všech i v mé angličtině podivil jsem se jemu.“ Učený Dán Mollnech měl s ním r. 1820 rozmluvu a pak o něm mezi jiným takto se pronesl: „Sotva bude

jaké evropejské řeči, které by Mezzofanti nemluvil. Dánsky mluvil docela pravidelně se mnou. On není toliko znalec řečí, nýbrž on jest i v literature zbehlý a zná i knihy, kdy vyšly. Při tom s jemnými mravy spojuje i nejzajímavější dobrodružnost.“ Německý učenec Fleck ve své cestopisu takto o Mezzofantim praví: „Jednoho rána mluvil ve Valikáně novořecky s mladíkem, s kterýmž tam přišel, hebrejsky s rabbinem čili scrittorem biblioteky, rusky s velmožem, kterýž skrze stů do světnice rukopisů šel, latinsky a německy se mnou, dánsky s mladým dánským archeologem (znalcem starožitností), anglicky s angličany, italsky s mnohými. On nikdy necestoval, leč do Říma a Neapole, a do tohoto poslednějšího města se odebral, aby se v tamnějším ústavu k vzdělání mladých Číňanů (chinesu) kytajské řeči naučil. On umí hamburgskou němčinu od hanoveránské dobře rozeznávati a ani vendická (lužická) řeč není mu neznáma. On prý několik a třicet řečí a nářečí mluvil, ovšem ale že ne stejnou hbitostí. — Pani Paget, rozená Vesseleny, Sedmihradčanka, praví o něm: „Mezzofanti vstoupil do pokoje, s dvěma mouřeniny rozmlouvaje. Mohl asi 40 let počítati, jest malé postavy, suchý (chudý) a vypadá bledě, nezdravě. Mluvil docela dobře magyarsky, a na mne i po valašku mluvil, já pak k svému zahanbení, neuměla jsem mu odpověditi. Tázal se mne, zda-liž slovensky rozumím. S duchovním, jenž do Palestýny cestoval, mluvil turecky. Tázala jsem se ho, kolika řečím rozumí. „Ne mnohým,“ odpověděl, „mluvím toliko čtyřicet nebo padesát řečí.“ — Rektor římského semináře u sv. Apollináře chtěl r. 1841 svým cizozemským žákům radost tím učiniti, že je k novoročnímu přání u kardinála Mezzofantiho s sebou vzal. Mezi nimi bylo několik;

Irčanů, jeden Belgičan, Polák, Řek z Caribradu, Alexandrinčan a dva Němci. S jednímkaždým zvlášt promluvil kardinál několik přívětivých slov v jeho mateřské řeči; s Caribradčanem novořecky a turecky, s Alexandrinčanem arabsky, s Düsseldorfčanem dolnoněmecky, a Irčané byli u vytržení, slyšíce hlasy staré irské řeči, kteráž od anglické jest docela rozdílná. Kardinál dle svých způsobů vypadal velmi přívětivě a důvěrně, asi tak jako nějaký dobroučký, staříčkový farář vesnický. Když pak jeho nadobyčejným darům se obdivovali, odpověděl žertovně:

„Ach, kdyt nejsem nic více, nežli starý slovník, a to ještě velmi špatně vázany!“ Narážel tu na svou nepatrnou povrchnost a na svou ustavičnou churavost. O známé slavnosti jazykové na tři krále v propagandě, o které mladí misijnáři každý ve svém mateřském jazyku řeči mají, byl mezi posluchači Mezzofanti samojediný, kterýž všem rozuměti a všechny posouditi mohl. Také s nimi, s každým v jeho řeči rozmlouval. Jeho pak schopnostem a umělostem dávala korunu — jeho pokora, kterou i k podřízeným projevoval.

Drobnůstky.

Jako v Čechách i na Moravě nacházejí se při chrámech Páně mnohé starožitné české knihy, některé také na pergaméně s malými obrázkami malovanými. Mnohdykráte nevšimavosti trestatelnou těch, pod jejichž opatrností kostelní knihy tyto se nacházejí, knihy ty se kazí, nežádka listy vytrhují a na obálky jiných knih potřebují, ba i obrázky vyřezují a do knížek dávají, jak pisatel těchto řádků sám jednu podobnou kostelní knihu latinskou, tím způsobem pokaženou, viděl. Jaké ceny takové staré české knihy jsou, málo kdo ví, a vážit si jich umí, protož upozorňujeme tímto na to, že jistý Angličan za jeden autograf český, jenž nákladem Hanky několikráte litografován byl, pět tisíc zlatých stříbra, a za jednu knihu českou s miniaturama (s malými obrázky) dvacet tisíc zlatých stříbra nabízel.

* * *

Za času panování cholery r. 1852 v Poznaňsku, vypravuje Przyjacieli Domowy, dal kanovník Kobylíňský, probošt v Tuliškově pěkný příklad lásky k bližnímu. Jakýsi žebrák tamnější onemocněl na cholera, že ale nikdo o něj nepečoval, vzal ho tedy

onen staříčkový farář pod své opatrování a až do smrti pečlivě ho ošetřoval. Když pak ani pohřbem umrlého se nechtěl nikdo zabývat, tu onen ctihodný kněz smrtelné pozůstatky bližního na trakař vložil a s lopatou pod paždí na hřbitov vyvezl, aby je pochoval; co když uzerli farníci, naznali své hříšné sobství a shromáždili se a pohřbili uctivě nebohého Lazara.

* * *

Rodiště Kopalovo. Slavný hrdina u sv. Lucie a Vičenzy ve Vlaších, Karel Kopal, jemuž dne 16. října 1853 u Znojma nákladný památník postaven jest, pochází z nepatrné vesnice Mstidružic (něm. Schidrowitz) hodinu cesty jihozápadně od Hostimi ve Znojemsku, v kteréžto vesnici se dne 3. února 1788 narodil. Ves ta počítá 220 obyvatelů naskrze českoslovanského jazyka, a činí s několika okolními místy zvláštní statek, náležející městu Znojmu, což jak se podobá, i příčinu zavdalo, že slovítnému nebožtíkovi zřízen jest pomník ve Znojmě, městě 4 hodiny od Mstidružic vzdáleném, a nikoliv v rodišti jeho. Kopal byl jmenem i jazykem Slovan, jakož i větší část myslivců statečných, jimž u sv. Lucie a u Vičenzy velel.

Sedm hlavních hříchů.

Jelikož jest břich smrtný neduh duše, tedy by se pýcha zánětem mozku, lakomost suchým lánáním, smilství morem, závist žloutenicí, nemírnost vodnatelnosti, hněv horečkou, a lenost zhnílkou duše jmenovati mohla. Kdyby se pak hlavní hříchové jako osobnosti považovali, tedy byl by pyšný podoběn pověznému, který ze své vysoké věže všechny lidi dole stojící za trpaslíky drží; on se nemůže nikdy k Bohu modliti takto: Z hlubiny k tobě volám, Hospodine! an věčně u vyšíně stanuje. (On je podoběn člověku pijanovi, který sebe za středěště veškerenstva drží, i myslí že se vše okolo něho v kruhu otáčí. Proto vece prorok Habakuk: „Jakož víno pijana zmatena činí, tak jest s pyšným člověkem, nikdo ho nectí; on otvírá jako peklo žádosti své, a jest nenasycený jako smrt; ou k sobě shromáždí vešcky národy a přivabuje vešcky lidi. Zdalíž všickni tito posměšné písně o něm nepronesou a podobně o něm hovořiti nebudou: „Běda, který shromáždí věci nesvoje! Na jak dlouho? On shromáždí pro sebe husté bláto.“

Lakomý podoběn jest pavouku, který takořka všecka svoje střeva z těla vyvrhne, aby na svém trudně spředeném pletivu uchvátil mušku. Když pak nemůže a dlouhý čas na svou lovinu čeká přichází sluzka s metlou a zničuje pavouka i jeho mízně pletivo. Takto činí s lakomým smrt. Když se již vysušil kováním osnov i pletením domyslu a mnoho roků napočítal i načíhal po zlatu a stříbře cizím, nenadále dojde smrt s kosou svojí, a pokosi lakomce spolu s jeho na oko zděnými hrady a palácy.

Smilník podoběn jest soli. Sůl dělá se z vody, i roztápí se nejprve ve vodě, aniž pak co z ní ostává leč kyselá voda. Tak jest se smilníkem. Začátek jeho osnuje se na tělesné

rozkoši, a dokud se smilství oddává roztápí se, a nic z něho neostává leč onemocněné tělo, pokažené zdraví i hořkokyselá voda slzí.

Závistník podoběn jest náměsíčníku, jehož neduh rostěním aneb ubíháním měsíce roste nebo ubývá. Tak zlo závistníka roste aneb padá štěstím druhých lidí. Závist je zlý dým; kdo ho do chýže pustí, tomu celou chýži očadí, i oči mu nahryze, že mu zčervenají.

Obžerství jest jako vodnatelnosti onemocnělý člověk; čím více jí, tím větší žádost cítí, a čím tlustší bývá vně, tím slabší a neudržejší bývá vnitř a proto tím více přibližuje se k smrti. Někjaký starý mudrc vece: „Pánbůh každému člověku při narození určil jistou míru jídla i pití pro celý život; kdo se přenálil a nemírně svého dílu vypotřebí, bývá před časem hotov a umírá. —

Hněvivý podoběn jest bystřině. Ta zřídka ostává jednaká, dnes náhle roste, zítra opadá, dnes je čista, zítra mutná, a nikdy nemá stejného povrchu; od každého kamena zdvihá se, u každého úpadku pěni se, každou prohlubeň dere, s sebou nosí, a nic se jejím vlnám, když jsou veliké, nevěruje. Hněvivý jest podoběn tvrdému kamenu, kterým, když na něco měkkého upadá, ono popouští, a on bez síly padá dolů; když pak ale na druhý ještě tvrdší předmět padne, tedy dává oheň a roztepe se; takto vášeň vrhá hněvivého na horu a dolů a usmrcuje ho. —

Lenoch pak jest podoběn vydutému zubu, který se proto z družstva jiných vytrhnouti musí, aby nebolel a druhým v úkonech nepřekážel. „Čiň horlivě, vece moudrý, dokud ruka tvá může činiti, neboť na druhém světě, kam chvátáš, nic neplatí cílo rozumu, ani moudrosti, ani vědomosti. Poznal jsem, že k zá-

vodnimu běhu není dosti rychlým býti, že k velení v boji není dosti silným býti, že k nabytím živnosti není dosti moudrým býti, že k obo-

hacením se není dosti opatrným býti, že k vydobytí sobě dobroli-beznosti jiných není dosti dar způ-sobilosti.

Drobnůstky.

Nástroje k modlení v Asii. Pověstný francouzský missionár Huc vydal svůj „cestopis v Tatarsku, Tibetě a Kytaji,“ v kterém popisuje jisté nástroje, od tamnějších obyvatelů k modlení (to se rozumí že podle jejich pohanského smýšlení) užívané. Píše pak o nich takto: „Knězi Budhaisté, ano i ostatní obyvatelé této modloslužebné viry, aby se svými pohanskými modlitbami méně práce měli, užívají k tomu cíli zvláštního nástroje pod jménem Chu-kor t. j. mlýn modlitby. Představuje on něco mlýnskému kolu podobného, které se k nejbližšímu potoku připraví a tam se potom za svého původce modlí, a sice ve dne a v noci bez přestání, na čemž si tato pověřivost pohanská mnoho zakládá. V Tatarsku ale připravují se takováto kolečka nad ohništěm, kteráž se potom, skrze vystupující teplé povětří z pahrapy (hromada uhlí řezavého) za štěstí a blaho rodiny kolotají. Aby ale ani na cestě mnoho s modlitbami se nezadržovali, mají Budhaisté k tomu cíli velký, z papíru nalepený buben, na kterém jsou nejvzácnější jejich modlitby tibetanskými znaky poznačeny. Každý tedy pocestný, který chuti a síly nemá mnoho knih budhaistických sebou nositi a každou chvíli, jako se to požaduje, se do bláta k modlení hoditi, tuto svou povinnost přenáší na buben, který před sebou kotoulá a tím své modlitby odbavuje.“

Podmořská loďka. Takovou vynalezl Vellerol, již v New-Castle-u (Delavare) dne 22. srpna 1859 do moře s 8 muži spustil, kteří pod vodou ¼ hodin zůstali. Přednost

její v tom záleží, že sama se vzduchem k dýchání potřebným zásobuje, jak, to ovšem ještě tajno jest. K podobnosti ryby zaokrouhlená loď je zhotovena ze železné kotloviny, 35 stop dlouhá a v průměru 44 palců tlustá, nechávajíc se šroubem 3 st. dlouhým, kamž se líbí, pohybovati. Na horejším patře běží dvouřadí malých okének (tak zvaných: buličích očí). Na přední a zadní straně jsou veliké, železné (18 palců) ploutve, jimiž se může, společně šroubem již zmíněným, sem a tam veslovati.

Řecký mudrc Antisthenes, (nar. 422 před Chr. P. v Athenách) jsa tázán, proč to, že boháčové učence a lidi moudré a rozumné nenavštěvují, ač tito k boháčům častěji docházejí? odpověděl: „Protože moudří a učení vědí co jim schází, boháči však nevědí.“

Otázky s odpovědmi.

Kdo byl velikým učitelem náboženství, aniž náboženství učil?

Odp. Newton, jenž při slově Bůh vždy smeknul.

Ptal se kdosi, odkud to, že mnozí jsouce nemravni přec mnoho o náboženství mluvíti umějí — a slyše odpověď: Že takoví obyčejně náboženství za věc pouhého rozumu a předepsaných formulí mívají, doložil: Nyni chápani i to, že čím více kde náboženství zevně na odív vychází, tím méně uvnitř ho zůstává.

Otázán jsa jiný: Proč mnozí rádi v náboženském blouznění si libují, odpověděl: Proto že nábožně blouznit lehčí jest než dobře činiti.

Svatý Klément R.

Což jest tvrda tato skála,
A což těžko lámat kámen!
Pro lmoždění tato stálá
Kolotá duch náš jak zmámen,
A ta žizeň, a to vedro!
Zhynout musí každé bedro.

Prispěj Jesu, naše touhu,
V žizni této prispěj dušné!
Necháš nás tu ještě dlouho
V zářavě té velekrůné?
Má-li vrah z nás smích si tropit,
A má nás smrt dvojit sklopit?

Takto hynouc trapnou žizni
Zástup křesťan k nebi oupí,
Brzo-li k nim v strastné trýzni
Ku pomoci anjel stoupí.
Avšak nejde nikdo dolů
Sprostít je těch hrozných bolů.

Pohan zatím víc se sá pá,
Klením jeho vzduch se třase;
Když se bičů na ně chápá,
Rozstoupá se skála v žase:
Zhyň ty plémě jižijž kleté,
Ať čest bohův znova zkvete.

Hynou, hynou; s nimi hyne
Svatý Klément cirkve hlava;
V tyto kraje nehostinné
Vyhnila ho krutost dravá.
Však chce tu smrt predezřenou
Podjít v mukách na kolenou.

Padá nice: co klí vonné
Modlitba se vznáší vzhůru,
A lid všečen na zem klone,
S ním se modlí v hlasném kůru.
Chraptí prosby, chraptí píseň;
Jest-li to již smrtná tíseň?

Ai tu Klément vzhledne maní
Na protější horu holou;
A, o dive, patří na ní
Beránka stát nade zmolou,
Záře z něho line skvoucí,
A zdá v zem se nohou tloucí.

Klément zří to, a duch Páně
Praví jenu tajným vnukem:
Tam jdi, tam k tvé holi ráně
Vyřine se voda hlukem.
Tož dej pítí všemu lidu,
A dál žijte v blahém klidu.

S holí Petrem darovanou
Spěje Klément, Mojžíš druhý,
Bije v skálu ráznou ranou,
A aj tekou svěží struhy.
Jásá lid a žizeň hasí,
Dik plnými vzdává hlasy:

Christe Jesu, spáso světa,
Dobroty jsi nepřeherné!
Měla již být po nás veta,
A Tys shlednul na své věrné!
Divem se nám spása dála,
Již buď věčná Tobě chvála.

Fr. Sušil.

O národní hrdosti.

Bez úcty k národu není národní hrdosti, a bez národní hrdosti není národních charakterů.

Kde jest odrodilství, tam není lásky k vlasti, tam není národní slávy, národní hrdosti.

Vizněž ještě jednou odrodilce a hledme maň, jak se chová k svému rodišti, jak se má k svým rodákům! V opovrzení má domov svůj, a rodných bratří svých strani se; otce, matky jen s potřeby si všímá, a cizím více než svým přeje. — Ano pozor-

rujme jej dále, jak smýšlí o své vlasti, co činí pro svůj národ! Otčinu, vlast svou tupí, nevidí na nich žádných dokonalostí! kde jaká při ní vada, tu zvyšuje, aby jen svou k ní nevážnost mohl omluviti; cizí obyčej, cizí mrav, cizí jazyk jsou mu milejší nežli domáci! a proto národu svému se od-cizuje, a že dříve sám sebe tak zhyzdil, hyzdí i národ svůj.

Zhlehčování národa svého, opovrhování vlastí svou okazuje se při každém odrodilci, by toho neb onoho národa byl, a stává se nejen sám v sobě ničemným, nébřz činí se i škůdcem a nepřitelem vlasti své. Proto v srdci odrodilce není vážnosti k vlasti, není lásky k národu tím méně národní hrdoosti, neboť v podlost obrácena jest hrdoost jeho.

Každý ve své přirozenosti zachovalý tvor lidský ví, aspoň vsobě cítí, že přichylnost k otčině, láska k vlasti náleží k jeho přirozenosti, a jestliže tuto poruší, že spolu poruší jednu z podstatných vlastností své lidské bytnosti, že poruší jednu z nejmocnějších pak své lidské činnosti, že se stal svým vlastním vrahem, rušitelem pořádku Bohem samým daného.

Odstup tedy od každého myšlenka, že by odrodilcstvím roztrhnouti chtěl posvatý svazek lásky vlastenské! Ano zpytuj raději každý z nás, čeho na nás žádá láska k vlasti, co má působiti v srdci našem!

Moudrosti božskou bylo uloženo tobě, milý bratře! a jak tobě tak každému jinému člověku, zroditi se z otce a matky, míti bratry a sestry a jiné příbuzné; dobrota božská dala tobě um, abys poznal kolébku svou, místo narození svého! tatáž láska vstúpila srdci rodičů tvých, aby o tebe pečovali, tebe ochraňovali a milovali. Za to ti vstúpil též moudrý Tvůrce vznošené a líbezné city přichylnosti a vděčnosti k těm, kteří opět od tebe život obdrželi. Řci medle zda-li za to, že se všemi těmito radostně dlíti, šťastně žiti můžče, smíš se stydět?

Avšak rodina s rodinou se zdržuje, obec s obcí se jednotí a v přátelství se spojuje; tytéž zvyky a obyčeje, tatáž země je všechny k sobě víže, jedním národem se nazývají, jednu vlast obývají. A zdali tedy neovívá láska k rodině s láskou k občanům, s láskou ku krajanům? Zdali nežádá láska rodinná též lásky vlastenské? Zdaliž nenutí láska tato

k snažnosti a obětivosti, aby vlast zkvétala, aby každý viděl šťastný národ svůj? A zdaž nepůsobí láska ta v srdci vlasti milovném pocit blaženosti, nerozpoznává-li k odhodlanosti a nedodává-li ráznosti povaze, ježto z vážnosti sebe, z úcty k svým národovcům pochází?

Láska k vlasti žádá na každém vlastenci činů, žádá na něm obětí; působit v srdci jeho pocit nejvyšší tuzemské dokonalosti a blaženosti, pocit zvýšeného sebevědomí, pocit dokonalosti vlastních i národovců svých — cit národní hrdoosti. Úcta k vlasti jednotí se zde s úctou k sobě samému; každý úd národa cení sebe dle ceny národa celého a chce míti národ svůj ve všem, jak možná, dokonalým, šťastným.

A hle, tuť jsme při pramenu, z něhož národní hrdoost se prýští; tuť znamenáme, z čeho i nerozlučné družky té hrdoosti — úcta i láska k vlasti pocházejí. Jest to vědomí dokonalosti vlasti a národa — poznání stkvělých vlastností: zdravoty, úrodnosti, krásy a bohatství země té, kteráž nás buď zrodila aneb odchovala a živí; povědomost výtečných schopností, slavných činů a dějů, jakýmiž se honosí a snad nad jiné národy vyniká národ jazyka našeho. Na známosti všech těchto chvalných zvláštností země naší, na vědomosti všech výtečností praotců a nyní žijících vlastimilů a na pravověrnosti jejich zakládá se úcta i láska naše vlastenská, z nichž pak prýští se chlouba, hrdoost naše národní.

Národní hrdoost není toliko ctění své osoby, není pouhá chlouba rodinná, ani pýcha toho neb onoho občana, nébřz jest ctění, chlouba, pýcha veliké rodiny — celého národa veliké obci — celé vlasti. A či srdce národní hrdoosti naplněno jest, ten povznesl se ve společenském citu svém po třech stupních, t. z citu pro sebe, z citu pro svou rodinu a z citu pro své krajané, až na stupeň čtvrtý, stupeň takový, který jen se jedním dokonává, a týmž se obme-

zuje i ustáluje, totiž citem obecné lásky pro jiné národy, pro veškeré lidstvo.

Nelekej se tedy žádný slova „hrdosti.“ Jestli ona při národním vědomí výkvět citů šlechtitných, citů přírodou vtřípených; neboť podobně jako snažný a dokonalý v zákoně božákem sám ze sebe těší se, sám sebe ctí a se váží, na své poctivosti si mnoho, ano všecko zakládá, a jako šlechtitný otec, šlechtitná matka chlubí se zdárnými dítkami, a pořádný občan hrdým jest z pořádné obce své: tak a nejinak ctí a váží si šlechtitný národovec národu svého, chlubí se vlastí svou, hrdým jest ze slávy její.

Hrdost, chloubna národní jest důstojná ozvěna úcty k národu, lásky k vlasti.

Netřeba tedy srdci šlechtitnému báti se jí, netřeba se jí lekati; jest proti všem valným náválím nejailnější ohradou každé země, nejmočnější záštitou každého národu, ani podlé smýšlení, ani jesitně jednání, ani sliby, ani hrozby, ani jaká nad ocel tvrdší hmota neodolá demantové hrudy vlastenské. Hrdost národní jest velikou předností a dokonalostí v životě společenském, a řízena jsouc láskou občanskou, lidumilností, nepovrhne jinými národy, nekřivdí jim ani násilí činí; nébrž ctí je, přeje a pomáhá jim, ale nedá svému národu ublížit, ano-brž snaží se jej ve cti udržeti: a proto v národní hrdosti vidí se zvýšený, rozmožený cit národní, kterýž v citu sebe zachování svůj základ má. —

Kdo čest národu za svou pokládá, kdo hrdý jest na svůj národ, ten jej jako sebe hájí, ten nedá mu zahynouti; s národem svým cítí se býti celým, pro vlast svou žije, pro vlast hotov jest umříti.

A kdež mnedle, tážete se m. čt., kdeže jsou ti hrdinové naší národnosti, ti, jižto hrdí jsou z dokonalosti vlasti své a národu svého? ti, již život národu za svůj vlastní

pokládají, hotovi jsou za vlast umříti. —

Při této otázce zatahuje se i můj duch, m. čt.! Zaražen dívám se kol kolem a volám do všech úhlů naší vlasti, aby se k hlasu tomu ozvali a do řady národních hrdin se postavili. Bojím se, že snad se nedostaví; ale bázeň se ztrácí, mysl se tiší, zdaleka kyne jásasjící sbor nesa v předu znak s nápisem: Vlast! Národ! blíží se a volá: žítí vlasti, národu, chloubna naše! A hle, toť nepřehledná rada slavných hrdin bojujících pro osvětu, pro blaho, pro právo národu, pro zboží a bohatství, pro čest a slávu vlasti. Jako v krásné galerii obrázků prochází a baví se oko v historických spisech národa našeho, ze všech věků stavi se mu hrdinská mysl předkův našich hounoic se vřelou láskou k otčině, k národnosti své. Jaroslav stojí v předu bojovníkův těch, kteří na poli válečném hájili a obhájili svobodu vlasti, a sv. Václav máje věhlasné apoštoly sv. Cyrilla a Methoda za předchůdce, jižto zbrani slova božího nám Čechoslovanům otevřeli brány osvěty křesťanské, otevřeli v slovanaké vlasti školy a chrámy vědě a umění křesťanskému — a těmi pak branami vcházelo veliké množství reků, kteří moci ducha bojovali pro svatě právo a spravedlnost, mnoho učenců a umělců, kteří aktvěli se výtečnou učeností a vznešeným uměním, zvláště uměním lidskosti a obětivosti, vzácnými to ctnostmi mravnými i společenskými.

Není národu, jenž by (vzhledem k své velikosti) tak znamenité dějiny měl, jako náš, by i trudné v nich doby mysl naši kormoutily; nemámet příčiny stydětí se za své praotce, ale spíše samy za sebe, že neznajíce dějin své vlasti, nectíme, co v ní cti hodno, že nehaníme co hany zasluhuje, že nenásledujeme čeho slušno následovati a že se nevystríháme toho, čeho nutno zanechatí, chceme-li sebe zachovati, chceme-li zdokonaliti, chceme-li u jiných váž-

nost si získati, chceme-li k národní své hrdosti dospěti.

Kdo dějinů toho neb onoho národa čte, obzvláště svého, nemá zapominati na rady a výstrahy, na poučení a povzbuzení, která ze čtení samoděk na mysl mu jdou, ba mocně se vtírají, neboť má-li dle výroku slavného řečníka a vlastimila římského M. T. Cicerona historie vůbec „býti mistryni života,“ tím více mají jí býti dějiny národa vlastního.

Dějiny vlastní naší, národa našeho jsou národní paměťí naší; a jako pravdivé jest, že dokud při jednotlivém člověku paměť trvá, dotud i život jeho: taktéž jisto jest, že dokud kterýž národ v dějinách

svých paměti neztratil, dotud i žije, a jen chvalně živ z toho slušné hrd jest.

Suž se tedy každý, bys oživoval národní cit svůj tím, že znáš netoliko kraje i děje národa svého; poznej zvláště hlavní slavné doby činnosti jeho a chovej v srdci svém osudy jeho; v uctivosti měj slušné zvyky, slušné mravy a moudrá ustanovení praotců svých a jmenovitě važ si mužů, jižto jsou ozdohou vlasti, oslavou národa tvého!

Duch jejich přejde v ducha tvého a tys zachráněn před odrodilstvím, tys naplněn úctou k vlasti, láskou k národu — pravou národní hrdostí.

F. P.

Drobnůstky.

Noštěstí při zápase býčím v Saragosse. Dne 24. srpna r. 1860 byl hlučný zápas s býky v Saragosse, na němž oblíbený zápasník Cuchares tři býky po sobě porazil, an tu puštěn čtvrtý na bojiště. Byl celý rozvzteklý, roztrhal strážným korouhvičky rohy svými, potom jediným skokem byl za kály, jimiž zápasíště ohrázeno, poranil více vojáků, kterých několik potom v nemocnici zemřelo, přeskočil zeď ohradní a se strašným řváním řtil se mezi diváky. Ti leknutím křičí, utíkají, tlačí se ven. Vojáci ženou naň šavlemi a bodáky útokem, Cuchares stíhá jej s dýkou v ruce, někteří střílejí naň z pistolí, ale rány jdou do diváků, ne do rozkáčeného býka. Tu konečně Cuchares ruče přiskočí, zasadí býkovi ránu dýkou a býk padne mu k nohám.

Největší vodopád na světě. V Kolumbii, v Americe nalezl nový vodopád, jenž světoznámý velkolepý vodopád řeky Niagary tak právě převyšuje, jako vodopád Niagary všechny ostatní posud známé vodopády, řeka Snake, jenž se do hojností vody

Niagaře asi vyrovná, padá na onom místě s výše 198 stop kolmým srázem v propast, tedy o 38 stop hloub nežli vodopád Niagary; v dalším pak odtykání snižuje se řečiště Snaky během sedmi mil v stálých vodopádech ještě o 700 stop. —

Zlato „Tašmi.“ Pod tímto názvem vyskytla se nedávno nová slitina vyznačená vysokou svou žlutostí. Zlato nejpodobnější a trvalým kovovým leskem. Přichází prý z Paříže a to nejvíce zpracovaná na řetízky k hodinkám. Slitina záleží ze sto dílů, z mědi (86 $\frac{1}{2}$), ze cinku (1·1) a železa (0·3). Zelezo zdá se býti jen znečištěním druhých kovů, z nichž slitina sestává.

K statistice Francie. Vele by se mýlil, kdo by, soudě podle Paříže, za to měl, že ve Francii jeví se toliko jazyk francouzský. Dle bruselského časopisu. „Discussion“ mluví 14 mil. obyvatelů toliko provencalsky, 1,160,006 obyvatelů toliko baskyšsky, 200,000 vlámsky, 200,000 flémsky a 100,000 katalonsky co mateřským jazykem svým.

Zříceniny kostelíčka sv. Klémenta,

blíž tvrze Cimburku v horách Buchlovských.

O dějepisných památkách předků svých zajisté každý rád slyší. Věrného Moravana oko rádo pohlédá k Uherskému Hradišti, starožitnému to městu r. 1258 králem Přemyslem Otakarem II. jako pevnost proti Uhrům na ostrově v Moravě založenému, kde na blízkou stávalo někdy slavné sídlo Rastislava a Svatopluka, krále velko-moravského, a kde naši svatí apostolové Cyrill a Methoděj símé slova Božího počali rozšiřovati. Ze slavného Velehradu zůstalo toliko jméno, ani zřícenin není viděti, leč že sem tam rolník ze země vyvalí na světlo tesané kameny. Cisterciácký klášter zde později vystavěný stojí od svých obyvatelů, mnichů, opuštěný a chrám, nejdejší na Moravě, osamotěný. K západu strní starožitný Buchlov a Modla vysoko nad líbezným údolím, a jejichžto paty rozkládá se městy Buchlovice s krásným zámkem. K jihozápadu leží Osvětimany. Od tohoto městyse asi čtvrt hodiny k severu v utěšeném údolí zdravonosný pramen „Smradalka,“ pro sirkový zápach tak od lidí zvaná, se prýští. Zde nemocní uzdravení svých chorob hledají: zde moravský Hovard — hrozený p. Leopold hrabě z Berchtoldů dne 26. července 1859 v 50. roce věku svého dobročinný život svůj dokonal, zde dle nápisu na kameně vyrytého, Jindřich Zástřizl, pán na Buchlově dne 25. července 1582 hanebně od svého nevěděného zbrojnoše zavražděn byl. Asi hodinu dále k západu v hustém lese mezi Buchlovicemi a Koričany na temně vrchu nacházejí se zříceniny kostelíčka sv. Klémenta. Na tomto posvátném místě kráčely nohy svatých blahozvěstů Cyrilla a Methodia, zde tyto služebníci Páně obět máše svaté prvně sloužili nad sv. ostatkami sv. Klémenta mučenníka a papeže, které

sem do hustých lešů v čas války, která našim předkům se sousedními Germany hrozila, zanesli. Středověký ve svém dějepisu „Sacra Moraviae historia“ na str. 239, následující o tom zprávu dává: „Když sv. Cyrill se obával nejistého štěstí válečného a vední jsa starostliv o svůj sv. klenot, totiž o sv. Klémenta, počal stavěti s dovolením královým na místě nepřístupném, horami a lesy obklopeném, nedaleko Velehradu v okolí, které nyní starý hrad Cimburk obhranzuje, kostel pod jmenem svatého Klémenta, v kterém, kdyby nebezpečenství hrozilo, by se mohly drahé ostatky mučennické ukryti mimo hluk válečný.“ Dále na str. 244. pokračuje o této kaple: „Zatím ale Germani, když marnou nadějí pokoje lštěně zklamán byl král Radislav (Rastislav), vpadli ku konci měsíce července nenadáně nepřátelsky do říše moravské a bez rozdílu vraždili a ukrutně plenili všechno ohněm a mečem. Tento smutný stav vlastní vida sv. Cyrill. posvátné ostatky sv. Klémenta ve Velehradě vyzdvihl a je časné v tichosti do kostela čili lépe do kostelíčka zanesl, kterýž nedávno před tím v lesích, ježto hraničí s Velehradem, na kopci byl vystavěl. Až podnes jsou zříceniny tétož chrámu Páně. Mezi horami, které se táhnou od hradu Buchlova až k tvrzi Cimburku, vypíná se vrch, ze všech stran ředmi kopci ohehnan, na němž stojí zdi a jueno jeho Klément jest na důkaz starého kostela. Lid pak okolní od všech předků zděděnou pověst má, že v tom zbořeném chrámu Páně tělo sv. Klémenta odpočívalo.“ Též dříve p. R. Volný ve svém spisu: „Die Markgrafschaft Mähren, IV. Hradischer Kreis,“ na str. 176 na to upozorňuje. — Tyto zříceniny kostelíčka asi 5 sáhů dlouhého posud jest zde viděti. K severu

stojí posud zeď asi dva sáhy vysoká, na které nábožný člověk z blízkých Polešovic postavil kříl a na něm upevnil obraz sv. Rocha a Klementa. Na jižní straně spatřují se, jak se podobá, základní zbytky bývalého kláštera čili probošství, o němž důstojný pan R. Volný ve svém místopisu markrabství Moravského též zmínku činí. K východu něco nížeji

nachází se tamtéž zmíněná cisterna čili studně s zřídlem potoku k Osvětimanům tekoucího. Nábožný lid okolní posud každoročně sem pouf konává, a mnoho sobě o svatých blahověstech Cyrillu a Methodiu připomínává. V po blízkou ve Stupavě vzdělán chrám a byl v roku 1863 vysvěcen a svatému Klementu věnován.

Drobnůstky.

První ročník „Průmyslníka“ řadí se i co do zevnější úpravy i co do důkladnosti a všestrannosti obsahu k nejlepším cizozemským listům tohoto druhu. Právě „k cizozemským“, poněvadž průmysl a obchod, náš neměl dosud takých listů, jimiž by důstojně zastoupen a stále oživován a povzbuzován býval. Naše ruchuplná podnikavá doba všimá si nyní všech stránek života národního, ujímá se jich vši silou a pružností genitů svých a protož nalezá i zkvětaující průmysl národa našeho důkladného zástupce v skvělé řadě časopisů českých. Jestliže nás nový „Průmyslník“ redigován pánem K. Rucházkou, sekretářem „Průmyslové jednoty české“ a vydáván pánem J. Pasekou v Karlíně u Prahy. List tento nepodnikl horlivou pout svou po vlastech československých bez srdečného uvítání, bez hojného úspěchu. Zvláště řemeslnické jednoty (cechy) a záložny příjmu jej co statečného obhajce záměru, živnostenských, co neunavného, bystrého a důmyslného učitele, co ochotného a skušeného rádce, zkrátka co bezpečného vůdce všech pokrok milujících průmyslníků, co zdokonalovatele a vzdělávatele řemeslníků, co zakladatele příštího hmotného i duševního blahobytu.

Abychom pak podali důkazu, kterak již v prvním čísle jeví se upřímná snaha vydávatele, vyhověti velikému svému úkolu, podáváme zde stručný obsah 1. č.: Rozhled v oboru

národního hospodářství r. 1863 — Desítikrejcarevých průmysl. — Mají v průmyslových školách vyučovati vědecky vzdělaní učitelové, nebo praktičtí řemeslníci? — nové vynálezy (s vyobrazením ruční nekonečné pily americké). — Pontifexův kotoučový chladič na mlačinku (s vyobrazením). — Stojan pro obuvníky (s vyobrazením). — Mlýn s kameny kuželevitými (s vyobrazením). — Klobouky na kominy (s 3 vyobrazením). — Nová pipa od inženýra Kraushaara (s vyobrazením). — Americký zavírák dveří (s vyobrazením). — Dobývání plynu z petrolea dle Thomsona a Hinda. — Vozičky pro děti. — Umění a průmysl. — Závody průmyslové a stav živnosti. — Továrny na zboží z teracoty a hlíny v Anglii. — Zpráva o stavu živnosti minulého týdnu ve Vidni. — Jednoty a spolky. Jednota ku povzbuzení průmyslu v Čechách. — Živnostenská poptavárna. Přehled politických událostí v první polovici měsíce ledna r. 1864. Tobolka průmyslníka. Vyobrazení jsou zdařile provedena. Politická část ač stručná, přece jasná a průhledná.

* * *

Smrt z poškrábnuti. V Mikulově zemřel jeden drvoštěp, kterého byla kočka na pravé ruce nepatrně poškrábla. Za malou chvíliku zapálila se totiž nepatrná rozděrká, následkem čehož onen muž za dva dni zemřel.

Mapa země Moravské,

z pohraničných částí Slezska, Čech, Rakous a Uher,

kterouž sestavil a vydal Alois Vojtěch Šembera.

Ve Vídni. 1863.

(4 listy ve mědi ryté, 38 palec zdělí a 30 palec zářil.)

Pan vydavatel přislal nám o mapě své, kterou tak dlouho jsme čekali a nyní všele každému doporučujeme, nasledovně potřebné návěští: Ve spisech topografických Moravy se týkajících, v moravských katalogích diecesánských, v úředních seznamenáních osad na mapách moravských, shledává se velká neurčitost a nesprávnost ve jmenech místních, na kterouž úřadové, duchovní, jazykozpytci, statistikové a všichni ti, jimž na pravém pojmenování míst záleží, ode dávna ne bez příčiny stížnosti vedou.* Chtěje odvarovati tuto hlavní vadu kartovou a topografie moravské a položení základ k dokonalému místopisu moravskému, obral jsem sobě již před více než 20 lety za úkol, bych všekrá jmena míst, hor a tek v Moravě dle listin a desk zemských bedlivě ohledal, a se jmény, jak nyní v národu se zachovala, je porovnal, zprávné názvosloví na mapu uvedl. Kteroužto práci po mnohém přerušeni nyní dokonav a mapu morav-

skou takto upravenou obecnosti podávaje, tato připomenutí k ní činím:

Mapa tato jde od Hory Kutné a od Dolních Královic v Čechách až k Bělé v Haliči a k sv. Martinu na Slovensku, a od Kladska a Nisy v Pruském Slezsku až k Suchým Kruptám a Dlouhé Louži blíž Kremže v Rakousích. Vybrazuje se tedy na ní kromě Moravy i celé Slezsko rakouské, velká část Horního Slezska pruského s Kladskem, východní díl Kr. Hradecka, téměř celé Chrudimsko a Čáslavsko i část Tábořska v Čechách; severní Nadmanhartsko a Podmanhartsko v D. Rakousích a stolice Nitranská a Trenčanská s cipem stolice Prošpurské a Turčanské na Slovensku.

Míra mapy té (1 palec = 4000 sáhů vídeňských aneb 1/288.000 velikosti skutečné) zvolena jest tak, že na ni jsou všickni i sebe menší osady (jichž jest výše 10:500) písmem zřetelným vyznačeny, nevýznamné ani dvorů a mlýnů důležitějších.

Kreslena jest tato mapa dle nejlepších pomůcek, totiž dle map katastrálních, dle map generálního štábu, úředních map silnic a t. d., a ryta jest od umělců v rytectví na slovo vzatých (od r. 1850 — 1858). Zejména jsou hory s velkou pilností vypočteny, a nešetřeno ani času ani nákladu, aby podávaly věrný obraz povrchu země, písmem nezatemňující. Při čemž pro určitější vyznačení zvýšenin a nížin udáno asi při 300 místech číslem, kolik sáhů vídeňských leží každé místo nad hladinou mořskou dle trigonometrického vyměření generálního štábu a dle vyměření, učiněného nejnověji prof. Kořistkou.

*) Jména taková neupravně psaná jsou na př.: Csacowiczce, Czepy, Jarzowa, Dobrzice, Drzowicz, Borsice, Jeršice a p., kdež jediné od lidu obecného nebo z listin se dovidáme, že čísti sluší takto: Cacovice (ne Čacovice), Štěpi (ne Cepy), Jarcová (ne Jarová), Dobřice, Držovice, Borsice, Jeršice a p.; při jiných jmenech zase nejisto jest, jak mají v genitivu, na př. když psáno jest: Běla, Hana, Deachny, Popuše a p.; též při jmenech: Konice a Kornice, Studěnka a Rohlenka, Lutopecný a Vratíšovy a j., kdež opět jen z lidu se poučujeme, že psáti náleží: Bělá, Haná, Deátné, Popův keř (z Popova keř), a že se říká: do Konice a do Kornic, ze Studěnek a z Rohlenky, v Lutopecnech a ve Vratíšových atd.

Ježto tato mapa má dosti činiti potřebám praktickým i vědeckým, vyznamenány jsou na ni nejen hranice soudů krajských a vyšetřovací, úřadů okresních a hranice diecesánské, ale i hranice jazykové a důležitě na Moravě rozhraní vod evropských (Labe, Odry a Visly se strany jedné, a Dunaje se strany druhé.) Hranice diecese Olomoucké a Brněnské, ježto prvé byly spolu hranicemi krajskými, staly se změnami, učiněnými roku 1849 a 1854 v rozdělení politickém a roku 1863 v rozdělení církevním, hranicemi samostatnými, rovněž jako jsou již od dávné doby hranice diecese Olomoucké a Vratislavské v Opavsku rakouském i pruském rozhraním u sobě, znamenající tam spolu hranice někdejší říše České a Polské. Týmž způsobem vyznačeny jsou u pomezí českým hranice diecesi moravských a českých, tu kde od hranic zemských se odchyľují, ony zabíhající na některých místech (u Jihlavy, u Zdáru, u Jimřanova, a u Landěškrouna) do Cech, tyto pak na vzájem (u Kunžáku, u Počátek a u Svitav) do Moravy.

Co se týče hranic jazykových či etnografických, vytknuto jest na mapě rozhraní řeči polské a německé, české a polské nářečí českého, moravského a slovenského a různoréčí českoslovanských: podkrkonošského horáckého, hanáckého, valaškoslovenského, běluhorského atd., a to vše dle zpráv, jež jsem sobě na cestách svých po Moravě pilně byl shledal.

Týmž způsobem jsou sídla úřadů politických a soudních, arcipříství děkanství (vikářství v Cechách, arcikněžství diecese Vratislavské), fary katolické i evangelické, kláštery, kostely filiální a synagogy, z příčiny pak obchodu a průmyslu pošty a expedice poštovské, štace na železnicích, doly železné, kameno a hnědouhlé i hutě železné a sklenné, lázně a zdravé vody, vesměs tak, jak vše bylo památného roku 1863.

Konečně vyznamenány jsou přátelům historie a starožitností také žaroviště pohanská, bojístě, zámky, zříceniny hradů a jiné památky dějepisné, jakož i vesnice pusté, pokud se v lidu zachovala paměť, kde ondy ležely.

Aby osady od sebe se rozeznávaly netoliko dle kategorie (co městu, městysy a vesnice, ale i dle lidnatosti, užito zvláštních znamení a rozdílného písma. Lze tedy rozeznati vesnice, v kterých jest 1000 obyvatelů, od těch, které mají 400 až do 1000 obyvatelů, 100 až do 400 obyvatelů a méně 100 obyvatelů atd.

Na tabulce k mapě přidané vysvětluje se, jak Morava rozdělena jest, co se týče správy politické, soudní a církevní, které jsou v Moravě nejvyšší hory a města nejníže nad mořem ležící a která jsou města nejlidnatější.

Kromě mapy vydáno bude později také „Popsání Moravy a Slezska“, kteréž, sporádám jsouc dle okresů, obsahovati bude: 1. jméno každé osady, jak jest na mapě, vyhledané totiž z listin a desk zemských: varianty jeho, zachované v lidu obecném; jméno zaslé, jestli jaké; jméno německé a zde onde i latinské^{*)}; 2. faru, ku které osada náleží; 3. statek, k němuž ondy příslušela; 4. kolik domů má osada a 5. kolik obyvatelů; 6. kterého jazyka jsou obyvatelé a 7. kterého roku osada ponejprv se připomíná v listinách a

*) Na příklad takto: Olomouc, včbec: Holomouc a Holomúc; dial. Holomóc a Volomóc (gen. mas-c.), něm. Olmütz, lat. Olomucium; Úsoš u Deblna, v lidu: Ousoši, Ósoši a Hósoši, zast. Úsoši, něm. Ausoschi; Ivancice, v lidu: Vaučice, zast. Ejvancice a Evancice, něm. Eibenschütz, chybně Eibenschützt; Zdlavice u Zdounek, v lidu: Žizlavice; Dehtátov u Viškova (od dehtátů = kolomazníkův), v lidu: Rechtátov, v kancel. Rychtátov; Mojetin u Olomouce, v lidu: Majetin, něm. Mojeitein; Mniší hora, (Mons monachorum) u Brna, v lidu: Mniší hora; Gotfrídovice u Rajce (Godofredí villa), v lidu: Kotrdovice a Kotvrdovice a j.

v dějinách vůbec, kterážto poslední rubrika bude v sobě zavíratí úplný materiál k historické mapě moravské. Ku konci přidán bude abecední rejstřík jmen místních ve spise a na mapě obsažených a rejstřík jmen, hor a řek, obsažených na mapě, v jazyku českém a německém. Tímto rejstříkem vysvětlí se zvláště mnoho neznámých posud jmen slovanských v D. Rakousích a v pruském Slezsku, kteráž jsem jednak z listin, jednak z úst obecného lidu vyhledal a tuto ponejprv na mapu položil.

Hledě k velkému nákladu, jehož vydání této mapy vyhledává, a podáváje milým krajanům svým dílo kartografické, jemuž dosavade u nás podobného není, naději se, že dojdou u podniknutí svém hojně pomoci; i vznáším žádost přátelskou na národovce všechny ušlechtilé, aby k rozšíření té mapy v úradech, v domech obecních, na farách, ve školách a v přibytích vlastimilů soukromých dle možnosti přičiňovali se.

Dostati jí lze u níže psaného vydavatele buď list po listu (1. list ob-

saluje Moravu severozápadní, 2. severovýchodní, 3. jihozápadní a 4. jihovýchodní), nebo všechny 4 listiny najednou:

List mapy malované je za 1. zl. 50 kr., po poště za 1 zl. 60 kr.; celá mapa za 6 zl., po poště za 6 zl. 20 kr.

List mapy s malovanými hranicemi zemskými, krajskými a jazykovými jest za 1 zl. 70 kr., po poště 1 zl. 80 kr.; celá mapa malovaná za 6 zl. 80 kr. po poště za 7 zl. v knihkupectvích za 8 zl.

Malované hranice úřadů okresních a soudů vyšetřovacích (budoucích okresních soudů a okresních hejtmanství) na požádání za náhradu 30 kr. zvláště se opatří.

Měl-li by kdo rád mapu podlpenou plátnem a v pouzdře, necht k ceně výše vyměřené přilčiti 1 zl. 50 krejcarů.

Kdo předplatí na 8 exemplárů najednou, obdrží exemplár nádavkem.

Ve Vídni, dne 1. prosince 1863.

Alois V. Šembera,
bytem: Josephstadt, Ledergasse Nr. 23

Drobnůstky.

První zakladatel společnosti pro osvětlení plynem byl Moravan Vinsor, jak sdělil p. rada Jako v přednášce o vyrábění plynu, kterou měl m. r. v schůzi přírodovědeckého spolku „Lotos“. Vinsor, pravým jménem Vinsler (snad Vincour), významával se duchem velmi podnikavým a životem dobrodružným. V Londýně se velmi namáhal o zavedení všeobecného osvětlení plynem a založil tam roku 1804 první společnost pro osvětlení plynem, první v Anglicku i na celém světě.

Výhody ozbrojeného míru! Dle seznamu sestaveného pařížskou statistickou společností (société de statistique) vydrží Evropa v době míru ne méně než 3,815,847 mužů

stálého vojska, kteréž vyžaduje výlohu 3,221,400,545 franků (jeden frank asi 40 kr. r. č.) t. j. 32 procent večkorého ročního rozpočtu států evropských. Kdyby se tento ohromný stav vojska v době míru jen o polovičku zmenšil, docílila by se ihned značná úspora 1600 milionů a již za tuto uspořenou částku mohla by Evropa každoročně 10 tisíc kilometrů železných dráh vystavěti a v každé i té nejmenší obci řádnou školu zbudovati!

Tělo sv. Ambrože bylo, jak „Gaz. uff. di Ven.“ zvěstuje, dne 16. ledna 1864 v basilice sv. Ambrože v Miláně nalezena pod hlavním oltářem ve skvostné porfyrové rakvi po straně sv. Gervasia a Protasia.

Mechitaristi.

Mechitaristi čili Shromáždění Mechiaristů jest od papeže Klementa XI. potvrzená společnost armenských katolických kněží a laických bratří, kteří dle rehole svatého Antonína život svůj fidi. Hlavním úkolem společnosti čili shromáždění tohoto jest, národ armenský vzdělávati, v náboženství katolickém vyučovati a utvrzovati. K tomu cíli konají missionské cesty mezi Armeny jak po Evropě tak i v Asii, avšak nejvíce vydáváním knih v řeči armenské se zanášejí. (Ze pak tiskárny dobře zřízené mají, vydávají mimo knihy v řeči armenské náboženského, vědeckého i poučlivého obsahu, také knihy v jiných řečích.) Zakladatel tohoto shromáždění byl katolický kněz Mechitar čili Mehitar, což se vykládá v řeči naší jako: utěšitel, od shromáždění pak „opat, otec“ (Abbai hairn) se nazývá. Narodil se r. 1676 v městě Sebastě, v Malé Armenii. Otec jeho sloužil Petr Manughean a matka Schahrifdan. Do shromáždění téhož nepřijímají se cizozemci, nébrž toliko rodilí Armeni, poněvadž vzdělání svého národu obzvlášť na zřeteli mají. Svě pak klá-

štery mají v Římě, v Benátkách, ve Vidni, v Padově, v Petrovaradýně a v Elisabethenstädtě.

Mechitaristi Vídeňští, jenž svého opata mají za posledních časů blahodárně přispěli k missionářskému dílu na východě. Činnost jejich vztahuje se na Přední Asii, Armenii, a na země podle Eufratu až do Persie. Velkou pak setrvanivostí se snaží mezi katolickými Armeny čili Orminy, jmenovitě mezi kněžími, větší vzdělanost, kterou by nad ostatní předčili, založiti a celý národ armenský, jenž na 2,500.000 duší čítá, s církví katolickou sjednotiti. Za posledních 40 let ustavičně chýlení-se tohoto národu ku katolické církvi, obrácení celých osad (k. p. Ancyry se 6000 dušemi) a přestupy mnohých kněží do církve katolické žárlivost schismatiků a anglikánců velice popudily. Před několika lety zřídili Mechitaristi s dovolením císařovým filialní ústav také v Paříži, a Lyonský spolek chvalitebným způsobem armenského patriarchu v Carihradě svými příspěvky podporuje.

Kž by se založil rád slovan-ských Mechitaristů! —

Drobnůstky.

Kolik lidí ve vojnách až do nynější doby zahynulo? Krvavý boj amerikánský a zbourání v Polsce zavdaly jakémusi Josefovi Stuppachovi příčinu, aby spočítal všecky oběti, které zahynuly ve vojnách v dějepise znanených. Výsledek té práce byl, že počínaje od nejaturších bojův až do naší doby 14.000 milionův lidí vojnám v obět padlo, nepočítaje těch, kteří následkem vojny, hladem a nemocemi zahynuli. Kdyby někdo tyto lidi chtěl jednotlivě počítat, a ku sečítání denně 19 hodin vynaložil, byl by za 336 let hotov. Kdyby všickni ve vojnách za-

bití do řady se postavili a ruce sobě podali, tento živý řetěz by 600krát naší zem obsáhl tam, kde jest pod rovníkem nejširší!

* * *

Spolků v Praze jest nyní 193. Co do účele, kterýž sledují, roztrídí se spolky tyto následovně: Náboženských spolků je v Praze 40, dobročinných 28, pensijních a zao-patrovacích 44, zápůjčných 4, hospodářských 4, řemeslnických 10, aekuračních 2, vědeckých 22, komunikačních 3, zábavných 16, akciijních 4, tělocvičných 2, smíšených 44.

Svatý Vojtěch.

Tamto táhne Vojtěch svatý
V sídlo svoje od Brodu,
Vatřic mu lid jde láskou vznatý
V přeradostném průvodu,
Všecko vůkol slastí plesá,
Ples se vznáší nad nebesa.

A to jest ten biskup nový,
Taká jeho výprava?
Kde v den Páně opravdový
Vítězná jest oslava?
Nemá-li on v plném blesku
Skvít se právě po nebesku?

Kráčej Vojtěch, kráčej — bosý,
Hlavu pokrýv popelem,
Slzami tu půdu roší,
Již má býti anjelem.
Jediný on mezi všemi
Tvář svou kloní smutkem k zemi.

Vojtěchu, ty svatý muži,
Což ten výjev znamená?
Kdož se s trudem plačným druží,
Když mu choť jde milená?
Dnes jest duše tvoji svadba,
V ní má znít všech plesů skladba.

Svatý Vojtěch ale stále
Slzami se rozplývá,
Zří jen na kříž Christa krále,
Jenž mu v rukou spočívá.
Jedna se v něm tužba hlásá:
Všech svých ovcí věčná spása.

Tak jde jako Boží svíce,
Jenžto vůkol bleskotá,
A lid všechen pořád více
Jemu „sláva“ tlesketá.
Čím lid jemu více dvoří
Tim se hlouběj Bohu koří.

A když přibyl ve chrám Páně,
Na tvář nice upadá;
Volá, by mu s nebes bůh
Boží dána porada,
By lid mohl zbožně pásu,
A sám dojít věčné části.

Fr. Sušil.

Řemeslnické zvyky.

Výlaným řádem o živnostech vytratí se znenáhla všechny zvyky našich pořádků (cechů) řemeslnických z paměti lidské. Jest tedy zapotřebí, by se výsady (privilegia) všech řemeslnických pořádků a jiné důležité listiny, jich znaky (erby), pečeti na příhodném a bezpečném místě uložily a jich zvyky popsaly, aby se jich svým časem co pomůcek k napsání dějin jednotlivých řemesel užití mohlo. Výsady těch pořádků, ježto se promění v společenstva, buďtež schovány v pokladnici, neb v jiné skříni společenstva a pakli se více pořádků v jedno společenstvo spojí, mohou se uložit buď se stanovami ve zvláštní skříni společenstva potvrzenými od c. k. místodr-

žitelství, nebo at se odešlou archivu zemskému.

Slavný sněm náš měl by se o to postarati, aby se pořádky řemeslnické vyzývaly, aby své výsady a t. d. moravskému archivu odeslaly ke schování jak to obce s rozličnými listinami k vůli bezpečnosti činí, by se potomkům co památky zachovaly.

Německý národ se dějepisem řemesel již honositi může. Vychází důkladný spis v německé řeči: Chronik der Gewerke. Co malý příspěvek k dějepisu řemesel uveřejňujeme obyčej a řeč při snůšce (Aufzuge), jak nám vypravována byla a snažně žádáme, aby se nám ostatní zvyky řemeslnických slovanských po-

řádků oznamovaly, aby v zapomenutí nepřihly. —

„Každému spolubratru se dává vědomost a výstraha, aby do svět-nice, kde se snosné (Auflagegeld) přijímá, zdvořile vkročil, totiž zaklepal a pozdravil: Pochválen buď Pán Ježíš Kristus. Kterého dne a které hodiny je schůzka tovaryšů, náležitě se oznámí. Když přisedící přijdou, má celé počestné bratrstvo vstát a je zdvořile přivítat. Pak se počne pořádnost.

Stárek zaklepal třikrát klíčem od pokladnice na stůl.

Stárek pravi: Hospodáři, jdi pro naši matku pokladnici, pozdravuj pantátu a panimámu, aby nám byla naše matka pokladnice vydána, že nebude ničím zlehčena, nýbrž zlatem a stříbrem obdařena.

Hospodár odpoví: Zdvořilě pozdravení od pantáty a panimámy, a dá matku pokladnici na bratrský stůl. —

Stárek zaklepal opět jednou klíčem a rečne: S dovolením. Jestli je mezi námi někdo, který jsem nepatřil, ať vystoupí, než naše matka pokladnice otevřena bude.

Stárek: Hospodáři, postav se ke dveřím a nepusť žádného sem ani ven bez povolení.

Stárek: Tovyariši ať zůstanon sedět a synkové ať se postaví ke dveřím.

Stárek: S dovolením. Naše matka pokladnice bude otevřena. Stárek vezme bratrskou paličku a zaklepal třikrát na stůl. S dovolením. Je každému z nás povědomo, jaký my zde v tomto královském městě Kyjově obyčej máme, že se každých 14 dní neb ve 4 nedělích na naši počestné hospodě shromažďujeme, a naše stříbro s sebou přinášíme, to jest stříbro takové, které v naší zemi dobře v obchodu jde, k ničemu darebnému, nýbrž ke všemu dobrému totiž zaopatření nemocných a chudých bratrů. Ať neklade žádný falešné stříbro, žádný víc ani méně. Ať přistoupí každý pořádně ke stolu, totiž

v zapnutém kabátu, v levé ruce držíce klobouk a v pravé stříbro. Ať každý řekne s dovolením, napřed tovaryši a pak synkové. Ať každý počká u stolu, až se kladené stříbro spočítá. Stárek opět klepne jednou na stůl. S dovolením. Písař bude číst jména pánů mistrů. Ať dá každý na svého mistra pozor tak jako na sebe. —

Nyní čte písař jména mistrů, starší po starším, vdov a pak dekretářů. Často se stává, že synek ještě u žádného počestného pořádku své stříbro nekladl. Ten má říci: S dovolením. Já kladu ponejprv stříbro. Stárkova povinnost jest, jeho stříbro mu vrátit a jemu říci: Tu máš toto stříbro na ponejprv zpátky a když by se ti podruhé stříbro vracelo tedy se ptej, proč, neb podruhé vráceno stříbro není pro nic dobrého. Někdy se přihodí, že přijde synek a rečne: S dovolením. Já kladu ponejprv tovaryšské stříbro. Stárek klepne jednou na stůl a rečne: S dovolením. Zde klade ponejprv tovaryšské stříbro. Ať starší tovaryš vstane a nechá mladšího posadit.

Když písař dokončí čtení jmen pánů mistrů, vdov a dekretářů, klepne stárek na stůl. S dovolením. Jestli je zde někdo, který své stříbro ještě nepoložil, ať vystoupí a své stříbro položí, pokud je tovaryšská pokuta nestihá. Stárek se pak tázati má: Není tu již žádný? Stárek klepne jednou. S dovolením. Dva tovaryši, jenž slovou vyslanci, se předvolají a přistoupí ke stolu, kde se peníze počítati budou. Nyní je každému svobodno, máli toho nevyhnutelnou potřebu, ven jíti, má však říci: s dovolením a se navrátiti než se kladené stříbro spočítá. Jeden vyslanec počítá měděné peníze a druhý stříbro. Když mají všechny peníze aneb celou snůšku spočítanou, předloží jí pánům přisedícím, aby se mohli přesvědčiti, jestli je to dobře nebo ne. Pak má stárek ohlásit, jestli jest nějaké vydání. Na vydání i na příjmy se mají páni přisedící stárek i písař podepsat.

Pisár vstane a přečte celému počestnému bratrstvu příjem a vydání. Jestli je čtvrtletní pořádnost, musí se dát pánům starším zdvořile věděti, aby byli přítomni u matky pokladnice. Tovaryš i synek jest povinen nejdéle za čvrt leta ke snůšce přijíti aneb stříbro i pokutu poslati.

Stárek zaklepe třikrát. S dovolením. Má-li některý tovaryš proti synkovi aneb synek proti tovaryši, písaři nějakou žalobu, ať vystoupí a svou žalobu přednese, pokud jsou páni přísedící, a pokud je starší a mladší bratratvo pohromadě. Zamlčí-li zde, ať zamlčí také jinde, obzvláště při pivě a při víně, když býváme veselí. Stárek klepne ponejprv pak po druhé a po třetí. Žádný nic? Stárek zaklepe opět: S dovolením: Jestli je zde někdo přivandrovalý, ať vystoupí a ať dá své jméno zapisati. Kdo své jméno dá zapsat, ať vezme klobouk a ať jde ke dveřím a zaklepe, pak ať žádá: Já zdvořile žádám, aby moje počestné jméno před pány přísedícími, před starším i mladším bratrstvem do knihy, do které se všechna počestná jména zapisují, také zapsáno bylo. Pisár se má ptáti na jméno jeho, obec, kraj a zem. Kdo se dá zapsat, toho je povinnost se zeptati, co je dlužen. Pánů přísedících též stárka i pisár jest povinnost též v ročním pořádku se děkovati. Stárek neb pisár nemá býti v práci, který je přísedícím u matky pokladnice.

Když se hodlá stárek neb pisár poděkovati, má svou věc na bratrský talíř položit, jiného počestného bratra na své místo nechat posadit a sám za vystoupenou žádati. Na jeho místě sedící má přednest poradu, a když se počestné bratrstvo usneslo aneb poradilo, má na místě

stárka sedící, dva tovaryše vyvolit a pro vystoupilého poslat. Vystoupilý má napřed jíti, zdvořile pozdraviti a se ptáti: S dovolením. Co celé počestné bratrstvo u mne usneslo, a na jeho místě sedící, má mu to oznámiti. Pak se volí stárek neb pisár. Vždy se mají dva voliti, jeden od pokladnice a druhý od bratrstva, též musejí vzíti za vystoupenou.

Stárek zaklepe třikrát. S dovolením. Tuto snůšku zavírám, vás synky napominám a zapovídám, byste žádné dýmky a hůlky nenosili, se ženskými neobcovali, do darebných hostinců a kaváren nechodili a k tovaryšům se hrubě neb spurně nechovali. Když se tomu všemu vyhnete a mně poslechnete, tedy vši hanbě a trestu ujdete. Stárek pak musí udat, kdy je budoucí snůška a matka pokladnice se zavře. Synkové mohou odejít. Když jsou synkové pryč, zaklepe stárek klíčem, poněvadž se bratrská palička dá po skončené snůšce do pokladnice.

Stárek: S dovolením. Má-li některý tovaryš proti tovaryši, písaři neb proti mně nějakou žalobu, ať vystoupne a ji přednese. Ponejprv, podruhé a potřetí. Pochválen buď Pán Ježíš Kristus.“

Zaopatření nemocných a chudých bratrů, udržování pořádku a povznesení mravnosti byl tedy krásný účel těchto schůzek. Těšme se blahou naději, že vydáním zákona o živnostech a zřízení společenstev nový utěšenější život řemeslnický nastane.

Až posud si málo všímají živnostníci řečeného dobrého zákona. Jestli se brzy neprobudí z ohablosti a netečnosti své, nelze očekávat dobrého působení zřízených společenstev.

Drobnůstky.

Slyšte, co našemu vojsku na | proti Dánsku za Německo bojovati
uvítanou, když se ubíralo v lednu | píše jistý časopis ve Vratislavi, tedy

časopis pruský, o němž by se mysliti dalo, že jako Rechberg a Bismark pospolu jdou, i on s rakouskými německými časopisy stejně psáti bude. Píše takto: „Ty — rakouské vojáky totiž — ty bychom měli u nás uvítati co své krajany a přátelo? Ty, kteří z větší části našemu jazyku nerozumí — s námi stejně necítí, ty, kteří vlast naši nenávidějí? Nikdy a nikdy! dejte nám pruské vojsko do bytu, ponese se budeme ale Slováci a Češi na žádný pád do svých čistotných bytův nechceme!“ — Tot jest ta obliba, v jaké jest Rakousko — to skutečné Rakousko tam v Německu a za lidi, kteří našeho vojáka do svých čistotných bytův přijati nechťejí, jakoby byl vyvrhelem a zosobněnou nečistota, kteří před celým světem se neostýchají takovou urážku na nás kydati, za ty cedil krev svou a těžce vydobytý groš obětoval Slovan. — Avšak on bojoval na pokynutí a obětoval svůj život a své statky povždy k vůli svého císaře a krále, kdykoliv tasil meč za pravdu a právo. Za odměnu pak své věrnosti požívá Slovan v Rakousku rovnoprávnosti jazyka svého s mlouvou ostatních ročí.

* * *

Koleda a její původ. Druhý svátek vánoční, zasvěcený prvnimu mučenníku, sv. Štěpánu, jest mládeži v Cechách a na Moravě nejmilejší tím, že o něm své koledy odbyvati může. Obvyčej tento, z pradávných dob pocházející, se ještě v původní své ryzosti udržel a známoť zvláště mezi méně vzdělanými kmeny slovanskými množstvi koled, které přímo z časův pohanských pocházejí a mnohé pohanské názory obsahují. Nejobyčejnější u nás jest ovšem „Koleda, koleda, Štěpánku,“ kteráž toho dne v bezpočetných variantech po všech dědinách v Cechách a na Moravě a na milém nám bratrském Slovensku zaznívá. Za starých dob byl celý čas od štědrého večera až do tří králů považován za sváteční hody,

a po všech těch dvanáct dní bylo přání k nastávajícímu novému roku a obdarování hlavní účel toho, proč lidé a jmenovitě mládež chodili od domu k domu. Dnové tyto, obrady za nich odbyvané a písne při těchto zpívané sluly v středověku po celé téměř Evropě, calendae, což u Slovanů ve slově koleda se zachovalo, ač mnozí původ jména tohoto zcela jinde hledávají. Koledovati či po koledě choditi znamená nyní jako už v dávnověku dary sbírat i při tom rozličné písne zpívati, začež se mládeži rozmanitých dárek dostává. Mistry chodí děti s pomlákami, jinde opět s brumbalem či bručalem, t. j. s bučící baňkou, měchyřem potaženou a strunou prostrčenou, zpívající při tom četné písne kolední. Na mnohých místech ale koleduje se nejen o sv. Štěpánu, nýbrž i po ostatní dny až do tří králů, a chození mládeže s třemi králi není vlastně nic jiného než koledování, při čemž jen příslušná písne o tří králech se zpívá. Hlavní koleda ale odbyvá se vaude na den sv. Štěpána, kteréhož ostatně lid německý také i slovanský za patrona koní považuje.

* * *

Výbuch korábu. Strašný výbuch otrásl dne 25. ledna 1864 na večer městem Liverpoolem v Anglicku. Na jednom menším obchodním korábu „Lotty Sleights“ nazvaném, jenž měl naloženo 11 a půl tůni prachu, a jenž do Afriky odplavati měl, vypukl oheň. O šesté hodině večer opustilo mužstvo koráb, a když byl o půl osmé oheň již i skladiště lodní zasáhl, vyletěla rozhozená loď strašným výbuchem do výše. Bylat vozířstěna na drobnou částičky a železné kusy lodní nalezeny jsou po obou stranách přístavu. Město otrásl se v nehlubších základech svých, na tisíce oken se vysypalo a plynové plamony po celém městě zhasly náhle od prudkého tlaku vzduchu. Na štěstí nepřišel při tom nikdo o život, toliko několik osob bylo trochu poraženo.

Sektářstvo v ruské církvi.

Ruská církev (nesjednocená) rozpadla se, jak noviny vypisují, na množství stránek. Již arcibiskup Rostovský, jenž za času Petra Velkého o tom knihu napsal, na 200 stránek čili sekt počítá, které obzvláště mezi volnými sedláky čili svobodníky zakořeněny jsou. Kněží nemají, aspoň od vlády za kněze se neuznávají, kostely a zvony jsou jim zakázány. Mezi těmito kacířskými stranami jsou Morelšici nejstarší, snad až k starým gnostikům sahající, o nichž každoročně z rozličných krajin říše zprávy jdou, že 20, 50 i 100 těchto třestěnců tak zvaný „ohnivý křest,“ vytrpělo, t. že se v domě slanou a jiným palivem obloženém zpívající sami upálili. — Jiná strana jsou „skopci“, kteří sami sebe mužství zbavují, avšak občejně až syna zplodili. Má se jich 20—30,000 čítati. Klenotníci v největších městech patří k nim, a aby ke své stránce nových přivrženců dostali, všemožně se snaží. Neděli nesvěti, a velikonoc mají svým jediným svátkem. O Pánu Christu dí, že prý neumřel, ale posud po světě chodí, a své evangelium prý zazdil do bány kostela Svatoandějského v Petrohradě, ostatní bible prý jsou podstrčeny. Brzo ale prý přijde, a bude velkým zvonem kostela nanebevstoupení Páně na Kremle v Moskvě zvoniti, a tak své věrné shromáždí. Tak jsou též jiné stránky, jako: „Slitovci“ čili kajci-se, kteří ve svých schůzkách se mskajíce do kola skáčú, až někteří na zem padnou a prorokují. — Bezslavestníci čili němi, ježto nechti mluvití, jakkoli k tomu mučením doháněni. — Stránka oslaveného Vykupitele, kteříž mimo Jeho obraz jiného obrazu trpěti nechťjí. — Sabatníci, kteříž od žida Nowgorodského okolo roku 1470 pocházeti mají a ani ohněm a mečem roku 1530 vyroceni býti nemohli a posud obzvláště v Sibíri prý se roz-

širují. Drží se pouze starého zákona, ve zmrtych vstání nevěří, a jako kouzelníci a hádači jsou u lidu pověstni. Jiný velký druh sektářů jsou: Starověrci, občejně, „rozkolníci“ zvaní. Když v 17. věku učený patriarcha Nikon obřady církevní, které za panování Tatarů všelijak se byly rozrůznily, a text písmo svatého v slovanské řeči v jednotu a v původní čistotu přiváděl, mnozí mu „novotářů“ spílali, a vyčítali mu brzo, že je chce římsko-katolicky brzo že je chce luterány učiniti. I povstala z toho roztržka, která i na občanské opravy císaře Petra Velkého se vztahovala. Holení vousů, které praví Rusové v ošklivosti mají, a nosení vousů, byly známky odporých stran. Starověrci zachovávají ráz staroruska. Kávu a thee pítí to mají za hřích, jakož i kouřeni tabáku, na kteréž obrací výpověď: „ne co vchází v ústa, hřích jest, ale co z úst pochází, to hřích jest.“ Zemňaky (brambory) považují za plod dábelický, a rádi se podávají domněnce, že prý již v ráji dábel touto plodinou Evu svedl. V Petru I. vidí přímo antikrista u přenešení nového roku z 1. září na 1. leden a v počítání let od narození Pána Christa a nikoli od stvoření světa — považují za vyplnění prorocství o antikristu, že on časy promění. Národy pak znají toliko tři: Slovyani (t. slova mluvící, sobě rozumějící); Němci (t. němi) jsou jim všichni západní národové, a Busurmani (moslemini) jsou všichni k východu. Němci, jenž na křtu nebyli pod vodou pohřženi, neuznávají tak jako busurmanů za křestany, ba mnozí neuznávají ani křest ruské zemské církve za platný, a proto křti poznovu. Ostatně jsou starověrci mravů sprostých, čistých a upřímých. Čisti a psáti umí obzvláště písmo staroslovanské řeči církevní, novoruské pak písmo za kacířské považují. Od času Kate-

řiny II. mnohých prostředků použito ke smíření starověrců se státní ruskou církví, též mnohé jejich zvláštnosti se jim dovolují, jako: že kříž jinými prsty dělají, okolo kostela vpravo místo vlevo jdou, jméno Ježíš trislabičně vyslovují a t. d. Někteří se spojili, a ti se nyní nazývají: „Jedno- věrci“ čili jednotejně věřící, aneb také: Blahoslavení. — Jim na odpor nazývají se starověrci mezi sebou též „starobratři,“ a zamítají každé spojení se státní církví. Jindy měli své biskupy v klášteřích na severu, od nichž své kněze dávali světití. Než bylo to vypátráno, kláštery vyzdviženy, a biskupi vymřeli, teď se jim kněží nedostává, leč když některý kněz slavně se odřekne státní církve. Z nichž pak, kteří ani takovýchto kněží obdržeti nemohli, aneb je zamítli nepovažující posvěcení v státní církvi za platné, povstali tak zvaní bezpopovčíní čili bezkněžští, také „po-

mofané“ (po moři bydlící). Ti se považují za pravověřící, jako za katolíky, a očekávají, že všichni ostatní Rusové bludy své poznají, se jich odřeknou, a pravou církev opět obnoví nově posvěcenými kněžími od ostatních pravověrných církví na východě. Odevzdáváním se úplně do vůle Boží, modlitbou, nábožností snaží se duchovně aspoň účastni státi se svátostných milostí, ježto skutečně sv. svátosti přijímati nemohou. Rozpadávají se však opět v nesčíslné množství stran a stránek, mezi nimiž jedna také všechny věci do spolku má, manželství nemají než toliko smlouvy na několik roků, dívky pak patří obci a nikoli rodičům. Písmo svaté umí větším dílem nazpaměť. Opilství, zlodějství, lhání jsou u nich nealýchnanou věcí. Ostatně všichni jakkoli rozrůznění starověrci stojí mezi sebou v bratrském obcování. Nacházejí se pak nejvíce mezi velkorusy, a obzvláště mezi kozáky.

Drobnůstky.

Vražda. V St. Michalyfalva v Uhrách přinesla jistá žena veliký špalek dřeva do domu, aby jej rozštípala, při čemž její muž jí domlouval, proč kazí nové nabroušenou sekeru. Na to obrátila se žena na muže, a tala jej ostřím sekery tak silně do hlavy, že se ihned mrtev svalil. Na tom nemajíc dosti, zasadila mu ještě druhou ránu, tak že jemu docela hlavu rozpoltila. Pak sedla si zcela klidně a odkojivši dítě své, odešla k místnímu soudci, kdež čin svůj úplně vyznala. Příčinou této ukrutnosti jest snad stále ožralství muže, a kterýmž ani chvíle v pokoji nežila. Vražednice už po tři leta ten úmyval v sobě tajila, zbaviti se svého muže zavražděním.

* * *

Theodora,* manželka císaře Justiniana (Upravdy), uměla chotě svého podpalovati. Když r. 532 při

zpouře v Cařihradě nejisto bylo vládati a ten chtěl uteci, pravila: By i útek naše poslední spása byla, já jí opovrhují: smrt podmínka našeho rodu; kdo jednou vládnul, nesmí ztrátu své důstojnosti a své vlády přežítí. Volám a přísahám nebesům, že mne žádný ani jednoho dne bez koruny a císařského šatu (bez diademů a purpuru) neuvidí; že světla denního nikdy neuvidím, neměla-li bych jakožto císařovna ctěna býti. Jsi-li, císaři, k útěku odhodlán, dobře, máš poklady; pomni na moře, máš lodi. Avšak třes se, láska k životu vydá tě ve vyhnanství a potupnou smrt. — Ját zůstanu věrná zásadě starých praotcův, kteří praví: „Trůn slavný hrob.“

* * *

Vida kdosi,* jak slon ušknut jsa od ještěra, naš padnul a jej zamačkal, pravil: I po smrti vítěz.

Lípy ve Bzenci.

Na Bzenecku milovidné sady,
Kvetou tamto bujné vinohrady;
Když se vesna ukazuje v krásě,
Vracovat se ráj tam Boží zdá se.

V sadě vládnou tam dvě širé lípy,
S větví jejich věků tisíc chlípí,
Sesterskou se k sobě vinou sponou,
Vystírají vůkol mannu vonnou.

A když jemný vítr z Velehradu
Zavítá k nim na tu na zahradu,
Tu ty lípy předpodivně suslí
Jak když z zvuk jdes sladkohlasých huslí.

Nyní odtad libý vánek vane,
Lípami aj tajemná moc mane,
A steak od nich plyne trudoslaký,
Jak zní nátek opuštěné matky.

Lípy, lípy, tisícleté panny,
Co to dí vás lupen rozhodný?
Jde z vás nárek pro zých lidí stesky,
Čili žríte v dávných časův desky?

Pláčete-li, přeposvátné stromy,
Pro Slovanů stálé pro pohromy?
Aneboliž, písané prorokyně,
Rozmlouváte o Slovanův vině?

A ty lípy jenom tise kynou,
Ve své stesky hlouběji se vinou,
A když pohled k Velehradu nesou,
Hlavy jejich žalostně se třesou.

Rozplynuly se teď jejich šumy,
Utajily uvnitř sladké dumy;
Rozplyneliž se též hoře moje
Pro Slovanův ustavičné broje?

Fr. Sušil.

Zachování pokrmů.

Látky, které nám za pokrmy slouží, náležejí buď bylinstvu buď živočištvu, a jsou skupeniny prvků velmi složené, životní silou provedené a držené, které jakmile život přestane, v jednoduché sloučeniny se rozkládají počínají aneb alespoň rozložití se snaží. Čím složenější skupení bylo, tím rychleji pokračuje rozkládání jeho; pročež berou látky zvířecí snáze porušení než látky bylinné a dávají se proto i těžce zachovati.

Látky krmné přicházejí již při obyčejných okolnostech v zkázu, buď kysají buď hnijí. Tak nabývá na příklad polívka masová letního času již za několik hodin chuti kyselé, později zapáchne a proměňuje se v plyn smrdutý, v sírovodík, plyn, který zvláště v zkažených vejcích převládá a příčinou protivného jejich puchu jest, a ve čpavek, plyn, jak jméno naznačuje, čpavý, a v obecně mluvě pod jménem salmiak dosti známý, s kterým se čich náš ve státech a okolo hnojnic dosti záhy a často seznamuje. Roz-

kládání takové nazývá se v řeči umělé „kvasení hnilé.“ — Podobně rozkládání látky bylinných a zvířecích, které se již při obyčejných okolnostech děje a takřka samovolně pokračuje, jmenuje lučba vůbec kvasení a rozeznává podle zplodin: kvasení líhové, při kterém lih, kvasení kyselé, při kterém ocet, kvasení mléčnokyselé, při kterém kyselina mléčná (v syrovátce) a hnilé, při kterém smrduté plyny, sírovodík a čpavek se tvoří.

Ke každému kvasení zapotřebí jest:

1. látka kvasení schopná,
2. látka kvasení vzbuzující, kvas
3. voda,
4. kyslík, plyn, z něhož se vzduch skládá a
5. jistá teplota.

Schází-li některá z těchto podmínek, jest kvasení nemožné; můžeme-li tedy kteroukoli z nich úplně odstraniti, dovedeme také kvasení zadržeti. Protož směřují všechny prostředky, jichž se k zachování po-

krmí užívá, jen k tomu, jednu aneb více z uvedených podmínek co možná potlačiti, a čím lépe se to podaří, tím jistěji jest pokrm před porušením zachráněn. — Látka kvasení schopná a kvas bývají podstatou pokrmu, tedy právě ony látky, které zachovány býti mají, pročež také odstraněny býti nemohou. Působení kvasidla dá se však některými látkami buď docela usmrtiti aneb alespoň na čas zadržeti; látky tyto hodí se tedy k zachránění pokrmů. Mimo to jest odstranění vody a kyslíku, pak snížení teploty dobrým prostředkem proti porušení.

Z krmných látek podotkneme jen nejobyčejnější; z tekutých uvedeme jen vodu, víno, pivo, ocet a masovou polívku; z tuhých maso, tuky, zeleniny, ovoce a vejce.

Zachování vody.

Nečistější voda v oledu lučebném jest deštová; jest v ní jen nepatrné množství cizích látek; proto nemá také žádné chuti a k pití se nehodí. Jiné vody drží v sobě více rozpuštěných cizích látek, jsou proto méně čisté a mají i rozličnou chuť. — Rozpuštěné látky tyto jsou rozličné a nacházejí se ve vodě v ne stejném množství zvláště jsou to soli vápenné, hořečnaté (magnésic) a sůl kuchyňská, a právě ty jsou tělu zvířecímu potřebné a staví proto vodu i do řady pokrmů. — Žvíře si z vody zvláště vápno zadržuje: staví z něho své kosti. Francouz Bous-singault to důvtipnými zkouškami dovedl; on shledal, že podsvinče za 3 měsíce $\frac{1}{3}$ libry vápna z vody přijalo a ve vzrůst kostí obrátilo. Studničná voda čerstvá nemívá v sobě látek, které by se porušiti mohly a dá se v kovových kádích dlouhý čas, jak dlouho chceme udržeti. Nejlépe se k tomu hodí kádě železné, nikoliv však olověné neb měděné, poněvadž v těchto časem velmi jedovaté sloučeniny povstávají.

Voda se jen tenkráté kazí a nabývá nepříjemné smrduté chuti, když

se delší čas zvláště dobou letní a rostlinnými látkami stýká, jak se to v cisternách, v dřevěných kádích stává. Rostlinné látky přecházejí v kvasení hnilé a naplňují vodu smrdutými plyny. Tu pak jest nejlépe, kvasící rostlinnou látku odstraniti a vodní sclaránky často čistiti. Má-li voda v dřevěných kádích delší čas se držeti, jako toho na lodích potřebí, které překapovacími stroji nemají, by sobě z vody mořské vodu k pití připravovaly, dobře jest, vnitřní stěny kádě zuhliti (vypáliti) aneb kád dvojím dnem opatřiti a prostor mezi oběma drobným dřevěným uhlím vyplniti. —

Zapáchlá zkalená voda, jakáž ve větších městech, jako v Paříži a v Londýně bývá, musí se skrze vrstvy uhlí a písku cediti, aby se k pití spůsobila stala.

Držení vína.

Stáva vinných hroznů aneb meš má v sobě látky, jichž ku kvasení líhovému potřebí, totiž bílkovinu co kvas a cukr co látku ke kvasení schopnou. Kvasením rozkládá se pomocí bílkoviny cukr v líh a v kyselinu uhlíčitou a sice libra cukru dává 0.5111 líhu a 0.4899 lib. kyseliny uhlíčné. Čím více tedy v mestu cukru jest, tím více líhu se utvoří, pročež v špatných letech k zlepšení vína do mestu se přidává cukru, obyčejně cukru hroznového. V poměru s rozkládaním cukru stojí také množství vykvašené (ke kvasení zpotřebované) bílkoviny; poměr ten není ale dosaváde dostatečně ustanoven. Není-li v mestu dostatek cukru, zůstane ve víně nadbytná bílkovina, která nemajíc cukru na líh se ráda vrhne, jej v ocet promění a tak příčinu ke kvasení kyselému zavdává. Nejsnáze se to stává při víně slabém málo líhu držícím, poněvadž líh u větším množství kvasení zadržuje. Z té příčiny přidávají Angličané do vína Bordeaux, Xeres, Madera Porto, by se lépe drželo, tolik líhu, kolik zapotřebí, by 10% vína obnášel.

Vino podléhá rozličnému porušení; vinaři rozeznávají četné nemoci vína, vědecky posud málo proskoumané, z nichž jen nejhlavnější uvedeme:

1. Osližnění přichází u vína, které má mnoho bílkovitých látek, zvláště klišu bilinného. V zdravém víně jest kliš rozpustěn; z neznámých příčin proměňuje se pak v látku sliznatou, vino zhoustne a táhne se jako vařený kliš; některá vína tím dostávají přihořklou pelfuče podobnou chuť. Nechalo-li se vino déle na slupkách a hřebenech kvasiti, není k osližnění tak nakloněno, neboť tříslovina v těchto hroznových částech obažená spojuje se s klišem v tuluou sraženinu a odstraňuje tak větší část klišu. Osližlé víno se ze sudu vytáhne a přimísí se mu látky svraskové, častěji se dobře promíchá a za osm dní přecedi se plátnem do čisté nádoby anebo do láhve. Svraskové látky, kterých se s prospěchem užívá, jsou buď čistá tříslovina (tanin) nebo látky ji obsahující. Na vědro vína bere se asi $\frac{1}{4}$ lotu čisté třísloviny nebo 9 lotů utlučené dubové kůry; nejlépe však poslouží extrakt z hřebenů a ze zrněk vinných. Vinařové čistí taková vína často kamenem, což se však chváliti nedá. Basset radí přimíchat do vědra asi dvě libry bílé hlíny a smíšeninu tuto asi za čtrnácte dní, když se usadila, přetočiti.

2. Zkysání stává se v teplých sklepech nebo v nakyalých sudech, zvláště je-li ve víně mnoho kvasicí látky; kvašení to postupuje dále a proměňuje lih v ocet. Lehká vína snáze kysají. Kyselé víno nejlépe se napraví hašeným vápnem. K tomu cili se primíchá k části nakyslého vína tolik vápna, až roztok alkalický reaguje, pak se přecedi a vlije do ostatního vína. Vápno se sloučí s kyselinou octovou a padne ke dnu. K. Wagner radí, aby se dříve připravil vápenný roztok ve vodě cukrové (vápno dává s vodou cukrovou úplně čistý roztok) a ten pak aby

se vínu přimíchal. Na máz vody postačí 3 loty vápna a 6 lotů cukru. Opravené víno se přetočí do jiných nádob. Napravování kyselého vína pomocí cukru olivového velmi jedovatého, musí se dokonce zavrhovati. Stará vína rýnská dostávají kyselou chuť, protože se časem v nich mnoho kyseliny vinné utvořilo; těm se dá kyselina odejmouti neutrálným draslem vinným (Liebig).

Nakyslé sudy musí se nehašeným vápnem dobře vymyti a vodou vypariti, dříve než se opět vínem naplní.

3. Křísť. Nejsou-li láhve aneb sudy plny, aráží se bylinný kliš v tenké bělavé blánky, které ve víně plovou, co kvas účinkují a brzo příčinu zavdávají ku kvašení kyselému. Známý proti tomu prostředek jest doplňování sudů a pakli víno již nakaženo, přecedění a přetočení do sudů dobře sírovaných. — Sudy se sirují pálením siry uvnitř; vytvořit se tu kyselina sířičnatá, která vniknuvši ve stěny sudu další porušení vína zamezuje.

4. Zplsnivění opravuje se olejem olivovým (provánakým); berou se ho asi dvě libry na sud, promíchává se po několik dní a přetáčí pak do zdravých nádob. — Také se může pověsiti sáček do sudu a do něho dáti $\frac{1}{4}$ lotu utlučeného hřebíčku, $\frac{1}{2}$ lotu skořice a lot koriantu; dříve se ale víno přetočí do sudu sírovaného a po dvaceti dnech, když se sáček vyndá, přepustí se opět plátnem do jiné nádoby. Podobně se nakládá s vínem, které dostalo chuť po dřevě.

Plsnivé sudy čistí se buď vápnem chlorovým buď nehašeným aneb zředěnou kyselinou sirkovou (vitriolem) a vypařují se vodou. Připravili vinaři víno dobře a přidali v studených letech k vínu málo sladkému tolik cukru, by po vykysání 8 neb 10 % líhu mělo, držili sudy ve sklepu chladném, ne příliš vlhkém, čistě, vždy plné a dobře uzavřené, by vzduch k vínu bez-

prostředně přístupu neměl, zachová víno dlouhý čas neporušené, ano jak vůbec známo, ono se mu stářím značně zlepší.

Zachování piva.

Pivo jest nápoj nevykvašený úplně; v sudu musí kvašení pokračovati, by se dále kyselina uhlíčitá tvořila, neb ta dává pivu říznou do nosu příjemně čpící chuť, kterou každý od dobrého piva požaduje; pivo, které této kyseliny nemá, jest jalové, zvětralé. Kvašení v sudu musí však jen zvolna pokračovati, by se nezvrhlo v kvašení kyselé neb hnilé a aby utvořené kvasnice času měly ke dnu se uložit, aby pivo nezkažily. Ke kvašení, jak jsme již pověděli, jest zapotřebí bílkoviny a cukru: musí tedy pivo i po hlavním vykvašení něco těchto látek podržeti, a buďet proto hlavní úlohou sládků, dobrý poměr těchto látek docílit; než často musí se sládek více ohlížeti na oblíbenou odběratelům chuť, než na dlouhé zachování piva. Nikdy však pivo příliš mnoho bílkoviny podržeti nemá, jelikož tu velmi snadno zkáze podléhá a jen v studeném sklepě nějaký čas se udrží. I zvláště to platí o pivu slabém nebo pivo silné mnoho lihu držící méně se kazí, poněvadž lih, u větším množství, bujněnu kvašení vzdoruje.

Dobré sypání a chmel jest podle toho nejjistější prostředek, aby se i chuti vyhovělo i pivo zachránilo před zkázou; pivo takové bude mít dosti cukru a poněvadž se cukr kvasením v lih proměňuje, také dosti lihu. Chmel rovněž jak lih působí proti každému kvašení, tedy i proti kyselému i hnilému, kterými se pivo hlavně kazívá. Pivo podkvasné, na český neb bavorský způsob vařené, déle se drží než nadkvasné; přičina toho jest, že piva podkvasná jsou vůbec silnější a že spodní kvašení zdoluhavěji se děje než kvašení od hora. Kvašení od hora jest velmi bujně a bílkovina se jim tak dobře neodloučí jako kvašením spodním.

Pivo zvláště v teplém sklepě a při bouřce rádo zkyšé; bílkovina tu inočně kvašení podněcuje, které se lihu chopí a jej v ocet obracuje. V stejných okolnostech objevuje se hnilota však jen u piva slabého, které mnoho nevykvašené bílkoviny má; rozkládání vrhne se na bílkovinu. Nakažené pivo nedá se napravit; nakyslé proměňuje se v ocet, hnilé není k žádné potřebě.

3. Látky, které kvašení přerušují aneb alespoň na čas potlačují, jsou silná koření, látky uhlovodíkové, n. p. kreosot, éther, chloroform, olej kamenný, kamenouhelný a břidličný, a kovové jedy jako utrejch (arsenik), chlorid rtuťnatý a skalice bílá (zinková).

Kreosot tvoří se při spalování dříví a dá se dusivým čpavým zápachem v kouři snadno poznati; jest to tatáž látka, kterou v dehtu čicháme, a ze kterého poprvé roku 1833 vyloučena byla. Kreosot sráží bílkoviny a umrtvuje kvasící sílu jejich na delší čas. Při uzení účinkuje kouř hlavně látkami uhlovodíkovými, jmenovitě kreosotem. Nakládání masa do vody 4 až 10 % kreosotu držící může nahraditi uzení; než maso takové podržuje nepřijemnou prichuť, a proto jest lépe užívati kouře. Nakládání do octa dřevěného také nevyhovuje požadavkům. — Jáger odporučuje následující způsob mokrého uzení: Libra lesknavých sazí, jakéž se toří v dolním prostoru komína při topení dřívím, rozpustí se asi v 8 žejdlících vody; roztok se zaváří až na polovici svého obsahu, procedí se vřelý a do něho se dají dvě neb 3 hrsti soli. Menší jitrnice ponechají se v roztoku $\frac{1}{4}$ větší půl i celou hodinu, slanina (špek) 6—8, uzenina 12—16 hodin a pak se usuší. Maso takto uzené má mít ještě lepší chuť než uzené kouřem. Elsner schvaluje z vlastní zkušenosti ten způsob, praví, že maso tvrdší jest a déle se vaříti musí, ostatně že má chuť dobře uzené masa.

K zachování anatomických preparátů hodí se podle Robina zvláště uhlovodík buď plynný buď tekutý. Látky, které zachovány býti mají, vloží se buď do tekutiny samé aneb upevní se v zavřené nádobě, naplněné parami uhlovodíkovými. Namočí se na příklad houba do oleje kamenouhelného a uzavře se spolu s praeparatem do nádoby. Praeparaty prý tím způsobem podrží svou pružnost a barvu, a jestli je páry úplně pronikly, ztvrdnou na vzduchu jako dřevo.

Kofení pomáhá při rozličných přípravách masa poněkud svou chutí a jen někdy působí také jakousi zachraňující silou. Inkoust na příklad rád plesniví, vložíme-li ale jen do něho kousek řebíčku, přestane se všechna plíseň tvořiti. — Kovových jedů může se jen k zachování takových zvířecích látek použiti, které za pokrm sloužiti nemají. Strauss Duncckheim radí k tomu účelu 10 dílů vody a 14 dílů bílé skalice; hlava žralokova udržela prý se v roztoku tom 16 roků tak dobře, že ani rybi zápach neztratila. — Falkony použil bílé skalice s velmi dobrým prospěchem k napouštění mrtvol, ano tvrdí, že i nejmnější tkaniny a orgány dlouho se udrží, když se do žil skalice nastříká. — Tauscher roztráá k téměř účelům libru utrechhu (arseniku) octem a přimíchává k tomu čtyry loty sublimatu.

4. Působení vzduchu se odstraňuje buď dobrým uzavřením v nádobách, ve stěvech (jitrnice), v měchýřích, politím látkou, vzduchu neprostupnou (tukem), natíráním takovými látkami, které na vzduchu ztuhnou a jemu pak neprostupnou kůru tvoří. Také se užívá látek, které se s kyslíkem dychtivě slučují a tak působení jeho ruší, jsou to:

a) Kyslíčník dusičitý (NO_2)
Maso však plynem tím napuštěné pro špatnou chuť za pokrm sloužiti nemůže; proto jest k zachování pokrmů plyn ten bez užítu.

b) Kyselina siřičitá (SO_2).
Plyn ten se tvoří, když síru ve vzduchu spalujeme; přítomnost jeho poznává se po ostrém zápachu síry; on se slučuje s kyslíkem a dává kyselinu sirkovou (SO_3), v malém množství zcela neškodnou. Účinek kyseliny siřičité jest již vůbec známý; užívá se dávno již k zachování chmele (často také k bílení starého chmele, což ovšem podvod jest) a vina. Roku 1855 začal Robert plynem tím připravovati maso a návod jeho byl při pařížské výstavě velmi schválen. On zavěšuje maso v prkenné vsudy dobře uzavřené komoře, do které dvě olověné roury, jedna dolem druhá horem, vedou; dolejší rourou vstupuje kyselina siřičitá pálením síry připravovaná, horější vstupuje vzduch. Větší kusy masa vyndává po 20—25, menší po 10ti minutách z komory, zavěšuje je nějaký čas do průvanu a pak je natírá látkou takto připravovanou: Svaří kofen sleze (aibiše) na husto, přimíchá na máz závaru dvě libry bilku (nejspíše suchého, jak se prodává a něco sirobu. Závar ten se udělá tak hustý, že jak olejová barva štětcem dobře natíratí se dá, dobře schne a žádné nelibé chuti nemá. Levněji se připravuje nátěr z lihu, z cukru a čísteého klihatu, vodou rozpuštěného. — Když byl nátěr dobře uschnul, uloží se maso v bednách od vlhka chráněných a může se rozesýlati. Maso prý se udrží velmi dobře a zachová i vlastnosti masa čerstvého. Tento způsob připravování neobmezuje se jen na masa všeho druhu, na zvěřinu, drůbež oškubanou a s pěrím, nýbrž dá se upotřebiti i k zachování rozličných zelenin.

By připravené látky pohodlně rozesýlány býti mohly, ukládá je Robert v sudy a nalévá na ně při slabém teple rozpuštěný tuk.

c) Kyselina uhličitá (CO_2)
a kyslíčník uhelnatý slouží podobně jako kyselina siřičitá, a připravená masa se také nátěrem od vzduchu chrání. Kyselina uhličitá

s kyslíkem se neslučuje, účinek její musí tedy záležeti v jakémsi mechanickém vytlačení kyslíku. Pakli způsob ten s to jest, i po delší čas maso od porušení chrániti, zasluhuje přednost před předešlým.

Zachování zelenin, bramborů, ovoce, vajec a másla.

Uvedené již prostředky také tu platí, jsou také jediné známé; bychom tentýž způsob vícekrát uváděti nemuseli, sečteme krmmé látky, které stejným způsobem drženy bývají.

1. Užívání nízké teploty.

Nízká teplota k zachování všech pokrmů dobře slouží; než při některých nesmí až k bodu mrazu klesnouti, poněvadž zmrznutí chráněny býti mají jako brambory, hrušky, jablka a vůbec plody organické. Životní síla působí proti porušení, a byla-li zničena, podléhají plody rychlé zkáze; zmrzlé, nahnilé neb nemocí umrtvené brambory na příklad nijak udržeti se nedají. Životní síla tedy zničena býti nesmí, přede ale potlačiti se musí, by se život dále vyvinovati nemohl. Plody toho druhu ukládají se do sklepů, v nichž teplota času zimního pod čtvrtý stupeň R. neklesá a chrání se od vlhka. Brambory se z té příčiny vybírají za sucha a jen zdravé dávají se do suchých sklepů. Jsou-li ke zkáze náchylny, má býti dobře, vystatí jim místo drobným dřevěným uhlím a posejpati jim vrstvu za vrstvou. Podobně se nakládá s jablky a hruškami, jen že s větší opatrností; vyberou se také jen úplně zdravé, neotlučené a suché, narovnjají se do sena, mechu, slámy, řezanky a p. na hromady aneb do sudů mezi otruby. Látky ty mají je chrániti od vlhka, od přílišné zimy a snad od bezprostředního stýkání se ve vzduchem. Časem se vždy přoberou a nakažené odstraní.

2. Odstranění vody. Vysušování se užívá při zeleninách, na př. při zeleném bobu, hráchu, při kapustě a rozličných kořencích (ju-

lienne) a prodávají se v tabulky silně stlačené pod jménem komprimovaných zelenin. Suší se také ovoce všeho druhu, víno, rozinky, chleb na suchary, sýr, těsto k zavařování do polivky a p. — Teplu mění některé látky; musí býti tedy vždy jen mírně.

Nasolováním odstraňuje se voda k zachování másla. Máslo se dobře vypere, nasolí a vtlačí do vysokých hrnců. — Nasoluje se také zelí a okůrky. Tyto látky počnou kvasit, tvoří se z nich kyselina mléčná a máslová a přispívá k zachování jejich. Okůrky se také nakládají octem: musí se brát oct silný aneb se první odleje a čerstvého se přidá. Okůrky naložené octem, jaký se obyčejně prodává, rády se kazí. Octa se též užívá k nakládání hlaviček šparglových, karfiolových a artišoků.

V libu se nakládá ovoce šťavnaté, jako višně, švestky a p. Cukrem se ovoce rozličně připravuje; buď se zavařuje aneb se docela rozvařuje na povidla, na husté šťávy (marmelady) a rosole (Fruchtgelée). Při všech těch přípravách nesmí se cukru šetřiti, nebo slabý cukrový roztok se snadno kazí, a při zavařeném ovoci postačuje již několik kapek vody, která se v hrdle skle-
něných nádob usadila, aby se rozklad započal.

3. Odstranění kvasící látky. Na tom zakládá se vyvařování másla a tuku. Není třeba, aby se máslo při vyvařování až do varu přivedlo, postačuje již, když se asi při teplotě 70° R. rozpustí; cizí látky se tu odloučí a na dně usadí, a máslo čisté pozorně se sleje. Přílišným rozehráním máslo se rozkládá a nabývá špatné chuti, aniž by z toho jaká jiná výhoda byla.

4. Zamezení vzduchu. — Ovoce jest dost pevnou neprostupnou kůží od vzduchu chráněno a zalepí-li se stopky na koncích voskem, dost dlouho se udrží. Vinné hrozny suché a zdravé a švestky se tak udržují a na suchém místě za stopky pověšují. — Staří Římané chránili

olivy olejem. Roku 1826 v Herkulánu vykopaly se nádoby, v nichž olivy v oleji naložené zcela neporušené byly, jen olej byl stuchlý. — Za touž příčinou natírají se vejce tukem, klejovinou arabakou (gummí), rozpustným sklem (Wasserglas), kolodium (dobrý, snad ale příliš drahý prostředek), ukládají se také do vápna hašeného (musí být dobře hašené, by se v něm neuvařily. Pomoranče, melony, kaštiny, ořechy a p. odívají se v kúru cukrovou.

Maso amerických bůvolů zabaluje se podle Warringtona do sádky a obal napouští se tukem.

Sem patří též zmíněný již způsob zachování pokrmů podle udání A p-

ertova. Pokrmy dají se do válcových plechových cínovaných nádob a zavrou se plechovým víkem dobře připojeným, načež se několik hodin ve vodě u varu ponechají. Víko-li některé dobře nezavírá, vystupují otvorem bubliny a otvor spájdlem zalíti se musí. Vařením promění se kyslík vzduchu v nádobě uzavřeného v kyselinu uhličitou a působení jeho jest tím zničeno. Pokrmy tak připravené velmi dlouho se drží. Kapitán J. Ross předložil společnosti „d'encouragement“ nádobu z anglické továrny Gamble a Dorkin 16 roků starou, v níž maso zcela neporušené bylo.

(Ob. L.)

Drobnůstky.

Strašlivý příběh sdělen byl „Národním Listům“ z jedné v okolí Pražském ležící vsi. K představenému tamnějšímu přišla minulého roku jistá dosti elegantní, zlatými prsteny a jiným skvostem ozdobená ženština, kteráž žádala, by jí povoleno bylo přenocoovati u představeného, jelikož již příliš unudlena jest a k tomu ještě ve tmě velmi obtížno by jí bylo jíti až do Prahy. Ač pan představený nemálo se divil tomu, že tak elegantní dáma pěšky do Prahy jde, předce jí nabídl v prvním patře domku svého jeden pokoj k obydli, rozkázal však jednomu z mužských svých čeledínů, by po celou noc pozornost měl na slečinku. Tento uposlechnuv pánova rozkazu, odebral se mezi tím, co vzácný host s rodinou představeného u večere seděl, do příbytku dámy vykázaného, kdež se ukryl na podlaze pod postelí. Netrvalo dlouho, když dáma nasycena vkročila do pokoje svého, bedlivě na zámek uzavřela, nač sobě zapálil z kapsy šat vytažený doutník, což ovšem již pod postelí ukrytému strážci mozkiem vrvalo. Avšak tak hrozného to nic není za nynější doby,

kde se pracuje o emancipaci krásné pleti. Slečinka však — jak se snadno dá myslit — pomýšlela také na pohodlí, pročez odloživši šátek, jupku, šaty, krinolínu atd. atd. stála v brzku uprostřed síně v interesantním svém negligée. Muselo to být také v skutku interesantní negligée, tak interesantní, že ubohý pod postelí div — neumíral hrůzou, která jej při pohledu na dámu odstrojenou byla pojala, když na místě sličné dívky — pojednou před sebou spatří muže „od hlavy až k patě“ ozbrojeného, jenž z ženských své masky jako kouzlem přičarované revolvery, velké ostré nože, dýky a jiné hrozné náčiní vyndavat začal. Avšak ne dosti na tom, otevře si neznámý muž okno, vytáhne píšťalku a když pozorlivě z okna byl se ohlídnul, zdali okolí není nebezpečné, počal v delších přestávkách hvízdát. Ne jinak, než že v okolí blízkém ukryta je celá banda loupežníků, kteří vedrati se chtějí do dvorce představeného, kteří jeho i s rodinou a čeledi zavražditi, oloupiti a snad i vypáliti zamýšlejí — tak asi domýšlel se zoufalý pod postelí ukrytý čeledín, jehož hrůzný stav snadno lze

pochopiti. Jaký div, když v zoufalosti takové věrný tento čeledín pojednou nabude odhodlanosti dáti život svůj v šanc, a pokud možná zachrániti tolik životů a majetku. Vyčkal tedy okamžiku, kde domnělý lupič z okna se vymknul, by na píšťalu znamení dal soudruhům svým. Jak mile se tak stalo, rychle vymrštil se skrytý čeledín, kvapil k oknu, a chopiv se noh neznámého muže, hodil jej oknem ven. Když pak na to v celém dvorci i po vsi učiněn poplach, spatřili pod osudným oknem muže neznámého již co mrtvolu silně na hlavě krvácející a též na těle ostatním porouchanou. Kdož muž ten byl, zdali zamýšlel zločin, na jaký alespoň dle zbrani nachystaných se snadno soudit dá, jest až posud hádankou, která snad co nejdříve rozluštění svého dojde.

* * *

Dlouhý věk lidský. Bývá to za naší doby velmi řídkým úkazem, jenž všeobecnou pozornost na se obrací, dosáhne-li někdo vzácného věku sto let. Kdo však ještě přes sto let několik roků žije, stává se takřka osobou památnou. Protož jestli to zajisté zajímavé, slyšíme-li, že druhdy žili lidé, kteří dosáhli věku téměř báječného. Nechceme zde připomínati Mathusalema a rozličné osoby biblické, uvedeme toliko některé příklady z nedávno minulých století. Roku 1539 narodil se v Köffroci v Uhrách jistý Petrač Cartan, jenž dosáhl věku 185 let. Cartan byl rolník a za jeho živobytí sběhly se ty nejdůležitější události v Evropě. Luther počal rozšiřovati učení své, Karel V. skvěl se co nejpřednější mocnář Evropy, povstala a byla ukončena válka třicetiletá, byli vyhnáni Turci z Uher, kdež po 160 let vládli. Karel I. král anglický byl stat, jeho potomci vyhnáni a zase přivoláni, Ludvík XIV. král francouzský byl po válce španělské za trůni posloupanost donucen ustoupiti v soukromost, kdež co kmet 86letý zemřel, avšak přes tento vysoký věk

byl předce o 99 roků mladší nežli náš Cartan, Karel XII. král švédský byl před Friedrichshalem zastřelen a teprv touto dobou zemřel i náš rolník uherský, an byl všecky tyto různé události evropské přežil. Ne mnohem menšího věku dosáhl i Skot Vilém Shanoly, jenž umřel r. 1771 čítaje 178 let. Norský rolník Jan Surringten zerařel 160 roků starý a zanechal po sobě vlastního syna v stáří 9 roků! Anglický rolník Tomáš Pareu, zemřel r. 1635, maje 152 let věku svého; ještě když byl 120 roků starý, oženil se znova. I jeho děti a vnukové dosáhli rovněž tak vysokého věku. Norský námořník Drakenberg zemřel roku 1772 jsa 146 let stár. Teprv v stáří 111 let se ženil a když mu žena umřela, ucházel se o ruku 18tileté dívky, čítaje sám 121 roků. Aby ji dokázal pružnost a jarost svou, přeskočil dvakráte poloviční dveře, podeprej se toliko jednou rukou o příční přepažení. Angličan Jindřich Jankins z Yorkshiru umřel roku 1770 v 170. roku svého stáří. Též některé ženské dosáhly podobného věku tak na př. hraběnka Desmondova v Irsku 140 roků a hraběnka Ekletonova tamtéž 143 let. — Ostatně žiji, jak známo ženské v průměru déle než muži. Na dlouhý věk působí dle bedlivého skoumání mimo pořádek v živobytí a varování-se všech náruživostí též vždy svěží veselý rozmar a pak i podnebí, neboť pozorováno, že obyvatelé severních krajín obyčejně vyššího věku dosáhnou, nežli obyvatelé krajín jižních.

* * *

Lykurg tvrdil, že co nejdůležitějšího a nejvznešenějšího jest, co ku blaženosti obci a k získání ctnosti se požaduje, to všecko vychováním v letoru jeho občanů musí se vstřípati a nezměnitelné zůstatí, a že vychováním jednoho každého místo zákonodářství zastoupiti musí. Vůbec se dotýkalo celé zákonodářství Lykurgovo vychování. (Plut. Lyc. k 13.)

Podivnosti Tibetanů.

Tibet jest země v Asii, na sever Indii a na západ Kytaje ležící, která nejvyšší část Asie zajímá, a v níž ledové hory s rajskými nížinami se střídají.

Podivný jest v Tibetě obyčej, že jedna žena více mužům se zasnubuje a za ně se vdává, kdežto v druhé Asii vůbec jeden muž více žen si obrává. V Tibetu více bratři obyčejně jednu ženu mají, kterouž nejstarší bratr volí; avšak i první dítě jemu náleží, druhé mladšímu, a tak podlé stáří dále. — Způsoby a obřady při sňatcích jsou nemnohé a jednoduché. Svobí-li rodiče některého děvčete k sňatku navrženému, vydají se s nevestou do domu ženichova, kdež se i známi a příbuzní mužského i ženského pohlaví s obou stran shromáždí a několik dní hodování a tancem baví. Tím pak se i svatba odbyla. Kněžstvo, ježto v Tibetu vůbec společností ženských se vyhýbá, nemá ani účastenství při slavnosti, ani slibů vzájemných nepřijímá, ani sňatek nepotvrzuje. Obapolné shodnutí snoubenců jest jediná podmínka sňatku manželského; jen přítomní svatebčané svědčí o tom spojení, ježto tak dlouho za nezrušitelné se považuje dokud obě strany o rozzejtí dobrovolně se neshodnou. Mužové k ženě své velmi dvorně, uctivé a úslužně se chovají, a jeden snaží se druhého v důkazech úcty a zdvořilosti předčítí. Však i ženské domácnosti pilně hledí, tiše a mravně žít, a nejtěžším pracem se ochotně podrobují.

Velmi zřídka bývá v Tibetu nevěrnost, a tresce se na mužích

penězi, na ženských tělesnou pokoutou. Novorozeňátka kropí se vodou, mlékem smíšenou, při kterémž výkonu jména svatých se jim dávají.

I při pohřbích mají Tibetané divný obyčej, kterýmž se ode všech jiných národů na zemi liší. Když totiž zemřelý několik dní již byl od svých oplakávan, nese se konečně mrtvé tělo k úředníku k tomu ustanovenému, kterýž mrtvolu na kouaky rozřeže, a ty psům hodí. Tento pohřeb zove se zemským. Kostí se však v kamenném moždíři na prach roztlukou, s moukou smíchají, a též psům k žrádlu dají. Dá-li se však obě psům, slove takový pohřeb nebeským. Mrtvoly chudých osob, kteréž nezanechaly po sobě tolik, aby se mzda za rozřezání mrtvého těla zapravila, hodí se do vody, což pak pohřbem vodním jmenují. Avšak mrtvoly kněží se spalí, popelcem z nich sochy bůžků naplní, a k veřejné účtě vystaví. Každoročně ku konci našeho měsíce října slaví se po celém Tibetě památka na zemřelé. Večer téhož dne na ještě všecka obydlí kněží i nekneží mnohými lampami osvicena, při čemž se všemi zvony zvouí a z chrámů slavnostní hudba zaznívá. Celá slavnost se tichou modlitbou končí.

K nejmilejším zábavám náleží v Tibetě boj býků mezi sebou. Asi půl hodiny dá se bojovati zvířatům zuřivým; když ale již slábnou a ochabují, a vítězství se patrně na jednu stranu sklání, odežene se slabší býk z bojiště muž, železnými kyji ozbrojenými; silnější však v tenata se chytí a provazy svázan do chléva nazpět se odvede, — aby k opětným hrám se uchoval.

Drobnůstky.

Půtka s vrahem. Ze vsi Lau-trachu u Bregencu přináší „Feldk.

Ztg.“ dne 18. ledna 1864 následovně zprávu: Jistý rolník, jmenem Grasser,

vyhnal v neděli ženu i s dětmi z domu. Svému sousedu, jenž se vyhnáných ujal, zastřelil psa, načež tento Gassera u úřadu udal. Když se byl četník k zatknutí Gassera vyslaný blíže jeho domu objevil, vypálil naň G. z ručnice a zastřelil jej. Druhý četník, jenž se na to domu vraha blížil, byl opětnými výstřely těžce poraněn do hlavy a do týla. Jeden ujec Gassera, ze Schwarzbachu, jenž právě náhodou v Lautrachu mešká, odvážil se přiblížit se k domu, chtěje odnésti mrtvolu četníka, dotýkaje: „mně on jistě neublíží“ avšak sotva byl několik kroků učinil, svalil se, padl jsa kulkou do hlavy, na mrtvolu četníka. Ke čtvrté hodině roznesla se po Bregencu pověst, že jeden obchodník v péři též zastřelen jest ránou do hlavy. Nad tím povstalo všeobecné rozjištění v městě. Městský sbor hasičský se shromáždil a v četném průvodu lidstva odebral se na hrůzoplňné místo. Zde trvala velmi živá střelba neustále. Četníci, finanční strážníci, sedláci stříleli v jednom kuse do domu vraha, jenž se byl na vše strany zatarasil a opatřen jsa asi sedmi ručnicemi a hojnou zásobou střeliva, prudkou palbu udržoval. Tak byl též peraněn do ramena jeden krejčí, na večer trval dům ještě v obležení.

Stříkačky přivezeny jsou k tomuto místu krvavé půtky, jelikož se obáváno, aby zběsilý vrah ještě ke všemu oheň nezaložil. Druhý den ráno přivezena jsou děla z Ilörbance a dům poboren osmi ranami dělovými, načež k poledni obléhající útokem zříceniny vzali dva císařští útočlivci a jeden finanční strážník vrazili nejdříve do domu a našli vraha umdleného pod schody, on si byl žily na rukou přerezal. Jeho postel byla plna krve. K šesté hodině na večer dopraven jest do pevnosti v Bregencu. Mimo již jmenované, poraněn ještě jeden finanční strážník.

* * *

„Krása bez vtípu jest vnaďa bez udice; přitahuje milovníky, ale nezadrží jich,“ pravil L.

Strážný výbuch. Z Nového Yorku se píše ode dne 18. prosince 1863. Celé město jest v hrozném rozčilení, polekáno jsouc zprávou o strašném výbuchu, ježto se stal dne 16. prosince v Yorktownu. V jedné vojenské nemocnici vypukl oheň, zachvátil vedle stojící vojenskou pekárnu a přenesl se na blízký arsenal (vojenskou dílnu a zbrojírnu). Měšťané, pozorovavše to rozprchli se ihned do nejvzdálenějších končin a na místa taková, kde se každý měl za bezpečně ochráněna před hroící záhubou, neboť v arsenálu bylo za přítomnou nynější války americké velmi živo a protož i drahně prachu a rozličných výstřelů nahromaděno. Protož nebylo divu, když se i těch nejsrdatnějších děsných postrach zmocnil. Někteří utekli se až na lodě v přístavu zakotvené — jenom jeden vojn na stráži setrval před hořící nemocnici na svém místě, poněvadž se naň zapomnělo, nebyl vystřídán. Brzo na to udal se výjev právě tak výděsný jak velikolepý, jenž se toliko s výbuchem sopky porovnatí dá. Ohromné zpousty země, cihel, kamení a dříví smíšeny s plaroucími oharky a hromovým třeskotem praskajícími naplněnými koulemi, vysoptily do výše, temnily na chvíli slunce a padly pak opět nazpět mezi bořící se domy. Téměř všecka stavení v městě byla více méně poborena a porouchána. Po tomto hrůzoplňném objevu šířil se požár ještě dále, zachvátil dělostřelecké zásobárny, ježto též zápalem prachu vyhozeny a rozmetány byly. Při tom zaduněla země na mnoho mil do dálky a poboreny jsou též ony domy, ježto prvním výbuchem poněkud ošetřeny byly. Značná škoda, obnášející asi mil. dolarů potkala při tom především vládu. Jelikož se téměř veškeré obyvatelstvo útekem zachránilo, a žádné pokusy k hašení se neděly, nebylo při tom na štěstí žádné stráty lidského života. Srdnatý vojn byl pak po všem na stráži vystřídán, ač značně poraněn.

Rorate.

Vůbec známo, že novější věk chvalitebnou péčí se nese k starozitnostem všelikého druhu, aby drahocenné pomníky tyto slavných předkův našich zkázy nevzaly, nébrž co možná nejdéle potomstvu dochovány byly. Jakou na příklad nadšeností uvítala veškerá vlast slovenská „Královský rukopis“, když roku 1817 vyzdvižen byl z prachu porušení? — Zajisté, takový národní klenot, uváděje dalekého potomka do duchovné dílny praotcův svých, nemůže leč blahodějně naň působiti. Pakli dotčené plody dávnověku pohanského již opojují každého poctivého vlastimila rozkoši nevěcnou, měly by památky a jmenovitě vznešené zpěvy křesťanského pravěku německé zajímati vlastence katolika? —

Mámeť pak uocennitelný poklad toho druhu, který bohužel však až posavad, pokud známo, nedošel tolik povšimnutí po vlastech našich, jak by zasluhoval. Minim totiž starobylé rorátné zpěvy české, zavedené po Čechách, jak Balbin píše, již za času císaře a krále Karla IV. proslavné paměti... Zdá se, že husitáká bouře převzácený tento květ ducha katolického na mnoze pohltila, an mimo Hradec Králové a vřikoli dotčené Rorate již téměř k zapomenutí přišlo, až roku 1586 za císaře Rudolfa II.

nákladem několika Královéhradeckých měšťanův v přeskvostnou knihu srůstlo. Tiskem s nápěvy vyšlo nejprve roku 1823 péčí Jana Pospíšila v novější pak době roku 1847 v Praze, kteréžto poslední vydání výborným průvodem varhan od proslulého kapelního mistra Jana Nep. Škroupa opatřeno jest.

Vcezasloužilý pan kanovník Pešina nemálo se zavděčil národu našemu vydáním těchto rorátných zpěvů také bez not, kterážto knížčka stojí toliko 12 kr. str.

Namítce snad někdo, že máme dosti pěkných písní adventních, jakových lid náš při rorátné mši sv. spívá. Odpovídám však s veledůstojným p. kanovníkem (v předmluvě dotčené rorátné knížky), že obecné adventní písně, byť i sebe lépe voleny byly, nejsou leč stínem Rorate Královéhradeckého, an nejslavnější hudební mistři věku našeho užasli nad velebností těchto zpěvův a s velikou pochvalou o nich mluví.

Co do vnitřního ústrojí obsahujet kniha tato pro každý den téhodne s antífonou na 40 a více kratších i delších zpěvů; velebné choraly střídají se s prostou písní, až se každé Rorate radostným zpěvem „Zdravas buď Panno Maria, ó královno!“ ukončí.

Drobnůstky.

Nový střelní prach. Jistý lučebník z Hanoveru vynalezl prý nový střelní prach, jenž značných výhod proti nynějšímu prachu poskytuje.

Karel V., svého času nejmocnější panovník, v jehož říši slunce nezapadlo, odřekl se svého trůnu a šel do Španěl do kláštera na samotu. Přijda u Ladera na břehy španělské,

padl na zem, políbil ji a pravil: „O ty matko všech smrtelníků; nahý vyšel jsem z lůna matčina, nahý navrátím se do lůna tvého!“

Když císař Diokletian opět na trůn volán byl (jenž se dobrovolně vlády vzdal), pravil: „Trůn nenahradí štěstí domácí spokojenosti; od těch dob co svou zahradu pěstuji, mám více radosti, nežli když jsem celý svět řídil.“

Kardinál František z Dietrichsteinů.

(Biskup Olomoucký od r. 1599 — 1636.)

Přebírajíce listiny a staré knihy města Ivančic náramně jsme se polekali nad dvakrátým jak duchovním tak materialným úpadkem města, což ale vezdy bylo, jak svědčí dějepis, následkem hršné zpupnosti občanů zdejších — ovšem za příkladem jiných větších měst — proti sv. církvi a řádné vládě své. Poprvé stalo se tak po husitských válkách a mnohem strašněji podruhé, totiž po bitvě na Bílé hoře. Na příklad odcizenosti zdejších křesťanů církvi svatě té doby, stůj zde poznamenání matriky. Farár po osudné bitvě zase katolický, muž jak ze všeličeho poznati možno, velmi statečný a horlivý, měl v prvním roku svého námáhání v čas velikonočnė svatě zpovědi všech všudy čtyry komunikanty, a ti byli: Učitel, junž byl spolu s farářem ze Slezska sem do-sazen, pak jakýsi mládenec, a dvě děvečky z řary.

Při prohlížení knih jsme znamenali, že kardinál František z Dietrichsteinů byl na Moravě v těch bídných pro svatou církev časích osou, kolem již se nově katolické síly pohybovaly, a proto velmi nás potěšila zpráva o jeho působení, jak nám vykládá stat následující pod názvem: „Turanské vyobrazení Panny Marie.“ Napadlo nám, abychom čtenářům našim uveřejnili, co nám posud známo o tak vysoké pro církev a stát velezasloužilė důstojnosti.

František byl syn Adama z Dietrichsteinů a Markěty z Kardony*) vojvodkyně Španělské, z krve královské pošlé, a narodil se r. 1570 v Madridu, neb otec byl tenkrátě na císařském dvoře nejvyšším pěstounem královič Rudolfa a Ar-

nošta; po té byl vyslancem císaře Maximiliana II., jemuž prý býval zvláštė milý. Roku 1573 navrátil se otec zase do naší vlasti, a obíral se vychováním svých tři synův, mezi nimiž František věkem druhý byl. Poslal ho otec do Prahy, kde měl býti položen základ k vzdělání jeho. Poněvadž pak František hned od pacholetství cítil v sobě tajnou touhu po kněžském stavu, proto jej poslal r. 1588 do Říma do kolleje, kde pod dozorstvím ctihodných Otcův tovaryšstva Ježíšova vyšším vědám se oddal. Ve všem prý odpovídal přání otce mileného, a rozumem pronikavým a neunavenou pilností, zvláštė pak vzorným chováním svým získal sobě vážnost a udivení všech kardinálů, ba i upoutal zraky svatého otce Klementa VIII. na se. Tři léta potrvál v té kolleji, potom si ho vzal Klement VIII. k sobě, zvoliv ho, ač mlád byl, za tajného komorníka svého, a již tenkrátě v mnohých záležitostech, snad našich krajín se týkajících, jej v poradu brával. Umrti svého otce donutilo Františka do domova se navrátiti. Císař Rudolf přijal jej nejmilostivěji pro jeho zásluhy otcovy, a mnohem více pro osobné vlastnosti mladistvého kněze brávaje jej též v poradu v mnohých důležitostech. V ten čas umřel Stanislav Pavlovský biskup Olomoucký. Nevadilo Dietrichsteinovi k tomuto biskupství nic, než stáří posud pro tak vysokou důstojnost nedospělé avšak byla vůle papežova vyplněna a zvolen byl od kanovníků. Roku 1599 povýšil ho papež do počtu kardinálů presbyterů, a dal mu titul legata a latere t. j. zvláštėného vyslance papežského. On visitoval kláštery své diocese, i ty, které posud vyjmuty byly. Bđěl se vši pilností nad kázni a dobrými mravy svého kněžstva; slovem plnil těžké povinnosti bi-

*) Pfirovnej Brünner Wochenblatt od roku 1824.

skupské se vši možnou svědomitostí. Nejředněji obracel zrak svůj na nekatoliky, jichž počet se co den množil. Nejhlavnějši místa, kde se na Moravě zdržovali, byla: Strážnice na uherském pomozí, Slavkov, Třebová, Velká-Mozerčič, Třebič, Náměšt, Ivančice, jako i jeho město Mikulov. V některých místech, jako k. p. v Ivančicích více sekt odděleně žilo, v obecných záležitostech pospolu svorně, ale proti církvi katolické pospolu zdorně.*)

Kardinál používal všelikých prostředkův na smíření odbojníkův s matkou církvi, a otcově tovaryšstva Ježíšova stáli mu věrně po bok. Zbudil sobě na Moravě ovšem nepřátel mnoho, než jim se odměňoval za všeliké utrhaní a protivenství tichostí a pokorou evangeličkou. Když n. p. jednou na visitaci se ubíral městem Opavou, pronásledovali ho suroví nekatolíci metáním kamení po něm; zamýšlelo již služebnictvo jeho na tu nezbednou luzu vypáliti, kardinál však zakázal jim tolo, řka: „I kdyby mě ukamenovali, nebraňte!“

Když byl l. P. 1609 položen rok do Olomouce, a tam stavové nekatolíci žádali na králi Matišovi svobodné provozování svého náboženství, oprál se kardinál z Dietrichsteinů s některými pány, jakož k. p. Ladislavem z Lobkoviců, Maximilianem Lvem a Albrechtem z Waldsteinů, pozdějším vojvodou Fridlandským, a jinými tak rázně, že s toho se všeho pro tentokrátě sošlo. Však myslé odpornej strany se nemálo rozkvasily proti kardinálovi, tak že po několikerych půtkách

*) Byli pak, pokud nám posud známo: kališníci, Čeští a Moravští bratři, Svěcarští bratři, Taufai či Novokřtěnci, (Novokřtěnci, „Taufei“, živilí se ponějvíce hrněřstvím, a proto hliněné nádoby jméno po nich: „taufei“ doposud má.) Tito měli zvláštné domy, ústavy a kaply, jak městské knihy vysvědčují. Krom těchto mohlo býti i jiných bes domů, ústava a modlitebnic, neb svoboda byla. Považme jaký to zmatek v tak malém městě.

a nebezpečnoství života do Vídně ustoupiti musil. Konečně rozhodly se věci úplným vítězstvím Ferdinandovým nad nepřátely jeho i církve 8. listop. 1620 na Bílé hoře u Prahy. Nejhlavnějši vůdcové spiknutí přehli z Moravy, a ti druzí menší obrátili se na kardinála z Dietrichsteinů, aby jich svým prostřednictvím s nanejvýš rozhněvaným císařem smířil. On učinil podle jejich žádosti šlechtně, a dovedl to u císaře tam, že ze spiknutých, co byli na Moravě, vyjma snad jednoho, nikdo více nebyl na hrdle trestán. Někteří byli strátou svých statků, jiní peněžitém pokutami, a jiní zase žalářem buď na čas života, aneb na jistý čas odbyti. Počet z velezrády obviněných, jak se z vlastnoručného sepisu kardinálova ví, bylo 238 osob. (Všem pak na Moravě byl na jeho přímluvu trest o jeden stupeň zmenšen, jak ze soudných jednání a spisů patrnó). —

Co do soukromého života kardinálova píše se o něm, že mu byla vlastní pobožnost nelčená, jako výkvět jeho mravných zásad, které mu byly hned od mladosti v domě otcovském, a pak ve studiích svými pěstouny vátipeny. On prý denně strávil několik hodin v duchovných cvičeních, a kázal s takou uchvacující vynlunností, že bývaly někdy katolíci a nekatolíci lnuti, a mnozi z těchto do lúna svatě máti se navracovali.

Na vychování mládeže dle smyslu katolického celou váhou své osobnosti doléhal, a při tom nezanedbával chudiny a nemocných, sám osobně do chorobnic kroky své vážival. Ke všem vlidný, učených ale velký ochrance a obrance; z dobrých kněh i za stolem čítati poslouchával. On položil základ ku knihárně Kroměřížské, a Mikulovskou obohatil, kde kořistili potom Švédové. Zřídil tiskárnu v Mikulově. On sám vydal rozličné spisy tiskem: kázání, polemická pojednání, a rozličné zporné otázky, ano také duchovné i světské

básně ještě z věku mládeeneckého pošle, které prý se posud v Mikulovské knihárně chovají.

Katedrálňý chrám Olomúcký dal opravití, a mēdí pokrytí, jakož i zjednal do tohoto chrámu mnoho stříbrných a jiných nádob k službám Božím náležitých. V Mikulově vystavěl s mnohým nákladem krásnou kaplu dle vzoru věhlasné kaply Loretanské. Na hoře vystavětí dal křížovou cestu a kostelíček, a založil

r. 1624 probošství s čtyřmi kanovníky, jimžto svěřena farnost tamnější. Roku 1631. zavedl do škol řád piaristů. —

Co jiného konal, snášel a utrpěl velezasloužilý kardinál František z Dietrichsteinů teprv dovime se, až se nám obzor dějepisu na Moravě rozšíří a objasní, čehož že se neunaveným p. doktorem Janem Bílým dočkáme, naději se kojíme.

T. P.

Drobnůstka.

Proměny obyvatelstva Moravy v roku 1862. Sňatků uzavřeno v roku 1862 na Moravě 18.148. Nejvíce jich připadlo na měsíc listopad totiž 3627, pak na únor, totiž 3284; nejmíň sňatků uzavřeno v měsících srpnu (1115), dubnu (202) a prosinci (45). Při 14.280 sňatcích byly obě strany svobodného stavu, při 700 sňatcích byly obě strany ovdovělé. Takových sňatků, kde byl ženich vdovec, nevěsta pak svobodná, bylo 2194; sňatků pak, kde nevěsta vdova byla, ženich ale svobodný, bylo 974. Dle stáří čítáno mezi nově zasnoubenými 4012 mužů po 24 letech; 6284 mužů bylo mezi 24—30 lety; 5277 mužů bylo mezi 30—40 lety; 1540 mezi 40 a 50; 699 mezi 50 a 60; 336 mužů čítalo již přes 60 let. — Nevěst od 20ti let sečteno 2067; mezi 20 a 24 lety 5099; mezi 24 a 30 lety 6053; mezi 30 a 40 lety 3612; mezi 40 a 50 1071 a přes 50 let 246. — Nejvíce sňatků uzavřeno od mužů majících 24 let věku svého s nevěstami totéž stáří a sice 2512 sňatků. — Nejbližší značný počet sňatků totiž 2068 byl uzavřen od mužů 24 let starých s nevěstami mezi 20 a 24 lety; pak si bralo 1974 mužů mezi 30 a 40 lety ženy od 24 do 30 let. Ženy výše 50 let staré nalezly 9 mužů do 24 let, 12 mužů do 30 let, 23 mužů s 40 lety, 36 mužů po 50 letech, 65 mužů po 60 letech

a 102 muže, ježto čítali více 60 let. Za to však provdáno ženských do 20 let za 952 mužů po 24 letech, dále za 764 mužů po 30 letech, za 303 muže po 40 letech, za 38 mužů po 50 letech, od 7 mužů po 60 letech a od 3 mužů, kteří měli více než 60 let svého věku. — Dle náboženství patřilo 17.308 ku katolickému náboženství, 192 k protestantskému augsburského vyznání, 330 k protestantskému helvetského vyznání a 318 k židovskému náboženství. Na venkov připadá z těchto sňatků 17.456; na Brno a Olomouc 692. — V těchto dvou hlavních městech uzavřeno roku 1862 katolických sňatků 678, luteránských 6 a židovských 8. — Nejmladší ženich byl v okresu vsetínském, totiž 17 let, nejstarší v okresu plumlovském, totiž 82 let, pak v okresích klobouckém a krumlovském totiž po 77 letech. — Nejmladší nevěsty katolického náboženství a sice 15leté byly v okresích hustopečském, kyjovském, hradištském, klobouckém (u Hradiště), napajedlském, strážnickém, vsetínském, vizovickém a zábřehském; nejstarší nevěsty totiž s 72 lety byly v okresu blanském a se 70 lety v okresích hrotovickém, telčském a hustopečském. V Brně byl nejmladší ženich 19 a nejstarší 74 roků; nejmladší nevěsta 16, nejstarší pak 65 roků.

Tuřanské vyobrazení Panny Marie.

Tuřany u Brna patří k nejstarším poutnickým místům na Moravě. Když se r. 1610 starý chatrný kostel přestavoval, nalezl tehdejší farář v. p. Jiří Pistorius starý nápis svědčící, že kostelíček ten již skoro na šest set let stál. Dle prastarých zpráv obraz Panny Marie, v Tuřanech na velkém oltáři chovaný, přinesli pryč svatí apoštolové slovanští, Cyrill a Method s tělem sv. Klementa, papeže a mučedníka, s sebou do Moravy, a ho předkům našim k počtě vystavili. Po smrti sv. Methodia, když velkomoravská říše se rozpadla, a nepokoje v zemi panovaly, byl obraz ten od lidí a andělů skrytě chován, až pak roku 1050 řízením Božím byl, jak se praví, od vesničana z Chrlíc, jménem Horáka, nalezen. On totiž podvečer, když se z práce domů navracel, na tomtéž místě, kde starý kostelíček stával, a nyní památný sloup s nápisem se nachází, v trní neobyčejné světlo — bez bouře a plamene zpozoroval. Přistoupiv blíže nalezl obraz, a se srdečnou radostí ho domů odnesl. Po dvě následující noci pryč obraz ten v jeho obydlí zmizel a opět mezi trním na onom místě nalezen byl. Nábožní obyvatelé Chrlic chtěli pro obraz ten u svých stavení kaplu vystavěti, když ale opět z jejich obydlí obraz zmizel a mezi trním nalezen byl, soudili z toho, že jest vůle matky Boží, aby na místě, kde obraz její se našel, také k její počtě kostelíček se vystavěl. Což se také stalo, a brzo se staly Tuřany místem poutnickým po celé Moravě slovutným, tak že ho již r. 1510 papež Julius II. také odpustky obdařil. K oslavení téhož poutnického místa mnoho přispěl slovutný kardinal a biskup olomoucký František z Dietrichsteinů. Na poděkování vedl sem slavné procesí z Mikulova, když se do Moravy navrátil, z které od protestantů byl

vyhnán. Jak mile zdaleka kostelíček Tuřanský spatřil, dal se do radostného pláče, padl na kolena a Panně Marii sebe i celou vlast do ochrany poroučel. Celou noc slyšely se zpovědi, druhý pak den, na navštívení Panny Marie, sloužil tu slavně velkou mši svatou, při níž skoro na 1000 věřícím přísluhoval tělem Páně; napotom měl kázání, rozdal znamenitou sumu peněz mezi chudé, počastoval poutníky, a při obědě sám misy na stůl nosil a obsluhoval. (Zemřel 1636). — Když napotom roku 1642 Švédí do Moravy přišli a i Brno oblehali, odevzdal tehdejší p. farář Matěj Petrasius, obraz zázračný klášterským pannám z třetího řádu sv. Františka, které v předměstí Brněnském před židovskou branou u sv. Josefa klášter svůj měly. Ty pak utikající před Švédy vzaly s sebou obraz do Vídenského Nového města, kde obzvláště uctěn byl od císařovny Elconory. Po skončené třicetileté válce. r. 1648 byl opět do Brna přinešen a od dotčeného pana faráře v slavném procesí do Tuřanského kostela mezi tím opraveného a zvěštěného opět odnesen. R. 1666 byl konečně kostel i obraz zázračný od tehdejšího biskupa Olomouckého, Karla Lichtensteina, řádu svatého Ignáce odevzdán a dva klášterníci (Jesuiti) od něho, co ustaviční misionáři a duchovní správci zde ustanoveni a nadáni. Papež Klement X. udělil všem věřícím, kteřížby v procesí kterýkoliv den v roce toto místo milostivě navštívili, úplných odpustků, a seznamy o tom vedené ukauzjí, že za 12 roků na 200,000 poutníků sem přišlo a svaté svátosti přijalo. Obraz ten byl mnohými zázraky od Boha oslaven, odkudž také jeho jméno: „zázračný obraz“. Ačkoli v místě kolikráte již oheň vypukl a větší část vešnice popelem lehla, kostel zůstal vždy nedotknut. Roku 1678—80 zuřila okolo Brna

morová rána, farnost Tuřanská byla ale zachráněna. Jesuiti vystavěli vedle starého kostela jiný ke cti sv. Anny, a do toho r. 1804 byly nejsvětější svátost a zázračný obraz slavně přenešeny. Starý pak kostel se napotom zbořil, a z jeho kamení loď nynějšího kostela r. 1806 se vystavěla.

Co se jména „Tuřany“ dotýče, nabylo místo toto jména svého od staromoravského bůžka Tuřana, který zde háj a chrám míval (viz. Krok. II. 381.); odtud domnění, že jak mile svatým Cyrilem a Metho-

diem náboženství křesťanské v Moravě bylo zavedeno a v Brně za času Mojžíra kostel na Petrově vystavěn a nadán a, když shořel, opět znovu vystavěn a r. 884 dne 19. června u přítomnosti velkoknížete Svatopluka ke cti a slávě sv. Petra a Pavla od sv. Methodia, arcibisk. moravského posvěcen byl: v těch dobách aneb brzo po tom, že také pohanská modla Tuřanská byla skácena, a na její místo obraz Máteře Boží postaven, a tak že poutnické místo pohanské v poutnické místo křesťanské se přeměnilo.

Drobnůstky.

Nábožný medvěd. Když byl r. 805 císař Karel Velký u Morsolly na honbě, byl z pelechů nad míru velký medvěd vyburcován, jenž vida, že mu o kůži jeho jde, běžel co jen nohy stačily a octnul se přímo v kostele sv. Guduly, a položil se u pohrobených tam kosti její. Když pak jeptišky do kostela přicházely, lichořtil jim medvěd co pejsek krotký. Zkrátka o divokosti předešlé nebylo ni slychu více — medvěd zůstal v klášteře vykonávaje vše, co mu jeptišky velely. (Spondan. in annal. ad dictum annum).

* * *
Kterak Brno se vždy více šíří, o tom svědčí nejlépe vždy vzrůstající počet obyvatelstva, jakož i nových domů, což zvláště za posledních 90 let patrně pozorovati lze. Při prvním všeobecném sčítání obyvatelstva r. 1770 mělo Brno v městě na Starém Brně i v předměstích 14.972 obyvatelů. Dle sčítání v r. 1786 mělo Brno v městě a předměstích 1299 domů, 4663 rodin a 19.011 obyvatelů. Roku 1791 čítalo se již 1642 domů, 5196 rodin a 22.814 duší; r. 1797 bylo v Brně 1761 domů a 23.191 duší; r. 1804 pak už 25.295 duší; r. 1827 sečteno 36.210 duší; r. 1834 bylo 1900 domů a 37.601

obyvateli až do roku 1843 vzrostl počet obyvatelů na 41.378 duší a r. 1846 na 45.354 obyvatelů a 1994 domů. Během dalších pěti let dospělo obyvatelstvo toliko na 47.359 duší od té doby však zmohl se tento počet v rozměrech posud netušených, tak že při posledním sčítání na konci říjnu 1857 nalezeno 59.819 duší v 2138 domech. Na rok 1860 udalo se 62.356 obyvatelů a nyní můžeme již směle veškerý počet obyvatelstva hrněnského na 70.000 duší čítati. Z toho k poznání, že ani ne během celého století počet obyvatelů v Brně pětuásobně se rozmnožil.

* * *
Žádost Čechoslovanů ve Vojenské hranici. Jak známo bylo ve Vojenské hranici od r. 1824 až 1837 9 osad československých založeno. Pan V. Hejtmánek, učitel v Baziáši uveřejňuje žádost k vydavatelům českých časopisů a kněh, aby darem novin a kněh vyhověli duševním potřebám Čechoslovanů ve Vojenské hranici, kterým bez stálého spojení s námi a bez vzdělání hrozí záhuba jejich národnosti. „Posel z Prahy“ uvádí, aby se knihy darované posílaly do kněhkupectví pana Em. Petříka v Nových alejích, a sice franko.

Smrt svatého Cyrilla.

Svatý Cyrill leží skličen v Římě,
Neduhu jej obtěžuje břímě.

Zablesknul-li blesk to na blankytu,
Spouští-li se k Cyrillově bytu?

Zableskla to záře s nebes výše,
V záři stoupil anděl Páně tíše.

A tu sstoupiv k Cyrillově loži
Věstil jemu tajnou radu Boží.

Věstil radu jakou Bůh s ním chová,
Nepromluvil ale při tom slova.

K nebi kynul, perutěma šuměl,
Svatý Cyrill dobře porozuměl.

Nechystá se vojín k zlému boji,
Cyrill svatý ke smrti se strojí.

Smrt mu sladka, čeká na ni v plese,
Ale trudem o svůj národ hne se.

Jako padá s kvítí rosa hustá,
Line řeč se z Cyrillova ústa.

Obrací se k bratru Methodovi,
Bratrskými vylévá se slovy:

„Vím že, bratře, po svém kraji toužíš,
An se vrahův nepřátelstvím soužíš.

Bratře milý, netuž po svém kraji,
Na Moravě pro tě licho zrají.

Na nebeském jsme my na úkolu
Pracovali posaváde spolu.

A já nyní padám na té lise,
O jdi bratře do Moravské říše.

Láskou zbožnou hoří tam hrud' mnohá,
Jdi k nim z lásky předobrého Boha.

Dokonej to dílo započaté,
Připrav Pánu tamto stádo svaté.“

A to praví z celé duše vroucí,
Až mu srdce přestávalo tlouci.

Šíp to nejde v srdce vojínovo,
Ve hrud' bratra bratrovo jde slovo.

Proniknut jsa s přísahou mu praví,
Že se k dílu vrátí do Moravy.

Radosti se Cyrill k němu kloní,
Líbaje ho slzy slasti roní.

A pak objav přítomné své žáky,
Prosbu k Bohu praví plnou čáky:

Pane Bože slyš mě na nebesou,
Prosby moje nechť se k Tobě nesou.

Nechť tvé oči na Slovanech prodlí,
By se nevžnal nikdy v nich blud' podlý.

Jak to slunko na nebesích svítí,
Nepřestávej církev se v nich skvíti.

Dej jim v Římě ctití cirkve hlavu,
Dej jim v slíčeném prokvétati mravu.

Ne tak labuť při svém skonu pje,
Jak se prosba jemu z ústou leje.

A jak slunko padá za obzorem,
Tak se loučí Cyrill s učnův sborem.

A jak rosa po západu plyne,
Tak se z očí učnův slza line.

Pochovali v Římě jeho kosti,
Chrám Klémentův jeho zbytky hosti. Fr. Sušil.

Snad jsou mašiny předce k něčemu.

I.

Každý vynález má alespoň to dobré do sebe, že rozum lidský cvičí a bystří, a že ušetří lidstva mnohého tělesného a duševného namáhání duchu šlechetnějšímu zaplnění času i pobídnutí i při-

ležitosti podává. Uvedu tuto příklady.

Před 400 roky začalo se arabskými číslicemi psátí. Rok 1448 jest dojista jeden z nejprvnějších, jež se i u nás takto znamenal. Jinak by jej byli slovy římskými MCCCCXLVIII

naznačili. Již v tom jest patrné ušetření času i práce, že 4 známkami se způsobí, k čemuž jindy 12 písmen bylo třeba. A jakkoli tento způsob napohled snad malicherný vypadá, v plné důležitosti jej poznáš, pomyslí-li, kterak obsárné, nejasné, zmatené by vypadaly k. p. účty velkokupce, aneb i velehospodáře, kdyby vše musil písmeny římskými vypsat i neznal kratšího toho způsobu číslicemi arabskými. Patrnější však užitek má vynález ten, že všechna slova 24—27 písmenami píšeme aneb tiakneme. V Číně, kdež toho způsobu neznají, museli pro každé slovo ba i pro každou úchylku jeho jiného znamení vymyslet i ustanovit. Jakého času, jakého namáhání potřebí Číňanu, chceli se naučiti čísti aneb psáti. Pročez je tam také počet lidí, kteří čísti a psáti umějí, nepatrný, a kdo ve čtení se zná, nimo čtení a psaní velmi skrovných téměř vědomostí žádných jiných nemá. Nebo títo lidé stráví všechnen svůj čas i celý život tím, aby nabyli teprv prostředku toho k moudrosti a umění, kterýž se zakládá ve čtení a psaní. U nás se lehce naučíme čísti a psáti, za krátkou dobu, jen proto, že se nám dostalo nálezu, všechna slova svá naznačiti malým počtem písmen. Jak se dítě naše naučí písmena psáti, a z nich slova skládati, má nejdůležitější klíč k umění v rukou svých, a co ubohý Číňan namáhavě čas maří, aby se tomu nepřehlednému množství znamének písemných naučil, toho času i namáhání použití může každý z nás ke vzdělání svému, zjednání umění potřebného i prospěšného.

Však použijmež toho podobentství. Jako bez písmen, bylo by v životě bez mašin k umenšení ruční práce. Vše by se totiž rukami lidskými pracně a namáhavě, a velkou ztrátou času a mařením lidské síly dělali muselo. Kdoby ku př. nějaký sebe větší pozemek měl, a mašin čili strojů by neměl (ovšem jest také již mašina), musel by plněm všechen

svůj i svých služebných čas, všechnu svou i svých služebných sílu vynaložiti k vyrábění pokrmu a ke shotovení šatstva potřebného; aneb jinak řečeno, na celém tom pozemku mohl by toliko velký gruntovník se svou chasou žiti a — druhých lidí by nebylo. Kde nyní u nás na Moravě přes 2 miliony lidí žije, živořilo by sotvy 2 stě tisíců, jako po třidceti-leté válce.

Když u nás chlapec se počátkům umění (technického) naučí, již má klíč v rukou svých k nejužitečnějším nástrojům a mašinám všeho světa. On totiž naučí se pohodlně, čerstvěji a bez velkého namáhání (arci že pomocí strojů) dělati to, což bez strojů těchto toliko s nesmírným namáháním a mnohem nedokonaleji dá se vykonati. On však i strojem získal na čas, jehož ke vzdělání ducha svého blahobytu slušné užiti může. Všecky stroje a mašiny slouží k tomu, aby se tělo méně namáhalo. Jimi pohodlněji vykonáme, cožbychom bez nich s nesmírným namáháním udělali. Stroje a mašiny ušetří mnohč, přemnohé síly rozumných tvorů, kteréž takto času a příležitosti nabudou, dťmyslu užívati ve všelikerém řemesle. Však i toho dovoditi moho, že zmenšují utrpení lidská, že otužují zdraví, prodlužují věk, odnímají obtíže pracem a tímto způsobem člověka jaksi výše staví v oboru tvorstva.

Mnohý čtenář snad vrtí hlavou neuvěře slovu mému. Inu nežádám víry slepé, k důkazům jsem hotov.

Tedy slyšte. Nebožtík paša čili vladář egyptský měl před několika lety ten nápad, aby mužští jisté krajiny vyčistili prastary kanál, od pradávných časů balnem zanešený. Podobné nápady nejsou u lidí, jediné svými vrtochy se řídícími, nic podivného. Padesát tisíc mužů se dohnalo k té práci. Nepřinesli nástrojů žádných s sebou, paša je též nedal. Ale do práce nařizené dání se museli. Ponořivše se až po krk do zle zapáchajícího, hnusného bahna,

rukami a to jen rukami je vyvrhovali. Dostali sice jísti, a však jak toho práce zasluhovala, která málo užitečnou byla. Strava záležela toliko v koňském bobu a voďe. Proto za jeden rok zemřelo 30.000 těchto nešťastníků. Kdyby byl pan paša místo že 50.000 lidí uvrhl do nebezpečí života, dal postaviti jediný parní stroj, kterýž by byl veškeru vodu vvsál a bahno vyvrhl; kdyby byl toliko tu pumpu zjednal, kteráž Archimédovým šroubem sluje, a od tohoto počtáře právě k rozvedení vody Nilské, tehdy pro Egypt vynalezena byla; kdyby alespoň dělníkům těm lopaty byl dal, místo co je k zvířatům sníživ rukami holými pracovati nutil: bylby použiv mašin a strojů za padesátý díl výloh, ač jen koňský bob a vody dělníkům dával, práci tu vykonal, a za ušetřený periz mnohou užitečnější avšak i člověka důstojnější práci těm tisícům dělníků podati mohl, kteří v bídě a snižení svém zahynuli.

Ai, praví již mnohý z čtenářů, to se nám přihoditi nenúžo, my nejsme otroci žádni, nás nebude žádný nutiti, abychom až po krk do bahna se ponorili, a při bídném bobu zahynuli. I ovšem, tomu nedopíráme. Ale což nám tak daleko pomohlo, že se nám nesmí díti jako Egyptčanům? Toliko umění naše. Umění naše dodává nám netoliko mravné síly a důstojnosti, tak žeby ani nenapadlo egyptskému pašovi nám tak snižující věc uložit; však z něho jiné velké výhody pro nás prýšeti, jakož lopsí strava, důstatek paliva, lacinější šatstvo, pohodlnější obydlí, lehčejší provětrávání a tím i zdravota našich bytů, delší život, užitečné a pomocné knihy a t. d. Kdoby z nás toto vše uváživ chtěl, aby se zarazilo umění na cestě vývinu svého? Kdoby chtěl poručiti: Až jsem, a dále nepokračujte! Kdoby chtěl snad nazpět couvnouti v umění? Ba již, kdybychom toliko státi zůstati chtěli, neudrželi bychom se, nybrž couvali bychom naporád, až-

bychom opět se octli v bahuě kanálu a hynuly při bobu pašete egyptského. To by byl přirozený konec a přiměřená odměna nesmírné té blabosti, kterou bychom pokroku bránili. Kdo však stroje neb mašiny vypuditi, zrušiti chtějí, tiť dojísta nazpět chtějí k surovosti a staré bídě.—

Že i blabobyť i délka života od umění závisí, chcete-li abych toho dokázal, mám skvělý příklad pohotově. Země, v níž mašiny a stroje velmi rozšířeny jsou, jest Anglie. Jak to tam vypadá s délkou a blahobytem života? Obyvatelstvo této velmi lidnaté země se v posledním padesátiletí značně rozmnožilo, však i délka života potěšitelně prodloužila. A co z toho vyplývá? Že snad hůře a bídněji se jim vede, co stroje a mašiny se u nich rozmnožily? Však uvažme i to, že divoši dlouho nežijí; ač snad mezi nimi mnohého starce najdeš, přece mnohem větší část jich umírá v mladém věku svém. Mnohý z národů divokých obývá mnohem mírnější a krásnější a zdravější ponebí než my, a přece život lidský u nás značně je delší. Odkud to pochází? Vysvětlí se to zajisté tím, že musí zápasiti s nedostatkem a bídou, o jakýchž u nás nejchudší ani pojmu nemá. Zásoba potravy jest u nich vždy nejistá, šatstva též nemají, nemohou se buď nijak aneb jen nedostatečně proti nehodám povětrným uchrániti, a musí se přetěžkým pracím podrobiti. To jsou přičiny, pro něž tak záhy umírají. Zdali tedy právem nesoudíme z toho, když v jisté zemi třeba u nás v 50 letech na příklad z tisíce lidí méně umírá než jich jindy též z tisíce za 50 let zemřelo, zdali z toho právem nesoudíme, že se blahobyť toho národu zvýšil? že pohodlí a potřeb života se jim hojněji nyní dostává, a že méně těžce a namáhavě musí pracovati? Když tedy v Anglii před sto léty každý 20letý člověk umíral, nyní však každý 46letý, zdaž nezlepšil se blahobyť i

vzdor těm od mnohých zlořečeným mašinám? Z toho patrně, že lepší stravu, lepší šat, lepší obydlí lid ten má, než před 100 roky, a že práce, kterou nyní koná, jej tolik nenamáhá.

Kterak příliš namáhavá práce hubí člověka, poznati z toho, což jest vůbec známo o přivozníku Lyonském. Vlasy měl šedivé, tvář byla vráskovitá, hřbet shrbělý a kůže všech údů vypádala, jako u šedostátníka. A když jsi se ho na věk poptal, s podivením zaslechl's, že mu teprv 27 roků. Než on hrdě jaksi přiložil hrdě, že jest nejstarší přivozník na řece Rhodanu, že bratří jeho ani k 25 roku nedospěli. Tak velké a záhubné bylo namáhání jejich, když po celý den přes bystrotoký Rhodan převáželi loď. Jistě že by déle byli živi bývali a z plnějšího zdraví se těšili, kdyby nějakého stroje byli k přivozu užívali, kterýž by byl práci jim ulehčil. Však by se více lidí bylo převoznictví oddalo, a ještě více by se jich dalo převážeti. Než k příliš namáhavé práci přidružuje se i nehoda druhá, a to u všech řemesel a zaměstnání, že lidé se chtějí pálenkou posilniti. Pálenka je sice na chvíli rozdráždí, však se slabnutí a úplná ochablost v patách následuje.

Přejme-li tedy stroj na místě člověka namáhavou a k tomu mechanickou práci, při kteréž ani mysliti nemusí, jest dojistá i lidstvu vůbec ziskem, a dělníku samému jakýmsi povznesením, neboť se jako síla a život bezděky nemaří, a on sprostou službou nesnižuje.

II.

Poněvadž každému do očí bije, žeby se člověk beze strojů zbytečně seděl, ba nyní ani obstáti nemohl, chtěli nepřátelé mašin čili strojů mezi novými a starými stroji rozeznávají, starých přijímajíce, nových ale zavrhující.

Avšak vůbec dosvědčuje historie tu pravdu, že každý vynálezce stroje předčil svůj věk, že obyčejně od současníků nepochopen, ano pro-

následován zemřel v bídě a nouzi; ale později stroj jeho vážnosti a užívání obecného došel, a že vděčné lidstvo oslavuje nyní toho, kohož dříve v bídu uvrhlo, a v nedostatku hynouti nechalo. Každý stroj, jehož nyní co starého užíváme, jednou novým jsa s odporníky zápasil, až zvítězil, a který nyní novým sluje, starým jednou bude. Není-li tedy počítile, směšné takovéto rozeznávání, kterým bychom výhod mnohých se zbavili zbytečně, pozdějším věkům je libě zanechávající? Když prospěch stroje kteréhokolivěk obecnstvu patrným se stane, tehdyž proti všem odporům a nářkům na novoty zvítězí a zoberní i vzdor naší pošetilosti.

R. 1589 kněz Wiliam Lea vynášel stroj stávkový na děláni punčoch. Tenkrát nosili jen bohatí velmožové punčochy; mnozí zámožní lidé měli toliko kalhoty dole sešité, jiní zase povíjanem jakýmsi nohy svá zavinovali. U přítomnosti krále anglického Jakuba I. shotovil Wiliam Lea par punčoch, aby toliko všeobecnou pozornost k nálozu svému obrátil. Než hned se začalo bruchet a hučet, že chce chudý, příčinlivý lid oloupiti o v ý d ě l e k, a nebyl s to překonati předsudek ten ani v Anglii, ani ve Francii, kam svůj nález přenesl, a kde konečně hořem a bídou zemřel. Možno, že při tom nejvíc malicherná hrdość a žárlivá márnost boháčů působila, aby totiž toliko oni roucho to sobě výhradně uchovali a chudý člověk pro ně je shotovovati musel, a pro sebe je shotovovati nemohl. Punčochy byly tehdyž věcí drahou, náležejice ku skvostu: chudý chodil bez nich. Však ohledněme se nyní po světě, jak málo lidí bez nich jest; a člověka, který jich nemá, litujeme. Před 200 roky z tisíce lidí sotvy jeden nosil punčochy, nyní z tisíce lidí jeden bývá bez nich. Tu změnu způsobil Wiliam Lea, který v Paříži bídou a hořem zemřel. A proč zemřel bídou a hořem? Poněvadž sou-

věci lidé oslepeni byli vášněmi a předsudky, a nenabhlédly blahých účinků vynálezu tohoto. Však uvážme, zdaž ehdy lid přišel o výživu svou? Komu by to tvrditi napadlo? Pravda že za příčinou toho mnohé děvče, které jindy při punčoše lelky chytalo, buď se lépe přičiní aneb svou práci změnití muselo, mnohý mužský, který jindy s dráty v ruce a s klubkem pod paží dosti nezapně vypadal, nyní k těžším nástrojům třeba k stávkům sáhnouti přinucen byl. Poněvadž ale lacinějším uroběním punčoch nošení jich čerstvě zobecnělo, proto ač stávkáři počet dělníků svých neustále množiti museli, přece mnohem více lidí pletením punčoch nyní posud se zabývá a živi, než přvé.

Ačkoli nám se vlastně o stávkové punčochy nejedná, přece i za příklad uvedli jsme to, kterak právě mašinami, stroji se úloha ta předležitá usnadňuje a uskutečňuje, aby při skrovných vylohách i sebe chudší a nižší člověk potřebného pohodlí a žádoucího blahobytu požíval, aby i jemu přestala býti země toliko slzavým údolím, plným zapíráním sebe, nedostatku a bídy, aby poznenáhla zamknout musela závisť, jakou plane chudšas bídou sklíčený vidoucí po boku svém stejným krokem jako sobě na potupu kráčetí bohatce všim pohodlím oplývajícího. Rozbořte, zničte mašiny, stroje, necht jsou to nové, nebo staré, vše jedno: a tu trochu pohodlí a blahobytu, jež nyní chudší člověk u nás požívá, vzali jste mu! Vy snad jste chtěli mu pomoci, aby dílo, které koná stroj, jemu za výdělek připadlo: ale ubezpečení budetež, za nedlouhou dobu najdete jej zas nahého a v doupatech bydlícího a od kořínků lesních se živícího, mrazem, vlhkem a bouřemi rychle hynoucího, jako divocha z ostrovů Austrálských neb Amerických.

Budíž mi dovoleno ještě jiného příkladu užití. Jest tomu asi 400 roků, což se umění kněhtlačitelské

vynašlo. Před tím bylo jen samých rukopisů. Mnozí lidé zabývali se opisováním knih: ale jak drahé byly tenkrát knihy, ačkoli opisovač za dosti skrovnou mzdu pracoval. Bibli tehdaž stála dle počtu peněz nejméně našich 300 zlatých v stříbrě; ale tu vřážíti sluší, mnoho-li tenkrát se za 1 zl. poříditi dalo proti nynějšku. I poštětilo se muži vtipnému v dřevu vyřezati písmena a slova a vtisknutím jich napodobiti knihy psané. Později připadla jiným ještě vtipnějším lidem myšlenka, z kovu liti písmena, která se pak v slova lehce složila a jimž strany, listy, ba celé knihy potisknouti se daly. Tak též vynalezl se stroj, černidlo a jiné potřeby tiskařské, sloužící k rychlému rozmnožení knih.

Pravda arci, že najednou se zarazil výdělek opisovačům, poněvadž tiskář několik set knih natiskl za tutéž dobu, v kteréž opisovač sotvy jednu dosti pracně urobil. Jeden tiskář shotovil as tolik, co 200 opisovačů. Co to mělo za následky? — Zda-li tedy tím, pravíte vy, neutrpklo 199 lidí? Inu ovšem museli opisovači ustáti od řemesla svého, a k jině práci se obrátiti; ale od těch dob povstali písmolítci, papírníci, tiskaři, kniháři a jiní řemeslníci a umělci, napomáhající kněhtlačitelům, a těch připadalo dojista v krátké době 990 na jednoho opisovače. I přitímnu povim, ač lehce se dá domysleti. Kdež na trhu jindy jedna kniha opsaná se prodávala, tam se tištěných na tisíce přineslo. Rychle se tiskem rozmnožovaly spisy staré a lidé učení a moudří psali rádi nové, jisti jsouce brzkého rozšíření svých náhledů. Taktéž shotovil tisk mnohem správněji a dokonaleji dílo své, než to opisovač: s to byli; však i mnohem, mnohem laciněji. Kdežto jindy jen největší boháči knihy kupovati mohli, kupoval je nyní i méně zámožný; tím se i čtení i prodej knih i výživa lidstva radostně rozmnožila.

Chtěl-li by někdo nyní rozbiti stroje tiskací, rozházeti a zaházeti písmen tiskářských, a opět uvéstí opisování knéh inkoustem a pérem na listech pergamenových, dojísta by 20.000, pravím dvacet tisíc lidí o práci a výdělek příšlo, aby na místě jich sotvy 200 se uživilo. Což by však mnohem žalostnější a záhubnější bylo, nežli oloupení o práci dvaceti tisíc lidí k vůli 200 opisovačům, jest ten následek, že by napotom, jak to prvé bývalo, toliko několik boháčů, s to bylo, knihy sobě poříditi, kdežto nyní mnoho milionů lidí z knéh lacině prodáváných, poučen, útěchu a rozkoš hojně čerpá. — Rozmetce, zničte mašiny a stroje, a za krátkou dobu, kratší snad než se domýšlíte, zhlopí opět lid a zhovadí, a v otupělosti své blbě otročiti bude několika zámožným podlým chytrákům.

Z těchto dvou nám maně do péra přialých příkladů jasně, makavě vysvítá, že strojem netoliko rychleji ale i mnohem laciněji věci pro blahobyt vůbec potřebné a žádoucí se vyráběti dají: a v mašiny, stroje láci a množstvím výrobků svých právě tomu lidstvu pomáhají k většímu pohodlí a příjemnějšímu životu, které jim laje a se proti nim bouří. Nechci pak o tom šířiti slov, že vynalezení strojů čili mašin jest oslavením ducha lidského, jest neodolatelný důkaz výroků písma, že Bůh stvořil člověka k obrazu svému a že se dělí s člověkem o vládu nad zemí a vším tvorstvem na ní (1. Moj. 1, 27 28.) Kdož ku př. spatřiv stroje mohutné síly v uhelnách Mor. Ostravských na Moravě nestrne nad důvtipem a rozumem lidským!

Však nepřátelům nových strojů připomenouti jen toho chceme a musíme, že mašiny nové právě to způsobují a vykonávají, k čemu člověku ani síla ani čas nestačily. Pojďmež a sestupmež do zmíněných bání uhelných! Když by havít do jisté hloubi se vnořil hledaje a dobýváje uhlí, kterakým způsobem by ven z

báně vynesal zeminy a kamení bez všeho stroje? Musel by buď po řebříku aneb po schodech v stěnu vysekaných nahoru a dolů stupovati. Uvažmež nyní mnoho-li uhlí a rumu by na tento způsob vynesal za den? Coulomb (Kúlon), francouzský matematik, vypočítal, že člověk, však beze vsí tíže, za dobu, v níž se denně obyčejně pracuje, 18krátě do výše mohl by vystoupiti a sestoupiti. Než tuto se nesmí přehlédnouti, že to toliko člověku ničím neztížnému možno. Musel-li by tíži vléci, staloby se dojísta na ujmu rychlosti. Člověk si arci pomohl důvtipem svým z nesnáze této; nad jámou postavil rumpál, na němž dva okovy upevnil, tak že co prázdný okov dolů k naplnění se pouštěl, plný ven se páči. Rostla-li hloubka, promění a zvětší člověk stroj, kterýmž nyní kůň, vůl, osel, a snad i dvě i tři hovada točí. Ač kůň platí v síle za 5 lidí, předce počet hovad, jichž se užiti dá, strojem samým i místem jest obmezen.

Když hlouběji ještě člověk do země se pustiti musí, když tamo vodou a jinými překážkami nesnáze se množi, jediný pární stroj vyvine tolik síly, co jí jest třeba ku zdaru podniknutí, k láci výrobku. Párním strojem lehounce se na jednom místě silou takou oučinkovati dá, kterou by sotvy 100 koní čili 700 lidí vydalo. Pamatujeme se dobře, že před nedávnem některá bání, kdež buď lidé sami aneb pomocí koní uhlí, rum a vodu vážili, sotvy tolik uhlí vydala, že majiteli výlohy vrátila, ačkoli dost draho prodával, poněvadž rostoucí prohlubeň a voda do dolů vnikající naporuď nové obtíže přiváděla, jimž síla lidí a koní tamo upotřebiti možných odolati s to nebyla; avšak když na témž místě jiný zámožnější majitel stroj pární postavil, který silou 200 koní, kterou by sotvy 200 lidí vydalo, potřeby všeliké snadně do hloubi pouští, všecky překážky snadně odstraňuje, velké kbelky uhlí a rumu, však i

vodu v silných proudech, potokům podobných rychlostí a určitostí vždy stejnou pumpuje; velké množství uhlí se vyrábí, kteréž dosti lacině prodáváno majiteli značného užítku skytá.

Jak drahé bylo by uhlí, kdyby 100 dělníků denně na jednom místě upotřebiti se muselo! Zdáz by však i 100 lidí na té prostora pohodlně pracovati mohlo, kde nyní stroj stojí? A byt i mohli, zdažby tutéž práci s láskou, bezpečností, rychlostí a určitostí vykonati s to byli, kterou stroj tam postavený tak rychle a čile a vždy jednodušně koná? Bez strojů by mnohem méně uhlí se do- bylo, a deset-i dvacetkrát více by stálo i prodavače i kupce. Ještě se nám nedostává strojů, kteréby uhlí z dolů vyvážené hned na vozy železničné aneb pární lodě nakládaly a z nich i skládaly, aby chudý člověk, na místě od uheln sebe vzdálenějším, výrobek ten tak la-

cino si zaopatřiti mohl, jakoby jej v uhelně byl darem obdržel. Kdybychom za našich dnů toliko na dříví k pálení byli obmezeni aneb uhlí museli dráže platiti, buď by mnohý chudaa zimou mřel, anebo by byl již člověk nové stroje k tomu konci vymyslel, aby při nejskrovnějším palivu dostatečného tepla pro tělo a potřeby své vytěžil. —

Při takovýchto patrných pro všeobecnost výhodách a při té okolnosti, že stroje práci vykonávají, kteroužby lidé ani tak rychle ani tak dokonale, ba často ani nikoli vykonati nemohli; nepokusi se do- jista žádný rozumný a povážlivý člověk o odstranění strojů a mašin. Mnohá dojísta výhoda, mnohé pohodlí, mnohé požívání blahobytu by odpadlo pro lidstvo, kdybychom zavrhnutí měli stroje, — ano bez odporu klesli bychom hluboko — do prvotní neohrabanosti a opuštěnosti.

Drobnůstky.

Chytrá odpověď. Jistý mladý muž, jenž chtěl vstoupit co inženýr na loď, podrobil se dotyčné zkoušce. Jeden z eksaminátorů chtěl ještě ku konci přivést ho do nesnáze i tázal se ho takto: Dejme tomu, že jste zřídil stroj, jehožto částky všechny sám jste zhotovil. Vite, že je vše v pořádku, postavíte stroj na lodi a — pumpa nevydává vám žádné vody. Co byste si pak počal? Kandidát nepozbyl hlavy než ilned odvětil: „Nahnul bych se z lodě a podíval, není-li v řece žádné vody.“ Páni eksaminátoři srdečně se pousmáli a šli si zavdat.

* * *
Drahocenná večerní zábava. Bohatý penězník francouzský Izak Pereire žid uspořádal ve svém nádherném paláci, o masopustě 1864 v Paříži v předměsti St. Honoré hudební večerní zábavu, při kteréžto

nejvýtečnější hudební umělci a operní pěvci účinkovali; avšak proslulý milionář musel jim dobře zaplatiti, jakž následující výňatek z účtů dokazuje: sl. Adeline Patti 10.000 franků a p. Mario 6000 franků, p. de Méric — Lablache 4000 franků, p. Della Sedie 2000 franků, p. Sivari 3000 franků. Toť jen jedna část veškerých výloh. Co asi stála celá ta večerní zábava? To jsou naše roztomilé besedy trochu lacinější a možná, že se při nich lépe bavíme, než ona skvělá společnost v salonech Pereirových.

* * *
Obyvatelstvo Říma. Obyvatelů má Řím 210.161 a sice mužských 98.094, ženských 92.704, voláků 5175, odsouzených 387, nekatolíků 311, židů 4490. Roku 1854 bylo v Římě obyvatelů 178.032.

Záložna v Přerově.

Teprve před málo roky přišla „záložna“ do častějšího oběhu v řeči naší a nyní chápe smysl a důležitost slova toho každý živnostník a v ústech rolníkův nabyla záložna také významu oblíbení a důvěry. Není tomu dávno co města naše utěšeně květa. Ještě jsou lidé na světě, kteřížto očitými svědky a účastníky byli blaha živnostenského ve městách vlasteneckých. Říkalo se o řemeslu, že má zlaté dno.

Časové se změnili a řemeslo přestalo býti pramenem zámožnosti ve městech našich; neboť z něho pochodil velká část nedostatku a bídy za dnův našich. Kdyby živnostníci otevřeli oči a nechť se klamati a marně vymlouvati, kdyby pátrali po příčinách úpadku svého; zajisté by se přesvědčili, že jsou z většího dílu sami svého malomocenství a své chudoby vinni. Nepopíráme, že zevnější události, vynálezy průmyslové a velkopeněžnické podniky nepůsobily a v nebezpečeství neuváděly malého řemeslníka; avšak nedá se upříti, že by novověkému vlivu tomuto nebylo podleho živnostenství, kdyby v cechách byli místo kvartálních útratných zábav za včas na uváženou brali novou dobu a kdyby se byli uradili o prostředky, kteréžto dostatečné a vhodné jsou pojistiti řemeslu dobré aneb aspoň obstojné bydlo vedle průmyslu a velkého kapitálu. Zásáhli jsme-li řemeslníkům slovy těmito do svědomí a řekli jsme do živého; zajisté nestalo se to z úmyslu mstivého a k vůli pouhé výčitce, nýbrž proto, aby se v jejich mysli snáz ujal naděje, že se živnostenské poměry opět zlepší a zlepšiti mohou. Přesvědčení chceme vštípiť v zdravý rozum živnostníkův, že jedině na nich jest, aby řemeslo opět nabylo zlaté dno. Má-li se řemeslo opět zotaviti, musí řemeslník sám rukou svých k opravám při-

ložiti a se o zvelebení svého stavu postarati. — „Odjinud řemeslu pomoc nepřijde a bytby přišla, nepomůže.“ Slova tato kladem zvlášť na srdce živnostníkům všem, aby mimo sebe na žádného nespolehali, nýbrž vlastní silou lepší budoucnost sobě připravovati se odhodlali dle příslovi: „Komu se nelení, tomu se zelení a přičiň se člověče a pán Bůh ti požehná.“

Má-li řemeslo šťastně vyvážnouti ze zoufalých poměrův, musí se mu především poskytnouti dostatek peněz — kapitálu, aby vybědlo a vymánilo se z drápů lichvářských. Za hotové peníze, kdyby řemeslník mohl kupovati látky a wszelké nástroje a kdyby nemusel žebřati o úvěr; aspoň o 20 % laciněji kupoval by je! Když krejčí pro každý loket podšívky zvlášť musí poslati do krámu a když ávec pro každou podešev musí běžeti do města, co se to zmaří drahého času? Když pak se zboží toho na křidu odeberá, jaké množství omylův může se tu zběhnouti při zapisování do dlužné knihy? a jestli obchodník při oceňování zboží svého na možné stráty, na čekání a t. d. ohled bere, kdož mnedle může mu vykládati za zlé? A což teprva když řemeslník uvázne v tenatech nelitostných lichvářských směnkářův? — Řemeslník, kterýžto za hotové peníze nezjednává potřeby své, zajisté pracuje moznolně toliko na zisk a o 30 % kupuje veliké zboží draž než ten, kterýž si je objednává u velké zásobě a seč možná z prvé ruky! —

Abyste živnostníkům dostalo za levné úroky peněz k provozování závodů, zakládají se ve všech probuzenějších osadách záložny a jelikož se prokazují býti veleprospěšné a popřední podmínkou žádoucího zdaru řemesla, dopřáli jsme před dvěma roky v Moravanu místo stanovám či pořádkům záložny pře-

rovské a jelikož stanovy tyto za vzor v nejednom městě posloužily a pohnutkou k založení podobné výpomocné kasy byly, doufáme se zavděčiti ctěnému čtenářstvu, když letos v kalendáři položíme celý běh a vývoj či dosavadní děje veleužitečné ústavy toho v městě Prerově.

Z matičky Prahy, kteroužto by nám Moravanům nepřátelé tak rádi zostudili, abychom pak bez ní tím spíše v proudu neblahé kultury utonuli a nedůstojně za své vzali, mnoho světla již přišlo k nám. Praha bývala povzdry, jest a bohda nepřestane býti zdrojem vědomí, pokroku a všelikého štěstí na Moravě. Bez Prahy zač mnedle stála by naše literatura, zač naše časopisectví, bez Prahy což mnedle bychom ve svatém boji za právo a pravdu? Pro zásluby, ježto Praha od věkův o Moravu měla, nazývá se právem „zlatou.“ V Praze záslužno hledati také původ zálohy prerovské. S velikými překážkami začal v roku 1858, 1859 a 1860 opět vycházati Pražský Posel a ten začal sporé čtenářstvo seznamovati se základy národního hospodářství a dokazovati, že národ náš musí se chopiti stránek blahobytné a domáhati poctivým způsobem zámožnosti, ač neměli zůstatí povrhlem člověčenstva a považován býti za bídného pastorka. Mezi jinými úvahami a moudrými radami, kterak by národ náš vůbec a stav řemeslnický zvlášť z bídý své se pozvednouti a si příznivější budoucnost zjednatí mohl, uvedl Pražský Posel také „Záložnu“ a vysvětlil, kterak by se ústav tento zaříditi dal. Slova Poslova nepadla na skálu, povšimnuli si jich ve Vlášimi. V českém městě tomto vznikla prvá záložna v národě našem. Pražský Posel podal o památné události této zprávu v 10. svazku 1860 a zpráva tato hnula bystrým umem pana Cyrilla Vítěza ženského krejčovského mistra v Prerově, že začal přemýšleti, zda-li by se záložna také neujala v staroslavném Prerově?

Když pak byl záložitost tuto sám u sebe bedlivě proskoumal, jal se ještě v prosinci téhož roku náhledy svoje opatrně sřítiti a zjednal jim brzo průchodu u pp. Václ. Kozánka obuvníka a Gregra zámečnického mistra, kteřížto pochopivše záhy důležitost a užitečnost výpomocné kasy stali se spoluapostoly p. Vítěza.

Použili k tomu shromáždění spolku Svatoanského, který dne 23. prosince své sezení měl, a jenž z větší části ze samých řemeslníků sestává. Ačkoliv všichni přítomní přisvědčovali a o užitečnosti záložny pochybovali, předeje jen 9 údů přidružilo se k nim, a nimiž první shromáždění v domě p. Gregra umluveno bylo. Mimo tyto ještě několik jiných údů se získalo, tak že první schůze 19 členův vykázala, kteří hned zaplat se nechali. By žádná řevnivost mezi údy o předek snad nepovstala, ujednalo se 19 číslic napsat a každý úd vytáhnul jedno číslo. Podle těchto čísel byli také do prozatimné knihy zanešeni později přistupující údové pak v tom pořádku zapsání, v kterém se přihlásili.

Druhá schůze měla býti v neděli 7. ledna 1861; poněvadž ale v Olomouci výroční trh byl, odložila se na 13. ledna, kde so místo 19 jen 15 údů sešlo, z nichž každý 1 zl. do zálohy dal, a 20 kr. i více si uložil, které peníze ihned údům po 5 zl. se rozpůjčily, počínajíc od čísla prvního a sicc za 5% na 20 neděl a tím, že jich v týhodných lhůtách po 25 kr. splatit povinnování budou.

Ustanovení toto stalo se z té příčiny, že proti šlechtěným zakladatelům nezralost nedůvěru vzbudila a mnozí se domýšleli, že ti páni peníze pro sebe potřebují, a proto se jich tak domáhají.

Výsledek opatrnosti této byl, že důvěra se získala a 27. ledna již 34 údů, a 3. února 44 údů mladistvá naše záložna již čítala.

Každý nově přistupující úd musil též 1 zl. do zálohy složit a 20 kr. nejméně sobě uložiti, a když rada na

něj přišla, mohl si 5 zl. vypůjčit. Kdo ale peníze nechtěl, úroky zaplatil a peníze hned oplatil, které zase jeho soudoví dále se půjčily. Nucená tato půjčka trvala tak dlouho, až všichni údové vystřídání byli.

3. února se také prozatímný výbor z 210 údů sestávající zvolil, jehož úlohou bylo, stanovy vypracovati. Údové prvního tohoto výboru byli: Cyrill Vítěz, Václav Kozánek, Jiří Greger, František Kramář, Josef Dostal, Filip Pitron, František Kroupa, Antonín Hofman, Sebastian Kuchař a Josef Grise.

Úlohu stanovy vypracovati převzal pan František Kramář a psal z toho ohledu na správu založen do Vlašimi a do Pisku, žádaje jich o jejich stanovy a o vzorky kněh, což tito velmi ochotně učinili, začčž jsme se jim lópe poděkovat nemolli, než se jsme v podobných případnostech novějším záložnám též radou a skutkem posloužili.

Poněvadž písecké stanovy nejdůkladnější býti se zdály, tehdy dle nich prerovské se vypracovaly, a okolnostem našim přiměřeně zde onde se změnily. Nejdůležitější změna, která se učinila jest ta, že v §. 12, jenž o čistém výnosu a jeho vynaložení jedná, a jehožto znění při všech českých záložnách v ten smysl jest, že čistý výnos po odražení toho, co k rezervnímu fondu se uloží, mezi údy co dividenda se rozdělí. Tato sada se dočista změnila, a zní: Co zbudě po odrážce všelikých úroků, po zapravení všelikých výloh služeb a t. d. a po odrážce podílu, jenž se do rezervního fondu složí, co se spolkovým kapitálem vyzískalo, jest čistý výnos, jenž se mezi spoluúdy nerozdělí, nýbrž ku společnému vzdělání se použije, vždy dle rozhodnutí hromady na návrh od výboru učiněný, a sice:

a) držním časopisů a kupováním kněh, jenž poučení a vzdělání řemeslnictva a povznesení nižšího průmyslu na zřeteli mají;

b) kupováním vzorků, nákresů a t. d. rozličných řemeslných nástrojů a tovarů k poučení sloužících.

Změna tato stala se ohledně toho, že záložna mimo zaopatřování peněz též také vzdělávání a vychovávání řemeslníků na zřeteli míti, a k zaražení škol řemeslnických přispívati má. Také by jednotlivci těch několik krejcarů dividendy, jež by obdržel, nepomohlo a rychlému zrušení rezervního fondu na ujmu bylo.

Reservní fond čili záloha má takřka jádro záložny tvořit, a důvěru ve správnost její buditi. Cím větší záloha tím větší úvér a tím více může záložna svým údům peněz poskytnout.

Stanovy tyto se od všech údů podepsaly, a opsaná k mistodržitelství dne 5. března 1861 k potvrzení zaslaly. Mistodržitelství jich dvakrát k opravě a přejinačení jednotlivých §§. spět odeslalo, po třetí však ještě dva opisy a německý překlad žádalo, a konečně 22. října 1861 je potvrdilo.

Mezi tou dobou, co stanovy u mistodržitelstva ležely, pokračovalo se se záložnou zvolna dále.

Do 1. dubna 1861 oběšly půjčky pětizlatové všechny údy, a ujednáno již desíti zlatové půjčky poradě ještě nucené zavěsti, a na kratší lhůtu než 20 neděl půjčovati. Nebylo však již nucených půjček zapotřebí, an již jeden úd o více než 10 zl. se hlásil, a tak poznenáhla jeden po druhém přicházeli, a o půjčky se hlásili a záložna naše mladistvá začínala nabývat jakési důvěry. Noví údové přistupovali, sklady se množily tak, že jsme byli a to i větší půjčky poskytnout. V říjnu se čítalo již 49 údů, a poskytovaly se již půjčky po 30—40 zlatých. Ku konci roku 1861 bylo údů 63 a prvního ledna 1862 vykazoval účet 724 zl. veškerého příjmu, do zálohy se sešlo 96 zl. 80 kr., a každý úrok veškerý 33 zl. 5 kr. obnášející se přirazil. Podotknouti slušno, že za tento první rok údové do konce žádných úroků ze svých vkladů nebrali, a tyto k záloze se přirazily.

1. ledna 1862 se též svolání na obyvatelstvo města Pterova ve jmenu prozatímní správy záložny vydalo, v němž obyvatelé k hojněmu přístupu k záložně vybídnutí byli, a první řádná valná hromada na 20. ledna 1862 se ustanovila.

Přihlásili se opět novi údové, tak že jich 71 bylo. Účel první valné hromady byl, stanovy od slavného místopředsedy potvrzené veřejně čísti, účty posavadní předložiti, a výbor řádný z patnácti údů sestávající zvoliti, též se určila odměna pro zápisníka a pokladníka.

Zdar záložny byl patrný, tak že v dubnu v témž dni již 100 zl., v květnu již 300—400 zl. v oběh přicházelo; koncem r. 1862 týhodní převrat někdy 800—1000 zl. dosáhl.

Druhá valná hromada byla odbyvána 12. července 1862, při níž již o zařízení řemeslnických spolků se rokovalo a výbor oprávněn byl, pro záložnu půjčku 100 zl. přesahující uzavřítí.

Třetí valná hromada 14. pr. 1862 odbyvaná důležitá jest usnesením a vyřizením otázek následujících:

By každý spoluúd pokud údem zůstatí chce, nejméně 5 zl. vkladků měl, a jen částku 5 zl. přesahující sobě vyzvodnouti směl. Dále se usneslo shromáždění na tom, by každému údu teprv ku konci roku úroky se počítaly, vyplátily aneb ku kapitálu se přirazily, a to z té příčiny, aby pokladníkovi se ulevovalo. Dále se ujednálo, by nově přistupující údové z ohledu obětí, které starší údové záložně přinéstí museli, do zálohy 2 zl. 50 kr. platili. Při tom sluší podotknouti, že údové první za rok 1861 žádná úroky, za rok 1862 pouze 4% ze sta brali, kdežto od roku 1865 všem údům 5% ze sta se platí.

Pak se ustanovilo, by se předalo nedbalému vkládání měsíčních příspěvků a splácení vypůjčených peněz, aniž by třeba bylo hned přistoupiti stanovani §. 8. vytknuté, jenž údovi 2 měsíce neplatícímu vylouče-

ním hrozi, ať úd dva měsíce neplatící v třetím měsíci dá pokuty 5 kr., a ať jest upomínán, v čtvrtém měsíci zaplatí 10 kr. a musí být též upomínán, v pátém měsíci zaplatí 20 kr. pokuty a jest naposled upomínán a v šestém měsíci konečně se vyloučí.

Zmírnění toto stalo se z té příčiny, že mnohý úd zanešen jsa záležitostmi obchodními aneb trvaje delší čas mimo dům snadno na povinnost pořádného vkládání neapomene. Při tom se vysvětlilo, že zapravení vkladu na jednou pro celý rok místo každoměsíčního, jak někteří údové se domýšleli, platností nemá, a že, byt by úd sebe více v jednom měsíci si uložil, ten vklad vždy jen pro ten měsíc platnost má, a on povinnován jest, druhý měsíc opět nejméně 20 kr. si uložiti, a to z ohledu toho, že záložně na tom musí záležeti, by peníze pořád se scházely a že to lépe jest, když peníze pravidelně plynou i byt by spore, než aby jich najednou mnoho, a potom po delší čas nic se nesešlo.

Konečně se jednalo o poměru mezi záložnou a budoucími řemeslnickými jednotami. Ujavovalo se, by jednota taková co jednotlivý úd považována byla, dvojnásobně však do zálohy a dvojnásobně vklady platívala.

Posud jen 6% záložna od půjčených peněz údům brala, nyní však ujednálo se, že od počátku r. 1863 mimo 6% též 1% provize se bude odváděti.

Dle stanov měly se mimo 6% ještě 2% provize bráti; čemuž však skrze odpor většiny údů nepřišlo. Konec r. 1862 vykázal již 16.366 zl. 46 kr. příjmů.

18. ledna 1863 byla opět valná výroční hromada k vůli volbě nového výboru ze 100 řádných údů, jichž záložna čítala, a ustanovil se též plat pro zápisníka a pokladníka pro rok 1863. Dále se jednalo, zdaliž by se neměla údům, jenž v týhodných lhátech půjčky oplácejí, proti

těm, jenž jich na jednou složeji, nějaká výhoda poskytnout. Po mnohostranném rokování uznalo se, že když záložna menší úroky od úděů požaduje, též výhodu, jenž z částečného opláčení pro záložnu vyplývá, pro sebe použít může, an bez toho pro údy mnohé to pohodlnější je, dluh v menších částkách nežli na jednou oplatiti.

Mezi tím na začátku února 1863 uskutečnila se jednota krejčovská, již záložna nejen 1200 zl. půjčky hned poskytla; ale i veliký modní žurnál pro ni držet se uvolila.

Až posud se dávaly půjčky úděům bez úpisů, a jen úvěry, jenž závadné se býty zdáli a rukojmi potřebovaly, musily úpisy záložně dávat. To se vše činilo pro ulehčení jednání a uhošpodáření kolků úděům; když ale se shledalo, že půjčka na jednom údu soudně vymáhána být musela, uzavřel výbor, bez úpisu větší částky nepůjčovati. By ale rychlejší soudní jednání v pádu žaloby zavedeno býti mohlo, a úděům předece na kolkách se uhošpodářilo, uzavřelo se na směnky částky 100 zl. přesahující vydávati, menší však částky jako posud bez úpisu poskytovat se měly, a jen při údech závadných a rukojmi potřebných má i při menších půjčených částkách smének se použiti.

Nejbližší hromada dne 23. srpna 1863 držaná, uzavření toto schválila. Též se ujednálo, by každý, kdo o půjčku ze hlásí, nejméně tři dni v nutných pádech alespoň 24 hodin spíše se ohlásil, by správa o možnosti půjčky se uradit, a v závadných pádech celý výbor svolat mohla.

Tou dobou též se utvořila jednota obuvnická, již záložna hned 800 zl. poskytla.

Ku konci roku 1863 začal býti citelný nedostatek peněz hotových v záložně, následkem neúrody téhož roku suchem velikým spůsobené, z čehož vysvitá, že prospěchy rolníka s prospěchem řemeslníka rukou v ruce jdou, a že když jeden ne-

vyzíská, druhý z toho zajisté užitek nemá.

Byly v tom čase od venkovských hošpodářův mnohé záložně zapůjčené jistiny vypovězeny, které okamžitě se sice vyplácely; za to ale úděům méně půjček poskytovat se mohlo.

Počátek roku 1864 neukazoval také lepší vyhlídky a nedostatek peněz pořád ještě trvá, a možná, že až do žní se prodlouží.

Celoroční účet od roku 1863 vykazoval přece 71.406 zl. 93 kr. příjmů, který co skvělý výsledek ještě skvěleji by byl dopadl, kdyby v posledním měsíci peněžný nedostatek nebyl tak veliký býval.

20. ledna 1864 byla zase výroční valná hromada, při které se nový výbor volil, a plat pro pokladníka a zápisníka určil. Též se jednalo o tom, jak by užitečně to působilo, kdyby jak to již některé záložny v Čechách zařizeno mají, premie pro čelediny a služebné, jenž nejvíce peněz poměrně do záložny si vložeji, se ustanovily a tím k šetření a ukládání si peněz se vybízeli. Hromada to schválila a k provedení výboru ponechala, jehož úlohou nyní bude, čelediny, tovaryše a t. d. k ukládání peněz vyzvat i pak teprvá o odměně jednati.

Při této hromadě též údové, někteří proti uzavření dřívější hromady, by totiž každý úd, pokud údem zůstane, vždy aspoň 5 zl. vložených měl, a tyto sobě docela vyzvednouti nemohl, (leč by vystoupil), protestovali a je zrušené míti chtěli, čemuž však většina nepřipustila, an vklady tyto mimo rezervní fond za rukojemství vydlužených peněz slouží a teprv, až všechny dluhy záložna zaplacené by měla, úděům volno, by mohlo býti, vklady své dle libosti si vyzvednouti, což konečně celá hromada také uznala, a žadatelé svůj návrh ochotně vzali spět.

Tak nesmyslný jest mnohý, že vlastnímu prospěchu nerozumí,

a raději hlas nepřítelů jak přítele upřímného slyší. Bývajíť oni popuzováni od lidí, jimž záložna co sůl v očích jest, a o niž oni se obávají, že jim osobní jejich prospěch ztenčí a monopol obchodní, jak v lichváření s penězi, tak i se zbožím zničí. Také mnohému namluvili, že 7⁰/₀, které záložna od údu bére příliš mnoho jest, a že jim netřeba proto ještě do zálohy dávat a sobě peníze ukládat, by tak drahých peněz sobě vypůjčit mohli; vždýt prý oni jim také za ty procenta, ba ještě levněji peníze opatřejí. O tom ale nemluví onino schytralci, že svoje vychvalované malé procenta na 2 neb 3 měsíce čítají, což 28 — 40⁰/₀ ročně čini! — Jsouť lichváři, kteří ze 100 zl. týhodně jen 1 zl. berou, za 4 neděle pouze 4 zl., tchdy jen 4⁰/₀ v čemž se mnohý zhlídne, který peníze na krátkou lhůtu potřebuje, to ale nepovázá, že za celý rok 52⁰/₀ se platí. Záložně však zaplatí za týden toliko 14 kr. Jaký to tehdy ohromný rozdíl!

Uvěřejnili jsme dějiny tyto záložny přerovské, abychom dokázali užitečnost záložen vůbec a objasnili ošemetnost a zlomyslnost jejich sobeckých nepřátel, abychom vyvrátili předsudky protiv nim rozšiřované nazvíce od lidí, kteří řemeslu zdaru nepřejí; poněvadž jim za dojnou krávu sloužilo. Avšak i proto jsme zprávě o přerovské záložně dopřáli místa v kalendáři, poněvadž se domýšlíme, že se taktó její zkušenosti nejsnáze ku vědomosti všem ostatním záložnám dostanou a je povzbudí k vzájemnému poučování sester svých pilně zprávy o své činnosti u veřejnost podávati. Mor. Orlice budíž prostřednicí vzájemnosti všech záložen na Moravě! —

Ku dějepisné zprávě o přerovské záložně budíž nám dovoleno přivésti ještě dobrou radu, kterých prostředkův jest mimo peněz či kapitálu ku zvelebení domácího řemesla třeba.

1. Škola, ježto nemá na zřetel: — život a potřeby místní, tedy v osadě rolnické rolnictví a ve

městách obírajících se řemeslem řemeslo — jest pravé: budiž k ničemu. Proto nedaří se pokrok v hospodářství, kde se k jeho opravám mládeži moudrého návodu nedostává; proto nemůže moravské řemeslo zavoditi s řemeslem přespolním a zahraničním, že se ve městských školách u mládeži k jeho zdaru záhy neprohlédá. Zejména jsou to hodiny opakovací, kde by se měly pěstovati vědomosti řemeslníkovi neodkladně potřebné. Avšak v nejednom moravském městě bralo se bohužel za vděk ve škole poněmčováním a učením věcné se k vůli pouhé řeči — Jk vůli marnivé modě zanedbávalo. Školy v obcích průmyslových mějtež ráz — průmyslový.

2. Druhdy vyrizovali cechové sami svoje záležitosti, veliká péče o řemeslo spočívala na nich na samých. Cechové byli samosprávní. Od roku 1850 však přišlo řemeslo pod ochranu průmyslových či obchodních a tržních komor. Velká část starostí o řemeslo připadla do oboru činnosti komor těchto. Cechové proměnili se od 20. května 1860 v živnostenské spolký; a o jejich potřebách podávají komory dobrá zdání, úsudky a návrhy. Z toho vysvítá jak mnoho řemeslníkům na tom záležitosti má, aby v komorách obchodních ve výboru zasedali mužové, mající srdce k malým průmyslníkům a rozum z řemesla. Výbor tento skládá se v skutku z úduv volených od stavu živnostenského, pak od stavu obchodního a konečně z úduv volených od továrníkův a peněžníkův. Osud řemesla tedy na mnoze závisí na komorách. Nuže kdož mnedle mohl by se domýšleti, že řemeslníci ve spojení a v dorozumění s venkovskými obchodníky nemají v komorách dvě třetiny zastupěv podle své chuti a potřeby? — Živnostníci platí na obchodní komory; avšak který z nich má tolik lásky ku stavu svému a tolik náhledu do důležitosti komor, že by se volby zúčastnil? Dokud neutečnost řemeslníkův a živnostníkův

ku vlastnímu prospěchu a ku vlastním zájmům zastoupeným v komorách vládnouti bude, dokud staří cechové a nynější živnostenské spolky o volbách do komor nebudou se raditi a svorně hlasovati jako jeden muž, dokud se budou voleb do obchodních komor stítiti, nelze tvrditi, že zavítala doba opět zvelebeného řemeala? — Mimochodem třeba podotknouti, že volby do obchodních komor mají ještě jiný význam a dosah,

že jsou veledůležité i proto, že odesílají na Moravě šest poslancův do zemského aněmu. Kdo tedy z živnostníkův aneb z obchodníkův nevolí aneb neopatrně a lehkovážně svůj hlas zahodí aneb k protivné straně obrátí, neškodíli celé vlasti, nad jejímžto osudem mnohdy ve sněmu většina rozhoduje?

Na záložnách, průmyslových školách a obchodních komorách závisí tudíž budoucnost řemeala a jeho zlaté dno.

Drobnůstky.

Kristina, švédská královna, byla velmi milovná vědy a umění; protož když s trůnu sestupovala, aby se vlády odřekla, pravila: „Parnas lepš' jest než trůn.“

Veliká honba na německé myši byla letos v Paříži, v loužích na pravém břehu Sekvany odbývána. Německé myši byly z louží a pobočných kanálů od sboru 800 cldičů kanálů do hlavního kanálu vehnány, který u mostu asiúerského končí. Zde byl kanál padacími dveřmi uzavřen a asi 40 psů dohnáno. Zápas trval po 45 hodin; 4 psi a 110.000 německých myši zůstalo na místě, patnáct psů jest těžce raněno.

Hierarchie katolic. církve na konci r. 1863. Kardinálů jest nyní 64 (z nichž in petto), 6 míst uprázdněno. Z těchto 64 jest 17 kardinálů jmenovaných od Řehoře XVI., všickni ostatní od Pia IX. Patriarchů obřadu východního 5, latinského 7, všech 12. — Arcibiskupů ritu latinského přímo podřízených sv. Stolicí 12, a církevními provincemi 118; ritu východního a církevními okrsky: armenský 1, recko-slovansko-rumunský 1, recko-slovansko-rusínský 1; odvislých od patriarchů na východě: armenského ritu 12, recko-melchit. 3, syrsk. 3, chaldejského 2, maronitického 1. Všech arcibiskupů 154.

Biskupů 686. — Pius IX. zřídil nových biskupství 93, arcibiskupství 4, povýšil za sídla metropolitní 12. — Stolic v krajích nevěřících (in partibus infidelium) jest obsazeno: arcibiskupských 31, biskupských 191, všech 222. Uprázdněno: patriarchat 1, arcibiskupství 9, biskupství 99, vlastně 100, připočtem-li biskupskou stolicí Trevířskou, kteráž úmrtím biskupa Arnoldi-a v loni osírela.

Tiskárna ženská nalezá se v Bostonu v Americe. — Časopis „Olive Branch“, jenž v tomto městě vychází a při jehož redigování a spisování se též ženské zúčastňují, popisuje tuto tiskárnu takto: Veškeré místnosti tiskárny pokryty jsou dobrými koberci. Dívky, ježto v této tiskárně téměř výhradně co sazečky, tiskárky a t. d. zaměstnány jsou, nepřicházejí před desátou hodinou ráno k práci a jdou na večer dosti časně domů, pracující takto sotva více než 7 neb 8 hodin denně. Obratně sazečky mohou pak předce sedm dolarů týdně si vydělati. K našim třem úctovním patří též jedna paní a redaktor má za pomocnici redaktorku, ježto týdně 250 dolarů služby dostává, při čemž toliko pět dní v týdnu a denně toliko 7 hodin pracuje. V tiskárně samé jsou klavír a varhany, tak že při každém obědě hraje hudba.

Pečený houser a jeho zásluha o pokrok obecní.

Není tomu ještě tak dávno, co u našich moravských rolníků vládlo neutošené přísloví: čím dál tím hůr! Ovšem sedlák s vřelou svou touhou po zlepšení svých poměrů nevěřil jaksi v lepší budoucnost, a opěvoval toliko ty pradávnejší doby, o nichž pověst mezi lidem se udržela, známou písní:

Bevávalo, bevávalo dobře!

Pokud beznadějný rolník měl bídu a psotu jako v námju, není divu, že chtěl aspoň dvakrát v roce trochu dobroty užít. Tak mívával sedlák aspoň o posvícení důstatek masa, koláčů a piva, a byl tak blažen, že neměl jiného přání, než aby mu vždycky tak bylo, jak o tom svědčí známá též píseň:

Hode hodečke

Proč pak néste decke?

Druhý masný a dobrý den býval v obecní hromadě o sv. Martině, neb jinde o sv. Ondřeji. V takové hromadě nechýlil se sousedů nikdo, ovšem že ne s ohledu na ty „lejstra s počtama“, nýbrž k vůli rozličným těm pekáčům a kuthanům s libovonnou pečením, jakož i k vůli těm flaším a soudkům s páleným a vařeným nápojem. Chalupníci, podruhové, obecní kovář, ponocný a pastucha museli vše to opatřit, a sousedům nezbyvalo jiné starosti, než aby jedli a pili co hrdlo stačí. Nebyla to ovšem žádná maličkost, když celé hranice pečené vepřoviny a pečených husí na stůl se postavily, a v putnách hojně toky říznych nápojů na smilování čekaly; ale komu čest tomu čest! Sousedé dali se s kuráží do toho, a pracující v potu tváří usnadňovali mísám i putnám až mnohdy i knoflíky praštěly. Byla to pro sousedy chvíle přeblažená, tak sice, že i upomínka na tu celoroční psotu jim dobrého rozmaru

přimnožila, a zrodila píseň, která mohutně zatřásala jizbou hromadní:

Já mám chaloupku,

Na vršku, bez došky

Otrhanou:

Až já se opiju,

Já si ji pošiju,

Hrahrahra, hrahrahra,

Hrachovinou — — —

Konečně přišel čas, že poddanství vzalo za své a robota praskla. Sedlák stal se tak řka pánem, a nebyl již více omezen na obecní hromadu a na posvícení, chtěl-li si své žití trochu osladit. Proto nešlo to hned v mnohých obcích sousedům jaksi na rozum, že by samostatný a majetný rolník mohl ještě děle bez zahanbení se od chudobných chalupníků, podruhů a obecních služebníků požadovat, by ho častovali a napájeli, a tudýť opuštěno od zvyku tak nečestného. Avšak v některých jiných obcích nechťeli sousedé výhost dáti tomuto nechvalnému zvyku. Tak dělo se i v obci * * * ské, a do této chvíle bylo by při tom zůstalo, kdyby nebyl dotčené obci od toho pomohl — pečený houser.

Tato událost sběhla se jak následuje:

Paalo se . . . padesát a několik. Bylo to v neděli a sice odpoledne, a měla se odbývati výroční tučná hromada. Chalupníci, podruhové, ponocný, pastucha odvedly každý takovou pečení a tolik piva neb pálenky, co mu ty starosousedské artykule ukládaly.

Jistá podruhyně, bídná to žebráčka donesla — místo předepsané husy pečeného housera, aby pečeně vyhlížela větší, proto že neměla čím by mohla husičku pro pány sousedy vykrmít.

Když podruhyně a ostatní ponížení darcové se vzdálili, začali

sousedé hodovat; vždyt měli pečeného masa jako dříví a piva a kořaly také hojnosti. Když bylo po tučné hromadě, rozhřeskla se v obci pověst, že ta známá podruhně dala pečeného housera svým umouněným dětem důkladně obližat, „však že prý ho sedláci přec sež...“

Sedláci znali předobře umouněnou rodinu podruhně, a proto bylo jim při této zprávě, jako by ten pečený a již zažitý houser v žaludku obživnul, a na svědectví té pověstné oblizky tračtatí začal. A to účinkovalo! Co jeden muž usnesli se veškeri sousedé na tom, že budoucně již nebudou od obecních služebníků a od bidných podruhů a chalupníků požadovati, aby jim, totiž majetníkům rozsáhlých a výnosných hospodářství strojili k obecní hromadě tučnou tračtí; však že prý přede skoro pravda, že „se cos takového již více nesluší.“

Tak tedy zvrátil pečený houser v obci * * ské tento zastaralý a nečestný zvyk, jehož v několika jiných obcích moravských celý slavný výbor i se starostou dosud odstraniti nedovedl. Pročež sláva pečenému houseru, který v obci více prospěl, než celé dosavadní představenstvo některým obcím na Moravě. —

Poznamenání. V jiné obci

pijávalo se a jidávalo se 6 sv. Jiří na obecní útraty po několik dní. V jednom roce zachtělo se konšcům na konec ještě kyselého. Starostová přichystala lahůdku podle práni představených. Když pak přišli kamarádi z mokré čtvrti na dno, nalezi tam knoflík. Starostová pokrájela totiž staré koženice mužovy a připravila na způsob drátěk. Knoflíkem se klam prozradil a obce starší od té doby nechali chlastu z obecné pokladnice a na místo nečestných a mrzkých útrat popřední péčí jejich jest škola, knihovna, chrám a pořádek v obci.

Všebec viděti na venkově od několika rokův veliký pokrok a v účtování slušnou šetrnost. Statečný starosta nepovolil vydání na podobné občanův nedůstojné zlozvyky. Tak k. př. v N — cíli museli sousedé chůce si pochutnatí podle starého zvyku učiniti rozvrh a vybíralo se pak: „ta máčko.“ Místo hejření navykli se nyní zástupcové našich obcí každoročně ve výroční den volby předčítati a rozbíratí obecní zákon, aby znali své povinnosti a práva. Takových pak obcí na Moravě není, kde by se každoročně neskládaly zákonnitým způsobem účty a nečinil se náležitý rozvrh jak tomu chce obecní řád.

Drobnůstky.

Ožralci, když neměl čím zaplatiti, brala palírnice v zimě čepici. Prosil ji tedy: „Panímámo! neberte mi čepici, neboť by to pro mne velká hanba byla, kdybych s holou hlavou domů šel, každý by hned poznal, že jste mi čepici zastavila; zujte mi raději boty.“

Trp, však se občerstvíš, přimlouval jistý nenapravitelný močhuba své zadržici, na kterou sobě za čtvrtku škorbtavě jednu ránu pádnou holi naměřiti dal. Obdržev tu umlu-

venou ránu zvolal: „E saně malovaný! přiložte prosím ještě jednu, abych sobě aspoň na půl žejdlíčka vydělal.“

* * *

Jistá žena prosila na smrtelné posteli svého manžela o povolení, aby mohla svou poslední vůli zaříditi. — „To nepotřebuješ milá ženuško,“ pravil muž; „Tys po celý tvůj život měla vždycky svou vůli a chtěla bys ji i po smrti mít?“ Z toho nebude nic.

Jak se ty časy mění!

Louský Moravan vykládal o křesťanském hrdinovi Janu Soběškém, jak on s 30.000 chrabých Poláků dne 12. září porazil a zaplašil statisíce fanatických Turků, kteří o dobytí opevněné Vidně usilovali, a po jejím dobytí císařství německé ztroskotati a poturčiti obmyšleli. Tehdy bylo císařství německé tak zmalátnělé, že nebylo s to poskytnouti vydatnou pomoc Vidni sklícené, aniž by bylo v stavu bývalo proti přesile turecké armády se uhájití. Bez vítězné pomoci Jana Soběského byla by padla Viděň, a po pádu této silné hráze bylyby se valily vzteklé roty turecké do západních zemí německých, aniž by jim kdo byl mohl odolati.

Tak byla by říše německá upadla v porobu tureckou, posvátný kříž na chrámech křesťanských byl by ustoupiti musel palměmici mohamedánskému, a křesťané němečtí byli by se stali opovrženou rají ve své vlasti. Že se tak nestalo, bylo zásluhou Jana Soběského, který slavným vítězstvím u Vidně osudné záuěry Kara Mustafy úplně v nívec uvedl. Proto velebil tehdež celý křesťanský svĕ hrdinského krále Soběského, co obhajce křesťanstva, co vítĕze nad zhoubcem křesťanův. Třeba nám nyní ohlednouti se po Německu, jemuž především prospĕlo vítĕzství křesťanského hrdiny, kolik muedle nalezá se tam mužů, jež by Janu Soběškému byli srdečně za to povděční, že se stal obhajcem křesťanstva? Jistá to věc, že o všech se to říci nedá, poněvadž patrná část horlivých Němců více dbá o zachování německé národnosti, než o obhájení víry křesťanské. Avšak i takovito horlivci mají velikou příčinu, aby Soběškému vděčné zpomínali vítĕzství u Vidně dobyté, jímžto národnost německá před krutým osudem zachránĕna jest. Kdyby

nebyl Jan Soběský od Německ a osudné jarmo turecké odvrátil, skládalo by se nyní nepochybnĕ z tureckých ejalátů, sandšakátů a pašaliků, v nichž by rozliční pašové správu vedli, a lid křesťanský nelidekým spůsobem odíral a sužovali. Ve Frankfurtě byl by asi nějaký paša třibuční. Mimo to nebylo by v krajinách něm. tolik nádherných a zámožných residencí jako nyní. Takĕ nestávalo by v poturčenĕm Německu množství slavných něm. škol, které jak známo vychovaly ohromné již množství velikých učenců, nesmrtelných státníků, bystrých politiků, profesorů atd.

Taktĕž nemohl by Němec, i kdyby slyšel moudrosti všech sedmi svĕtoznámých mudrců, pokud by se zhola nepoturčil, státi se pašou, neb jakýmkoliv jiným úradníkem.

U vojáťe pak nehodl by se ani za desátníka, neb vlastně nesmĕl by ani sprostým vojákem tureckým se státi, jelikož Turci až do této doby, křesťanů k službĕ vojenské dokonce ani nepřipouštĕjí. Kdo by byl chtĕl pod jarmem tureckým své statky uchrániti, ten by se byl poturčit musel.

Poturčenec bývá však na křesťanstvu horší než skutečný Turek! A tolik zla, tolik neštĕstí odvrátil od Německa hrdinský Soběský!

Horlivĕcí němečtí budují jako o závod pomníky mužům o národnost německou zasloužilým. Avšak nemĕli by tak zhola zapomínati, že mnohý takový oslavenec nebyl by ani mohl státi se německým oslavencem, kdyby Jan Soběský nebyl Německo zachránil před krutou porobou a vládou tureckou. Proč pak ještĕ žádnĕmu Němci nepřišlo na mysl, že slavný Soběský pro zachránĕní říše německé také nějaký pomník zasluhuje? Soběský byl Slovan, jehož sláva i bez německých pomníků nikde nezanikne. —

Podivný čtverlístek jetelový.

Po památném roku osm a čtyřcátém vyrojily se německé nápisy na štítech i v takových ryze moravských obcích, kde toho nikdy druhdy nebyvalo. Především lze tu uvést štít s nápisem „handlung“, „Guthaus“, „bürgermeisteramt“. V novější době objevuje se tu jaksi zhusta ještě čtvrtá sorta německých štítů a sice s nápisem: „geprüfte hebamme.“

Co se dotýče těch německých nápisů u hospodských, kupců a starostů v obcích veskrz slovanských jest to věc více směšná než škodlivá, ba snad i poněkud — užitečná.

Nesrozumitelný německý nápis nad hospodou neb nad krámem v obci slovanské, poukazuje jakoby prstem na to, že tu hospodský neb kupčík slovanské spoluobčany povužuje za jakousi nerozumnou hol., která i tehdy jako pitomá do krámu a do hospody ponese užitek, ať se tu s ní jakkoliv nešetrně a potupně nakládá, tak jakoby slovanský občan neměl v sobě také čest a cit. Proto považuje uvědomělý občan nesrozumitelný nápis německý za spolehlivou výstrahu, a ukazuje takovým nešťrným výdělkářům raději záda, než by jim jako k milosti do krámu a do hospody chodil, a nosil užitek.

Fak-li v obci ryze slovanské má starosta na tabulce nápis německý, není to ovšem také žádné neštěstí. Německý nápis poučuje sousedy, že spolusoused, jehož oni svou důvěrou starostou učinili, ráčí se ještě držet drábské pranostky, německy že je panský, a že by jakožto starosta rád si v obci zahrál na nějakého hrozně velikého pána. Ale to jen třeba vědět a se tomu zasmát, a tuším ani ten nejpánovitější představený nebude mítí té smělosti, by v něčem svou libovolnou choutku obci vnucovat se opovážil. —

Jinak, a to smutněji, vypadá to v ryze slovanských obcích s nápisem: geprüfte hebamme byt i ne všech přec však v mnohých pádech. Vůbec nevyvěsí u nás babka štít s německým nápisem, neumí-li sama skutečně německy. Málo která babka naučila se té němčině doma v obci slovanské, a zajisté většina jich přiučila se teprv v cizině německému jazyku. Chodívá to v mnohém pádu asi takto. Hodné venkovské děvče pošle se do Vidně na skušenou, aby prý se trochu německy naučilo.

S pláčem propouští matka dcerušku do toho cizího světa, a klade jí co nejvíce na srdce, by se tam nikdy Boha nespouštěla, aby se co nejvíce chránila před zlými spolky a špatnými lidmi. Tak octne se venkovanka uprostřed hlohovského života, a uprostřed bezčetného lidstva, které semotam se proudí, a nazvíce jazykem jí nesrozumitelným hovoří. O jak se tu pokládá taková holka za šťastnou, najde-li rychle místo, kde pán neb paní pochází z Čech neb z Moravy. Tu může se aspoň ve své mateřské mluvě náležitě s domácími dorozumět, a k tomu doznává co krajanka obyčejně i větší vidnosti. Přijde pak pátek, přijde neděle. Tu však obyčejně přijde na jevo, jak málo v domě se dbá na svěcení neděle, na kostel, na pánst a vůbec na křesťanský pořádek, a děvče nezkušené musí snad i slyšeti poučení, že prý to jsou sprosté brauchy, jenž do velkého města se nehodí, kde prý jen o to každý dbá, by se mu co možná dobře dařilo, a bylo hodně nač se unterholtovat. Holka pamětlivá napomenutí matčina obrátí se o radu k nějaké známé, která se již ve Vidni důstatečně obeznámila. Tu však se dozví, že takové místo, kde by se v každém ohledu dlabo na křesťanský pořádek, ve Vidni tak snadno k nalezení není, a že opu-

sti-li své dosavadní místo, sotva brzo nějaké jiné nalezne. Nezbyvá prý jí nic jiného, než aby buď zůstala na místě, až jest-li se snad něco lepšího nevykytne, aneb aby raději domů se vrátila. Ano domů by šla holka snad velmi ráda, ale bojí se, že by se jí lidé vysmáli, kdyžby ve Vídni ani rok nevytrvala, a proto chce raději vyčkat, nenaskytneli se jí nějaké příhodnější místo. Zůstane tedy, prý prozatem, na místě, a zvyká, a časem i zvykne nekřesťanskému pořádku, a náboženské lhostejnosti. Za to ale naučí se poznamenáha znáti rozličné nedělní unterholdunky a auskonky, a čím více se oblíbí, tím méně dbá pak na to, co jí loučící se matka na srdce byla kladla, aby totiž nikdy se nespouštěla Pánaboha, a zlých spolků a lidí aby co nejpečlivěji se chránila.

Dostaneli se venkovské děvče z krajin slovanských hned k lidem, jenž ani slova českého promluvíti neznají, pak musí se ona jako o překot učití německy. První ovoce tohoto učení bývá průpověď „kyz-lyont,“ jižto holka na všechny nerosrozumitelné řeči jak paní tak pána odpovídá. Paní dává si ruku skutečně libat, a mnohdy pantáta za zády panímáminými holce ukazuje, že by mu bylo políbení milejší, než kopa těch kyzhontů. A byt i takového pokušení v čestných případech nestávalo, předs seznámi se venkovská dcerka, jenž přišla do Vídne na skušenou, v přemnohých místech s tou nejvlastnější nedbalostí náboženskou. Svědomitá venkovanka zhrozí se toho, a utíká se o dobrou radu k nějaké již zkušené známé. Avšak nechceli z marnivé básně, že by se jí lidé smáli, bez odkladu k rodičům se vrátiti, pak musí zůstat na místě, a zvykat způsobům nekřesťanským, až i snad dokonce z mysle vypustí napomenutí matčino. —

Stane-li se, že venkovanka, jenž přišla do Vídne na zkušnou ne-naje hned žádného místa, pak běda

ji, nechce-li se hned vrátiti do své otciny s nerozumné básně před posměchem lidským. Neovědomité dohazovačky vylákají neskušené venkovance brzy i ten poslední šestáček a ubohá stojí pak bez všelikých prostředků v cizině, kde svědnictvo odevšad ůháh a nebezpečí nastražuje.

Není-liž to smutné a bolestné, když naše české a moravské dcerky jdouce do Vídne na zkušnou, ani z polovice snad takových míst nenacházejí, aby se tam náležitě četřilo spůsobu a řadu křesťanského? Není-liž to politování hodno, že tak valná část dcerek našich co rok zabloudí ve Vídni do domů, v kterých se mnoho nedbá na věci náboženské; ba mnohdy svědomitému plnění náboženských povinností i zúmyslně se překází? Při takovém množství, co jich ve Vídni u p. zvyká nešetřiti třetilo Božího přikázání, jenž svěcení dne svátečního prikazuje, stane se ovšem snadno, že nejedna z nich, když u prostřed bezčetných zlých příkladů, lákadla a pokušení o Boha dbáti přestala, za nedlouho ani na tu počestnou šestku více nedbá, až konečně se octne tam, kde lehkovážné matky zanechávají ubohé sirotky, tak zvané nalence.

A tu jsme tuším u pramene, z něhož původ svůj vzala značná část tabulek s nápisem: „geprüfte hebanne,“ ježto za posledních dob jaksi zhusta v obcích slovanských se objevují. Někdy nezví se ani na venkově co ta neb ona ve Vídni dokázala, a když taková osoba přijde zase do otciny „na lont“ jest to na ni podivání, jak se s paraplíčkem atd. parádí jak se všude němčinou roztaňuje, a frajle říkati si dává. Brrr! Pakli ale taková věc přijde do hlasu, tak že by již nebylo radno a možno hráti si doma na počestnou frajli, tu nejedna tak zle zkušená osoba, použije nabytých známostí němčiny k študování — babičatví. Když je po zkoušce, do slovanské otciny vrátí se již hotová

babka a v obci slovanské vyskytne se pak nový německý štít, s nápisem: Geprüfte hebamme. Nuže má ten německý nápis snad zahaliti skvrnu nezachovalosti, aneb chce se tak ta novopěčená babka vychloubat, jakých zkušeností ve Vídni nabyla? Naopak, štít takový jest tak říka ustavičným svědkem, že ta geprüfte hebamme na zkušené ve Vídni v porušení upadla.

Jelikož ta videnská „zkušená“ pro naše hodné dcery zhlusta nešťastně, na ujmu nábožnosti a mravopoctivosti dopadla, nebudo na škodu obrátiti zřetel rodičů slovanských k tomu, aby své dcery lehkověrně v nebezpečnosti takové nevydávali.

Dosaváde posílali mnozi rodičové své dcery na zkušenou, což jest důkazem, jak velice se cítí toho potřebo, aby našim dcerkám slovanským nějakého vyššího vzdělání se dostalo. To však nedá se uskutečniti dosavadními cestou, t. j. posíláním na zkušenou, které jak mnohonásobně žalostně zkušenosti dosvědčují, velmi často se svrhla na „zkaženou.“ Aby dcery slovanské nabyly v skutku potřebného vyššího vzdělání, necht je poslati pečliví rodičové do vyšší dívčí školy. Vyšší dívčí škola nalezá se v Přerově, v Tovačově, v Telči, a v několika jiných pokroku milovných městech naší vlasti moravské, a bohdá buďte počet vyšších dívčích škol u nás čím dále tím větší. Kdo jen poněkud může, necht svěřiti svou dcerku vyšší dívčí škole, a zajisté výloh litovati nebude. V takové škole získá slovanská dcera mnohých vzácných a potřebných vědomostí, a co zvláště mnoho platí, nabude též mravní a duševní ušlechtilosti.

Holce takto vzdělané, byt i snad její věno o nějakou tu stovku menší bylo, dá přec rozumný a poctivý člověk přednost před každou jinou, která z videnské zkušené jako podezřelá, hrdopyšná filena se vrátila, byt ani štít, s nápisem: geprüfte hebamme sebou nepřivezla.

Kdo by však buď pro velkou vzdálenost, neb vlastně pro potřebnou výlohu nemohl dcerku svou poslati do vyšší dívčí školy, necht tedy místo té nebezpečně zkušené ji raději dá zapsat do zlaté knihy dívek českých, aby tak dcera pomoci dobrých a vzdělávacích spisů, bez mravního nebezpečnosti více a lepšího vzdělání si osvojila, než se to kdy stalo a státi mohlo na zkušené ve Vídni. Lí věci tak důležité opatrnosti nikdy nezbývá. Nemusi se ovšem jednokaždá na zkušené zotuditi, ale kdo za to ručí, že právě ta neb ona uprostřed všelikých pokusů se uhláží? V nejjedné obci nemá Videnka, t. j. dcera, jenž delší čas ve Vídni pobyla, ani sebe menší vážnosti. To není tuším jen slepá náhoda, a mělo by rodičům sloužit za výstrahu.

Poznamenaní pořadatelovo. K dobromyslnému pojednání tomuto zdá se nám býti třeba, přidati několik slov na objasněnou, jak my na dotčené věci patříme. Co se štítiv vůbec týká, ponecháváme každému životníkovi za jeho právo vyvésti ho v té neb oné řeči; avšak nám nikdo neupre, že německé štíty ve slovanské obci hodijou se jako pěst na oko a vypádají jako zastaralá, opozdílá moda. Není-li nesmyslem a není-li urážkou obyvatelstva v osudě německé vyvésti štít slovanský, tož jest rozumno a slušno v obci slovanské živnost ohlašovati nápisem německým. Že by však starosta ve městě aneb ve vsi obývané z většího dílu lidem našim dovedl se honositi názvem Bürgermeister, máme za nemožné a bylaby to odměna zasloužená, proč si voličové volili takový výbor, který zvolil takového starostu. Ve starostovi obráží se povždy smýšlení výboru, dospělost či nedospělost, rozvaha či lhostejnost voličův.

Po našem přesvědčení však nebezpečnější a škodlivější nežli štít jest úřadování v cizé řeči, na němžto se byli zde onde výborové usnesli

a sice z většího dílu z nevhodné shovívavosti k obecnímu písařovi aneb k městským úředníkům. Také v nerozumu touto vyhledávala některá města jakousi přednost před venkovem.

Co se bab týká, víme že opatrné obce samy se starávají za včas, aby některá zachovala osoba a poctivá žena se v umění babického vycvičila, aby pak nemusily za vděk bráti osobou neznámou a neb dokonce takovou, jakou na četverlístku nám k uveřejnění v Moravanu podaném spatřujeme.

Jest li že fideinství sněsné jest na obvyčejné ženské, palá dvojnásob do očí na babce, jižto nejvíce sluší usedlost a skromnost i proto, poněvadž jí při každém křtu sv. bývá účastniti se velevážných obřadů církevních.

Tomu však co o jetelovém četverlístku stojí o příležitosti k mravní a náboženské nákazě ve Vidni, nemožná nám odpirati; neboť pravdou jest: „velká města, velké hříchy.

() Vidni pak platí přísloví toto u svrchované míře; poněvadž tam o duchovní potřeby lidu našeho náležitě postaráno není a sice nikoliv bez viny téhož lidu. Kdyby rodičové, starostové, učitelové a duchovní zprávové odcházejícím krajanům a krajankám do Vidné na srdce kladli, jak důležité jest ve velkém tom městě navštěvovati v mateřském jazyku služby Boží, větší nával byl by k otcům Ligurianům a pak množil by se počet českých kostelův ve Vidni.

Takto však mnohá služka odvykne si dříve Boha, nežli o českém kostele zvěděla a lhyne pak na těle a na duši. Tak jest na jisto postaveno, že mnozí úmyslně a z návyku, poněvadž toho příklad mají na druhých, vymyšlenými lžemi proti cíli řádu Liguriantův rozličné předaučky roztrušují, aby lid náš od jediných těchto českých kazatelův a zpovědníkův, pak od Boha a od národnosti odvrátili.

Podobenství k závěrku roku.

Jest velké, daleké údolí, a tinto údolím jdou dvě cesty — v pravo jedna, druhá v levo. Cesta v levo jest široká a rovná; úzká pak a kamením a trním posetá v pravo vedoucí. — Po cestě široké jde mnoho lidí, ano bez počtu. Než malý jest zástup putujících po cestě úzké, a i tento malý zástup zmenšuje se napoprád, neboť po času k času přecházejí někteří, an se jim cesta příliš obtížnou býti zdá, tam na silnici širokou, a jen málo kteří sem na cestu úzkou. — Mezi pocestnými na cestě v levo, jsou mnozí rozpustilí veselí; výskají a skotačí; vysmívají a posmívají se druhým na obtížné cestě. „Ti blázni!“ pravějí, „že se jim chce po oné pracné cestě jíti, ježto zde jest dobře a příjemné!“ — Jiní na cestě široké jsou více vážní a nesou na svých ramenou těžké břemeno, a

ačkoli již dosti naloženo mají, sáhají předce ještě poprád po novém břemenu chtějí všechno míti a domnívají se poprád příliš málo obtíženu býti. — Opět jiní dělají sobě kratochvil ustavičným měněním svého obleku; jako děti usmívají se na každé nové šaty, a jako páv svůj ocas, rozprostírá marnost jejich: ozdoby a barev rozmanitost. — Poutníci ale v pravo na cestě jsou tísi a mírní; trpělivě kráčeji ku předu po trnitě stezce, a také-li sem tam brknou, honem vstávají a pevně postupují. Také jsou mnohonásobně obtíženi, než ale všechna břemena, jiniž jsou skličeni, nesou na sobě za znamení kříž písmeny J. N. R. J. — Nestěžují si, a nenařikají si, na drsnatou cestu; vesele patří jejich oko k nebi a odlesk čistě radosti skví se na tváři jejich.

Na konci téhož údolí stojí úzká,

těsná, tmavá brána, která do jiné, pocestným ještě neznámé země vede. U této brány setkávají se na blízko obě cesty. V bráně stojí přísný strážný. Jak mile pocestní té široké cesty bránu spatřují, blednou; strach a hrůza rozráží jejich kosti, poněvadž brána tak černá a tak nedomácky proti nim se rozvírá, a na hoře nápis stojí: „Kdo jednou vkročí, nevrátí se nikdy více!“ — Kdož prvé výskali začínají bědovati; chtějí se vrátiti, spěť chvátati; ale již nemohou. Strážný u černé brány uchvacuje je ramenem silným, a strká je do temného vchodu. K příchodím s uzly dí vážně: „Složte uzly své a odhodte břemena svá; samotní a prázní a nazí, jako jste z oné strany do tohoto údolí vkročili, musíte ho též opustiti; neboť v zemi, do které nyní putujete, platí poklady vaše méně, než zpuchlina a prach; jsouť zboží nepropustitelné.“ A oni musí všechno složit a zanechat, čím se tak těžko nanesli a bolestným pohledem se vši slávou svou se loučí. — Na ty pak, jižto ve šperkách a nádherných barvách a v krásě radost srdce svého nacházeli, dechne strážný ledovým dechem, a všechna krásá zbledne, a všechna lbečnost zmizí. — Poutníci úzké cesty pozdravují radostně tmavou bránu, co své poslední zastavení pouti své trudné; s nimi zachází strážný přívětivě; kyne jim, a aby přišli a oni blíže se radí, a břemena písmeny J. N. R. J. znamenaná odkládají plesajíce. Díky vzdávajíce stráží si pot z čela a strásají prach s nobou a kráčí s veselou tvář branou tmavou. — Za branou rozcházejí se ty dvě cesty opět, a všichni, kteříž po cestě v levo ke bráně přišli, musí také na oné straně v levo jíti, ti pak jižto po úzké stezce ke bráně přišli, smí na oné straně také na cestu na pravo vedoucí nastoupiti. — Ale jaký to rozdíl nyní v těchto dvou cestách! Cesta prvé tvrdá — cesta v pravo —

jest nyní cestou radosti a vede do ráje nevyslovitelných rozkoší. Cestou pak hrůzy stala se cesta vlevo, a kteříž po ní šli až k černé bráně, ty vede nyní do temnosti zevnitřních, kde pláč askřípení zubů jest.

Ejhle, rozmilí čtenářové! podobenství dobrého a zlého života. — Údolí jest naše země; poutníci jsme my lidé. Cesta v levo, po které tak innozí jdou, znamená cestu k líčichu, jakož cesta v pravo — cestu ctnosti. Břemena, kterými se mnozí na levé cestě obtěžují, jsou zbytečné statky maumonovy; jini hledají své radosti v marné nádeře a krásě šperků a šatů. — Také putující po cestě úzké jsou na mnoze obtíženi, břemena ale jejich mají na sobě nápis kříže Ježíšova, to jest, oni nesou všechny obtížnosti ve jménu a dle vůle božského mistra, kříž nesoucího. — Tmavá úzká brána jest hrob; všichni musí zde skrze ní jíti — do věčnosti; než ale zlí chvějí se před ní, dobří pak radují se. Strážný jest smrt; ona poutníkům všechno odjímá. — Zlým jejich poklady, dobrým jejich kříže, — a za hrobem vde cesta v levo do věčného zahynutí; do radosti pak nebeských vede cesta v pravo. — Po které z těchto dvou cest jsme tento minulý rok kráčeli? — po které chceme a budeme v roce nastávajícím kráčeti? po které kráčející octneme se někdy u tmavé brány hrobové, a po které po smrti cestu svou konati budeme? Na rozchodu těchto dvou roků pozastavmo se v myslí u této myšlénky pátravě a zkoumavě. Uvedme si na mysl, žc tou cestou, kterou zde na světě tomto jdeme, toutéž cestou žc i na světě onom půjdeme. Kdo zde pořad — až do smrti — v levo jde, bude také někdy museti v levo jíti; kdo ale na úzkou cestu, na cestu avatých zde nastupuje a věrně po ní dále kráčí, bude také po smrti cestou blahoslavených putovati — do života věčného.

Výroční trhově na Moravě.

Dle nejvyšších nařízení neodbývají se trhově nikdy v neděli a ve svátek, někdy v den předcházející nebo následující.

Archlebov (okr. Zdanský) 1. v out. před sv. Fab. a Šeb. Den před tím trh na dob., 2. v out. před sv. Fil. a Jak., 3. v out. před sv. Kochem, den před tím trh na dobytek, 4. v out. před sv. Šimonem a Judou.

Ausev (Ausee, okr. Moheln.) 1. na Fil. a Jak., 2. na Jiljího, 3. na Tomáše Ap. Týdlní trh každou středu.

Banov (okr. Uh. Brod.) 1. v out. po středo-
postí, 2. v out. po sv. Petru a Pavlu, 3. v out. po pozdržení sv. kříže, 4. v out. po sv. Lucii. Trh na dob. před každým ročním trhem.

Bateľov (okr. Jihl.), 1. v pondělí po Janu křt., 2. pond. po nanebevz. p. Marie, 3. na sv. Barborn.

Bouzov (okr. Litovel.) 1. v pondělí před Fab. a Šeb., 2. třetí pond. po Velikonoci, 3. v pon. před Maří Magd., 4. v p. před sv. Šim. a Judou. Trh na len a na přízi každou středu.

Beroun (Bärn okr. Dvorecký), 1. na obr. sv. Pavla, 2. v pond. po 4. neděli Velk., 3. v pon. po sv. Anně, 4. v pond. po sv. Leopoldu. Trhy na přízi ten den před výr. trhy.

Bergštat (horní město, okr. Rymař.) 1. na popelec, 2. v pond. po křížové ned., 3. v pond. po sv. Maří Magd., 4. v ned. po obětování p. Marie. Koňský a dob. trh každý jarmak. Trh týdlní a na přízi každou středu.

Bilovice (okres Brno.) 1. v pond. po 3. ned. postní, 2. v pond. po sv. Janu stěti. Trhy dobytčí v ty samé dny.

Biskupovice (okr. Hrotovický), 1. na sv. Matěje v únoru, 2. na sv. Petra a Pavla, 3. v out. po sv. Bartol., 4. v out. po sv. Havlu.

Bíteš velká (Gross-Bitesch.) 1. v outery po po Hroni., 2. v out. před Velk., 3. v out. po nanebevzetí p. Marie, 4. v out. po sv. Fr. Š., 5. ve čtvrtek před Vánoce. Týdlní trh každý čtvrtek. Dobytčí trh před každým výročním trhem.

Bitov (Wittau) 1. první out. po sv. Janu Nep., 2. první out. po nejsv. jmenu P. Marie.

Bitýška Osava (okr. V. Meziříčský), jarmak dne 26. července.

Bitýška Veverská (okr. Tišnovský), 1. v pondělí po sv. Apolloni, 2. v pon. po sv. Fil. a Jak., 3. v pond. po sv. Janu Nepomuckém, 4. v pond. po sv. Bartol. 5. v pond. po sv. Šim. a Judě. Dobytčí trh po každé dopoledne.

Bliškovice (Lispitz, okr. Budějov.), 1. v pon. po Bož. vstup., 2. v 2. pon. po sv. Michalu, 3. na sv. Lucii, 4. na den sv. Vavř. Týh. trh každý čtvrtek.

Blansko, 1. v pon. po sv. Janu křt., 2. v pond. před sv. Mart. Trhy na vlnu: 1. v

pond. na nebevstoupení, 2. v pond. po svatém Matouš.

Blučina (Laučie, okres Židlochov.), 1. v out. svatoduš., 2. ve čtvrtku po Václavě, 3. v out. po sv. Mikuláš.

Bobrová Dolní (Bobrau, okres Novoměst.), 1. v out. před sv. Jiřím, 2. v out. před sv. Bartol., 3. v out. před všemi Sv., 4. v out. před sv. Tomášem. Dob. trh v pondělí před každým výr. trhem.

Bobrová Horní (okr. Novoměst.), 1. v out. po 3. král., 2. v pond. po sv. Vítěš, 3. v pond. po sv. Mart. Dob. trhy: 1. v pon. po 3. král., pak na ostatní roční trhy.

Bojkovice (okr. Uh. Brod.) 1. v pondělí před masopust. ned., 2. v pond. po Bož. Těle, 3. ve čtv. po sv. Vavř., 4. v pond. po sv. Diviši. Před každým jarmakem trh na dobytek a na obilí. Velké týhod. trhy: 1. ve čtv. před Vánoce, 2. ve čtv. před Velkon. Koňský trh každý čtvr., v postě; týh. trh každé pondělí.

Bošovice (okres Zdanský), 1. v pondělí před Božím vstup., 2. první pondělí po sv. Martině.

Boskovice (okres Zdanský), 1. v pondělí před Božím vstupem, 2. první pon. po sv. Martině.

Boskovice, 1. v pond. po ned. devíti., 2. v pond. po sv. Vítu, 3. v pond. před sv. Václavem, 4. v pond. po sv. Kateř. Velké týh. trhy ve čtv. před Velkon., Svatoč. svátky a Vánoce. Koňští trhově ve čtv. před každým jarmakem. Týhodní trh každý čtvr.

Brno (Brünn), 1. v třetím pond. v únoru, 2. v 2. pond. v květnu, 3. v 1. pondělí v září, 4. 1. pondělí v prosinci. Každý trvá dvanáct dní, svátky a neděle nevymírají. Obchodníkům jsou čtyři dni před začátkem každého trhu k vykládání a prodají vši in grosso povoleny. Hlavní trh na vlnu: 1. out. v červenci, který trvá osm dní. Trh na vlnu: 1. v sob. před sv. Trojici, 2. ten den před počátkem P. Marie. Koňští trhově: v pond. po každém trhu. Trhy na dob. tří dni před každým ročním trhem před městem, totiž: ve čtvrtek, pátek a sob. v týdnech, jenž roční trh předcházejí. Týd. trh každou středu a pátek.

Brno staré (Altbriunn) 1. první pond. v dubnu, 2. první pond. v červenci, 3. 2. pondělí v říjnu. Každý trvá 6 dní.

Brod Uherský (Ungarisch-Brod), 1. v out. před 3. králi, 2. ve čtvrtek po smrtě neděli; 3. v out. po 6. neděli velkon., 4. v out. po proměně Christa Pána, 5. v out. po sv. Šim. a Judě. Dob. trh před každým ročním trhem. Týdlní trh každý čtvrtek

- Brodek** (Prádlitz, okr. Prostěj.), 1. v out. před brom., 2. v out. před nar. P. Marie, 3. v uterý po sv. Alžbětě.
- Brtálce** (Pirnitz, okr. Jihl.), 1. ten den po novém roce, 2. ten den po sv. Františce, 3. na sv. Fil. a Jak., 4. ten den před navstív. P. Marie, 5. ten den po Anjelu Strážci, 6. ten den před všemi Sv. Přední trh den před každým jarm.
- Bramov** (okr. Klob.), 1. 14 ledna, 2. 7. května, 3. 1. července, 4. 30. srpna, 5. 21. října, 6. 16. pros. Kdyby ječeň nebo drubý z těchto trhů padl na neděli nebo svátek, odbyván bude výroční trh následující všední den. Dob. trhy odbyvají se v ty samé dni, jako trhy výroční. Týh. trh každý out.
- Branseif** (Brannseifen), 1. v out. Velkou., 2. ve středu před naneb. P. M., 3. v pon. po sv. August., 4. v pond. po početi P. Marie. Tržové koňští. 1. v out. Velkou., 2. v pond. po sv. August. Dobyť trž v pond. po sv. Augustinu. Týh. trh každou středu a sobotu.
- Brausperk** (Braunberg) 1. v pátek před květ. ned., 2. v uterý před nanebevstúpením P. Marie, 3. v uterý po sv. Kateřině.
- Břetlava** (Lundenburg), 1. na sv. Jiří, 2. v uterý po nar. P. M. Trh na vlnu: 1. dne 6. června, 2. 23. září.
- Březová** (Brüsaan, okr. Svitav.), 1. v pon. před obrácením sv. Pavla, 2. v pondělí po nalezení sv. kříže, 3. v pondělí po pozdvížení sv. kříže, 4. v pondělí před Lucii, 5. v pondělí po sv. Markytě. Velcí tržové: 2. před květnou ned., 2. v sob. před nar. Páně. Tržové na vlnu a na koně v uterý před každým výročním trhem.
- Bučovice**, 1. v pond. po ned. masopustní, 2. v pond. před Sv. Duchem, 3. v pond. před Bartol., 4. v pond. po sv. Šimoně a Judě. Koňský a dobytčí trh ten den po ročním trhu. Trh každý čtvrtěk.
- Budějovice** Moravské (Mährisch-Budwitz), 1. v out. po 3 králích, 2. v out. před Božím vstoupením, 3. v out. po sv. Jilji, 4. v out. po sv. Havla. Dob. trh na den před každým výročním trhem. Týh. trh každý čtvrtěk, potom dva velcí tržové ve čtvrt. před Vánoci a na zelený čtvrtěk.
- Budšov** (Bantsch), 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. v pon. po nar. P. Marie, 3. na sv. Ondřeje. Velké trhy: 1. v sobotu před květnou nedělí, 2. na sv. Tomáše Ap. Tržové na len a přízi každou sob. Trh na vlnu z jara a na podzim po ostříhání ovčí po druhé sob. Trh na koně a na jiný dobytek v sobotu před květnou nedělí. Týdní trh každou sobotu.
- Budšov** (Budischau, okr. Třebíčský), na sv. Ondř. Velké týdň trhy: na den sv. Tom. ap. a v pon. v pašiovém týdni.
- Buchovice** (okr. Hrad.), 1. v out. po obr. sv. Pavla; 2. v out. po sv. Cyr. a Meth., 3. v out. po Bož. Těle, 4. v out. před sv. Šim. a Judou. Dobyčí trh každý pon. před ročním trhem.
- Bystřice** (v Novom. Jihl.), 1. v pond. po sv. Jiří, 2. v pond. po sv. Jakub., 3. v pondělí po sv. Ludmle, 4. ve středu po sv. Havlu, 5. v pondělí po sv. Dorotě. Velké týhodní trhy: 1. v out. před Velkonocí, 2. v out. před všemi Svät. Trh na len a přízi v pondělí po sv. Havle. Trh na koně a na jiný dobytek ten den před každým jarm. Týhodní trh každý out a pátek.
- Bystřice** (pod Host.), 1. první čtvrtěk v postě, 2. na sv. Filipa a Jak., 3. v out. před sv. Jiljím, 4. na sv. Václava. Koňští a dobytčí tržové: 1. v sob. před prvním jarmarkem, 2., 3. a 4. ten den před jarm. Týh. trh každý out.
- Bystřice Hrubá** u Olomouce. (Gross-Wisterwitz). 1. na sv. Matěje, 2. v pond. po sv. Filip. a Jak. 3. na sv. Bartol., 4. na sv. Ondřeje.
- Bzenec** (Bisenz), 1. v pond. po okt. sv. 3. králů, 2. v třetí pond. v postě, 3. v pond. po Janu Křtit., 4. v pond. po sv. Václavě, 2. v sob. před dobytčí tržové. Týdní trh každý pond. a čtvrtěk.
- Chropín** (okr. Kroměf.), 1. v pondělí po druhé neděli Velkon., 2. na Jiljího, 3. na sv. Havla.
- Časlavice** (okr. Třebíč, kraj Jihl.), výr. a dob. trh; 1. v out. po zvěstování P. Marie, 2. v out. po sv. jm. P. Marie.
- Černá Hora**, 1. na sv. Josefa, 2. v out. před Fab. a Šeb., 3. na sv. Vavřince, 4. v uterý před sv. Havlem. Týh. trh každou středu.
- Červená Voda** (Rothwasser), 1. v pond. před Fabianem a Šebastianem, 2. v pond. po Fil. a Jak., 3. v pon. před rozezláním ap., 4. v pond. před posvěc. chránů. Dobyčí trhy: 1. ve čtv. po středopostě, 2. ve středu před zeleným čtvrtkem, 3. ve ve čtvrtěk po posvěcení chránů. Týh. trh každou středu.
- Čejkovice** (okres Hodonin), 1. v pon. po sv. Marku, 2. v pond. po sv. Kunigundě. Trh na vlnu: 1. dne 16. máje, 2. v pon. po sv. Václ.
- Daleč**, 1. ve čtvrtěk po druhé neděli postní, 2. v uterý po Vavřinci, 3. v out. po sv. Františku Serafinu, 4. v out. po sv. Mikuláši, 5. v uterý před vstoup. Páně. Přední trhy: ten den před každým jarm. Dobyčí trhy: 1. třetí středu v postě, 2. druhý pondělí po sv. Vavř., 3. druhý pond. po sv. Františku Ser., 4. na druhý pond. po sv. Mikuláši, pak první středu v každém měsíci. Týh. trh každou sobotu.
- Dalešice** (okres Hrotov.), 1. na památku sv. Pavla, 2. na sv. Leopolda. Týh. trh každou středu.
- Dambořice** (okres Žďanský), 1. v pond. po Božím vstoup., 2. v pond. po sv. Mrt. Týhodní a dobytčí trhy ve středu ode střeby popeleční až do velkon.

Doubravice (okres Blaničský), 1. v pond. po sv. Fabiannu a Sebastianu, 2. v out. svatoušani, 3. v pondělí po sv. Bartol., 4. na Šim. a Judu. Koňské a dobytčí trhy v sobotu před každým výročním trhem.

Doubravnik (okres Tišnov.), 1. na den sv. Fab. a Šeb., 2. na sv. Jana křtít., 3. v pondělí po povýšení sr. kříže, 4. na sv. Ondřeje. Koňští trževé: 1. v pond. po smrtné neděli, 2. v pondělí po vstoupení Páně, 3. v pondělí po Anj. Strážci. Tých. trh každou středu.

Deblín (okres Tišnovský), 1. na den unváivění P. Marie, 2. v pond. po proměnění Pána Christa, 3. na sv. Havla, 4. na den Mládatek.

Dědice (okr. Viškovský). Trh každý pondělí.

Blonhá Loučka (Unter-Langendorf, okr. Uničov.), 1. v stř. před Velkou., 2. v pon. po sv. Bartol., 3. v pond. před sv. Mik., 4. v pond. po sv. Trojici.

Dobroměřice (okr. Kojetický), 1. na svat. Jiří, 2. v pond. před Porciuk., 3. na sv. Ondřeje. Tých. trh každý čtvrtek.

Domašát (Damašát), 1. první pondělí v postě, 2. dne 28. října. Trh na vlnu 16. máje. Trh každou sob.

Drahotoňe (okr. Hran.), 1. na sv. Val., 2. dne 25. dubna, 3. v outery po sv. Vavřinci, 4. dne 21. prosince. Týhodní trh každý out.

Drahobolec (Dürnböhl), 1. v pon. po třech králích, 2. v pondělí po kýchavné ned., 2. v pond. po třetí ued. velkou., 4. v pond. po sv. Bartol., 5. v pondělí před Brigit. Trh konský v sob. před prvním jarm. Tých. trh každou středu. Trževé na dobyt.: ve středu po 3. králích, 2. ve středu po třetí ned. postní, 3. v out. po 3. ned. velkou., 4. v out. po sv. Bartolom., 5. v out. po sv. Brigitě.

Dřevohostice (okres Uh. Brod.), 1. druhý out. po hromu, 2. v out. po sv. Filipu a Jak., 3. v out. před nar. P. M., 4. druhý out. po všech Svatých. Trh na vlnu: 1. v pond. po sv. Jiří, 2. v pon. po sv. Václ. Koňský a dobytčí trh: v pond. před každ. trhem výročním. Týhodní trh ve čtvrtek.

Dab (v okr. Olomouck.), 1. v pond. před obrácením sv. Pavla, 2. v pond. před sv. Jos., 3. v pond. před sv. Jan. Křtít., 4. v pond. před sv. Mart.

Danajovice Horní (Ober-Danowitz, okres Znoj.), 1. na sv. Marka Ev., 2. na pov. sv. kříže.

Danajovice Dolní (Unter-Danowitz, okres Mikul.), 1. v pond. po sv. Jilji, 2. v pond. po sv. Lucii.

Dvorec (Hof), 1. v pond. po sv. Trojici, 2. v pond. před vš. Svat. Tých. trh každý pátek.

Dvorce (Höflein v Mik. okresu), týhodní trh každý čtvrtek.

Frenštát (Frankstadt), 1. v out. po novém roce, 2. v out. po prov. ned., 3. v out. po sv. Janu křtít., 4. v out. po sv. Vác. Trhy koňské a dob.: 1. v pond. po nov.

roce, 2. v pond. po provodní ned., 3. v pond. po sv. Janu křtít., 4. v pond. po sv. Václavu.

Fryštát (Freistadt, okres Helešov.), 1. dr. pond. po Jemuž Ježíš, 2. v pon. po nanebevstoup. Páně, 3. v pond. po sv. Jilji, 4. v pond. po sv. Mikuláš. Velké tých. trhy: 1. v pond. po květné neděli, 2. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pond. po sv. Václavu.

Frydlan u Olomouce, 1. na sv. Josefa, 2. v out. svatoušani, 3. v pon. před sv. Matoušem, 4. na sv. Tomáše. Týhod. trh každý pátek.

Frydlan (okr. Místecký), 1. na sv. Jiří, 2. pon. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pon. po sv. Matoně. Trh dobytčí před rocn. trhy.

Fulnek, 1. v pond. před sv. Fab. a Šeh., 2. v out. před květ. ned., 3. v pond. po navšív. P. Marie, 4. v pon. po sv. Frant. Ser., 5. v pond. po sv. Barboře. Trh na len a přízi na každý výr. a týhod. trh. Koňští a dobyt. trževé: 1. v out. před květnou nedělí, 2. v pond. po sv. Frant. Ser. Trh na vlnu dne 1. června a 6. říj. Tých. trh každou sob.

Goldštejn, 1. v pond. po smrtné neděli, 2. na svat. Linhartu, 3. na den svatého Matouše. Týhodní trh každé pondělí a pátek.

Guntramovice čili Guntrovice (Guntersdorf, okres Libavský), 1. v pon. po kých. ued. spolu trh na koně, 2. v pond. po Bartol. s trhem na sudy.

Honolice (Gandlersdorf, okr. Znoj.), trh každou sob.

Hodonin (Göding), 1. v první pon. v postě, 2. v pond. po kříž. ned., 3. v out. v týdni sv. Vavřince, 4. v pondělí před sv. Šimonem a Judou. Koňští a dobytčí trh: 1. v první pond. v postě, 2. v pon. po sv. Šimoně a Judě. Trh na vlnu: 1. v outery po Božim Těle, 2. v outery před Vánoči. Týdenní trh každou středu.

Holešov, 1. v středop., 2. v out. po Bož. Těle, 3. v out. po sv. Anně, 4. druhý out. po sv. Václavu, 5. ve čtvrtek po sv. Lucii, a na těchto 8 dní tých. trh. Trh na len, na přízi a vlnu o týchodních trzích každou středu. Dobytčí trh ve čtvr. před valným trhem.

Holomouč (Ohmütz), 1. v pond. po ned. v okt. sv. 3 králů, 2. v pond. po sv. Jiří, 3. třetí pond. po sv. Janu křtít. 4. druhý pond. po sv. Michalu. Velké týdenní trhy ten den před každým rocním trhem. Trhy na len a na přízi před jarm. a o jarnacích, také každou středu a sobotu o obyčejných trzích. Trhy na vlnu: 1. ve středu po sv. Duchu, 2. ten den před vš. Svat. Trh na koně a dob. vždy 8 dní před každým jarm. Občejné týdenní trhy ve středu a sob.

Hostěradice (Hosterlitz, okres Krumlov.) 1. v out. po 1 ned. po devítu, 2. v out.

po křížové ned., 3. na M. Magdal., 4. na sv. Ludm., 5. na sv. Katerinu. Padnouli pak tyto tři výr. trhy na sob., neděli neb pondělí, drží se v ustávající out. Týdlní trh každé pond.

Hostim (Hösting, okr. Buděj.), 1. v první pon. po sv. 3 králích, 2. v pon. po sm. ned., 3. v pon. po sv. Fil. a Jakubu, 4. v pondělí po sv. Michalu. Trh na len, přízi, vlnu, koně a dobytek v sob. před každým jarm.

Hrádek (Erdberg, okres Jarosl.), roční trh na sv. Jakuba Větš.

Hradčtě (Hradiech), 1. druhý out. před masopustní ned., 2. v out. po třetí ned. velkon., 3. v outery po sv. Markétě, 4. v outery po narození P. Marie, 5. v out. sv. Martině. Přední trhy: 1. v druhý pon. před masop. neděli, 2. v pondělí po třetí ned. velkon., 3. v pondělí po nanebevz. P. Marie. Trh na len a přízi o předních trzích, též ve středě a v sobotu po celý rok. Trh na vlnu o předních trzích. Koňský trhové každé pondělí. Trh na dobytek pak týh, trh ve stř. a v sob.

Hranice (Weiskirchen), 1. dne 24. března, 2. v pond. po sv. Jakuba Staršího, 3. v out. po sv. Michal., 4. v out. po sv. Barbofe. Trh na vlnu: 1. v pon. první po sv. Janu Nep., 2. v první pond. po sv. Mich. Přední trhy v sob. před tímto 4 jarm. na narození P. Marie, v sob. před sv. Lucii. Trh na len, přízi, vlnu, koňský a dobytek na den předt. trhá.

Hrozenkov (okr. Brod.), 1. v out. po sv. Cyr. a Meth., 2. v out. po sv. Urb., 3. v out. po nanebevz. P. Marie. Týh. trh každý čtvrtk.

Hrušovany (Grushach, okr. Jaroslavský), 1. dne 2. led., 2. na sv. Fil. a Jak., 3. na sv. Vavř., 4. na sv. Mart. Týh. trh každou sob.

Hulín, 1. v out. před sv. Fab. a Šeh., 2. v pond. po sv. Trojici, 3. v pond. po sv. Bartol., 4. v out. po sv. Hlavu; na dobyt. trh ten den kdy jarmark. Trh týhod. na obilí: v out. každý týden.

Huzová nem. (Deutschhaus okr. Štern.), 1. v pond. po sv. Janu Křtíci, 2. v pond. před Velk., 3. v out. po sv. Mich., 4. v pond. po sv. Lucii. Týh. trh každ. sobotu.

Hustopeč (okr. Hraucký), 1. v out. po hromnic., 2. v out. po sv. Fil. a Jak., 3. v out. po sv. Vavřinci, 4. v out. po všech Svatých. Trhové týhodní každé čtvrtk.

Hustopeče (Auspitz), 1. ve čtvrt. před sv. Prokop., 2. ve čtvrt. před sv. Nikol., 3. ve čtv. před c. posvícením, Velké týh. trhy: 1. ve čtvrt. před hromn., 2. na zel. čtvrt., 3. ve čtvrt. před svatod. svát., 4. před Vánocí. Přední trh ten den před každ. jarm. Koňský a dob. trh každý čtvrt., potom dob. trhovė v pond., v out. a ve stř. v každ. témdní k přibhání a odchánání a k prod. skopov. a vepřového dobytka. Trh na vlnu: 1. ve stř. po B. těle, 2. ten den před sv. Hlav.

Hvězdlice (okr. Bučov.), 1. na postní stř. po sv. Duchu, 2. na sv. Martina.

Ivančice (Vančice, Eibenschitz), 1. v pond. masop., 2. v pond. po sv. Urb., 3. v pond. před naneb. P. M., 4. ve čtvrt. po sv. rženci, 5. první pond. v adv. Dob. trh před každ. trhem výr. Týh. trh v out. a v pát.

Jantál čili **Janov** (Johannisthal, okr. Simberský), 1. na sv. Jiří, 2. v pond. před uaroz. P. Mar., 3. na sv. Tom. ap. Veliký týdlní trh v out. svatod.

Jaroměřice (Jaroměřitz), 1. na sv. Valent., 2. v první out. po Angele Merici (v pond. před tím dobytčí trh), 3. na sv. Marketu, 4. na sv. Mat. Ev., 5. na sv. Martina. Trhové na koně a jiná dobytek drží se ten den před jarm. totiž: 13. února, 12. červc., 21. září a 10. listopadu. Trhové týh. od 14. září až do 1. dubna každou sobotu.

Jaroslavice (Joslowitz), 1. v pond. po Bož. T., 2. v pond. po sv. Vavř. Týh. trh každý out., 3. v pond. před sv. Michalem.

Jedovnice (okr. Blan.), 1. v pon. po hrom., 2. v pond. po bílé ned., 3. v pond. po sv. Trojici, 4. v pond. po sv. Václavu. Koňský a dobytek v pond. po každém jarmarku. Týhod. trh každé pond. Každý výroční trh po 8 dní se povol. v prodaji a v koupi.

Jemnice (Jannitz), 1. na sv. Apolenu, 2. v pond. po třetí ned. Velk., 3. v pon. po Bož. Těle, 4. na sv. Jak., 5. na sv. Mich., 6. v pond. po sv. Ondřeji. Trh na koně a dob. ten den před každ. jarm., potom první out. v každ. měs. Týh. trh každ. out. a sobotu.

Jeviško (Gewitsch), 1. v pond. po devítu., 2. v pond. po 4. ned. Velk., 3. v pond. po sv. Bartol., 4. v pond. před sv. Kateř. Trh na len a přízi každý out. po celý rok. Trh na dobytek každý out.

Jevišovice (Jaispitz, okr. Znojemo.), roční a dobytek trhovė: 1. v out. po sv. Matěji, 2. drhý pond. po sv. Jak., 3. v pond. po nar. P. Marie, 4. v první pond. adventu.

Jihlava (Jglau), 1. ve čtvrt. po sv. Matěji, 2. ve čtvrt. před sv. Jan. Křt., 3. ve čtvrt. po sv. Ludmilo, 4. ve čtvrt. po sv. Kateř. Trh na vlnu: 1. ve čtvrt. před Petronil., 2. ve čtvrt. před sv. Vorešlou. Přední trh před vš. 4. jarmarky. Trh na len a přízi: 1. ten den před sv. Jan. Křtí, 2. ten den před sv. Kateř. Trh na koně a dobyt. před každ. jarmark. Týh. trh každ. out. a sob.

Jimramov (Ingrowitz, okr. Novom.), 1. v pondělí po nanebevst. Páně, 2. v pond. po povř. sv. kříže. Velcí trhovė: 1. v pond. po smrtné ned., 2. v pond. před sv. Tou. ap. Dobyteč. trh po nanebevstoup. Páně.

Jirice (Iritz, okr. Kruml.), 1. v out. po smrt. ned., 2. v út. po sv. Vavř., 3. v út. po 24. říjnu.

Jičín Nový (Nemitschein), 1. ve středě před obrácen. sv. Pav., 2. ve stř. před sv. Duchem, 3. ve stř. před sv. Vavř., 4. ve středě před sv. Sim. a Jnd. Trh na koně a dobyt. ve dne trhá výroč. Trh na len a přízi jako týh. trh každ. sobotu. Trh na vlnu: první pond. v červnu a druhé pond. v listopadu.

Jičín Starý (Altitschein), 1. v pond. po druhébné ned., 2. pond. po sv. Petr. a Pav.

3. pond. před sv. Vác. Konský a dob. trh v týžď dný.
- Jivová** (Giebau, okr. Štern.), 1. první ve středu před Božím vstoup., 2. ten den před sv. Bartolom. Trh týžďní každý pondělek.
- Kamenice** (okr. Jihlav.), 1. v out. velik. 2. na sv. Jak. Věšt., 3. na den sv. Václ. 4. na sv. Šim. a Jud., 5. na sv. Tom. ap. Dob. trh. ten den před každ. jarm.
- Kartonsy** (u Brna.) dob. trh. 1. v út. po koň. trh. Brněns. v břez., 2. v pon. po Troj., 3. v pond. po sv. Václ., 4. út. po koň. trhu Bruéna. v proa.
- Koučice Dolní**, 1. na sv. Fab. a Šeb., 2. na den sv. Jos., 3. na den sv. Flor. 4. na sv. Jana křtíl., 5. v pond. po sv. Felixu Adaku, 6. v út. před sv. Kateř. sob. neb-li 1. 2. 3. neb 4. jarm. na pát. sob. ned., drží se v přístí pond. Trh na obilí každ. čtvrtek.
- Koučice Horní**, 1. 10. dub., 2. 14. července, 3. 3. říju., 4. 9. listop. Padnou-li trh. na sob. ned. neb svátek, budou se den potom držeti.
- Kelč** (Kečča), 1. v út. před sv. Matěj., 2. v pond. po sv. Fil. a Jak., 3. v pond. po pozdv. sv. kříže, 4. v út. po navšt. P. Mar., 5. v pond. po sv. Alž. Týh trh ve čtvrtek v každém téždni.
- Klobouky** (v okr. Hustop.) 1. v pond. po sv. Troj., 2. v pon. po Vav., 3. v 2. pon. v postě, 4. po Vaví., 5. na s. Barb. Trh na dob. den po každ. jarm. Trh na obilí každé pond.
- Klobouky** (v okr. Brodák.) 1. v út. po obrác. sv. Pav., 2. út. po velk., 3. na sv. Jak., 4. na den sv. Jiljí, 5. v út. po posled. ned. svatod. Veliký trh v pond. před nar. P. Krista. Trh na dob. ten den před každ. jarm. Dob. trh každé pond. po celý púst. Trh obyčej. každ. střed. po celý rok.
- Knihaice** (Knihaice, okr. Bosk.), 1. 15. červ. 2. 7. října. Velké týžďní trhy: 1. v pon. po sv. Marketě, 2. v pon. po sv. Frant. Šer. Roční trh na dob. v pond. po sv. Mikuláš.
- Kojetín** 1. v út. po 3. ued. velik., 2. v út. po sv. Matouši, 3. v út. po sv. Mar. 4. v út. po sv. Fab. a Šeb. Trh dob. v pond. před každ. jarm. Týh. trh každ. středu.
- Kokory** (okr. Přer.) výroč. a dob. trhy: 1. 2. pond. po sv. 3. král., 2. v pon. po 2. ned. velk., 3. v pon. po sv. Pet. a Pav. 4. v pon. po sv. Frant. Šer.
- Konice** (okr. Olom.) 1. v pond. po nar. P. Marie, 2. ve středu před sv. Mart. Hlavní tržové: 1. ve středu před velk. 2. ve středu před vánocí. Dob. trh v pon. před velik. a ve středu před ván.
- Koryčany** (okr. Kyjov.) v út. po nov. roce, 2 v út. po bílé ned., 3 v út. po sv. Troj. 4. v út. po sv. Vaví. Týžď.
- trh každou středu. Dob. trh v pond. před každým výročním trhem,
- Kostelec** (okr. Plum.), 1. v út. po druhé ned. velk., 2. na sv. Vaví., 3. v út. po nanebevstoup. Pánč. Trh na obilí každý út. po celý rok.
- Krállice** (okr. Prostěj.), 1. v pond. po provodní ned., 2. v pond. po sv. Jiljí.
- Krásna** (okr. Mezeř.), 2. v pondělí po sv. Jiljí, 2. v pond. po sv. Vaví. Týžďní trh každý pátek.
- Kroměříž** (Kremsier), 1. druhý pond. v postě, 2. v pond. po čtvrté ned. velkon., 3. v 5. pon. po sv. Duclu, 4. out. před sv. Mat., 5. v out. po sv. Lucii, 6. v út. po sv. Domin. Přední trhy 1. v 4. sob. po sv. Duchu, 2. v den pv sv. Mat. 3. v den před sv. Lucii. Trh na len a přízi každ. týh. trh. Trh na vlnu ve stř. po 4. ned. velk. Trh na koně a dob. 8 dní před výroč. trhy. Týh. trh každou sobotu.
- Krumberky** (Křivá hora.) 1. v out. velk. 2. na sv. M. Majd., 3. v pond. před sv. Alžb. Trh koňský a dob. ten den před každým jarm.
- Kramlov** (Märisch-Kromou), 1. v pon. po hromu. 2 v pon. po sv. Fil. a Jak., 3 v pond. po porcinkuli, 4 v pond. po sv. Martině. Vel. týh. trhy. 1. na sel. čtv., 2. Ten den po sv. Tom. ap. Trh na len a na přízi: 1. v pond. před sv. Cyr. a M., 2. na sv. Annu, 3. na sv. Martina. Týh. trh každý čtvrtek.
- Křenová** (Křenau, okr. Třeb.), 1. v pond. po velk., 2. 24. června, 3. v pon. po sv. Šim. a Judě.
- Křizauov** (okr. Velk. Mezeř.), 1. v out. před sv. Fab., 2. ten den před sv. Jos., 3. v out. před P. Mar. sněž., 4. v out. před sv. Kat. Koňský a dob. trh před každ. roč. trhem; trh na vlnu ten den po sv. Pet. a Pav.; týžďní trh každý pátek.
- Kunovice** (okr. Holešov.), 1. pondělí po hromu., 2. v pon. po bílé ned., 3. dne 4. červ., 4. v out. před nar. P. Marie, týh. trh každ. pon.
- Kunstat** 1. dne 2. led., 2. v pon. před vš. Svat., trh na vlnu 1. na J. Křtíl. 2. na sv. Václ.
- Kušim** (Gurejn, okr. Tišň.), 1. v pond. po sv. Fab. a Šeb., 2. v pon. po sv. Jiljí, 3. na sv. M. Majd., 4. v pon. po všech Sv. spolu i trhy na dobytek.
- Kvasice** (okr. Krom.), 1. v pond. před hromu., 2. na druhý pon. po velk., 3. na sv. Václ. když ten svát. ua ned. připadne v pon. na to se odloží, 4. v pon. před ned. adventní.
- Kyjov** (Gaya), 1. v out. před květ. ned., 2. v out. svatod., 3. v out. po sv. anjelu St., 4. v 1 out. v adv., 5. ve čtv. po hromu.; trh. konšti: 1. ve čtv. po smrt. ned., 2. ve čtv. před sv. Duchem. Při tom také ten den před. každ. jarm. trh na koně a dob.; týh. trh každ. út. a pát.

- Lanzhot 1.** v out. před sv. Duchem, 2. v out. po sv. Bartol., 3. v out. po všech Sv. Trh na dob. před výročí. Když vš. Sv. v pon. případně, bývá dob. trh také v outery.
- Louka** (Wiasse), 1. šesté pon. po vel., 2. v pond. po jménu P. Marie, 3. v pond. po sv. Martině.
- Lednice** (Eisgrub), 1. v out. po sv. třech král., 2. v pon. po 4. ned. velk., 3. v pon. po sv. Jiljí, 4. po první ned. adven. tých. trh každou středu.
- Letovice** 1. v pon. po ned. kýchavné, 2. po sv. Pet. a Pav., 3. v pon. po sv. Jiljí, 4. v pon. po sv. Mart. Vel. tých. trhové, 1. ve středu před velk., 2. ve stř. před sv. Duch., 3. ve stř. před ván. Trhy koňské: 1. v pon. po druhém ned. post., 2. v pon. před jarm. sv. Pet. a Pav., 3. v pon. před sv. Jiljí, 4. v pon. po jarm. sv. Mart. Přední trh den před každ. jarm. Trhy na vlnu: v out. před nalez. sv. kříže, 2. v out. po povšení sv. kříže.
- Lhota brozná** (okr. Strážn.) 1. v 4. out. v postě, 2. v 4. out. po velk., 3. v 2. out. po nar. P. Marie, 4. v 1 out. v adv. Tých. trh každý úterý.
- Libová** (Liebau), 1. v pon. po jm. Jež., 2. v pon. před Rogate, 3. na sv. Jakuba věts., 4. na sv. Mart., 5. na sv. Josefa před každ. roční. trh na dob., vlnu, přízi a len.
- Libiny něm.** (Deutsch-Liebau), 1. v pon. po sv. Valent., 2. v pon. po vatoup. P., 3. v pon. po naneb. P. Marie, 4. v pon. před vš. Sv. Trh na koně a dob.: 1. v sob. před 1. roč. trh., 2. dne 2. list. a padne-li na ned., dne 31. října; tých. trh každý čtvrtek.
- Lipník** (Leipnik) 1. v út. po obr. sv. Pav. 2. ve čtv. po ned. družeb., 3. ve čtv. po B. Těle, 4. 2. out. po sv. Jak. a Anně, 5. v out. před vš. Sv. Přední trhy ten den před každ. jarm. na len, přízi, vlnu a dobyt. Koň. trh: 1. dva týdny, totiž: od stř. v 2. ned. postní až do pátk. v příst. týd., 2. 2. týden po 2. ned. postní po 2. týd. od stř. až do druhého pátk., tých. trh v pond.
- Lipov** (okr. Strážn.) 1. 2. út. po velk., 2. v out. po vš. Sv. Dob. trh den před tím.
- Liptál** (okr. Vsetín). 1. v out. po nov. roce. 2. na den sv. Jiří, 3. v out. po sv. Pet. a Pav., 4. v out. po sv. Vác. a spolu i trhy na dob. Trh tých. každý out.
- Líšeň** neb **Líšňa** (Lösch), 1. v pon. po sv. Fab. a Šeb., 2. v pon. po Bož. vatoup. 3. v pon. po sv. Jiljí, 4. v pon. po sv. Mart., tých. trh každý pond.
- Litence** (okr. Krum.) 1. v 4. pon. v postě, 2. pon. po sv. Pet. a Pav., 3. v pon. před sv. Mat., 4. v 2. pon. před sv. Lucii.
- Litovel** (Littau), 1. v out. po obr. sv. P. 2. v out. posmrť. ned., 3. v out. před sv. Jan. Křest., 4. v out. před sv. Mich., 5.
- na sv. Mikul. Přední trhy v sob. před těmi jarm.; trh na len a přízi na obyč. roční a tých. trhy. Koňský a dob. trh 8 dní před jarm.; týdňi tržbové každ. pon. a pátek.
- Lomnice** (okr. Tišňov.), 1. dne 7. ledna, 2. v pon. po druž. ned., 3. v pond. po sv. Innoc., 4. v pon. po sv. Havle, též trh na dob.; tých. trh ve středu.
- Loštice** (okr. Tišňov.), 1. v out. po sv. 3. král., 2. v pon. po Judka, 3. v out. po sv. Pet. a Pav., 4. v out. před vš. Svatými.
- Lysice** (okr. Kunšt.), 1. v out. po hromu. 2. 1 út. po sv. Jiří, 3. 1 out. po sv. Bartolom., 4. 1. out. před 1. ned. adventu. Před každ. jarm. jest koň. a dob. trh, a ten den po jarm. trh na vlnu; tých. trh každý sobotu.
- Malenovice** (okr. Napa.) 2. v pond. po sv. Valent., 2. v pond. po 4. ned. vel., 3. v pond. po sv. M. Majd., 4. v pon. po sv. Václ. trh každý čtvrtek.
- Medlov** (Medlau, okr. Židl.) 2. v out. po sv. Janu Ev., 2. dne 2. července, 3. dne 21. září.
- Měnin** (Mönitz, okr. Židl.) 1. v out. po sv. Mark., 2. v out. po sv. Frant. S., 3. 2. out. po sv. Mikul.; tých. trh každ. stř.
- Měřín** [Wollein, okr. Vel. Mezeř] 1. na sv. Mat. ap. 2. na sv. Sever. Dob. trhy v út. před velkon., před sv. Duch. a po poč. P. Marie.
- Meziříčie Valašská** [Walachisch-Meseritsch], 1. v out. po sv. 3. král., 2. v út. po sv. Troj., 3. v út. po sv. Bart., 4. v út. po sv. Mart., 5. v út. před kv. ned.; trh na vlnu: 1. v út. před sv. Jan. N. 2. v out. po sv. Terezii. Dob. trh ten den před každ. jarm.; tých. trh každé pond.
- Meziříčie Velka** [Gros-Meseritsch], 1. v out. po sv. Fab. a Š., 2. v out. po bílé ned. 3. v out. po sv. Prok., 4. v out. po sv. Maxm., 5. v out. po sv. Ondř. Velké trhy tých.: 1. na velký pátek, 2. na sv. Tom. ap. Přední trh před každ. trh; trh na len, přízi, koně a jiný dob., ten den před každ. jarm., týdňi trh každ. středu a pátek.
- Mikulov** [Nikolsburg], 1. v out. po sv. Fab. a Š., 1. v out. po druž. ned., 3. v out. svatod., 4. v out. po sv. Markétě, 5. v out. po naneb. P. Marie, 6. po sv. Václ. 7. v out. po sv. Mart. Přední trhy: 1. 4 dní před 1. jarm., 2. 8 dní před druhým, 3. 4 dní před sedmým; trh na koně a rozličný dob.
- Mikulovice** [Niklowitz, okr. Znojem], 1. na sv. Jak., 2. na sv. Mart., 3. v pon. po sv. 3. král., tých. trh. každ. čtvrtek.
- Miroslav** [Mialitz, okr. Krum.], 1. na sv. Flor. 2. na sv. Jiljí, 3. v out. po pam. dušiček.
- Mírov** [Múrau, okr. Moheln.], 1. v pond. po bílé ned., 2. v pon. po Porcink. 3. v pon. po Šim. a Judě.

Místek 1. na tučný čtvrť, 2. před kv. neděli, 3. ve čtvrť po B. Těle, 4. ve čtvrť po naněb. P. Marie. Koňský a dob. trh ve čtvrť před všemi Svat.; týhod. trh každý čtvrťak.

Modřice [Mödrütz, okr. Brn.], 1. 2. pon. po sv. 3. král., 2. pon. po sv. Flor., 3. druhý pon. po sv. Bart., 4. dne 3. říj.

Mohelnice [Mügütz], 1. v pon. po 1. ned. po devítu., 2. v pon. po kříž. ned., 3. v pon. po nar. P. Mar., 4. v pon. po sv. Mart., Velký týh. trh. v pon. po naněb. P. Mar. Trh. týh. každou sob. Dva koňské trhy: ve čtvrť před kříž. ned. a ve čtvrť před sv. Martinem.

Mohelno [okr. Náměšt.], 1. v out. svato-duš., 2. na sv. Matouše.

Morkovice [okr. Ždánk.], 1. v pon. před sv. Janem. křítit., 2. v pon. po uar. P. M. Velk. trhy: v pond. před velkon. a ve středu před vánocí.

Mrakotín [okr. Telečský], 1. v masp. out., 2. v pátek po sv. Fil. a Jakuba, 3. na sv. Annu, 4. na sv. Václava. Dobyťci trh ten den co trh roční.

Myslivočice [okr. Hrotov.], 1. v pond. ponalzezení sv. kříže, 2. v out. po sv. Jiljí.

Náměšť, u Olomouce, 1. v pond. po Invocabit, 2. ve čtvrť před sv. Jan. křt., 3. ve středu po sv. Bartol., 4. na sv. Mart. Týh. tržové každý úterek.

Náměšť, u Brna. 1. v out. po 2. ned. po velk., 2. v out. po 14. ned. po sv. Trojici, 3. v out. po první ned. po sv. Martině, 4. v out. po novém roce. Koňský a dobyťci trh ten den před každým jarmar. Týh. trh každ. sobotu.

Napajedla, 1. v out. po hromnic., 2. v out. po sv. Janu Nep., v out. po sv. Bartol., 4. v out. po sv. Svat. Tržové na len a přízi den před každ. jarm. Trh na dobyť. ten den po každ. jarm.

Nedvědice, 1. v out. po smrtné ned. 2. v out. po sv. Markétě, 3. v out. po sv. Jiljí, 4. ve čtvrť po Bruňekém jarm. před počet. P. Marie. Týh. trh. každ. sob.

Němčice, u Brna 1. první out. po nov. roce, 2. v out. před Božím Tělem.

Němčice, u Olomouce, 1. v úterý po smrt. ned., 2. v out. po Bartol.

Německé [okr. Novom.], 1. dne 7. máje 2. dne 11. září. Dobyť. trh na oba jarm.

Nivnice, 1. v druhý pon. postní 2. druhý pon. po Bož. Těle, 3. v pon. po nar. P. M., 4. druhý pon. po sv. Martině. Dobyť. trh o každ. výr. trhu.

Nosslava [Nusslau, okr. Židl.], 1. out. po sv. Janu křt. 2. v out. po sv. Martině.

Nová ves [Neudorf, okr. Ostr.], 1. v out. po sv. Frant. de Paul., 2. v out. po nanebevzetí P. Marie, 3. v out. po sv. Mik. Trh dobyťci před jarm.

Nové Město [Nenstادت], 1. ve středu po hromn., 2. ve stř. po sv. Duchu, 3. ve stř. před sv. Jak., 4. ve stř. po sv. Frant., 5.

ve čtvrť po sv. Ondřeji. Pak každý den před jarm. koňský a dobyťci trh.

Obramkostel (v Znojemsku) 1. dne 26. března, 2. dne 20. srpna na sv. Bernarda Dopol. trh na dobytek.

Olbramnice [Wolframitz, okr. Kruml.] 1. na obr. sv. Pavla, 2. v out. po sv. Trojici, 3. na sv. Michala.

Olešná [okr. Blán.], ročnítrh dne 23. června.

Olešnice [Oels] 1. v pon. po Boží vstoup., 2. v pon. po sv. Václ. Trh na vlnu v out. po sv. Mart. Koňské trhy: 1. v pon. před sv. Fsb. a Šeb., 2. v pon. po Božím vstoup., 3. v pond. po sv. Václavu, 4. v pon. před sv. Martinem. Týh. trh každ. pond.

Olekovice [Olkowitz, okr. Zn.], 1. na den naštv. P. Mar. dne 2. čer. v, připadne-li tento svátek na sob., tedy ten pond. po něm. 2. v pon. po Rochu.

Olomouc viz Holomouc na straně 207.

Opatov [okr. Třebíč], 1. v pond. po sv. Janu křtít., 2. na sv. Ondřej. Dob. a koň. trh na oba jarm.

Ovoblahá [Hotzenplotz], 1. v pond. po obrácení sv. Pav., 2. v pond. po draž. ned., 3. v pond. po sv. Janu křtít., 4. v pond. před naroz. P. Mar., 5. v pond. po sv. Mikuláši. Trh na len a na přízi, a na týh. trh každ. pát. Koňský a dobyť. trh každ. jarm.

Oslovaný [okr. Ivanč.], 1. v pon. po květ. ned., 2. v pond. po sv. Janu křtít., 3. v pond. před sv. Havlem.

Ostava mor. [Ostrau, Mähr., v Novo-Jič. kr.], 1. ten den po nov. roce. 2. na sv. Mat., 3. ve středu před vstoup. Páně 4. v pon. po Porciunk., 5. na sv. Matouše, 6. v pon. před sv. Cecilii. Dob. a koňský trh před každ. jarm. Trh na len, přízi a vlnu: 1. v sob. po sv. Fil. a Jak., 2. v sob. po sv. Michálu. Velké týh. trhy: 1. v out. před ván., 2. v out. před velik. Týh. trh každou sob. na černou zvěř každý v a stř.

Ostroh [Ostrau], 1. v out. před masop. ned., 2. druhý pond. po sv. Řehoři. 3. 9té pon. po sv. Duchu, 4. v pon. před. hodami. Týh. trh. každ. pátek a ten den. před každ. jarm. trh na koně a na dob.

Ostrovčice [Schwarzkirchen, okr. Ivanč.], výr. trhy: 1. v pon. po sv. Mauru [16. ledna], 2. v pon. po B. Těle, 3. v pond. po nar. P. M., 4. na den sv. Barb.

Osvětimany [okr. Kyj.], 1. v out. před sv. Anton. Pad., 2. v out. po sv. Mat. dob. trh před výročním.

Otaslavice [okr. Prost.], 1. v out. před sv. Mat., 2. v out. před sv. Lucii, 3. v out. před sv. Mich. Trh na dob. v pon. před každ. výroč. trhem.

Paskov [Paskau], 1. na den sv. Jiří, 2. v out. před nar. P. M., 3. v pond. po sv. Lukáši. Ev. Trh na len, přízi, vlnu, koně, a dob. vždy o jarm.

Pouzdrany [Pausaram, okr. Mikul.], 1. v pond. po hromn., 2. v pon. po 4. ned. velkon., 3. v pond. před sv. Pet. a Pav. 4. v pon. před sv. Jiljím.

Plumlov, 1. v out. po posl. ned. masop., 2. v out. po B. Těle, 3. v posl. out. m. zůř.

Podivín (Kostl, okr. Břec), 1. na obrác. sv. Pav., 2. na sv. Fil. a Jak., 3. v out. před sv. Pet. a Pav., 4. na sv. Jak. vět. 6. v out. před sv. Mich., 6. na sv. Kat., jestliby ale 1, 2, 4, a 6. jarm. na sob. neb na ned. připadl, držl se přisti out. Trh na koně: 1. na obr. sv. Pav., 2. na sv. Kat. Týh. trh každé pon.

Pohorelice (Pohrlitz, okr. Židll.), 1. v út. po sv. Mat., 2. v out. po nal. sv. kříže, 3. v out. po sv. Jak. větš., 4. v out. po sv. Frant. Ser., 5. v out. po sv. Ondřeji. Týh. trh každ. out.

Pohradice 1. dne 26. červn., 2. dne 13. listop.

Polešovice (okr. Hrad.), 1. na obrác. sv. Pav., 2. v pon. před sv. Jan. Kfstit. 3. druhý pond. po sv. Václ.

Poštát (Bodenstätt), 1. ve středu po ned. druž., 2. v out. Svatod., 3. na sv. Kateř., 4. ve čtvr. po sv. Bart. Trh na len, přízi, koně a dob. ten den před každ. jarm. Trh na vlnu ve střed. po povýš. s. kříže. Trh obyčejný každou sobotu.

Pozlovice (okr. Brod.), 1. v pon. po ned. druž., 2. v pon. po sv. Pet. a Pav., 3. v pon. po nar. P. Marie, 4. v pon. po 3. ned. adventní.

Pozořice (okr. Slavk.), 1. v pon. před sv. Fab. a Šeb., 2. v out. Svatod., 3. v out. po posvic. 4. v pond. po sv. Ondř.

Pravlov (Pralitz, okr. Židll.), 1. v pon. př. sv. Duch., 2. v pon. před sv. Václ., 3. v pon. po sv. Mart.

Prostějov (Prossnitz), 1. v out. po středopostí, 2. v out. před vstup. Páně, 3. v 1. út. po naneb. P. Marie, 4. na druhý out. po všech Sv. Přední trhy před každ. jarm. Trhy na len a přízi: 1. v pon. po středop., 2. v pon. před sv. Abdon., 3. v pond. před sv. Šim. a Jud., 4. v pon. před početím P. Marie. Dob. a koňa. trhy: 1. v pon. před středop., 2. předposl. úterý před naneb. Páně, 3. před posl. out. v srp., 4. předposl. out. před sv. Šim. a Jud. Týh. trh každ. pond. a čtvr.

Prostoměřice (Prosernitz), 1. v pon. po květ. ned., 2. v pon. po sv. Jilji, 3. na sv. Tomáše ap.

Prerov (Prerau), 1. v out. po smrt. ned., 2. v out. po vstup. Páně, 3. v posl. out. v srpnu, 4. v out. po vš. Sv. Trh před každ. jarm. Týhodní trh v out. a v pát.

Příbor (Freiberg), 1. v pon. před hromn., 2. v pon. před sv. Fil. a Jak., 3. v pon. před sv. Jak. větš., 4. v pond. před sv. Hedvik. Trh koňský a dob. 1. v pond. po smrt. ned., 2. v pond. po sv. Vítu, 3. v pond. po nar. P. Marie, 4. v pon. po sv. Mart. Trh obyč. každou sob.

Račice 1. v out. velik., 2. v ten den po sv. Martinu.

Radiměř [Rothmühl u Svitavy], 1. dne 25. července a padne-li v ned., tedy následujícího dne, 2. v pon. před posv. cis.

Radostín [okr. Velk. Mezeř.], 1. první pon. po sv. Valent., 2. první pon. po sv. Stanisl. 3. první pon. po sv. Frant. Ser., 4. první pond. po početí P. Marie. Trh každou sobotu.

Rouchovany [okr. Hrotov.], 1. ve střed. před velikou, 2. ve střed. po sv. Vitě, 3. ve střed. po sv. Jilji, 4. ve stř. před vánočí. Koňský trh před každým jarm.

Ronsínov [Ransnitz, okr. Slav.], 1. v pon. po sv. Jos., 2. v pon. po sv. Troj., 3. v pon. po sv. Bart., 4. v pon. po sv. Frant. Týh. trh každý out. a pátek.

Rejhrad neb Rajhrady [Raigern], 1. druh. pond. před sv. Bened., 2. druhý pon. po sv. Vavřinci, 3. první pon. před sv. Tomášem.

Říše nová [Neureusch, okr. Telecky], 1. druhý čtvr. po velkon., 2. v out. po sv. Pet. a Pav., 3. v out. po sv. Vorskile. 4. v out. po povýš. sv. kříže. Trh dob. ten den před každ. jarm. Týhod. trh každé pondělí.

Říše stará [Altreusch, okr. Tel.], 1. na sv. Jos. dne 19. břez., 2. na sv. Víta, 3. na sv. Havla.

Roketnice [okr. Třeb.], 1. v 2. střed. po sv. 3. král., 2. ve stř. po ned. Míserík. 3. ve stř. po sv. Pet. a Pav., 4. ve stř. po sv. Frant. Ser.

Rosice, 1. ve stř. po n. roce, 2. ve střed. po sv. Jilji, 3. ve stř. po sv. Anně, 4. v pon. po sv. Havla. Týh. trh každ. střed.

Rožnov [Rožnau], 1. ve stř. před hromn., 2. ve stř. před sv. Janem křtíl., 3. ve stř. před sv. Annou, 4. ten den před vš. Sv. Dob. trhy ten den před každ. jarm. Týhod. trh každou sob.

Rosvold [Rudoltice, okr. Osob.], 1. v pon. po sv. Jak., 2. v pon. po sv. Šim. a Jud. Trh na vlnu: 1. na sv. Jos., 2. v pon. po čtvr. ned. velk. Na len a přízi trh každý out.

Rýmarov [Römerstadt], 1. v pon. před sv. Duch., 2. na navštívení P. Marie, 3. v pon. před sv. Mich., 4. v pon. před sv. Mart., 5. druhý pon. po n. roce. Týh. trh každ. sob.

Slavičín [okr. Brod.], 1. v pon. před obr. sv. Pav., 2. v pon. po sv. Vojt., 3. v pon. před sv. Pet. a Pav., 4. v pon. před sv. Václ., 5. v pon. před sv. Mart. Dva dob. trhy na druhý a čtvrtý jarm. Trhy na vlnu: 1. na sv. Vojt. 2. na sv. Cecil.

Slavkov [Austerlitz], 1. v pon. po obrác. sv. Pav. 2. v pon. po 2. neděli velk., 3. v pon. po sv. Jak. větš., 4. v pon. po sv. Mat., 5. v pon. po sv. Alžb. Koňa. a dob. trh na sv. Mat. Trhy týh. každý out. a pátek.

Slavonice [Zlabings], 1. v pon. po sv. 3. král., 2. v pon. po smrt. ned., 3. v pon. po sv. Troj., 4. na sv. Mat., 5. na sv.

- Alžb. Velké týh. trhy: 1. na zel. čtv. 2. v pon. před sv. Duch., 3. na sv. Tom. ap. Trh dob. v sob. před každ. jarm. a z počátku prvního postního týdne až na sv. Mart. od 14. do 14. dní. Týh. trh každ. pon. Trhy na vlnu: 1. v pon. před sv. Pet. a Pav., 2. v pon. po sv. Václ.
- Sloup**, 1. v pon. po B. Těle, 2. v pon. po sl. sv. anjela stráž.
- Slušovice**, roční a dob. trhy: 14. dubna, 25. srpna, 27. října, 24. listop.
- Novinec** [Eulenberk, okr. Rym.], 1. posl. pon. před sv. Mat., 2. první střed. po sv. Duchu, 3. posl. out. po sv. Ondř.
- Spálov** [Sponau, okr. Hran.], 1. na sv. Jiří, 2. na sv. Šim. a Judu. Dobyť trh každý roční trh.
- Staré** [Staré, okr. Třeb.], 1. v outery po hrom., 2. na sv. Kunig. 3. března; 3. na sv. Jiří, 4. na sv. Jak. větš., 5. ten den po narození P. Marie.
- Stará Říše** (místo na sv. Tomáše) dne 19. března, na sv. Josefa.
- Staré Brno**, viz: Brno staré.
- Staré město** (Altstadt), 1. v pond. před masopust. pond., 2. v pond. po sv. Jiří, 3. v pon. po sv. Anně, 4. na sv. Kateř. Týh. trh každ. out.
- Stonařov** (Stannern, okr. Jihl.), 1. v první pon. po hrom., 2. v prv. pon. po sv. Pet. a Pav., 3. v první pon. po sv. Václ. Dob. trhy o jarm., týh. trh každ. sob.
- Strachovice** (Rausenbruck, okr. Znoj.), 1. v out. velkon., 2. na svat. Bartol.
- Strážek**; ve středu před hrom., 2. v ten den před zvěst. P. Mar., 3. ve středu před navř. P. Mar., 4. ve střed. před nepošk. poč. P. Marie.
- Strážnice**, 1. v out. po sv. Dorotě, 2. v out. před sv. Duchem, 3. v out. po navřív. P. Mar., 3. ve 2. out. po vyzvězení sv. kříže, 5. v out. po obět. P. Mar. Týh. trh. každ. stř. Trh na dob. v pond. před jarm.
- Střílky** (Střílek, okres Zdoun.), 1. v out. terku před popel. stř., 2. v out. velikon., 3. v out. po sv. Bartol., 4. v out. po sv. Hav. Dob. trh o každ. jarm.
- Studená** (Studein, okr. Těleš), 1. na sv. Jana Nep., 2. na sv. Matouše. Vel. trhy: 1. v pond. po květ. ned., 2. v pond. před vánoci. Dob. trh o jarm.
- Svitávka** (okr. Bosk.), 1. v pon. po novém roce, 2. v pond. po sv. Jiří, 3. v pon. po sv. Vavř., 4. v pond. po sv. Havle. Dob. trh v out. po každém jarm.
- Svítlava** (Zwittau), 1. v pond. po hrom., 2. v pon. po navř. P. Marie, 3. v pond. př. sv. Jiljím, 1. v pond. před sv. Mart. Velcí týh. tržové: 1. v pond. po sv. Jiří, 2. v pond. po sv. Havlu. Trh na len a přízi každ. pond. Trh na vlnu ten čtvrt. po nales. sv. kříže a dva náled. čtvrt., 2. ve čtvrt. po sv. Jilji a na tři čtv., na 2. koň. tržové každ. pond. po celý púst až do květ. ned. Týh. trh každ. pond. a pát.
- Šafov** (okr. Vranov.), 1. out. po sv. Cyr. a Meth., 2. na sv. Víta, 3. na sv. Bar. 4. na sv. Havla. Dob. trh před každ. jarm. Týdň. trh každ. pátek.
- Šatava** (Schattau, okr. Znoj.), 1. na dea sv. Fab. a Šeb., případ. ale ten svátek v sob. nebo v pon., tedy se jarm. budoucí out. drží, 2. v out. Svatod., 3. na sv. Matouš, 4. v out. po sv. Mart. Trh na len a přízi v sob. po sv. Mart. Trh týh. bodní každ. pond.
- Šimberk** (Schildberg), 1. v pond. masop., 2. po sv. Prok., 3. v pond. po sv. Alžb. Velké trhy: 1. ve středu před vánoci, 2. ve stř. před velk. Koňští a dobyt. tržové: 1. druhou sob. v postě, 2. v pon. po čtvrt. ned. velkon., 3. na sv. Alžbětu.
- Šlapanice** (okr. Brněnska.), 1. třetí pon. po velk., 2. v pond. po nanebevz. P. Mar., 3. v pon. po hromnic.
- Štěpanov** (Štěpanau, okr. Jevický), 1. v out. po 3. král., 2. v out. po Medardu, 3. v out. po nanebevz. P. M., 4. v out. po vě. Svat. Trh na dob. v pond. před trhem výročním.
- Šternberg**, 1. v out. po hrom., 2. v out. po velikon., 3. v out. po sv. Vavř., 4. v out. po sv. Havl. Dob. a koňští tržové: 1. po obrác. sv. Pavl., 2. v pon. před sv. Vavř. Týh. trh každý out. a pátek.
- Štítary** (Schiltarn, okr. Vran.), 1. žvý. sob. po sv. Jiří, 2. v out. po naneb. P. Marie, 3. v out. po naroz. Krista Pan., 4. v out. po sv. Alžbětě. Dob. a koňští trh. před každ. jarm.
- Štramberk**, (okr. Novojič.) 1. ve středu po kýchav. ned., 2. ve střed. po Bož. Těle, 3. ve střed. po sv. Bartol., 4. ve střed. po sv. Mart.
- Šumberg** (Schönberg), 1. na obrácení sv. Pavla, 2. v pond. po květ. ned., 3. v pát. po Bož. Těle, 4. 4. tého srpna, 5. na sv. Havla. Koňské a dobyt. trhy: 1. v pátek před prv. jarm., 2. v pon. po květ. ned. Týh. trh každ. stř. a sob.
- Švabence** (okr. Viškov.), 1. v pond. masopust., 2. na 4. tý. pon. po sv. Duchu, 3. v pon. po sv. Mich.
- Těleš**, 1. v out. po sv. Pavlu, 2. v out. po družebné ned., 3. v out. svatoduš., 4. v out. po sv. Anjelu Stráž., 5. v out. po sv. Mart. Vel. trh na zel. čtvrt. — Dobyť. trh před každ. jarm. Trh týhod. každ. out. Trh na vlnu 1. v out. po sv. Fíl. a Jak., 2. v out. po sv. Havle. Dob. trh. 1. out. každ. měs. a kdyby na ten den připadl svátek, nejprve příští stř.
- Tišnov** (Tišnovic), 1. v pond. před hrom., 2. v pond. po sv. Fíl. a Jak., 3. po nanebevz. P. Mar., 4. v pond. před sv. Klement. Týh. trh každ. pond. a dva trhy na vlnu: 1. v pondělí po sv. Medardu, 2. v pond. po sv. Terezi. Dobyť. trhy v out. po každ. jarm.

- Tištín** (okr. Kojet.), 1. v out. po sv. Jos. pěst., 2. v out. po sv. Janu křest., 3. v 2hý out. měsíce října.
- Tlumačov** (okr. Napaj., v Hrad. kr.), 1. v pond. po 3. král., 2. 3. pon. po velkon.; 3. na sv. Jiljí, 4. na sv. Havla.
- Tovačov** (Tobitschau), 1. Iní den po nov. roca, 2. v out. velkonocní. 3. v out. svatod., 4. v out. po sv. Václ. Týhod. trh v out. v každý týd.
- Trachtín** (Tracht, okr. Hustop.), 1. v pon. po sv. Trojici, 2. v pond. po sv. Bartol., 3. v pond. před sv. Ondř.
- Trnavka** (Tyrnau, okr. Třeb.), 1. v Iní pond. v postě, 2. na sv. Jiří, 3. na sv. Jak., 4. den všední po naroz. P. Marie, 5. na sv. Mik.
- Troskovic** (Treskovic, okr. Mikul.), 1. v pond. po 4tém ned. velikon., 2. v pond. po naroz. P. Marie.
- Tršice** (okr. Liven.), 1. v out. po jménu Ježíše, 2. ve střed. po sv. Janu Nep., 3. ve střed. po naroz. P. Marie, 4. ve střed. po sv. Mart.
- Třebíč**, 1. v středoposti, 2. na sv. Bartol. Veliký trh na sv. Annu. Koňský a dobyt. trh ten den před každ. jarm., pak v out. před sv. Aloisiem a v out. po vš. Svat. Týh. trh každý pond.
- Třebová Moravská** (Mährisch-Trübau), 1. v pond. po 2hý ned. postní, 2. v pond. po sv. Troj., 3. v pon. po sv. Duchu, 4. v pon. po sv. Frant. Ser., 5. v pond. po sv. Lucii. Trh na koně a dob. ve čtv. před Iním a 4tým jarm. Týh. trh každ. sobotu.
- Třešň** (Triesch), 1. 3tí pond. v postě, 2. v pond. po sv. Prokopa, 3. v pond. po sv. Frant. Ser. Dobyt. trh na trh výr. 4. výr. a dob. trh v pond. po sv. 3 král. Týhod. trh každ. pátek.
- Tvrdonice** (Turnitz, okres Břeclav.), 1. v pon. po družeb. ned., 2. na sv. Matouše.
- Uherčice** (Auerchitz, okres Hustop.), 1. v pond. po 3 král., 2. v pond. po sv. Trojici, 3. v pond. po sv. Františk. Týh. trhy každ. out. a pátek.
- Unčov** (Hunčov, Mährisch-Neustadt), 1. v out. po jménu Ježíše. 2. 2hý out. v máji, 3. v 2hý out. po sv. Pet. a Pav., 4. Iní out. v září, 5. v out. před sv. Mart., 6. 2hý out. v březnu. Velký týh. trhy: 1. ve čtvrt. před vánoci, 2. na zel. čtvrt. Týh. trh. v out. a v pátek.
- Vančice**, viz: Ivančice.
- Vejmyslice** (okr. Kruml.), 1. ve čtvrt. před květ. ned., 2. v out. po naneberzeti Pan. Marie, 3. ten den před sv. Tomáš.
- Vejvanovice** (Ivanovice, Eivanowic), 1. v třetí out. po hromnicích, 2. v out. svatod., 3. v den po sv. Vavřinci, 4. v out. před sv. Mikul. Koňský a dobyt. trhy ve střed. po každém valném trhu (jarm.) Týdenní trh každ. stř.
- Velká** (okr. Stražn.), 1. v out. po hromn., 2. v 3. střed. po velikon., 3. v out. po sv. Maří Majd., 4. v out. po sv. Šim. a Judě. Trh koňský, a dobytý každý pon.
- Veselí nové** (okr. Zďár.), 1. v out. po sv. Markétě, 2. na sv. Václav. Hlavní týdenní trh v out. před květ. ned., 3. v out. po sv. Leop. Trh na dobytek zároveň s rocním trh.
- Veselí staré**, 1. v out. po květné neděli, 2. ve střed. po sv. Trojici, 3. 4tý out. před sv. Anjel. Strážc., 4. 2hý out. v adventu. Trh na dobyt. ten den před každ. jarmar.
- Vistrnice dolní** (Unter-Wisternitz, okres Mik.), 1. v out. po sv. 3 král., 2. v out. po sv. Cyr. a Method., 3. na svat. Filip. a Jak., 4. na sv. Jakub., 5. na sv. Matouše. 6. v pon. po sv. Ondřeji.
- Vladislav** (okr. Třebíč.), 1. ve čtvrt. před květ. ned., 2. ve čtvrt. před kříž ned., 3. ve čtvrt. před sv. Matoušem, 4. ve čtvrt. před sv. Tomáš. Dob. trh. o těch 4 jarm.
- Vlachovice**, 1. v out. po hrom., 2. 3tí út. po sv. Fil. a Jak., 3. v out. po naneberz. P. Marie, 4. 2hý út. po sv. Havla, v den před tím trh na dobyt. Týh. trh každ. sob.
- Vlasatice** (Wostiz, okres Mikul.), 1. v pondělí po Božim Těle, 2. 3tí pondělí po sv. Matouši, 3. v pondělí před všemi Svátými.
- Vracov** (okr. Kyjov.), 1. ve střed. po velik. 2. na svat. Prokopa, 3. v outery po všech svatých.
- Vranov** (Frain), 1. na popeleční střed., 2. na svat. Floriana, 3. na sv. Annu, 4. v pond. po obrác. sv. Pavla, 6. na Dašičky. Trh na koně v sob. před obrác. sv. Pav. Připadne-li výr. trh na sobotu, odbyvá se násl. úter. a dob. trh v pond. před tímto úter.
- Vratěnin** (Fratting, okr. Jam.), 1. na den sv. Fab. a Šeb., 2. v out. po květ. neděli, 3. v out. po sv. Markétě, 4. v out. po sv. Jiljí, 5. v out. po sv. Kateřině. Trh koňský a dobytý před každým jarm.
- Vsetín**, 1. v out. po hromn., 2. v out. po sv. Fil. a Jak., 3. ten den po proměnění Krista P., 4. na sv. Lukáše Ewan. Velké týh. trhy: 1. na zel. čtvrtek, 2. v pond. před sv. Václ. 3. na sv. Tomáše Ap. Trh dobyt. před každým jarmar. Trh na obilí každou sobotu.
- Vsetín dolní**, 1. v out. po sv. Matěji, 2. ve střed. před sv. Duch., 3. v out. po naroz. P. Marie. Trh na dobytek před každ. roč. trhem. Týh. a dobytý trhy ve střed. ode stř. popeleční až do velkon.
- Viškov** (Wischau), 1. v pond. po 3 král., 2. ve střed. po sv. Františce, 3. v pond. po sv. sv. Fil. a Jak., 4. v pond. po sv. Markétě, 5. v pond. po povýšení sv. kříže, 6. v pond. po všech Svátých. Trhy na koně a dob. 8 dní před každ. jarm. Týh. trhy každ. out. a sob.
- Vyzovice**, 1. na 2hý out. po sv. 3 králích, 2. 2hý out. po velikon. 3. 2hý out. po

- sv. Pet. a Pav., 4. ve stř. a ve čtv. před posvěcením, 5. v out. po všech Svát. Dohyt. tržové v pond. před každým jarm. Velicí týh. tržové: 1. v out. po sv. Duchu, 2. v out. po sv. Vavř. Týhod. Trh každý outerek. V postě jest každ. outerek trh na dobytek.
- Zábřeh** (Hohestadt), 1. 2. ledna, 2. v pon. po Bož. Těle, 3. ten den po sv. Bartol., 4. na sv. Voršilu. Trh na koně a dobyt.: 1. v pon. po neděli postní, 2. v pond. po Bož. Těle, 3. v pond. po sv. Bartol., 4. v pond. po sv. Voršile.
- Zdounky** (Zdounek, okr. Kromčf.), 1. v pond. po Bož. vstoupení, 2. v pondělí po sv. Mart.
- Zlín**, 1. na sv. Matěje, 2. v pond. po prosvědění neděli, 3. ve střed. po sv. Duchu, 4. v out. po škap., 5. v pond. po naroz. P. Marie, 6. na sv. Barboru. Velk. týhod. trhy v pon. svatošňání.
- Znojmo** (Znaim), 1. na sv. Dorotu, 2. v out. po kýchavné ned., 3. na sv. Jiří, 4. na sv. Jana křt., 5. ve čtv. po naroz. P. Mar., 6. na Šim. a Judu, 7. ve čtv. před počtím P. Marie. Kdyžby sv. Doroty, Jiřího, Jana křt. neb Šim. a Judy připadlo na pátek, drží se výroční trh v out. na to. Obyčejný trh vždy před výročním trh. Trh na len a přízi 1. na sv. Šim. a Jul., 2. v sob. před druhou ned. advent. a někdy i o předním trhu. Trhy na vlnu: na Šim. a Jud., někdy též o předním trhu. Trh na kouč a na dob. ten den před výročn. trh. Trh týdni každ. sobotu.
- Žďanice** (Steinitz, okr. Kyj.), 1. v pondělí před Božím vstoup., 2. v pondělí před sv. Bartol.
- Žďár** [Saar] 1. v out. po n. roce, 2. v út. před středop., 3. v out. po sv. Troj. 4. v out. po sv. Bart., 5. v out. před sv. Mart. Dohyťel tržové v pon. před každ. jarm. Trh na koně zároveň s trhem na hovězí dob. .
- Želetava** [Scheletau, okr. Tel.], 1. na sv. Matěje, 2. v pond. po sv. Trojici, 3. ve čtvrt. po sv. Václ., 4. na sv. Tomáše ap. Dob. trh ten den před každ. jarm. Trh obyčejný každou středou.
- Žeravice**, 1. v pon. masop., 2. v pon. v kříž. dnech, 3. v pon. po sv. Anně, 4. ten den po sv. Kateř. Trh koňš. a dob. první den po sv. Kateřině.
- Židlochovice** [Seclovitz], 1. v out. po obrác. sv. Pavla, 2. v out. po sv. Vítě, 3. na sv. Šim. a Judu. Když ale ten svát. v ned. připadne, drží se jarm. v pondělí 4. v out. po sv. Vavřinci.

Poznámání. Niže psaný vnuší snažnou prosbu na sl. přednostství obcí, aby mu ve frankovaných listech vělíké omly v trbách oznamiti sobě neobtěžovali.

Ignát Vurm,

úřadovní správce v mor. slez. ochravně pro zanedba'ou mládež v Drně, pořadatel kalendáře.

Výroční tržové v Slezsku.

- Albrechtice** (Obersdorf), 1. v pon. po 3 král., 2. na sv. Filip. a Jakub., 3. v pon. po naneb. P. Marie, 4. na sv. Šim. a Judu. Trh koňský a dob.: 1. ve středou před nedělí květ., 2. ve středou po Jak. a Anně, 3. ve středou po 2. pon. v říjnu, Týh. trh každou středou.
- Anjelská hora** (Engelsberg) 1. v pond. před Obrác. Pavla, 2. na 1. pon. po sv. Anně, 3. v pon. před vš. Svát.
- Benešov** (Benisch), 1. na 1. pon. v postě, 2. v out. po Pet. a Pav., 3. v pon. před Jiljím, 4. v out. po Kateř., Týhod. trh každou středou.
- Bílá Voda** (Weisswasser), 1. v pond. po ned. smrt., 2. v 4. pond. po Velik. 3. v pon. po všech Svát., Týh. trh kař. čtvrt.
- Bílovice** (Wagstadt), 1. druhý čtvrt. v post. 2. na Jilji. 3. na Mik. Dob. trh 1. ve čtvrt. před Bož. vstoup. 2. První čtvrtek po Bož. Těle. Velký týhod. trh na sel. čtvrtek. Každý čtvrt. trh týhod. a na obilí.
- Bílsko** (Bélic), 1. v pon. po 2. ned. post. 2. v pon. po Janu Křest., 3. dne 15. září 4. na Mik., Trh na vlnu: 1. dne 22. kv. 2. dne 10. října, Trh dob.: 1. v pon. po sv. Troj., 2. na Jana Křest., 3. na Jak., 4. dne 15. zář.
- Bohumín** (Oderberg), 1. na Adelgundu, 2. v pon. po 2. ned. Velik., 3. na navšt. Pan. Marie, 4. na Michala. Hlavní týh. trhy: Ve středou před Velk., před sv. Duchem a před Vánoci. Koň. a dob. trh před kař. výr. trhem.
- Bruntál** (Freudenthal), 1. v pon. po nov. roce, 2. v pond. po 2. ned. post., 3. v pond. po Jiří. 4. v pon. po Markétě. 5. v pon. po Mart., Týh. trh každý out. Dob. trh: 1. v out. po Jiří. 2. v out. po Martinu.

Cikmantel (Zuckmantel), 1. na Matěje. 2. v pon. po 7. ned. Velik. 3. na Matouše. 4. na Ondřeje. Týh. trh kaž. stř. a sobotu.

Freiwald (Freiwalddau), 1. v den po nov. roce, dne 2. ledna, 2. na sv. Josefa, dne 19. břez. 3. na sv. Jana Křestit., dne 24. červ., 4. na sv. Mich. dne 29. září.

Fridberg, 1. v pon. masop. 2. v out. vel. 3. na. Navštívení P. Marie, 4. pond. po Hedvice.

Frydek 1. v pon. po 3 král., 2. v pond. před Jos., 2. v pon. po Fil. a Jak. 4. v pon. před Janem křest. 5. na sv. Jak. 6. v pon. po Mich. 7. v pon. před Kat. Trh na koně, vlnu a dob. dva dni před každým výr. trhem. Týh. trh kaž. pon. a pátek.

Fryštát (Freistadt), 1. na obrác. Pavla, 2. v pon. po ned. velk., 3. na Bartol., 4. na Šim. a Jud. 5. ve střed po Velk. Trh na vlnu v den před Šim. a Jud. Týhod. trh kaž. úterek.

Hrablna, 1. na Zasnoubení P. Mar. 2. dne 16. března. 3. dne 16. květ., 4. dne 2. červc. 5. pond. po Naroz. P. Maric. 6. na Šim. a Jud.

Hradec (Graz), výr. a dob. trhy: 1. v pon. před 1. květcem, 2. v pon. po B. Těle. 3. na Jak. 4. v pon. po Michalu, 5. na mláďátka.

Jablunkov, 1. v pon. po obrác. Pavla, 2. v pon. po Jak. apost. 3. v pon. po Šim. a Jud. 4. v pond. po Fil. a Jak. 5. v pon. po první ned. Velik. Týh. trh kaž. úterek.

Javorník, 1. v pon. a v out. po obrác. Pav., 2. na Fil. a Jak., 3. na Jak. 4. na Šim. a Jud. Koň. a dob. trh na všechny výr. trhy. Týh. trh každ. úterý na obilí, stravné věci, slámu, dříví atd.

Klínkovice (Königsberg), 1. v pond. po ned. družeb., 2. v pon. po sv. Trojici, 3. na sv. Vavřince, 4. na Kateř., 5. v pond. před Valent. Trh na dob. a vlnu: 1. na Fil. a Jak., 2. na Václ. Týh. trh každé pondělí.

Krnov (Jägerndorf), 1. v pond. po ned. kýchavné, 2. v pon. po 6. ned. velik., 3. v pon. po navšt. P. Marie., 4. v pon. po nar. P. Marie, 5. v pon. po obět. P. Mar. Koň. a dob. trh 1. v pon. po ned. květ. 2. v pon. po Markytě dne 13. července, 3. v pon. po Bartol., 4. v pondělí před Mikulášem.

Odry (Odrau), 1. v pon. před 3 krály. 2. v pon. po ned. provodné, 3. v pon. před Janem, 3. v pon. po pov. sv. kříže. Dob. trh 1. v pon. po ned. provod. 2. v pon. po povýšení sv. kříže. Týh. trh každé pondělí.

Opava (Troppau), 1. due. 1. února po 8 dni, 2. dne 1. května po 14. dní, 3. dne 1. srpna po 8 dni, 4. dne 1. list. po 14 dní, Vel. dob. trhy: 1. 8 dní po sv. Troj., 2. 8 dní po Janu Křestit., 3. 8 dní po Jak., 4. 8 dní po nar. P. Marie. Trh na vlnu: 1. dne 6. květ., 2. dne 29. září. Každý trvá 8 dní. Týh. trh každ. středu a sobotu.

Opavice (Tropplowitz), 1. první pondělek po Božím Těle, 2. po sv. Michalu, 3. po devítuikn.

Skočov 1. ve čtvrtek po devítuiku, 2. v den po Bož. Vstoup., 3. na Martina; padne-li v sob. neb v ned., odloží se na budoucí úterek, 4. na Bartol. Vel. týh. trhy: 1. ve čtvr. před Ván. 2. ve čtvr. před Velik. 3. ve čtvr. po Bož. Těle, 4. ve čtvr. po Michalu. Dobyťi trh v den před každým výročním a velkým týh. trhem.

Střebovice, 1. na 4. úterek po n. roce, 2. v out. po Velik., 3. v out. před Jan. Křt. 4. v out. před Hedv.

Sírnec (Schwarzwasser), 1. na Jiřho. 2. na Michala, 3. v pond. po Jakubu, 4. v out. po nov. roce. Dobyťi trhově v den před kaž. výr. trhem. Týhod. trh každý pátek.

Těšín (Teschen), 1. v den po Hrom., 2. v out. svatod., 3. v pon. před M. Majd., 4. po nar. P. Marie, 5. na Ondřeje. Týh. trh kaž. středu a sobotu. Trh na vlnu: 1. dne 28. května, 2. dne 2. října. Dob. trh každý pátek. Padne-li však na ten den svátek, odloží se na budoucí sobotu.

Vidna (Weidenau), 1. v pon. po n. roce, 2. v pon. po ned. kříž. 3. na Vavřince. 4. v pon. po Frant. Seraf. Týhodní trh kaž. pon.

Vitkov (Wigstadt), 1. na Víta, 2. ve stř. před Havlem. Týh. trh: 1. ve čtvr. před hrom., 2. v pon. po 3. ned. Velik. 3. na rozeslání apoštolů, 4. v den před Lucií velký trh.

Virbno (Wirbenthal), 1. v pon. před hrom. 2. v pon. po Janu Křest., 3. v pon. po Mich., 4. druhé pon. před Velkon. Týh. trh kaž. pon.

Výroční tržové v Čechách.

NB. Výroční trhy na svátky padající odávají se následujícího, místně také předcházejícího všedního dne.

Abertamy (Abertham), v pondělí po čtvrté nedělí svatočunů.

Abtsdorf, 1. na černý čtvr., 2. v pon. před sv. Duch., 3. ve čtvr. po Marii Sněžné, 4. druhý čtvr. po počtí P. Marie.

Anjelská Hora (Engelhaus), výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po Látare, 2. po sv. Trojici, 3. po sv. Anjelu Strážci, 4. v první pond. v Adventu.

Arnoltice (Arnsdorf), ty pondělky: 1. po bílé ned. 2. v pond. př. sv. Petrem, 3. po sv. Václavu.

Aš (Asch), výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po ned. Látare, 2. po sv. Trojici, 3. před sv. Jiljím, 4. před sv. Ondřejem; každou sobotu týhodní trh.

Bakov nad Jizerou (Backofen), 1. v pond. po druhé ned. adventní, 2. v pond. po sv. Fabianu a Šebestiánu, 3. v pond. po smrtelné ned., 4. druhé pond. po Velikonoci, 5. ve středu před Božím Tělem, 6. v pond. po sv. Markétě, 7. v pond. po sv. Bartoloměji, 8. ve středu po sv. Františku Seraf.

Barink (Bärtingen) první pon. v září neb po sv. Anjelu str.

Bavorov (Barau), 1. popel. stř., 2. na sv. Jiří, 3. na sv. Jiljí, 4. na obětování P. Marie.

Bečov (Petschau), ty pondělky: 1. před Velikonoci, 2. v červenci, 3. po sv. Havlu, 4. př. Vánoce.

Bechyně (Bechyu), 1. v pond. po jménu Ježíše, 2. ten den po sv. Petru a Pavlu, 3. na Dnšičky. Trhy na dobytek a vše-liko zboží v outery po celý rok. Čtyrykrát, totiž: druhý out. v postě, v outery velikonoční, v out. po nanebevz. P. Marie, v outery po sv. Urbauu, (kdyby měl poslední na svatolušní out. padnouti, tedy pátí outery); všem cizím obchodníkům a řemeslníkům dovoleno jest své zboží veřejně prodávati. Outery po sv. Fil. a Jakubu, pak po sv. Václavu jsou pouze pro domácí ustanoveny.

Běla má čtyry výr. a čtyry dob. trhy o pondělkách: po hrom., př. kv. ned., po nalez. sv. kříže a po sv. Matouši ev.

Bělá (Weiswasser), ty pondělky: 1. první v postě, 2. před nanebevstoup. Páně, 3. druhý po sv. Markétě, 4. po povýšení sv. kříže, 5. ve středu před sv. Katerínou, 6. na sv. Tomáše apoštola; každou středu týdenní trh.

Bělčice, výroční a trhy na dobytek: 1. na sv. Josefa, 2. na den po naroz. P. Marie, 3. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 4. ve čtvr. př. všemi Svat.

Bělohrad, 1. ve čtvrtek po sv. Petru a Pavlu, 2. ve čtvrtek po narození Panny

Marie, 3. v out. po sv. Havlu; týdenní trhy každý outerek.

Benátky (Neubentek), výroční a trhy na dobytek ty pondělky: 1. po nedělí Okuli, 2. po Božím Těle, 3. po sv. Maří Majdaleně, 4. před narozením P. Marie, 5. po sv. Martinu.

Benešov (Beneschau), 1. na den obrác. sv. Pavla, 2. na sv. Josefa pěstouna, 3. na sv. Filipa a Jakuba, 4. na sv. Antonína Pad., 5. na sv. Annu, 6. na sv. Matouše, 7. na sv. Rafsela Arch., 8. na sv. Ondřeje apost. První a třetí trvá 8 dní. Případně-li některý z nich na sobotu, drží se v násled. pon. Týd. trh každ. čtvrtek.

Benešov (Bensen), ty pondělky: 1. před květnou nedělí, 2. před nanebevstoupením Páně, 3. po naroz. P. Marie.

Benešov u Kaplice, 1. v outery velikonoční; 2. na sv. Jak., 3. na sv. Teresii.

Bernardice, 1. ve čtvrtek po sv. Matěji, 2. ve čtvrtek před Kantate, 3. na sv. Prokopa; týhodní trhy: ve čtvrtek před velikonoci, ve čtvrtek před vánocemi.

Beroun, 1. v pond. po jménu P. Ježíše, 2. třetí pondělí v postě, 3. v pond. po nedělí Jubilata, 4. ve čtvrtek po sv. Prokopu, 5. v pondělí po stěti sv. Jana Křtit., 6. v pond. po sv. Martinu; v outery a ve čtvrtek tých. trhy.

Bezdržice (Weseritz), 1. v pond. před hromem, 2. due 4. květ., 3. v pon. po sv. Václavu.

Bilina (Bilin), 1. v pond. postní, 2. ve čtvrtek po Božím Těle, 3. ve stř. po sv. Bartoloměji, 4. na sv. Martina bisk. Každou sobotu týdenní trh.

Bíšíce, 1. ve čtvr. př. květ. ned., 2. ve čtvr. př. Mar. Sněž., 3. v pond. př. povýš. sv. kříže, 4. ve čtvr. před sv. Martinem.

Blatná, 1. na sv. Fabiana a Šebestiána, 2. druhý čtvrtek v postě, 3. ten den po zvěstování P. Marie, 4. na sv. Víta, 5. ten den po nanebevzetí P. Marie, 6. v pond. po sv. Jarolímu, 7. ten čtvrtek před 1. nedělí adventní, 8. ve čtvrtek před sv. Matoušem a na sv. Tomáše koňský a dobytčí trh. Každý čtvrtek po celý rok trhy na obilí a dobytek.

Blovce, 1. ve středu před kv. nedělí, 2. na sv. Markétu, 3. ve středu po sv. Jiljí, 4. ve středu před všemi Svátými.

Blížany (Flöschau), výroční trh na koně a dobytek: 1. první pondělí v postě, 2. ve středu po sv. Trojici, 3. v pond. po sv. Jarolímu, 4. v pond. po počtí P. Marie.

Bohdaneč, výroční a dobytčí trhy: 1. ve středu před vstoupením Páně, po 8 dní. 2. v den rozal. sv. apoštolů, 3. ve středu po Bartoloměji, 4. v pond. před sv.

- Havlem**, po osm dní, 5. ve středu před sv. Martinem, 8 dní na pšizi v pond. 1. po třech králích, 2. po hromnicích, 3. po sv. Josefu, 4. po sv. Vítu. Každou středu trh na obilí.
- Bochov** (Buchau), výroční a dobytčí trhy: 1. v pondělí po sv. Jiří, 2. v pond. po sv. Jakubu, 3. na sv. Michala, 4. v outery před Adamem a Evou.
- Holeslav mladá** (Jungbunzlau), ty outerky: 1. po 3 Králích, 2. před sv. Duchem, 3. před sv. Bartoloměj, 4. po sv. Havlu.
- Holeslav stará** (Altbunzlau), 1. tu středu po smrtelné neděli, 2. poslední středu v srpnu, 3. ve středu před sv. Havlem, 4. na den sv. Jana Evang.
- Bor** (Haid), výroční, dobytčí a koňské trhy ty outerky: 1. po Okuli, 2. před sv. Duch. 3. po sv. Michalu, 4. po sv. Mikuláš; obilní trhy každý outerek, na koně a hovězí dobytek každý outerek od sv. Jiří až do sv. Havla.
- Borek, Jirkov** (Gürkau), ty pondělí: 1. po neděli Látare, 2. před sv. Janem Křtitelem, 3. před sv. Bartolomějem, 4. na sv. Šimona a Judu.
- Borohradek**, 1. ve středu v středoposti, 2. na sv. Františka Seraf.; každý outery týhodní trh.
- Borotín**, 1. ve čtvrtek po středoposti. 2. v pond. po neděli Rogate, 3. ve čtvrtek po Božím Těle, 4. na sv. Prokopa, 5. na sv. Annu, 6. na povýšení sv. kříže, 7. ve čtvrtek před sv. Havlem.
- Borová** (Borau), výroční trhy ty čtvrky: 1. po sv. Fabianu a Sebastianu, 2. po neděli. Quasimodog, 3. po Bož. Těle, 4. po naroz. P. Marie. Trhy na dobytek ty outerky: 1. po první neděli postní, 2. po Látare, 3. po Judika, 4. na sv. Tomáše apóst. Týhodní trh každý pátek.
- Borovany** (Forbes) 1. v pondělí po uaneberst. Páně, 2. na sv. Lukáše 18. října
- Bousov dolní** (Bautzen), 1. na svat. Vavřince, 2. v první pondělí v postě, 3. ve čtvrtek po svatém duchu 4. ve čtvr. po naroz. P. Marie, 5. na sv. Šimona a Judu, 6. ve středu před vánoce. Týhodní trhy každý čtvrtek po celý rok.
- Bozejov**, 1. na sv. Annu, 2. na sv. Leopolda; každou středu týhodní trh.
- Boží Dar** (Gottesrab), v pond. po sv. Anně a před sv. Šimonem a Judou.
- Brandejs**, 1. v outery před Hromnicemi, 2. po Velikonoci, 3. po sv. Trojici, 4. posv. Vavřinci, 5. př. sv. Václav., 6. po sv. Alžbětě.
- Brandejs nad Orlicí**, výroční trhy a hovězí dobytek ve čtvrky: 1. před popoleční středu, 2. před sv. Markem, 3. před rozsláním sv. apoštolů, 4. před sv. Havlem 5. před štědrým dnem. Týh. trh každý čtvrtek na len a potravu.
- Březnice** 1. v pondělí po první neděli postní, 2. v pond. po květné neděli, 3. v outery svatodušní, 4. v pond. před sv. Matě Majdalenou, 5. ve čtvrtek po sv. Bartol., 6. ten den po Dušičkách, 7. v pondělí po sv. Mikuláš.
- Březno** (Priesen) 1. v pondělí po sv. Řehoři, 2. po nanebevzetí P. Marie, 3. po sv. Michalu; týdenní trh každý outery.
- Brod Český** (Böhmisch-Brod), ty pondělky: 1. po ueděli Judika, 2. po sv. Trojici, 3. před sv. Havlem. Dobytčí trhy: 1. v pondělí po první neděli postní, 2. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pondělí po sv. Šimonu a Judě.
- Brod Německý** (Deutschbrod), ty outerky: 1. druhý out. po sv. třech Král. 2. druhý v postě. 3. po nalezení sv. kříže. 4. před sv. Janem Křtitelem. 5. po povýšení sv. kříže. 6. po sv. Františku Seraf. (Třetí a pátý bývaj nejnalavnější). Trhy na dobytek ty outerky: 1. po Hromnicích, 2. čtvrty v postě, 3. před Velikonocí, 4. po sv. Trojici, 5. po sv. Prokopa, 6. po sv. Vavřinci, 7. po sv. Martinu, 8. před Vánoce.
- Brod železný** (Eisenbrod), 1. předposlední masop. outerek, 2. před sv. Vítem, 3. po sv. Václavu, vesměs po 8 dní.
- Brodce**, 1. v masop. pondělí, 2. v svatodušní outery, 3. v pond. po sv. Frant. Ser., 4. po Vánoce.
- Broumov** (Braunau), 1. v pond. po ned. Sexag., 2. v outery svatodušní, 3. v pond. před naroz. P. Marie, 4. v po neděli adv. Každý čtvrtek trh na pšizi, každou sobotu trh na plátno.
- Brozany**, 1. v pond. po 3 Králích, 2. po sv. Gotthardu, 3. na sv. Víta, 4. v pond. po sv. Václavu.
- Buckov** (Butzka), 1. dne 19. ledna, 2. dne 24. května. 3. dne 19. července, 4. dne 17. října a každé pond. týdní trh.
- Budějovice** (Budweis) ty pondělky: 1. po 3 Králích, 2. po Božím Těle, 3. po naroz. P. Marie, 4. na sv. Martina, vesměs po 14 dní. totiž 8 dní před a 8 dní po jmenov. duu. Týh. trh kaž. pát.; každý čtvr. trh na koně, hovězí a jiný dob.
- Budňany** (Budňan) 1. dne 4. dubna, 2. ve stř. po naroz. P. Marie, 3. na sv. Vorsklu.
- Budyně** (Budín), 1. v outery po Hromnicích, 2. v out. po sv. Antoninu Pad., 3. v pond. po Marii Sněžné, 4. out. po sv. Václavu, 5. po sv. Kříspinu.
- Bukovsko**, 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Matě Majdalenu, 3. na sv. Havla.
- Buškovice** (Puschwitz), výr. a dob. trhy: 1. v outery před sv. Duchem, 2. v out. po jménu P. Marie, 3. ve čtvr. před sv. Kateř.
- Bydžov** (Neubidschow) výr. a dob. trhy: v druhou atř. postní, v out. po svatod. svátč. 3. na den sv. Jiří, 4. v out. před sv. Havlem, 5. na sv. Tomáše bis.; týd. trhy na obilí každou stř.
- Bystrá** (Bystrau) výr. a dob. trhy 1. ve střed. po Septnag., 2. ve stř. po Mat. 5. ve stř. po sv. Ondř.

Bystřice, 1. dne 24. února, 2. dne 23. dub. 3. dne 29. srpna, 4. dne 28. října, 5. dne 20. pros.

Bystřice Nova, ty středy: 1. po Remin. 2. po Látkara, 3. po Miserdikordia, 4. po sv. Duchu, 5. v pon. po sv. Petru a Pav. 6. v pond. po sv. Mich., 7. na sv. Kat. a osmidenní lhůtou na rozl. zboží a dob. Týh. trh na obilí a dobytek každ. stř.

Cerekve Dolní, ty pondělky: 1. po sv. Joa., 2. po sv. Jakubu, 3. po sv. Havlu, 4. po sv. Lucii.

Cerekve Horní, 1. v středop. 2. na sv. Markétu, 3. na sv. Maurice dne 22. září 4. na sv. Linh. 6. listop.

Cerekve Nová, 1. na první středu v postě, 2. na sv. Matouše.

Corhenice 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Víta, 4. na svatého Václava.

Čerovice ty čtvrtky: 1. druhý v postě, 2. čtvrtý po Velikon., 3. před sv. Petr. a Pavl., 4. po sv. Václavu; každ. outery týdní trh.

Cinwald, výroč. a dob. trhy: 1. na sv. Markétu, 2. na sv. Frant. Seraf.

Čáslav, ty pondělky: 1. třetí v postě, 2. po ned. Jubilate. po sv. Pet. a Pavlu, 4. po nanebev. P. Marie, 6. ve čtvrt. po sv. Lidmle, 6. v pon. po sv. Havl., 4 trhy na koně: 1. out. po prvním dnu postním 2. dne 22. a 23. kvěť., 3. ten den po sv. Prok., 4. v out. po sv. Barb. Trhy na rozl. dob.: 1. den po sv. Pet. a Pav. 2. den po naneb. P. Marie, pak každ. stř. a pátek po 3 králích, po Reminiscere a Jubilate.

Častolovice 1. ten den po 3 králích, 2. na sv. Víta, oba s dob. trh., 3. na sv. M. Majd., 4. na den po nar. P. Marie.

Čechčice, výr. a dob. trhy: 1. na obrác. sv. Pavla, 2. v pátek před svatoj. ned. 3. na sv. Wolfganga, 4. třetí po Šim. a Judě.

Čelakovice výr. a dob. trhy: 1. po sv. 3 králích, 2. po neděli Kantate, 3. po sv. Anj. Strážci, 4. po sv. Havlu.

Čermna (Lenkersdorf), ty pondělky: 1. poslední v měsíci květnu, 2. po sv. Havlu, 3. před sv. Mikulášem.

Černošín, 1. v pon. po hromnicích, 2. na sv. Jiří, 3. na sv. Michala. Trhy na dobytek od sv. Jiří až do sv. Mich. každé pondělí.

Černovice, výr. a dob. trhy: 1. na sv. Blažje, 2. na zel. čtvr. 3. v pon. před naneb. Páně, 4. v pond. před B. Tělem, 5. na sv. Prokopa, 6. ve stř. před pov. sv. kříže, 7. na sv. Terozii, 8. den po sv. Leopoldu. Každý čtvr. týdní a dob. trhy.

Čestín, 1. v pon. před naneb. Páně, 2. v pond. po sv. Petr. a Pavlu, 3. dne 2. listop. Týh. trh každ. stř.

Čiáta, 1. v out. před Velik., 2. na sv. Víta, 3. na sv. Annu, 4. na sv. Kateř., Týdní

trhy na potravní věci, dříví a uhlí každ. pondělí.

Čhabařovice (Karbitz), výr. a dob. trhy ty pondělky: 1. druhý postní, 2. druhý po Velik., 3. posl. po sv. Duchu, 4. prv. v srp., vždy po tři dni a tolikéž dni na dob. Ve stř. po celý rok týh. trh.

Čheb (Eger), ty pond.: 1. po ned. Látare 2. po B. Těle, 3. po sv. Matouši. Týdní trh každ. stř. a sob. Trhy a dob. první stř. každ. měsíce.

Čejnov 1. na obr. sv. Pavla, 2. na sv. Fil. a Jak., 3. den po sv. Pet. a Pav., 4. na sv. Martin. Týdní trhy ty pon.: 1. po 3 králích, 2. první v postě, 3. v středop. 4. po květné ned., 5. druhý po Velik., 6. po sv. Duchu, 7. po sv. Václavu, 8. v out. po Vánoce.

Chlum Královský žili Kinžberg (Königberg), 1. v pon. po 3 ned. postní, 2. na sv. Víta, 3. v pon. před sv. Václ., 4. 2 pond. v advent. V out. každ. měsíce trh na dob. a všechny pátky po celý rok trhy na obilí.

Chlumec, výr. a dob. trhy: 1. v pon. po obr. sv. Pavla, 2. v první out. v postě, 3. ve stř. po Kantáte, 4. ve stř. po sv. Havle, 5. ve stř. po poč. P. Marie. Každ. čtvr. týh. trh.

Choceň 1. na obr. sv. Pav., 2. na velik. outerek, 3. na sv. M. Majd., 4. v den po sv. Václ. všechny a osmidenní svobodno; druhý a třetí s mladým jarm. Ráno v den výr. trhá trh na dob. Týhodní trh každ. pátek.

Chollice, 1. v pon. po 3 králích, 2. v out. po sv. Fil. a Jakubu, 3. ve středu po sv. Václ.

Chomutov (Komotau), ty pondělky: 1. v pon. po ned. Reminiscere, 2. po sv. Fil. a Jakubu, 3. po navští. P. Marie, a seje-dli se ten den a pon. po Petru a Pav. v pon. na to, 4. po sv. Michalu, 5. po sv. Martinu bisk.

Chotěboř, 1. v pond. druhý postní týden, 2. v pon. čtvrtý postní týden, 3. v pon. šestý postní týden, 4. v out. po sv. Duchu, 5. v pon. po sv. Jak., 6. na dsm sv. Felixe muč., 7. v pon. po sv. Lukáš. 8. v pon. po sv. Martinu. Každou středu týh. trh.

Chotoušice, trhy na dob.: 1. dne 12. červ. 2. dne 17. října.

Chrást, 1. ten den po 3 králích, 2. ve čtvrték před květnou ned. trvá 8 dní, 3. ve čtvrték před sv. Janem Nep., 4. ve čtvrték po sv. Markétě, trvá 8 dní, 5. ve čtvrték po sv. Augustu, 6. před sv. Havlen.

Chrástava (Kratzan), ty pondělky: 1. před masop. ned., 2. před sv. Janem Kř. 3. před sv. Vavřim, 4. před sv. Havlem, 5. po 2. ned. adv. Týh. trhy drží se každ. středu.

Chřibská (Kreibitz), 1. v pon. tři neděle před sv. Duchem, padneji ale Děčinský

- trh na ten samý den, tedy o 14. dříve, 2. v pon. po sv. Michalu, 3. první pondělí v adventě. Týd. trh každ. stř.
- Chroustovice** ty čtvrtky: 1. po očišťov. P. Marie, 2. před sv. Fil. a Jakub. 3. před sv. Vavřincem, 4. na den sv. Kateřiny.
- Chrudim**, 1. druhé pon. v postě, 2. ve středu po nalezení sv. kříže, 3. den po nanebevz. P. Marie, 4. v pon. před sv. Frant. Seraf., 5. na sv. Barboru. Padne-li 3. neb 4. trh na sob. odbývá se přísti pondělí. Trhy na koně: 1. v první pon. postní, 2. 3. postní pon. 3. v pon. po smrt. ned., 4. v pon. před sv. Duchem, 5. na sv. Prokopa, 6. v pon. před nanebevzet. P. Marie, 7. v pon. po sv. Františku Ser. 8. v pon. před sv. Barb. Týh. trh každ. sobotu.
- Chudenice** 1. druhou středu v postě, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. na sv. Havla, 4. na sv. Kateř. Týh. trhy na přízi: 1. druhý pátek v postě, 2. první pátek v adventě.
- Chvalšiny** (Kalsching), výr. trhy: 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Floriana, 3. na sv. Vavřince, 4. na sv. Šim. a Judu. Týd. trh každ. out.
- Chýše** (Chiesch), výr. a dob. trhy: 1. na sv. Josefa, 2. ve čtvrt. v 3. týdnů velik., 3. v pon. po 16. červenci, 4. v pon. po nar. P. Marie, 5. na sv. Martina. Každý out. trh na obilí.
- Dašice** 1. na den sv. Školast., 2. v pon. po Kant., 3. na sv. Vítu, 4. v out. po sv. Jakubu, 5. den před sv. Michalem, 6. na sv. Lucii. Koňské trhy: 1. ve středu po sv. 3. kříž, 2. ve středu po Jubil., 8. ve středu před sv. Jakubem, 4. ve středu po povýšení sv. kříže, 5. ve středu po svatém Martinu.
- Davle**, 1. ve čtvrt. po sv. Fil. a Jakubu, 2. dne 11. července, padne-li v sob., drží se přísti pon., 3. ve čtvrt. po sv. Bart., 4. ve stř. po sv. Rafaeli.
- Děčín** (Tetschen), ty ponělky: 1. po nov. roce, 2. po sv. Fil. a Jak., 3. po nanebevz. P. Marie, 4. poslední v říjnu: vždy po 2. dni. Týhodní trh na přízi, obilí a potravní věci každ. pon. a stř.
- Děšenice**, 1. 5. dubna, 2. 16. srpna, 3. 2. prosince; každou středu trh na obilí a od sv. Josefa až do sv. Marka trhy na dobyt. každ. středu.
- Deštna**, 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Jana Křtit., 3. na sv. Jakuba, 4. na sv. Bartol., 5. na sv. Šim. a Jud., 6. na sv. Barb. Trhy 1. v out. před Vánoce, 2. v out. před Velikonocí. Týhodní trhy na dobytek od sv. Josefa až do konce října každou střed. Padne-li na středu nějaký svátek, nedrží se žádn. trh.
- Divišov**, výr. a dob. trhy ty čtvrtky: 1. na tučný, 2. na zelený, 3. před svatým Vítem, 4. před sv. Bartol., 5. před sv. Mart., 6. před Vánoce.
- Dobřany**, výr. a dob. trhy ty pond.: 1. po Remin., 2. po Exaudi, 3. po naroz. P. M. 4. na sv. Mikul.
- Dobříš**, 1. ve čtvrt. po popel. stř., 2. v pon. po sv. Troj., 3. na den sv. Mich., 4. na dušič., 5. na sv. Tom.
- Dobruška**, 1. ten den po sv. Jíří po 8. dní, 2. po bílé ned., zároveň konáky trh, 3. po sv. Duchu, 4. na sv. Jiljí, 5. po sv. Václav. 6. v out. po sv. Matěji, zároveň trh na koně. Trhy na dob.: 1. den po sv. Troj., 2. v out. po sv. Havlu, 3. den po obrác. sv. Pavla. Každý out. týhodní trh na len, pflíz, obilí a jiné.
- Doksy** (Hirschberg), 1. ve středu po očist. P. Marie, 2. po sv. Fil. a Jakub. 3. v pon. po sv. Jiljí, 4. v pon. po obětování Panny Marie.
- Domašín** ty outerky: 1. před květ. ned. 2. na svatod., 3. po sv. Bartol., 4. v pond. před sv. Havlem; každý outerf trh na dobytek.
- Domažlice** (Taus), 1. ve středu po sv. Dětrotě, 2. na sv. Anton., 3. v pon. po sv. Anjeln. Strážci, 4. druhý čtvrt. po svat. Martinu. Týh. a dob. trh vždy ve čtvrt. po celý rok.
- Doubravice**, výr. a dob. trhy ty čtvrt. 1. po Kantate, 2. po sv. Jak., 3. po sv. Vác. 4. po vš. Svat.
- Doupuv** (Duppaup), 1. ve čtvrtek po sv. Michalu, 2. v pon. po Okuli, 8. dne 17. květ., 4. v pon. po sv. Alžbětě. Dva trhy na dob. drží se druhého všedního dne po jarnarčích.
- Dub Český** (Bübm. Aicha), ty outerky: 1. před hromn., 2. předvelkon., 3. před sv. Duch., 4. po Bart., 5. před sv. Havlem, 6. v první pon. po adv.
- Dubá** (Douba), 1. na sv. Joa., 2. v out. po sv. Pet. a Pav., 3. v pon. po sv. Havlu, 4. 2. pond. v adv.
- Duchcov** (Lux), 1. ve stř. po 1. ned. post. 2. na sv. Vítu, 3. na sv. Bartol., 4. v pon. před vš. Svat.
- Dvořiště Dolní** (Unterhaid), 1. v outerf před sv. Duch., 2. na sv. Mich.
- Dvořiště Horní** (Oberhaid), 1. na sv. Joa. 2. v svatod. out., 8. na sv. Mich., 4. na sv. Jana Ev. Týh. trhy každ. stř. od 1. květ. až do post. zpří.
- Dvory Nové** (Neuhof), 1. na den. obrác. sv. Pavla, 2. ve čtvrt. po Judika, 8. ve čtv. před sv. Duch., 4. na sv. Annu, 5. v pond. před sv. Matouš., 6. na sv. Šim. a Jud., 7. na sv. Tomáše. Týh. trh každý outerek na obilí a rozličný dobytek.
- Dvůr Králové** (Könighof), výroční s předcházejícími trhy dobytčími: 1. v outerf před hromnicemi, 2. před květovou nedělí, 3. před sv. Duchem, 4. před sv. Markétou, 5. před sv. Matoušem, 6. před všemi Svätými, 7. před sv. Tomášem; týh. trhy na obilí a přízi v out. a v sobotu.
- Ervénice** (Beestadt), výroční a trhy na dobytek: 1. v pond. po bílé ned., 2. na

- sv. Bartoloměje, 3. na sv. Barboru, každý čtvrtek tých. trh.
- Fließen.** 1. v pond. před na nebe vstup. Pánč, 2. druhé pond. po sv. Michalu.
- Fridland** (též Mírov), 1. po hrom. 2. po ned. Kogate, 3. v pond. po sv. Bartol., 4. v pond. po sv. Šim. a Judě, vždy 8 dní spolu s trhem na dobytek: trh týždní každé pond., na obilí každý pátek.
- Frimburg** (Friedberg). Výr. trhy na sv. Annu. Týdní trhy, pak na dob. a obilí každý úterý.
- Georgswalde**, (v kraji Litoměřick.). 1. pond. po nalez. sv. kříže. — 2. v 1. pond. po sv. anjelu strážci. Každý úterek týdní trh na pšisi.
- Grafenried**, výroč. a dob. trhy ty pond. 1. po Bož. těle, 2. po naroz. P. Marie.
- Habry** (Habern), dobytčí trhy: 1. ve středu po jmenu Ježíš, 2. ve čtvrtek v postě, 3. ve čtvrtek v středoposti, 4. ve středu před Velikonocí, 5. ve středu před sv. Duchem, 6. v out. po sv. Janu Křtík, 7. po sv. Jak., 8. ve stř. po nanebev. P. M., 9. ve čtvr. po povýšení sv. kříže, 10. ve středu po sv. Lukáši, 11. ve čtvr. po sv. Felixi, 12. ve čtvr. před vánočními.
- Hainspach**, 1. v pondělí masopustní, 2. dne 2. května, 3. v pond. po navštívení P. Marie, 4. v pond. po sv. Šim. a Judě.
- Hartmanice**, 1. na den sv. Vitála, dne 28. dub., 2. na sv. Kateřinu; tých. trhy na dobytek a rozličné věci každý pátek.
- Hajda**, ty pou.: 1. po sv. Jiří, 2. po sv. Vítu, 3. po nanebev. P. M., 4. po sv. Václ.
- Haslova** (Haslau), ty pou.: 1. po sv. Jiří, 2. po 18. červenci, 3. po třetí ned. v říjnu.
- Heralec**, 1. na sv. Eleonoru 21. února, 2. na sv. Antonína Pad., 3. na sv. Teklu 23. září. Každý 1. čtvrtek v měsíci trh na dobytek, vlnu, pšisi a len.
- Heřmanův Městec**, trhy výroční a na dobytek ty pondělky: 1. po jmenu Ježíš, 2. po první nedělí po velikonoci, 3. po sv. Medardu, 4. po sv. Bartol., 5. ten den po všech Svatých.
- Hlinsko**, výroční trhy s předcházejícími trhy na dobytek ty středy: 1. první po sv. Apoleně, 2. první po sv. Vítu, 3. první po sv. Bartoloměji, 4. první po sv. Lukáši. 5. první po Velikonoci.
- Hluboká** (Frauenberg). Trhy na koně a hov. dob., 1. druhý čtvr. po velikon. 2. v out. před sv. Bartol., 3. v out. po sv. Šim. a Judě. Tých. trh každý úterek.
- Hodkovice** (Liebenau), ty pondělky: 1. po nedělí Látare, 2. po sv. Vavřinci, 3. po sv. Matouši.
- Holice** ty pond.: 1. po jmenu Ježíš, 2. po bílé ned., 3. před navštíven. P. Marie, 4. po povýš. sv. kříže, 5. po sv. Mikuláši.
- Hora Březová** (Birkenberg), výr. trhy: 1. druhý čtvr. po 3 Král., 2. dne 14. květ., 3. dne 21. července, 4. dne 15. října. Týdní trh každ. pond.
- Hora Kosová** (Amschelberg), 1. na velikon. pon., 2. ve stř. před Božím tělem, 3. ve čtvr. po jmenu P. M., 4. v pon. posv. Barl.
- Hora Krásná** (Schönberg), 1. první pondělí v postě, 2. v outery před velikonoci, 2. den před svat. Jan. Nep., 4. v outery před sv. Duchem, 5. den po nanebevzetí P. Marie, 6. na sv. Kateřinu, 7. v outery před vánočními.
- Hora Kutná** (Kuttenberg), výr., koňské a dobytčí trhy: 1. první pondělí postní, 2. v pond. po Kantate, 3. den po Božím Těle, 4. v pon. po sv. Ignáci Loj., 5. v pond. po sv. Matěji, 6. v pond. po sv. Martinu.
- Hora sv. Kateřiny** (Katharinaberg), 1. dne 2. července, 2. v pond. před sv. Bartolomějem, 3. v pondělí před sv. Havlem.
- Horažďovice**, 1. v outery před Septuagesima, 2. v outery před květnou nedělí, 3. ve čtvrtek před sv. Petrem a Pavlem, 3. v den Porciunkuli, 5. v outery před sv. Havlem, 6. na sv. Barboru. Každou středu trhy na dobytek, obilí a potrav.
- Hory Kasparské** (Bergreichenstein), 1. ve středu po středoposti, 2. v outery po povýšení sv. kříže, 3. ve čtvrtek po Božím Těle, 4. v pond. před sv. Mikulášem.
- Hory Matky Boží** (Bergstadt U. L. F.), 1. v prv. pond. v postě, 2. dne 16. srpna.
- Hory Nalžovské** (Silberberg), 1. třetí čtvr. po velikonoci, 2. v pond. po sv. Prokopu, 3. den po sv. Václ., 4. v pond. před sv. Luc.
- Hořepník**, 1. na sv. Blažeje, 2. na sv. Michala, 3. na sv. Martina biskupa.
- Hořice**, ty čtvrtky: 1. po sv. třech Králich, 2. před květnou nedělí, 3. před Kogate, 4. před sv. Prokopem, 5. ve stř. a ve čtvr. před sv. Václ., 6. ve stř. a ve čtvr. před sv. Martinem; den před tím se drží vždy trh na dobytek. Trhy na obilí každý čtvr.
- Hořice** (Höritz). Svobodný trh ua Bartoloměje. Trhy na chléb: 1. den před nanebevstoupením Páuč, 2. na sv. Martina, 3. na sv. Tomáše.
- Hořovice**, výroční a dobytčí trhy, 1. dno 11. února, 2. v out. před nanebevstoupením Pánč, 3. na sv. Jakuba s osmidenní lbůtou, 4. na povýšení sv. kříže, 5. dne 29. listopadu. Trhy na krámařské zboží: 1. v robotu před kv. nedělí, 2. v sobotu před vánočními: týždní trh každou sobotu.
- Hostice Střelecká** (Strahostic), 1. čtvr. v březnu, 2. dne 2. května, 3. dne 26. září, 4. dne 12. prosince.
- Hostinná** (Arnau), trhy výr. a dob. ty pou.: 1. po sv. Dorotě, 2. po sv. Trojici, 3. před jmenem P. Marie, 4. po všech Svatých: každ. out. a sob. tých. trh na hov. dob.
- Hostomice**, 1. v pon. po 3 Král., 2. na sv. Matěje, 3. na den sv. Jiří na vlnu, 4. v pon. po sv. Prokopu, 5. ve stř. před naroz. P. Mar., 6. ve stř. po Václ. Každ. stř. tých. trh.
- Hostouň** (Hostau). 1. ve stř. před masop., 2. ve stř. před velikon., 3. na sv. Jana Křtitele, 4. na sv. Jak., 5. na Šim. a Judu,

6. ve stř. před vánocemi. Týh. trhy každ. stř. na obilí a polní plodiny, a na rozličný dobyt. Trh na koně od ned. Invokavit až do Bož. Těla každ. středu.

Hosíka (Gastdorf), ty outerky: 1. po Fexagesima. 2. po Kantate, 3. na svatodušní. 4. po nanebevzetí P. Marie, 5. po jmenu P. Marie, 6. před sv. Kateřinou.

Hradec Jindřichův (Neuhaus). 1. v první pond. v postě, 2. v out. po Exaudi, 3. v pon. po nanebevz. P. Marie, 4. v pon. po sv. Havlu: trhy na dob.: 1. ve stř. v čtvrtém týdnu v postě, 2. ve stř. po Judika, 3. ve stř. pátý týden po velik., 4. v pon. po sv. Trojici, 5. ve stř. po sv. Václavu, 6. ve stř. po sv. Kateřině; týdenní trhy každou stř. a sob.

Hradec Králové (Königsgrätz) ty outerky: 1. po 3 Králích, 2. po neděli Reminiscera čili druhé v postě, 3. po sv. Trojici, 4. po naroz. P. Marie, po každ. 8 dní. Koňské a dob. trhy: 1. v pond. po sv. Fubianu a Seb., 2. v out. po ned. Reminisc., 3. outery v pašijový týden, 4. ve středu po křížových dnech, 3. v pond. po sv. Trojici, 6. den před naroz. P. Marie.

Hradec Nový (Neukönigsgrätz), 1. v pond. po sv. Janu Křt., 2. v pond. po sv. Ondř. Každý out. týhod. trh.

Hraděc (Grottau), 1. po neděli Jubilate, 2. sedmý týden po svatodušních svátcích, 3. v pond. po sv. Bartolom., 4. v pond. před sv. Martinem. Týh. trh každ. pátek.

Hradec Nový (Neuhradec), 1. ve stř. po velikon., 2. v pond. po nanebevz. P. Marie, 3. na den Moudrosti; každé pond. týh. trh.

Hradlitz Mělnického (Mittchengrätz), výroční a předcházejícími trhy dobytčími ty čtvrt: 1. tučný, 2. zelený, 3. čtvrtý po velikon., 4. po Božím Těle, 5. po proměnění Páně, 6. po sv. Václavu, 7. před sv. Martinem, 8. před vánoc. Každý čtvrt. trh na obilí.

Hradlitz Choustnikovo (Gratlitz), 1. ve stř. po sv. Jiljí, 2. ve stř. po všech Svát.; týh. trh každou stř. a sobotu.

Hradý Nové (Gratzen), 1. v pon. po ned. Lítare, 2. na sv. Matouše, 3. v pond. po první advent. ned. Každé pon. trh na dob.

Hrob (Klostergrab), 1. v pond. po navští. P. Marie, 2. na sv. Filipa a Jak. 3. osm dní po pozdvížení sv. kříže, 4. na sv. Ondřeje apošt.

Hronov, ty out.: před 3 Králi, 2. po sv. Josefu, 3. v kříž. týdnů, 4. po sv. Bartol. 5. před všemi Svatými. Připadneli sv. Jos. nebo Bart. na out., tedy toho dne.

Hrozničín (Lichtenstätt), 1. v pond. po 1. květ. 2. v pond. po jmenu Pany Marie.

Humpolec, ty středy: 1. po sv. Filipu a Jak., 2. druhou po sv. Adolfu, 3. před povýšen. sv. kříže, 4. druhou po sv. Klementu. Týdenní trh každ. stř. — na dob. potrav. a přízi.

Hárky (Adamsfreiheit), 1. v pon. po rozesl. sv. Apošt., 2. v pon. po sv. Rafaelu.

Husinec, 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. na sv. Lukáše. Týh. trh každ. sob. na obilí a hov. dob. mezi nimiž i 4 hlavní trhy na obchodnické zboží: 1. v nuzop. sob., 2. na květ. ned., 3. v sob. po Božím Těle, 4. v sob. před vánoc.

Hutě Stříbrné (Silberborg), 1. třetí ned. po velikon., 2. na sv. Michala arch.

Jablonna (Gabel), ty pon.: 1. před broma, 2. čtyry ned. po velikon., 3. po sv. Janu Křt., 4. po nar. P. Marie, 5. po sv. Kateř. Trhy na vlnu: 1. dne 8. květ., 2. dne 4. říj.

Jablonec (Gablouz), ty pond.: 1. před vclikon., 2. před sv. Duchem, 3. před 7 bratry, 4. před sv. Bartolom., 5. první v říjnu, 6. před sv. Alžbětou. Týh. trh každ. out. a pát. na obilí, přízi, len a jiné včel.

Jachymtál, Jachymov (Joachimsthal), ty pond.: 1. po hromicích, 2. třetí v dub., 3. po sv. Markétě, 4. čtvrtý v měsíci zář.

Jankov, 1. na sv. Rehoř, 2. den po sv. Janu Nep., 3. den po sv. Petru a Pavlu, 4. na sv. Bartolom., 5. na sv. Mart. bisk.

Janovice v Tábor., 1. dne 14. února, 2. dne 31. květ., 3. dne 13. zář., 4. dne 13. prosince.

Janovice v Čásl., ty outer.: 1. po 4. ned. postní, 2. před sv. Janem Křt. 3. po jm. P. Marie, 4. před sv. Mart.

Janovice v Plzensku, 1. na sv. Josefa, 2. na sv. Jana Křt., 3. na sv. Šimona a Jud. Týdenní trh každ. pon.

Janovice Uhlitké (Kohljauowitz), 1. v pon. po obrác. sv. Parla, 2. v pon. v středop., 3. v out. po velik., 4. na den sv. Víta, 5. v pon. před sv. Maří Magd. 6. v pond. po Anjelu Strážci, 7. v pond. po sv. Havle.

Jaromeř, 1. druhý den po sv. 3 Králích, 2. ve středu po sv. Duchu, 3. v outery před sv. Bartolom., 4. den po sv. Havlu, padne-li který na neděli neb svátek, drží se o týden později. Týh. trh každý pátek.

Jelcu Horní, 1. na sv. Josefa, 2. v outery po sv. Duchu, 3. na sv. Jakuba, 4. na sv. Matouše, 5. v outery před Martinem, 6. v pond. před Adamem a Evou. Týh. trh na obilí každý outery.

Jenikov Golcův (Goltch-Jenikau), ty středy: 1. po očišťování P. Marie, 2. po zvěstov. P. M., 3. před sv. Janem Nep., 4. před Bož. Těl., 5. po sv. Markétě, 6. po sv. Václavu. Týdenní trh každou středu.

Jenikov větrný (Windig Jenikau), 1. den po sv. 3 Králích, 2. v pon. po sv. Janu Nep., 3. na sv. Jakuba, 4. druhé pon. po naneb. Panny Marie, 5. na svatého Martina.

Jesenice (Jechnitz). Výroční a dobytčí trhy: 1. v pon. před Velikonoce, 2. ve středu před svatým Duchem, 3. v pond. po svatém Simonu a Judě, 4. v pon. před vánoci.

Jičín (Gitsehn), ty pondělky: 1. první po Hromicích, 2. po Jubilate, 3. po a. Jak.,

4. před sv. Havlem. Trh na obilí každé pondělí.
- Jilemnice** (Starkenbach), ty pondělky: 1. po jm. Ježíše, 2. před Velikon., 3. před sv. Duchem, 4. před sv. Jak., 5. před sv. Divi-
viem, trvá 8 dní, 6. před Vánoc. Týhod. trh na obilí, potravu, přízi a plátno každ. středu.
- Jilové** (Enlau), výr. a dob. trh. 1. pond. v listop., případně-li na svátek, tedy následující vědní den.
- Jilovi** (Eule), 1. v pon. po 3. Králích, 2. v pon. po Bož. Těle, 3. na sv. Vavř., 4. na s. Lukáše, 5. v pon. před sv. Kateř.; týhod. trhy: 1. ve středu před Velikonoci, 2. na sv. Tomáše.
- Jindřichovice** (Heinrichsgrün) 1. v pond. před sv. Janem Křtitelem, 2. v pon. před sv. Havlem.
- Jirkov viz Borek.**
- Jirétin Horčjší** (Obergeorgenthal), ty pondělky: na masop., 2. po sv. Jiří, 3. po nar. P. Marie, 4. po vš. Svat. Týh. trž každ. pátek.
- Jirétin Dolní** (Niedergeorgenthal), 1. na sv. Vojtěcha, 2. v pon. před Bož. těl., 3. v pon. před svatým Matoušem, 4. na svatého Mikuláše.
- Jistebnice**, ty pondělky: 1. po sv. 3. krá-
lích, 2. na sv. Matěje, 3. po květné ned., 4. po Velikonoci, 5. po svatod. svátcích, 6. na sv. M. Majdal., 7. na sv. Bartol., koňské a dobytčí trhy po 8 dní; 8. v pon. po sv. Matěji, 9. v pon. po vš. Sv. Trhy na dob. každé pond. od sv. 3. král. až do nanebevst. Páně.
- Josefov čili Plesy** (Josefsstadt), výroční a předcházejícími trhy na koně a hovězí dobytek ty outerky: 1. po svátování P. Marie, 2. po sv. Markétě, 3. po sv. Václavu, 4. po počtí P. Marie; tyto trhy trvají vesměs po 3 dni; týdní trh každé pond. a čtvrtek.
- Kácov**, 1. na nalez. sv. Kříže, 2. na sv. Petra a Pavla, 3. na nar. P. Marie, 4. na sv. Martina. Týdní trhy: 1. den po hromnicích, 2. v pátek před květnou ned., 3. na sv. Michala, 4. v pátek před čtvrtou nedělí adventní.
- Kadaň** (Kaaden), výroční, koňské a dob. trhy: 1. v pondělí po Judika, 2. po sv. Janu Křt., 3. po pov. sv. Kříže, 4. po sv. Barboře, každ. trvá 3 dni.
- Kamberk**, 1. na sv. Jiří, 2. na pověš. sv. Kříže.
- Kamenice**, 1. 1. pátek v postě, 2. v out. velikon., 3. na sv. M. Majd., týd. před a den po ní, 4. ve čtvr. po nanebv. Páně, po 3 dni, 5. den po sv. Václ., a před ním po 4 dni. Týdní trhy každé pon. na koně, hovězí dobytek a rozličné jiné zboží.
- Kamenice česká** (Böhmisch-Kamnitz) ty pondělky: 1. před sv. Duch., 2. po Porcinkuli, 3. před Havlem.
- Kamenice tržová**, výr. a dob. trhy ty čtvrky: 1. 3. postní, 2. pátý v postě, 3. na zelený, 4. po sv. Prokopu, 5. po nar. P. Marie, 6. po vš. Svat., 7. po počtí P. Marie.
- Kamýk** (Kamaik), 1. na sv. Aloisia dne 21. června, 2. na sv. Františka Ser. dne 4. října.
- Kauk** (Gaug), výr. trhy: 1. ve čtvrtek před kv. ned., 2. v out. před sv. Duch. 3. v out. před sv. Bartol., 4. ve čtvrtek po sv. Havle. Na dobytek: 1. ve čtvrť. před jmenem P. Ježíše, 2. ve čtvrtek po narození P. Marie, 3. před sv. Markét. (13. červenc.), 4. ve čtvrtek po svatě Kateřině.
- Kaplice**, 1. v pon. masop., 2. na sv. Prokopa, 3. na sv. Šim. a Jud. Týdní trh každ. sobotu.
- Karlovy Vary** (Karlsbad), 1. třetí pond. v dubnu, 2. první středu v měsíci říjnu; trvá dva dni. Trhy na koně a jiný dobytek, poslední pon. v červnu každ. čtvr. týh. trh.
- Kasejovice**, výroč. a trhy na koně a hovězí dobytek 1. den po sv. 3 Králích, 2. v out. po provodní ned., 3. na sv. Jak., 4. den po sv. Jiljí, 5. na sv. Voršulu, Týdní trh na dobytek každý kvatemb. pátek, ve středu před zeleným čtvrtkem, pak každý pátek po velikonoci až do vš. Svatých.
- Katovice**, první čtvrtek po hromnic., na Filipa a Jakuba, 3. ve čtvrť. po Vavřinc. 4. dne 12. pros.
- Kůlně Nova** (Neugedein), 1. v pon. po sv. 3. Králích, 2. druhá pon. po Velik. 3. na sv. Bartol., 4. na sv. Ondřeje. Týdní a dobytčí trhy od 2. postního týdně až do sv. Mart. každý pátek.
- Kirchenberg** (v Chebském kraji) dva výr. a dobyt. trh 4. out. v březnu a v říjnu. Dobytčí trhy každ. 4. out. v ost. měsících.
- Kladno**, ty pondělky: 1. po obrác. sv. Pavla, 2. po sv. Vítn. 3. po sv. Václav.
- Kladruby** (Kladrau), 1. ve středu před květnou ned., 2. v pon. po B. Těle, 3. na sv. Jak., 4. na sv. Matouše.
- Klášterec** (Klosterle), výr. a dob. trhy ty pondělky: 1. před hromnicemi, 2. před sv. Johannou králov., 3. před sv. Bartolomějem, 4. před svatým Martinem. Případně-li na ten den svátek, odbývá se trh o osm dní dříve. Týhodní trh každ. středu.
- Klatovy**, ty outerky: před obrácením sv. Pavla, 2. po neděli Kantate, 3. po svatém Kiliannu, 4. po sv. Jiljí, 5. po sv. Kateřině.
- Klenčí** (Klontech), 1. na sv. Matěje, 2. v outery po svatě Trojici, 3. na svatou Lucii. Týdní trhy po celý pěst: trhy na dob. každý outery od postu až do sv. Martina.

Klomin (Chlomin), ty pondělky: 1. po hromnicích, 2. v třetí pondělí měsíce května, 3. po P. Marii Sněžné, 4. po sv. Svatých. Hlavní trhy na dob. v pon. po květné ned. po sv. Janu Křtit., po sv. Václavu, a před vánocí; týhod. trh každ. pondělí.

Kněžomostí (Fürstenbruck), výroční a dob. trhy ty pondělky: 1. druhý po sv. Fab. a Šeb. 2. druhý v postě, 3. po Velikon., 4. před narožtív. P. Marie, 5. před nanebevz. P. Marie, 6. po jmenu Panny Marie.

Knin nový (Neuknin) 1. v poslední nاسوبstní čtvrtek, 2. v pon. po květné neděli, 3. na sv. Víta, 4. ve čtvrtek po sv. Vavřinci, 5. na sv. Lidmilu, 6. v pon. před Havelským posvicením, 7. na sv. Barboru.

Kocengrün (Gossengrün), výroč. trhy ty pond.: 1. 3. v měsíci dubnu, 2. před sv. Vítem, 3. po nanebevz. P. Marie, 4. před sv. Šim. a Jud.

Kolešovice, výr. a dob. trhy: 1. dne 20. břez., 2. dne 30. června, 3. dne 4. září, 4. dne 12. listop.

Kolinec, 1. na sv. Fil. a Jak., 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Ondřeje.

Kolin nový (Neukolin), výroční s předcházejícími trhy na dobytek: 1. ve čtvr. po 3. Král., 2. v pond. po posl. masop. neděli, 3. v pon. po svátostech, 4. na sv. Antonína Paduan., 5. v pou. po sv. Bartoloměji, 6. na sv. Františka Seraf., 7. v pond. po sv. Ondřeji. Týdlní trhy ve stř. a v pátek.

Koloveč (Kolautschou), 1. v out. Velikou. 2. na sv. Jana Křtit., 3. v pond. před sv. Havlem; týhod. trhy: 1. druhé pou. po Velikon. a po sv. Martinu.

Kopidlno, 1. ve střed. po Velikon., 2. na sv. Prokup., 3. ve stř. před nar. P. Marie, 4. ve střed. před počt. P. Marie.

Kostelec černý (Schwarzkosteletz), 1. v pon. po ned. Rogato, 2. na sv. Jana Křtit., 3. na sv. Mich. archauj., 4. v pond. před počt. P. Marie.

Kostelec nad Labem (Elbekosteletz) výroční koňské a dobytčí trhy: 1. v pond. před sv. Matěj., 2. ve čtvrtek před nalezním sv. kříže, 3. na sv. Víta, 4. na svatého Jakuba, 5. na povýšení svatého kříže, 6. na sv. Šimona a Judu. Každou sob. týh. trh.

Kostelec u Náchoda, ty čtvrtky: 1. po jmenu P. Jeříše, 9. před první ned. v květ. 3. po sv. Matouši, 4. po počt. P. Marie. Trh týdní každ. středu.

Kostelec nad Orlicí, výroční s předcházejícími trhy na koně a hovězí dob.: na sv. Dorotu, 2. ve čtvrtek před květnou neděli, 3. v pondělí po nanebevstoupení Páně, 4. dne 17. července, 6. na svatého Bartoloměje, 6. na Karla Bor. Trh týhod. každ. čtvrtek.

Kouřim, výroční koňské a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po n. roce, 2. po květné ned., 3. před sv. Duchem, 3. na sv. Matf. Majd., 5. po narození P. Marie, 6. po sv. Kateřině.

Kožlany, 1. ve čtvrtek po Velikonoci, 2. ve čtvrtek po sv. Duchu, 3. na sv. Vavřince dne 10. srpna, 4. na sv. Matouše.

Kralupy (Grulich), 1. ve čtv. před hromn., 2. druhý čtvr. po Velik., 3. ve čtvr. po sv. Anně, 4. po sv. Luk. Týdní trh každ. pon. Případně-li na pondělí svátek, týdní trh odbývá se v out.

Kralovice, výroční, koňské a dobyt. trhy, 1. ve čtvrtek před zvátov. P. Marie, 2. v pond. před sv. Pet. a Pavl., 3. v pon. před nanebevz. P. Marie, 4. ten čtvrtek před sv. Havlem.

Kralovice Dolní, výroční a dob. trhy ve středu před sv. Vojtěchem, 2. na sv. Jana Křt., 3. ve stř. před Maríí Sněžnou, 4. ve stř. před sv. Václavem.

Kralupy, 1. v out. před Velikonocí, 2. ve středu před naroz. P. Marie. Týdní trh ve středu na rozličné potrav.

Králov Městeček (Königsstättl), trhy výroční a na hovězí dobytek ty pondělky: 1. po sv. 3. Králích, 2. po Quasimodogeniti, 3. po Božím Těle, 4. na sv. Bartol., 6. ve středu po sv. Frant. 8., 6. ve středu po sv. Cecílii. Týdní trhy na obilí po celý rok v pátek.

Kraslice (Grasslitz), 1. den po sv. Janu Křt., 2. druhé pon. po sv. Michalu. Trhy na dob. 3. středu každ. druhého měsíce.

Krásné Doly (Schönthal), 1. ve čtvrtek před sv. Václavem. Týd. trh každ. sobotu.

Křinec, 1. na tučný čtvrtek a ty čtvrtky: 2. po sv. Duchu, 3. po sv. Bartoloměji, 4. po sv. Kateřině.

Křivšodov, na pondělky po sv. Jiří a Jilji. Týdní trh každý pond.

Krucemburk (Krucburek, Kreutzberg), výr. a dob. trhy s 8 denní svob. ty pond: 1. po hromn., 2. před květnou ned., 3. před vstoup. Páně, 4. den po sv. Vavř., každý čtvrtek týdní trh.

Krumlov český (Böhmisch-Krumau), 1. ve čtvrtek po středoposti, 2. ve čtvrtek po Božím Těle, 3. v pon. před sv. Havl. Padne-li sv. Havla na pondělek, odbývá se trh o týden dříve; na sv. Kateř. Trhy na dobytek od sv. Jiří až do sv. Havla každou středu; týhodní trhy každ. středu a sobotu.

Krupka (Graupen), ty pondělky: 1. před květ. ned., 2. před sv. Duchem, 3. před sv. Michalem, 4. před sv. Martinem.

Krýry (Kriegern), výroční a dobyt. trhy: 1. ve stř. před ned. Lätare, 2. ve čtvr. po ned. Kantate, 3. ve čtvrtek po pozdvižení sv. kříže, 4. na sv. Bohumíra 8. listopadu.

Kumžák (Königsack), ty pondělky: 1. po Hromnicích, 2. po Míserikordia, 3. po

sv. Matouši, 4. na dušičky. Trhy týdlní a dobytčí každý čtvrtek.

Kunšát (Kronstadt), výr. a dob. trhy ty pond.: 1. v posl. v dub., 2. první v srpnu, 3. posl. v říjnu.

Kunžvart (Königsward), 1. o sv. Jiří, 2. o sv. Michalu arch., 3., 16. prosince.

Kuřivody (Hühnerwasser), výroční trhy na dobytek: 1. v pond. po Velikonoci, 2. v pond. po Sv. Duchu, 3. na sv. Jana Křt., 4. v pondělí po nanebevz. P. Marie. 5. v pond. po sv. Havlu, 6. v out. před sv. Tomášem apost. Každou středu týh. trh na dobytek a rozličné krámské zboží.

Kunžvart (Königswart), výroční dobytčí a konské trhy: 1. na sv. Josefa, 2. v pond. po sv. Markétě, 3. v pond. po všech Svatých. Trh na obilí každý čtvrtek.

Landskroun (Landskron), 1. v pondělí po 3 Králích, 2. v out. po ned. Judika, 3. na svatodušní out., 4. na sv. Marii Magdalenu, 5. v outery po sv. Matouši.

Ledeč, 1. v out. po neděli Septuagesima, 2. den před nanebevstoup. Páně, 3. den před sv. Marii Magdalenu, 4. v outery po sv. Jiří, 5. ve čtvrtek před sv. Havlem.

Leskov, 1. dne 19. března, 2. dne 2. květ. 3. dne 4. července, 4. dne 15. října.

Levin, na sv. Matouše Evang.

Lhenice (Ehrentz), 1. na sv. Fabiana a Sebastiana, 2. na sv. Jiří, týh. trh každou středu. Trh na pšici na sv. Linharta.

Libáň, 1. v out. po sv. Mat., 2. po sv. Troj. 3. po sv. Bartoloměji a 4. po sv. Šimou a Judě. Týdenní trh každý outery.

Liberec (Reichenberg), ty pondělky: 1. po bílé neděli, 2. před sv. Vítem po 8 dní, 3. po naroz. P. Marie po 8 dní, 4. v pond. a v outery po 3ti neděli v říjnu, 5. v pond. a v outery před první nedělí adventní. Trhy na vlnu: 1. v outery a ve středu po sv. Duchu, 2. v outery a ve středu po sv. Michalu. Trhy na dobytek: v sob. před bílou ned., v sob. 8 dní před 1. neč. adv. Týdlní trhy každé pond. a čtvr.

Liběnice, výr. a dob. trhy: 1. dne 8. dub., 2. dne 26. září.

Libice, 1. v pondělí po jmenu Pána Ješie, 2. na popeleční středu, 3. v pond. po sv. Janu Nep., 4. v pond. po sv. Prokopu, 5. v pond. po nanebevz. P. Marie, 6. na sv. Havla.

Liblín, ty pondělky: 1. po Látare, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. před Bož. Tělem, 4. po sv. Jiří, 5. před sv. Martinem.

Libochovice, 1. v středopostí, 2. ten den před nanebevst. Páně, 3. na sv. Bartolom., 4. ve středu po sv. Václavu, 4. tu stř. po sv. Martinu. Každou středu týh. trh.

Libouchee (Königswalde) v Litom., výr. a dob. trhy: 1. v pon. masopustní, 2. v pon. před sv. Jan. Křt., 3. v pon. po naroz. P. M.

Martinu, oba po 8 dni. Připadne-li sv. Markéty neb sv. Martina na čtvrtek, začne trh téhož dne. Trhy na dobytek: ty středy: 1. po středopostí, 2. po Bož. Těle, 3. po sv. Bartoloměji, 4. po sv. Martinu, každý trvá 2 dni.

Lipnice, výroční koňské a hovězí trhy: 1. v pond. po sv. 3 Králích, 2. po Judika. 3. po sv. Petru a Pavlu, 4. před sv. Havlem, 5. po sv. Martinu, 6. před Vánoce, Trhy na vlnu: 1. na sv. Floriana, 2. v pond. před sv. Havl. Trhy na dobytek: 1. každý pond. od 8. ledna až do 9. listop. Týdlní trhy každý pátek po celý rok.

Ljácov, 1. na velkonoční outery, 2. na sv. Bartoloměje, 3. na sv. Ondřeje. Týdenní trh ve čtvrtek.

Litěň, 1. na čtvrtý pondělek po novém roce, 2. ve středu před sv. Duchem, 3. na sv. Marii Magd., 4. ve středu před sv. Václav., 5. na sv. Alžbětu, též vždy trh na dobyt.

Litoměřice (Leitmeritz), ty pond. 1. po Sexagesima, 2. po Kantata, 8. po naneb. P. Marie, 4. po sv. Kateřině. Týdlní trh v sobotu a v outery.

Litomyšle, 1. dne 27. ledna na sv. Chrisot. — 2. dne 7. květ. na sv. Staual. — 3. dne 5. září na sv. Vikt. — 4. dne 6. listop. na sv. Leonarda. — Kdyby některý z těchto trhů připadl na pátek, na sobotu, na neděli nebo svát., odložilo se na příští úterek. Trh dobytčí jest o den dříve; padne-li výroční. trh na pou., je trh dob. v pát. před výr. trhem. Týdlní trh každ. sobotu.

Litvrbachy (Lauterbach) výroční a dobytčí trhy: 1. na sv. Jana Křt., 2. první pond. po růžencové slavnosti.

Litvinov (Oberleutensdorf), 1. ve středu před květn. ned., 2. na sv. Marii Magdalenu, 3. na sv. Mich., 4. v pon. po všech Sv.

Lochovice, 1. na sv. Jiří, 2. na sv. Mat., 3. den před sv. Janem Křt., 4. na sv. Leop.

Loket (Ellbogen), 1. na zelený čtvrtek, trh na chléb, 2. dne 1. května, 3. první stř. v záti, 4. na sv. Martina, 5. ve čtvrtek před Vánoce, pouze na chléb.

Lomulec, v Bud. 1. na sv. Jiří, 2. na sv. Jana Křt., 3. na sv. Michala.

Lomulec, v Jičín., 1. 2. čtv. postní, 2. ve čtvrtek před sv. M. Magdalenu, 3. před sv. Šimonem a Judou. Hlavní trhy na dobytek a jiné věci 1. 8 dní po vstup. Páně, 2. ve čtvrtek po Bož. Těle. Týdlní trhy každý čtvrtek.

Louny, výroční a dobytčí trhy: 1. ve stř. před tučným čtvrtkem, 2. v pond. a v out. před nanebevstoup. Páně, 3. ve stř. po naroz. P. Marie po 8 dní, 4. ve středu a ve čtvrtek po sv. Šimonu a Judě.

Louňovice, ty čtvrtky: 1. před sv. 3. Králi, 2. před sv. Rehofem, 3. před sv. Vojtěchem, 4. na sv. Vita, 5. na sv. Marii Magdalenu, 6. ve čtvrtek před sv. Bartolomějem, 7. před sv. Václavem, 8. na sv. Lukáše, 9. na sv. Barboru.

Lovosice (Lobosic), ty pondělky: 1. po Láture, 2. po sv. Troji, 3. po narož. P. M., 4. po sv. Barbote.

Lubeneč (Lubens), výroční a dobytčí trhy: 1. Zhý pond. po Hromnicích. 2. ve středu před sv. Václavem.

Lukavice, ve středu po sv. Jiří. Týhod. trh každou sobotu.

Luže, 1. ve středu před nalezem. sv. kříže, 2. ten den po sv. Petru a Pavlu, 3. ve středu před povýš. sv. kříže, 4. dne 4. listopadu. Trhy na dob.: 1. ve stř. před jmén. Ježíš, 2. ve stř. po 3. ned. postní, 3. na sv. Antonína 1. dne 2. listop. Trh na obilí každou sobotu.

Lysá, 1. v pond. po sv. Filipu a Jakubu, 2. v pond. po stěti sv. Jana. Týhodní trhy každou sobotu.

Malešov, ty outerky: 1. po 3. ned. post. 2. před nanebevst. Páně, 3. před sv. Bláží Magdalénou, 4. před narož. P. Marie, 5. před sv. Martinem biskupem.

Maučtin, 1. v pondělí po neděli Sexagesima, 2. druhý pond. po Velikonoci, 3. na sv. Víta, 4. na sv. Mat., 5. na sv. Barb.

Maršovice, 1. dne 14. ún., 2. dne 18. říj.

Maschov (Maschau), 1. první neděli v postě, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. na den nar. P. Marie (8. září), 4. v neděli po všech Svatých, každý trvá 8 dní. Trhy na vlnu: 1. první pátek po sv. Jiří, 2. druhý pátek po sv. Jiří. Týhodní trhy každý pátek.

Měděc (Kupferberg), 1. v pondělí po sv. Vítu, 2. v pond. po sv. Matouši.

Měděn (Miedschin), 1. v pon. po sv. Joz., 2. druh. den po sv. Markéte, 3. v pon. po sv. Mikuláši. Týdní trh každ. pond. od sv. Joz. až do sv. Havl.

Mělník, v roční, dobytčí a koňské trhy ty tvrtky: 1. po sv. 3 Králích, 2. po druhé postní neděli, 3. v pond. po sv. Filipu a Jakubu, trvá 8 dní, 4. po děli po sv. Petru a Pavlu, 5. ve čtvrtek po nanebevzetí P. Marie, 6. po sv. Havlu, 7. na sv. Ondř. apost. po 8 dní. Týhod. trh. každ. out.

Merklin, 1. v pond. po sv. Trojici, 2. na sv. Vavřince, 3. v pon. sv. po Martinu.

Městečko Česká (Friedländer Neustadt), Ty pondělky: 1. po sv. 3 Králích, 2. po sv. Josefu, 3. 14 dní po Sv. Duchu, 4. po jménu P. Marie, 5. po svatém Martinu.

Město Nové nad Metují (Neustadt), výroční a dobytčí trhy: 1. na sv. Anežku, 2. na sv. Jiří, 3. na sv. Jana a Pavla, 4. na den povýšení sv. kříže. Týdní trh na pšici a obilí každou středu a sobotu.

Mešov, Mnichov (Einsiedl), ty pon.: 1. dr. po Velikon., 2. po sv. Janu Křt., 3. před sv. Havl.

Mýto (Mauth), 1. v pond. po první neděli po velikonoci, 2. v outerý po sv. Trojici 3. na sv. Matouše.

Mýto Vysoké (Hohenmauth), 1. první čtvrtek v postě, 2. v out. před sv. Filipem a Jakubem, 3. v outerý po sv. Petru a Pavlu, 4. v outerý po nanebevzetí P. Marie, 5. v out. před sv. Františkem Ser., 6. v

outerý před sv. Lazarem. Dobytčí trhy: 1. v pond. po květné neděli, 2. v pond. před sv. Filipem a Jakubem, 3. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 4. v pond. po nanebevzetí P. Marie, 5. v pondělí před sv. Františkem Seraf., 6. v pond. před sv. Lazarem.

Mezimostí, 1. na sv. Dorotu, 2. na sv. Florianu, 3. v pond. po sv. Martinu.

Mikulov (Niklasberg), v pon. po sv. Vítu.

Milčín, 1. na sv. Stanislava, 2. na den sv. Jana Křt., 3. dne 13. cervc., 4. na den narož. P. Marie, 5. na dušičky.

Milešov (Mileschau), výroční a dobytčí trhy: 1. den před archan. Gabrielem, 2. den po sv. Antonínu Paul., 3. v pond. po pozvi. sv. Kříže, 4. v pon. před narož. Páně.

Miletín, 1. tu středu po sv. Jiří, 2. v pond. po svatém Lukáši; každou středu vhodní obilní trh.

Milín, 1. v masopustní pondělí, 2. dne 28. cervonca, 3. dne 14. září, 4. na sv. Ondřeje.

Milčevsko (Mühlhausen), 1. na sv. Josefa, 2. v pondělí po sv. Trojici, 3. na svatou Markétu, 4. v pondělí po jménu P. Marie, 5. na sv. Vorsklu; týdní trhy na dobytek, obilí a potravu každý čtvrtek.

Mimoň (Niemes), 1. první pátek v postě, 2. v pondělí po sv. Trojici, 3. v pondělí po sv. Matouši, 4. v pondělí po sv. Šim. a Judě.

Mirotice (v Přesackém kraji), 1. v pond. masopustní, 2. na sv. Fil. a Jak., 3. v pond. před sv. Pet. a Pavlem, 4. v pondělí po sv. Jiří, 5. v pon. před sv. Martinem. Týdní trhy na hovězí dob., obilí, dříví, len, at. l.: 1. v outerý před velikonoci, 2. v out. před vánoci, takto ale každou stř. po celý rok.

Mirov viz Friedland.

Mirovice, 1. na den obrácení sv. Pavla, 2. v pondělí po Sexag., 3. na sv. Vočelca, 4. ve středu před Božím Tělem, 5. na sv. Prokopa, 6. na den Marie Sučův, 7. den po narození Panny Marie, 8. v pondělí před sv. Havlem, 9. na den obětování P. Marie.

Mlatkov (Wichstätzl), 1. 23. dubna, 2. dne 24. cervna, 3. dne 30. listopadu.

Mlázovce, 1. v pondělí po jménu Pána Ježíše, 2. v outerý po Velikonoci, 3. v outerý po sv. Vítu, 4. v outerý po sv. Kateřině.

Mnichovice, ty středy: po nanebevstoupení Páně, 2. před Božím Tělem, 3. před narozením P. Marie, 4. na sv. Martina biskupa. Hlavní trhy na dobytek, obilí a rozličné věci: 1. na tučný čtvrtek, 2. na zelený čtvrtek, 3. na sv. Jakuba apost., 4. ve čtvrtek po sv. Václavu, 5. na sv. Františka Xav., 6. den před třetím večerem; týhodní trh každý čtvrtek.

Mníšek, 1. na sv. Fabiana a Šeb., 2. na sv. Josefa, 3. na sv. Filipa a Jakuba, 4. dne 2. srpna, 5. dne 24. srpna, 6. dne 24. října.

Most (Brux), výroční a trhy na dobytek: 1. v pondělí po Okuli, 2. v outerý svatoúšná, 3. na sv. Jiří, 4. v pond. po sv. Burkhardu.

Mšec (Kornhaus), výroční a trhy na dobytek: 1. ve stř. po neděli Okuli, 2. den před nanebevstoup. Páně, 3. dne 2. října.

Mšeno, (v Bolešlavském kraji) ty středy: 1. po jménu Ježíše. — 2. po sv. Filipa a Jak. 3. ve středu před sv. Václ. — 4. po sv. Martinu. Hlavní týdenní trh ve stř. po sv. Josefu a ve středu po navštívení P. Marie. — Týždní trh každé pondělí.

Muselisa (Smecno), 1. den po sv. Vojtěchu, 2. den po sv. Michalu.

Mutějov (Muttersdorf), dne 24. srp.; týž. trh každý čtvrtek.

Náčeradec, výroční a dobytčí trhy: 1. první outery v masopustě, 2. v outery po květné neděli, 3. v outery po svato-dušních svátcích, 4. ve středu po sv. Jakubu, 5. ve středu po jménu P. Marie, 6. na sv. Teresii, 7. v outery před vánoce.

Nadějkov (Nadějkau), výroční a dobytčí trhy: 1. v outery po sv. Rudolfa, 2. na den sv. Štěpána (2. srpna), 3. v pond. před svat. Teresii, 4. v pondělí po sv. Kateřině.

Nachod, 1. poslední čtvrtek v postě, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Martina biskupa. Každý čtvrtek týždní trh.

Nasavrky (Nassaberg), výroční a dobytčí trhy: 1. ve čtvrtek po první postní neděli, 2. ve čtvrtek před sv. Norbertem, ve čtvrtek po sv. Havlu.

Nečtiny, výroční i trhy na koně a hovězí dobytek, 1. první pondělí v postě, 2. v pon. před nanebevzetím Panny Marie, 3. na sv. Jakuba, 4. v pondělí po svatém Michalu, 5. v pondělí po všech svátcích.

Nejiřsko, Nýrako (Neuern), 1. v pondělí po nanebevst. Páně, 2. v pondělí po naroz. P. Marie; týž. trhy ve stř. a sice na obilí a potravu po celý rok, na dob. od střed. až do sv. Martina.

Nehvizdy (Grossenhwid), výroční a dobytčí trhy též na koně a vlnu, 1. ve čtvrtek po nalezení sv. kříže, 2. druhý čtvr. po povýš. sv. kříže, každý trvá 8 dní.

Nechanice, 1. v pondělí před sv. Matějem, 2. v pondělí před svatým Duchem, 3. ve čtvrtek před nanebevzetím P. Marie, 4. v pondělí po sv. Václavu, 5. v pondělí před první nedělí adventní.

Nepomuky, 1. v pon. po Hromnicích, 2. v pond. po Jubilate, 3. ve středu po sv. Janu Křt., 4. ve stř. před sv. Matoušem, 5. ve středu po sv. Barboře; každou středu od Hromnic až do sv. Jana Křtí. týždní trh.

Nepomyšl (Pomeisl), 1. v pondělí před narozením P. Marie, 2. na sv. Mikuláše; trhy na dobytek 8 dní trvajících: 1. na Bemin, 2. na sv. Víta.

Netolice, výroční a trhy na koně a hovězí dobytek: 1. v pon. po Hromn., 2. na sv. Jana Křt., 3. druhý pon. po naneb. P. M., 4. na sv. Michala, 5. na sv. Lazara, 17. proa. Velké trhy na koně a hovězí dobytek: 1. v outery velikonoční, 2. v outery svato-

dušní; týždní trh na obilí a hovězí dobytek každé pondělí po celý rok.

Netvořice, výroční a trhy na dobytek: 1. dne 4. března, 2. dne 17. května, 3. dne 27. srpna, 4. dne 16. října.

Neunkirchen, 1. druhý pondělí po velikonoce, 2. v pondělí po pozdvížení svatého kříže.

Neustupov, 1. den po sv. 3 Králích, 2. den po Hromnicích, 3. na sv. Marka evangelisty, 4. v pond. po Božím Těle. Týždní trhy každý čtvrtek po celý půst.

Neveklov, 1. dne 3. února, 2. v outery svatodušní, 3. dne 4. srp., 4. dne 29. září.

Nevděky (Neudeck), ty pondělky: 1. před květnou nedělí, 2. po sv. Michalu, 3. před všemi svatými.

Nymburk, Vicemilov, ty středy: 1. ve středoposti, 2. po sv. Janu Křt., 3. po povýšení sv. kříže.

Olešnice (Giesahübel), ty pondělky: 1. před Velikonoci, 2. před Sv. Duchem, 3. po sv. Marii Magdaleně, 4. po sv. Bartoloměji, 5. po sv. Havlu; týždní trh každý čtvrtek na pšici, plátno, obilí a všeliké kramáské zboží.

Olova (Bleistadt), 1. v pondělí po Rogate, 2. druhý pondělí po sv. Michalu.

Ondrejov, 1. tu středu před sv. Blažcem, 2. tu středu před sv. Vojtěchem, 3. na den sv. Petronily, 4. na den sv. Markéty, 5. ve středu před povýšením sv. Kříže, 6. ve středu před sv. Šimonem a Judou. Kdyby 3. neb 4. výroční trh na sobotu, na neděli aneb na nějaký jiný svátek padl, drží se tu středu před tím.

Opočno, 1. na sv. Řehoře, 2. na sv. Marka dne 26. dubna, 3. dne 20. října, 4. na sv. Mikuláše dne 6. prosince. Trhy na koně a rozličný dobytek, jakož i jiné zboží: 1. na obrác. sv. Pavla dne 25. ledna, 2. na svatého Řehoře dne 12. března, 3. v pátek před sv. Jiřím. Trhy na vlnu: 1. na sv. Petra a Pavla dne 29. června, 2. na stěti sv. Jana dne 29. srpna. Trhy týždní na obilí a kramáské zboží každý pátek.

Osečno (Ošic), ty pondělky: 1. po čtvrté postní neděli, 2. po sv. Vítu, 3. druhý po narození P. Marie, 4. po sv. Šimonu a Judovi, 5. před sv. Tomášem.

Ostrov (Schlackenwerth), 1. v pond. před sv. Jan. Křt., 2. v pon. před sv. Havlem, 3. v pon. před štědrým več.; trh týždní a obilní každou středu.

Oudlice (Eidlitz), výroční a dobytčí trhy: 1. ve čtvrtek po smrtelné neděli, 2. v pondělí po narození Panny Marie, 3. v pondělí po sv. Kateřině; při každém výročním trhu jest spolu trh na dob., jakož každý čtvrtek týždní trh na obilí, palivo a potravní zásoby.

Onoň (Unhoň), 1. den po novém roce, 2. na sv. Josefa, 3. den po sv. Petru a Pavlu, 4. ve středu před sv. Františkem Seraf., 5. v pondělí po sv. Martinu.

- Ouplec** (Eipel), 1. na Hromnice, 2. v outery před sv. Jakub. V., 3. v outery po svatém Jilji, 4. v outery po sv. Martinu. Týdenní trhy tyto pon.: 1. před velikon., 2. před svatodušními svátky, 3. před sv. Havlem, 4. před vánoce. Týdní trh každou stf.
- Onusby** (Pollerskirchen), 1. v pondělí po Hromnicích, 2. dne 22. července, 3. dne 28. října. Každý pondělek trh na dobytek a obilí.
- Ousti nad Labem** (Aussig), výroční i dobytčí trhy ty pondělky: 1. po sv. Fabiana a Šebastianu, 2. 14 dní před Velikonocí, 3. po sv. Markétě, 4. po sv. Bartoloměji a 6. po sv. Martinu.
- Ousti nad Orlicí** (Wildenschwert) výroční trhy s předcházejícími dobytčími: 1. v out. po středoposti, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Jakuba, 4. v out. po narození P. Marie, 5. na sv. Martinu. Každou sobotu trh na len, pšizi, plátno a vlnu.
- Ouštek** (Ausch), 1. páton stf. postní, 2. na sv. Jana Křtitele, 3. na sv. Bartoloměje, 4. na sv. Šimona a Judu.
- Outery** (Neunarkt), 1. v outery před květ. nedělí, 2. ve čtvrtek před sv. Duchem, 3. na sv. Jana Křt., 4. ve čtvr. před sv. Havlem, 5. v sob. před Ad. a Evou.
- Pacov**, 1. v pondělí po nedělí Kantate, 2. na sv. Anny, 3. v pondělí před sv. Havlem, 4. na sv. Barbory. Týhodní trhy od středoposti až do začátku adventu na koně, hovězí dobytek, obilí, vlnu atd.
- Paka Nová** (Neupaka), 1. v outery po jmenu P. Ježíše, 2. v outery po nedělí Rogate, 3. v outery po Božím Těle, 4. na sv. Vavřince, 5. v outery po sv. Matouši. Každý úterek týhodní trh.
- Pardubice**, 1. v pondělí po Hromnicích, 2. v pond. v křížovém týdnu, 3. na sv. Viktorina, 4. v outery po počtí P. Marie. Trhy na dobytek: 1. v pond. 8 dní před ontak, 2. druhý pond. v postě, 3. druhý pond. po velikon., 4. v pond. před sv. Jak., 5. v pond. po sv. Havle.
- Pecka** (Peckau), výroční, koňské a dobytčí trhy: 1. v pond. po sv. 3 Králích, 2. v pond. po Sv. Duchu. Týhodní trh každou středu.
- Pečky** (Petachau), 1. v pond. po jmenu P. Ježíše, 2. na sv. Jana Nep., 3. na sv. Vavřince, 4. v pond. před sv. Martinem.
- Pelářímov** (Pilgram), ty ontky: 1. po 10. ún. roce, 2. po středoposti, 3. po B.ž. Těle, 4. po sv. Bartoloměji, 5. po sv. Šimonu a Judě. Trhy na dobytek každou středu po-tní, pak 1. sob. před křížovou nedělí, 2. v sob. před sv. Trojici, 3. v sob. před sv. Prokopa, 4. v sob. před povýšením sv. kříže. Trhy na koně každé pond. před výročním trhem. Týhodní trh každou sobotu.
- Pernáček** (Bäringen), první pond. měsíce září aneb po svátku Anjela Strážce.
- Petrovice** (Peterswalde), 1. v pond. před sv. Janem Nep., 2. v pond. 14 dní před císařským povícením.
- Pílnikov**, 1. v outery velikonoční, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Šimona a Judu.
- Písek**, 1. ve čtvr. po 8 Králích, 2. pátý čtvrtek v postě, 3. v outery po sv. Trojici, 4. na sv. M. Magdalenu, 5. na den povýš. sv. kříže, 6. na sv. Alžbětu.
- Píseň**, ty pondělky: 1. první v postě, 2. po nanebevz. P. Marie, 3. po povýšení sv. kříže, 4. po všech Svatých.
- Planá** (Plan - Cbebek kraji), 1. na sv. Tom. Akv., 2. v úterý před zel. čtvr. — 3. v pond. po nanebevstoup. Páně, 4. v pon. po povýš. sv. kříž. V pondělí na dobytek a v sobotu na obilí.
- Planá Horní**, 1. druhou nedělí po Hromnicích, 2. Zhou nedělí po velikonoci, 3. na sv. Markétu, 4. na sv. Michala; tñh. trh. každý outery.
- Plánany**, 1. na sv. Fabiana a Šebastiana, 2. na sv. Matěje, 3. v svatodušní pond., 4. na sv. Jakuba.
- Planice**, ty čtvrtky: 1. po Quasim. po 8 dní, 2. do rozslání sv. apost., 3. po povýšení sv. kříže po 8 dní, 4. po svat. Havlu, padne-li sv. Havla ve čtvr., ten samý den; týhodní trhy: 1. na velký pátek, 2. na sv. Tomáše, od Josefa až po sv. Havlu na rozličný dobytek každou sobotu.
- Platna** (Platten), ty pondělky: 1. před Sv. Duchem, 2. po sv. Vavřinci, 3. třetí v říjnu.
- Píseň** (Pilsen), výroční a dobytčí i koňské trhy ty pondělky: 1. po Reminiscere, 2. po sv. Petru a Pavlu, 3. po sv. Bartoloměji, 4. po sv. Martinu. Trh na vlnu drží se zároveň s trhem Petro-Pavelským a trvá plynch 8 dnů. Týhodní tržové ve středu a v sobotu.
- Pizence**, výroční a dobytčí trhy ty out.: 1. po Hromnicích, 2. po sv. Vojt. 3. po nanebevzetí Panny Marie, 4. po svatém Diviši.
- Počátky**, ty pondělky: 1. po jmenu Pána Ježíše, 2. po na nebe vstoupení Páně, 3. po sv. Frautišku Ser.
- Poděbrady**, výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po sv. Josefu, 2. před sv. Markétou, 3. po povýšení sv. kříže, 4. na sv. Havla; každou s-botu t h. trh.
- Podhořany** (Podersam), výroční a dobyt. trhy ty středy: 1. před Velikonocí, 2. před sv. Ha. lem, 3. před Vánoce. Týdní trh každý pátek.
- Podhradý**, výroční a trhy na koně a hovězí dobytek: 1. v ont. po velik., 2. druhý out. před sv. Bartolomějem 3. v out. po sv. Šimona a Judě.
- Podmokly**, týdní trh v outery a ve čtvrtek.
- Podoly Bílé** (Weisspodol), 1. na Hromnice, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. na sv. M. Magdalenu, 4. na sv. Václava.

Poleň (Polín), 1. na sv. Marketu, 2. na dušičky.

Police, 1. v pon. po ned. Kantáte, 2. na sv. Prok., 3. na sv. Bernarda; padnou-li ale dva posled. trhy na sobotu nebo na neděli, drží se v pond. a osmiden. svobodným prodejem kramářsk. zboží, končí a hověz. dobytka. Týždní trh každou středu na plátno, pšizi a obilí všeho druhu.

Poličany, 1. v pond. po sv. 3 Králích, 2. pátý pátek v postě, 3. v pondělí po sv. Filipu a Jakubu, 4. na sv. Jana Křt., 5. na sv. Bartoloměje, 6. na sv. Šimona a Judu; týždní trh každý čtvrtek.

Polička, 1. v pondělí po sv. 3 Králích, 2. třetí čtvrtek postní, 3. v outery před sv. Jitím, 4. ve čtvr. před sv. Bartolomějem, 6. v out. před sv. Šim. a Jud.

Polna, 1. ve středu po sv. Matěji, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. po sv. Vítu, 4. po sv. Václavu.

Poříčí Spalné (Brennporičen), 1. na sv. Josefa, 2. ve čtvrtek po sv. Duchu, 3. v pondělí po sv. Bart., 4. v druhé pondělí po sv. Martinu.

Postoloprty (Postelberg), výroční trhy: 1. v pond. před Velikonocí, 2. v pond. po sv. Trojici, 3 den po nanebevzetí P. Marie, 4. na sv. Ondřeje ap.; týždn. trh každou středu.

Poustpice, 1. dne 30. květ. 2. dne 5. září, 3. dne 16. říj., 4. dne 20. listop.

Praha, 15. března na star. náměstí; 12. května na malostran. náměstí a na Štěp. nám.; 11. června na mal. nám.; 24. září na Václav. nám.; 2. prosince na starom. nám. — vždy 14 dní.

Prachovice, 1. ve čtvrtek po sv. 3 Králích, 2. den po sv. Jakubu, 3. na sv. Matouše; týž. trhy na dobytek a obilí každý čtvrtek, z nichžto hlavní jsou ve čtvr. po sv. Matěji a po sv. Vojtěchu.

Prácheň, výroční a dobytčí trhy: 1. v masopustní pond., 2. v pond. po sv. Vítu, 3. po nanebevz. P. Marie, 4. na sv. Šimona a Judu.

Přelouč, 1. ve čtvrtek po neděli Judika, 2. ten den po navštívení P. Marie 3. na proměnění Krista Pána, 4. na sv. Kateř. trh na dobytek vždy 6. června.

Přestice, 1. v pondělí po nanebevstoup. Páně, 2. po Božím Těle, 3. po sv. Vavřinci, 4. den před sv. Křišp.; týž. trhy na sv. Tomáše; pak od začátku postu až k sv. Mart. každý čtvrtek.

Přibislav, 1. prv. postní sobota, 2. třetí pond. po Velikonoci, 3. v pond. po svat. Petru a Pavlu, 4. po narození P. Marie, 5. po sv. Ondřeji.

Příbram, 1. ve stř. po Hromnicích, 2. po Velik., 3. po sv. Jana Křtělci, 4. na sv. Jití, 5. ve stř. po Linhartu.

Příbram, (v Čásl.), 1. dne 23. dubna, 2. v pond. před sv. Michal. Trhy na dob. 1. prvý čtvrtek v postě, 2. třetí pond. v

postě, 3. pátý čtvrtek v postě, 4. na sv. Jana Křt.

Příbruz (Frühbuss), v pond. po sv. Bartoloměji.

Přidolí (Priethal), 1. na den sv. Vavřince, 2. v neděli po sv. Jití; každou stř. týždn. a dobytčí trhy.

Příchovice, výroční trhy tý pond.: 1. po Jubil., 2. po sv. Pet. v okovech, 3. před sv. Havlem.

Přísečnice (Priesen), trhy výroční a na dobytek: 1. v pond. před nanebevstoup. Páně, 2. v pond. po sv. Bartoloměji, 3. ve čtv. před posvic. V témdni před adv. ned. je po 6 dní trh na len; týždní trh každ. sob.

Proseč, výroční a dob. trhy: 1. v pond. po hromn., 2. ve čtvrtek po sv. Řehoři, 3. v pond. po sv. Matě Magd., 4. v pond. před sv. Terezií, 5. v pond. před svatou Kateřinou. Dobytčí trhy obdávají se před polodnem.

Protivín, 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Prok., 3. na sv. Havla. Trhy na dob. každý čtv. od 3 Králů počínajíc.

Rábi, 1. v pátek po sv. Josefu, 2. na svatou Trojici po 8 dní, 3. na sv. Bartoloměje, 4. na svat. Martina, po 8 dní; týždní trh každou středu.

Rabštejn (Rabenstein), 1. drubou středu po sv. Jití, 2. ve čtvrtek před sv. Václavem.

Radnice, 1. v pond. po Judika, 2. po nanebevstoupení Páně, 3. po Bož. Těle, 4. po naroz. P. Marie, 6. po Lukáš. Zvláštní trhy: 1. na zelený čtvrtek, 2. na sv. Tomáše apst.; trh na dobytek a obilí každý čtvrtek.

Radomyšl, 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Matouše.

Radonice, výroční a trhy na koně a hovězí dobytek: 1. v pond. po ned. Látare 2. na svat. Bartoloměje, 3. v pond. po sv. Kateřině.

Radonšov (Graber), výroční trhy: 1. na sv. Valentína 14. února, 2. na sv. Víta 15. června, 3. na sv. Michala 29. září, 4. na dušičky 2. listopadu.

Radyně (Richenburg), výroční trhy a na dobytek: 1. ve čtv. po Božím Těle, 2. ve čtv. po sv. Bartolom., 3. v pond. před sv. Václavem.

Rakovník (Rakonic), ve čtvr. po Reminis., 2. ve středu po Kantáte, 3. na rozslání sv. apoštolů, 4. na sv. Ludmily, 5. na den sv. Linharta; týždní trh na sv. Tomáše.

Rataje, 1. v suché dni před svatým Matějem, 2. v pond. před Velikonocí, 3. ví středu po nanebevz. Páně, 4. v ponděle před Vánoce.

Ratibořice, 1. v středopostí, 2. na svat. Jakuba; týdní trhy: 1. na masop. outery, 2. ve středu po Velkon., 3. na sv. Víta, 4. na sv. Šimona a Judu.

Rechstein Dolní (Unterreichenstein), 1.

- na sv. Šebest., 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Jiljí, 4. na sv. Linhartu.
- Ročov Horní**, městy, 1. v pond. po zvěst. P. Marie, 2. v pond. po Jaou Křt., 3. v outery: před sv. Hav., 4. ve střed. po počestí P. Marie.
- Rochlice**, ty pondělky: 1. po velikonoci, 2. po sv. Prokopu, 3. po nanebevz. P. M. 4. po císařském posvěcení. Týdlní trh každé čtvrt.
- Rokyčany**, 1. v pond. po sv. Faustinn, 2. po sv. Torpesu, 3. po sv. Štěpánu papeži, 4. po sv. Frant. Seraf., 5. po první neděli adventní.
- Rokytnice**, 1. na sv. Valentina, 14. únor., 2. na sv. Markétu, 3. ve stř. před první nedělí adv. Pouti: 1. na svat. Josefa, 2. v oktávu Božího Těla; tých. trh každé pond.
- Rokytnice** (Nieder-Rochlitz), vždy druhé pondělí: 1. po velikon., 2. po sv. Prok., po nanebevzetí P. Marie, 4. po císařsk. posvěc.
- Ronov**, 1. ve čtvrtk před Velikonočí, 2. před sv. Duchem, 3. před Vánoce, a padne-li na ten den štedrý večer, drží se trh o týden dříve.
- Ronov** (Ronsperg), 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pond. po naroz. P. Marie po 8 dní, 4. na sv. Mikuláše, 8 dní.
- Roudnice** (v Litoměřic. kraji) 1. první čtvrt. v postě, 2. prostřední čtvrt. v postě, 3. v pond. po květ. ned. 4. na den nalez. sv. kříže, 5. ve čtvrtk po nanebevstoupení Páně, 6. v pond. po Božím Těle, 7. na sv. Maří Magdalenu, 8. ve čtvrtk po sv. Jiljí, 9. ve čtvrtk po sv. Václavu, 10. ve čtvrtk po sv. Martinu, 11. na den sv. Tomáše; týhodní trhy každý pát. a na obilí každ čtvrt.
- Rovensko**, výroční a dobytčí trhy: 1. na sv. tři Krále, 2. na sv. Josefa, 3. na sv. Vojtěcha, 4. na sv. Víta, 5. na sv. Mich. 6. na sv. Martina. Týdlní trhy na obilí a jiné zboží každý out a pát.
- Rožňalovice**, výroční a trhy na koně a dobytek: 1. ve čtvrtk po třetí neděli po 8 Král., 2. po Judika, 3. v outery před nanebevst. Páně, 4. ve čtvrtk po sv. Markétě, 5. po sv. Vavřince, 6. po svat. Havlu, 7. po sv. Martinu, 8. ve čtvrtk v suchém témdni před Vánoce. Tých. trh každý čtvrtk.
- Rožmberk**, 1. na sv. Fabiana a Šebastiána, 2. na sv. Vojt., 3. v pond. před sv. Václavem; trh na chleb. na sv. Mikul., týchod. trhy každou sobotu.
- Rožmítal** (Rosenthal), 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. na sv. Jakuba dne 26. červ. týhodní trh každou středu.
- Rožmítal**, 1. v pond. po Judika, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. v pond. po Bož. Těle, 4. na sv. Vavř., 5. v pond. před sv. Václavem, 6. na Kateřinu. Týd. trh každ. čtvrtk.
- Rumburk**, 1. v pond. po obrácení svat. Pavla, 2. po svatoduš. svátcích, 3. před sv. Bartolomějem, 4. po sv. Havlu; tých. trh každou středu.
- Rychnov** (Reichenau), 1. na sv. Bartolom., 2. na sv. Michala.
- Rychnov** (Reichenau), výroční a trhy na dobyt.: 1. ve středu po jménu Ježíš, 2. na den nalez. sv. kříže, 3. na sv. Prok. 4. na sv. Matouše, 2. na sv. Lucii.
- Rychnov Český**, 1. v pond. po Božím Těle, 2. na svat. Ondřeje; každé pond. týdlní trh.
- Rychnov Nový** (Neureichenau), výroč. a dobyt. trhy: 1. v pond. po Hromnicích, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. před nanebevz. P. M., 4. po sv. Martinu; tých. trh každé pond. na plátno, přizí a potr. věci.
- Řečice červená** (Rothföcic), 1. v out. před květ. ned., 2. v outery po nanebevstoupení Páně, 3. na sv. M. Magd., 4. na sv. Šim. a Judu, 5. na sv. Kateřinu.
- Řečice Kardašova** (Kardašföcic), 1. na sv. Jos., 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Matouše, 4. na sv. Martina; trh na dobytek každý outerek.
- Řevnice**, 1. v pond. po sv. Matěje, 2. ve stř. před Bož. Tělem, 3. ve stř. před sv. Havlem.
- Řičany**, 1. ve čtv. po sv. Matěji, 2. na sv. Zikmunda, 3. ve čtv. po sv. Prok., 4. ve čtv. po sv. Bart., 5. v pon. po sv. Václ., 6. ve čtv. po sv. Mart., 7. v pon. před štedrým več., tých. trh každ. sob.
- Sadská**, 1. v pon. po jménu P. Jež., 2. po sv. Janu Křtí, 3. po svat. Bart., 4. po sv. Havlu; týdlní trh každ. pon.
- Sandava** (Sandau), 1. v pon. po ned. Reminiscero, 2. po sv. Duchu, 3. po sv. Mich. Arch., 4. po druhé ned. adventní, tých. trh na obilí každé pon.
- Sázava**, výroč. a dob. trhy ty outerky: 1. před sv. Jos., 2. před sv. Ant. Pad., 3. před nanebevz. P. Marie.
- Seč**, výr. a trhy na koně i hověz. dob. 8 den. svobodu: 1. ve čtvrtk po sv. Vítu, 2. v pond. po sv. Jiljí, 3. na sv. Mart. bisk. Na obilí, vavřivo, vlnu a přizí; 1. v out. v post., 2. v out. před středopost., 3. v out. po Judika.
- Sedlec**, 1. v pon. po jménu P. Jež., 2. na sv. Jiljí, 3. na Pia papeže, 4. na sv. Michala arch., 5. na Alžbětu.
- Sedlice**, 1. ve stř. po čtvrté post. ned. 2. v pond. po nejsvětější Trojici, 3. ve stř. po navěst. P. Marie, 4. na sv. Bartola. 5. na svat. Michala, 6. na svat. Martina biskupa.
- Sedlčany**, 1. ve stř. v středoposti, 2. ve stř. před Velkon., 3. ve středu před sv. Duch., 4. den po sv. Petru a Pavlu, 5. na sv. Jiljí, 6. ve stř. před sv. Havlem, 7. na sv. Marti., 8. ve stř. před Vánc. Týchod. trh, každ. stř.; tak nazvaná kocanec, totiž trhy na len a plátno; 1. osm dní

- před sv. Petrem a Pavlem, 2. osm dní před sv. Martinem.
- Sedlo Staré (Altsattel)**, 1. v out. po sv. Janu Nep., 2. v pon. po sv. Václavu, 3. ve stř. před sv. Mart.
- Smilly**, 1. v pond. v středopostí, 2. před svat. Janem Křt., 3. po sv. Jiljí, 4. před sv. Ondřejem. Týhod. trh každý pát.
- Senožaty**, 1. na sv. Hátu, 2. na sv. Vojt., 3. na sv. Matouše, 4. dne 15. list, 5. d. 27. pros.; každý pát. trh na dob.
- Sezemice**, 1. ve čtvr. po jmenu P. Ježíše, 2. ve stř. před květ. ned., 3. v pond. po sv. Trojici, 4. na sv. Bart., 5. na sv. Šim. a Jud.; týhod. trh každ. čtvrtek.
- Skalice**, 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Jana Nep., 3. na sv. Vavřince, 4. v pond. před sv. Kateřinou.
- Skalice Česká čili Velká**, výroční trhy na dob.: 1. ve stř. před hrom., 2. po sv. Filipu a Jak., 3. po sv. Vavřinci, 4. před všemi Svatými. Týh. trh na obilí, přizí a potravní věci každ. out.
- Skuteč**, 1. první out. v postě, 2. v úterý svatodušní, 3. na povýšení sv. Kříže, 4. na sv. Lucii. Trhy na koně a hovězí dobyt.: 1. na den sv. Karla Vel., 2. na první out. postal, 3. v pát. před květ. ned., 4. na proměnění Kri. Pána, 5. na sv. Martina bisk., 6. na sv. Lucii.
- Slané (Schlan)**, 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. na sv. Matouše po 8 dní, 3. na den obětování P. Marie. Trhy na dob.: 1. druhé pond. v postě, 2. na den proměnění Kr. Pána.
- Slavětín**, 1. tyto stř.: před květ. ned., 2. před sv. Ignác., 3. před sv. Václavem, 4. po obětov. P. Marie.
- Slavkov (Schlaggenwald)**, 1. v pondělí po ned. Septuag., 2. po jmenu P. Marie.
- Smidary**, 1. v out. před zvěst. P. Marie, 2. v out. po sv. Stanislavu, 3. v out. po sv. Markétě, 4. v out. po naroz. P. Marie, 5. v out. po všech Svatých. Každou sobotu trh na obilí.
- Smířice**, 1. ve stř. po Hromnicích, 2. před sv. Jirím, 3. po navštívení P. Mar., 4. po sv. Mat., 5. před adv. Každou stř. týh. trh.
- Smržovka (Morchenstern)**, 1. ve stř. před sv. Josefem, 2. po sv. Marku, 3. po sv. Markét. 4. po všech Svatých, Týh. trh každou středu.
- Soběslav**, 1. v pond. po obrácení sv. Pavla, aneb v pon. před Hromnicemi, 2. před svatodušními svátky, 3. po povýšení sv. Kříže, 4. před sv. Kateřinou. Trhy na koně 1 den potom, trhy na hovězí dob. od druhého pon. v postě až do pon. po svaté Troj. každ. pon.
- Sobotka**, 1. ve čtvr. po 8 Král., 2. na velk. out., 3. na sv. Magd., 4. na sv. Bart., 5. na sv. Michala, 6. na sv. Kateřinu. Týhod. trh každ. sobotu.
- Sokolov (Falkenau)**, 1. v pond. před Sv. Duchem, 2. po sv. Jakubu Vět., 3. na sv. Michala; trhy na dob. každ. 3. pon. v každ. měsíci.
- Solnice**, 1. na masopustní pond., 2. na sv. Jana Křt., 3. na sv. Jiljí, 4. na sv. Šim. a Judu; týh. trh každé pond.
- Sovinka**, 1. ve čtvrtek před Hromnicemi, 2. v out. před sv. Václ. týh. trh na obilí a dob. každý čtvrtek.
- Stadlec (Stahlets)**, 1. ve čtvr. po sv. Janu Nep., 2. ve čtvr. po počtí P. Marie.
- Stankovy**, 1. v outery po novém roce, 2. po sv. Františku Serafinském; týh. trh každé pond.
- Stárkov (Starkstadt)**, výroční a trhy na dob.: 1. v první pon. v postě, 2. v pon. před Sv. Duchem, 3. v pon. po sv. Vršile. Připadneli sv. Vršily na pondělí, drží se trh toho samého dne, a druhý den na to dobytčí trh; týhodňovní trh na přizí a plátno každou sobotu.
- Stody (Staab)**, 1. ve čtvr. před Hromnic 2. nav. Jiljí, 3. ve středu po sv. Michalu, 4. v outery před sv. Martinem. Připadneli svatojirský trh na neděli neb svátek, odloží se na příští outerek.
- Strakonice**, 1. 3. ledna, 2. ve čtvrtek v středopostí, 3. v outery po nanebevstoup. Páně, 4. v out. před sv. Maří Magd., 5. v out. po naroz. P. Marie, 6. na den sv. Šim. a Judu. Pakli některý z těchto trhů na neděli a svátek padne, drží se násled. dne a jestliže by trh na sv. Maří Magd. s Vodňanským trhem stejně padl, drží se ve čtvrtek před sv. Maří Magd. Po celý rok ve stř. dob. trhy; ve čtvrtek a v sob. trhy obilní a na běžné zboží.
- Stráseci Nové (Neustratic)**, 1. ve čtvrtek před květnou nedělí, 2. v outery před nanebevstoupením Páně, 3. ve čtvrtek před navštívením Panny Marie, 4. v pond. před and. strážcem, 5. v pond. před sv. Havlem, 6. na sv. Barboru.
- Strášov**, 1. na sv. Jiljí, 2. na sv. Martina.
- Stráž (Neustadt)**, 1. v pond. před sv. Janem Křt., 2. na sv. Kateřinu; každý outerek trh na dobytek.
- Stráž (Platz)**, 1. v pondělí po smrtelné neděli, 2. ve čtvrtek po Božím Těle, 3. na sv. Bartoloměje, 4. na sv. Lucii; trh na dobytek každý pondělek.
- Stráže (Wartenberg)**, výroční a dobytčí trhy: 1. v druhé pond. po Velikonoci, 2. po rozelání sv. apost., 3. před sv. Havlem, 4. po sv. Martinu; týhoční trh: 1. ve středu před Velikonoci, 2. před Vánocemi.
- Strážov (Drosau)**, 1. ve čtvrtek po sv. Matěji, 2. po sv. Jiljí, 3. po sv. Jakubu, 4. po sv. Martinu.
- Strmilov (Tremles)**, 1. den po novém roce, 2. druhé pond. v postě, 3. čtvrť pond. po velikonoci, 4. v pond. po Božím Těle, 5. na sv. Jiljí, 6. na sv. Havla, 7. dex po sv. Ondřeji; trhy na dobytek každé pond. od 1. května až do 31. Hjna. Trhy na obilí každé pondělí.
- Stříbro (Mies)**, výroční a dobytčí trhy; 1. v outery po počtí P. Marie, 2. třetí

pon. po velikon., 8. v pon. po sv. Vavřinci, 4. po sv. Frant. Seraf.

Stropnice (Stropnic), 1. 5. ún., 2. na svatou. out., 3. G. list. každý out. trh na dob.

Strankovice, 1. v pond. po nejsvětější Trojici, 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Františka Ser.; týhodní trhy vady v out.

Sukdol, v outery před sv. Havlem, 2. v outery před sv. Tomášem apost.

Suniperk (Sonnenberg), 1. dne 1. května, 2. na sv. Michala.

Supí Hora (Geierberg), výroční a trhy na dobytek: 1. po hromn., 2. po druhé ned. po velikon., 3. po svatě Markétě, 4. po sv. Matouši, 5. po obětování Panny Marie; trh týhodní na obilí každé pond.

Sušice (Schüttenhofen), 1. v pond. po 3 Králích, 2. v outery svatodušní, 3. na sv. Rocha, 4. na sv. Františka Ser., trhy na dobytek od květné neděle až do sv. Martina; každý pondělek a pátek po celý rok trhy na obilí.

Světlá 1. v outery týd. po sv. 3 Králích, 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Bartoloměje, 4. na sv. Michala.

Sviný (Schweinic), 1. den po sv. Trojici, 2. v neděli po nanebevstoupení Panny Marie. Padne-li na ten den trh v Líšové, drží se o osm dní dříve, 3. na sv. Františka Serafinského.

Svojanov, výroční a dobytčí trhy, kteréžto poslední drží se před polodnem: 1. na rusopustal outarok, 2. v out před květnou nedělí, 3. ve středu před nanebevstoupením Pána, 4. na sv. Mari Magdalenu, 5. ve čtvrtek před sv. Tomášem.

Svrátka, 1. v pond. po sv. Fab. a Šebest., 2. po velikonoci, 3. na sv. Prokopa, 4. ve středu po sv. Martinu.

Šanov (Schönan u Teplic), 1. posl. out. v dubnu, 2. v out. před sv. Janem Křt., 3. v pond. před vánoce.

Šebach, 1. v pondělí po neděli Kantáte 2. po všech Svatých; trhy na dobytek každý první čtvrtek v měsíci.

Šebach, 1. v pond. po první neděli velikonoční, 2. v outery před sv. Jan. Křt., 3. v pond. po jmenn P. M., 4. v outery po všech Svatých.

Šenfeld, 1. v pond. před sv. Bart., 2. v pond. po sv. Martinu biak.

Šenlind, 1. druhé pond. před sv. Jan. Křt., 2. v pond. před první adventní nedělí.

Šenlinda (Kránská Lípa), 1. druhé pondělí po velikonoci, 2. v pondělí před sv. M. Magdalenou, 3. v pondělí po sv. Martinu.

Škvorec, výroční a dobytčí trhy: 1. v outery před Velikonoci, 2. před sv. Havl., 3. před Vánoci.

Šluknov (Schlakenau), 1 v pond. po neděli Okuli, 2. po nanebevstoupení P., 3. po sv. Vavřinci, 4. po sv. Matouši; padne-li sv. Vavřince neb Matouše v pond. drží se trh ten samý den; tyh. trhy každý čtvr., na zelený čtvr. a ve čtvr. v adv. přicházejí cizí kramáři a Jemešníci.

Štěkna (Stecken), 1. v outery po Iní neděli v postě, 2. v out. před sv. Jiljí, 3. na sv. Teklu.

Štěpánov, 1. dne 31. března, 2. na sv. Bartoloměje, 3. v outery před sv. Havlem: trhy na veliký dobytek po celý pát každou středu.

Štětí (Wegstätt), výroční trhy na dobytek: 1. druhý čtvrtek po Velikonoci, 2. ve čtvr. před sv. Vavřincem, 3. ve čtvr. před sv. Havlem, 4. po početi P. Marie.

Štoky (Stecken), ty pond.: 1. po sv. Jos. 2. po sv. Vítu, 3. po sv. Vavřinci, 4. po všech Svat., 5. po početi P. M., 6. po hromn.

Švarcatal, výroč. a trhy na koně a dobytek: 1. v pond. po jmenn Ježíše, 2. dne 8. května, případně-li svátek, tedy v outery, a padne-li 8. května v pondělí, o týden později, 3. v pond. po sv. Bart. padne-li sv. Barto. na pond., tedy přišti pondělí.

Švihov, 1. v pondělí po neděli Látare, 2. na sv. Víta, 3. v pondělí po sv. Václavu, 4. v pondělí po sv. Lucii, každou středu. týhodní trh.

Tábor, 1. na sv. Řehoře, 2. na sv. Urbana, 3. v pond. před sv. Barol., 4. na sv. Havla, 5. na sv. Ondřeje, padne-li některý z těchto trhů na sobotu aneb jiný židovský svátek, drží se přišti středu.

Tachov čili Dřevňov (Tachau), 1. v pon. po jmenn P. Ježíše, 2. po květ. ned., 3. v pond. po Božím Těle; trhy týdňi každ. středu a pátek.

Teplá (Tepl), trhy na koně a jiný dob.: 1. ve středu před Hromnicemi, 2. před Velk., 3. po Jubilate, 4. po sv. Kiliann. 5. na sv. Jiljí, 6. ve středu před cisánsk. posvicem, 7. ve středu před Vánoci; trh na obilí každou středu.

Teplice (Teplie), 1. v pon. po 3 Král., 2. po sv. Janu Křt., 3. po sv. Jiljí, 4. po sv. Hlavu; hlavní týhodní trhy v outery každého téhodne a týdní trhy každodenně. První hlavní týhodní trh v každém m/e. je spolu trh na dobytek.

Teplice (Weckelsdorf), 1. v out. po jmenn P. Ježíše, 2. po nanebevstou. Pána, 3. po nanebevst. P. Mar., 4. po všech Svat.; týhod. trhy každ. outery na plátno, přišti a lon.

Terezín (Theresienstadt), 1. v pondělí po sv. 3 Králích, 2. první pon. po velikon., 3. ve čtvrtek po sv. Petru a Pavlu, 4. v pon. po sv. Václavu.

Teju Horšův (Bischofsteinic), 1. v out. před Hromnicemi, 3. po povýšení svat. Kříže; týhod. trh na obilí každou sobotu po celý rok.

Tejn nad Vltavou (Moldautcin), 1. dne 8. května, 2. dne 25. července, 3. dne 21. září, 4. dne 25. listopadu, trhy po poutníky dne 19. března a 15. června; týdní trhy na potraviny věci každou stř. po celý rok.

Tejner Hrochův (Hrachovteinic), 1. na den sv. Mat., 2. ve čtvrtek čtvrtého téhodne po velikon., 3. na sv. Jana Křtí.

4. den po sv. Mich., 5. na sv. Tomáše; trhy na dobyt. o druhém trhu ten samý den, o čtyřech ostatních den před tím.
- Tejnice Labská** (Elbeteinic), 1. v pond. po 3 Králích, 2. po květné neděli, 3. v out před sv. Duch., 4. v pon. po sv. Janu Křtí., 5. v out. před sv. Bartolm., 6. po sv. Václavu.
- Tejnice Panenská** (Jungfernteinic), 1. v pon. před Hromn., 2. po sv. Jití, 3. před naroz. P. Marie. Na sobotu případný trh drží se přísti pondělí.
- Toužim** (Theising), 1. na zelený čtvrtek, 2. dne 1. května, 3. druhé pond. po Sv. Duchu, 4. ve čtvrtek po naroz. P. Mar., 5. ve čtvrtek po sv. Martinu, 6. ve čtvr. před Vánoc.; s druhým, třetím a čtvrt. trhem jsou trhy na dobyt. spojeny; týh. trh každý čtvrtek.
- Třebechovice** (Hohenbruck), výr. a dob. trhy: 1. ve středu po obrác. Sv. Pavla, padne-li ale stf. na ten svátek, drží se trh v přísti středu, 2. na proměn. Krista Pána, 3. na sv. Kosma a Dam., 27. září, 4. na sv. Kateřinu, každý čtvrtek týhodní trh.
- Třebešice**, 1. v sobotu po středopostí, 2. v oktávu sv. Petra a Pavla, 3. na svat. Františka Ser.
- Třebešice**, výroční trhy na dobyt.: 1. ten den po Hromn., 2. na sv. Jití, 3. v pon. před proměněním Krista P., 4. den po vš. Svatých.
- Třeboň** (Wittingau), 1. na svatého Filipa a Jakuba, 2. na svat. Jití, 3. na svat. Tomáše.
- Třebova Česká** (Böhm. Trübau), 1. na sv. Matěje, 2. v outery po vstupení P., 3. na sv. Vavř., 4. na sv. Matouše. Před každým trhem je trh na dobytek. Trh na obilí každý čtvrtek.
- Trmice** (Türmic), 1. v outery po Velikon., 2. v pondělí po Rogate, 3. po sv. Mich., 4. po počtí Panny Marie.
- Trutnov** (Trautenau), výroční a trhy na dob.: 1. na obrácení sv. Pavla, 2. po sv. Jos., 3. ve čtvr. před Sv. Duchem 4. na sv. Jak., 5. na sv. Mich. 6. na Sv. Alžbětu. Všecky trhy, s výjimkou svatoduš. trhu, drží se první pondělek, na který ta slavnost padá, jinak následující pondělek i s trhem na sv. Jos. a sv. Alžb. povoleným na koně a hovězí dobytek; pakli-by trh na koně o sv. Josefa s Chrudimským stejně padl, drží se v Trutnově na pondělek před tím; mimo ty jest každé pondělí a čtvrť, týhodn. trh na obilí, přizi a plátno.
- Trnčapy**, 1. dne 27. květ. 2. dne 30. září; každý pát. trh na dob.
- Turnov**, 1. po 3 Králích, 2. ve středu po středopostí, 3. před svatým Janem Křtí., 4. po sv. Jití, 5. po Božím Těle, 6. před proměněním Krista Pána, 7. před všemi Svatými.
- Tuškov**, výroční a trhy na dobyt. 1. druhé
- čtvrtek po Velkonoci, 2. první čtvrť po Božím Těle, 3. první čtvrť po sv. Františku Seraf., 4. v pondělí po počtí P. Marie.
- Týniště**, výroční trhy na dobytek: 1. v pon. po nejsv. Trojici, 2. na sv. Lukáše, 3. na sv. Vavřince, 4. na sv. Tomáše, 5. velký týh. trh v pond. po květné ned. Týh. trh každý pond.
- Útina** (Uttina), 1. v pond. po sv. Vítu, 2. po sv. Mich.
- Valeč** (Walč), výr. trhy a na dobytek: 1. ve středu po sv. 3 Králích, 2. ve středu po sv. Václavu.
- Vamberče**, 1. pátý čtvrtek v postě, 2. na sv. Annu, 3. na sv. Fr. Seraf., 4. na sv. Barb. Každé pon. týh. trh na dob., a vlnu přizi.
- Vartemberk**, viz Stráže.
- Velešín**, 1. na svatého Josefa, 2. v outery svatoduš., 3. v pondělí po svatém Havlu.
- Velhartice**, 1. na zelený čtvr., 2. ve čtvr. po nanebevstoup. Páně, 3. na sv. Maří Magdal., 4. den po dnšic.
- Velvary**, 1. v pond. po zjevení sv. Mich. dne 8. května, 2. ve středu po sv. Pet. a Pavlu, 3. ve středu po sv. Bartolom., 4. na sv. Šimona a Judu, 5. na sv. Martina biak.
- Vernerčice** (Wernstadt), 1. na sv. Vojtěcha, 2. v pát. po sv. Markétě, 3. na sv. Ond., 4. v pon. před sv. Havlem. Týh. trh každ. outerek.
- Veselí nad Lužnicí**, 1. ve středopostí, 2. ve středu po nanebevstoup. Páně, 3. na sv. Prokopa, 4. ve stf. po sv. Frant. Seraf., trhy na vlnu: 1. ve čtvrtek po sv. Filipu a Jakubu, 2. ve čtvrtek po svat. Jití. Trh na dobytek od Velkon. až do Sv. Ducha každý čtvrtek.
- Veselí nad Cidlinou** (Hochweseli), 1. na sv. Matěje na všechno zboží a dobyt. 2. na sv. Vojtěcha na plátno a přizi, 3. na sv. Jana Křt. na všelijaké zboží a dob., 4. v out. po sv. Vavřinci na zboží a dobyt. 5. na sv. Mich., 6. na sv. Mart. na přizi a plátno.
- Vejpřty**, 1. v pondělí po Božím Těle, 2. třetí pon. v červenci, 3. v pon. po nar. P. Marie.
- Vildštejn**, 1. v pondělí po sv. Janu Křtí., 2. v pondělí po sv. Mich. Od břez. až do října každé poslední pond. v měsíci dob. trhy.
- Vilemice** (Wilmic), 1. v pond. po svat. Jití, 2. před svat. Havlem.
- Vilimov**, 1. v první čtvrť v postě, 2. ve čtvrť po let., 3. na sv. Vavř., 4. ve čtvrť po sv. Mart.
- Vimberk** (Winterberg), 1. ve stf. před Velikn., 2. na sv. Prok., 3. na sv. Bart., 4. na sv. Mart.
- Vlachovo Březí** (Wälliachbirken), 1. na sv. Apolináře, 2. na sv. Ludmily, 3. na sv. Mikuláše, po každé s oamid. svobo-

- dou. Velké týd. trhy; ve stř. před Vel., sv. Duchem a Vánoce; týdlní trhy na obilí, hov. a vepř. dobytek každ. středu. Padne-li svátek, odbyvá se trh předch. dne.
- Vlašim**, 1. v masop. pon., 2. v pon. před Velikon., 3. v out. před nanebevst. P., 4. v pondělí před Sv. Duchem, 5. v sob. po sv. Jiljí, 6. na dušičky, 7. v druhé pon. před nar. Krista Pána. Týdlní trh každ. sobotu.
- Vitavice Dolní (Unter-Wuldan)**, 1. na obrác. sv. Pavla, 2. v ned. po sv. Janu Křt. Týh. trh každý čtvrť.
- Vodňany**, výroč. a trhy na koně a hov. dobytek: 1. třetí out. v postě, 2. v out. před sv. Janem Nepom., 3. na den rozslání sv. apoštolů, 4. ten den po naroz. Panny Marie, 5. na sv. Barbora. Velké týd. trhy a na dob. ty out.: 1. druhý po jmennu Jež., 2. druhý po Velik., 3. před sv. Havlem. Každý out. trh na obilí a potravní věci.
- Volary (Wallern)**, 1. ve čtvr. před květ. ned., 2. na sv. Mikuláše.
- Volyně**, 1. v pon. po obrác. sv. Pavla, 2. v pon. po nanebev. P.; oba 9 dní, 3. v out. po nanebev. P. Marie, trvá 8 dní 4. v pond. po všech Svät. 3 dni.
- Votice**, 1. ve čtvr. před květ. ned., 2. ve stř. v křížov. témdni, 3. ten den po navštívení P. Marie, 4. na sv. Vavř., 5. po naroz. P. Marie, 6. na sv. Frant. Ser., 7. na sv. Petra v Alkantary (19. října), 8. na sv. Tomáše, apost.
- Vožice Mladá (Jungwohic)**, výr. trhy na dobytek a rozličné zboží: 1. v out. po sv. Petru a Pavlu, 2. po zvěstov. Panny Marie, 3. po sv. Vojt., 4. po nanebevst. Páně, 5. po Bož. Těle, 6. po nanebevz. Panny Marie, 7. po sv. Matouši, 8. po sv. Minhartu.
- Vraná**, 1. dne 21. března, 2. na sv. Jana Křtít., 3. druhý den po sv. Mat. Malé trhy: 1. ve čtvrtek po sv. Filipu a Jak. 2. den po sv. Bartolom., 3. ve čtvrtek před sv. Lukášem, 4. ve čtvr. po svatě Barboře.
- Vrajet (Freiheit)**, 1. v outery po pfeněš. sv. Václava, 2. po Bož. Těle, 3. po narození Panny Marie, 4. první outerek v adventu.
- Vrch sv. Šebestlána (Sebastiansberg)**, 1. v pond. po sv. Trojici, 2. první pon. po ned. po sv. Havlu.
- Vrchlabí (Hohenelbe)**, 1. den po sv. Matěji, 2. na svat. Filipa a Jakuba, 3. den po Vavřinci, 4. na sv. Kateř. Týh. trhy vždy v out. a v sobotu na rozličné obilí a vařivo.
- Vroutek (Rudig)**, trhy výroční a na dobytek: 1. ve středu před květnou nedělí, 2. ve čtvrtek po sv. Janu Křtíteli, 3. ve čtvrtek po sv. Bartoloměji, 4. ve čtvrtek před poč. Panny Marie. Každý outerek trh na obilí.
- Všeruby (Neumarkt)**, 1. ve čtvrtek po neděli Kantate, 2. ve čtvrtek po Božím Těle. Trh na obilí a dobytek každou středu.
- Všeruby (Všerau)**, 1. na sv. Blašeie, po 8 dní, 2. na sv. Markétu, 3. na sv. Filipa a Jakuba, 4. na sv. Michala, po 8 dní, 5. na sv. Mikuláše.
- Vysoké (Hochstadt)**, 1. v pondělí po Quasimodogeniti, 2. páté pond. po velikonoci, 3. v pond. po sv. Prokopu, 4. v pond. po nanebevz. P. Marie, 5. v pond. po naroz. P. M., 6. v pondělí po sv. Šimonu a Judě, 7. v pond. po sv. Barboře. Týhodní trh každou sobotu a outery.
- Vyšší Brod (Hohenfurth)**, 1. svobodný trh: na sv. Bartoloměje. Trhy na chléb: 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Josefa, 3. na seleny čtvrtek, 4. v pondělí po sv. Trojici, 5. na sv. M. Magdalenu, 6. na sv. Šimona a Judu, 7. na sv. Tomáše; týhodní trh každý pondělek s dobytčím trhem za letních měsíců.
- Záblatí**, 1. na sv. Floriana, 2. na stěti sv. Jana, 3. na sv. Ondřeje.
- Zacler (Schatzlar)**, 1. v outery po 8 Král., 2. v outery po svatodušních svátcích, 3. na sv. Martina. trhy týh. v outery a pát.
- Zahrádka**, 1. ten čtvrtek po středopostí, 2. na sv. Víta, 3. ten pondělek před sv. Bartolomějem, 4. na sv. Havla, 5. na sv. Ondřeje; v out. každého týdne trh na dobyt.
- Zákupy**, každou středu týdlní trh.
- Zámostí (Friedberg)**, v. Frimburk.
- Zásmuky**, 1. v pondělí po Hromnicích, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. ve středu po sv. Prokopu, 4. v pondělí po nanebevz. P. M., 5. ve středu po sv. Václavu, 6. ve středu po vš. Svätých; trh týhodní každou středu.
- Zbítov**, 1. v outery velikonoční, 2. na sv. Bartoloměje, 3. na sv. Kateřinu.
- Zbraslav (Königsau)**, 1. dne 4. dubna, 2. v pondělí po sv. Janu Nepom., 3. po jmennu P. Marie, 4. po sv. arch. Rafaelovi.
- Zbraslavice**, 1. v outery po Hromacích, 2. po neděli Judika, po 8 dní, 3. po sv. Trojici, 4. po navštívení Panny Marie, 5. v pond. po sv. Vavřinci, 6. v outery po sv. Václavu, 7. na sv. Kateřinu, trvá 8 dní, 8. na sv. Tomáše apoštola.
- Zdislavice**, výroční trhy na rozličné kramářské zboží a spolu trhy na dobytek. 1. ve čtvrtek před Hromnicemi, 2. ve středopostí, 3. po nalezení sv. kříže, 4. den před Božím Tělem, 5. ve čtvrtek po sv. Markétě, 6. po povýšení sv. kříže, 7. den po sv. Barboře.
- Zetvice (Zettwing)**, 1. druhý pond. po Velikonoci, 2. v pondělí před sv. Martinem; trh na chléb každý outerek.
- Zlounice**, 1. první pond. v postě, 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Ondřeje, 3. na nanebevz. Panny Marie. Druhý a třetí trvá 8 dní: trh každý pondělek.
- Zruč**, 1. na sv. Dorotu dne 6. února, 2. na proměnění Krista P.; trhy: v outery před zeleným čtvrtkem, v outery před Vánoce.

Zvikov, výroční trhy v pond.: 1. po sv. Valentínu, 2. po Božím Těle, 3. po povýšení sv. kříže, 4. po sv. Alžbětě; trhy týždní na obilí, len, pšici a rozličné potraviny věci každou středu.

Žamberk (Senftenberg), výroční dob. trhy ty pond.: 1. před bromem, 2. před Marií Sněžnou, 3. před sv. Havlem; hlavní tých. trhy na všecko zboží v pondělí před Velikonocí, před Sv. Duchem a před Vánoce; každé pondělí a čtvrtek trhy na obilí.

Žandov (Sandau), 1. v pondělí po jmenu P. Ježíše, 2. třetí v postě, 3. po sv. Antonínu, 4. před sv. Václavem; dobyt. trhy každý poslední čtvrtek v měsíci od února až do konce listop., tých. trh každé pond.

Žatec (Saaz), 1. v pond. před obrác. sv. Pavla, 2. ve čtvrtek po neděli Okuli, 3. v pond. před Sv. Duchem, 4. v pond. před naroz. P. Marie, 5. v pond. před sv. Kateřin. trhy chmelové v září, v říjnu, listopadu a prosinci každý čtvrtek; od 15. až do 31. října každý všední den.

Žebrák, 1. ve čtvrtek po jmenu P. Ježíše, 2. na svatoúšní outery, 3. na sv. Vavřince, 4. na sv. Šimona a Judu.

Železnice (Eisenstadt), 1. ve středu po jmenu Pána J., 2. v pondělí po sv. Janu Nep., 3. ve středu po narození P. Marie; trh na obilí každou středu.

Železná Ruda (Eisenstein), trhy na obilí a dobytek: 1. ve svatoúšní outery, 2. na sv. Vendelína dne 30. října. Měl-li by poslední trh na sobotu neb neděli padnouti, odbývá se v pondělí na to.

Žihle (Scheles), 1. v out. po sv. Jitě, 2. v outery po sv. Václavu.

Žitce (Schurz), 1. v outery před sv. Filipem a Jak., 2. v outery před sv. Bartolomějem.

Žitovnice, výroční a dobytčí trhy: 1. v pond. po svatých 3 Králich, 2. po svat. Filipu a Jakubu, 3. po svatém Jitě; trhy na dobytek každých čtrnáct dní od druhého outerka po sv. Matěji až do sv. Havla.

Žitellce, 1. ve středu před sv. Jitím; 2. na sv. Víta, 3. v pondělí po narození P. Marie, 4. v pond. po všech Svatých, po každé 8 dní; na kramářské zboží v písek před květnou ned. a před Vánoce každou středu trh na obilí.

Žlebky, 1. den po sv. 3 Králich, 2. den po navštívení P. Marie, 3. den po všech Svatých; týždní trh den před všemi Svatými.

Žlutice (Lutitz), 1. v outery Velikonocí, 2. v outery svatoúšní, 3. v pond. před sv. Bart., 4. na sv. Šimona a Judu.

Žamberk, výroční a dobyt. trhy ve čtvrtky: 1. před. Hrom, 2. před sv. Vítem, 3. před nanebev. Panny M., 4. před všemi Svatými.

Výroční tržové na Slovensku.

Arad, na neděli Judika, 11. července, 19. srpna, 4. listopadu, 2. dní před tím velký trh na dobytek.

Asod, v Pešt. stol., na vstoupení Páně, 20. srpna, 11. listopadu a dva dni před tím velký trh na dobytek.

Baja, v Bač. stol., 24. dub., 24. července, 21. září a 6. pros. a den před tím trh na dobytek.

Bajmoc, v Nitran. stol., 6. ledna 24. dub., na sv. Duchu, 24. srpna, 24. září a 11. listopadu.

Bánovec, v Trenč. stol., první neděli po 3 Králich, na neděli Sexagesima, 24. dubna, na neděli sv. Trojice, na sv. Jana Křt., na nanebevzetí P. Marie, 29. srpna, na Šim. a Judu, na sv. Lucie.

Bardějov, v Šariš. stol., 22. února, na ned. Sexages., 24. června, 1. září, 21. pros. a 5 dní před tím trh na dobytek.

Bátovce, v Hont. stol., na ned. Sexagesima, na neděli květnou, na neděli Rogate, na sv. Vavřince, 11. listop.

Beckov, v Trenč. stol., na sv. Řehoře, na den nalezení sv. kříže, 28. srpna, 24. listopadu.

Béla, v Spiš. stol., 22. ledna, na neděli Rogate, 15. července, 21. září, na sv. Tomáše, v pond. před advent. a 2 dni před tím trh na dobytek.

Bélně, v Trenč. stol., 24. února, 1. května, 24. června, na proměnění Christa Pána, 3. září, na Šimona a Judu.

Bíče, v Trenč. stol., v pondělí po obrácení sv. Pavla, po sv. Filipu a Jakubu, Svatoúšní. po povýšení sv. kříže, po všech Svatých.

Bobrovec Velký, v Lipt. stol., na ned. Invok., 16. května, 1. září, 19. listop.

Bodhánovec, v Šariš. stol., 17. ledna, 5. února, 25. dubna, 25. července, 28. srpna, 21. října, 23. listop.

Březno, na neděli Látare, tu středu před sv. Duchem, 16. srpna, 30. listopadu. Výkladní i na dobytek spolu se držávají.

Březová, v Nitr. stol., v pond. po třech Králich, v pond. před popelcem, na zelený čtvrtek, v pondělí před Sv. Duchem, v pondělí před sv. Janem Křt., v pondělí po sv. Štěpánu králi, po sv. Matouši, po sv. Emer. Výkladní i na dobytek spolu se držávají.

Budin, 1. března, 27. června, 14. září, 30. listopadu.

Bystřice Báňská, 25. ledna, 7. května, 30. listop.

Bystřice Považská, 6. ledna, v pondělí po květné neděli, na sv. Trojici, 10. srp., na sv. Matouše v září.

Cachtice, 24. února, na neděli Rogate, na sv. Ladislava, na stěti sv. Jana, na sv. Vorkilu, na sv. Tomáše.

Chčelčnice, na sv. Fabiána a Šebastiána, na sv. Josefa, na neděli Miseric, na sv. Jana Křtitele, na sv. Bartoloměje, na sv. Havla.

Čtvrtek, ve Spíši, na sv. Duchu, 28. října.

Darmoty, 6. ledna, 2. února, na neděli Látare, 1. května, 24. června, 20. srpna, 20. září, 21. listopadu.

Debrecin, 17. ledna, na sv. Antonia poust., 24. dubna, 15. srpna, na sv. Diviše a dva dni před tím trh na dobytek.

Dětva, v zvol. stol., 25. dubna, 24. června, 24. září, 24. listopadu a vždy den před tím trh na dobytek.

Dobroniva, na sv. Pavla poustev., na Sv. Duchu, v ponděli po sv. Trojici, na sv. Matouše, na sv. Barboru, vždy den před tím trh na dobytek.

Dobšina, 2. února, 12. května, 1. srpna, 8. prosince.

Dubnice, 24. února, na neděli Quasimod., na sv. Jakuba, na sv. Michala.

Filckovo, 6. února, 25. května, 24. srpna a 19. listop.

Frajštak (Galgoz), 25. ledna, na neděli Látare, 1. května, na Svat. Duchu, 29. června, 10. srpna, 22. září a 1. list.

Gajary viz Jagary.

Galanta, na sv. Duchu, 20. srpna.

Gemer (Bajo-Gömbör), 14. února, v outery před Velikonocei, 3. července, 17. prosince a vždy předěalý den na dobytek.

Hanušovce, Šariš. stol., 6. ledna, 14. dubna, na sešláni Duchu Sv., 27. září, 1. listopadu.

Hollč, na obráčení sv. Pavla, v outery po Quasimod., v outery po Miseric, na rozešláni sv. apostolů, v outery po 20. srpnu, 16. října, 11. listopadu.

Hrabušice (Káposztafalva), 25. ledna, 1. května, 4. října.

Humene, 6. února, 25. března, na neděli Rogate, 29. červ., 14. září, 1. listopadu, v ponděli před nar. Chr. P.

Hyby, v ponděli po obráčení sv. Pavla, na zvěstov. P. Marie, na den Božího Těla, v ponděli po sv. Egidu, 1. listop.

Hava, na sv. Dorotu, na zvěstování Panny Marie, na vstupení P., na Boží Tělo, na sv. Marii Magdalenu, 1. listop.

Jagary, Gajary, v Prešp. stol., na neděli Látare, na Boží Tělo, na početi Panny Marie, na povýšení sv. Kříže, v ponděli po sv. Zofii, 1. listop.

Jelšava, na sv. Apollon., 27. dubna, na sv. Jana Křt., na sv. Egid., na sv. Alžb.

Kapušany (Kapi), na Sv. stol., 12. břez.

Kečkemet, 12. března, 10. května, 10. srpna, 26. září, 25. listopadu a dva dni před tím velké trby na dobytek.

Kerestur, při Bodrogu, 20. února, 21. března, na sv. Marketu, na prom. Christa

Pána, na sv. Bartoloměje, na povýšení sv. Kříže, 25. listopadu.

Kežmark, na neděli Invokavit, první neděli po sv. Trojici, 3. května, 14. září, 13. prosince.

Klášter v Turci, 9. ledna, v ponděli po sv. Duchu, v neděli po sv. Michalu, na sv. Mikuláše.

Komárno při Dunaji, 1. května, 29. června, 4. října, 30. listopadu.

Komjatice, neb Komjaty, 15. června, 26. srpna, 19. listopadu, třetí neděli adventní.

Košice, na sv. Fabiána a Šebastiána, 1. května, na den Božího Těla, 15. srpna, na sv. Kateřinu.

Kostolany, Nitr. stol., na neděli květnou, na vstupení Páně, na sv. Vavřince, na sv. Matěje.

Křomulce, 5. května, 2. srpna, ve čtvrtek po sv. Michalu.

Krupina (Karpfen), na sv. Dorotu, na květnou neděli, na neděli Exaudi, na sv. Petra a Pavla, na sv. Bartoloměje, na Šimona a Judu, tu neděli před Vánoci a vždy 3 dni před tím trh na dobytek.

Kubin Dolní, v Oravě, na neděli Sexagesima, na neděli Palm., na sv. Jana Křtitele, na narození Panny Marie, na avatou Alžbětu, vždy náled. ponděli a každý outerek od sv. Kateřiny až do květné neděle trh na dobytek.

Kysek čili Gyna, na neděli Invokavit, na neděli Látare, první neděli po sv. Trojici, 1. září, 21. října.

Leopoldštat, na neděli Okuli, na neděli Exaudi, na neděli před sv. Duchem, 13. července a 21. září.

Leváry Vel. (Gross-Schützpe), v Prešp. stol., v pond. po 3 Král., na sv. Rehoře, v pond. po neděli Rogate, před sv. Jakub., před sv. Matouš., po sv. Vavř., po sv. Martinu.

Levice, na 3 Krále, v pond. po Judika, na den Božího Těla, 25. července, 29. září.

Levoč, 1. ledna, na ned. Judika, 2. července, 16. října.

Lubova (Lublac), ve Spíši, na ned. Sex., na ned. Palm., na ned. Exaudi, 2. července, na nebezeti Panny Marie, na ned. po sv. Havlu, na sv. Mikuláše.

Ličence, na sv. Valentina, na sv. Stanislava, 2. července, na povýšení sv. Kříže, na sv. Juditu.

Lubětová, 2. února, 1. května, 22. července, 29. září.

Makov, na ned. Judika, 24. června, 19. srpna a 19. listopadu.

Malé Topolčany, 6. ledna, 22. března, 1. květ., 24. června, 24. srpna a 25. listop.

Malý Varadín, 17. března, na zel. čtvrtek, 16. června, 1. září, 6. listopadu, 25. prosince.

Matějovce, ve Spíši, 6. února, 8. června, 6. srpna, 19. listopadu.

Michalovce, v Zempl. stol., 2. února, na ned. Palm., 8. května, 13. června, 15. srpna, 15. října, 21. prosince.

Mljava, v Nitr. stol., ve středu po obrácení sv. Pavla, po sv. Josefu, po sv. Duchu, po sv. Jakubu, po naroz. P. Marie, po Šim. a Judě, po sv. Mikuláši a vždy v předělý outery trh na dobytek.

Miskovec, 16. února, na vstupení Páně, na sv. Samuele, 18. října, 16. prosince.

Močónak, 28. ledna, 29. března, na sv. Ladislava, na sv. Bartoloměje, na svatou Voršilu, na sv. Klementa a 3 dní před tím trh na dobytek.

Modrá, 2. února, na ned. Miserik., 24. června, na ned. po sv. Bartoloměji, na sv. Matouše, 11. listopadu.

Moravec, v Těkov. stol., v outery před očišťováním Panny Marie, před květnou ned. před sv. Jitím, před sv. Petrem a Pavlem, před sv. Jakubem, před sv. Michalem, před všemi Svatými, před sv. Tomášem.

Moravec Velk., 2. července.

Mošov (Wieselburg), 13. července, 6. října, na neděli po sv. Františku.

Mošovec, v Turci, na sv. Fabiana a Šebastiana, na sv. Stanislava, na sv. Trojici, na prom. Christa Pána, na sv. Matouše, 1. listopadu, vždy v pond. trh na dobytek. Ve středu výkladné jarmarky. Ptes celý psk pěst v out. a ve středu trh na obilí.

Náměsto, v Orav., v pond. po první neděli po 3 Králích, na sv. Rehoře, na sv. Lucii.

Německá Lipte, 25. ledna, 24. dubna, 24. června, 21. září, 21. prosince.

Němeš, v Hont. stol., na jmeno P. Ježíše, na ned. Látare, 23. dubna, na sv. Trojici, 6. srpna, 1. listopadu.

Něredňaz, 10. ledna, 26. května, 8. září, 13. prosince.

Nitra, 10. ledna, na ned. Okuli, na den Božího Těla, 2. července, 28. října, 21. prosince.

Nová Bělá, ve Spiši, 2. února, v pondělí svatodušní, 19. listopadu.

Nová Ves, ve Spiši, 26. února, na nabezvěti Panny Marie, 11. listopadu.

Nové Město nad Kysucí, v pond. před sv. Dorotou, ve středu po popeleční středě, v pond. po sv. Jití, před sv. Jakubem, před Kařat, 14. října.

Nové Město na Váhu, v pond. po Septuagesimau, po Reminiscere, po Velikonoci, na svatodušní pond. po sv. Trojici, po sv. Prokopu, po narizení P. Marie, po sv. Michalu, po všech Svatých, před Vánoci.

Nové Zámky, 14. února, na květnou ned., první ned. po sv. Trojici, na sv. Klementa, na sv. Lucii.

Osliany, na květnou ned., v ned. po sv. Filipu a Jakubu, po sv. Štěpána, po sv. Mikuláši.

Ostřihom, 2. února, 12. března, 25. květ., 22. července.

Ozdany, Gem. stol., 14. února, 7. května 13. července, 10. srpna, 30. listopadu.

Papa, 2. února, 25. března, na sv. Trojici, 2. července, 15. srpna, 8. září, 8. pros.

Parkan, 23. dubna, 24. srpna, 28. října, 15. prosince.

Pevň, na sv. Josefa, na sv. Medarda, na den stěti sv. Jana, na sv. Leopolda.

Pegynek, 6. února, v out. velkon., v outery svatodušní, 22. července, na sv. Augusta, na sv. Frant., 5. listop.

Plešivec, v Gem. stol. 22. února, 10. dub., 17. září.

Plešovec, v Zvol. stol., 12. března, 12. července, 1. října, 29. pros. a vždy před tím trh na dob.

Podhradí, v Gemu, 25. ledna, 10. srpna, 30. listopadu.

Podotínec, v Spiši, na obrác. sv. Pavla, na ned. Jubilate, v pon. po sv. Trojici, v pon. před uavstív. P. Marie, v pond. před Šim. a Judou.

Poprad, v Spiši, v pát. po ned. Judika, 15. října a 6. pros.

Potok, 7. března na ned. Exandi, 29. června, 10. srpna, 8. pros.

Ponchov, v pondělí po novém roce, po velkonoci, po ned. Exaudi, po sv. Marku, po povýšení sv. Kříže, po všech Svatých a vždy ve čtvrť. před tím výkladní atř na dobytek.

Právo Německé, na ned. Reminiscere, na sv. Jakuba, na ned. po stěti sv. Jana, na sv. Emer., na sv. Tomáše a týden před tím trh na dob.

Právo Slovenské, na ned. posv. Řehoři, na ned. Rogate, 21. července, na ned. po sv. Havlu, vždy čtvrť. den před tím valké trhy na dob.

Předm. r. na ned. Quasimodog., v pond. po sv. Janu Křt., čtvrton ned. adventní.

Prešov, 27. ledna, na sv. Trojici, 10. srpna, 14. září, 30. listop.

Prešpurk, na sv. Fabiana a Šebest., na ned. Látare, na vstup. Páně, 2. července, 10. srpna, na sv. Michala, na sv. Lucii a den před tím trh na dob.

Privlde, v Nitr. stol., 30. ledna, 19. března, 3. květ., 10. srp., na den povýš. sv. Kříže, na sv. Lukáše.

Pruské, 12. břez., 24. dn., 24. června, 11. srp., 19. listop.

Puchov v. Pouchov.

Pukamec, v neděli Septuagy., na ned. davitník, na sv. Jití, na navstív. P. Marie, na sv. Egidia, na sv. Mikuláše.

Ráb, ve středu po květné ned., ve středu před Božím Tělem, 22. července, 8. září, 19. listop.

Radošovec, Nitr. stol., 6. ledna, 3. května, na ned. Exaudi, 26. června, 2. července, 14. září.

Radvan, na sv. Stanislava, třetí ned. po sv. Trojici, na naroz. P. Marie, 30. listop.

Rajec, v pond. po sv. Mat., po sv. Jití, po sv. Zofi, po stěti sv. Jana, po sv. Voršile, po sv. Mikuláši.

Ratkova, na obrác. sv. Pavla, na nalezení sv. Kříže, na sv. Štěpána krále, na sv. Lucii.

- Revúce Velká**, v Gem. stol., na sv. Jos., 13. června, na sv. Matouše, 16. pros. a vždy den před tím trh na dob.
- Rimavská Sobota**, 6. ledna, na květnou ned., 15. května, nav. Markétu, na stáří sv. Jana, na sv. Voršilu.
- Rožumberk, Liptov**, 7. ledna, 19. března na vstup. Páně, 29. září, 1. prosince, nad to ještě od 8 Králů až do velikonoce každ. čtvrtek trhy na dobytek.
- Sabinov**, 24. února, 24. dubna, 24. června, na pov. sv. Kříže, 7. pros.
- Sarvaš**, v Běkešské stol., na sv. Matěje, zvlášť na dob., nav. Jana Křt., nav. Luk., na sv. Tomáše.
- Sebechleby (Klib)**, v Hont. stol., na obrác. sv. Pavla, na sv. Filipa a Jak., na sv. Jana Křt., na Magd., na povýšení sv. Kříže, na sv. Kateřinu.
- Segedin**, na sv. Jiří, 31. července, 10. říj., 30. září, vždycky se počíná v pond.
- Senec**, (Wartberg), v Prešp. stol., 6. led. na ned. květnou, na sv. Urbana, 13. září, 18. října, den před tím trh na dob.
- Senice**, v pond. po ned. Okulí, na ned. Misserik., na ned. po Božím Těle, v pon. před rozelaňím sv. apoštolů, na sv. Augustína, družilý pon. po sv. Michalu, na sv. Alžbětu, na sv. Tom.
- Serdahely (Středistě)**, v Šitu sneb Čalokezy na den sv. Pryska, na sv. Ladisl., 2. července, 11. listop.
- Sereď**, v Nitr. stol., 2. února, 15. květ., 24. června, 15. října.
- Sjelice**, v Lipt. stol., 2. února na neděli Okulí, 1. května, 26. července, 2. listop. a od 1. ledna až do velikonoce trh na dobytek.
- Skalice**, druhý den po Hromn., v out. po ned. Reminiscere, v out. po ned. Rogate, 2. července, na sv. Jakuba, na naroz. P. M., 1. listopadu, 13. pros. a den před tím trh na dobytek.
- Slovenská Lipče**, 6. ledna, na ned. Sep. tuageima, na sv. Ducha, na sv. Jakuba, 4. října.
- Sobota Spišská**, 6. ledna, 24. dubna, na sv. Bartoloměje, 1. listop.
- Sobotiště**, v Nitr. stol., na sv. Matěje, v pond. velikonoční, na nanebevz. P. Marie, na sv. Matouše, na sv. Lukáše, po početi P. Marie.
- Šahy**, při Joli, 24. února, 24. března, 19. května, 4. srpna, 22. září, 3. listop. a trhy na dobytek.
- Šahy**, v Žel. stol., 15. květ., 15. srpna, 31. září, 5. listopadu.
- Šandorf**, v pond. po ned. Palm., v outery svatodůšní, na Bartol., na sv. Luk.
- Šaryš**, na ned. Lítare, na rozelaňí sv. ap. 15. srp. 11. listop., vždy ve středu.
- Šarluky**, ve středu po jmenu P. Ježíše, na ned. Reminiscere, ve středu před Velikonoce, ve středu před sv. Duch. 21. září, ve středu před Vánoce a 8 dní před tím trh na dobytek.
- Šašun**, na obrázení sv. Pav., na sv. Jos. na sv. Stanislava, na prom. Krista Pána, na povýš. sv. Kříže, na sv. Havla, na sv. Ondřeje, vždy v následující středu a toho dne trh na dob.
- Soproň**, v out. po ned. Invok., 1. květ., 7. srpna, 19. listop.
- Štávnice**, každé suché dni, a vždy v pon. před tím trh na dob.
- Stará Tura**, v out. po 8 Králích, po ned. Judika, po vstupení Páně, po sv. Mich. po sv. Kateř., a vždy den před tím trh na dobytí a každou sobotu snamen. trh na obilí.
- Stará Ves**, v Spiši, na ned. Palm., 29. června, 4. října, 8. pros.
- Staré**, v Zempl. stol., 22. ledna, 24. červ., 26. července, 28. září, 30. listop.
- Staré Hradky (Uherské)**, 6. led., 5. květ., 2. srpna, 21. září, 28. října, a vždy den před tím trh na dob.
- Středá**, při Váhu, 2. února, 15. květ., 24. června, 15. srpna.
- Stupava**, v Prešp. stol., na zelený čtvr., 1. května, 25. červen., 20. srpna, 6. listop. 21. pros.
- Suňany**, na 8 Krále, 24. dub., na svatou Žofii, 25. července, 8. září, dva týd. po sv. Michalu.
- Šurany**, v Oitr. stol., 25. led., 1. května, 10. srpna, 2. listop., s trhy na dob.
- Sv. Kříž**, při Hroně, ten týd. po Hromn., po sv. Jiří, po sv. Janu Křt., po nanbva. P. Marie, po sv. Mich. a po obětování P. Marie; vždy v pon. trh na dob., a v out. trh výklad.
- Sv. Martin**, v Turbi, 24. února, na sel. čtvrť, v pon. před Sv. Duchem, na sv. Vavřince, na sv. Bartol., na sv. Martina. Nad to na vlnu 26. a 26. květ. a 26. i 26. září.
- Sv. Mikuláš**, v Liptové, na ned. Reminiscere, na neděli Exandi, 24. srpna, na sv. Mikuláše.
- Tékov**, (Pare), na ned. Invokavit, na vs. P., 8. září, 11. listop.
- Temešvár**, na ned. Reminisc., na svatého Ducha, na ned. před sv. Mich., 6. pros. podle star. kalend.
- Teplice**, v Trenč. stol., 19. břez., 29. červ. 2. září, 7. pros. a den před tím trh na dobytek.
- Terezyopol (Subotica)**, v Banátě, na vs. P. podle starého kalend., 6. pros. s velk. trhy na dob.
- Tisovec**, 17. led., 19. květ., na sv. Vavř., na sv. Emer.
- Tokay**, 25. břez., 24. června, 26. červen., 27. září, 26. října, 21. pros.
- Trenčín**, 2. února, v pondělí po ned. Judika, na sv. Ducha, 3. červen. na svat. Pet. v okov. na povýš. sv. Kříže, na sv. Luk., na sv. Ondř., a přes celý pěst v v pond. trh na dob.
- Trnava**, 11. led., a 16., 22. a 27. února 19. a 21. dub., 14. a 19. června, 26. a

31. července, 30. srp. a 4. září, 18. a 23. října, 6. a 11. pros.
- Trnovec**, v Lip., na sv. Mat., na sv. Du-cha, na sv. Vavř., Havla a Lucii.
- Trstena**, v Oravě, v pon. po sv. Dorot. v out. svatodušní, na sv. Jití, 16. červen. na den po nasebevz. P. Marie, v pon. po sv. Martinu.
- Turany**, 5. Turci, 5. ledna, na sv. Duch., na sv. Emerica.
- Tvrdošín**, v Oravě, v pon. po obrác. sv. Pavla 1. květ., na povyš. sv. Kříže, v pon. po všech Svätých.
- Ungvár (Uhvár)**, 26. led., na ned. Palm., 7. května, 25. července, 29. září.
- Vacov**, ve středu před květ. ned., 2. červ. 16. října, ten týden před Ván., s velk. trhy na dob.
- Varyn**, v Trenč. stol., v pon. po sv. Fab. a Šeb., po Lktare, po sv. Trojici, po sv. Markétě, po naroz. P. Mar., po prv. ned. adventní a vždy před tím ve středu trh na dob.
- Velká**, v Spiši, 28. ledna, v out. po květ. ned., 6. červ., 1. října.
- Velké Topoľčany**, na sv. Antonína, na sv. Rehoře, 6. květ., v po. po sv. Troj., na sv. Magd., na sv. Bartol., na sv. Mat. na sv. Leop.
- Velký Varadin**, 6. led., na Boží Tělo, 2. července, 1. září, 4. října.
- Vesprym**, 6. led., na sv. Rehoře, na sv. Flor., 10. srpna, na naroz. P. Marie, 6. prosince.
- Vrablany**, na ned. Sexag., Mjserik, 1. srp., 25. listop., 21. pros.
- Vrbové**, v Nitr. stol., ten den po novém roce a před ním trh na dob., v pon. po Sexag., na ned. Palm., po Kantáto: předch. pátky trh na dob., též 16. červ., 22. července, 14. září, 11. listop. a vždy před tím trh na dob.
- Vrbovec**, v Mitr. stol., v pon. před těmito dny, totiž před obrác. sv. Pav., před Judika, před Kantáto, před sv. Jan. Křt., před naroz. P. Marie, a v pon. po všech Svätých.
- Zemplin**, 6. února.
- Zempliu**, 4. ledna, na sv. Matěje, 30. listopada.
- Zvolen**, 12. ledna na dobyt., na sv. Mat., na zelený čtvrtek, na Boží Tělo, 14. září, na sv. Alžbětu, jen na dobytek na svat. Tomáše.
- Žabrokreký**, v Nitr. stol., na zelený čtv., ve stř. před vatoup. P., v out. před Bo-žím Těl., na povyš. sv. Kříže, v pon. po sv. Žofii.
- Žernovce**, pon. po sv. Fab. a Šeb., po sv. Troj. po sv. Jak.
- Žilina**, v pondělí po sv. Dorotě, 10. dub. na sv. Filipa a Jak., na Boží Tělo, na sv. Štěp. král., na povyš. sv. Kříže, na sv. Havla, na sv. Lucii.

Obsah.

Na str. 2. báseň od Sušila. — Od str. 3. až do str. 18. čtení kalendářské. — Str. 18. Nejvyšší císař. rod panujících. — Str. 19. Poplatky kolkové. — Str. 20. Zpráva o dědictví a neobžalované. Interpellace. Má cesta do Mnichova, Velehrad. — Str. 49. Smrt sv. Ludmily báseň od Sušila. — Str. 55. Pamätný večer. — Str. 57. O Dzierzonu. — Str. 59. Svatý Václav. — Str. 59—64. Rozlité deště od Fr. Pojmona. — Str. 66. Sv. Vojtěch báseň od Sušila. — Str. 65—85. Naši Apoštolové od Štastného novověce. — Str. 87. Vlasti báseň od Sušila. — Str. 87—94. Historické upomínky. — Str. 95—96. Iliu Nuromec a Slavík loupežník od Erbena. — Str. 97. Sv. Stanislav Kostka báseň od Sušila. — Str. 97—106. Podivné příběhy prvku uhlíka od Launbla. — Str. 107. Tažení loterie v Římě. — Str. 109—111. O rozdělení obilí po oboru zemském. — Str. 113. Lumír báseň od Sušila. — Str. 113—116. Pochválen buď Ježíš Kristus. — Str. 118—119. Jak se nám nebe představuje. — Str. 121—122. Duch prorocký v církvi nikdy nevymírá, od dra Škorplka. — Str. 123. Kdo by z nás nelhal. — Str. 126—128. Cit rodinný a cit národní. — Str. 129. Den 15. srpna v Brně, báseň od Sušila. — Str. 129—145. Popis několika rostlin od Pojmona. — Str. 146. Svatý Vojtěch, báseň od Sušila. — Str. 147. Kardinál Mezzofanti. — Str. 149. Sedm hlavních hříchů. — Str. 151. Sv. Klement ě, báseň od Sušila. — Str. 151. O národní hrdošti. — Str. 155. Zficepný kostelík sv. Klimenta. — Str. 157. Mapa země Moravské, od Šembery. — Str. 160. Mechitaristé. — Str. 161. Sv. Vojtěch, báseň od Sušila. — Str. 161. Řemeslnické zvyky. — Str. 165. Sektářstvo v ruské církvi. — Str. 167. Lípy ve Bzenci. — Str. 167. Zachování pokrmův. — Str. 175. Podivnosti Tibetanův. — Str. 177. Rorate. — Str. 178. Kardinál Fr. z Dietrichstejnův. — Str. 181. Tuřanské vyobrazení Panny Marie. — Str. 183. Smrt sv. Cyrilla. — Str. 183. Snad jsou masiny přece k něčemu. — 190. Zázlozna v Přerově. — Str. 197. Pačený houser a jeho zásluby o polsok obecní. — Str. 199. Jak se ty časy mění. — Str. 200. Podivný čtverlístek jetelový. — Str. 203. Podobnoství k závěrku roku. — Str. 205. — Vyroční trhová. !!

Oprava.

Nedopatřením v tiskárně vynecháno mezi pp. výběrníky Dědictví cyrilomethodějského jméno veledůst. pána Frant. Navrátila, papoěžského komořího, arcikněze a faráře v Přerově. — P. děkan Janoušek v Třebíči zvolen za člena výboru Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje. — Na straně 206. Bystřice (pod Host.) 1. první úterek v postě, 2. první úterek po sv. Jiří, 3. druhý úterek po sv. Vavřinci, 4. první úterek po sv. Havlu.
